

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 2 Décembre 1952 Երեքշաբթի 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6930-Նոր շրջան թիւ 2341

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅԴ ՀՈՂԻՐԸ ՏԷՐ ՈՒՆԷԻՆ

Թուրք թղթակիցներ եւ խմբագիրներ կը շարունակեն պտոյտներ եւ պրպտումներ կատարել Անատոլուի խորերը, ուսումնասիրելու համար կացութիւնը:

Վերջին «շրջուն թղթակիցը» կը հանդիսանայ «Վաթան»ի խմբագրապետը, Ահմէտ Էմին Եալման, որ փորձանքի հանդիպեցաւ Մալաթիոյ մէջ:

Խումբ մը յետադիմականներ ժողով գումարելով, որոշեր էին սպաննել այս ազատամիտ «տէօնմէ»ն, ինչպէս կը հաստատեն կատարուած քննութիւնները: Աորճանակն ալ երեւելի մը ճարած էր :

Շռնդալից յայտնութիւններ կը սպասուին այս մահափորձին առթիւ, որու մասին պիտի խօսինք առանձին :

Ի՞նչ երեւոյթներ եւ իրողութիւններ երեւան կուգան, «Վաթան»ի եւ ուրիշ թերթերու կատարած պրպտումներէն :

Ամէնէն առաջ՝ համատարած ամայութիւն, անտիրութիւն եւ թշուառութիւն :

«Վաթան»ի խմբագիրը ի զուր հանդստաւէտ պանդոկ եւ տանելի ճաշարաններ կը փնտռէ Ամասիոյ մէջ:

— «Այդպիսի հաստատութիւններ չինելու տրամադիր մարդիկ ալ չկան: Հազիւ քանի մը հատ ճաշարան եւ պանդոկ, ասոնք ալ հինէն մնացած խարխուլ բաներ են: Մէկը չելլեր եւ դամ մը գարնելու կամք չի ցուցներ, այլ կը ձգեն ինչպէս որ են»:

Երանելի խմբագիրը կը մոռնայ որ եղածը մաչեցնելու կամ քանդելու վարժութիւնը խակ եւ խակ թրքական մասնագիտութիւն մըն է :

Քանի՛ չէն շրջաններ փոխւեցան, դեռնի հաւասարեցան 1915—16ի եւ 1920—22ի սարսափներէն անմիջապէս վերջ, սկսելով Մարմարայի ափերէն:

Ի՞նչ մնացած է երբեմնի հայկաշէն եւ հայաշունչ Պարտիզակէն, Ատափազարէն, Արմաշէն եւ Բիւթանիոյ միւս շրջաններէն, որոնք Պոլսոյ քթին տակն են ...

Թուրք խմբագիրը կը նկարագրէ նաեւ Ամասիոյ ճարտարագործական եւ առեւտրական խեղճութիւնը, որուն պատճառները բացատրեց իրազեկ մը, այս էջերուն մէջ :

Երէկ բանուկ էր հրապարակը, վասն զի հայեր կային: Այսօր բուեր կ'իշխեն անոնց տանիքներուն վրայ :

Շատ աւելի տխուր վիճակ մը կը ներկայանէ Վանը,— միշտ Թուրք թերթին վկայութեամբ :

— «Նշանաւոր էին նախապէս Վանի ոսկերիչները... Այսօր այս արհեստին հետքն անգամ չկայ:

... Միայն ոսկերչութիւնը չէ որ կորսուած է: Կորած են նաեւ ոստայնանկութիւնը եւ ուրիշ արհեստներ »:

Ուղեւորները տաժանելի ճամբորդութենէ մը վերջ, կը հասնին Վան, անօթի ծարաւ :

Ճաշարան մը կը մտնեն: Ուտելիք չկայ: Պանդոկը տեղ չկայ:

— «Ծարահատ մէկը պարապ անկողնին մէջ երկնցաւ, միւսը տախտակէ նստարանի մը, ես ալ գետինը տարածուած վրանի մը վրայ»:

Խնդիրը այն է որ պատահական իրողութիւններ չեն այս պարագաները, ամբողջ Անատոլուի եւ «արեւելեան նահանգներուն» մէջ, նոյնիսկ Թուրքերու վկայութեամբ :

Դեռ ուրիշ պերճախօս երեւոյթներ կան Վանի մասին, ինչպէս պիտի կարդաք այս շաբթու :

Ուրեմն, վերագրաւումէն 35 տարի ետքն ալ, ամայութիւնը եւ աւերակներն են որ կը տիրապետեն: Մինչդեռ, աւելի կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ, մանրանկար Հայաստան մը ծաղկեցաւ սահմանէն անդին, Ախուրեանի եւ Արաքսի ափերուն վրայ:

Իսկ դէպի հարաւ, դարձեալ սահմանէն անդին, իրենց ջարդած բազմութեանց թշուառ մնացորդները ծաղկաստանի կը վերածէին երէկուան արինազանգ անապատները :

«Արեւելեան նահանգներն» ալ տէր ունէին երէկ եւ անոնց վերադարձին կը սպասեն, ծաղկեցնելու համար :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՌԵՐՆ ՈՒ ԲԱՌԵՐՆ ԱԼ Կ'ԸՄԲՈՍՏԱՆԱՆ

— Եւ քարինք աղաղակեսցեն ...

Ահաւոր չարիք մը կը պատահի: Կամ անլուր տառապանքի մը կը հանդիպինք, և հառաչանք մը կը թռի ձեր սրտէն.

— Եթէ մարդիկ լռեն, քարերը պիտի աղաղակեն ...

Կը թուի թէ քարերն ալ տաշուած, կլորցած կամ «ուղեկից» դարձած ըլլալով, ապարէզ նետուած են տառերն ու բառերը :

Անցեալ տարի, Պրիւքսէլի համայնավար պաշտօնաթերթը մահացու փորձանքի մը կը հանդիպէր, տառասխալի մը հետեւանքով :

Ձեռագրի մը մէջ կար հետեւեալ նախադասութիւնը .

— Il n'y a pas de liberté sans l'URSS. (Ազատութիւն չկայ առանց Խ. Միութեան):

Թերթը լոյս տեսած ատեն, ընթերցողները կը կարդան, ապշահար.

— Il n'y a pas de liberté dans l'URSS. (Ազատութիւն չկայ Խ. Միութեան մէջ):

Այս աշխարհաաասան յայտնութեան պատասխանատուն էր մանտրտիկ առ մը, S.

Թշուառակա՛նը, «դիծէն շեղելով», գացած «զաւթած էր» անմեղուկ Dին տեղը, իբրեւ «իմպերիալիզմի ադէնդ եւ լպրծուն օձ»:

Sansը (առանց) դարձած էր dans (մէջ):

Ծիշդ այն պահուն երբ տասնըմէկ կարմիր երեւելիներ կախաղանի կը դատապարտուէին Փրակայի մէջ, հեռագիրները ծանուցին ուրիշ մահացու վրիպակ մը :

Արեւելեան Պերլինի ազգ. ճակատի (բոլշեւիկ) թերթը, «Նացիոնալ Ցայթունկ», որ կը հրատարակուի նախկին նացիներու կողմէ, խորհրդային իշխանութեանց հաւանութեամբ, նշանախօսք մը հրատարակած էր, Ալպանիոյ «ազատագրման» 8րդ տարեդարձին առթիւ :

Նախադասութիւնը ալպաներէն էր, գերմաներէն թարգմանութեամբ, որ կ'ըսէր.

— «Ալպանացի ժողովուրդը շնորհակալութիւն կը յայտնէ մեծն Սթալինի, իր ազատագրութեան առթիւ»:

Իր չար բախտէն, նոյն քաղաքէն ընթերցող մը, որ ալպաներէն գիտէ եղեր, հեռաձայնով կը հաղորդէ Ֆրանսական շրջանի գերմաներէն «Քուրիէր» թերթին.

— «Նացիոնալ Ցայթունկ»ի հրատարակած ալպաներէն նշանախօսքը հետեւեալ իմաստն ունի.

— «Ալպանացի ժողովուրդը պիտի ազատագրուի Սթալինի գերութենէն »:

Ֆրանսական գործակալութիւնը հաղորդելով այս լուրը, կ'ըսէ թէ Պերլինի համալսարանին Արեւելեան Լեզուներու Կաճառի ալպաներէնի ուսուցիչը հաստատած է երկրորդ թարգմանութեան ճշդութիւնը :

Ե՞լքը,— կախում ունի Սթալինի ծխափողին արձակած մուխէն :

ՎԱՀԷ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբը այցելութիւն մը կազմակերպած էր դէպի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, ողբացեալ ընկեր Ռուբէնի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ :

Հակառակ անձրեւոտ օդին, բազմաթիւ ընկերներ գացին գերեզմանատուն, միեւնոյն ատեն այցելելով Անդրանիկի, Ա. Խատիսեանի եւ Ա. Ահարոնեանի գերեզմանները :

Ժամը 4ին տեղի ունեցաւ թէյասեղան մը, ուր ներկայ էին 70—80 ընկերներ եւ համակիրներ: Այս առթիւ խօսք առին տասը ընկերներ, ոգեկոչելով Ռուբէնի, Անդրանիկի, Ահարոնեանի, Խատիսեանի եւ Լ. Շանթի յիշատակը, պարզելով իւրաքանչիւրին դերը մեր ազատագրական պայքարին մէջ: Խօսուեցաւ նաեւ ողբացեալ Զաւարեանի մասին, որուն համար հոգեհանգիստ մը կատարուած էր առտուն, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

× Կ'իմանանք թէ մօտերս հաւաքոյթ մը պիտի սարքուի Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ, ի յիշատակ ողբացեալ Ռուբէնի, Լեւոն Շանթի եւ Գասպար Իփէկեանի, որոնց մեծադիր նկարները պիտի տեղաւորուին հանդիսաւորապէս :

ՍԱՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՐԴԻՒՆՔԸ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻ ՆԵՐԿԱՅ ԿԱՐԳՈՒՍԱՐՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Կիրակի օր կատարուեցան Սարի շրջանին երեսփ. ընտրութիւնները : Արդիւնքը նպաստաւոր է ներկայ վարչաձեւին համար (քաղաք. եւ տնտեսական տեսակէտով կապուած Ֆրանսայի) :

Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, ընտրութեանց մասնակցած են 579.231 քաղաքացիներ, այսինքն 93 %ը: Ձեղեալ կը համարուին 141.903 քուէներ (25 %): Վարչապետ Հոֆմանի կուսակցութիւնը (քրիստոնեայ ժողովրդական) շահած է 239.383 քուէ (54 %), համայնավարները՝ 41.346 (5 %), ռամկավարներ՝ 14.744 (3 առ հարիւր) :

Իրազեկներու կարծիքով, Հոֆմանի կառավարութիւնը, որ այս մանրանկար պետութիւնը կը վարէ 1947էն ի վեր, իր յաջողութեամբ կը դիւրացնէ եւրոպական ծրագրին գործադրութիւնը: Ամէն պարագայի մէջ, առ այժմ ձախողած կը համարուի Սարի շրջանը Գերմանիոյ վերադարձնելու ծրագիրը: (Հիթլէրի օրով, 1935ին, Սարը Գերմանիոյ կցուեցաւ քուէներու 98 % մեծամասնութեամբ):

Միջազգային տեսակէտով, կացութիւնը կը մնայ անփոփոխ, մինչեւ որ ելքի մը յանգին ֆրանքօ-գերման բանակցութիւնները: Խնդիրը 30 տարուան պատմութիւն ունի:

Շաբաթ օր, Սարի ֆրանսական մարզպանը եւ զինուորական կառավարիչը, Ժիլպէռ Կռանվալ, ազդարարած էր թէ կիրակի օրուան ընտրութիւնները մեծ ազդեցութիւն պիտի գործեն Փարիզի մէջ, արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած դաշնագիրներու վաւերացման կամ ձախողման վրայ: Միեւնոյն ատեն յայտնեց թէ Տոքթ. Ատընաուըր պահանջած է խզել Ֆրանսայի հետ կնքուած տնտեսական միութիւնը, այն առարկութեամբ թէ Ֆրանսա հանքածուխ կրգնէ առանց վճարելու Փարիզի գինը: Մարզպանը հերքելով այս մեղադրանքը, ըսաւ թէ Ֆրանսա չի կրնար դիմանալ առանց Սարի ածուխին :

× Կիրակի առտու կանուխ, բոլոր կաթոլիկ հովիւները քարոզներ խօսեցան, իւրաքանչիւրին խղճին ձգելով քուէ տալու կամ չտալու խնդիրը : Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին, բայց քանի մը դէպքեր կը հաղորդուին: Երկու ֆրանսացի զինուորներ դաշունահարուեցան Սարի սահմանագլուխէն 15 քիլոմեթր անդին: Մէկը մեռաւ, միւսը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ: Ոճրագործը կօշկակար մըն է եւ կ'ըսուի թէ 20 մեղսակիցներ ունի :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

Շաբաթ 29 Նոյ. տեղի ունեցաւ Նուպարեան Մատենադարանի վերաբացումը (Առժամապէս փակուած էր, ողբացեալ Արամ Անտոնեանի մահուան հետեւանքով):

Ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը մտաւորականներու: Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի ատենապետը՝ Պ. Պետրոս Պալըքճեան, բացումը կատարելով, խօսք տուաւ մատենադարանի վերատեսուչ Պ. Գրիգոր Պահրիի, որ գրաւոր զեկուցումով մը պարզեց Մատենադարանին հաստատման եւ զարգացման պարագաները : Այս առթիւ ներկաները յանկայս յարգեցին հանգուցեալ բարերարներուն եւ նուիրատուներուն յիշատակը:

Մատենադարանը հիմնուած է 1929ին, նախաձեռնութեամբ Պ. Պօղոս Նուպարի, որ դնած է ներկայ յարկաբաժինը եւ իր ծախքովը սարքաւորած, միեւնոյն ատեն նուիրելով իր հօրը գրքերը: Նոյնպէս մասնաւոր հիմնադրամով մը ապահոված հաստատութեան տեւականութիւնը :

Զեկուցումէն վերջ, Պ. տեղեկաբերը ներկայացուց նոր մատենադարանապետը, Պ. Արմենակ Սալմասլեանը, որ ծանօթ է իբրեւ իրաւագէտ, իր ընկերաբանական տեսութիւններով:

Ի պատասխան հարցումի մը, Պ. Պահրի յայտարարեց թէ մատենադարանը ունի մօտ 23.000 հատոր գիրք: Փափաք յայտնուեցաւ որ հեղինակները իրենց գործերէն օրինակներ ղրկեն Մատենադարանին:

Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով, եւ մատենադարանին զանազան մասերը աչքէ անցընելով, մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ:— Ա. Ա.

ԿԻՊՐՈՍԻ Թուրքերը ժողով մը գումարելով, բողոքեցին Յոյներուն դէմ որոնք յամառօրէն կը պահանջեն Յունաստանի կցել կղզին: Թուրքերը հեռագիր մը ուղղեցին Ազգաժողովին, ուր կ'ըսեն թէ եթէ ներկայ վիճակը պիտի փոխուի, կղզին պէտք է վերադարձնել իր նախկին տիրոջ՝ Թուրքիոյ :

Ընկերվարական համագումարը

Բ.

Աշխատաւորական զանգուածներու առաջին ներկայացուցիչները Խորհրդարաններէն ներս մըտան աղնուական, քաղքենի մեծամասնութեանց հեգնական եւ չարակամ ծիծաղներուն տակ: Վայելուչ հագուստներու հաւաքածոյին մէջ աղքատիկ տպաւորութիւն կը ձգէին գաղափարական բայց պարզ մարդոց նոյնքան պարզ հագուստ-կապուստն ու խօսուածքը: Հեռատեսները միայն զգացին, թէ ճեղք մը կը բացուի ընկերային կարգերու ընդունուած սովորութեանց մէջ:

Ցետագային, երբ ընկերվարական մեծամասնութիւնները տեղաւորուեցան Երեսփ. Ժողովներու մէջ, իշխող տարրերուն հասկցուցին, որ անցած է «աստուածային իրաւունքի» դարը:

Ընկերվարութեան զօհերը եթէ կարենային տեսնել Միլանոյի Բ. Համագումարին սրահը, իրենց հոգին անգամ մը եւս պիտի խայտար:

Հոն էին երեւնորվեց երկիրներու մօտ երկու հարիւր պատգամաւորները: Երէկուան Թշնամի ժողովուրդներու ներկայացուցիչները քով քովի նստած՝ եղբայրաբար կը խօսէին: Բազմաթիւ նախկին, ներկայ եւ ապագայ վարչապետներ, նախարարներ: Էրլանտըր՝ Շուէտի վարչապետը, համեստ, պարզ մարդ մը: Նոյն տիպարով ուրիշ մը՝ Էթլին, Անգլիոյ նախկին վարչապետը, որ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի վիճաբանութիւններուն: Էթլիի հանդէպ համակրանքի բազմաթիւ ցոյցերը կրկնապատկուեցան, երբ իտալերէն ճառ մը խօսեցաւ կիրակի օր, Մայր Եկեղեցիի հրապարակին վրայ: Ատոլֆ Շըրֆ, Աւստրիոյ փոխ-վարչապետ: Սփաք, Հիւզման: Ֆինլանտայի ճարտարարուեստի նախարար՝ Փեննա Թերվօ: Ֆրանսացի մեր բարեկամները,— Կի Մոլէ, Էտ. Տեփրէօ, Անտրէ Ֆիլիփ, Քրիստիան Փինօ, Ա. Կազիէ: Իսրայէլի երկրագործական նախարարը՝ Տոքթ. Նաֆթալի:

Երկար պիտի ըլլար թուել բոլոր նախկին նախարարներն ու վարչապետները: Այսքանը արդէն կը բաւէ՝ ցոյց տալու ընկերվարական Միջազգային քաղաքական արժէքը եւ ուժը:

Ընկերվարականները իրենց ձեռքին մէջ ունին կամ միասնաբար կը վարեն հետեւեալ երկիրներու ղեկը,— Աւստրիա, Ֆինլանտա, Իսրայէլ, Լիւքսէմպուրկ, Նորվեկիա, Հոլանտա, Շուէտ: (Վերջին երկիրը ընկերվարականներուն ձեռքն է քսան տարիէ ի վեր՝ անընդհատ):

Կարգ մը երկիրներու մէջ ընկերվարական կուսակցութիւնները ստացած են ձայներու մեծամասնութիւնը (բաղդատմամբ միւսներուն) սակայն, չեն մասնակցիր կառավարութեան, օր. Գերմանիա:

Շուէտացիները իրենց քուէներուն 49 %ը տուած են ընկերվարականներուն: Անգլիա 49 %ը, Գերմանիա 49 %ը, Տանըմարքա 40 %ը, Պելճիքա՝ 36 %ը, Գերմանիա 33 %ը, Նորվեկիա՝ 46 %ը, Նոր Զելանտա՝ 46 առ հարիւր, Իսլանտա 51 առ հարիւր:

(Թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար, միջանկեալ ըսեմ.— Թիւերը կլորցուցած եմ: Օրինակ՝ 48.7, ըրած եմ 49: Իսկ 36.4ը՝ 36):

Ընկերվ. Միջազգայինի մէջ համախմբուած կուսակցութիւնները ունին տասը միլիոն անդամներ եւ վերջին ընտրութեանց մէջ ստացած են 62 միլիոն ձայն:

Աւելորդ է ըսել, ընկերվարութեան գլխաւոր սիւնը Անգլիացիներն են իրենց վեց միլիոնի հասնող անդամներու պատկառելի զանգուածով: Մեծ ժողովուրդ մը, որ իր քաղաքական հասունութեան եւ քաղաքացիական քաջութեան ապացոյցները տուաւ բազմաթիւ անգամներ: Թէեւ Հնդկաստանի ընկերվարական կուսակցութիւնը վերջին ընտրութիւններու մէջ ստացած է տասնըեօթը միլիոն քուէ, իսկ Անգլիականը՝ տասնըչորս, սակայն, համեմատաբար ընտրողներու թիւին, Անգլիացիները հոս եւս կուգան առաջին գծին վրայ: Զմոռնամ յիշել պարագայ մը,— լիակատար իրաւունքներով մասնակցող բազմաթիւ կուսակցութիւններ կան, որոնք Հ. Յ. Դաշնակցութենէն նըւազ ուժ կը ներկայացնեն, բայց պետութիւն եւ անկախութիւն ունենալով, ներքին որոշ իրաւունքներ կը վայելեն:

Քանի մը խօսք ալ մամուլի մասին:

Քարոզչութեան պատկառելի ուժ մը կը ներկայացնէ ընկերվարական կուսակցութեանց մամուլը: Ունին երկու հարիւրում օրաթերթեր, հարիւր երեսունըրում շաբաթաթերթ, 150 ամսաթերթ, եւն. տասնեակ միլիոնաւոր ընթերցողներով: Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան օրաթերթին սպառումը հասած է երեւս միլիոն երկու հարիւր հազար օրինակի: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր իր օրաթերթերով, չորս շաբաթաթերթերով, հինգ ամսաթերթերով նորէն կարգ մը անկախ երկիրներէ առաջ կ'անցնի: Մեր պատուական ժողովուրդին հանդէպ քրթմնջելու իրաւունք չունինք, որովհետեւ, թիւով մեզմէ շատ եւ աւելի հարուստ գաղթականութիւն ունեցող ժողովուրդներ կան, որոնց ընկերվարական կուսակցութիւններ հազիւ օրաթերթ մը կը պահեն:

Միլանի համագումարի օրակարգին անցնելէ առաջ, պզտիկ բացատրութիւն մը:

Մեր թերթերու ծաւալը թոյլ չի տար մանրամասնութեանց մէջ մտնել: Բանաձեւերու իւրաքանչիւր բառը կշռուած, չափուած է եւ դժուար է ամփոփել: Ցետոյ՝ նիւթը ընդհանրապէս չոր է, որով, ստիպուած եմ յարմար առենի մը պահել կարգ մը հարցեր:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Լիբանանի Գաւառ. Ժողովը

ՊԷՅՐՈՒԹ, 19 Նոյեմբեր (Յառաջ).— Լիբանանի Գաւառ. Ժողովը նիստ ունէր անցեալ գիշեր: Արտակարգ նիստ մը, օրակարգի քանի մը կարեւոր հարցերով: Նիստը գումարուեցաւ, բայց չվերջացաւ: Շարունակութիւնը, որ կապուած է գայթակղելի հարցի մը քննութեան հետ, տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 5ին: Ու կ'ենթադրեմ պիտի վերջանայ միեւնոյն օրը: Պիտի վերջանայ, որպէսզի ակնարկուած հարցը դառնայ Սփիւռքի սեփականութիւնը, իր բոլոր մանրամասնութիւններով:

Միատարր չէ Գաւառ. Ժողովը, բայց ունի գերազանցապէս համերաշխ կազմ: Մեծամասնութիւնը կը բաղկանայ Դաշնակցական կամ Դաշնակցութեան համակիր ժողովականներէ, բոլորն ալ ընտրուած ժողովրդական քուէարկութեամբ, թաղային եւ գաւառական համայնքներու կողմէ: Ընդդիմադիր ժողովականներ ալ կան անշուշտ: Բայց որեւէ հարցի շուրջ, վիճաբանութիւնները սուր համեմատութիւններ չեն առներ մեծամասնութեան եւ փոքրամասնութեան միջեւ, հակառակ այն իրողութեան, որ ամէն երեսփոխան կ'օգտուի իր իրաւունքէն, տուեալ հարցի մը շուրջ ազատ-համարձակ արտայայտուելու համար:

Ժողովին նախագահն է թեմին ժիր առաջնորդը, Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, իսկ ատենապետութիւնը կը վարէ գաղութի յարգուած անձնաւորութիւններէն Պ. Միսաք Ագիրեան:

Այս կազմով ալ գումարուեցաւ անցեալ գիշերուան նիստը, որուն անկոչ հիւրերէն մէկն էի, օրագրողի հանգամանքովս:

Վերջին տարիներս բաւական անհամութիւններ ստեղծուած էին հոգելոյս Գարեգին կաթողիկոսի մէկ տնօրինութեան հետեւանքով:

Հակառակ Ազգ. Սահմանադրութեան բացորոշ արգելքին, կաթողիկոսը կախակայած էր թեմերու Ընդհ. Ժողովը, որ Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան գերագոյն օրէնսդիր մարմինն է: Տարիներով իր այս տնօրինութեան վրայ պնդելէ եւ իր հոգեւոր իշխանութեան ենթակայ այս շրջանը առանց այդ գերագոյն մարմնի հակակշռին վարելէ վերջ, ձեռնարկած էր ան վերջին պահուն Ընդհ. Ժողովի գումարման: Բայց, երկարատեւ հիւանդութիւնն ու մահը անկարելի դարձուցած էին ուշացած այս նախաձեռնութեան իրականացումը:

Արդ,) մէկ ամիս առաջ, Լիբանանի Գաւառ. Ժողովին դիւանը Հալէպ գնաց, Բերիոյ Թեմի Գաւառ. Ժողովի դիւանին հետ խորհրդակցութիւն մը ունենալու համար, տարիներով յետաձգուած Ընդհ. Ժողովի գումարման մասին: Եզրակացութիւնը այն եղաւ, որ երկու թեմերու կողմէ պատուիրակութիւն մը դիմեց կաթող. տեղապահ Խադ արք. Աճապահեանին, խնդրելով Ընդհ. Ժողովին գումարումը, մօտաւոր առիթով մը: Տեղապահը նախ, անժամանակ գտած էր Ժողովին գումարումը, բայց ետքը, տեսնելով որ պատուիրակութիւնը անդրդուելի կը մնայ իր պահանջին վրայ եւ մերժման պարագային, Ժողովը, ըստ Ազգ. սահմանադրութեան բացորոշ տրամադրութեան, պիտի գումարուի հակառակ իր կամքին, ընդունած է առաջարկը: Առ այդ, նախ պիտի լրացուի Ընդհ. Ժողովին կազմը, վիճակով դադրած կամ մեռած երեսփոխաններու տեղ նորերու ընտրութեամբ (Գաւառ. Ժողովներու կողմէ) եւ ատկէ վերջը պիտի ճշդուի գումարման թուականը:

Ընդհ. Ժողովին օրակարգը պիտի ըլլայ Ա) Լսել պաշտօնէ դադրած նախորդ Կեդր. Վարչութեան տեղեկագիրը իր գործունէութեան մասին եւ Բ) օժտել Անթիլիասի կաթողիկոսարանը նոր Կեդր. վարչութիւնով եւ Քաղաք. ու Կրօն. Ժողովներու կազմութեամբ:

Ինչպէս ծանօթ է, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը ունի չորս թեմեր,— Լիբանանինը, որ ընդհ. Ժողովին կը մասնակցի 7 աշխարհական եւ 1 կրօնական պատգամաւորներով, Բերիոյ թեմը (Հալէպ) 8ով եւ 1ով, Դամասկոսինը՝ 2 աշխարհական եւ Կիպրոսինը՝ 1: Այս վերջին երկու թեմերն ալ, միացած, կուտան 1 կրօնական պատգամաւոր: Ընդհ. Ժողովի կազմը ուրեմն կը բաղկանայ 18 աշխարհական եւ 3 կրօնական պատգամաւորներէ:

Այս ընդհ. Ժողովը ոչ մէկ կապ ունի Ազգ. այն Համագումարին հետ, որ պիտի հրաւիրուի յառաջիկային նոր կաթողիկոսի ընտրութեամբ զբաղելու համար: Համագումարը կ'ունենայ բոլորովին ուրիշ կազմ, կը հրաւիրուի մէկ անգամուան համար միայն եւ օրակարգի միակ հարցը — կաթողիկոսի ընտրութիւնը — սպառելէ վերջ կը լուծուի: (Համագումարի պատուիրակներն ալ կ'ընտրուին չորս թեմերու Գաւառ. Ժողովներուն եւ կրօն. դասին կողմէ):

Տակաւին յայտնի չէ, թէ երբ կը հրաւիրուի Համագումարը: Անթիլիասը առած է արդէն նախապատրաստական քայլերէն մէկը եւ Միաբանութեան 11 անդամներու քուէներով կազմած է հնդանուն ընտրելիներու ցանկ մը (տես «Յառաջ», 13 Նոյեմբեր), որ պիտի ներկայացուի Համագումարին: Այս վերջինը սակայն երբեք կաշկանդուած չէ իր ընտրութեան մէջ, այնպէս որ ի հարկին, այս հինգին վրայ կրնայ աւելցնել ուրիշ թեկնածուներ ալ:

Ամէն պարագայի տակ, կանխահաս է տակաւին գուշակութիւններ ընել լաւագոյն ընտրելիին մասին, որուն շուրջը պիտի կեդրոնանար թեմական պատուիրակներու մեծամասնութեան ձայնը: Ժամանակն է որ պիտի հասունցնէ հարցը, հնարաւորութիւն տալով ընտրուելիք պատուիրակներուն մտածել, նախ քան յարմարագոյն թեկնածուին նշանակումը:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

«Առախ»

Նոր շաբաթաթերթ մը, որուն առաջին թիւը բաժնուեցաւ հրաւիրեալներուն Եչ. գիշեր, ճաշի մը ընթացքին: Հայ մանուկին, մասնաւորաբար ֆրանսահայ մանուկին, կաղանդի գեղեցիկ նուէր մը, պատկերազարդ ու շահեկան: Անվիճելի անհրաժեշտութիւն մը մեր տղոց համար, անոնց սիրցնելու իրենց մայրենի լեզուն եւ անոնց տալու հաճոյքը այդ լեզուով կարդալու իրենց ազգ. պատմութեան դրուագները եւ առ հասարակ մեր մանկական գրականութիւնը:

Նախաձեռնողը՝ Պ. Նուպար Յովհաննէսեան, որ իբրեւ գործի մարդ աչք առած է ամէն զոհողութիւն, մօտ 80 հայրենակիցներ հրաւիրած էր ճաշասեղանի մը շուրջ:

Հոն կանչուած չէին դրամ ունեցողներ, այդ չէր իր մտահոգութիւնը: Հոն կանչուած էին մտաւորականներ, մամուլի ներկայացուցիչներ եւ մանաւանդ ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ, որոնք չփման մէջ ըլլալով Մանուկ-Արքային հետ, կրնային իրենց թելադրութիւններով, բարոյական աջակցութեամբ եւ քարոզչութեամբ սատարել գործին:

Պ. Յովհաննէսեան իր հիւրերուն ուղղելով խօսքը, պատմեց թէ ինչպէս ուզած էր իրագործել, մանուկներու թերթի մը հրատարակութիւնը, որուն գաղափարը Բժ. Պօղոսեան տուած էր իրեն, երիկուն մը լսարանէն միասին դուրս ելած ատեն, իսկ Պ. Ա. Փափազեան զոր ներկայացուց ներկաներուն, յանձն առած էր պատրաստել թերթը նմանօրինակ ֆրանսական հրատարակութեանց ձեւով:

Հացկերոյթը՝ զոր «Diner - Débat» կոչած էին, վիճաբանական հաւաքոյթէ մը աւելի եղաւ «ընտանեկան խորհուրդ» մը, ուր ամէն խօսող, նախ իր գնահատութիւնը յայտնեց, շեշտելով ձեռնարկին անհրաժեշտութիւնը եւ ապա եղան թելադրութիւններ, ապահովելու համար, թերթին կեանքը, բովանդակութիւնը, զայն շահեկան դարձնելու միջոցներ, վերջացնելու համար բարեմաղթութիւններով:

Այսպէս 25 խօսողներ, կին թէ այր, լրագրող թէ մանկավարժ շեշտեցին ֆրանսահայ գաղութին անտարբերութիւնը դէպի մայրենի լեզուի ուսուցումը: Թիւերով ցոյց տուին մանաւանդ Փարիզի եւ շրջակայ արուարձաններու դասընթացքներու մէջ հայերէն կարդալ սորվողները, առաւելագոյն 500 մանչ եւ աղջիկ: Այս պարագան «սահմռկեցուցիչ» թուեցաւ — իր բառով — Պոլսէն եկած լրագրողի մը (Մ. Հաճեան) որ վերջերս եկած ըլլալով, տակաւին չէր կրցած լրիւ գաղափար կազմել մեր թշուառ իրականութեան մասին: Ինք եւ Պ. Ծիրմէճեան (նոյնպէս Պոլսէն) չէին գիտեր թէ հոն ներկայ, հայապահպանման պայքարին իրենց ճառերով մասնակցող հայրենակիցներու 2— 3 զաւակներն ալ ոչ միայն հայերէն կարդալ այլ եւ խօսիլ անգամ չեն գիտեր:

Այս հաճելի հաւաքոյթը որ համեմուած էր Օր. Ներ Պիւլպիւլեանի, Գավէզեանի, Շաքէ Պէնկեանի, Տէր եւ Տիկին Յակոբեաններու եւ Պ. Ծիրմէճեանի երգերով, փակուեցաւ կէս գիշերին: Պ. Յովհաննէսեան շնորհակալութիւն յայտնելով, անգամ մը եւս շեշտեց իր հաստատ որոշումը յաջողութեամբ գլուխ հանելու գործը: Ներկաները եւս իրենց շնորհակալութիւնը յայտնեցին Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեաններու իրենց այնքան սիրալիր հիւրընկալութեան համար:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի խնջոյքը տեղի ունեցաւ Նոյ. 23ին, Իսիի Խրիմեան սրահին մէջ:

Օրուան խօսնակն էր դերասան Ա. Գմբէթեան, որ Հանդէսը բացաւ հրաւիրելով Պ. Գարակէօզեանը երգելու, «Անտունին» եւ «Անուշ»էն «Աղջի Անաստուած»ը: Առաջին բանախօսը, Պ. Ե. Քոչեան, իր ճառը սկսաւ հետեւեալ կերպով. — «Դուք տուիք աննման զինուոր Մուրատը, լոյսի աղբիւր Մխիթար Աբբան, ֆետայի Անդրանիկը, Դ. Վարուժանը, Մ. Մեծարենցը: Շատ յուսադրիչ է Սեբաստացիներու վերյիշումի այս զմայլելի ոգին, մեր գոյութեան այս անորոշ շրջանին: Դուք ունեցաք հերոսներ: Անոնց փաղանգը եկաւ ու գնաց իբրեւ փայլակ ու շանթ, հաստատելու մեր պատմութիւնը: Անշարժութիւնը գերեզմանին մէջ է: Մենք չարժեցանք որովհետեւ կ'ուզէինք ապրիլ: Գերի ազգեր ազատեցան Թրքական լուծէն: Կը մընար Հայը: Ցեղին անթեղուած ոգին արթնցած՝ կը դարնէր չեփորը: Հիւղերէն դուրս թափեցան անոնք որ կը սպասէին չեփորի կանչին: Այս նոր հերոսները Վարդան, Տիգրան, Վահագն չէին կոչուեր, այլ ֆետայիներ, որոնց մէկն է Մուրատը»: Եւ պատմեց Մուրատի հերոսութիւնները եւ ոդիսականը: «Այս պահուս մեր բոլորին ղարիպ հոգիները կ'երթան փղձկելու իր յիշատակին առջեւ: Մենք ամէնէն արժանաւոր ժողովուրդներէն մէկն ենք. Նանսէն, Հայերուն բարեկամը բսած է. — «Մեղք հայ ժողովուրդին, իրեն համար շատ աւելի լաւ եղած պիտի ըլլար, եթէ ոչ մէկ քրիստոնեայ դիւանագէտ իր անունը բերան առած չըլլար»: Եզրակացնելով, բանախօսը շեշտեց Միութեան անհրաժեշտութիւնը:

Հայր Քիլէրճեան որ կը նախագահէր, խօսեցաւ «ազատութեան գաղափարին» վրայ: Ամէն ազգ պէտք է ունենայ մէկ ձգտում, — աշխատիլ, չինել ազատ ապրելու համար: Յիշեց Սեբաստիոյ Մխիթար Աբբան, հերոս Մուրատը եւ Վարուժանը, որուն աշակերտած է ինք: Եւ կոչ բրաւ ուժերը միացնելու: Այս առթիւ առաջարկեց որ եթէ Մուրատ Ուսումնասիրացը Խրիմեան սրահին մէջ Հայոց պատմութեան դասընթացք մը հաստատէ, շաբաթը անգամ մը, ինք անձամբ կը ստանձնէ դասաւանդութիւնը:

Ներկաներէն խօսեցան Պ. Պ. Պալապանեան, Եղօ, Եղիազարեան, Գ. Շահինեան:

Երրորդ խօսողն էր Պ. Յ. Յակոբեան, որ թուեց «Մուրատ Ուսումնասիրացի» ձեռնարկները միութեան հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր: Շեշտեց թէ դիմած են Սեբաստիոյ շրջաններու հայրենակիցներուն որ բարոյապէս օժանդակեն միութեան, որու նպատակն է աշխատիլ ազգային գետնի վրայ, հեռու քաղաքական միտումներէ:

Հանդէսը ունէր գեղարուեստական բաժին մը, որուն փայլը կը կրկնապատկէր Պ. Գմբէթեան, իր յուշերով եւ գեղեցիկ արտասանութիւններով: Երգեցին Օր. Պէնկեան Սայաթ Նովայէն եւ Պ. Ղազար Դանիէլեան «Մուրատի երգը»:

Միութեան ի նպաստ եղան նուէրներ, Պ. Կարապետ Թօփալեան 2000 ֆրանք եւ Պ. Զատիկ 300 ֆրանք:

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յատուկ) — Աշնան հետ, մեր գաղութին կեանքը որոշ եռուզեռ մը կը ցուցնէ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ — Դպրոցական վերամուտով, մեր Կապ. Խաչուհիները սկսած են գործի: Քաղքիս երեք թաղերուն մէջ, տարիներէ ի վեր մայրենի լեզուն կ'աւանդուի ջերմ հոգածութեամբ եւ կարելի հնարաւորութիւններով: Փոքրիկները սիրով եւ ճշդապահութեամբ կը հետեւին դասաւանդութեանց շաբաթը երկու անգամ, երբ ծնողական անտարբերութեան՝ բուն բառով՝ անհոգութեան չհանդիպին: Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ իրիկուն, Կապ. Խաչի տիկինները, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ —որ բոլորովին նորոգուած է — կազմակերպած էին խնջոյք - պարահանդէս մը: Կոկիկ բազմութիւն մը փութացած էր քաջալերել ձեռնարկը: Տիկին Ովս. Խօքախզեան գրաւոր ճառով մը բացումը կատարեց եղանակի առաջին հանդէս - խնջոյքին մեր ակումբին մէջ, տուաւ շահեկան տեղեկութիւններ դպրոցներու եւ աշակերտներու մասին (մօտ 70 մանչ եւ աղջիկ) յիշեցնելով ծնողներուն պարտականութիւնները եւ խնդրեց որ ամէնքը աջակցին Կապ. Խաչին:

Դպրոցներու ուսուցիչը Պ. Կ. Տէրմոյեան սեղանապետ նշանակուելով, յաջորդաբար եւ մէջ ընդ մէջ արտասանելու եւ մեներգելու հրաւիրեց Պ. Ա. Քէլէշեանը, Օր. Անժէլ Ուզունեանը, Օր. Թերէզ Մարգարեանը, ինչպէս նաեւ փոքրիկն Ա. Ռստիկեանը Պ. Ս. Սուքիասեանը, Տիկին Ովս. Խօքախզեանը, Պ. Բ. Ծիհանշահեանը եւ ուրիշներ որոնց անունները կը խուսափին յիշողութենէս: Ծիծաղը իր բաժինը ունեցաւ, Կիւրպ. Զարդարեան (Հ. Մ. Ը. Մ.ի խմբապետը) կուշտ ու կուռ խնդացուց ներկաները իր զուտ մենախօսութիւններով: Եւրոպական եւ մանաւանդ Հայկ. նորագոյն եւ հայրենաշունչ երգապնակները մեծ հաճոյք պատճառեցին հանդիսականներուն: Եւ բնական է որ այսպիսի խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ բխան ինքնաբուխ նուէրներ ի նպաստ Կապ. Խաչին: Ընդհ. գումարը բարձրացաւ 10 հազար ֆրանքի:

Հ. Մ. Ը. Մ. — Մեր մարզիկները, յաջող սկզբնաւորութեամբ մը սկսան նոր եղանակը (1952 — 53): Զոր ու գեղեցիկ օդով մեր տղաքը կրցած են միշտ յաղթել, բայց անձրեւի, ձիւնի տակ, կամ թաց ցեխոտ դաշտի վրայ պարտուած են, առանց վհատելու:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին եւ միակ խումբը կատարած է վեց ախոյենական մրցումներ, երեքը՝ յաղթական, երկուքը՝ պարտութիւն են, իսկ վերջինը՝ կիրակի 23 Նոյ. ընդդէմ Sathonayի խումբին՝ մնացած է հաւասար արդիւնքով՝ 1—1: Ութ մրցումներ կը մնան եւ որոնց համար կը մաղթենք յաջողութիւն մեր տղոց, որպէսզի բաց ճակատով եղանակի վերջաւորութեան հասնին:

Շաբաթ իրիկուն (22 Նոյ.) քաղաքիս salle des Fétesին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը, որ իր կազմակերպութեամբ, վարձուած նուագախումբով եւ սրահի յարդարանքներով կը գերազանցէր նախորդ տարիներու մեր մեծածախս պարահանդէսները: Գալով չօշափելի արդիւնքի կը յուսանք որ գոհացուցիչ է. քանի որ վարչութիւնը այս տարի մասնաւոր դիմումներ կատարած էր պատկան իշխանութեանց, խնդրելով Հ. Մ. Ը. Մ.ը ճանչնալ իբրեւ հանրօգուտ միութիւն (Assoc. d'Utilité publique), որպէսզի օգտուի տուրքերու թեթեւացումներէն: Պարասրահին մէջ նշմարեցինք հիւրեր, մեր շրջանի, մեծ օրաթերթերու թղթակիցներ, որոնք գովեստներով ներկայացուցին Հ. Մ. Ը. Մ.ը իբրեւ Վիէնի ամէնահին մարզական միութիւնը իսկ պարահանդէսը՝ եղանակի յաջողագոյն ձեռնարկներէն մին: Յաջորդ օրը, Dauphiné Libéré թերթին խմբագիրը յուսանկարեց մեր տղաքը Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ԵԲՐԱՅԵՑԵՐԷՆԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

Իսրայէլի Մշակոյթի եւ Կրթ. Նախարարութեան վերջին տեղեկագիրը կը պարզէ այն ճիգը զոր կը թափեն եբրայեցերէն սորվեցնելու համար կէս միլիոն նորեկներու: Այս կէս միլիոն աշակերտները, մեծ մասով չափահասներ, կը պատկանին երկոտասնեակ մը տարբեր լեզուաբանական խմբակցութեանց եւ կը կազմեն իսկական «կրդ - զեակներ» համայնքին ծոցը:

Նոր պետութեան հռչակումէն ի վեր (15 Մայիս 1948) մինչեւ անցեալ Օգոստոս, մօտ 700000 Հրեաներ գաղթեցին Իսրայէլ: Ամէնէն կարեւորները կուգային Իրաքէն (125.000), Ռումանիայէն (122 հազար), Լեհաստանէն (106 հազար), Հիւսիսային Ափրիկէէն (97 հազար), Եմէնէն (45.000), Պուլկարիայէն (37 հազար), Թուրքիայէն (35.000) եւ Իրանէն (25 հազար): Բոլոր այս գաղթականները, ինչպէս եւ անոնք որ ուրիշ տեղերէ կուգային, կը խօսին իրենց եկած երկիրներուն լեզուն:

Նոր սերունդին համար մէկ լեզուէն միւս լեզուին անցնիլը դժուարութիւն չի ներկայացներ: Բոլոր դպրոցականները շուտ կը սորվին եբրայեցերէնը, մանկապարտէզներու եւ դպրոց. հաստատութեանց մէջ, որոնք գոյութիւն ունին հիմա, համաձայն պարտաւորիչ ուսումի օրէնքներու, եւ բոլոր գիւղերուն, քաղաքներուն, փոխադրութեան կայաններու եւն.ի մէջ:

Չափահասներու համար կազմակերպուած են եբրայեցերէնի տարրական դասընթացքներ: Կանոնաւ եւ գիշերային դասընթացքներ: Ասկէ զատ, իրենց նոր հայրենիքին մասին չափահասներուն ծանօթութիւններ կուտան: Մօտաւորապէս 50 հազար ներգաղթողներ կը հետեւին այս դասընթացքներուն ամէն տարի, եւ աւելի քան 200 հազար չափահասներ տակաւին չեն սորված լեզուին տարրական ծանօթութիւնները, իսկ եբրայեցերէնի գանգուածային ուսումը կը հետապնդուի արագ թափով: Իւլփանիմները (ուսումնարան) մեծ յաջողութիւն ձեռք բերած են: Եբրայեցերէնը հոն կը սորվեցնեն օրը եօթը ութ ժամ, հինգ վեց ամիս: Այս իւլփանիմները գլխաւորաբար այն ներգաղթողներուն համար են, որոնք արհեստագիտական յատկութիւններ ունին — ինչպէս ուսուցիչ, պաշտօնեայ, իրաւաբան, բժիշկ եւ ճարտարապետ — բայց ծանօթ չեն եբրայեցերէնի: 1000աւոր ներգաղթողներ որոնք արդէն առած են Իւլփանիմի վկայականները այսօր հիանալի դիրքեր կը գրաւեն: Մասնաւոր Իւլփանիմներ կազմակերպուած են գործատուններու շրջակայքը որպէսզի ներգաղթող գործաւորները կարենան հետեւիլ օրուան կէսը եւ միւս կէսն ալ աշխատին:

ԻՒՆԻՍՔՕ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ժ.— ՊՐԱԽԱ - ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Պատկերն է այս մեծ պետութեան մը եւ կայսրութեան մը, որ կը վերածուի ազգերու դեմոկրատիկ հասարակապետութեան մը:

Ասիկա պատմութիւնն է տասնեւինը տարեկան նիհարակազմ աղջկան մը, որ ապշեցուցիչ դեր մը կատարեց՝ Միջին Արեւելքի մէջ Բրիտանիոյ գաղթային քաղաքականութիւնը պարտութեան մատնելուն օգնելով: Իր պատմութիւնը ընաւ ըսուած չէ ասկէ առաջ: Զթոյլատրուեցաւ խօսիլ այդ մասին, երբ ան սպաննուեցաւ 26 Մարտ 1946ին:

Աղջկան անունն էր Պրախա Ֆուլտ: Ունէր տարօրինակ գեղեցկութիւն մը: Իր շատ մութ մազերը խնամքով կապուած էին գլխուն ետեւը: Իր խուղարկու կապոյտ աչքերը դիւթիչ էին ու կրնային նաեւ դաժան ըլլալ: Իր ձիգ դէմքը, իր իգական տիրապետութիւնն ու լաւ կարուած հագուստները կը մատնէին համալսարանական աղջիկ մը:

Ինչո՞ւ այս կինը օգնեց քայքայելու բրիտանական ուժը: Երբ ան բրիտանական ամէն բան կը սիրէր: Ի՞նչ կրնար ըլլալ տասնեւինը տարեկան աղջիկ մը քաղաքական մեքենայութեանց յաւիտենական կռուին մէջ, տիրապետական հակամարտութեանց այս անկայուն աշխարհի երեսին:

Լրտեսուհի՞ մըն էր: Հերոսուհի՞ մըն էր: Ինչո՞ւ համազգեստ կրեց: Կը սիրէր Բրիտանացիները, բայց իր համազգեստը բրիտանական չէր:

Ես, որ գրած եմ վերջին երեք հազար տարիներու լրտեսական պատմութիւնը, տակաւին կը հաւատամ, որ ասիկա, լսած բոլոր պատմութիւններուս մէջ ամէնէն տարօրինակն է:

Պրախա ծնած էր Պերլին, 26 Դեկտ. 1926ին: Իր հայրը, Գերմանիոյ մեծ գործարանատէրներէն մէկն էր: Պրախա եւ իրմէ մեծ քոյրը, Փեթրա, մեծցած ու կրթուած էին տնտեսական ապահովութեան մէջ: Պերլինի շքեղ մէկ արուարձանի իրենց տան մէջ կային հիւանդապահուհի մը, մանուկներուն հոգ տանող կին մը եւ չորս սպասաւորներ: Կար հայր մը, որ շատ կը սիրէր իր զաւակները, թէեւ միշտ զբաղած էր գործի ընդարձակ ծրագիրներով եւ քաղաքական բարեկամութիւններով: Կար զօրավար Քարլ Հաուզհօֆըրը, նացիական հողաքաղաքագիտութեան հայրը, որ կը պատկանէր մտերիմ բարեկամներու խումբին: Ընտանիքին մէկ ուրիշ բարեկամն էր Ռուտոլֆ Հէս, Հիթլէրի փոխանորդը մինչեւ այն օրը, երբ Բրիտանիա փախաւ խաղաղութեան իր նշանաւոր առաջարկով, այնտեղ պատերազմական դերի մը դառնալու համար:

Պրախայի մայրը, աշխարհիկ կին մը, երջանիկ չէր իր այս գերմանական տան մէջ: Այո, ինքն ալ Գերմանուհի մըն էր: Բոլորն ալ լաւ Գերմանացիներ էին, բայց փրուսիական քալուածքը, նացիզմնուորական եւ ռումբերներու այս շրջանակները տեսակ մը սարսուռ կը պատճառէին իրեն: Գիտէր թէ անբաղձալի մըն էր ինք, քանի որ իր ընտանիքին իւրաքանչիւր անդամը Հրեայ մըն էր: Միշտ կ'ըսէր. — «Հեռանանք Գերմանիայէն, Հիթլէր պատերազմ կը նշանակէ»...

— Ասիկա մեր հայրենիքն է, կը պատասխանէր ամուսինը: Առաջին պատերազմին ես կռուեցայ Քայզէրի կողքին: Ես նախկին պատերազմիկ մըն եմ: Պատուանշան եմ ստացած: Մեզի բան մըն ալ չի պատահիր: Մենք, Ֆուլս ընտանիքը, Գերմանիա ապրած ենք չորս հարիւր տարիներէ ի վեր: Հին ու յարգուած ընտանիք մըն ենք:

Այսուհանդերձ, նացիական խիստ ու բարբարոս օրէնք մը ի զօրու դարձաւ 9 Նոյեմբեր 1938ին: Բոլոր սինակոկները կրակի պիտի տրուէին Գերմանիոյ մէջ եւ բոլոր արու Հրեաները պիտի ձերբակալուէին, դատապարտուէին, աքսորուէին եւ հաշուեյարդարի ենթարկուէին:

Այստեղ կը սկսի յաւիտենական պատմութիւնը անվախ մօր մը որ վտանգէն կը փախչի, ուխարհ խուղարկելով իր երկու զաւակներուն 15 տարեկան Փեթրային եւ 11 տարեկան Պրախային ապաստան մը գտնելու համար:

Ողիսական մըն էր ճամբորդութիւնը Փեթրային որ հասաւ Միացեալ Նահանգներ: Յուզումնալից փախուստ մըն էր Պրախայինը դէպի Լոնտոն:

Երբ Պրախա Լոնտոն հասաւ, հայրը անձնասպանութիւն գործեց Պերլինի մէջ. վերջ էր գտած անոր աշխարհը:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՁԻՆԿԸՐ

Ծանուցագիր մը Թունուզի պէյին

Թունուզի ֆրանս. մարզպանը շաբաթ օր ծանուցագիր մը յանձնեց պէյին, ի պատասխան անոր Սեպտ. 9 թուակիր նամակին որով կը մերժէր բարենորոգումներու ծրագիրը :

Այս առթիւ տրուած ղեկոյցը կ'ըսէ թէ Ֆրանսա կը մերժէ նկատի առնել Թունուզի պէյին կողմէ քմահաճօրէն նշանակուած 13 խորհրդականներու տեղեկագիրը եւ զանազան վերագրումներ : Բարենորոգման ծրագիրը վճական քայլ մըն է դէպ ի ներքին ինքնավարութիւն : Ծանուցագիրը ցաւով դիտել կուտայ թէ Թունուզի պէյը ապրիլ 1ին իր բացորոշ հաւանութիւնը յայտնած էր այդ ծրագրին գլխաւոր գիծերուն, բայց անկէ ի վեր կը խուսափի իրական քննութենէ :

Ներկայ ծանրակշիռ պարագաներուն մէջ, Ֆրանսա անհրաժեշտ կը գտնէ յիշեցնել պէյին իր պատասխանատուութիւնը, որպէսզի բացորոշապէս յայտնէ թէ կ'ուզէ առկախ խնդիրները լուծել ուղղակի բանակցութեամբ եւ կամ խառն յանձնախումբի մը միջոցաւ :

Ուշագրաւ է որ ծանուցագիրը կը տրուի ճիշդ այն պահուն երբ ձեռնարկներ կը կատարուին ,Ազգաժողովին միջոցաւ լուծելու Թունուզի խնդիրը:

Փարիզի թերթերը կը զարմանան որ մօտ երեք վիճաբանութիւններ կը սպասուին ներքին թէ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԻՆԼԻ ԴԱՀԼԻՃԸ վճռական պայքար մը պիտի մղէ այս չաբթու, Ազգ. ժողովին առջեւ: Մեծ եան), մէկ սուրիացի են.:
արտաքին խնդիրներու առթիւ :

ՊԱՂՏԱՏԷՆ Լոնտոնի թերթերուն կը հեռագրեն թէ Իրանէն ծայրայեղ գործակալներ սողոսկած են Իրաք, խանգարելու համար քաղաքի արտադրութիւնը, ինչպէս ըրին Ապատանի մէջ:Բայց զօր. Մահմուտի կառավարութիւնը կ'ապահովցնէ թէ կացութեան տէրն է:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ ընդհ. քարտուղարին հրահանգուեցաւ արձակել բոլոր այն պաշտօնեաները որոնք գործօն անդամ են Մ. Նահանգներու բոլշեւիկեան կուսակցութեան :

ՀԱՄԱԳԵՐՄԱՆ ճակատ մը կազմուեցաւ Ֆրանքֆորթի մէջ, հետեւեալ ծրագրով.— Կազմել միացեալ Գերմանիա մը, անկախ արեւելքէն եւ արեւմուտքէն եւ անդէն, իբրեւ պատուար պետութիւն: — Արեւմտեան Գերմանիոյ Նախագահը, Հէօս, Հանովր այցելելով, ներկայ եղաւ յուշարձանի մը բացման: Ըսաւ թէ Գերմանները երբեք պէտք չէ մոռնան մօտակայ Պելզէնի նացիական արգելարանները, ուր մեռան կամ սպաննուեցան 25.000 կալանաւորներ, ամէն ազգէ :

24 ՆՈՐ ԿԱՐԴԻՆԱԼՆԵՐ նշանակուեցան Պապին կողմէ, լրացնելու համար աւանդական թիւը (70):— Նոր կարդինալներէն մէկը Փարիզի արքեպիսկոպոսն է, գերապայծառ Ֆելթէն: Ընդհ. թիւէն 27ը իտալացի են, 7ը Ֆրանսացի, 4ը ամերիկացի, 4ը սպանիացի , մէկը Հայ (Աղաջանեան), մէկ սուրիացի են.:

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՏԱՐԵՉԱՓԸ (քօթա) ջնջելու եւ դուռները լայն բանալու առաջարկ մը ներկայացուց Մ. Նահանգներու ճարտարագործական կազմակերպութեան համագումարը: Այս առթիւ տեղեկագիր մը հրատարակեց ուր կը թելադրէ տարեկան 154.000էն 300 հազար — 6 հարիւր հազարի բարձրացնել եկուորներու թիւը, ինչպէս առաջարկած են Թրումընի: Տարեչափի դրութիւնը, որ հաստատուած է 1924ին, չեզոք կը սեպուի ամերիկեան աւանդութենէ: Ցատկապէս կը խնդրեն ներս առնել բոլշեւիկեան երկիրներու տարագիրները :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ պատուիրակութիւնը կրկին պահանջեց որ Իսրայէլ ընդունի Ազգաժողովին որոշումները Պաղեստինի մասին, նոր բանակցութիւններէ առաջ: Ամէն բանէ առաջ կ'ուզեն որ 900.000 արաբ տարագիրները իրաւունք ունենան Իսրայէլ վերադառնալու :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ իրարու կը յաջորդեն ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Զինհալքէն զատ, անձրեւը եւ կարկուտն ալ մեծ աւերներ գործած են զանազան վայրերու մէջ:— Փարիզի մէջ ալ ողողումներ տեղի ունեցան կիրակի օր (Ալֆորվիլ եւն.) : Պոստոյի մէջ թումբ մը քանդուեցաւ: Ռոն եւ Սոն գետերուն յորդումը չէ դադրած :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՋԵՐՄԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ՄԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՈՐ ԱՆՑԱՊԱՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՆ ԻՐԵՆՑ ՂՐԿՈՒԱԾ MANDAT - CARTEԵՐՈՒՆ , ԴԻՒՐԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ :

ԱՅՍ ԱՌԹԻՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՑԱՅՏՆԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՆՈՆՑ ՈՐ ԱՐԴԷՆ ՓԱԿԱԾ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի, այս կիրակի ժամը 16—23, ընկերվարականներու սրահը, 145bis, Av. Argenteuil, Անիէռ :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՉ ԿՈԹՈՂԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, խնջոյք եւ պար: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ԲԵՆՕ, ՍԷՅՐԱՆ եւ ՈՒՆԱՆԵԱՆ: Ձօխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Հաղորդակցութիւն.— Porte Champerret, autobus 165 իջնել Carref. des Bourguignons, Անիէռ :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դեկտ. 24ին Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Քրիստափոր խումբի ներկայացումը :

ԽՆՃՈՅՔ — ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր անդամները, ինչպէս եւ ընկեր ղեկավարները խնջոյք ժողովի մը, այս շաբաթ, ժամը 20ին Café Noaillesի մէջ:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

1953ի «Գոյամարտ Օրացոյց»ը լոյս տեսաւ: Ապսպրանքներու համար դիմել Vahé Partamian, 36 Rue des Dominicaines, Մարսէյլ : Boyadjian G., 35 Ave. Lieutenant Fine, La Viste, Մարսէյլ :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆ. Կապ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 7—11, 72 Bld. Maréchal Joffre, Պուր լա Րէնի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Աստղիկ Քէօսէեան (երգ), Քիւփէլեան (երգ), Կապոյտ Խաչի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. Ալիս Գավէզեանի, Նոր Սերունդի մասնաճիւղին նորակազմ ժողովրդական պարախումբը, Թոռնիկ Գասպարեան (թառ), Եւրոպական պարեր Վարդիւանեանի նուագախումբով :

Ձօխ եւ մատչելի պիւֆէ Մուտքը 150 Ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Bourg la Reine կամ Aut. 188 Porte d'Orléansէն, իջնել Place Condorcet:

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը պատիւ ունի յայտարարելու թէ Նուպարեան Մատենադարանը վերաբացուած է: Ընդունելութեան ժամեր.— Ամէն օր 10—12 եւ 14—18, բացի չորեքշաբթի, կիրակի եւ տօնական օրերէ :

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Համախարբ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի խնջոյքը այս շաբաթ ժամը 20ին, Rue Bayard, հայկական սրահին մէջ :

Նախագահութեամբ հայրենակից Մուշեղ Ճեբանեանի: Կը խօսի հայրենակից Գասպար Սիմոնեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնաւոր նուագախումբ, երգ, արտասանութիւն:

Ճոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուի ամբողջ հասարակութիւնը :

LEGION ETRENGERE

Այս հինգշաբթի գիշեր ժամը 10ին, Club des Champs - Elyséesի մէջ, (15 Ave. Montaigne, Paris):

Կը կազմակերպէ Maréchal Juinի հովանաւորութեամբ, ճաշկերոյթ մը՝

« LA NUIT DE LA POPOTE »

Ի նպաստ Հնդկաչինի մէջ կռուող օտար կամաւորներու Լեգէոնին: Fernand Gravey պիտի կատարէ Popotierի դերը, ներկայացնելով հիւրերուն իր ամէնէն նշանաւոր ընկերները :

Պարերու համար նուագախումբ André Ekyan :

Տեղի համար դիմել 15 Ave. Montaigne ամէն օր ժամը 5—6 M. Passeronի:

Օր. ԼԻՒՍԻ ԵԿԱՐԵԱՆ
Ընկ. ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
Նշանուած

29 Նոյեմբեր, 1952 , Պէյրութ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. տան մէջ 32 rue de Trévise: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայկական ճարտարապետութեան շրջանները »: Հայերէնի դասերը 20.15ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի ժամը 15ին, Դեկտ. 28, Պուռ Լա Րէն :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ: Նիւթ՝ « Ազատ սէրը» Վանի մէջ, Համիտեան շրջանին»: Մուտքը ազատ է :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 4 Décembre 1952 Հինգշաբթի 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6932-Նոր շրջան թիւ 2343

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Պաշտօնական շրջանակները փորձեցին հերքել. բայց բոլոր տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ յետաշրջական շարժումը հետզհետէ կը ծաւալի Թուրքիոյ մէջ:

Ամենավերջին ապացոյց՝ «Վաթան»ի խմբագրապետին դէմ սարքուած մահափորձը, որ մեծ յուզում պատճառեց իր յանդգնութեամբ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ահաբեկիչը որմնադիր մըն է, անդամ «Իսլամ Դեմոկրատ» կոչուած կազմակերպութեան :

Դաւը սարքուած էր կանխաւ, «իբրեւ արդիւնք թթու մոլեռանդութեան», ինչպէս կը գրեն Թուրք թերթերը, «կատաղի յետադիմական» կոչելով ոճրագործը:

Վիրաւորը, Ահմէտ Էմին Եալման, հետեւեալ ձեւով պատմած է դէպքը .

— «Հեռաձայնով թերթիս խմբագրութեան հետ խօսելէ ետք, հիւրանոց կ'երթայի, երբ երեք անծանօթներ դիմացս ելան: Մէկը ատրճանակը ուղղեց ինծի. կարծեցի թէ կատակ է: Յետոյ չեմ գիտեր ի՛նչ եղաւ, արիւլուայ գետին ինկայ»:

Դէպքը այնքան ծանր տպաւորութիւն գործած էր որ, հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, «Վաթան»ի խմբագրատունը այցելեց վշտակցութիւն յայտնելու համար, երբ վիրաւորը Մալաթիա կը գտնուէր :

Իսկ վարչապետը, Ատնան Մենտէրէս, ուղղակի հիւանդանոց գացած էր ներքին [illegible] հետ, անձամբ քննութիւն կատարելու համար :

Այդ ճամբորդութեան ընթացքին էր որ ճառ մը խօսելով Կեսարիոյ մէջ, յայտարարեց թէ պատրաստ են երեսփ. ընտրութիւններ կատարելու բուն Թուականէն առաջ (1954) :

Ուշագրաւ է որ վերջերս անդադար ճառեր կը խօսին Թուրքիոյ ներկայ վարիչները, ուժգնօրէն ձաղկելով Իսմէթը եւ իր գործակիցները:

Այս վերջինները ձեռնթափ չեն եղած եւ միշտ կը դրդեն հանրային կարծիքը :

Ուրիշ հոսանքներ ալ իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ, կրօնական մոլեռանդութեամբ :

Բանաւոր թէ գրաւոր քարոզութիւններ անպակաս են, Մ. Քէմալի հաստատած կարգուսարքին դէմ: Բռնութիւններն ալ չեն դադրած (քանդուած արձանի, յիշատակարանի եւն.) :

Հետզհետէ զգալի կը դառնայ նաեւ խուլ պայքար մը՝ ի նպաստ արաբերէն տառերու վերահաստատման :

Անշուշտ չեն համարձակիր բացէ ի բաց պահանջել եւրոպական տառերուն ջնջումը :

Բայց, կը թելադրեն դասաւանդութիւններ կատարել արաբերէն տառերով ալ: Եւ արդէն օրինագիծ մը ներկայացուցած են Ազգ. Ժողովին:

Ուրիշ ախտանշան մը՝ համայնավարական խլրտումը, որ մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ բանուորական, ուսանողական եւ ուսուցչական շրջանակներու մէջ:

Գրեթէ ամէն շաբթու ձերբակալութիւններ կը կատարուին, զանազան մեղադրանքներով :

Վերջերս մեծ իրարանցում պատճառեց Անգարայի մէջ ծախուած վզնոցներու պատմութիւնը: Իբրեւ թէ մուրճ - մանգաղ մը երեւան կուգար, երբ վզնոցները լուային :

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Պոլսոյ մէջ ալ սկսած են փորձել այս նոր ճարտարարուեստը :

Այսպէս, մուրճ - մանգաղի պատկերներ տեսնուած են Պագրգիւղի (Մաքրիգիւղ) լաթի գործարանին կերպասներուն վրայ, ինչպէս եւ համայնավարական վերտառութիւններ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, գաղտնի ոստիկաններ ձերբակալած են երկու համայնավարներ, երբ մուրճ - մանգաղներ կը գծէին կերպասներուն եւ պատերու վրայ, կարմիր նշանախօսքերով :

Կը կարծուի թէ այս ամբաստանեալներն ալ մաս կը կազմեն լայն ցանցի մը :

Թուրք մամուլի լեզուէն դատելով, ամէնէն աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ կրօնական մոլեռանդութիւնը:

Հռչակաւոր «Ծէրիաթ»ը, որ այնքան արիւն հոսեցուց Օսմ. սահմանադրութեան շրջանին :

Դեռ ուրիշ ախտանշաններ եւ ազդանշաններ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԽԻԹԱՐՈՒԵՑԷ՛Ք ...

Այս տարի Կոնքուռի գրական մրցանակը շահեցաւ Տիկին մը, Պէաթրիս Պեք, «Տէր Լեւոն Մոռէն» գրքով: (Ութ ձայն, տասնի վրայ):

Խեղճը երազին մէջ անգամ չէր տեսած այսպիսի բախտ, ինչպէս կը պատմեն տեղական թերթերը :

Իրազեկ մըն է որ կը նկարագրէ .—

Տիկինը թշուառութեան ափը հասած էր, երբ սկսաւ գրել :

Քանի կը սաստկանար ապրուստի հոգը, այնքան ամուր կը կառչէր գրիչին :

Ամուսինը անհետացած էր պատերազմի առաջին ամիսներուն, եւ ինք ստիպուած էր իր եւ աղջկան ապրուստը ճարել դառնալով հողագործ, բանուոր, մեքենագիր եւն.:

Ատեն մըն ալ գրագիր եղաւ Անտրէ Ժիտի քով, որ շատ չանցած մեռաւ, փոքր գումար մը ձգելով իրեն :

Մեծ գրագէտը պատուէր մըն ալ տուած էր,— « գրել » : Տեսակ մը կտակ :

Տիկինը երկու գիրք հրատարակած էր, որոնք ուշադրութիւն չգրաւեցին: Անտրէ Ժիտի մահէն ետք, որոշեց գրականութեան նուիրուիլ:

Այս առթիւ կ'ըսէր.

— Կարծես հրաման մը ստացած էի եւ պէտք էր որ գործադրէի: Պիտի նախընտրէի մեռնիլ քան թէ կէս ճամբան մնալ :

Բարեկամներ խեղճուկ սենեակ մը տրամադրած էին եւ երբեմն կ'օգնէին: Ուրիշներ ալ հագուստ - կապուստ կը ճարէին :

Տիկինը առտուն կանուխ կ'ելլէր, վառարանը կը վառէր, աղջկան դասերը կը պատրաստէր, կար կը կարէր, կերակուր կ'եփէր նեղլիկ խոհանոցի մը մէջ :

Եւ միեւնոյն ատեն կը գրէր, խարխուլ սեղանի մը վրայ :

Հրատարակիչը, Gallimard, պաշտօն մը առաջարկած էր գրատան մէջ, բայց ինք մերժեց, որպէսզի կարենայ գրել :

Մրցանակի արժանացած գիրքն ալ բնուած չէր, յուսահատութեան մատնելով թշուառ կինը, երբ թերթերը հաղորդեցին աւետաբեր լուրը, — Կոնքուռեան պարգեւ :

... Համրանք չունին այս կարգի պատմութիւնները: Ֆրանսայի գրական - գեղարուեստական կեանքին մէջ :

Եւ բախտաւորները հարիւրին տասն ալ չեն կազմեր :

ՎԱՀԷ

Ի ՊԱՏԻՒ ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՄՈՐԻԱՔԻ

Երեքշաբթի օր Hôtel du Louvreի մէջ օտար մամուլի ընկերակցութեան անդամները մտերմական ճաշ մը սարքած էին ի պատիւ ակադեմական Ֆրանսուա Մորիաքի որ Նոպէլի գրական մրցանակը ստացաւ վերջերս: Ներկայ էին նաեւ «Յառաջ»ի երկու աշխատակիցները :

Ընկերակցութեան նախագահը՝ Պ. Քամփոլնկի եւ պատուակալ նախագահը՝ Տիմոն Վիլտէն քանի մը խօսքով շնորհաւորեցին Ֆրանսացի գրագէտը: Տիմոն Վիլտէն պատմեց թէ տարիներ առաջ ճաչցած էր Figaroի աշխատակիցը, երբ Մորիս Պարէսի տունը կը հաւաքուէին ժամանակակից եւ ապագայ մտաւորական ուժերը: Այս առթիւ շեշտեց թէ Մորիաք միեւնոյն ատեն բարձրացուցած է լրագրութիւնը եւ բանավէճը :

Պ. Մորիաք բացատրեց թէ լրագրութիւնը ձեւ մըն է ուղղակի յարաբերութեան մէջ մտնելու հասարակութեան հետ եւ ստանձնելու պատասխանատուութիւններ անոր հանդէպ: Ինք լրագրութեամբ սկսած է ապրուստը շահելու համար : Յետոյ պահանջը զգացած է խմբագրական գրելու: «Ես կը սիրեմ բանավէճը (polémique) եւ ատոր համար կը սիրեմ Սարթրը եւ համայնավարները որոնք ինծի առիթ կուտան վիճելու: Վէպերուս մէջ ալ չեմ ուզած բան մը ապացուցանել, բայց թերեւս բան մը հաստատած եմ, «լաւ նկարագրել էակները», ինչպէս կ'ըսէր Ժիտ:

Ճաշը վերջացաւ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ :

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐ ՄԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ, ԵԹԷ...

Ազգ. Ժողովի Գշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Փինէ վստահութեան խնդիր յարուցանելով, յայտարարեց.

— Կա՛մ ելմտացոյց մը կ'ունենանք մինչեւ Դեկտ. 31 եւ կամ ուրիշ կառավարութիւն մը կ'ընտրէք, նոր ելմտացոյց մը յօրինելու համար»:

Ժողովը իր վճիռը պիտի արձակէ այսօր, հինգշաբթի: Վարչապետը կ'ուզէ որ անմիջապէս ձեռնարկուի 1953ի ելմտացոյցին քննութեան, մինչդեռ Ազգ. Ժողովը կը ձգձգէ զայն: Մէկ ամիսէ ի վեր, խախտած է կառավարական մեծամասնութիւնը: Գշ. օր Ժողովը 211ի դէմ 388 ձայնով մերժեց յետաձգել նախկին ռազմիկներու հանգստեան թոշակի օրինագիծը: Պ. Փինէ նախապէս յայտնած էր թէ դահլիճը դէմ չէ թոշակի յաւելման, բայց նախ պէտք է քննել ընդհ. ելեւմուտքը:

Լաւատեսներ կը կարծէին թէ Պ. Փինէ այս նոր փորձանքն ալ պիտի անցընէ: Իսկ եթէ պարտուի եւ հրաժարի, հարկ պիտի ըլլայ նոր դահլիճ մը կազմել (չորրորդը՝ 1951ի ընտրութիւններէն ետք) :

Եթէ դահլիճը այսօր մեծամասնութիւն շահի, աւելի ծանր փորձի մը պիտի ենթարկուի Գշ. օր: Այս անգամ պիտի պահանջէ ելմտական օրինագիծը քննել յօդուած առ յօդուած: Ընդդիմադիրները այս առիթն ալ կրնան օգտագործել, դահլիճը տապալելու համար :

Եթէ Ազգ. Ժողովը այսօր վճռէ քննել ելմտական օրինագիծը, ինքնին յետաձգուած պիտի ըլլայ արտաքին քաղաքականութեան վիճաբանութիւնը: Այս խնդիրն ալ մեծ դժուարութիւններ պիտի պատճառէ դահլիճին, քանի որ պիտի քննուին եւրոպական բանակի ծրագիրը, արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած դաշինքը եւն.:

Ելմտական օրինագծէն զատ, տուրքերու օրէնքին բարեփոխման խնդիրն ալ կրնայ դէմ դիմաց հանել դահլիճը եւ ընդդիմադիրները: Պ. Փինէ նորէն վստահութեան քուէ պիտի պահնջէ: Կենսական են այս խնդիրները, փարատելու համար զանազան վախեր: «Պէտք չէ թոյլ տանք որ աւելի երկար տեւեն տարակոյսը եւ մտահոգութիւնը : Արտաքին քաղաքականութեան վիճաբանութիւնը պիտի կատարուի տարեվերջէն առաջ: Կառավարութիւնը վախ չունի այդ մասին, մանաւանդ Սարի ընտրութիւններէ ետք»:

ՎՃՌԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ ՍԿՍԱՒ

Խիստ գրաքննութիւն հաստատուած ըլլալով, թերթերը չեն կրնար լրիւ տեղեկութիւններ հաղորդել Հնդկաչինի կռիւներու մասին:

Վճռական ճակատամարտը սկսած է կիրակի օր, Նա Սամի շրջանին մէջ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ կէս գիշերին արձակուած շեփորի մը վրայ, աւելի քան 7000 մոլեռանդ ըմբոստներ խոյացան երկու դիրքերու վրայ որոնք պաշտպանուած էին փշաթելերով: «Անձնասպան ջոկատներ» ճեղքեցին ամրութիւնները եւ գրաւեցին երկու բլուրները, անհետացնելով Ֆրանսական զօրքը: Մարոքեան վաշտ մըն ալ ծանր կորուստներ կրեց: Աւելի քան հազար ըմբոստներ մեռան փշաթելերուն վրայ կամ դիրկրնդխառն կռիւներու մէջ : Ուրիշներ վառեցան, երբ Ֆրանսացիները ռումբեր կը տեղացնէին իրենց դիրքերուն վրայ: [illegible] 200 գաղթային զինուորներ սպաննուեցան, 200 հոգի ալ վիրաւորուեցան: Բշ. օր Ֆրանսական պահեստի ուժերը օգնութեան հասնելով վերահաստատեցին կացութիւնը: Կ'ըսուի թէ ըմբոստները հինգ անգամ աւելի կորուստ ունեցած են :

Փարիզի մէջ անձկութեամբ կը հետեւին ճակատամարտի ելքին: Պաշտօնական շրջանակները լաւատես են վերջնական յաջողութեան մասին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳ.ԺՈՂՈՎԸ 5ի դէմ 41 ձայնով մերժեց Պ. Վիշինսկիի մէկ բանաձեւը, որով կը պահանջէր անմիջապէս դադրեցնել Քորէայի պատերազմը եւ անխտիր վերադարձնել գերիները:— Ժողովը երէկ պիտի քննէր Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները : Ասիական եւ արաբական պետութիւններ անկախութիւն կը պահանջեն երկու երկիրներուն համար :

ՆՈՐ ՊԱՊԻ ՄԸ ընտրութեան խնդիրը քննելով, « Ֆրանս Սուար» կը խօսի նաեւ «Արեւելեան Պապի »մը մասին: Այս առթիւ կը յիշէ ոչ - իտալացի կարդինալներ, Նիւ Եորքի արքեպիսկոպոսը՝ Սփելմէն, որ 63 տարեկան է եւ Գրիգոր-Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան, «պատրիարք Հայոց Կիլիկիոյ, որ արեւելեան ճարտարամտութեան կը միացնէ լատինական խոհեմութիւնը»: Բայց կ'եզրակացնէ թէ «ժամանակը հասունցած չէ որ արեւելածէս կարդինալ մը իշխէ տիեզերական Եկեղեցւոյ վրայ»: Եւ կը կարծէ թէ նոր Պապն ալ իտալացի պիտի ըլլայ :

Ընկերվարական համագումարը

(Դ. եւ վերջին մաս)

Ճարտարարուեստական, հողագործական յառաջադէմ երկիրներու կազմակերպուած աշխատաւորութեան կացութիւնը եթէ հիմնովին բարեփոխուած է, դժբախտաբար պարագան նոյնը չէ յետամնաց երկիրներու հարիւր միլիոնաւոր բազմութեանց համար: Ընկերվարութեան գլխաւոր մտահոգութիւններէն մին է այդ զանգուածին քաղաքական, տնտեսական ազատագրումը :

Արեւելքցի՝ մեր մորթին վրայ զգացած ենք ընկերային անարդարութեան, տնտեսական զրկանքներու ցաւերը, որով, աւելի լաւ կը հասկընանք Իրանի կամ Հնդկաստանի անսուաղ բնակչութեանց վիճակը: Անցեալները վիճակագրութիւն մը ձեռքս անցաւ եւ զարհուրանքով կարդացի, թէ Հնդկաստանի մէջ հինգ տարի ապրող նորածիններու եւ Ֆրանսայի մէջ եօթանասունը հինգ տարի ապրողներու համեմատութիւնը նոյնն է: Երեւակայեցէք այլեւս փոքրիկ Հնդիկներու մահերու ահաւոր թիւը :

Միլանոյի համագումարին ամենայուզիչ վիճաբանութիւնները եղան օրակարգի այս հարցին շուրջ: Թերեւս «վիճաբանութիւն» բառը տեղին չէ, որովհետեւ, խորքին մէջ բոլորն ալ համաձայն էին թէ մարդկային, եղբայրական պարտականութիւն մըն է այդ դժբախտներուն օգնութեան ձեռք կարկառելը: Տարակարծութիւնը գործելակերպի մասին էր: Ինչպէ՞ս ընել շուտ եւ օգտակար արդիւնք ձեռք ձգելու համար:

Ընկերվարական Միջազգայինի հասցէին մեղադրանքներ շատ են եղած, բայց հաւատացէք, եղած արտայայտութիւնները ժողովը ըրին համամարդկային եւ վճիտ զգացումներու այնպիսի բարձրութեան մը վրայ, որ, ամէնէն յոռետեսն իսկ իր կարծիքը պիտի փոխէր: Ափսոս որ չեմ կրնար ամբողջութեամբ տալ բանաձեւը: Ահաւասիկ գլխաւոր մասերը.

«Ընկերվարական Միջազգայինի նպատակն է.

Ազատել մարդկութիւնը տնտեսական, հոգեկան, քաղաքական ստրկութենէն :

Մարդկային Ընկերութիւնը հաստատել ազատ ժողովուրդներու կամաւոր գործակցութեան վրայ:

Ազատութիւն բոլոր ազգերու :

Վերցնել ցեղային խտրականութեան բոլոր այն ձեւերը, որ աշխարհը կը բաժնեն վերին եւ ստորին ազգերու :

Հաւասարութիւն բոլոր մարդոց միջեւ :

Ժողովրդապետութեան շնորհիւ պահել եւ աւելցնել տնտեսական բարիքներն ու քաղաքական ազատութիւնը :

Ազգերու լաւ յարաբերութեանց միջոցաւ ցոյց տալ, թէ Մարդկութիւնը Մէկ է եւ Անբաժանելի:

Նկատի առնել բոլոր ժողովուրդներու ազատ կեանքի եւ բարգաւաճման արդար բաղձանքները, եւն.» :

Միջազգայինը կը բողոքէ կարգ մը պետութիւններու «գաղթային» քաղաքականութեան, եւ ստաբատեաց ազգայնամոլութեան դէմ :

« Առանց վերապահութեան կը դատապարտէ դրամատիրական աշխարհակալութեան բոլոր այն ձեւերը, որոնք ժողովուրդները կը բանտարկեն քաղաքական տիրապետութեան, տնտեսական շահագործման շղթաներուն մէջ եւ վառ կը պահեն ցեղային գերազանցութեան զզուելի առասպելը : Ընկերվ. Միջազգայինը հաւասարապէս կը մերժէ նաեւ այն բռնապետութիւնը զոր Համայնավար Աշխարհակալութիւնը կ'ուզէ պարտադրել աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն: Ժողովրդավար ընկերվարութիւնը սկզբունքով տրամագծօրէն հակառակ է ժողովուրդի մը հարստահարութեան եւ շահագործման, գաղափարական ինչ արդարացումներու վրայ իսկ հիմնուած ըլլան անոնք»:

Ինչպէս բսինք յօդուածաշարքին սկիզբը, հակառակ ընկերային յառաջդիմութեան՝ տակաւին շատ ծրագիրներ կան իրագործուելիք :

Բազմաթիւ են ընկերվարականներու առաջադրած աշխատանքները:

Յետամնաց երկիրներու մէջ զարկ տալ հողագործութեան նորագոյն մեթոտներուն, բաժնել հողերը՝ նոր օրէնսդրութեամբ, դիւրացնել դրամական վարկերը, նոյնպէս համագործակցականները, քաջալերել անհատական նախաձեռնութիւնը, անկաշկանդ զարգացնել արհեստակցական միութիւնները, եւն.:

Տնտեսապէս զարգացած երկիրներու մէջ աւելի բարձրացնել աշխատաւոր զանգուածին կեանքի մակարդակը: Բարելաւել աշխատանքի պայմանները, սահմանափակել դրամատէրներու շահերը, բարեփոխել ժամանակավրէպ օրէնքները, եւն.: Յառաջադէմ ժողովուրդներու հիմնական եւ ստիպողական գործերէն մին պիտի ըլլայ դրամագլուխ եւ մասնագէտ տրամադրել նուազ բախտաւոր ժողովուրդներուն՝ զարգացնելու համար անոնց երկիրները եւս:

Գերմանիոյ միացման խնդիրը լուծելու համար, Ընկերվ. Միջազգայինը կոչ ըրաւ գրաւող չորս պետութիւններուն, որպէսզի փոխադարձ համաձայնութեամբ թոյլատրեն երկու հատուածներու միացումը եւ միջազգային հսկողութեան տակ ազատ ընտրութեամբ որոշուի երկրին վարչաձեւը:

Աշխատեցայ տալ, կարելի եղածին չափ լրիւ, Միլանոյի Համագումարին պատկերը: Կարգ մը բանաձեւերու քաղաքական մանուածապատ ոճը պարզել՝ այդքան ալ դիւրին չէ:

Իբրեւ պատասխան «բարձր քաղաքականութեան» սնամէջ ասպետներուն՝ աւելցնեմ անմիջապէս:

Ընկերվարական Միջազգայինի մէջ եւս կան զանազան հաշիւներ, մեծեր ու պզտիկներ: Սակայն, պէտք չէ կորսնցնենք իրականութեան ըմբռնումը՝ եւ սխալ եզրակացութիւններ հանենք :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը յաւակնութիւնը չունի Ընկերվ. Միջազգայինի միջոցաւ լուծելու Հայկական Դատը: Ներկայ ենք, եւ միշտ պիտի ըլլանք, նախ՝ իբրեւ ընկերվարական, յետոյ, միջազգային եւ համաշխարհային ծանրութեամբ քաղաքական մարմնի մը մէջ Armeniaին ներկայութիւնը զգացնելու համար: Այսքանը եթէ ամէն բան չէ, դարձեալ դրական աշխատանք մըն է որմէ հրաժարիլը առ նուազն յիմարութիւն կը նշանակէ:

Իբրեւ համոզուած ընկերվարական կրնամ ըսել,— մարդկութիւնը եթէ կ'ուզէ փրկուիլ, ամուր պիտի փարի ընկերվարութեան սկզբունքներուն :

Այդ սկզբունքները կրնան կիրարկուիլ ո՛չ ընկերվարականներու կողմէ, ինչպէս Մ. Նահանգներու մէջ, կամ ընկերվարական կուսակցութիւններու կողմէ ինչպէս Անգլիոյ եւ Սկանտինաւեան երկիրներու մէջ, բայց պիտի կիրարկուին :

Աւելի լաւ, գործնական, մարդկային ծրագիր ունեցողները թող մէջտեղ ելլեն :

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Բարեգործականի նոր խաղերը

ՊԷՅՐՈՒԹ, 19 Նոյեմբեր (Յառաջ).— Թեմական Ընդհ. Ժողովի գումարման մասին Քաղաք. Ժողովի տեղեկագրին ծանօթանալէ վերջ, Լիբանանի Գաւառ. Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ օրակարգի երկրորդ հարցով, որ, ինչպէս երէկ կ'ըսէի, կապուած է գայթակղելի հարցի մը քննութեան հետ :

Հարցը ունի 5 — 6 ամսուան պատմութիւն: Գլխաւոր — կամ միակ — դերակատարն է Բարեգործականը:

Խնդիրը կը վերաբերի Լիբանանի, Սուրիոյ, մասամբ նաեւ Յունաստանի մէջ ազգային վարժարաններու շէնքերու կառուցման հետ :

Այս տխուր հարցին հանգամանօրէն կ'անդրադառնամ «Յառաջ»ի սիւնակներուն մէջ, երբ Գաւառ. Ժողովը, յառաջիկայ Դեկտ. 5ի նիստին, իր կարգին հարցը ըստ էութեան քննելէ վերջ յանգի եզրակացութեան եւ զայն դարձնէ ժողովուրդին սեփականութիւնը : Մինչ այդ, կ'արձանագրեմ պատմութիւնը իր գլխաւոր գիծերովը միայն :

Ամերիկահայ գաղութէն սրտցաւ Հայուհի մը, Օր. Լ. Գարակէօզեան, Բարեգործականի ներկայացուցչի իր հանգամանքով, երկու տարի առաջ կ'այցելէ Միջին Արեւելքի մեր գաղութները եւ յատկապէս Լիբանան եւ Սուրիա: Իր քննական պտոյտի ընթացքին, օրիորդը ուժգնօրէն կ'ընդվզի տեսնելով, որ կարգ մը թաղերու մէջ, հայ մանուկները կը յաճախեն թիթեղապատ եւ խեղճուկրակ դպրոցներ: Իր տեսածները կը լուսանկարէ շարժանկարի ժապաւէններու վրայ եւ Ամերիկա վերադարձին կը յանձնէ զանոնք Բարեգործականին, տալով նաեւ իր մանրամասն տեղեկագիրը :

Կ'ըսեն թէ կը ցնցուի Բարեգործականի վարիչներուն խղճմտանքը: Այդ ցնցման հետեւանքով ալ կ'որոշեն 300.000 տոլարի հանգանակութեան մը ձեռնարկել անմիջապէս, գումարը դպրոցներու կառուցման եւ վերանորոգման յատկացնելու նպատակով :

Շարժումը ծայր կու տայ ամերիկահայ գաղութին մէջ: Եւ, քանի մը ամսուան ընթացքին կը հանգանակուի աւելի քան 200.000 տոլար :

Այս մեծ գումարը Բարեգործականի սնտուկը մտնելէ անմիջապէս վերջ ծայր կու տայ գայթակղութիւնը :

Նախ, հանգանակուած գումարին 100էն 15ը վար կը դրուի Բարեգործականի կողմէ, իբրեւ տեսակ մը յանձնառողչէք, իբրեւ թէ իր կրթական պէտքերուն գործածուելու համար: Գումարէն 30 հազար տոլար կը յանձնուի Ամերիկայի Հայ Աւետարանական Համայնքին, որպէսզի յատկացուի Միջին Արեւելքի իր վարժարաններու շինութեան կամ նորոգութեան : Նոյն նպատակով, 5000 տոլար ալ կը տրուի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին: Իսկ 85.000 տոլար կ'որոշուի յատկացնել Լիբանանի հայ գաղութի առաքելական եկեղեցւոյ հատուածի վարժարաններուն շինութեան կամ նորոգութեան:

Տրամաբանութիւնը կը պահանջէր, որ Բարեգործականը, միեւնոյն ձեւով, այդ գումարը յանձնէր Լիբանանի առաքելական Հայոց Առաջնորդարանին: Բայց, ճիշդ այս կէտին մէջ կը փոխուի անոր վերաբերումը: Օր. Լ. Գարակէօզեան, Բարեգործականի Կեդր. վարչութեան լիազօր ներկայացուցչի հանգամանքով կը յայտնէ Առաջնորդարանի Քաղաք. Ժողովին, թէ Ա) այդ գումարը պիտի չտրուի ազգ. իշխանութեան, այլ պիտի գործածուի Բարեգործականի կողմէ, իր նախաձեռնութեամբ շինելու համար 4 — 5 դպրոցներ. Բ) կառուցուելիք շէնքերը պիտի դառնան Բարեգործականի սեփականութիւնը, իսկ ազգ. իշխանութիւնները պիտի ստանձնեն միայն դպրոցներու ղեկավարութիւնը եւ Գ) դպրոցական շէնքերու կառուցումը պիտի սկսի այն ատեն միայն, երբ շահագրգռուած համայնքները իրենք իրենց միջոցներով գնեն հողերը :

Առաջնորդարանը, շատ բնականօրէն կը վիրաւորուի իր արժանապատուութեան մէջ եւ կը պահանջէ՝ իր իրաւասութեան ենթակայ դպրոցներուն անունով հանգանակուած գումարի բաժինը, նոյնութեամբ յանձնել իրեն, ինչպէս յանձնուած է հայ բողոքականներուն եւ կաթոլիկներուն :

Ու ծայր կու տան բանակցութիւնները, մերթ անձնապէս, Բարեգործականի ներկայացուցիչներուն հետ Լիբանանի մէջ եւ մերթ փոխանակուած նամակներով: Սկիզբները, Բարեգործականը անդրդուելի կը մնայ իր պայմաններուն մէջ, բայց հետագային կը զիջի մէկ կէտի մէջ, — վարժարանական շէնքերը երբեք միայն պիտի դառնան սեփականութիւնը Անթիլիասի կաթողիկոսարանին, անոնց ալ շինութեան դրամը պիտի ծախսուի Բարեգործականի ձեռքով, փոխանակ յանձնուելու ազգ. իշխանութեան, իսկ երբ վերջանայ շէնքերու կառուցումը, անոնց ճակատը պիտի դրուի Բարեգործականի անունը, իբրեւ բարերար :

Կաթողիկոսարան եւ Պէյրութի Առաջնորդարան միացած, կը բողոքեն Բարեգործականի այս կողմնակալութեան եւ ոտնձգութեանց դէմ, բայց ի զուր: Բարեգործականը թիզ մը անգամ չի զիջիր: Իր 7 Հոկտ. 1952 թուակիր վերջին նամակով կը կրկնէ իր պայմանները, որոնք պէտք է ընդունուին ազգային իշխանութեանց կողմէ, եթէ կ'ուզուի իրականացած տեսնել դպրոցական շէնքերու կառուցումը: Այս վերջնագրին կը կցուի նաեւ [illegible] մը, որուն համաձայն, Բարեգործականը որոշած է առնել մասնաւոր շէնք մըն ալ Պէյրութի մէջ եւ բանալ հոն իր սեփական նախակրթարանը, անշուշտ մրցելու համար մեր ազգային բարձրագոյն նախակրթարանին, Ս. Նշանի կեդրոնական դպրոցին հետ, ինչպէս տնկեցին անցեալ տարի իրենց միջնակարգ վարժարանը, Համազգայինի Նշան Փալանճեան Ճեմարանին ճիշդ մօտերը, շուկայիկ մրցակցութեան միեւնոյն նկատումներով:

Այս վերջնական պատասխանին վրայ ալ, Պէյրութի Առաջնորդարանի Քաղաք. Ժողովը խզուած նկատեց բանակցութիւնները Բարեգործականի Նիւ Եորքի կեդրոնին հետ եւ համապատասխան զեկոյց մը տուաւ մամուլին: Նկատի ունենալով սակայն հարցին կարեւորութիւնն ու գայթակղելի բնոյթը, փոխանցեց զայն, իր ամբողջ թղթածրարով, Գաւառ. Ժողովին:

Իր վերջին նիստին մէջ, Գաւառ. Ժողովը ծանօթացաւ բանակցութեանց պատմութեան, փոխանակուած նամակներու եւ Քաղաք. Ժողովի զեկուցագրին ընթերցումով եւ որոշեց բազմացնել բոլոր այդ գրութիւնները, որպէսզի ամէն ազգ. երեսփոխան ուշադրութեամբ կարդայ զանոնք, եւ ըստ այնմ ներկայանայ Դեկտ. 5ի նոր նիստին, ըստ էութեան վիճաբանելու համար :

Երբ գումարուի այդ նիստը, առիթ կ'ունենամ հաղորդելու տրուելիք որոշումները եւ հանգամանօրէն անդրադառնալու Բարեգործականի յարուցած այս նոր գայթակղութեան :

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՏԻԾԱՂ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ.— Ամերիկայի մէջ ճարտարարուեստը այնքան զարգացած է որ, երբ մեքենային մէկ կողմէն խոզը խոթես՝ միւս կողմէ երշիկ դուրս կ'ելլէ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆ.— Ֆրանսայի մէջ ալ աւելի զարգացած է: Երբ մէկ կողմէն խոզը խոթես՝ միւս կողմէն երշիկ կ'ելլէ, եւ եթէ յաճախորդը չհաւնի երշիկին, նորէն մեքենային մէջ կը խոթենք, եւ միւս կողմէ խոզը ողջ առողջ դուրս կ'ելլէ ...

Վանը երէկ եւ այսօր

3.— ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Վանը ունի հետեւեալ նշանաւոր ամրոցները.—

Ա.— Խօշապի բերդը.— Վան — Պաշքալէ ճամբուն վրայ կը գտնուի, հիմնուած է սեպ ժայռերու վրայ, նախապէս ռազմական տեսակէտով մեծ կարեւորութիւն ունեցած է այս բերդը: Շինուած է 1643 թուականին. ճարտարապետն է Թելիմա անուն մէկը: Այս պարիսպը շինուած է Սարը Սիւլէյման պէյի հաշւոյն որ կը պատկանէր «Մահմուտի» կոչուած աշիրէթին: Երեք կարգ պարիսպներով շրջապատուած է կեդրոնի բուրգը: Հարաւային եւ արեւելեան կողմերէն կարելի չէ բարձրանալ պարիսպ: Միւս կողմերէն ալ կարելի է մտնել միայն իր մուտքի դուռնէն: Պարիսպի մէջ կան երկու մզկիթ, երեք բաղնիք, 360 սենեակներ, ցորենի շտեմարան, ստորերկրեայ փտան, հորեր, աղբիւրներ եւ դիտարաններ:

1644ին Վանի Պէյլէրպէյի Մէհմէտ Խմին փաշա 29 օր պաշարած է այս բերդը, բազմաթիւ թնդանօթներով նեղած է զայն բայց չէ կրցած գրաւել:

Բերդէն տակէն կ'անցնի Խօշապ գետ որուն վրայ ձգուած կամուրջը շինուած է նոյն Մահմուտի պէյերէն Զէյնէլ պէյի կողմէ 1500 թուականին:

Բ.— Վանայ բերդ.— Վանայ լիճէն 1 —1.5 քիլոմեթր հեռու, 1900 մեթր երկարութեամբ եւ 20 — 120 մեթր լայնքով եւ 80 մեթր բարձրութեամբ ժայռի մը վրայ հիմնուած է այս բերդը: Շինուած է նախ քան Քրիստոս 885ին Ուրարտուի թագաւոր Սարտուր Բ.ի կողմէ: Պատմութեան մէջ անոր կողերուն բախած են ասորական, մարական, բիւզանդական, օսմ. բանակները: Շատ ձեռքեր փոխած է ան եւ կը կրէ մինչեւ այսօր անոնց հետքերը:

Ամենամեծ արշաւանքները եկած են Պարսկաստանէն: Պարսկաստանի Շահերէն Թահմասպ ըսած է.— «Եթէ կարենայի գրաւել զայն, ամբողջութեամբ կը պատէի կարմիր կերպասներով»:

Պարիսպին մէջ առաջին պեղումը կատարած է գերման Լայարտ 1889ին եւ գտած է շատ մը արձանագրութիւններ: Սելճուքեան Թագաւորներէն Գըլըճասլան հազարտնեան սանդուխ մը շինած է այս պարիսպին համար: Պարիսպին մէջ կան մզկիթ մը, փառօղի շտեմարան, վիմափոր սենեակներ, հորեր, զօրանոց եւ խանութներ:

Գ. Թօփրագգալէ.— Նոր Վան քաղաքէն 500 մեթր դէպի հիւսիս սեպաձեւ խարակներու վրայ շինուած բերդ մըն է որ այժմ կործանած է: Ունի վիմափոր սենեակներ: Այստեղ պեղումներ կատարած է գերման Լէյման: Պարիսպին վրայ կարելի է բարձրանալ վիմափոր ուղիէ մը որ ունի քարէ սանդուխներ:

Դ.— Անզաֆ — Սէյվան — Ամիք բերդերը.— Շինուած են Ուրարտացիներու կողմէ տաշուած քարի մեծ կտորները առանց շաղախի իրարու վրայ դրուելով եւ նման են միւսներուն:

ՎԱՆԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ.— Շատ հին պատմութիւն մը ունի այս քաղաքը:

Հանդուցեալ Շէմսէտտին Սամի, իր «Գամուսիւլալէմ»ին մէջ կ'ըսէ թէ Քրիստոսէ 1900 տարի առաջ Ասորեստանի թագաւորին — Շահ Մէրյէմ այսինքն Սեմիրամիսի կողմէ հիմնուած է ան եւ իր անունով կոչուած է «Շահմերիմերկերտ» Շամիրամակերտ):

Աւելի վերջ, պարթեւական շրջանի վերջերը «Վան» անունով մէկու մը կողմէ ընդարձակուած եւ բարեզարդուած ըլլալով, անոր անունը կը կրէ այժմ:

Այս շրջանը եղած է մարդկութեան առաջին բնակավայրերէն մին. Քրիստոսէ առաջ երկրորդ հազարամեակին այստեղ կը բնակէին «Հուրրի» - ները:

Հիթիթիական պետութեան կործանումէն վերջ, Անատոլուի հարաւ արեւելեան կողմերը հաստատուած կը տեսնենք փոքր իշխանութիւններ: Ասոնց մէջէն Ուրարտացիներու կողմէ Վանի մէջ հիմնուածը ամէնէն բարգաւաճն էր, քանի որ ունէր այն ամէն բաները որոնք պիտանի են յառաջդիմութեան համար:

Ուրարտացիներու նախկին կեդրոնը եղած է Վանայ լիճի հիւսիսային կողմը՝ «Արզուշքուն» քաղաքը:

Ասորեստանի թագաւորներէն Սալմանասար Գ. (Ք. Ա. 824 — 858)ի օրով, Ասորեստան կռուած է Ուրարտացիներուն հետ: Այս պատերազմէն վերջ Ուրարտացիները փոխած են իրենց կեդրոնը, եկած եւ հաստատուած են Վանայ բերդը (Սարտուր Բ. Թագաւորի ժամանակ) որ այն ատենուան համար անառիկ կը նկատուէր:

Փրօֆ. Կիւնայթայի համաձայն, Ասորեստանի Թագաւոր Թիկլաթօլասար (Տկլատպալասար) յաղթած է Ուրարտուի Թագաւոր Սարտուր Գ.ի եւ գրաւած է Վան աքղաքն եւ բերդը որ այն ատեն կը կոչուէր «Թուշպա» կամ «Թուրուշպա»: Թէեւ Ուրարտացիները քաշուած են դէպի Թօփրագգալէ. բայց Մետանացիներու Թագաւոր Կիաքսար վերջ տուած է ուրարտական տիրութեան:

(Վարթան) (Շար.)

Գաղութէ գաղութ

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ 65ամեայ գրական եւ հանրային գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին մէջ, նախագահութեամբ Անթիլիասի կաթողիկոսութեան: Նախագահած է Դերենիկ եպիսկ. համառօտակի յիշելով գրագէտին 25, 35 եւ 65ամեայ յոբելեանները: Պ. Բիւզանդ Եղիայեան խօսած է Չօպանեանի կեանքի մասին, իսկ Վահէվահեան անոր գրական վաստակի մասին: Ի նպաստ Չօպանեանի անտիպ գործերու հրատարակութեան ֆոնտին տասնեակ մը հայրենակիցներ 100էն 500ական ոսկի նուիրած են: Հանդանակութիւնը կը շարունակուի: Ամէնէն վերջ խօսած է Պ. Չօպանեան: «Ես տարիքոտ եմ, բայց ծեր չեմ, դեռ շատ աւարտելիք աշխատանքներունիմ, հրատարակութեան սպասող պատրաստ ձեռագիրներ, որոնց տպագրութեան համար միջոցներ պէտք է ճարեմ: Ունիմ հրատարակելի Roseraieիս չորրորդ հատորը: Ատկէ զատ հայութեան եւ օտարներուն կ'ուզեմ ներկայացնել Զ. դարէն մեզի հասած գրաբար վէպ մը, որ Մեծն Աղեքսանդրի կեանքը կը ներկայացնէ, մեր հին գրականութեան միակ գործը որ աշխարհական հերինակի մը գրչէն ելած է, եւ որ հարուստ է գեղեցիկ մանրանկարներով ու լուսանցքին վրայ ընթերցողներու կողմէ նօթագրուած ոտանաւորներով»: Դերենիկ եպիսկ. խօսք առնելով ըսած է.— «Երեք բան կը մաղթեմ յոբելեարին, կեանք, կեանք եւ յետոյ դարձեալ կեանք»: «Ազդակ»ի թղթակիցը ցաւ կը յայտնէ որ Պէյրութի գրական կամ մշակութային միութիւններէն ոչ մէկուն ներկայացուցիչը չէ հրաւիրուած խօսելու:

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԷՆ կը գրեն թէ դերասան Մ. Մարութեան Շէյքսփիրի «Օթէլլօ»ն ներկայացուցած է պետական թատրոնին մէջ, ի ներկայութեան օտար մասնագէտներու որոնք ուշադրութեամբ հետեւած են խաղարկութեան:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Լը Սուար» թերթին խմբագրապետ եւ երեսփոխան Պ. Տիգրան Թոսպաթ յուշագիր մը ուղղելով Լիբանանի նախագահին, կը գանգատի թէ հայ համայնքը որ Լիբանանի բնակչութեան մէկ տասներորդը կը կազմէ, դուրս ձգուած է պետութեան վարչական կեանքէն: «Միւս կողմէ նախարարական պաշտօններու բաշխումի ընթացքին, մեր համայնքը դաւանական կարգի մէջ վեցերորդ տեղը կը գրաւէ, նկատի չէ առնուած: Պ. Թոսպաթ 11 առաջարկներ կը ներկայացնէ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Անցեալ ամիս արձանագրած էի կարգ մը հայ մարզիկներ, որոնք կը մասնակցին Ֆրանսայի Professionnels խումբերու:

L'Equipeէն (27 Նոյեմբեր) կը տեղեկանանք թէ Antibes Olympique պասքէթ պօլի հայ նախկին մարզիկ Փօլ Քիլէճեան որ անցեալ տարիէն ի վեր մեկնած էր Զուիցերիա՝ ուր կը մասնակցէր Պասքէթ պօլի ախոյենական մրցումներուն, այժմ նշանակուած է Զուիցերիոյ պասքէթ պօլի Դաշնակցութեան ազգային խումբի մարզիչ, յաջորդելով James Strongի (Ամերիկացի):

Հայ տղան անմիջապէս պաշտօնի ձեռնարկելով սկսած է մարզել Զուիցերիոյ Դաշնակցութեան պատկանող բոլոր պասքէթ պօլ խաղացողները, որոնք պիտի մրցին 13 Դեկտեմբերին Գերմանիոյ ազգային խումբին դէմ:

Ֆութպօլի մարզիչ Սարգիս Կարապետեանէն վերջ կ'ունենանք երկրորդ հայ մարզիչ մը յանձին՝ Քիլէճեանի, օտար մարզական դաշնակցութիւններու մէջ: Անոնց պատրաստած աշակերտները հպարտութեամբ կը խօսին իրենց վարպետին մասին, ինչ որ պատուաբեր է մեզի համար:

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, մանկական եւ պատանեկան ամսագիր, Դ. տարի թիւ 10 (Հոկտեմբեր), պատկերազարդ: Հասցէ.— Ave. Naderie, Hovar, Tehran (Perse):

Ի ՆՊԱՍՏ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Շքեղ երեկոյթ մը սարքուած է Հինգշաբթի, 4 Դեկտ., նախագահութեամբ Օտար Լեգէոնի: Մանրամասնութիւնները Դ. էջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ժ.— ՊՐԱԽԱ - ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Բայց Պրախա, երթալով աւելի անհամբեր ու դժբախտ դարձաւ: Իր աչքին, այս դպրոցը այնքան տարբեր էր Անգլիայէն: Լեցուն էր գաղթականներով եւ տեղահանուած անձերով, որոնք կը խօսէին շատ մը լեզուներ: Պրախայի համար այս դպրոցը, այլատեսակ ուսուցիչներով, նախապատրաստական վարժարան մըն էր միայն եւ անոր աշակերտները կը թուէին ըլլալ երկրորդ աստիճանի քաղաքացիներ, որոնք չէին ուզուեր ուրիշ երկիրներէ եւ որոնք մաս իսկ չէին կազմեր դեռ «Եիշուվ»ին,— հրէական համայնքին:

Մնաց առանձին: «Սապրա»ներու աշխարհը փակուած էր իր առջեւը: «Սապրա»ները, Պաղեստինի մէջ ծնած հրեայ մանուկներն են: Անոնք նախ եբրայեցերէն կը սորվին, ետքը, դպրոցին մէջ, անոնց կ'ուսուցուի անգլերէն եւ արաբերէն: «Սապրա» մանուկներ շատ տարբեր են Եւրոպացիներէն» «Սապրա» կը նշանակէ հնդաթզենիի պտուղ, որովհետեւ հնդկաթզենիի պտուղները կարծր են եւ սրածայր կէտկիտուած՝ դուրսէն եւ լեղի անուշ՝ ներսէն: Բառը կատարելապէս կը պատկերացնէ Սուրբ Երկրին մէջ ծնած նոր սերունդը: Եւրոպացի մանուկներ կ'ուզէին ընդունուիլ «սապրա»ներէն:

Եւ որովհետեւ Պրախա ձախողեցաւ, իր ուսուցչուհին ըսաւ, որ ան «յամառ է, խորամանկ, մեկուսացած եւ պարզապէս դժուար է վարուիլ անոր հետ»:

Ուէ մարդ դժբախտ պիտի ըլլար եւ հոգ պիտի ընէր իրաց այս վիճակին մէջ: Ի վերջոյ ան եւ Պրախայի ուսուցիչներէն մէկը լուծեցին հարցը: Երկուքն ալ ամիսներով դիտած էին Պրախան: Նկատեցին անոր ներքին պայքարը եւ տուին անոր իրեն պէտք եղած միակ բանը,— ժամանակ եւ ըմբռնում: Ուսուցիչը սորվեցուց անոր նոր լեզուն, «Իվրերէն«ը: Առաջարկեց անոր, որ անդամակցի «Հապոնիմ»ին — «Գալիք»ին — որ երիտասարդական կազմակերպութիւն մըն էր: Դարձուց զայն երիտասարդ Իսրայէլի մէկ մասնիկը: Ցանկարծ Պրախա «Իվրերէն» խօսեցաւ եւ, երբ մեծ պատերազմը սկսաւ 1 Սեպտեմբեր 1939ին, մերժեց գերմաներէն խօսիլ տան մէջ:

Պաղեստինի հրեաները գիտէին, որ երկրորդ համաշխարհային պատերազմը կրնար անկախութիւն նշանակել իրենց համար: Արդեօք հրեաները զիրենք զօրաշարժի պիտի ենթարկէի՞ն Հիթլէրի դէմ, իբրեւ հրէական բանակ մը: Թէ՞ Բրիտանացիները պիտի վարանէին զէնք դնել Հրեաներուն եւ արաբերուն ձեռքը: Պատմութիւնը ունի իր սեփական օրէնքները:

Բրիտանացիները կը վարանէին: Բայց, երբ պատերազմը գէշէն դէպի յոռեգոյնը դարձաւ եւ Բրիտանական կղզիները մահացու վտանգի տակ էին, Չըրչիլ ի վերջոյ յօժարեցաւ ընդունիլ Պաղեստինցի ռեւէ հրեայ, ժողովրդապետութեան պաշտպանութեան համար: Այստեղ էր, որ Բրիտանիա գործակցեցաւ հրէական պաշտպանողական կազմակերպութեան՝ «Հականա»յի եւ անոր սեփական յարձակման ջոկատներուն՝ «Փալմախ»ի հետ: «Հականա» եբրայեցերէն բառ մը, որ պաշտպանութիւն կը նշանակէ, հրէական ստորերկրեայ նոր բանակին անունն էր: Անոր ծագումը կ'երթայ ետ, մինչեւ 1870, երբ հրեաները զինուեցան պաշտպանելու իրենց հրէական նոր գիւղերը: Այնուհետեւ, «Հաշոմէր» (Հրէական պահակներ) անունով կազմակերպութիւն մը ստեղծուեցաւ 1907ին: Արդիական «Հականայ»ի հայրը եղաւ, անգլիական բանակէն գնդապետ Օրտէ Ուինկէյթ: Երբ Գերմանացիները կը մօտենային Էլ Ալամէյնի, ստեղծուեցան հրէական յարձակման վաշտերը: Ատիկա՝ «Փալմախ»ի ծնունդն էր: Մանչեր եւ աղջիկներ եկան քաղաքներէն ու նոր գիւղերէն: Մարզուեցան բիրերով եւ քարերով, որովհետեւ զէնքեր չկային: Ապա մեկնեցան իրենց գիւղերը, բլուրներու եւ սահմաններու վրայ, նացիներուն սպասելու համար: Մարզուած էին անոնք այրելու Հիթլերի զինուորներուն մէջ, իբրեւ Արաբներ.

Ատկէ վերջը Ռոմէլ պարտուեցաւ եւ «Փալմախ» վերադարձաւ Պաղեստին: Հոն, շարունակեցին անոնք իրենց մարզանքը:

Պրախա Ֆուլտ, այժմ 17 տարեկան, դպրոց յաճախեց, առանց երազելու, թէ օր մը, այս մինոյն «Փալմախ»ին հերոսուհին պիտի դառնար:

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՖԻՆԿԼԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը սկսաւ քննել եւրոպական բանակի ծրագիրը: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին, մանաւանդ որ արեւելեան Գերմանիան 100.000նոց բանակ մը ունի, իսկ արեւմտեանը միայն 10.000 սահմանապահ եւ 90.000 թեթեւազէն ոստիկան: Սարի խնդիրն ալ կը դժուարացնէ կացութիւնը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ անծանօթներ հրկիզեցին համայնավար երիտասարդներու կեդրոնը եւ ակումբը: Կը կարծուի թէ այս դէպքը հետեւանք է Փրակայի մէջ տրուած վճիռներուն որոնք ուղղուած էին Հրեաներու դէմ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ արտաքին առեւտուրի նախարարը, Անթոնէն Կրեկոր, պաշտօնանկ եղաւ: Կը կարծուի թէ այս խնդիրն ալ կապ ունի վերջին դատերուն հետ:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ նոր աւերներ գործեցին Ֆրանսայի հիւս. եւ հարաւ. շրջաններուն մէջ: Սէնի հովիտին մէջ ալ շատ մը վայրեր ողողուած են: Փարիզի մէջ անմիջական վտանգ մը չի տեսնուիր: Հռենոսը վտանգաւոր կէտին հասած է:

ԿԱՐԴԻՆԱԼՆԵՐՈՒ զգեստները պիտի կրճատուին եւ աւելի պարզ ձեւի մը պիտի վերածուին, Պապին հրամանով: Այս զգեստներր 40 կտորէ կը բաղկանան եւ կ'արժեն երկու միլիոն լիր (մօտ 3000 տոլար): Նոր կարգադրութեամբ հազար տոլար պիտի խնայուի: Մետաքսի տեղ բուրդ պիտի գործածուի, որով 700.000 ֆրանքէն 170 հազար ֆր.ի կ'իջնէ հագուստներուն գինը: Դերձակները իրար անցած են:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ծախքերը հոգալու համար հանգանակութիւն բացուած է, քանի որ թոշակ չստանար տակաւին: Շաբաթը 20.000 տոլար ծախք ունի:

50 ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔԻ ՊԱՐԳԵՒ ՄԸ

Նոյեմբեր 30ին Hôtel George V. սրահին մէջ, Ազգատախնամի պարահանդէսին իրիկունը մատանի մը կորսուած է: Ջերմապէս կը խնդրուի զայն յանձնել Հ. Ղեւոնդ վրդ. Քիլէրճեանի, որ կը խոստանայ չյայտնել որ եւ է ինքնութիւն եւ տեղւոյն վրայ իսկ յանձնել 50 հազար ֆրանքի պարգեւը:

Դիմել 10bis, Rue Thouin, Paris (5), հեռ. Ode. 02-12:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Վահէ Ճիհանեանին եւ պարագաներուն, իրենց հօր եւ աներհօր՝ Պ. Յակոբ Ճէրմանեանի մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— Պ. Յարութիւն Կէզիւրեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Վալանսի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, իր ողբացեալ հօրեղբօր ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԷԶԻՒՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: (Մեռած Մ. Նահանգներուն մէջ, Մուրատ Ռափայէլեան նախկին սաներէն): Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ENSEMBLE ORCHESTRAL DE PARISի ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆի ղեկավարութեամբ

Այս շաբաթ ժամը 17.30ին Salle Gaveau, 45 rue La Bôetie:

Յայտագիրը.— Haydn: Symphonie, «La Surprise». Mozart: Symphonie de Prague, Mozart: Symphonie en Մի Պէմոլ:

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Համախաբբ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի խնջոյքը այս շաբաթ ժամը 20ին, Rue Bayard, հայկական սրահին մէջ:

Նախագահութեամբ հայրենակից Մուշեղ Ճեբանեանի: Կը խօսի հայրենակից Գասպար Սիմոնեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնաւոր նուագախումբ, երգ, արտասանութիւն:

Ճոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուի ամբողջ հասարակութիւնը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի, այս կիրակի ժամը 16—23, ընկերվարականներու սրահը, 145bis, Av. Argenteuil, Անիէռ:

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՉ ԿՈԹՈՂԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, խնջոյք եւ պար: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ԲԵՆՕ, ՍԷՅՐԱՆ եւ ՈՒՆԱՆԵԱՆ: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Հաղորդակցութիւն.— Porte Champerret, autobus 165 իջնել Carref. des Bourguignons, Անիէռ:

ԽՆՋՈՅՔ — ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր անդամները, ինչպէս եւ ընկեր ղեկավարները խնջոյք ժողովի մը, այս շաբաթ, ժամը 20ին Café Noaillesի մէջ:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

1953ի «Գոյամարտ Օրացոյց»ը լոյս տեսաւ: Ապսպրանքներու համար դիմել Vahé Partamian, 36 Rue des Dominicaines, Մարսէյլ: Boyadjian G., 35 Ave. Lieutenant Fine, La Viste, Մարսէյլ:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆ. Կապ. Խաչի Պանեէօ Քաջունի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 7—11, 72 Bld. Maréchal Joffre, Պուր լա Րէնի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Աստղիկ Քէօսէեան (երգ), Քիւփէլեան (երգ), Կապոյտ Խաչի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. Ալիս Գավէզեանի, Նոր Սերունդի մասնաճիւղին նորակազմ ժողովրդական պարախումբը, Թոռնիկ Գասպարեան (թառ), Եւրոպական պարեր Վարդիւանեանի նուագախումբով:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ Մուտքը 150 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Bourg la Reine կամ Aut. 188 Porte d'Orléansէն, իջնել Place Condorcet:

LEGION ETRANGERE

Այս հինգշաբթի գիշեր ժամը 10ին, Club des Champs - Elyséesի մէջ, (15 Ave. Montaigne, Paris):

Կը կազմակերպէ Maréchal Juinի հովանաւորութեամբ, ճաշկերոյթ մը՝

« LA NUIT DE LA POPOTE »

Ի նպաստ Հնդկաչինի մէջ կռուող օտար կամաւորներու Լեգէոնին: Fernand Gravey պիտի կատարէ Popotierի դերը, ներկայացնելով հիւրերուն իր ամէնէն նշանաւոր ընկերները:

Պարերու համար նուագախումբ André Ekyan:

Տեղի համար դիմել 15 Ave. Montaigne ամէն օր ժամը 5—6 M. Passeronի:

Գիշերային զգեստը պարտաւորիչ է:

Ծախքերու մասնակցութիւն 6500 ֆրանք:

Հեռաձայնել Ely. 73-90:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. տան մէջ 32 rue de Trévise: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայկական ճարտարապետութեան շրջանները»: Հայերէնի դասերը 20.15ին:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 րիւ Բապըլէ (դպրոցին սրահը): Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս շաբաթ ժամը 20ին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3.30ին, դպրոցին սրահը: Թէյասեղան եւ հաճելի ժամանց ժողովէն անմիջապէս վերջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաջունի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի ժամը 15ին, Դեկտ. 28, Պուռ Լա Րէն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մանուկներու Օրուան յանձնախումբին ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 4ին Régent սրճարանի վերնայարկը, մեթրօ Cadet: Մասնաճիւղերէն կը խնդրուի ղրկել իրենց ներկայացուցիչները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու եւ Արիներու Միութեան տօնածառը Յունուար 3ին, իսկ Փետր. 28ին «Վարդանանց պատերազմը»: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 5 Décembre 1952 Ուրբաթ 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6933 - Նոր շրջան թիւ 2344

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԱՂԱՒՆԻՆ

Դեկտ. 2ին բացուեցաւ Խ. Միութեան «Խաղաղութեան կուսակիցներու» Դ. Համագումարը, Մոսկուայի մէջ:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ներկայ էին մօտ երկու հազար պատգամաւորներ Խ. Միութեան բոլոր մասերէն: Բազմազգի եւ բազմալեզու :

Այս պատգամաւորներուն մէջ կը գտնուէին ակադեմականներ, գիտնականներ, գրագէտներ, բանաստեղծներ, եւ ուրիշ երեւելիներ :

Մասնաւորապէս հրաւիրուած են զանազան եկեղեցիներու հոգեւոր պետերը, կաթողիկոս, պատրիարք, պատուելի կամ իւլեմա: Անշուշտ նաեւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, որ ճառ մըն ալ խօսած էր նախորդ համագումարին մէջ:

Ժողովը կը գտնուի Կեդր. Կոմիտէի եւ Սթալինի պատուակալ նախագահութեան տակ: Դիւանին մէջ մասնաւոր տեղ յատկացուած է նաեւ հոգեւոր պետերուն, որոնց գլուխը կը գտնուի Համայն Ռուսիոյ պատրիարքը, Ալեքսի արք.:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, համագումարին բացման առթիւ տեղեկագիր մը կարդացած է ակադեմական Պետրովսկի, պարզելով միջազգային կացութիւնը :

Գիտէք թէ ի՛նչ կրնայ խօսած ըլլալ, — Միայն Խ. Միութիւնն է խաղաղութեան ախոյեանը, իր զինակիցներով :

Միւսները անյագ աշխարհակալներ են որոնք պատերազմ կը սարքեն առաջնորդութեամբ անգլեւամերիկեան ճակատին:

Այս պատճառով ալ, արեւմտեան երկիրները կը հեծեն վերազինման ծախքերու, ծանր տուրքերու բեռան տակ, աննկարագրելի թշուառութեամբ:

Մինչդեռ անդին, խորհրդային արեւին տակ, մարդիկ խաղաղութիւն եւ երանութիւն կը վայելեն :

Այս ժողովը նախապատրաստութիւնն է աւելի մեծ համագումարի մը որ տեղի պիտի ունենայ Վիէննայի մէջ, Դեկտ. 12ին:

Բոլոր երկիրներու «խաղաղութեան կուսակիցներու» պատգամաւորները պիտի համախմբուին Աւստրիոյ մայրաքաղաքին մէջ, կրակ տեղալու համար պատերազմի հրձիգներուն դէմ :

Կարգ մը թերթեր գրեցին թէ հռչակաւոր նկարիչը, Փիքասօ, նոր աղաւնի մը գծած է այս առթիւ. իբրեւ խորհրդանշան :

Կ'ըսեն թէ մինչ նախորդը ճիւղ մը ունէր բերնին մէջ եւ չէր թռչեր, նորը գծուած է առանց ճիւղի եւ կը թռչի :

Ուրեմն Փիքասօ ըսել կ'ուզէ թէ խաղաղութիւնը թեւեր առած կը թռչի երկրէ երկիր եւ աշխարհէ աշխարհ, շնորհիւ ցարդ գումարուած համաժողովներուն եւ պերճախօս քարոզներուն :

Ո՞ր անգամը պիտի չուրախանար, եթէ բաղձանքը իրականութեան վերածուէր: Եթէ իսկապէս խաղաղութեան դատին ծառայէին այս բոլոր համագումարներն ու քարոզութիւնները :

Դժբախտաբար ամէնօրեայ դէպքերը ուրիշ բան կ'ըսեն :

Անոնց տպաւորութեան տակ, ամէնէն լաւատեսներն ալ մռայլ եզրակացութեանց կը յանգին :

Օրինակ, յետին գիւղացին եւ բանուորն ալ կը հարցնեն.

— Եթէ Խ. Միութիւնը իրապէս խաղաղութիւն կ'ուզէ, ինչո՞ւ կը ձգձգէ, կը խափանէ անտէր Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը:

Ինչո՞ւ անխնայ կը կեղեքէ այդ ժողովուրդը, 1945էն ի վեր: Ինք դառնալով տանտէր, Աւստրիացին՝ վարձակալ :

Հեգնութիւն չէ՞ «խաղաղութեան կուսակիցներու» ժողով գումարել Վիէննայի մէջ :

Հազարաւոր օրինակներէն մէկն է այս, իբրեւ կենդանի վկայութիւն :

Ակադեմական Պետրովսկի իր տեղեկագրին մէջ ըսեր է թէ «ոչ մէկ խորհրդային ռազմիկ զինուոր կը գտնուի օտար երկրի մէջ»:

Եթէ այս ակադեմական սուտին կէսը, քառորդն իսկ իրաւ ըլլար, խաղաղութիւնը ինքնին կը փրկուէր, եւ ամբողջ մարդկութիւնը իրական աղաւնիներ կը թռցնէր, փոխանակ Փիքասոյի կեղծ եւ անկենդան խորհրդանշաններուն: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԿԸ ԼԵՑՈՒԻ

Առաջին կոչի մը վրայ, քանի մը ընկերներ փութացին գիրքեր եւ թերթերու հաւաքածոներ տրամադրել, Հալէպի Քառէն Եփփէ ճեմարանի մատենադարանին համար :

Փարիզ - Հալէպի ուխտաւորը, ընկեր Ց. Հիսայեան, որ յանձն առած էր առաքման հոգը, առջի օր ուրախութեամբ կ'աւետէր թէ արդէն ճամբայ հանած է երկու սնտուկներ, հայերէն թէ ֆրանսերէն գիրքերով:

Իսէն ընկեր մը, որ բաժնեգին վճարելու եկած էր, յայտնեց թէ, պատրաստ է նուիրելու իր գիրքերը :

— Ի՞նչ գիրքեր ունիք:

— Ինչ որ ունիմ կուտամ, սկսելով Րաֆֆիի վէպերէն: Կ'ուզէք ճեմարան ղրկեցէք, կ'ուզէք Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին :

Ուրեմն, հետզհետէ պիտի լեցուի ճեմարանին Մատենադարանը :

Եթէ կրկին օրինակներ գտնուին, անշուշտ եղբօր բաժին կ'ըլլան:

Նորէն կը թելադրենք նուիրատուներուն՝ նախապէս հաղորդել ցանկերը, որպէսզի կարելի ըլլայ ընտրութիւն կատարել :

Ուրիշ թելադրութիւն մը, — մասնաւորապէս անոնց որ լայն միջոցներ կամ ճոխ գրադարաններ ունին :

Ջանացէք բառարաններ ճարել, հայերէն թէ ֆրանսերէն, ինչպէս եւ հատորներ՝ միջազգային գրականութենէ :

Գաղտնիք չէ որ շատեր օրը օրին գնած եւ գրադարանի մը անկիւնը մոռցած են արժէքաւոր գիրքեր: Յաճախ առանց թղթատելու :

Շաբաթ օր, Նուպարեան Մատենադարանի վերաբացման առթիւ, անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ գիրքերուն եւ թերթերուն 80 %ը նուէր են : Ականաւոր անձերու գրադարանները :

Հալէպի ճեմարանը այնքան համեստ է որ, կապոցներով ալ կը գոհանայ :

Թող լեցուի մաս - մաս: ՎԱՀԷ

«Վաւերացնել, եթէ ոչ...»

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը Դշ. օր սկսաւ քննել վերջերս կնքուած դաշինքները :

Տոքթ. Ատընաուըր այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ «աւելի ահաւոր կացութեան մը պիտի մատնուին եւ Գերմանիան պիտի կործանի, եթէ չվաւերացնեն այս պաշտօնագիրները, որոնց մէկը հաշտութեան դաշնագիրն է, միւսը՝ եւրոպական բանակի դաշինքը: Վարչապետը խօսեցաւ մէկուկէս ժամ: Երբեմն կ'ընդհատէր ճառը, երբ հեղինակն կանչեր կ'արձակուէին : Ահաւասիկ իր ճառին գլխաւոր կէտերը.

— «1870էն ի վեր Գերմանիա միշտ ճգնած է բարեկամներ եւ դաշնակիցներ գտնել, վասն զի գիտէր որ, հակառակ իր ուժին, չի կրնար կանգուն մնալ առանց բարեկամներու: Զգտաւ զանոնք, գրեթէ միշտ իր իսկ յանցանքով, իր չափազանց ինքնավստահութեամբ: Այսօր շատ աւելի վտանգաւոր է մեր դիրքը: Երկիրը բաժան - բաժան, զինաթափ եւ անպաշտպան, դրացի է հսկայի մը որ կ'ուզէ կաշկանդել եւ ստրկացնել: Այս վտանգը միշտ պիտի աճի եթէ ներկայ կացութիւնը երկար տեւէ: Կը հարցնեմ պատմութեան առջեւ, գերման ժողովուրդին առջեւ, — Այս կացութեան հանդէպ ունէ՞ Գերման կրնա՞յ ստանձնել Արեւմուտքի օգնութիւնը մերժելու պատասխանատուութիւնը»:

Տոքթ. Ատընաուըր յիշեց չորս գլխաւոր փաստեր, իր տեսակէտը պաշտպանելու համար. —

1) Եւրոպայի քաղաք. դաշնակցութիւնը կրնայ յաջողիլ գալ տարի, մէջն առնելով Գերմանիան : Ախալ է անտեսել այդ միութիւնը, իբրեւ «փոքր Եւրոպա մը»: Այդ Եւրոպան ունի 160 միլիոն բնակիչ, այսինքն այնքան որքան Մ. Նահանգները եւ գրեթէ այնքան որքան Խ. Միութիւնը: Տնտեսապէս ալ ամենամեծ արժէք ունի ան :

2) Ոչինչ կարելի է յուսալ Չորս Մեծերու ժողովէ մը: Մոսկուայի վերջին ծանուցագիրը աւելի ուժգնօրէն կը պնդէ Փոցտամի համաձայնութեան վրայ :

3) Անվթար կը մնայ մեր զինուորին բարոյական արժէքը: Նոր դիմումներ պիտի կատարուին, լուծելու համար պատերազմի ոճրագործներու խնդիրը:

4) Եթէ մերժենք վաւերացնել, դաշնակիցները կրնան համաձայնիլ Խ. Միութեան հետ, ի վնաս մեզի: Այն ատեն Գերմանիան պիտի դառնայ ռազմադաշտ մը, ինչ որ կը նշանակէ ոչնչացում: Կը գտնուինք ճակատագրական հարցի մը առջեւ, — ստրկութիւն կամ ազատութիւն: Մենք ազատութիւնը կ'ընտրենք :

11 ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԸ ԿԱԽՈՒԵՑԱՆ

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Փրակայի ռատիոն Դեկտ. 3ին հաղորդեց թէ կախուած են այն 11 ամբաստանեալները որոնք մահուան դատապարտուեցան անցեալ շաբթու:

Մահապարտներուն գլուխը կը գտնուէին Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան նախկին ընդհ. քարտուղարը՝ Ռուտոլֆ Սլանսքի եւ արտաքին նախարարը՝ Վլատիմիր Քլեմանթիս :

Ռատիոն դատական նախարարին զեկոյցը կը հաղորդէր առանց յիշելու թէ ո՛ր ժամուն եւ ո՛ւր կախուեցան մահապարտները: Սովորաբար մահապատիժները կը գործադրուին առտուն արշալոյսին եւ բանտին մէջ :

Ամէնէն բազմամարդ մահապատիժն է այս որ կը գործադրուի Եւրոպայի մէջ, Մոսկուայի ծանօթ «հաշուեյարդար»էն ի վեր, եթէ չհաշուենք Նիւրընպէրկի մահավճիռներ (1946): Այն ատեն ալ մահուան դատապարտուած էին 11 հոգի, իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ, բայց Կէօրինկ անձնասպան եղած էր կախաղանէն քանի մը ժամ առաջ, ինքզինքը թունաւորելով :

Ինչպէս կը յիշուի, Փրակայի մահապարտներէն ոչ մէկը վերաքննութեան դիմեց: Սլանսքիէն եւ Քլեմանթիսէն զատ, միւս ինը մահապարտներն ալ գործօն բոլշեւիկներ էին եւ շատ կարեւոր պաշտօններ վարած: Ինչպէս բսինք, ամենամեծ մաքրագործումն է այս այն օրէն ի վեր երբ Սթալին գնդակահարել կուտար իր գործակիցները, խեղկատակ դատավարութեամբ :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ուրիշ հարիւրաւորներ ձերբակալուած են Չեխոսլովաքիոյ մէջ, իբրեւ մեղսակից «հրէական քաղքենի ազգայնական խմբակին, որուն գլուխը կը գտնուէր Սլանսքի»:

Միւս արբանեակ երկիրներուն մէջ ալ դատեր կը սարքուին միեւնոյն ամբաստանութիւններով : Արդէն դատի տակ են Լեհաստանի կարմիր վարիչը, Կոմունիստ Ռումանիոյ երբեմնի կուռքը, Տիկին Աննա Փաուքէր եւ ուրիշներ: Սոֆիայի մէջ ալ մաքրագործումները կը շարունակուին :

Պահ մը կարծուեցաւ թէ Փրակայի մահապարտները իբրեւ վկայ պիտի կանչուին նոր դատերու մէջ, բայց վճիռները գործադրուեցան քանի մը օրէն: Ալպանիոյ վարիչներէն Քոչի Տոզէ եւ Պուլկարիոյ ծանօթ Քոսթովը կախուեցան մահավճիռէն 48 ժամ վերջը: Իսկ Չեխոսլովաքիոյ ներքին եւ արտաքին նախարարը, Լացքօ Ռայք, որ վերաքննութիւն պահանջած էր, կախուեցաւ 21 օր վերջը, բայց իր խնդրագրին մերժումէն երկու օր ետք :

Փրակայի 11 մահապարտները անոնք էին որ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը սարքած էին 1948ին: Ուրեմն ճիշդ այն ճակատագիրն ունեցան ինչ որ Ռուսիոյ 1917ի յեղափոխութեան վարիչները՝ 1936ին :

× Բողոքի ժողով մը տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ, Հրէական Միութեանց միջոցաւ, բողոքելու համար Փրակայի «հակահրէական դատին դէմ»: — Մարդու Իրաւանց Դաշնակցութիւնն ալ ցաւ յայտնեց հրապարակաւ :

ԱԹԷՆՔԻ ոստիկանութիւնը կարմիր բջիջ մը գտաւ, ձերբակալելով վեց հոգի: Գրաւեց նաեւ զէնքեր եւ դրամ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Փրանս. պատուիրակութիւնը որոշեց չմասնակցիլ Քաղաք. Յանձնախումբի այն նիստին ուր պիտի քննուէին Թունուզին և Մարոքի խնդիրները:— Ընդհ. ժողովը 5ի դէմ 54 ձայնով քուէարկեց Հնդկաստանի բանաձեւը՝ Քորէայի զինադադարի մասին: Վերջին պահուն փոփոխութիւն մը կատարուած էր, բայց Ա. Վիշինսկի նորէն մերժեց :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Տոքթ. Մոսատեղ նորէն հիւանդացած ըլլալով այցելու չընդունիր: Հիւանդը 73 տարեկան է եւ երբեմն նուաղումներ կ'ունենայ:

ԾԷՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՀՈԳԵՐԸ

ԽՄԲ.— Եգիպտոսի հողային սեփականութեան օրէնքին հետեւանքով, փոփոխութեան ենթակայ են նաեւ ազգապատկան հողերու շահագործման եղանակները, ինչպէս կը բացատրէ *Յուսաբեր*, Նոյ. 27ի խմբագրականով.—

Մեր գաղութին համար ստեղծուած է նոր կացութիւն մը: Մենք բացառութիւն չենք սակայն. բովանդակ Եգիպտոս կը գտնուի նոր այդ կացութեան առջեւ: Երկրի ժողովուրդը, իր բոլոր դասերով, կը պատրաստուի յարմարիլ նոր պայմաններուն:

Մենք եւս, իբրեւ այս երկրին բաղկացուցիչ մէկ տարրը, փոքր՝ մեր համրանքով, բայց ոչ՝ որակով, պիտի յարմարինք նոյն պայմաններուն, միշտ ունենալով այն յոյսը, թէ փոխանցման շրջանի դժուարութիւնները ուշ կամ կանուխ պիտի հարթուին եւ պիտի ստեղծուի բարօր ու բարգաւաճ շրջան մը համայն Եգիպտոսի, հետեւաբար նաեւ մեզի համար:

Հողային բարեկարգութեան օրէնքը, որ պիտի ծառայէ բարձրացնելու կեանքի մակարդակը այս երկրին մէջ, հիմնովին փոխեց նախկին դրութիւնը: «Հողը՝ գիւղացիին» նշանաբանը, որ «տեսութիւն» մըն էր միայն փարուքեան շրջանէն ի վեր, Յուլիս 23էն աստին դարձած է «օրէնք»:

Եգիպտոսի մէջ, մեր ազգային եկամուտները հողէն կը ստացուին: Նոր օրէնքը, որ ընդհանուր շահերը կը գերադասէ մասնաւոր շահերէն, սահմանափակեց հողային սեփականութեան իրաւունքը անհատներուն համար, բայց ոչ համայնքներուն:

Սակայն նոյն օրէնքը կը նախատեսէ,— եւ կը պարտադրէ,— հողը վարձու տալ ուղղակի հողամշակին եւ ոչ թէ շահարկել զայն միջնորդաբար: Վարձքերը եւս նախաճշդուած են: Ըստ նոր օրէնքին, հողին վարձքը պէտք չէ ըլլայ աւելի, քան վճարուած տուրքին եօթնապատիկը: Այս հաշուով՝ այն հողատէրը, որ տասը ոսկի տուրք կը վճարէ, ոչ աւելի, քան եօթանասուն ոսկի միայն կրնայ պահանջել հողամշակէն, իբրեւ վարձք: Արգիլուած է, հետեւաբար, աճուրդի դրութիւնը:

Այս սեղմումները, որոնք, կրկնենք անգամ մը եւս, պիտի ծառայեն բարձրացնելու աշխատաւոր դասակարգին կեանքի մակարդակը, մեր ազգային եկամուտներուն մէջ զգալի բաց մը առաջ պիտի բերեն, շուրջ տասը հազար եգ. ոսկի, ըստ կարգ մը նախատեսութեանց:

Ասիկա, կարճ խօսքով, հաւասարակշռութեան խախտում մըն է:

Ազգ. Առաջնորդարանի ելմտացոյցը, իբրեւ հետեւանք եկամուտներու զգալի նուազումին, հարկադրաբար պիտի ենթարկուի հիմնական փոփոխութիւններու: Հասոյթները, այս պայմաններուն մէջ, պիտի չբաւեն ծախքերուն: Այլեւս ոչ միայն սնթիմ պիտի չաւելնայ պահեստին վրայ, իբրեւ անձեռնմխելի գումար, այլեւ վախ կայ, որ ընթացիկ ծախքերը չփակուին ընթացիկ հասոյթներով:

Ի՞նչ կը մնայ ընել Ազգ. Իշխանութեան:

Այս դժուարին հարցին լուծում մը փնտռելու սախրողական հարկին տակ կը գտնուի հիմա մեր գաղութի գերագոյն մարմինը՝ Թեմական Ժողովը:

Ներկայ պայմաններուն մէջ, եւ առ այժմ, մեր առջեւ դրուած է հետեւեալ երկընտրանքը.

Ա) Կամ նուազեցնել ծախսերը:

Բ) Եւ կամ աւելցնել հասոյթները, *կորսուած եկամուտը փոխարինելու ուրիշ ձեւ մը փնտռել գտնելով:*

Կը կարծենք, թէ ծախքերուն մէջ շռայլանք չկայ: Միջինէն վար, կարելի նուազագոյնն է, որ նկատի առնուած է ելքի բաժնին մէջ: Կայ անշուշտ նուազագոյնին նուազագոյնը, եւ միշտ կարելի է նուազագոյնէն իսկ բան մը զեղչել: Բայց, այդ պարագային, մեքենան չի բանիր. թէ կը մաշի, թէ կը ժանգոտի:

Ամէն անգամ որ հարկ ըլլայ ելմտացոյցին մէջ զեղչ մը կատարել, բոլորին մտածումը ամէնէն առաջ կ՚ուղղուի դպրոցին եւ ուսուցչին, որ տարիներէ ի վեր արդէն կը բողոքէ սա խրոխութեան դէմ, թէ ամէնէն աւելի անտեսուածն է ինք «ազգային» եւ «միջազգային» պաշտօնէութեան մէջ:

Ինչ որ կը տրուի իրեն, արդարեւ պատառ մը հաց է միայն, եւ խղճի դէմ է այդ պատառ հացն ալ կիսել կիսկսել, մանաւանդ հիմա, որ դժուար դարձած է զացողներուն տեղը լեցնել. այնքան անփայլ, անփառունակ բանի մը վերածուած է ուսուցչական ասպարէզը մեր օրերուն: Խնդիրը դիւրութեամբ կը լուծուէր սակայն, եթէ հայ ուսուցիչը ձեւը գտնէր «երկնային մանանայ»ով սնանելու...

Այս նկատումները աչքի առջեւ ունենալով է, որ կը կարծենք, թէ խնայողութեան գլանը ամէնէն վերջ եւ ամէնէն ուշ պէտք է անցնի հայ դպրոցին եւ հայ ուսուցչին վրայէն:

... Ուրեմն մեզի կը մնայ խնայողութենէն տարրեր, աւելի «ազգաշէն» դարման մը փնտռել գտնել:

Ազգ. իշխանութիւնը անշուշտ մտածած է այն մասին, թէ երբ համայնքներու համար բացառութիւն մը կ՚ըլլայ հողային սեփականութեան օրէնքին միւս նախատեսութիւններուն մէջ (վարձքի, սակի, աճուրդի եւ յարակից պարագաներ):

Կը կարծենք, թէ այս «բացառութիւն»ը ձեռք բերելու համար փորձ մը կատարուած է արդէն կամ պիտի կատարուի: Մենք վնաս մը չենք տեսներ այս փորձը կատարելու մէջ: Մեր հողերուն եկամուտները պերճանք մը չեն մեզի համար, անհրաժեշտութիւն մըն են: Պետական նպաստ չենք ստանար ոչ մեր դպրոցներուն համար ուր երկրին լեզուն կ՚ուսուցուի մայրենի լեզուին հաւասար չափով, ոչ ալ մեր աղքատներուն համար, որոնք ազգին զաւակներն են եւ ազգին խղճով պիտի տապկուին դէշ աղէկ:

Զենք պնդեր, որ կատարուելիք դիմումը անպատճառ բարեյաջող լուծում մը պիտի տայ առաջադրուած հարցին: Բայց հաւանականութիւն մըն է, զոր պէտք չէ անտեսել, մանաւանդ որ երկրին իշխանութիւնները բարեացակամ տրամադրութիւններ ունին քրիստոնեայ համայնքներուն հանդէպ եւ, սակէ զատ, կը լսեն կատարուած դիմումները, կը քննեն զանոնք եւ կը զբաղին անոնցմով:

... Հիմա որ մեր կօշիկը սկսած է նեղ գալ մեր ոտքին, հարկադրաբար պէտք է աւելցուին աշակերտներու թոշակները եւ մուտքի վճարները: Այս տեսակէտէն մենք յառաջդիմութեան մէջ ենք: Տասը-տասնըհինգ տարի առաջ ողորմելի ըսուելու աստիճան աննշան գումար մը միայն կ՚ապահովէին աշակերտներէն գանձուած թոշակները: Հիմա այդ գումարը քառապատկուած է, եթէ աւելի չէ: Փոքրիկ ճիգ մը եւս այս ուղղութեամբ, կրնայ փրկութիւն մը ըլլալ:

Ոմանք այն վախը ունին, թէ թոշակները աւելցուելու պարագային, ծնողներ կրնան օտար վարժարան ղրկել իրենց զաւակները: Ասիկա ազգային գիտակցութեան հարց մըն է, եւ չենք կարծեր, որ այնքան մթագնած ըլլայ մեր ազգային գիտակցութիւնը, որ մեր վախերը, մեր տարակոյսները գոյութեան իմաստ մը ստանան:

Թոշակներուն հետ պէտք է աւելցնել նաեւ ազգային տուրքի սակը:

Մեր ունեցած տեղեկութեանց համաձայն, ոչ միայն անբաւարար են դրուած տուրքերը, բաղդատմամբ հարկատուներու նիւթական կարողութեան, այլ եւ մինչեւ իսկ կնոնաւոր կերպով չեն վճարուիր: Ահագին գումար մը կը մնայ անգանձելի:

Միջին առեւտրականը, խանութպանը կամ պաշտօնեան կը վճարէ միջին հաշուով 50 եգ. դհ., ոչ թէ ամսական, այլ ... տարեկան: Հիմա որ մեր պարտքն է «հզօրագոյնս» կռուիլ մեր գոյութիւնը պաշտպանելու համար, 50 եգ. դհ.ի այս գումարը տուրք մը չէ այլեւս, այլ ողորմութիւն մը:

Ազգը, այս պարագային, ողորմութիւն չէ, որ կ՚ուզէ մեզմէ, այլ «ծախքերու մասնակցութիւն»:

Երբ ազգին գրպանը լեցուն է, մենք կրնանք մոռնալ մեր պարտականութիւնները: Բայց երբ պարապ է այդ գրպանը, մեզմէ սպասուածը այլեւս պարտականութիւն մը չէ միայն, այլ նաեւ զոհողութիւն մը:

Դպրոցական թոշակներուն եւ ազգ. տուրքին հետ միասին պէտք է աւելցնել նաեւ Առաջնորդարանին կողմէ գանձուած սակերը:

Պէտք է աւելցնել նոյնիսկ վառուած մոմին գինը:

Ցամենայն դէպս, մեր պարտքն է առանձին չձգել Ազգ. Իշխանութիւնը իր հոգերուն մէջ, որպէսզի կարենայ յաղթահարել իր կամքէն անկախաբար ստեղծուած դժուարութիւնները:

Խնայել, այո, ուր որ եւ երբ որ կարելի է: Բայց մանաւանդ աւելցնել հասոյթները եւ գտնել հասոյթի նոր աղբիւրներ:

Ինչո՞ւ Դաշնակցական եղայ

ԽՄԲ.— Անցեալ Սեպտեմբերին Մ. Նահանգներուն մէջ մեռաւ հաւատաւոր եւ վաստակաւոր ընկեր մը, Յովսէփ Նահիկեան:

Տարիներ առաջ, ողբացեալ ընկերը հետեւեալ ճառը խօսած էր Շիքակոյի մէջ, Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ, այնքան ինքնատիպ տրամաբանութեամբ.

Բարեկամներէս շատեր ինծի հարց կուտան թէ՝ ինչո՞ւ Դաշնակցական եղած եմ:

Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ, որ պատմական օր մըն է ինձ համար, կ՚ուզեմ տալ պատասխանս անոնց, որոնք չահագրգռուած են Դաշնակցական ըլլալուս համար:

Դաշնակցական եղած եմ, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը հարազատ ծնունդն է հայ ժողովուրդին:

Բայց միմիայն ատ չի բաւեր Դաշնակցական ըլլալուս համար:

Դաշնակցական եղած եմ, որովհետեւ Դաշնակցութեան մէջ գտայ տաք սիրտ մը ցեղիս համար բաբախող: Այդ սիրտը հմայեց գլխ ու դրաւ իմ մէջ հայրենասիրութեան վառ կրակը:

Դաշնակցական ըլլալուս համար ատ ալ չի բաւեր: Դաշնակցական եղայ, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը տարիներու անվհատ աշխատանքով, կրցաւ փչրել հայ ժողովուրդի հոգու մէջ արմատացած ստրկական ոգին, ու առաջնորդեց մեզ խաւարէն դէպի լոյս:

Չի բաւեր այս եւս Դաշնակցական ըլլալու համար.

Եղայ Դաշնակցական որովհետեւ Դաշնակցութիւնը մէջտեղ բերաւ այնպիսի գրական տաղանդներ, որոնք ոչ միայն հայրենասիրական զարթօնքի մը առաջնորդները եղան մեր մէջ եւ ոգեւորեցին հայ ժողովուրդը, այլեւ մեր գրականութիւնը եւ մշակոյթը դրին բարձր պատուանդանի մը վրայ:

Դաշնակցական ըլլալու համար ատ ալ չի բաւեր:

Դաշնակցական եղայ, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը տուաւ հայ ժողովուրդին մարտիկներու սքանչելի բանակ մը, նոյնիսկ փայլուն զինուորականներ:

Չի բաւեր այդ եւս:

Դաշնակցական եղայ, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը իր փայլուն մտաւորականներու շնորհիւ հրատարակեց բազմաթիւ թերթեր, ահա «Հայրենիք» ամսագիրը, որոնք որակով եւ քանակով փայլուն տեղ կը գրաւեն Արտա-Հայաստանի բոլոր վայրերուն մէջ:

Ատ ալ չի բաւեր Դաշնակցական ըլլալու համար:

Եղայ Դաշնակցական, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը պայքարեցաւ Սուլթաններու բռնութեան դէմ: Եւ ինչպիսի պայքարներ. Պանք Օթօման, Խանասոր, եւ այլ ցոյցեր ու ընդվզումներ, որոնք ցոյց տուին նամէրտ թշնամիին թէ Հայը գիտէ զէնք բռնել, գիտէ նաեւ իր ինչքը եւ պատիւը պաշտպանել իր իսկ արեան գնով:

Այս եւս չի բաւեր Դաշնակցական ըլլալու համար:

Դաշնակցական եղայ, որովհետեւ Դաշնակցութիւնն էր որ 1903 թուին հայ եկեղեցիի իրաւունքները պաշտպանեց ցարիզմի դէմ: Եւ այդ մեծ պայքարի մէջ ան եղաւ առաջին դրօշակիրը:

Դաշնակցական եղայ, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը դիտապաստ գետին փռեց բազմաթիւ դահիճներ, մանաւանդ Թալէաթը՝ Պերլինի փողոցներուն մէջ:

Բայց ատ ալ չի բաւեր:

Դաշնակցական եղայ, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի ղեկավարութիւնը ստանձնած՝ Թուրքին դէմ ճակատ ճակատի եկաւ Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի դաշտերուն մէջ, յաղթեց թշնամիին եւ իրականացուց Հայութեան դարաւոր երազը՝ Ազատ ու Անկախ Հայաստանը:

Դեռ կան բազմաթիւ սխրագործութիւններ, զորս արձանագրած է Հայոց Պատմութիւնը Դաշնակցութեան անուան դիմաց: Բայց այսքանն ալ բաւական է ըսելու համար ընկերներուս եւ բարեկամներուս թէ ինչո՞ւ Դաշնակցական եղայ:

Վանը երէկ եւ այսօր

4.—ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ, ԱՐԾՐՈՒՆԵԱՑ, ՍԵԼՃՈՒՔԵԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻՆԵՐԸ

Հազրէթի Օսմանի խալիֆայութեան շրջանին (645—646) *այս շրջանը գրաւելու նպատակաւ Սուրիոյ կուսակալ Մուավիյէ իր զօրավարներէն Էմիր Հապիպ պինի Մէսլէմէն ղրկած է: Այս անձնաւորութիւնը նախ գրաւած է Էրզրումը: Իր դէմը ելլող բիւզանդական բանակները վանելէ ետք դարձած է դէպի Վանի լճի շրջանը: Իրեն ենթարկած է այս շրջանի փոքր թագաւորները եւ իշխանութիւնները եւ մտած է Արճէշ եւ Պարսկահայոց կեդրոն Դուինը: Թիֆլիս քաղաքը եւս «խարաճի» կապած է:*

Ժ. դարու սկիզբները, Արծրունիները կեդրոն ունենալով Վանը՝ Վասպուրական անունով փոքր թագաւորութիւն մը հիմնեցին որ կը տարածուէր Վանայ լիճին շրջակայքը:

Այս թագաւորութիւնը եւս ենթակայ էր Ապպասեան խալիֆաներուն եւ Պաղտատէ իրենց կը ղրկէին «խիլաթ» եւ «ֆէրմաններ» որոնցմով կը հաստատուէր անոնց իշխանութիւնը:

Երբ Սելճուքեանները սկսան Անատոլուի գրաւման ձեռնարկել, Վանի մէջ կը թագաւորէր Արծրունիներու վերջինը՝ Շենէքէրին (Սենեքերիմ) որ Սէլճուքեաններու ճնշման վրայ Վանը եւ շրջակայքը Բիւզանդացիներուն յանձնեց 1021 *թր-*

ւականին: Նոյն ատեն, Պէրքրիի (Բերկրի), Մալազկիրտ (Մանազկերտ), Ախլաթի մէջ կային խալամ էմիրներու իշխանութիւններ որոնք եւս ընտիրուած, հպատակեցան Բիւզանդացիներուն:

Շահնազանեանի (Շահնազարեան) համաձայն, Բիւզանդացիները շատ բռնութեամբ վարուած են տեղացի ժողովրդեան հետ:

Սելճուքներու Թագաւոր Տուղրուլ պէյը նախապէս գրաւած էր արդէն Արեւելեան Անատոլուի մէջքրիստոնեաներու ձեռքը եղած կարգ մը բերդեր: Իրմէ վերջ, իր յաջորդը՝ Ալփասլան եւս, իր բանակին մէկ մասը իր որդւոյն՝ Մելիքշահի եւ եղբօրը՝ Եաքութի (1065) յանձնեց եւ զանոնք ղրկեց Վանի շրջակաները:

Սարքիսի Նիշապուր պատմագրին համաձայն, նոյն տարուան ընթացքին՝ Վանն ալ մէջըն ըլլալով իր շրջակայ բոլոր բերդերը գրաւուած էին արդէն: Այս շրջանի մէջ Թուրքերուն հաստատուիլը այս ձեւով եղած է:

Օսմանցիներուն կողմէ Վանը գրաւուած է 1534 թուականին: Պատմութեան մէջ «Իրաքէյն Սէֆէրի» կոչուած եւ Պաղտատը Պարսիկներու ձեռքէն առնելու նպատակով բացուած պատերազմին ընթացքին, այս շրջանը կը գտնուէին պարսիկ Սաֆեվիներու իշխանութեան ենթակայ էմիրներ:

Վէզիրի ազամ Մաքպուլ Իպրահիմ փաշա իր կողմը շահած է այդ էմիրները եւ 23 Յունիս 1534-ին ի չարս այլոց Վանի բերդը եւս ձեռք ձգած է:

Սուրիոյ պէյլէրպէյի Խիւսրէվ փաշա Վանի Մուհաֆըզ նշանակուած էր եւ երբ Թուրք բանակը Իսթանպուլ վերադարձաւ Վան քաղաքը կրկին անցաւ Պարսիկներուն ձեռքը: Վան Թուրքերուն կողմէ կրկին գրաւուած է 23 Օգոստ. 1548ին եւ զօրաւոր պահակազօրք մը ղետեղուած է այնտեղ: Միեւնոյն ատեն Վան եղած է պէյլէրպէյլութեան կեդրոն մը եւ այս կարեւոր պաշտօնը վստահուած է Անատոլուի նախկին տէֆթէրտար Ջէրքէզ Իսկէնտէր փաշայի:

Այս կրկին գրաւման միջոցին մի քանի օր Վանի մէջ բնակած է նաեւ Քանունի Սուլթան Սիւլէյման:

Օսմ. կայսրութեան շրջանին, Վան քաղաքը եղած է արեւելքի ամենակարեւոր եւ ամենափարթամ քաղաքներէն մին: Քաղաքը զարդարուած է անթիւ յուշարձաններով, կառավարուած է ամէնէն նշանաւոր կուսակալներով, «Տիւնեատավան, աէրէթտէ իման» ասացուածքը այս շրջանին յիշատակն է:

Պատմութեան ընթացքին բաւական լաւ կամ դէշ օրեր տեսած է այս քաղաքը:

Ա. ընդհ. պատերազմի ընթացքին թէ քաղաքին մէջ եւ թէ շրջակայքը տեղի ունեցած պատերազմներէն վերջ 20 Մայիս 1915ին ենթարկուած է թշնամիին գրաւման:

Եւ երբ ազատագրուեցաւ 2 Ապրիլ 1918ին քաղաքը ուրիշ բան չէր եթէ ոչ աւերակոյտ մը: Այս պատճառաւ Վանեցիները նոր քաղաք մը հիմնեցին լիճէն մի քիչ հեռու այգեստաններուն մէջ:

Յաջորդով.— Վանի նախորդ կուսակալ Ճէվտէթ Թահիրի յուշերը): (Վարթան)

« ՅԱՌԱՋ » Ը
ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԿԱՐԱԳ ԽՈՇԻԿԵԱՆ

Աթէնքի «Ազատ Օր»էն ցաւով կ'իմանանք թէ անցեալ նոյեմբեր 3ին յանկարծամահ եղած է ընկեր Կարապ Խոշիկեան, որ Քսանթի կը բնակէր 1922ի արտագաղթէն ի վեր:

Փոթորկալից կեանք մը ունեցաւ Կարագը: Ծնած էր Մալկարա 1888ին եւ նախնական ու միջնակարգ կրթութիւնը ստանալէ վերջ, Պոլսոյ դեղագործական վարժարանէն վկայուած էր իբրեւ դեղագործ: Հազիւ ծննդավայր վերադարձած ու գործի ձեռնարկած, Պալքանեան պատերազմը կը ծագի եւ Կարագ կը զինուորագրուի տեղակալի աստիճանով: Պատերազմէն ետք, հազիւ իր դեղարանը կարգի դրած էր, երբ ծագեցաւ Մեծ Պատերազմը:

Կարագին ալ բաժին կ'իյնայ աքսորը: Գոնիայէն անցած ատեն, Պալքանեան պատերազմին իր զէնքի ընկերներէն Թուրք դեղագործի մը շնորհիւ, պահ մը՝ իր գոյութիւնը կ'ապահովուի: Սակայն՝ Պոլսոյ ընդհ. ապահովութեան պետ դահիճ Պետրիի Գոնիա այցելութեանը ընթացքին, պատահմամբ կը ճանչցուի յիշեալին կողմէ, եւ խիստ հսկողութեամբ ու մասնաւոր հրահանգով կը ղրկուի դէպի մահ: Այլեւս միայն հրաշք մը կրնար ազատել զինք:

Զօրացած՝ ապրելու ու ցեղին յարութիւնը տեսնելու կամքով, Կարագ ձեւով մը կ'իրագործէ այդ հրաշքը: Կը վերադառնայ Գոնիա, սակայն, այս անգամ կը պահուի մինչեւ Զինադադար երբ կրկին կը լծուի հանրային աշխատանքի:

Աւաղ սակայն, կարճ կը տեւեն ազատ օրերը: Արեւելեան Թրակիոյ պարպումով, կը ստիպուի ընդմիշտ լքել իր շատ սիրելի Մալկարան ու կը հաստատուի Քսանթի: Հոս եւս, առաջին իսկ առթիւ կը նուիրուի հանրային գործունէութեան:

Օրինակելի էր իբրեւ սրտցաւ ընկեր եւ բարեկամ: Իբրեւ կուսակցական՝ հաւատաւոր ու գաղափարական զինուորը եղաւ իր պաշտած Դաշնակցութեան: Ձանազան դէպքերու բերումով՝ պահ մը մեկուսացաւ շարքերէն, սակայն երբեք անտարբեր չմնաց, ինչպէս կը գրէ խրաղեկ ընկեր մը:

×

«ԵԿԱՒ ԵՒ ԿԵՑՈՒՑ ՑՈԳՆԱԾ ՍԻՐՏԸ ...»

Հարենի հողին վրայ, Հայոց տուները կը կառավարէին մեծ մայրիկները: Ամէնքն ալ անխոնջ ու անդուլ կ'աշխատէին, անսահման էր իրենց սիրտը եւ տան ճակատագիրը անոնց ուսերուն վրայ կը ծարանար:

Սփիւռքին մէջ դեռ կան անոնցմէ...

Կան, եւ անդուլ անդադար իրենց զաւկին ու հարսին, թոռներուն եւ թոռանց զաւակներուն համար կ'ապրին ու անսահման գուրգուրանքի մը մէջ կը պարուրեն զանոնք: Հազարաւոր տարիներու նահապետական ընտանիքի ոգին կը մարմնացնեն եւ կը ջանան, այս ափունքներուն վրայ դեռ ապրեցնել զայն...

Բայց հետզհետէ կը պակսին անոնք: Կը պակսին անդարձ: Այդպիսի մամիկներ չեն հասնիր այլեւս:

Ահա այսպէս կը փոխուին ժողովուրդները:

Այս տողերը կը գրուին Այրի Տիկին Անդրանիկ Նշանեանի համար, (Ալֆորվիլ): Աստու մը անոր յոգնած սիրտն ալ կեցաւ, սիրտ մը որ կէս դարէ ի վեր կը բաբախէր իր զաւակներուն, ժողովուրդին ու եկեղեցիին համար: Ա. Ք.

Լուրեր Երեւանի թերթերէն

ՇՆՈՂԱԿԱՆ համալսարանը երրորդ տարին կը բոլորէ Լենինականի մէջ, ուր կ'ուսանին 70 հոգի: Նոյեմբերի ունկնդիրներու համար դասախօսութիւններ եղան հետեւեալ նիւթերու շուրջ.— «Վ. Ի. Լենինը եւ Ի. Վ. Սթալինը կոմունիստական դաստիարակութեան մասին», «Կոմունիստական դաստիարակութեան խնդիրներն ու նպատակները», «Ընտանիքը եւ դպրոցը», «Կոմունիզմի մեծ կառուցումները» եւն.:

ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ հիմնարկներու (մանկական եւ դպրոցական) թիւը կը հասնի Հայաստանի մէջ 950ի: 30 ակումբական պալատներ եւ տուներ, 30 մարզական դպրոցներ, մանկական երկաթուղի, պատանի արհեստագէտներու եւ բնասէրներու կայաններ, ինչպէս եւ հազարէ աւելի մարզական հրապարակներ, բազմաթիւ զբօսայգիներ, պուրակներ, մանկական բուժարաններ եւն.:

ՄԵՔԵՆԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ մեծ չափով աւելցած է Հայաստանի մէջ: Ներկայիս հանրապետութեան մեքենաշինական գործարանները կուտան աւելի քան 50 տեսակի զանազան մեքենաներ եւ գործիքներ:

ՄԵՔԵՆԱՇԱՐԺ արօրները (դրակտոր) եւ գիւղատնտեսական այլ մեքենաները եւ գործիքները բազմապատկուած են Հայաստանի մէջ: Ներկայիս հանրապետութեան մէջ կան 53 «մեքենա-տրակտորային» եւ մեքենա-անտառապահական կայաններ որոնց միջոցով կը սպասարկուի կոլտնտեսութեանց 94 %ը:

ՆՈՒՌ ԿԸ ՄԹԵՐԵՆ առաջին անգամ ըլլալով պահածոյի գործարանը, Մեղրիի շրջանին մէջ: Այս տարի պիտի մթերուի 50 թոն քաղցրահամ նուռ, որու կարեւոր մասը պիտի ղրկուի Մոսկուայի աշխատաւորութեան, իսկ միւս մասը Հոկտեմբերեանի պահածոյի գործարանը նռան հիւթ պատրաստելու համար:

ՏՈՒՖՔԱՐԻ ՆՈՐ ՀԱՆՔԵՐ գտնուեցան Հոկտեմբերեանի Կարմրաշէն գիւղի մօտ, կինեմոնագոյն եւ սեւ բարձրորակ տեսակէն: Այս նոր հանքավայրին մէջ տուֆի պաշարները կը հասնին շատ կարեւոր քանակութեան:

Այս տուֆը կը ղրկուի մերձակայ բնակավայրերու համար ինչպէս եւ Վրաստանի նորակառոյցներուն: Բերիայի շրջանի Դաւիթաշէն գիւղիմօտ սկսած են տուֆաքար հանել, որու պաշարը կ'անցնի մէկ միլիոն խորանարդ մեթրը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ կերպարուեստագէտներու միութեան չքնաղ արուեստանոցի ցուցահանդէսը մեծ հետաքրքրութիւն յառաջ բերած է: Ցուցադրուած են բնանկարային, դիմանկարային եւն աշխատանքներ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ժ.— ՊՐԱԽԱ-ԻՍՐԱՅԵԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Քանի մը ամիս վերջը եւ բարձրագոյն վարժարանը աւարտելէն քիչ առաջ, Պրախա մօտեցաւ մօրը եւ յայտարարեց.

— Ես մասնակցած եմ գաղտնի մարզանքներու, կ'ուզեմ միանալ «Փալմախ»ին, բայց պէտք է արտօնութիւնդ ստանամ:

Մայր Ֆուլտի ծանօթ էր մահուան խումբերու ճակատագիրը: Երկոտասնեակներով հրեայ երիտասարդ տղաք ու աղջիկներ, անկարգելներով նետուած էին Եուկոսլաւիա, Հունգարիա, Ռումանիա, Իտալիա:

Գրեթէ ոչ ոք վերադարձաւ անոնցմէ: Հրէական ոսկիէ աստղ ցուցակին մէջ կը գտնուէին Էնզօ Սէրէնին, Հաւիվա Ռայքը եւ Հաննա Սէնէրը:

Տիկին Ֆուլտ գիտէր, որ իր աղջկան խնդրանքը կը նշանակէր հանդիպում մը ճակատագրին հետ:

— Աւելի վերջը խօսինք այդ մասին, խորհուրդ տուաւ մայրը, ժամանակ շահելու համար: Բայց Պրախա անդուլ էր, երիտասարդ եւ անհամբեր:

1945ին կը թուէր. թէ աշխատաւորական Բրիտանիան անկախութիւն պիտի տար Պաղեստինին, Բրիտանիա պիտի իրագործէր հրէական պետութիւն մը ստեղծելու իր խոստումը:

Լոթթէ Ֆուլտ, ինչպէս շատ մը մայրեր, շատ մը երկիրներու մէջ, գիտէր որ պիտի չկրնար ետ կեցնել իր աշխոյժ, գաղափարապաշտ աղջիկը ծառայելէ իր ժողովուրդին: Կրնար դժուարացնել, բայց չէր կրնար արգիլել: Թերեւս չուզեց անգամ կեցնել զայն: Մօրը կը մնար ընդունիլ իր աղջկան ցանկութիւնները կամ կորսնցնել զայն: Պաղեստինի այս երիտասարդուհիները, որոնք յօժար էին անկարգելներով իջնելու Եւրոպա եւ մարզուած էին պատերազմի եւ պաշտպանութեան արուեստին մէջ, պիտի փախէին եւ շարունակէին իրենց գործը, առանց ծնողական արտօնութեան:

Այդ օրերուն, բրիտանական աշխատաւորական կառավարութիւնը, ի վերջոյ որոշեց հակառակիլ հրէական անկախ պետութեան: Եւ, նախկին դաշնակիցները սկսան կռուիլ իրարու դէմ: Դեմոկրատիկ երկու ժողովուրդներ ճակատեցան իրարու բաց պատերազմի մը մէջ: Պրախա Ֆուլտ, 19 տարեկան, մարտիկ մը եղաւ հրեայ կին զինուորներու համար: Անոր տրուած էր սպայի աստիճան եւ ի վերջոյ ստանձնեց ստորերկրեայ դեկավարի մը պատասխանատուութիւնները:

Մինչ այդ, Բրիտանիա փակած էր Պաղեստինի դռները հրէական ներգաղթի առջեւ:

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՋԻՆԿԸՐ

Մանուկներու շաբաթաթերթը,
(Նմոյշ մը Ա. թիւի պատկերներէն)

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ յուզումնալից նիստ մը ունեցաւ երէկ, հինգշաբթի: Պ. Փինէ կը պնդէ իր տեսակէտին վրայ — անմիջապէս քննել 1953ի ելմտացոյցը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Քիեւի մէջ մահուան դատապարտուեցան երեք «Ժողովուրդի թշնամիներ», որոնք վնասած են սովետական անտեսութեան գեղծումներ կատարելով :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ ձերբակալուած են 200 բոլշեւիկներ եւ ուղեկիցներ : Պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Իրանէն կարմիր գործակալներ սողոսկած են, խլամ ուխտաւորներուն խառնուելով :

ԼԻՈՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Յակոբ Սուլթանեան անուն 25 տարեկան Հայ մը եւ 19 տարեկան Իտալացի մը ձերբակալուած են Շարվիէօի մէջ, իբրեւ հեղինակները յոյն ծերունի ժամագործի մը եւ կնոջը սպանութեան : Երկու ոճրագործները 60 հազար ֆրանք եւ գոհարեղէններ գողնալով կրակի տուած էին բնակարանը :

Շիւքրիւ Չէքմէեան, Տէր եւ Տիկ. Գեղամ Չէքմէեան եւ զաւակը (Լոնտոն), Տէր եւ Տիկ. Սիմոն Ջալեան եւ զաւակը, Այրի Տիկ. Արսինէ Գ. Տէմիրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Տօքթ. Մովսէս Աւետիքեան եւ զաւակները (Պ. Այրէս), Այրի Տիկ. Նուրիցա Կ. Աւետիքեան եւ զաւակները (Երեւան), Հաճի Չէքմէեան (Մոնթէվիտէօ), Եսթէր Չէքմէեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Այրի Տիկ. Ովսաննա Յ. Չէքմէեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Նշան Չէքմէեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Ադխաչերեան, Գլըճեան, Ռուբէնեան, Պօղոսեան, Քրասնճրգեան և բոլոր ազգականներըկը ծանուցանեն խորունկ վշտով դառնաղէտ մահը իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ, մեծ մօր եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՈՎՍԱՆՆԱ ՉԷՔՄԷԵԱՆԻ

(Ծնեալ Աւետիքեան)

որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 3ին, 11 rue des Petites - Ecuries, Paris (10):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, շաբաթ, 6 Դեկտ. ժամը 14ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել :

Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Քիւպճեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Օրմանճեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Կոթողեան (Մոսկուա), Տէր եւ Տիկ. Հրաչ Կոթողեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Նշան Դեղձունեան եւ զաւակը (Մոսկուա), Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Գասապեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Հայկակ Ծատուրեան (Փարիզ), Այրի Տիկ. Անժէլ Մանտալեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Աչճեան եւ զաւակներր (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Անդրէասեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Միհրան Խանճեան (Երեւան), Այրի Տիկին Սիրանուշ Քիւպճեան եւ զաւակները Անգլիա), Տէր եւ Տիկ. Թորոսեան (Ամերիկա), Նմանապէս Անդրէասեան, Գարագաշեան, Մազմանեան, Էլմասեան ընտանիքները կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, մեծ մօր, քենիին, զոքանչին, տալոջ, հարսին, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ մահը

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՔԻՒՊՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Կոթողեան, Տրապզոն)

որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 2ին, 64 տարեկանին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, շաբաթ, 6 Դեկտ., ժամը 10.30ին :

Կը խնդրուի հաւաքուիլ գերեզմանատան դրան առաջ, Rue du Mesnil, Անիէռ :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունել :

Հանգուցեալին փափաքին համաձայն կը խնդրուի ծաղիկ չբերել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— Պ. Յարութիւն Կէզիւրեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Վալանսի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, իր ողբացեալ հօրեղբօր ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԷԶԻՒՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ : (Մեռած Մ. Նահանգներուն մէջ, Մուրատ Ռափայէլեանի նախկին սաներէն) : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ENSEMBLE ORCHESTRAL DE PARISի

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆի ղեկավարութեամբ

Այս շաբաթ ժամը 17.30ին Salle Gaveau, 45 rue La Bôetie :

Յայտագիրը.— Haydn: Symphonie, «La Surprise». Mozart: Symphonie de Prague, Mozart: Symphonie en Մի Պէմոլ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի, այս կիրակի ժամը 16—23, ընկերվարականներու սրահը, 145bis, Av. Argenteuil, Անիէռ :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՉ ԿՈԹՈՂԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, խնջոյք եւ պար : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ԲԵՆՕ, ՍԷՅՐԱՆ եւ ՈՒՆԱՆԵԱՆ : Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Հաղորդակցութիւն.— Porte Champerret, autobus 165 իջնել Carref. des Bourguignons, Անիէռ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուիՍրժ. Տ. Պարգեւ քհնյ. Մէրճանեանի օծման տարեդարձին առթիւ : Պատարագէն վերջ՝ մասնաւոր հոգեհանգիստ, իր մեծ հօրը Տէր Վարդան, հօրը՝ Տէր Երեմեա Մէրճանեան քահանաներու եւ համայն գերդաստանի ննջեցեալներուն համար:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆ. Կապ. Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 4—11, 72 Bld. Maréchal Joffre, Պուր լա Րէնի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Քիւփէլեան (երգ), Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. Ալիս Գավէզեանի, Նոր Սերունդի մասնաճիւղին նորակազմ ժողովրդական պարախումբը, Թոռնիկ Գասպարեան (թառ), Եւրոպական պարեր Վարդիւանեանի նուագախումբով :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ Մուտքը 150 Ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Bourg la Reine կամ Aut. 188 Porte d'Orléansէն, իջնել Place Condorcet :

ՎԵՐՋԱՊԷ՛Ս...

ՎԵՐՋԱՊԷ՛Ս...

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԾԱՂԱՐԱՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն մը տալու համար, մօտ օրէն Rue de Tréviseի վրայ, Ազգ. տան կից կը բանայ իր արեւելեան անուշեղէններու հանրածանօթ խանութը՝

PATISSERIE CONFISERIE

ՀՈՆ ՊԻՏԻ ԳՏՆԷՔ

Պոլսական անուանի կլոր սիմիթներ, փիտէներ, (պարզ եւ «թահինով») եւ պօղաչաներ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բացման օրը եւ թուականը պիտի ծանուցուի թերթերով:

Նոյն օրուան թերթին համարը ցոյց տուողը պիտի ստանայ նուէր մը առանց սակարկական գնումի :

ԽՆՋՈՅՔ — ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր անդամները, ինչպէս եւ ընկեր ղեկավարները խնջոյք ժողովի մը, այս շաբաթ, ժամը 20ին Café Noaillesի մէջ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒԲԷՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը՝ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, Երիտ. Քրիստ. Միութեան սրահը՝ Cours Lafayette, 8 Passage Coste: Պիտի խօսի ընկեր Հրաչ Տասնապետեան — «Ռուբէն Տէր Մինասեան, մարդը եւ իր գործը» : Մուտքը ազատ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ընկեր Պետրոս Զպուքճեան, զաւակները եւ ազգականներր իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ :

✕ Փարիզի Աղքատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Տէր եւ Տիկ. Եդուարդ Սարաֆեանէ 15.000 Ֆր. իրենց մօր ողբացեալ Տիկին Զապէլ Սարաֆեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Պ. Պ. Ներսէսեանէ եւ Թոքաթլեանէ (Ս. Էթիէն) 1000 եւ 200 Ֆր. Անտիյլի ծերանոցին, Տիկին Համալեանի մահուան առթիւ: Պ. Մեր. Չէլվէեանէ 500 Ֆր. Ընկերութեանս, Տիկին Զպուքճեանի մահուան առթիւ :

Օր. ՍՐԲՈՒՀԻ ՀԱՃԵԱՆ

Պ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԱԻԱԳԵԱՆ

Կրընոպլը Նշանուած

✕ Այս առթիւ Ֆ.Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 2000 Ֆր., Հաճեան եղբայրներէն եւ 1000 Ֆր. Տէր եւ Տիկ. Սիսլեանէ՝ փոխան ծաղկեփունջի, ի նպաստ իր դպրոցին :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այսօր, ուրբաթ, ժամը 20.45ին Nord Express, 27 rue de Dunkerque:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 րիւ Րապըլէ (դպրոցին սրահը): Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս շաբաթ ժամը 20ին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3.30ին, դպրոցին սրահը: Թէյասեղան եւ հաճելի ժամանց ժողովէն անմիջապէս վերջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մանուկներու Օրուան յանձնախումբին ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 4ին Régent սրճարանի վերնայարկը, մեթրօ Cadet: Մասնաճիւղերէն կը խնդրուի ղրկել իրենց ներկայացուցիչները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու եւ Արիներու Միութեան տօնածառը Յունուար 3ին, իսկ Փետր. 28ին «Վարդանանց պատերազմը» : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Վիէնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը ճիշդ 9ին, հայրենակից Գրիգոր Սիմոնեանին նոր բնակարանին մէջ, Քանքան Փօնթ Իվէք :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Վիլ տ'Ավռէէն Տէր եւ Տիկին Զաքարեան իրենց թոռնուհիին Սիլվա Զուարթի ծննդեան առթիւ 1000 Ֆր. կը նուիրեն Անտիյլի Հայ ծերանոցին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 6 Décembre 1952 Շաբաթ 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6934-Նոր շրջան թիւ 2345

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ

Ամերիկահայ գաղութին այն մասը որ «օր - թոտոքս» կը կոչուէր «Հայ. Եկեղեցի» պաշտօնաթերթով եւ առաջնորդին քարոզներով, իր երեսփ. Ժողովը գումարեր է Հոկտ. 11ին:

Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցին մէջ չերեւար «օրթոտոքս» բառը:

Կը նշանակէ թէ բանիմաց մարդիկ յաջողած են ջնջել տալ զայն, հակառակ Տիրան արք.ի եւ իր «հպատակներուն» ընդդիմութեան:

Արդարեւ, ճախաւեր գիւտ մըն էր այդ բառը, որ տեղի կուտար ծանր թիւրիմացութեանց:

Նոյնիսկ մտերիմներու կողմէ դիտողութիւններ եղան: Բայց Տիրան արք. կը յամառէր, իմաստակութիւնը չփոթելով հմտութեան հետ:

Կ'ուզէինք հաւատալ թէ սրբագրութիւնը վերջնական է:

Իր բացման ճառին մէջ, առաջնորդը ժողովին ուշադրութեան յանձնած է կարգ մը խնդիրներ, որոնց երկուքը աչաւասիկ. —

1) Ամերիկայի մէջ Աստուածաբանական ճեմարան մը ունենալու կարեւորութիւնը:

2) Հայաշատ քաղաքներու մէջ Հայկ. Միջնակարգ վարժարաններ հիմնելու կարելութիւնը:

Ըսենք անմիջապէս որ առաջին թելադրութիւնը պարզապէս պերճանք է եւ ուժերու վատնում: Մանաւանդ այդ միջավայրին համար:

Ի՞նչ կը նշանակէ աստուածաբանական ճեմարան՝ Ամերիկայի մէջ:

Մեր բարձրաստիճան կղերականները մրցումի՞ ելած են, դպրեվանքներ եւ կղերանոցներ հիմնելու համար:

Եղածները չե՞ն բաւեր:

Անթիլիաս եւ Երուսաղէմ չարունակ վարդապետ եւ աէրտէր կ'արտածեն դէպի Ամերիկա:

Յետին նորընծան հազիւ շրջան մը բոլորած, աչքերը Ատլանտեանէն անդին կ'ուղղէ:

Թերեւս ոչ մէկ տեղ այնքան փիլոնաւոր եւ վեղարաւոր կը գտնուի, որքան Մ. Նահանգներու թեմերուն մէջ:

Տակաւին չենք խօսիր դասալիքներու մասին:

Ո՞վ համրեց անոնք որ մէկդի դրին վեղարն ու փիլոնը, «home, sweet home» երգելով:

Աստուածաբանական ճեմարանի չգոյութեան հետեւա՞նքով է որ ամերիկահայ սերունդը հայերէն չի գիտեր կամ եկեղեցի չի մտներ:

Եւ ի՛նչ աստուածաբանութիւն, այնպիսի միջավայրի մը մէջ ուր իրար կը հրմշտկեն քառասուն կամ հարիւր քառասուն աղանդներ:

Հայ. Եկեղեցին պայծառացնելու, ազգապահպանման զարկ տալու համար աստուածաբանական գիտելիքները չէն որ կը պակսին, այլ սիրտն ու ծառայելու կամքը:

Ծրագրուած ճեմարանը պիտի ստեղծէ աթոռամոլ պաշտօնէութիւն մը, ինչպէս կը հաստատեն բազմաթիւ փաստեր:

Ամերիկահայ գաղութը ամէն բանէ առաջ կը կարօտի մտաւոր ուժերու, բառին ամենալայն առումով: Նոյն իսկ ուսուցիչներու:

Դպրանոց մը մասամբ միայն կրնայ լրացնել այս պահանջը:

Ցնորք է թէ դպրանոց եւ թէ միջնակարգ վարժարաններ բանալ ու պահել:

Ինչպէս Ամերիկացիները, նոյնպէս Ամերիկահայերը գործնական մարդիկ են: Ամէն բան տոլարով կը հաշուեն:

Լաւագոյն վկայականն է այս, իրական գործ կատարելու համար:

Անթիլիասի եւ Երուսաղէմի ձգեցէք աստուածաբանութիւնը, եւ ձեռք ձեռքի տուէք, միջնակարգ վարժարան մը բանալու համար հայաշատ կեդրոնի մը մէջ:

Ցառաջիկային կրնաք երկուքի վերածել:

Բայց, աճապարեցէք: Արդէն շատ ուշ մնացած էք, երկու սերունդ կորսնցնելով:

Կրնաք ձեռնարկին հիմը դնել բարձրագոյն դասընթացքներ բանալով:

Պէտանի ուժեր չեն պակսիր, եթէ փորձէք ցանկ մը կազմել:

Գլուխ գլխի՝ դրնէ այս ճակատին վրայ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԵՑՑԷ՛ ՍԱԳԸ ...

Զորեքշաբթի օր փոթորիկ մը պայթեցաւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ:

Ընդդիմադիրները նեղը դրած էին Չըրչիլը, որպէսզի ըսէ թէ ո՛վ պիտի ըլլայ դաշնակից ուժերու սպարապետը՝ Միջերկրականի մէջ:

Վարչապետը խոստովանեցաւ թէ չի գիտեր:

Ազգ. աշտպանութեան նախկին նախարարը, Շինուէլ (ընկերվ.) դիտել տուաւ թէ վեց ամիս առաջ ալ նոյն պատասխանը տուած էր:

Չըրչիլ բորբոքելով պատասխանեց.

— Կը յուսամ որոշ պատասխան մը տալ Ծնունդէն եւ Ատլանտեանի Խորհուրդին ժողովէն վերջ: Թերեւս սպարապետին անուանումը այնքան վնասակար պիտի չըլլայ բրիտ. շահերուն որքան անշուշտ կը մաղթէ Պ. Շինուէլ»:

Ընդդիմադիրները կատղեցան:— Ներելի՞ է այսպէս կոպտօրէն վիրաւորել երեսփոխանի մը հայրենասիրութիւնը:

Չըրչիլ դէփ - դեղին կտրած էր: Կարգով խօսք առին նախորդ վարչապետը եւ ընկերները: Սկովտացի երեսփոխան մը մըն ալ «սա՛գ» պոռաց Չըրչիլի երեսին:

Փոխ - ատենապետր հազիւ կրցաւ վերահաստատել կարգ - կանոնը:

Երբ ժխորը դադրեցաւ, Չըրչիլ խօսք առնելով ըսաւ.

— «Կը խնդրեմ որ փոխ - ատենապետը յիշեցնէ թէ հայհոյչները կը հակասեն խորհրդարանի բարքերուն: Իսկ որեւէ առարկութիւն չունիմ «սագ» բառին դէմ որ ուղղուեցաւ ինծի»:

Փոթորիկին յաջորդեց խնդուքը:

Փոխ - ատենապետը փակեց միջադէպը, հետեւեալ բացատրութեամբ.

— «Կը տեսնեմ որ «սագ». բառը չի գտնուիր այն նախատական բառերուն մէջ որոնց գործածութիւնը արգիլուած է համաձայն սահմանադրական օրէնքի մասնագէտներուն»:

... Բանգէտներ կ'ըսեն թէ մեր մէջ ալ «սագ»ը նախատինք չէ, մինչեւ որ «խազ»ի չվերածուի:

Իսկ անոնք որ հանրային պաշտօններ վարած են, կը վկայեն թէ սագերը որքան շատ ըլլան, այնքան պատուաբեր եւ շահաբեր կը դառնան:

Մանաւանդ եթէ «յառաջդիմական» քայլեր կը նետեն սէրաճեմ, ինչպէս Հռոմի սագերը.

— Մե՛նք էինք որ...

ՎԱՀԷ

LA SECOND CHANCE

Ռումանացի տաղանդաւոր գրագէտը Պ. Ghéorghiu եւ իր հրատարակիչը Librairie Plon բարեհաճած են արտօնել որ հեղինակին այս երկրորդ վէպը թարգմանուի «Յառաջ»ի մէջ, իբրեւ թերթօն:

Շուտով կը սկսինք հրատարակութիւնը:

Ի գիտութիւն մեր բոլոր պաշտօնակիցներուն (copyright):

ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹԸ հրատարակեց այն օրէնքը որ պատիժներ կը տրամադրէ օրինազանց հարկատուներուն: Ցանցաւորներուն պիտի արգիլուի շարունակել իրենց արհեստը կամ առեւտուրը: Իրենց անունները պիտի արձանագրուին քաղաքապետարաններուն մէջ եւ իրենց բնակարանին կամ խանութին դրան վրայ: Եթէ նորէն անսաստեն, պետութիւնը կրնայ գրաւել իրենց գործը, մասամբ կամ ամբողջովին:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ 116 հոգի սպաննուած, 619 հոգի վիրաւորուած են անցեալ յունուարէն ի վեր: Ֆրանս. աղբիւրէ կը հաշուեն թէ 1661 ահաբեկում տեղի ունեցած է յունուար 14էն Նոյ. 30: Նիւթական վնասը կը հաշուեն 10 միլիառ ֆր.:

ՍՈՒՐԻՈՅ սպարապետը, զնդ. Շիշաքլի մեծ զօրահանդէս մը սարքելով, ըսաւ թէ «բանակը լիովին պատրաստ է իր ազգային պարտականութիւնը կատարելու եւ հրամանի կը սպասէ անձկութեամբ, յառաջ խաղալու համար»: Զնդապետը հրաւիրեց արաբական երկիրները միանալ յարձակման դէմ եւ ըսաւ թէ Սուրիոյ զին. ուժերը աւելի զօրաւոր են այժմ, զինուած՝ օդանաւերով, հրասայլերով եւ թնդանօթներով:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՇԱՀԵՑԱՒ

Ազգ. ժողովը Եչ. օր վստահութիւն յայտնեց դահլիճին, 104ի դէմ 314 ձայնով:

Ինչպէս կը յիշուի, Պ. Փինէ պահանջած էր անմիջապէս ձեռնարկել 1953ի ելմտացոյցին քննութեան, որպէսզի կարելի ըլլայ քուէարկել մինչեւ Դեկտ. 31, այլապէս պիտի հրաժարէր: Դէմ քուէարկեցին միայն ընկերվարականները եւ բոլշեւիկները, իսկ զօր. տը Կոլի կուսակիցները ձեռնպահ մնացին: Պ. Փինէ առժամապէս ետ առած էր տուրքերու բարեփոխման օրինագիծը, բայց խնդիրը նորէն պիտի յուզուի գալ շաբթու, անեցի մատնելով դահլիճը: Եթէ զօր. տը Կոլի կուսակիցներն ալ ձախակողմին միանան այս անգամ, դահլիճը չի կրնար մնալ, առանց միւս հոսանքներու լրիւ աջակցութեան:

Վիճաբանութեանց ընթացքին Պ. Փինէ ուժգին կոչ մը ուղղեց Ազգ. ժողովին, շեշտելով թէ 1953ի ելմտացոյցին քուէարկումը «աննշան ձեւակատարութիւն մը չէ, այլ երաշխիք մը հանրային դրամներու կանոնաւոր մատակարարութեան: Առժամեայ ելմտացոյցները չարաշուք վրիպումներ են: Պիտի ներկայացնեմ Ազգ. ժողովին պահանջած հաշիւները, պիտի պարզեմ դահլիճին ինքնամսեայ գործունէութեան դասերը: Պիտի ըսեմ թէ ի՛նչ ստացանք եւ ինչ պէտք է ընենք, իրական եւ տեւական բարգաւաճում ստանալու համար: Կառավարութիւնը պաշտպանեց դրամը, ինչպէս խոստացած էր: Մենք ճարպիկութեան դիւրին միջոցներուն տեղ նախընտրեցինք պարկեշտութեան դժուարութիւնները»:

Թունուզի խնդիրը Ազգաժողովին առջեւ

ՖՐԱՆՍԱ ՉԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻՐ

Ազգաժողովին Քաղաք. Յանձնախումբը Եչ. օր սկսաւ քննել Թունուզի խնդիրը: Ֆրանս. պատուիրակութիւնը անմիջապէս հեռացաւ, մերժելով ճանչնալ ՄԱԿին ձեռնհասութիւնը այս հարցին մէջ: Մասնաւոր նամակով մը բացատրած էին այս պարագան, շեշտելով թէ «Ֆրանսա չի կրնար ընդունիլ ՄԱԿին միջամտութիւնը Թունուզի եւ Մարոքի հետ ունեցած յարաբերութեանց մէջ»:

Նիստը բացուած ատեն կարդացին այս նամակը: Յետոյ խօսք առաւ Փաքիստանի արտաքին նախարարը, Զաֆրուլլահ խան, յանուն արաբաասիական պետութեանց: Անցեալ դէպքերը յիշելով, ըսաւ թէ «Ֆրանսա խախտած է դաշնագիրները»: Ապա գովեց Թունուզի պէյը իբրեւ անկեղծ ժողովրդավար եւ կուսակից բարենորոգումներու:

Յետոյ խօսեցաւ Եգիպտոսի պատուիրակը, պանծացնելով Հիւս. Ափրիկէի ժողովուրդներուն ազատագրական պայքարը: Դեռ ուրիշ ճառեր ալ պիտի խօսուին:

Նոյն օրը Փարիզի մէջ հրատարակուեցան Թունուզի վերաբերեալ վաւերագիրները, 1952 Յունիս 19էն Նոյ. 26:

Պ. Շուման Նոյ. 26 թուակիր նամակով մը զարմանք կը յայտնէ որ Թունուզի պէյը մամուլին յանձնած է հանրապետութեան նախագահին պատասխանը: Յետոյ պարզելով բանակցութեանց ընթացքը դիտել կուտայ, — «Ձեր Բարձրութիւնը կը նախընտրէր ուղղակի խօսակցութիւն մը: Մենք յանձն առինք. բայց Ձեր Բարձրութիւնը չդիւրացուց անոր յաջողութիւնը, երրորդ կողմի մը ազդեցութեամբ: Մենք նախապէս առաջարկած էինք խառն յանձնախումբի մը յանձնել համաձայնութեան գետին մը գտնելու եւ հնգամեայ ծրագիր մը կազմելու հոգը — քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային: Ձեր Բարձրութիւնը մերժեց: Մենք տակաւին պատրաստ ենք ընդունելու մէկ կամ միւս լուծումը, պատրաստ ենք պատուիրակներ նշանակելու: Սակայն Ձեզի կ'իյնայ յստակ պատասխանով մը ապացուցանել թէ կ'ուզէք առկախ հարցերը լուծել վստահութեամբ եւ բարեկամութեամբ: Ձեր կամքէն կախում ունին Ձեր ժողովուրդին բարօրութիւնը եւ ապահովութիւնը»:

X Թունուզէն վերջ, Ազգաժողովը պիտի քննէ Մարոքի խնդիրը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփ. ժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, վարչապետը յանկարծ յայտարարեց թէ 1953 Յունուար 2ին յետաձգուած է արեւմտեան պետութեանց հետ կնքուած դաշնագիրներուն վաւերացումը: Այս յետաձգումը մեծ զարմանք պատճառեց, քանի որ Տոքթ. Ատընաուըր ստիպողաբար կը պահանջէր փութացնել վաւերացումը: Այս որոշումը տրուած էր խորհրդակցաբար, Սահմանադրական Ատեանին կարծիքը առնելու համար: Կը թուի թէ կ'ուզեն ժամանակ շահիլ, որպէսզի միտքերը պատրաստուին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԱԶԳԻՆ ԴԷՄ

ԽՄԲ.—Պէյրութի *Ազդակ*ը շարք մը խմբագրականներ կը հրատարակէ, այս խորագրով:

Ահաւասիկ առաջինը (22 Նոյ.).—

... Դժբախտաբար անոր վարիչները լայնամտութիւնը չունեցան միայն բարեգործութեամբ մտահոգուելու, այլ իրենց առաջադրած նպատակներու սահմաններէն դուրս գալով, քաղաքական ու հատուածական ծուռ ուղղութիւն մը հետապնդեցին եւ ենթարկուեցան մասնաւոր հոսանքի մը քմայքին ու շահատակութիւններուն :

Բաւական է թափանցել սոյն Միութեան վերջին երկու տասնեակ տարիներու ընթացքին ունեցած գործունէութեան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, ըմբռնելու համար անոր հետապնդած վտանգաւոր ծրագիրը :

Կրթական գործի դայթակղութիւն, անհաշիւ մսխումներ, զեղծումներ, ներքին վէճեր ու պայքարներ ապականած մթնոլորտ մը ստեղծած են Բարեգործականի շուրջ, հոս Լիբանանի թէ Սուրիոյ մէջ: Տարիներէ ի վեր բազմաթիւ դրքոյկներ եւ թերթիկներ լոյս կը տեսնեն Բարեգործականի Հալէպի կայմին մէջ տիրող փտախտն ու զեղծարարութիւնները մերկացնելու համար: Բողոքի բազմաթիւ գրութիւններ ղրկուած են Բարեգործականի Գահիրէի եւ Նիւ Եորքի կեդրոններուն՝ ներսը տիրող ապականութիւնները բացատրող: Եւ այդ բոլորը կատարուած են Բարեգործականի մաս կազմող սրտցաւ ազգայիններու կողմէ —եւ կասկած չկայ— մնացած են անարձագանգ:

Բարեգործականի Հալէպի կայմին մէջ տիրող ապականութեան լաւագոյն վկան կը հանդիսանայ Բարեգործականի մօտիկ անձնաւորութիւններէն ամերիկահայ ծանօթ բարերար Պ. Մ. Տիգրանեան, որ վերջերս Մերձաւոր Արեւելք կատարած պտոյտի ընթացքին լաւապէս ծանօթացած էր Բարեգործականի այս շրջաններու ազգավնաս գործունէութեան :

Քանի մը տարի առաջ ալ, Պ. Տիգրանեան առիթ ունեցած էր հրապարակելու Բարեգործականի գլխաւոր հաստատութիւններէ եղող Կիպրոսի Մելգոնեան վարժարանէն ներս տիրող դայթակղութիւնները: Այդ առուր լրողութիւնները առնենին մամուլի նիւթ դարձան եւ հանրային կարծիքի զայրոյթը գրգռեցին :

Բարերար Տիգրանեան, այս անգամ աւելի լայն բանալով Բարեգործականէն ներս տիրող մսխումներու եւ անկանոնութեանց ծալքերը, նոր լուսաբանութիւններ կուտայ Ֆրէզնոյի «Ասպարէզ»ին ուղղուած բաց նամակով մը.

— «Հալէպի Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան անդամներու մեծագոյն մասը, չհանդուրժելով տեղւոյն Բարեգործականխանուղիղ գործերուն եւ տեսակ տեսակ անկանոնութեանց, մանաւանդ Բարեգործականի անունով եւ դրամով բացուած գինետուն — խաղարանի նիւթական ու բարոյական վնասներուն՝ բողոքելով բաժնուած են գրեթէ երեք տարիէ ի վեր եւ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԻՐԱՒ ԱՆԴԱՄՆԵՐ անունի տակ բերանացի թէ գրաւոր, մանաւանդ ամսական տպագրուած տետրակներով բողոքներ կր տեղացնեն Բարեգործականի Նիւ Եորքի կեդրոնական վարչութեան, պահանջելով քննութիւն եւ մեկուսացում Բարեգործականի վնաս պատճառող պաշտօնեաներու, ինչպէս նաեւ կր պահանջեն որ՝ որբերու, հիւանդներու, դպրոցներու իրաւունքը՝ ազգին դրամները չվատնեն չարք մը անկարօտ մարդոց հանգստեան թոշակներ սահմանելով: Դժբախտաբար մեր Բարեգործականի ականջները չեն լսեր, իրենց պատ. Նախագահէն սկսեալ պատուելի, սրբազան կամ բարենիշի կարծուած վարչութեան անդամները»:

Աւելի պերճախօս վկայութիւն քան այս տողերը կարելի՞ է երեւակայել :

Տարիներ շարունակ նոյն անկանոնութիւններն ու ապականութիւնները տիրեցին հոս՝ Լիբանանի Բարեգործականէն ներս: Նիւթական անհաշիւ մսխումներ, քմահաճ յատկացումներ, ապօրինի գործառնութիւններ եւ զեղծումներ, որոնք սնանկացած կուսակցութեան մը կողմէ քօղարկուեցան երկար ատեն: Գահիրէի Շրջ. Յանձնաժողովը չկրցաւ առաջքը առնել անոր սայթաքումներուն, որոնք քայքայած էին արդէն Բարեգործականի Լիբանանի կայմը: Կարեւոր միջամտութիւններով եւ աշխատանքներով գործի գլուխ բերուեցան քանի մը չէզոք եւ բարեմիտ ազգայիններ, որոնք բացառիկ լիազօրութիւններ ստացան մաքրագործելու համար Միութիւնը ներքին մակարոյծներէ: Մեծ յոյսերով եւ խոստումներով գործի լծուած այդ Մարմինն ալ չկրցաւ գլուխ հանել իր առաքելութիւնը եւ զզուանքով ներկայացուց իր հրաժարականը :

Բարեգործականի Լիբանանի ներկայ Շրջ. վարչութիւնն ալ, որուն մէջ կան քանի մը սրտցաւ ազգայիններ, գործի սկսաւ խոստումներով եւ յոյսերով, սակայն շուտով բախեցաւ վերէն եւ վարէն յարուցուած դժուարութիւններու եւ արգելքներու ու անկարող եղաւ հիմնական փոփոխութիւններ մտցնել գործունէութեան մեթոտներուն մէջ :

Եւ վարչութիւնը, թերեւս անգիտակցաբար, շարժեցաւ ու գործեց անդամալոյծ հոսանքի մը ցուցմունքներով եւ զոհ գնաց անոր խաղերուն ու դաւերուն, խորական ու կողմնակալ ոգի ցոյց տալով :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Հին ժողովուրդ մը իր երգերով եւ բարքերով

Հնդկաչինի այս երիտասարդ պետութիւնը որ ունի 1.500.000 բնակիչ, 214 հազար քառ. քիլոմեթրի վրայ, ժառանգորդն է շատ հին քաղաքակրթութեան մը: Շատ գեղեցիկ են իր ժողովրդական զրոյցները, առածները եւ երգերը:

Ստորեւ քանի մը նմոյշներ .—

Տասը տարեկանին, պատ չառնել բաղնիքին մէջ:
Քսան տարեկանին չվախնալ, գիշերը դուրս ելլելէ
եւ սիրաբանելէ երիտասարդ աղջիկներու հետ:
Երեսուն տարեկանին, ջանալ բռնել հաւազգի մը,
առանց զինուելու աղեղով մը:
Քառասուն տարեկանին, անվախ կերպով վինի
առեւտուրի մասին:
Յիսուն տարեկանին, զգուանք չզգալ մեռեալի մը
համար :
Վաթսուն տարեկանին, նեղուիլ երիտասարդ աղջիկներու մերձեցումէն:
Եօթանասուն տարեկանին, հոգին վշտոտ է:
Ութսուն տարեկանին, անկարող թշնամիները
վախցնելու :
Իննըսուն տարեկանին, լալ անոնց առջեւ որ կուգան զինք խնամելու :
Հարիւր տարեկանին, ինքնակայ իյնալու, տենդով
կամ առանց տենդի :

Հիները կը կրկնեն մանուկներուն .—

Եզները, գոմէշները եւ փիղերը, մեռած ատեն մեզի կը ձգեն իրենց մորթերը՝ կոտոշները եւ թանկարժէք փղոսկրները, մարդը մեռած ատեն ոչինչ կը ձգէ, այլ միայն լաւ կամ վատ համբաւը»:

«Ափսէ մը լեցուն դրամը, չարժեր փորը լեցուն իմացականութիւնը»:

Այս է պատճառ որ ժողովուրդը կը փափաքի զարգանալ: Ազգ. եկամուտին մօտ քսան առ հարիւրը կը յատկացուի ուսման: Տարրական դպրոցները, որոնց թիւը կ'անցնի 600ը, ունին 40.000 աշակերտներ :

Վարժապետանոց մը բացուեցաւ, ուսուցիչներ պատրաստելու համար :

Ինքնօքոյի կազմակերպութեան եօթներորդ համաժողովին մէջ, իշխանուհի Սուվանա Փումա, Լաոսի պատգամաւորը, իրենց մշակոյթի մասին խօսելով ըսաւ. Լաոսի վարիչներուն գլխաւոր հոգըն է դպրոցներու ընդարձակումը :

Նախքան քուէարկելը պարտադիր ուսումը, դպրոցներ բացուած էին արդէն տղոց եւ աղջիկներու համար եւ ուսուցիչները պարտաւոր էին մինչեւ իսկ հիւանդապահութեան դասընթացք մը լրացնել, որպէսզի կարենան տարրական խնամքներ տալ:Պուտտայական կղերըվարձուեցաւ դասաւանդելու համար գիւղերուն մէջ, ուր աշխարհական ուսուցիչներ չկային: Միւս կողմէ կաթոլիկ միսիոնարները եւ բողոքական պատուելիներն ալ դպրոցներ բացին: Գոհացում տալու համար յաճախուող պահանջին գիւղերու մէջ, շրջուն դպրոցներ բացուեցան նուիրուած ուսուցիչներով, որոնք գիւղէ գիւղ կ'երթան :

«Ինքնօքոյին յարելէ ի վեր քուէարկեցինք պարտադիր եւ ձրի ուսման օրէնքը, 1951 Ապրիլ 9ին :

Մեր դպրոցական ծրագիրներուն մէջ մտցուցինք միջազգային քաղաքացիական կրթութիւնը եւ պայքարը պիտի շարունակենք անգրագիտութեան դէմ :

Լաոսի մէջ գիրքերու տպագրութիւնը մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի: Երկիրը տպարան չունի: Աւելին, գիրը հակաճառութեանց տեղի տուած է, եւ կարելի չէ եղած տակաւին համաձայնիլ գրի միակ ձեւի մը վրայ :

Այս հարցերը լուծելով հանդերձ, կառավարութիւնը մեծ ճիգ մը կր թափէ զարգացնելու, քաղաքացիական դաստիարակութիւնը: Քանի որ չի կրնար օգտագործել տպագրութիւնը, դիմեց մասնաւոր մեթոտներու, համաձայն տեղական պայմաններու: Գիւղերուն մէջ ուր դուսանները կ'երգէին հին դիւցազներգութիւնները կանչուեցան փառաբանելու նոր Սահմանադրութիւնը եւ ծեր համբաւաւոր պատմիչ մը կանոնաւորապէս անթելի միջոցաւ տուաւ բանաստեղծական եւ պատկերալից բացատրութիւն :

Երաժշտութիւնը եւ պարը շատ ժողովրդական են, եւ արդէն դպրոցին մէջ կը սորվեցնեն: Լաոսցիները ամէն առիթ կ'օգտագործեն տօնախմբութեան համար, ուր կր հնչէ նշանաւոր ՔԷնը (սասնըեօթը ծակով սրինգը):

Արդի Լաոսը մոռցնել չտուաւ հին Լաոսը: Վիանթեանի մէջ թանգարան մր բացուեցաւ, իրբեւ Ծայր. Արեւելքի Ֆրանսական դպրոց: Արդէն կան հիանալի քանդակներ եւ խորաքանդակներ, որոցմէ նշանաւոր է Զ. դարէն գեղեցիկ կանէշա մը, փիղ աստուածը: Վերջերս ալ հաւաքածոն հարստացաւ Եայավարման Է.ի արձանով: Այս արքան, որ իշխեց Անկորի մէջ ԺԲ. դարուն, կը գրէր թէ «աւելի շատ կը տառապէր իր հպատակներուն քան թէ իրեններուն ցաւերէն, որովհետեւ հանրային ցաւերն են որ թագաւորներու վիշտը կը կազմեն եւ ոչ թէ իրենց սեփական ցաւը»:

Այս նշանաւոր արձանը գտնուեցաւ գիւղի մը բլրակին մէջ, եւ երբ հանուեցաւ գերեզմանէն, բնակիչները անոր մէջ ճանչցան երկրին մէկ ոգին: Անկարելի էր վերցնել զայն, առանց դժբախտութեան ենթարկելու գիւղացիները, որոնք կը սպառնային հեռանալ: Արքայական հրամանագիր մը արտօնեց ոգին իր տեղը ձգել, պաշտպանելու համար գիւղը եւ կարելի եղաւ վերջապէս տեղափոխել արձանը մայրաքաղաք առանց վտանգի:

Հողը հնաբանական բազմաթիւ հարստութիւններ կը պարունակէ տակաւին: Իրականին մէջ չէ պեղուած, նիւթական պատճառներով :

Փոքր կառքի պուտտայականութիւնը, (ընդդէմ մեծ կառքի պուտտայականութեան) հոդեկան ամէնէն մեծ ուժն է : Փակոտաները (մեհեան) հանդիստի եւ դաստիարակութեան վայրեր են: Գրեթէ ամէն Լաոսցի, իր կեանքի մէկ շրջանին, քուրմի դեղին շրջազգեստը կ'առնէ եւ կըքաշուի պուտտայական վանք մը, ուր կը պահուին հին աւանդութիւնները :

Այսպէս, հեռու միջազգային հաղորդակցութեան մեծ գիծերէն եւ հակառակ պատերազմին, Լաոսը, Վիաթնամի, Քամպօճի, Թայլանտի (Սիամ), Պիրմանիոյ եւ Չինաստանի միջեւ կը շարունակէ հաւատալ իմաստուն եւ խաղաղ գոյութեան մը խտէալին: Հին առած մը կ'ըսէ .—

Ջուրը կ'իջնէ մրջիւնը կ'ուտէ ձուկը : Ջուրը կը բարձրանայ, ձուկը կ'ուտէ մրջիւնը : Այսպէս ալ, սիրելը աւելի լաւ է քան ատելը :

ԻՒՆԷՍՔՕ

Վանը երէկ եւ այսօր

(Ե. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՍ)

ԽՄԲ.— Այս յօդուածաշարքը ամփոփուած է Պոլսոյ *Վաթան* թերթի Նոյ. 12ի բացառիկ թիւէն, ինչպէս կը գրէ *Մարմարա*: Ահաւասիկ վերջին մասը ուր արհեստաւորները Ճէվտէթն ալ վկայութեան կը կանչուի իր «քաջագործութիւններով».—

Այսօր Վան ունի գեղեցիկ ճամբաներ եւ նորակերտ շէնքեր: Եթէ այնտեղ ըլլաք, պիտի նշմարէք թէ ամէն կողմէ նոր կեանք մըն է որ կը սկսի:

Ժողովուրդը երբ կը նայի դէպի ապագային, իր կորովը կ'ուզէ ստանալ անցեալէն եւ կ'ըսէ քեզի թէ քառասուն տարիներ առաջ այսօրուան 14000 հոգինոց քաղաքին մէջ կ'ապրէին 110.000 բնակիչներ: Այսօրուան քաղաքը հազիւ թէ մտած է հիմնական յառաջդիմութեան մը շաւղին մէջ:

Եթէ ճշմարտութիւնը փնտռուի, պէտք է ըսել թէ այդ 110.000 թիւը չափազանցուած է: Ա. ընդհ. պատերազմէն առաջ Վանի մէջ կատարուած մասնակի մարդահամարի մը համաձայն, քաղաքին բնակչութեան թիւն էր 48 հազար, որուն 24 հազարը Թուրք եւ 24000ն ալ Հայ :

Սակայն Ա. ընդհ. պատերազմին Վանի գլխէն անցած են այնպիսի փորձանքներ որոնց պատճառաւ քաղաքը այրած է ծայրէ ի ծայր եւ բնակչութեան թիւը երբեմն հաւասարած է զերոյի : 48.000 բնակչութենէն շատ քիչերն են որ յաջողած են ազատել իրենց կեանքը :

Վանի ճակատագրին վրայ մեծ դեր ունեցած են երկու կուսակալներ: Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը այս երկուքը հայր ու տղայ են: Հայրը Վանի մէջ պաշտօնավարած է 1897—1905, եւ կը կոչուի Թահիր փաշա, իսկ տղան 1915ին եւ անունն է Ճէվտէթ Թահիր Պէլպս փաշա, որ նոյն շրջաններու մէջ նախապէս վարած է դայմագամի եւ մութասարրըֆի պաշտօնները : Վանի մասին այս բացառիկ թիւը պատրաստած ատենս պէտք զգացի տեսնուիլ իմ աքսորի ընկերոջս՝ Ճէվտէթ Թահիր պէյի հետ: Երբ իրեն այցելեցի, ի պատասխան իմ հարցումներուս, պատմեց հետեւեալը.

— «Երբ Միւլքիյէի շրջանը աւարտեցի, իրաւէ մը ելաւ որուն համաձայն «վիլայէթ մաիէթ մէմուրու»ի պաշտօն կը տրուէր ինծի Վանի մէջ :

Դիմեցի Ներքին Նախարար Մէհտուհ փաշայի, յայտնելով թէ օրինական պիտի չըլլար Վանի մէջ պաշտօնավարելս, այն ալ հօրս հրամանին տակ : Սակայն Մէհմուտ փաշա բարկութեամբ ըսաւ թէ փադիշահին իրադէն վեր է ամէն բանէ:

Սոփպուած մեկնեցայ Վան : Ատեն մը վերջ դայմագամի փոխանորդ նշանակուեցայ Քեաշի

(Գաւաշ) մէջ, աւելի վերջ դայմագամ՝ Շէմտինանի։

Այնտեղ կար Շէյխ Սըտտըգ անուն մէկը որ իբրեւ «տէրէպէյի» կը բռնանար ամէնուն վրայ։

Իր ազդեցութիւնը այնքան մեծ էր որ 14 տեղ իրեն ենթակայ պահականոցներ ունէր, ինչպէս նաեւ մասնաւոր ծածկագիր, հաղորդակցելու համը պալատին հետ։

Տուրքերը ինք կը գանձէր եւ միայն հարիւրին 10ը կը վճարէր կառավարութեան։ Ամէն բան իր հրամանին ենթակայ էր եւ պաշտօնէութիւնը անոր առջեւ գլուխ ծռելու ստիպուած էր։ Իր եղբայրը՝ Ապտիւլղատէր աքսորուած էր Թաիֆ։

Իմ Շէմտինան հասած օրս Սահմանադրութիւն հռչակուած ըլլալով, Ապտիւլղատիր վերադարձաւ իբրեւ ազատութեան հերոս եւ անդամ ընտրուեցաւ Ծերակոյտին։ Ան 15 տարի շարունակ նըշանաւոր դեր ունեցաւ մեր քաղաք. կեանքին մէջ։

Ապտիւլղատիրի Շէմտինան եկած օրերուն մեռած էր իր հայրը եւ իրեն յաջորդած էր իր որդին Սէյիտ Թահա։

... Այդ օրերուն սահմանագլխի հողամասերը խառնակ էին։ Խոյի եւ ասոր նման վայրերու մէջ գտնուող հիւպատոսարաններու պաշտպանութեան համար զին. ջոկատներ կը պահուէին հիւպատոսին հրամանին ներքեւ։ Յաջողեցայ մեր Խոյ գտնուող ջոկատին միջոցաւ կրկին ձերբակալել տալ Սէյիտ Թահան։ Այդ զին. ջոկատը զայն կը յանձնէ սահմանապահ ջոկատի մը որ զայն պիտի բերէր Վան։ Սակայն ճամբան կը հանդիպին աւազակապետ Սըմքօյի որ կ՚ազատէ Սէյիտ Թահան իր 300 ձիաւորներուն շնորհիւ։

Երբ պայթեցաւ Ա. ընդհ. պատերազմը, անոնք համախմբուեցան Խոյի շրջանը եւ կարդ մըպատրաստութիւններ տեսնելէ վերջ փորձեցին սահմանը անցնիլ. սակայն կոտորուեցան։

Նոյն ատեն Ռուսերը դէպի Քօթօր յառաջանալով ստիպեցին որ մեր զին. ուժերը նահանջեն։ Այդ միջոցին էր որ Վանի կուսակալ նշանակուած ըլլալուս լուրը հասաւ։

Ի՞նչ կուսակալութիւն, մէջտեղը պատերազմէ, կռիւէ, ըմբոստութենէ եւ յեղափոխութեան ձեռնարկներէ զատ ոչինչ կար։ Պէտք էր ի մի հաւաքել անկանոն ուժերը եւ ժամանակ շահիլ։ Հայ Դաշնակ ուժերը ռուսական յառաջապահներու դերը ստանձնած՝ ամէն կողմէ խուժելով, ըմբոստութեան բջիջներ կը կազմէին։

Ասոնց ծրագիրն էր Վանի կեդրոնը ճնշման տակ առնել, գրաւել եւ իրենց ուժերը տարածել ամէն կողմը։

Կեդրոնի մէջ հաւաքեցինք աշիրէթներու այն մարդիկը, որոնք որ գործի ատակ էին։ Թշնամին կ՚ուզէր երկու կողմէն կրակի մէջ առնել մեզ սակայն այդ ծրագիրը մենք անոնց վրայ իրականացուցինք։

ՎԱՆԻ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Վանի մէջ ըմբոստութիւն մը պատրաստուած եւ զօրանոցին հիմերուն տակ զետեղուած էր դժոխային մեքենայ մը։ Ամէնուն կը յանձնարարէի համբերատար ըլլալ այն ցոյցերուն դէմ, որոնք կը կատարուէին Դաշնակներու կողմէ եւ յայտարարեցի թէ ով որ հրացէն արձակէ պիտի կախուի։ Միւս կողմէն ալ Վանայ լիճին վրայ գտնուող բոլոր փոխադրական միջոցները կը հաւաքէի Վանի մօտերը ի պահանջել հարկին ժողովուրդը փախցնելու համար։

Իբրեւ յեղափոխութեան սկզբնաւորութիւն՝ դժոխային մեքենային կրակ տրուեցաւ։ Սակայն զօրանոցի հիմերը հաստատուն ըլլալով, կարելի եղաւ փրկել հոն գտնուող մեր 200 զինուորները ու այնուհետեւ երկուստեք կռիւները սկսան որ տեւեցին ամբողջ երեսուն օր։ Երկու կողմի կորուստն ալ շատ ծանր էր։ Միայն մէկ կէտի վրայ 430 մեռեալ տրուած էր։

Մեր 200 փոխադրական միջոցով որքան մարդ որ կարելի էր փրկուեցան, իսկ մէկ մասը ձիերով կամ հետիոտն յաջողեցան փախչիլ։ 500 վիրաւոր ալ ղրկուեցաւ Պիթլիս։ Այս միջոցին շատ զոհաբերութիւն ցոյց տուին աշիրէթներու պատկանողները։

Շըմաքի եւ Պարկիրի (Բերկրի), արդի անուամբ Մուրատիէի մէջ տեղի ունեցան արիւնալի ընդհարումներ եւ փախչիլ փորձող Դաշնակներու նահանջի գիծը կտրուեցաւ։

Պատերազմին ամէն վերջի փուլերուն մէջ, Վան մի քանի անգամներ ձեռք փոխեց եւ ասոր իբր հետեւանք Վան դարձաւ հրկիզեալ ու քանդուած քաղաք մը։ Միջոց մը ոչ մէկը կ՚ապրէր Վանի մէջ»։

Երբ կ՚ունկնդրէի Ճէվտէթ Թահիր Պէյպսի դղայացուցիչ պատմութիւնը, աչքիս առջեւ պատկերացաւ պահ մը, մի քանի շաբաթներ առաջ իմ տեսած Վանը։ Ուրեմն, Վանը դէրոյէն սկսած ու բազմացած եւ յետ մահու՝ վերակենդանանալու գաղտնիքին տիրացած քաղաք մըն էր։

Սարսափազդու տանջանքներու նշաւակ դարձած Վանը պէտք է մոռցնել տալ նախապէս իր կրած ցաւերը։

Վանի դէպքերը ինծի համառօտակի պատմող Ճէվտէթ Թահիր պէյ աշխատած է փրկել հազարաւոր Վանցիներու կեանքը եւ կուրծք տուած է Ռուսերուն եւ անոնց հաշւոյն աշխատող Դաշնակներու յարուցած ըմբոստութիւններուն։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ԱՐԱՄ Խաչատուրեան որ Մոսկուա գացած էր, հիւր եղաւ ուսանողներուն։ Ընդունելութեան ընթացքին խօսեցաւ իր վերջին աշխատութիւններուն մասին։ Ըսած է թէ՝ երեք տարիէ ի վեր կ՚աշխատի «Սպարտակ» պալէթի վրայ, որ պիտի ներկայացնէ Հռոմի ստրուկներու կեանքն ու Սպարտակի ապստամբութիւնը։ Միեւնոյն ատեն կը պատրաստէ «Ամիրալ Ուշաքով» շարժանկարի երաժշտութիւնը։ Մտադիր է նաեւ գրելու չորս ռափսոտիներ։ Հանդիպումի վերջաւորութեան տեղի ունեցած է համերգ, Ա. Խաչատուրեանի ստեղծագործութիւններէն։

ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ կարգ մը հիւանդութեանց դէմ գիտնականներ Հայրապետեան, Ղազարեան եւ Աւագեան պատրաստած են նոր դեղեր։ Հայրապետեանի եւ Աւագեանի պատրաստած դեղերը յաջողութեամբ կը պայքարին ու կը դարմանեն խոզերու ժանտախտը, եղջիւրաւոր անասուններու հիւանդութիւնները եւ մանաւանդ այծերու կուրծքի հիւանդութիւնները։ Խ. Միութեան գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը արտօնած է այս դեղերուն գործածութիւնը։

Գաղութէ գաղութ

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ Պ. Զամպաքճեան երեք նկար ղրկած է Հայաստանի պետական Թանգարանին։ Այս երեք նկարներէն մէկը գործն է հոլանտացի նշանաւոր Neefs Pieter-ի, Ֆլաման դպրոցէն։ Ծնած է 1570ին Անվէրս եւ մեռած 1651ին։ Իր գործը կը ներկայացնէ «Մայր տաճարին ներքնամասը»։ Լուվրի Թանգարանը այս նկարիչէն ունի ութ գործեր, բայց Զամպաքճեանի նկարը աւելի մեծ է անոնցմէ։ Հակառակ 300 տարուան հնութեան, գոյները կը մնան կենդանի։ Երկրորդ նկարը կը ներկայացնէ «Ֆոնթէնպլոյի անտառին եզրը» գործ ֆրանսացի յայտնի նկարիչ Տիազ Տեփենայի (Նարսիս Վիրժիլ), ծագումով սպանիացի, ծնած Պորտոյի մէջ եւ մեռած 1876ին։ Հեղինակն է արեւազօծ պաստառիկներու։ Հարազատօրէն կը ներկայացնէ բնութիւնը։ Երրորդ նկարը կը ներկայացնէ կին մը եւ «ապետ» մը սրահի մը մէջ, թարմ, վճիտ եւ համակրելի գոյներով։ Կը նկատուի ֆրանսական իրապաշտ նկարչութեան մէկ յաջող գործը։

ԳԱՀԻՐԷԻ Թեմական Ժողովը Քաղաք. Ժողովի զեկուցումէն ետք որոշած է.— Ա) Հողերու սեփականութեան նոր օրէնքի համաձայն յայտարարութիւն ներկայացնել. Բ) Հաստաթարեր նոր շէնքի մը կառուցման ձեռնարկել անմիջապէս. Գ) Պաշտօնէութեան եւ ուսուցչութեան նուէր - ամսաթոշակը վճարել տօներու առթիւ։

ՅԱՅՏՆԻ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Մանուկ Բարխեան Լոնտոնի մէջ առաջին ջութակահարը եղած է Արթիւր Թուքանինի տուած նուագահանդէսին մէջ, երբ ան կը վարէր անգլիական հռչակաւոր Ֆիլհարմոնիք նուագախումբը։ Յաջորդ օրը Լոնտոնեան բոլոր թերթերը հրատարակած են լուսանկար մը, որուն մէջ քով քովի կ՚երեւան «Ճպոտի վըհուկ» Թուքանինին եւ հայ երիտասարդ արուեստագէտը։

ՀԻՆ ՂՊՏԻ երաժշտութեան մագաղաթ մը Ամերիկա տարած էր Կիւլէզեան ընտանիքը։ Հաստատուած է որ թանկագին ձեռագիր մըն է։ Արամ Կիւլէզեան ցոյց տուած է մագաղաթը, Տոքթ. Ֆ. Հիթթիի եւ քանի մը եգիպտագէտներու որոնք ճշդած են որ գրութիւնը Ղպտի լեզուով է։ Իսկ լուրջ ուսումնասիրութենէ մը ետք կարելի եղած է գտնել հին Ղպտի երաժշտութեան բանալին։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ վրդ. Գոյունեանի 25ամեայ գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է Աթէնքի մէջ։ Վարդապետը ծնած է Անգարա 1903ին։ Իտալիոյ Ֆիրենցէ քաղաքին մօտ կղերանոց մը մըտած է, եւ աւարտած է իր նախակրթարանի եւ երկրորդականի ուսումը։ Աստուածաբանութեան հետեւած է Հռոմի մէջ։ 1929էն ի վեր հայ կաթոլիկէ հասարակութեան ժողովրդապետի պաշտօնը կը վարէ Յունաստան։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Բարսեղ Կանաչեան, որ երկրորդ անգամ Պոլիս գացած էր, երկու համերգներ տուած է մեծ յաջողութեամբ։ Թերթերը կը գրեն թէ անմոռանալի պիտի մնան իր «Տալիլօ»ն, «Գինովի երգը» եւ «Օրօր»ը։

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ժ.— ՊՐԱԽԱ - ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

«Փալմախ»ի տղաքն ու աղջիկները օգնեցին Հիթլէրին եւ Սթալինէն փախստական տարագիրներուն կազմակերպելու ապօրինի ներգաղթը։ «Փալմախ» ստեղծեց նաւային ճիւղ մը, «Փալեամ»ը, աջակցելու համար տարագիրներ փոխադրող շոգենաւերուն։ Սուրբ Երկիրը հասնող նորեկները գաղտնօրէն կը փոխադրուէին նոր գիւղերը։ Հոն, անոնց կը տրուէր սնունդ եւ հագուստ եւ ապա կը ցրուէին զանոնք ամբողջ երկրին մէջ։

Պրախա Ֆուլտ իր կեանքը տուաւ, պաշտպանելու համար ներգաղթի այս ապօրինի ալիքը։ Շոգենաւերը լեցուած էին նացիական արգելարաններու եւ խորհրդային ստրկային աշխատանքի խումբերու զոհերով։

Պրախա կ՚առաջնորդէր իր սեփական խումբերը եւ կը վարէր զանազան գաղտնի զինուորական ջոկատներ։ Մասնակցեցաւ ան Սարոնայի ճակատամարտին։

Տարագիրներու ճակատամարտները վերածուեցան բաց պատերազմի։ Օդը կը հանուէին բրիտանական ոստիկանատուները, կը պաշտպանուէին ստորերկրեայ զինարանները, խափանարարութիւններ կը կազմակերպուէին, ականներ կը մաքրուէին.— այս բոլորը՝ տենդոտ, տեղահանուած Հրեաները Պաղեստին փոխադրելու համար։ Պրախա շատերէն մէկն էր միայն, բայց ան եւս գիտէր, թէ Բրիտանացիները մահապատիժ սահմանած էին «Հականայ»ի կամ «Փալմախ»ի ուեւէ մէկ անդամին համար, որուն մօտ զէնք կը գտնուէր։

Օր մը, 1945ին, Պրախա հանդիպեցաւ այն մարդուն, որ իրապէս իրեն սորվեցուց իր առաջին քաղաքական եւ իմացական մարդումը։ Գէդէոն, քսանամեայ բարձրահասակ եւ վայելչակազմ մէկն էր։ Գաղափարապաշտ մըն էր, որ կ՚ատէր պատերազմը, որ ճամբայ ելած էր իբրեւ խաղաղասէր մը, բայց հիմա պատրաստ էր պաշտպանելու Պաղեստինի իրաւունքները։ Բնիկ Իսրայէլացիի մը ամբողջ դղայնութեամբ բսաւ անոր.

— Պրախա, մենք չենք ուզեր սպաննել։ Մենք չենք ուզեր սպաննել բրիտանացի զինուորներ, որոնք մեզի հետ էին միեւնոյն խրամներու մէջ։ Կ՚ուզենք Իսրայէլը կառուցանել։ Պէտք է ունենանք մեր անկախութիւնը։ Կ՚ուզենք ունենալ մեր սեփական պետութիւնը։

Տարօրինակ սիրահարութիւն մը սկսաւ երկուքին միջեւ։

Երիտասարդը, հաւանաբար, բնաւ չտիրացաւ անոր, բայց իբրեւ «սապրա» մը, չգիտցաւ արեւմտեան կնոջ ձգողութեան։ Պրախայի համար ան սիրտ եւ ուղեղ էր, կուռք եւ գաղափարական, ամէնքը մէկի մէջ։ Ան նոր Պաղեստինն էր, երիտասարդ Իսրայէլը։ Պրախա սիրահարած էր անոր, բայց սէր չկար Յուդայի երկրին բլուրներուն վրայ։

Գալիլէի աւազը, որուն վրայ բոլոր Հրեաներուն ամէնէն մեծը — Նազովրեցի Յիսուսը — քալած էր, յագեցած էր այժմ արիւնով, քրտինքով ու արցունքով։ Ինչպէս որ Յիսուս խաչուած էր անոնցմէ, որոնք չհասկցան զինքը, այնպէս ալ Հրեաները խաչուեցան դարձեալ անոնցմէ, որոնք հաւատացին։ Երկու հազար տարուան աքսորը, թափառումը, չարչարանքը, ջարդերն ու կազի սենեակները ստեղծեցին ռազմիկներու նոր ազգ մը։ Այն Արեւմուտքցիները, որոնք կը կարծէին, թէ գաղթավարութեան դարը կրնայ շարունակուիլ, յանկարծ արթնցան եւ տեսան նոր «Մաքքապի» կռուողներու ծնունդը Եւրոպայի մահուան սենեակներու աւերակներուն մէջէն։ Տեսան անոնք փիւնիկի նման յարութիւնը արգելարաններու եւ ջարդերու ընդմէջէն այրերու, կիներու եւ մանուկներու, որոնք կը կռուէին, Դաւիթ Թագաւորի աստղին տակ, ազատութեան իրենց սեփական երկրին իրենց սեփական հողին, իրենց սեփական մեծութեան, իրենց սեփական հպարտութեան, իրենց սեփական ազգին համար։

Պատերազմ եւ ատելութիւն դիմագրաւեցին Բրիտանացիներն ու Հրեաները։ Հրէական յարձակումները կազմակերպուած էին բրիտանական իշխանութեանց դէմ։

Բրիտանացիները պատասխանեցին պատերազմական վիճակով, կրակոցով, գնդակահարութեամբ։ Ամբողջ Սուրբ Երկիրը ռազմադաշտի մըն էր վերածուած։

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՔԻՆԿԸՐ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Զըրչիլ, պաշտօնապէս հաստատեց թէ վերաշինման ծրագիրը պիտի կրճատուի եւ յամրօրէն պիտի գործադրուի, նկատի առնելով յարաճուն սղութիւնը : Այս տարուան զին. ծախքերու գումարն է 1462 միլիոն սթերլին :

ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ ՄԱՀԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ : Ֆրանսայի հիւսիսային եւ արեւմտեան շրջաններուն մէջ վերջերս մեռան քանի մը տասնեակ երախաներ : Պատճառը փոշի մըն է որ թունաւոր նիւթեր կը պարունակէ : Միայն Ֆինիսթէռի մէջ 12 երախաներ մեռած են, երկուքը 3ուկէս ամսուան աղջիկ մը եւ երկու տարեկան մանչ մը : Պաշտօնեանկ եղաւ կին բժիշկ մը որ երեք զաւակներ ունի : Քննութիւն բացուած է փոշին արտադրող գործատան մէջ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ամէն ամիս 450 «Միկ.» օդանաւեր կը շինէ, ինչպէս եւ վիթխարի ռմբաձիգ մը որ կրնայ Մ. Նահանգները երթալ եւ վերադառնալ, ինչպէս կը գրէ ամերիկեան թերթ մը :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Կեդր. Կոմիտէն նիստի հրաւիրուած է մինչեւ կիրակի : Օրակարգին վրայ կը գտնուի Մարթիի եւ Թիյոնի խնդիրը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ միսթրալը մեծ աւերներ գործեց, տեղ տեղ սուրալով ժամը 200—250 քիլ. արագութեամբ : Նաւային արկածներ ալ պատահեցան :

ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ սահմանադրութեան տարեդարձին առթիւ (6 Դեկտ.) դղրդագին ցոյցեր սարքուեցան Խ. Միութեան մէջ :

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը արձակեց ութ Հրեայ պաշտօնատարներ՝ նմտական պաշտօնատունէն : Վերջին ցոյցերուն առեն ձերբակալուած Հրեաները Իսրայէլ պիտի ղրկուին :

Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Քիւպճեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Օրմանճեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Կոթողեան (Մոսկուա), Տէր եւ Տիկ. Հրաչ Կոթողեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Նշան Դեղձունեան եւ զաւակը (Մոսկուա), Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Գասապեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Հայկակ Ծատուրեան (Փարիզ), Այրի Տիկ. Անժէլ Մանտալեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Աչճեան եւ զաւակներր (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Անդրէասեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Միհրան Խանճեան (Երեւան), Այրի Տիկին Սիրանուշ Քիւպճեան եւ զաւակները Անգլիա), Տէր եւ Տիկ. Թորոսեան (Ամերիկա), նմանապէս Անդրէասեան, Գարագաշեան, Մազմանեան, Էլմասեան ընտանիքները կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, մեծ մօր, քենիին, զոքանչին, տալոջ, հարսին, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ մահը

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՔԻՒՊՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Կոթողեան, Տրապզոն)

որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 2ին, 64 տարեկանին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ, 6 Դեկտ., ժամը 10.30ին :

Կը խնդրուի հաւաքուիլ գերեզմանատան դրան առաջ, Rue du Mesnil, Անիէռ :

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունիլ :

Հանգուցեալին փափաքին համաձայն կը խնդրուի ծաղիկ չբերել :

Չէքմէճեան ընտանիքը կը խնդրէ բարեկամներէ ծաղիկ չղրկել հանգուցեալ Տիկին Ովսաննա Չէքմէճեանի փափաքով եւ փոխան ծաղկեպսակի իրենց նուէրները յատկացնել բարենպատակ հաստատութեանց :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, այսօր շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ ժամը 12: Place du Pont, 8, Café de la Mairieի վերնայարկի սրահը :

Սիրով կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ համակիրները իրենց ընտանեօք :

Ծախու մեքենաներ

Փայտէ կրունկներ (talon de bois) շինելու նոր եւ հաղուագիւտ մեքենաներ, որոնք կ'արտադրեն օրական 1000 զոյգ փայտէ կրունկներ : Շատ նըպաստաւոր գին :

Դիմել Գ. Նշանեանի, 54 Ave. de Livry, Sevran, (S. et O.) :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի, այս կիրակի ժամը 16—23, ընկերվարականներու սրահը, 145bis, Av. Argenteuil, Անիէռ :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՉ ԿՈԹՈՂԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, խնջոյք եւ պար : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ԲԵՆՕ, ՍԷՅՐԱՆ եւ ՌՈՒՆԱՆԵԱՆ : Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Հաղորդակցութիւն.— Porte Champerret, autobus 165 իջնել Carref. des Bourguignons, Անիէռ :

Հայ բանաստեղծութեան օրը

ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Եշ., 11 Դեկտ., ժամը 21.15ին

ANGELICUM սրահին մէջ (Piazza S. Angelo)
JEAN BALLARD կը խօսի՝ »Les Voix de l'Arménie»
LUC ANDRÉ MARCEL «La poesie arménienne au moyen - âge» :

Դասախօսները կը ներկայացնէ Բժ. Արամայիս Սրապեան :

Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Արժ. Տ. Պարգեւ քհնյ. Մէրճանեանի օծման տարեդարձին առթիւ : Պատարագէն վերջ՝ մասնաւոր հոգեհանգիստ, իր մեծ հօրը Տէր Վարդան, հօրը՝ Տէր Եբեմեա Մէրճանեան քահանաներու եւ համայն գերդաստանի ննջեցեալներուն համար :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆ. Կապ. Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 4—11, 72 Bld. Maréchal Joffre, Պուր լա Րէնի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Քիւփէլեան (երգ), Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. Ալիս Գավէզեանի, Նոր Սերունդի մասնաճիւղին նորակազմ ժողովրդական պարախումբը, Թոռնիկ Գասպարեան (թառ), Եւրոպական պարեր Վարդիւանեանի նուագախումբով :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ Մուտքը 150 Ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Bourg la Reine կամ Aut. 188 Porte d'Orléansէն, իջնել Place Condorcet :

ՎԵՐՋԱՊԷ՛Ս... ՎԵՐՋԱՊԷ՛Ս.

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն մը տալու համար, մօտ օրէն Rue de Trévise ի վրայ, Ազգ. տան կից կը բանայ իր արեւելեան անուշեղէններու հանրածանօթ խանութը՝

PATISSERIE CONFISERIE

ՀՈՆ ՊԻՏԻ ԳՏՆԷՔ

Պոլսական անուանի կլոր սիմիթներ, փիտէներ, (պարզ եւ «թահին»ով) եւ պօղաչաներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բացման օրը եւ թուականը պիտի ծանուցուի թերթերով :

Նոյն օրուան թերթին համարը ցոյց տուողը պիտի ստանայ նուէր մը առանց սակարգական գնումի :

ԽՆՋՈՅՔ — ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր անդամները, ինչպէս եւ ընկեր ղեկավարները խնջոյք ժողովի մը, այս շաբաթ, ժամը 20ին Café Noaillesի մէջ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒԲԷՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը՝ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, Երիտ. Քրիստ. Միութեան սրահը՝ Cours Lafayette, 8 Passage Coste : Պիտի խօսի ընկեր Հրաչ Տասնապետեան — «Ռուբէն Տէր Մինասեան, մարդը եւ իր գործը» : Մուտքը ազատ է :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, ՄԱՐՍԷՅԼ, Ռ. Մ.— «Հայրենիք»ը այդպէս գրած էր : Երեւի շփոթած է :

Սարգիս Զ.— Կոփամարտիկ Յակոբ Այվազեան նամակ ունի Դամասկոսէն :

Ն. Խ.— Նախընտրելի է նամակներով յայտնել այդ կարգի շնորհակալիքները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս շաբաթ ժամը 20ին : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3.30ին, դպրոցին սրահը : Թէյասեղան եւ հաճելի ժամանց ժողովէն անմիջապէս վերջ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մանուկներու Օրուան յանձնախումբին ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 4ին Régent սրճարանի վերնայարկը, մեթրօ Cadet : Մասնաճիւղերէն կը խնդրուի ղրկել իրենց ներկայացուցիչները :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Վիէնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը ճիշդ 9ին, հայրենակից Գրիգոր Սիմոնեանին նոր բնակարանին մէջ, Քանքան Փօնթ Էվէք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Փետր. 22ին, կիրակի օր, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Ժորժ Ե.ի մեծ հանդիսասրահին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մանուկներու օրը Լիոնի մէջ, 3 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

ՆՈՒԷՐ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆր. Հ. Սասունիէ :

X Ալֆորվիլի Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Տիկին Շաքէ Սանդրեանէն 1000 Ֆր. իր հօրը՝ Յովսէփ Առաքելեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Համախարբ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի խնջոյքը այս շաբաթ ժամը 20ին, Rue Bayard, հայկական սրահին մէջ :

Նախագահութեամբ հայրենակից Մուշեղ Ճէպանեանի : Կը խօսի հայրենակից Գասպար Սիմոնեան : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնաւոր նուագախումբ, երգ, արտասանութիւն :

Ճոխ պիւֆէ : Կը հրաւիրուի ամբողջ հասարակութիւնը :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 7 Décembre 1952 Կիրակի 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6935-Նոր շրջան թիւ 2346 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Մեր խօսքը

ԱՉՔ ՈՒՆԻՆ, ԵՒ ՉԵՆ ՏԵՍՆԵՐ

Երկու տարիէ ի վեր, Եգիպտոսէն եկած ռամկավարներ թերթ մը կը հրատարակեն Փարիզի մէջ, նախընտրելով երեւալ իբրեւ օրկան «Ազգային Հիմնադրամ»ի մը :

Տէր-տնօրէններն ալ յաճախ պտոյտներ կը կատարեն հարեւան գաղութներու մէջ, միասնաբար կամ առանձին : Միշտ յանուն «Ազգային Հիմնադրամ»ի :

Ոչ մէկ բառ՝ իբրեւ կուսակցական բերան : Ոչ իսկ ժողովի մը ազդը :

Եթէ պատահի որ մէկն ու մէկը գաւառ այցելէ, գացած կ'ըլլայ իբրեւ անդամ Բարեգործականի :

Թերեւս պատճառներ ունին իրենց ինքնութիւնը պարտկելու : Ցնոր տնօրինութիւն :

Իրենց չար բախտէն, որքան ալ կեղծեն եւ երկդիմի մարզանքներ փորձեն, թերթը մերկապարանոց կը պարզէ բուն իրականութիւնը : Ոչ միայն հոգեբանութեամբ եւ բովանդակութեամբ, այլեւ բառերով ու խօսքերով :

Անցեալէն մնացած պոչ մըն ալ կը լրացնէ պակասը,— «Այսօր-Ապագայ» :

Թերթը չարունակ Հայ Ազգ, Հայ Ոգի, Հայ Եկեղեցի, Հայ Հայրենիք եւ ուրիշ սրտառուչ բառեր կը հոլովէ : Միշտ գլխագիր : Նոյն իսկ հիւրասիրութիւն մը վայելած կամ հայրենիք մը նկարագրած ատեն :

Երբեմն ալ, քաղաք. բանաստեղծութիւններ կը թխէ ամբողջ մէկ էջի վրայ :

Զափազանց ճապաղ, թուրքերէնի եւ ֆրանսերէնի խառնուրդ լեզու մը ունի թերթին փաստաբան տնօրէնը :

Բայց, յանկարծ կ'երիտասարդանայ եւ կը դառնայ «գերարդիական», երբ ուզէ պատգամներ արձակել եւ կոչեր ուղղել : Կամ «ճշմարտութիւնը, միայն ճշմարտութիւնը» յայտնել :

Այդ չինծու չարադրութեանց վերջին երկու նմոյշներէն մէկը «Զօրակոչ» մըն էր (23-24 Նոյ.) : Միւսը՝ ազգային-քաղաք. տեսութիւն մը՝ Նոյ. 29ի առթիւ :

Ինչո՞ւ կը զբաղինք այս երկուքով, որոնք ոչ առաջին օրինակներն են, ոչ ալ վերջին :

Պարզապէս անոր համար որ, ախտաբանական երեւոյթի մը առջեւ կը գտնուինք :

Այո, կարգ մը տարրական գիտելիքներ պարզած ատեն, այդ երկու թխածոյ չարադրութիւններէն մանաւանդ վերջինը կը մատնէ ոգի մը որ առ նուազն ամբոխային է :

Այսօր կ'առնենք միայն մէկ պարագայ, առանց մասնաւոր կարգի մը հետեւելու :

Նոյ. 29ի առթիւ վարձու տրուած բացառիկին մէջ, «մեթր» յօդուածագիրը հետեւեալ հարցումները կ'ուղղէ, թուելով մեր վայելած ազատութիւնները .

— «Ո՞ւր է մեր վերելքը, ազգային գետնի վրայ գոնէ :
Ո՞ւր է մեր գրականութիւնը :
Ո՞ւր է մեր հայերէնը …
Ո՞ւր է մեր կրօնքը, յանուն որու ալ կը հարուածենք Երեւանը …
Ո՞ւր է մեր ղեկավարութիւնը :
Ո՞ւր է մեր Հայութիւնը » :

Եւ կ'եզրակացնէ լալահառաչ.

— «Ոչ, բարեկամներ. հիւանդ ենք մենք. պակասաւոր, թեթեւամիտ ու թեթեւասիրտ :

«Դաւաճաններ ենք, մենք, այո՛, Ազգին դէմ, ցեղին դէմ » :

Զափազանցութի՞ւն էր ախտաբանական երեւոյթ կոչել այս ցնդաբանութիւնը :

Հարցումներուն ձեւն անգամ կ'ապացուցանէ թէ աչք ունին եւ չեն տեսներ : Գիտեն եւ կոյր կը ձեւանան :

Ամէնէն անճարակ փաստաբանն ալ այսքան վայրերան կանչեր պիտի չարձակէր, ձախող դատ մը պաշտպանած ատեն :

Մէկդի դնելով բութ սլաքները, հիմնական կէտերու մասին պիտի խօսինք ճակատ ճակատի :

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ՀԱՅՈՑ «ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՒԵՏԱՐԱՆԸ»

«Յուսաբեր» սկսաւ հրատարակել (Նոյ. 19) Մովսէս Խորենացիի Հայոց Պատմութեան աշխարհաբար թարգմանութիւնը, զոր կատարած է Ստ. Մալխաս, մեծարժէք ներածութեամբ մը եւ նոյնքան թանկագին ծանօթութեանց բեռով մը :

Ստ. Մալխասի այս թարգմանութիւնը տպուած է Երեւանի մէջ, (թուականը չեմ գիտեր, որովհետեւ իմ ունեցած օրինակս կորսնցուցած է շապիկը,— թերեւս վերջին պատերազմի ընթացքին) : Աւելի առաջ՝ զայն աշխարհաբար թարգմանած է Խորէն եպ. Ստեփանէ, նախ 1889ին, Պետերբուրգ, յետոյ 1898ին, դարձեալ Պետերբուրգ :

Խորենացիի աշխարհահռչակ այս գործը թարգմանուած է ֆրանսերէնի՝ Լը Վայեան տը Ֆլորիվալի կողմէ եւ արժանացած երեք տպագրութեան, յետոյ՝ Վիքթոր Լանկլուայի կողմէ : Իտալերէնի՝ երկու անգամ : Ռուսերէնի՝ երկու անգամ : Եւ նաեւ հունգարերէնի, գերմաներէնի (մասնակի), լատիներէնի :

Խորէն եպ. Ստեփանէ կը գրէ թէ իր թարգմանութեան առաջին տպագրութիւնը ծախուած է հացի նման եւ անմիջապէս սպառած, 2300 օրինակ՝ վեց ամսուան մէջ, — աննախընթա՛ց իրողութիւն՝ հայ գրականութեան համար : «Մշակ» թերթը կը վկայէ թէ գնորդները դրամը կը վճարէին, գիրքը կ'առնէին եւ իրենց շրթունքին տանելով՝ կը համբուրէին, յետոյ գրկած՝ կը տանէին տուն, Հայոց այս «Երկրորդ Աւետարանը» :

Այո՛, մեր Աւետարանն է այս գիրքը, սուրբ գիրք մը, — անգերազանցելի, անբաղդատելի, անմրցելի, անմոռանալի, անփոխարինելի, անկորնչելի : Ի՛նչ փոյթ բանասիրական վէճը թէ ո՞ր դարուն կը պատկանի Խորենացի, թէ ո՞ր աղբիւրներէն օգտուած է մեր պատմահայրը, — կարեւորն ա՛յն է միայն՝ որ համբուրելի այս գիրքը մեր մէջ, ամէն ճշմարիտ Հայու մէջ, կը ստեղծէ ազգային euphorie :

Կար ժամանակ մը՝ երբ այս գիրքով կը հպարտանային Հայերը եւ այս գիրքին վրայ կ'երդուընային մեր նախահայրերը : Գարագաշեան մանուկներուն համար պատրաստած իր առաջին Ընթերցարանը կ'անուանէր Խորէն :

Արդ, այս հրաշալի գիրքը անծանօթ կը մնայ մեր ժողովուրդին,— լայն զանգուածներուն : Պարզ այն պատճառով որ գրուած է գրաբար : Աշխարհաբար թարգմանութիւնն ալ, որովհետեւ կը մնայ գրեթէ հազուագիւտ :

Հազա՛ր ապրի «Յուսաբեր», որ կը հրատարակէ զայն թերթօնի ձեւով, որպէսզի Հայերը Ազգային Պատմութիւն կարդան՝ օրուան լուրերը կարդալու ժամանակ : Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը կ'իմանամ թէ որոշեր է 10.000 օրինակ տպել աշխարհաբար Նոր Ուխտին, այսինքն Քրիստոսի Աւետարանները : Եթէ ես ըլլայի Պատրիարքը, կը հրամայէի նախ տպել Խորենացիի Ազգ. Պատմութեան աշխարհաբար թարգմանութիւնը 100 հազար օրինակ, երկրորդ կարդալ Հայոց եկեղեցիներուն մէջ՝ ամէն Կիրակի մէկ գլուխ, որպէսզի հայ ժողովուրդը սորվի իր ցեղին կենսագրութիւնը այնքան որքան Քրիստոսի կեանքը, երկրորդ որպէսզի Աստուած լսէ մեր պատմութիւնը եւ հասկնայ թէ անարդար էր երէկ, անարդար է այսօր հանդէպ մեզի :

Իսկ եթէ Բարեգործականի վարիչ ըլլայի (մեղա՛յ), կը տպէի մէկ միլիոն օրինակ եւ կը ծախէի մեր ժողովուրդին՝ հատը մէկ ֆրանք : Ազգապահպանումը խօսքով չըլլար, գործով կ'ըլլայ :

Կեցցե՛ս «Յուսաբեր», — մենք որ ոչ պատրիարք ենք եւ ոչ Բարեգործական, մենք գիտենք թէ ո՞րն ըրածն է ճիշդ, ազգայնօրէն ճշմարիտ : Տպէ՛, «Յուսաբեր» ջան, տպէ՛ նախ իբրեւ թերթօն, յետոյ իբրեւ գիրք, ու տարածէ՛նք Խորենացիին խօսքը հայ տուներէն ներս եւ հայ հոգիներէն ներս :

Օր մը, հարկաւ, նոր Խորենացի մը կ'ելլէ եւ կը գրէ թէ ինչե՛ր ըրին Դաշնակցութիւնը հայ մշակոյթին համար, օրհնեալ հայ ժողովուրդին համար, յաւերժական մեր պատմութեան համար :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔ ՄԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ ՎԱՐԻՉ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ

Ճիշդ այն պահուն երբ Ազգաժողովը կը քննէ Թունուզի խնդիրը, սպաննուեցաւ Արհեստակցական Միութեան ընդհ. քարտուղարը, Ֆերհատ Հաշէտ, որ միեւնոյն ատեն գործօն ազգայնական մըն է, 39 տարեկան :

Դէպքը շատ ծանր ազդեցութիւն գործեց թէ Թունուզի եւ թէ Փարիզի մէջ ֆրանսական մարզպանը, որ Փարիզ եկած էր, անմիջապէս վերադարձաւ, տեղական հրահանգներ ստանալով վարչապետէն : Նոր Տէսթուրի ընդհ. քարտուղարը, Սալահ պէն Եուսուֆ Նիւ Եորքի մէջ յայտարարեց թէ այս մեծ ոճիրը «Կարմիր Ձեռք» կոչուած խմբակի մը գործն է : Իր կարծիքով, Թունուզի մէջ ֆրանս. հոսանքներ կը քաջալերեն այս խմբակը, բացի ընկերվարականներէն : Այս առթիւ ըսաւ թէ Ֆերհատ Հաշէտ սպառնալիք ըստացած էր վերջերս :

Նոր Տէսթուրի ուրիշ վարիչ մը, Մասմուտի, որ Փարիզ կը գտնուի, «նողկալի ոճիր» կոչելով սպանութիւնը, մեղադրեց ֆրանս. մարզպանը, Պ. Հոթլոք, իբրեւ «ատելութեամբ լեցուած մարդ մը եւ միակ պատասխանատու» : Յետոյ ըսաւ.

— Այս սպանութեամբ Ֆրանսացիները անգամ մը եւս երեւան հանեցին իրենց չարաչուք դիտումները, վերջնապէս թաղելով ամէն համաձայնութիւն : Գնդացիրներու կրակին դիմաց Թունուզի ժողովուրդը ցոյց պիտի տայ իր համոզումին եւ յամառութեան ուժը : Այն խոէալը որուն զոհ գնաց Հաշէտ, պիտի հետապնդուի աւելի մեծ հաւատքով եւ տենդով : Կրնան սոսկալի ջղաձգութիւններ պատահիլ : Ամէն Թունուզցի համոզուած է թէ դիմադրելով գաղթապետութեան ուժերուն կը մասնակցի անհաւասար բայց վճռական պայքարի մը : Եթէ ջարդ եւ ընդհ. աղէտ ալ պատահի, այդ պիտի ըլլայ փրկարար աղէտը : Մահը կը յածի ամբողջ երկրին մէջ : Վտանգուած է ամէն Թունուզցի, առաջին առթիւ Պուրկիպա եւ ազգ. վարիչները : Աւելի ծանր դէպքեր կանխելու համար անհրաժեշտ է որ Ազգաժողովը միջամտէ քննիչ յանձնախումբ մը ղրկելով Թունուզ եւ իր պաշտպանութեան տակ առնելով պէյը, անոր ընտանիքը եւ Պուրկիպան» :

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԴԷՊՔԵՐ

Սպանութենէն անմիջապէս ետք Արհեստակց. Միութիւնը ընդհ. գործադուլ հռչակեց Թունուզի մէջ :

Միեւնոյն ատեն բացառիկ վիճակ հաստատուեցաւ :

Դեռ չեն ճշդուած թէ ո՛րո՛նք են ահաբեկիչները,— մրցակիցնե՞ր, կարմիրնե՞ր թէ «Կարմիր Ձեռք»ի անդամներ :

Զորեքշաբթի օր ֆրանսացի զինուոր մը սպաննուեցաւ Կաֆսայի մէջ, երբ կին մը հիւանդանոց կը տանէր երկու ընկերներու հետ : Ուրիշ դէպքեր ալ պատահեցան, իսկ ուրբաթ օր Ֆերհատի դիակը գտնուեցաւ Թունուզ քաղաքէն տասը մղոն հեռու, ծակ ծակ եղած եւ գլուխը ջախջախուած : Քանի մը մղոն անդին գտնուեցաւ կառքը զոր ինք կը վարէր : Երկու բանուորներ կ'ըսեն թէ ուրիշ կառք մը ետեւէն հասաւ եւ գնդացիրի կրակ մը տեղաց : Ֆերհատ կառքէն դուրս նետուեցաւ, իսկ իրենք փախան :

Ֆերհատ Հաշէտ ազդեցիկ դիրք ունէր եւ պէյին վստահելի խորհրդականն էր : Իբրեւ բանուոր աշխատած էր Սֆաքսի նաւահանգստին մէջ : 1944ին հիմնեց Թունուզի բանուորներու միութիւնը, դառնալով անոր ընդհ. քարտուղարը : Իրեն յաջորդեց Մահմուտ Մեսուտի, արաբերէնի դասախօս մը : Պուրկիպայի արգելափակումէն ի վեր գործօն դեր կը կատարէր ի խնդիր անկախութեան : Իր վարած Արհեստակ. Միութիւնը 100.000 — 180.000 անդամ կը հաշուէ : Ֆերհատ կ'ուզէր Նիւ Եորք երթալ, ՄԱԿի ընդհ. ժողովին առթիւ, բայց անցագիր չտուին :

Սպանութեան լուրը յուզում պատճառեց նաեւ Ազգաժողովին մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՐԻԶԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ՀՈՎԻՒԸ

Եկեղեցիէն ստացանք զեկոյց մը, որ կ'ըսէ.—

Արեւմտեան Եւրոպայի Թեմի Հայրապետական պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ վրդ. Մանուկեան, 29 Նոյ. թուակիր նամակով կը տեղեկացնէ թէ իր առաքելութիւնը, Երուսաղէմի Ս. Աթոռին ի նպաստ կատարած հանգանակութեան գործը, յաջող կ'ընթանայ եւ թէ Տօնական օրերուն Փարիզ պիտի ըլլայ :

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ» հիմնել կ'ուզէ եղեր «Վաթան»ի խմբագիրը, Եալման, ուստի որոշեր են սպաննել, ինչպէս ըսեր է ոճրագործը, Հիւսէյին Իւզմէզ : Որոշեր են սպաննել նաեւ Նատիր Նատին, Ֆալիհ Ռըֆքը եւ Հիւս. Յահիտը :

ՎԷՃԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(Ը. եւ վերջին մաս)

Ահա այս կացութեան մէջ էր խնդիրը, երբ երեւցաւ Զօպանեանի յօդուածը, — պարզապէս « ակադեմական եւ պաղ » կոչուած ըլլալուն համար իր թարգմանութիւնները՝ վիրաւորիչ ընթացք մը բռնեց Փօլատեանի դէմ: Փօլատեան, անձնական վիրաւորանքէն ազդուած եւ գործին ձախողութենէն սրտնեղած, ծանր պատասխան մը գրեց Զօպանեանի (Յառաջ, 14 եւ 26 Փետր., 2, 4, 5, 6 Մարտ 1952): Վահէ եւս «Յառաջ»ի մէջ տոմս մը գրեց.— « Գործը կէս ճամբան մնացած է, անշուշտ ոչ ի պատիւ յանձնախումբին կամ գաղութին »:

Մէջ մտաւ Նուպար Յովհաննէսեան (11 Մարտ, «Յառաջ»): Ըստ Նուպարի, ձախողութեան պատճառը Զօպանեանը չէ, «այլ այն անձնաւորութիւնները, որոնք հապճեպ տեղեկութիւններ տուած էին գործին մասին»: Կարեւորը վերջաւորութիւնն է. « Նկատելով դրամական այս սուր տագնապի շրջանը, չէինք կրնար մէկուկէս միլիոն Ֆր. հաւաքել»:

Այս յայտարարութիւնը քաջալերեց Պարսամեանը՝ պաշտպանութեան փութալու համար Զօպանեանի:

Այսպէս, ուրեմն, այժմ հրապարակ դրուած է ամբողջ պատմութիւնը: Թող դատէ ժողովուրդը:

Վատ է այն որ կը խուսափի իր մեղքերը չալկելէ:

Ահաւասիկ մեղաւորները.—

Ես, — առաջին մեղաւորը: Կ'ընդունիմ որ ի վիճակի չէի նման գործ մը վարելու: Իմ դերս էր խանդավառել եւ աշխատող տարրերը չաղախել: Գործին մեծութիւնը բացատրել: — A quand votre grand article ? կը հարցնէր ինծի Պալար: Զկրցայ գրել այդ յօդուածը, հիւանդութիւնս եւ այլ մտահոգութիւններ, որոնք գլս դարձուցած են ճարճատող կամուրջ մը, պատճառ դարձան որ դասալիք ըլլամ:

Զօպանեան,— տղեղ մթնոլորտ մը ստեղծեց: Զսիրեցի իր պառաւական դժգոհութիւնը եւ քննադատութիւնները: Ըստ déontologieի, պէտք է գիտնար յարգել մտաւորական ընկերներու աշխատանքը, — այդ աշխատանքին գլուխը կանգնած մտաւորականները, գրական ու թարգմանչական աշխատանքներու գնահատութեան ճամբով, 50 տարի առաջ անցած են իրմէ: Օրինակ, գիտէք թէ Հայկ Պէրպէրեան կ'օժանդակէր Լիւք - Անտրէ Մարսէլի Թարգմանութեանց: Արդ, ինք ալ գիտէ, մենք ալ գիտենք թէ՝ երբ Պէրպէրեան բանասիրական քար մը կը նետէ հրապարակ, Զօպանեանի ուժերէն վե՛ր է տեղէն իսկ շարժել այդ քարը: Ուրեմն աւելորդ էր իր աղմուկը:

Պարսամեան,— անտեղի էր իր միջամտութիւնը: Զօպանեանի դէմ գործածուած լեզուի մը խստութիւնը դատապարտելու ժամանակ՝ սխալ էր դէրք բռնել ու Զօպանեան պանծացնել ... առ յա Զօպանեան:

Այստեղ հարց մը կը ծագի.— Պէ՞տք է միջամտել՝ երբ անարդար վիրաւորանքներ կը կատարուին մտաւորականի մը հասցէին: Նախ՝ հարկ է ճշդել վիրաւորանքին սահմանը եւ տեսակը: Օրինակ, երբ խանդավառ յօդուածով մը պանծացուցի Լիւք - Անտրէ Մարսէլի աշխատանքը, Զօպանեանի կողմէ կատարուած որեւէ թերագնահատութիւն վիրաւորանք էր ինծի, — տրիկա ըրաւ Զօպանեան՝ առանց տրամաբանելու թէ անկարող է արածիլ այն մարգագետիններուն մէջ, ուր ես կ'արածիմ: Երկրորդ, միջամտողը պէտք է վայելէ արդար համբաւ մը: Օրինակ, երբ Փօլատեան վիրաւորեց Զօպանեանը, Պարսամեանի ընդվզումը կը դառնար արդար՝ եթէ նոյն ընդվզումը ցոյց տրուած ըլլար Փօլատեանի մէկ ուրիշ յարձակումին առթիւ մէկ ուրիշ անձի դէմ, կամ եթէ նոյն ընդվզումը ցոյց տրուած ըլլար նաեւ Զօպանեանի յարձակումներուն առթիւ: Երրորդ,— այս մասին խօսած եմ ուղղակի Զօպանեանի հետ, Պ. Յ. Արըճեանի տանը մէջ՝ եթէ կը յիշէ, երբ ինծի կը հարցնէր թէ ինչո՛ւ «Յառաջ»ի խմբագրապետը չի տպեր Պարսամեանի պաշտպանողականը: Ըսի թէ Շ. Միսաքեան կ'ուզէր կրճատել կարգ մը մասեր, որոնք վիրաւորիչ էին եւ վէճը բորբոքելու պատճառ կրնային դառնալ, յետոյ որովհետեւ շատ երկար էր, հի՛նդ յօդուած:— Ի՞նչ պէտք կայ հինգ յօդուած գրելու, ըսաւ, մէկը բաւական է: Յետոյ աւելցուց թէ «Այսօր» պիտի տպէ՝ եթէ «Յառաջ» չտպէ: Յետագային՝ Պարսամեանի յօդուածները տպուեցան «Յուսաբեր»ի մէջ՝ կրճատուած, ինչպէս կ'առաջարկէր Շ. Միսաքեան: Եւ «Յուսաբեր» անարդար դատաւ իր բողոքը, ինչպէս ընդվզումը: Այս խօսակցութեան ժամանակ՝ ըսի Զօպանեանի թէ վիրաւորանք մը դարմանելու լաւագոյն ձեւն է հրապարակային յայտարարութիւն մը երեք արդարահամբաւ ստորագրութեամբ, առանց մոռնալու մատնանշել դոհին մեղքերն ալ, (օրինակ՝ արդա՞ր է Զօպանեան, որ դոհ կը նկատուի, երբ օտարներն իսկ վիրաւորելու ատրճան աղմուկ կը բարձրացնէ՝ որովհետեւ «ակադեմական ու պաղ» կոչեր են իր թարգմանութիւնները):

Նուրհան Ֆրէնկեան,— ընդունեց նախագահութիւնը, բայց ժլատ գտնուեցաւ, յետոյ երբեք չփորձեց յարգել յանձնախումբին անդամները՝ գէթ մէկ անգամ խորհրդակցութեան դալու համար: Զկրցաւ գնահատել գործին մեծութիւնը: «Անունս կուտամ» ըսաւ եւ ուրիշ բան չտուաւ:

Յանձնախումբը, — չաշխատեցա՛ւ: Անձնուէր, աշխոյժ եւ զոհաբերող անդամներ ունէինք, բայց ձեռնթափութեան մանրէն ինչպէս մտաւ մեր մէջ ու վարակեց, ջլատեց, չեմ գիտեր:

Նուպար Յովհաննէսեան, — զարմանալի՛ է, յանձնախումբին մէջ ամէնէն աշխոյժը՝ չկրցաւ ցոյց տալ իր կարողութիւնը: Բայց, այս վէճին մէջ, իր մեղքը միայն յայտարարութիւն տալն է անհատական ձեւով: Յանձնախումբի անդամ մը չի կրնար վէճի մէջ մտնել, նոյնիսկ անհատական պատասխանատուութեամբ: Ի՞նչ ապուր կը դառնար, եթէ միւս անդամներն ալ յայտարարութիւն տային՝ իրենց անհատական ազատութեամբ, բայց բոլորովին տարբեր տեսակէտ պաշտպանելով: Մանաւանդ որ յանձնախումբին բոլոր անդամները ծանօթ ալ չէին կարգ մը մանրամասնութեանց, որովհետեւ լիակատար նիստ չունեցանք երբեք:

Գալով իր յայտարարութեան բովանդակութեան, կը բաղկանայ երկու մասէ.— Երկրորդ մասին մէջ, որ առաջին մասէն աւելի կարեւոր է, Պ. Նուպար կը վկայէ թէ «Նկատելով դրամական սուր տագնապի շրջանը, յանձնախումբը չէր կրնար հաւաքել մէկուկէս միլիոն ֆրանք»: Ինչպէս ըսի, այս է կարեւորը, բայց սրիկա անհատական յայտարարութիւն չէ այլեւս, այլ ընդհակառակն կը համարուի պաշտօնական, նոյնիսկ դամբանական: Արդ, նման յայտարարութիւն մը, բացարձակապէս ճիշդ, կրնայ թերթի տրուիլ միայն պաշտօնական ձեւով: Բայց, ուշադրութի՛ւն, սահմանադրական կարգերու մէջ՝ իրաւագիտական այնպիսի աւանդութիւններ կան, որոնց մասին փորձառութիւնս կ'ըսէ թէ յանձնախումբն անգամ իրաւունք չունի նման յայտարարութիւն ընելու: Երբ մարմին մը յանձնառութեան տակ կը մտնէ ընտրուի կամ նշանակուի, ձախողած կամ իր ուժերը սպառած պարագային՝ պարտաւոր է հրաժարական գրել եւ ոչ թէ դամբանական, — դամբանականը կը գրուի պաշտօնապէս, յանձնառութիւն տուողին, ընտրողին կամ նշանակողին, այլ խօսքով՝ հիմնադիրին կողմէ, երբ այլեւս որոշուած է թաղել ծրագիրը:

Իսկ ինչ կը վերաբերի յայտարարութեան առաջին մասին, ուր ձախողման պատճառը կը վերագրուի Պալարի կամ «անոնց որ հապճեպ տեղեկութիւններ տուած են», բաւական է հետաքրքրուիլ թէ ո՛վ կանխեց՝ «անընդունելի պայմաններ» ներկայացնելու տեսակէտով, մե՞նք թէ Պալար, եւ ինչո՞ւ:

Փօլատեան, — շատ կարեւորութիւն տուաւ Զօպանեանի եւ աւելորդ վէճ մը ստեղծեց: 50 տարի է, Զօպանեան կ'ըսէ ու կը կրկնէ նոյն բաները, այնքան որ դոց սորված ենք այլեւս: Մեր ձեռնարկին չէր կրնար վնասել՝ եթէ աշխատէր յանձնախումբը: Ինչ որ ըրաւ, կը մնար պզտիկութիւն մը, զոր կրնայինք արձանագրել եւ անցնիլ:

Եզրակացութիւն:

Պէտք չէր, որ այս վէճը պատմութիւն ունենար ու գրուէր թերթի մէջ: Շատ ամօթ եղաւ: Օտարներուն ներկայացանք ոչ թէ վեհանձն, ոչ թէ ցեղային մտաւորական արժէքներով հպարտ, այլ իբրեւ չարչի,— չարչի մը՝ որուն համար փարան աւելի արժէք ունի քան փառքը:

Ահաւասիկ, Հրեաները դրամով կ'ողողեն հրապարակը՝ վարկ ու պատիւ շահելու համար, պատմութիւնը գրելու համար իրենց ուզած ձեւով. վերջապէս, ահաւասիկ Թուրքերը, որոնք ամէ՛ն բան կուտան (գիտցողը գիտէ) քաղաքակիրթ աշխարհին առջեւ ներկայանալու համար իբրեւ ոչ թէ ատամ - դասապը կամ լէպլէպիճի, այլ իբրեւ ըստեղծագործ եւ շինարար(*):

1939էն քանի մը տարի առաջ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը փորձեց քաղաքական յայտարարութիւն մը տալ Le Temps թերթին մէջ, հի՛նգ տող, որուն համար ուզեցին 25.000 ֆրանք, բայց յետոյ բովանդակութիւնը չեկաւ իրենց գործին ու չտպեցին: Այժմ Եւրոպայի ամէնէն համբաւաւոր, ամէնէն արժէքաւոր պարբերականը կը ծրագրէ մեր փառքը հիւսել՝ ծախքերու մասնակցութեամբ, այս անգամ մերժողը... մենք ենք, «խելքի աչեցէք »:

Այս գործը կը յաջողէր թերեւս, եթէ Պալար հրատարակէր հատորը ծրագրուած ձեւով, բայց ամբողջովին իր դրամով, ու մէկուկէս միլիոն Ֆր. ալ տար Հայոց... իբրեւ մրցանակ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Վէճը փակուած է ինձ համար: Կան դեռ մանրամասնութիւններ, բայց ամչցայ պատմել: Փօլատեանէն եւս կը խնդրեմ փակել: Քանի կը յիշեմ այս պատմութիւնը, այնքան կ'ամչնամ:

Գալով թարգմանչական հարցին, այնքան կարեւոր է՝ որ պիտի տամ երկար ուսումնասիրութիւն մը, ոչ թէ վիճաբանական ձեւով, այլ իբրեւ նիւթ ... մտաւորականներու համար: Բազմաթիւ գործեր հրատարակուած են այդ մասին, բայց ցաւալի է տեսնել մերոնք՝ տակաւին դպրոցական ծանօթութիւններու կառչած:

Շ. Ն.

(*) Ահարոնեան կը պատմէր թէ Րիզա Նուր օր մը ըսեր է իրեն.— « Ջարդեցինք ձեզ, ջարդեցիք մեզ, բայց մեզի դէմ գործած ձեր մեծագոյն չարիքը ոչ թէ ջարդերն են, այլ այն փրոփականտը՝ որով մեզ աշխարհի առջեւ խայտառակեցիք իբրեւ ջարդարար ժողովուրդ, իբրեւ բարբարոս ժողովուրդ»: Հասկցողին բաւե:

Հայերը Եգիպտոսի մէջ

ԽՄԲ.— Գահիրէի մեծ օրաթերթը, «Ահրամ», հետեւեալ գրութիւնը հրատարակեց Նոյ. 22ին, Հասան Ապտէլ Վահապ ստորագրութեամբ...

Արդար էր այն հոգածութիւնը եւ գուրգուրանքը, զոր արտայայտեց վարչապետ զօր. Մոհամէտ Նեկիպ Եգիպտոսի հայ գաղութին հանդէպ, երբ այցելեց Հայոց եկեղեցին առաւօտուն եւ «Յուսաբեր»ի սրահը՝ երեկոյեան: Վարչապետը չմոռցաւ երբեք վեր առնելու հայ ազգին բարեմասնութիւնները. ի միջի այլոց յայտարարելով, թէ հայ գաղութը անբաժան մէկ մասը կը կազմէր եգիպտացի ժողովուրդին:

Հայ գաղութի պատմութիւնը Եգիպտոսի մէջ մօտ հազար տարուան հնութիւն մը ունի: Տեղին էր դարձեալ վարչապետի յայտարարութիւնը, թէ « հայ հայրենակիցներէ ոմանք պետական ամենաբարձր դիրքեր գրաւեցին արժանաւորապէս »: Հոս բարեպատեհ է նշել, թէ Եգիպտոսի հայկ. ծագումով մեծ զօրավար Պատր էլ Կամալիի կը պարտի իր գոյութիւնը ԺԱ. դարու իր պատմութեան ամենադժնդակ մէկ շրջանին: Այս մեծատաղանդ նախարար Կամալ էլ Տաուլա՝ իսկն Ամար Սուլթանի հպատակներէն մէկն էր, որ փաթեմեան շրջանին հետզհետէ բարձրանալով պետական պաշտօններու մէջ, դարձաւ Դամասկոսի եւ հետագային Աքիայի կառավարիչ:

Երբ երկրի վիճակը սկսաւ վատթարանալ, էլ Մոսթանսար Պիլլահ խալիֆայի օրով, պետական մեքենան սկսաւ խանգարուիլ եւ կազմալուծուիլ, սոսկալի սղութիւն մը սարսափ տարածեց երկրին մէջ: Պատր էլ Կամալի հրաւիրուեցաւ ստանձնել երկրի ղեկավարութիւնը, ընդունեցան իր բոլոր պահանջները եւ Եգիպտոս գալով 1073ին, երկաթէ ձեռքով մը հեռացուց անբաղձալի եւ խառնակիչ տարրերը, որոնք արգելք կը հանդիսանային երկրի բարեկարգման եւ յառաջդիմութեան եւ կազմեց զուտ Հայերէ բաղկացած բանակ մը: Հետագային երկրի բանակին մեծ մասը կը կազմէին Հայերը: Երկրի պետական գործերը վարեց դիւանագիտական մեծ հմտութեամբ եւ փրկեց Եգիպտոսը իրեն սպառնացող տագնապէն:

Պատր էլ Կամալի ոչ միայն խորագէտ կառավարիչ մըն էր, ի ձեռին ունենալով սուրն ու գրիչը, այլեւ ձեռնհասօրէն վարեց երկրին տնտեսական կեանքը, վերցնելով պարտադրուած հողային տուրքերը երեք տարուան ժամանակաշրջանի մը մէջ, վերահաստատելով բարօրութիւնն ու բարգաւաճումը:

Իր իշխանութեան օրով հայ զօրքը կը բանակէր էլ Հիւսէյնայի շրջանին մէջ, Պապ էլ Ֆէթուհ դրան դուրսի կողմը: Ատեն մը հայ զինուորներուն թիւը 7000ի կը հասնէր:

Իսկ անոնցմէ անոնք, որ վարպետ նշանառուներ էին, բանակեցան մեծ շէնքի մը մէջ, որ հետագային կոչուեցաւ «հայկ. տուն»:

Պատր էլ Կամալիի օրով հայ գաղութին շնորհուեցաւ Թուրայի արուարձանը որ աւերակոյտ մըն էր: Հայուն ձեռքով այդ շրջանը դարձաւ բարգաւաճ: Այդ շնորհը տրուեցաւ անոնց Գրիգոր պատրիարքի Եգիպտոս այցելութեան առթիւ: Պատր էլ Կամալի երբ մեռաւ, թաղուեցաւ Ցաղթութեան դուռնէն դուրս շինած իր գեղակերտ կամարին տակ, որ այսօր պատմական հնութիւն մըն է, արաբական հնութեանց վարչութեան հոգածութեան առարկայ:

Կամալի շատ կը սիրէր նաեւ ճարտարապետութիւնը: Շինեց եւ նորոգեց շատ մը մզկիթներ եւ շէնքեր, նորոգեց նաեւ Գահիրէի պարիսպները, դուռները, որոնցմէ յիշատակելի է Պապը Զուէլան, էլ Նասր եւ էլ Ֆեթուհ, ինչպէս նաեւ ամրացուց բոլոր պատերազմական դիրքերը, ամէն հաւանականութիւն դիմագրաւելու համար: Հիմնեց ուխտատեղիներ, Ասքալանի մէջ իմամ Հիւսէյնի անուան, էլ Մեքեաս, էլ Նէֆիսի եւ Ճունայի պատմական մզկիթը: Հիմնապէս նորոգելու ձեռնարկեց էլ Թուլոնի մզկիթը, ինչպէս նաեւ ուրիշ շատ մը

յիշատակարաններ, որոնցմէ ոմանք մինչեւ այսօր դեռ կը պահեն իրենց գոյութիւնը :

Ֆաթիմեան խալիֆայութեան օրով յիշատակի արժանի է Եանէս (Յովհաննէս) էլ Բասէտ Հաֆըզէտին Խալիֆայի նախարարը, որ հետագային ստացաւ «Բանակի էմիր եւ իսլամութեան սուր» տիտղոսը, իրեն յանձնուեցաւ բանակի ղեկավարութիւնը: Մեռաւ 1131ին:

Հաֆըզ խալիֆայի օրով նախարարներու շարքին յիշատակի արժանի է Պահրամ (Վահրամ) հայազգի նախարարը, մեռած 1140ին: Անոնց կարգին Շեհապ էլ Տին Տորի, որ ստանձնեց Ֆաթիմեաններու օրով պետական գանձի մատակարարութիւնը: Հայ մըն էր, որ իսլամացաւ եւ դարձաւ մոլեռանդ աղանդաւոր մը, գիտութեամբ զբաղեցաւ եւ յիշատակելի բաղնիք մը շինեց :

Ֆաթիմեաններու շրջանին պետական բարձր պաշտօնատարներէն էմիր Ապու Մանսուր Քոսթա հայազգի պաշտօնեան մզկիթ մը շինեց միջնաբերդի շրջանին մէջ, որ կոչուեցաւ հետագային «Լեռան Զողը» (1140) : Շէնքի դրան վրայ դեռ մինչեւ այսօր կը մնայ յիշատակարան մը, ուր արձանագրուած է հայազգի էմիրին անունը: Եղած է Աղեքսանդրիոյ վալի (կառավարիչ), զբաղած է գրականութեամբ, ունի պատմական արժէքաւոր գործեր :

Այս շրջանին կը հանդիպինք շատ մը հայազգի պատմագիրներու եւ բանաստեղծներու, որոնց յիշատակարանները դեռ մինչեւ այսօր գոյութիւն ունին :

Դարձեալ եգիպտական նաւատորմի հրամանատարութիւնը ստանձնեց հմտօրէն Պատր էլ Տին Լուլու, հայկ. ծագումով, որ հետագային իսլամացաւ :

Ֆաթիմեան շրջանի Սալահ էլ Տին Ալի խալիֆային օրով իրեն պաշտօն յանձնուեցաւ հետապնդել ծովահէններու եւ արձակագէններու խմբակ մը, որ մտադիր էր կողոպտել Մարգարէի գերեզմանը : Յաջողութեամբ վարեց ճակատամարտը, ոչնչացուց հակառակորդի նաւատորմը, գլխատեց անոնց ղեկավարները, գերի վարեց մնացեալները, բերաւ զանոնք Եգիպտոս, որ փառահեղ ընդունելութիւն մը ըրաւ իր յաղթականին:Մեռաւ 1199ին:

Հայ գաղութը երկար ատենէ ի վեր ծանօթ է անով, որ վարպետներ եւ արհեստաւորներ տուած է ոսկերչութեան, փորագրութեան եւ լուսանկարչութեան մէջ: Անոնց մեծ մասը տեղաւորուեցաւ Խան Խալիլի մէջ, ԺԹ. դարուն :

Դարձեալ 19րդ դարուն Եգիպտոսի քաղաքական եւ գիտական կեանքին մէջ կը յիշուին շատ մը հայ առաջնորդներու անուններ, զորս Ազիզ Խանքի, իր պատմագիտական յօդուածներուն մէջ կը յիշատակէ. անոնց կարգին՝ Պօղոս պէյ Եուսուֆ, Արթին պէյ (Հայր Եագուպ Արթին փաշայի), Խեսրու պէյ, Նուպար փաշա, Կարապետ պէյ Նուպար, Առաքել պէյ Նուպար, Տիգրան փաշա, Եագուպ Արթին փաշա :

Եւ այսօր մեր հայ հայրենակիցները կըծառայեն, ինչպէս անցեալին, իրաւաբանական, երկրաչափական, արուեստներու եւ ճարտարարուեստներու մէջ: Անոնց վարիչները միշտ ճանչցուած են իբրեւ ողջամիտ եւ բարի վարքի տէր: Ահաւասիկ գաղութ մը, որ վաղուց կողք կողքի կ'ապրի Եգիպտոսի ժողովուրդին հետ :

Թարգմ. Կ. ԹՈՐԻԿԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԴԱՍԸ ԱՌԱԾ ԸԼԼԱԼՈՒ Է

Խօսքը խօսք կը բանայ, կ'ըսէ մեր իմաստուն ժողովուրդը: Անցեալ կիրակի սխնակ մը նուիրած էինք Մայքըլ Արլընին: Քանի մը տող ալ այսօր :

« Կանանչ Գլխարկ»ին հեղինակը իր հատորներուն մէջ, ընդհանրապէս հասկցուցած է, թէ ինք Հայ է :

Եւ սակայն, այդ խոստովանութիւնը ըրած է ակամայ, որովհետեւ չէ կրցած զաղտնի պահել «յանցանք» մը որուն պատասխանատուն, բնականաբար, ինք չէ: Անունը Տիգրան, մականունը՝ Գույումճեան: Կրնա՞ր ուրանալ իր ծագումը :

Իր վէպերէն մէկուն մէջ, Արլըն, կը խօսի Հայու մը մասին, որուն, օտար մը, կը հարցնէ.

— Ի՞նչ էք: ═ Հայ եմ.— Չեմ հաւատար ...

═ Ինչպէ՞ս թէ չէք հաւատար: Աշխարհի մէջ կա՞յ յիմար մը որ Հայ չըլլար եւ «Հայ եմ» ըսէր :

Մայքըլ Արլըն, այս տեսակ սրամտութիւններով է որ, յաճախ, կը խայթէ մեր ժողովուրդը, որուն մասին իր ունեցած ծանօթութիւնները «օխտն օտար»ին ունեցածէն աւելի չեն ,պակաս են:

Բայց, պատահեցաւ որ խայթերուն ամէնէն փառաւորը ստանար ինք, ասկէ տասնեակ մը տարիներ առաջ :

Պատերազմին սկիզբը, Լոնտոն էր: Կը ճանչնար լորտ Տալլի անունով երեւելի մը, որուն բարեխօսութեամբ կրցած էր, 1940ին կամ 1941ին , կարեւոր պաշտօն մը ձեռք ձգել՝ Միջին Անգլիոյ մէջ: Կրաւորական Պաշտպանութեան Շրջ. Մարմնին պետ նշանակուած էր՝ Պըրմինկըմի մօտերը :

Փոթորիկ մըն է պայթեցաւ երբ մեր անգլիացի բարեկամները լսեցին թէ օտարական մը — Պուլկարիա ծնած եւ Մէնչէսթըր մեծցած հայ քըրիստոնեայ — այդքան պատասխանատու պաշտօն մը կը ստանար, այն պահուն, երբ հայրենիքը ահաւոր սպառնալիքի մը առջեւ էր :

Եւ, հարյամնղում խորհրդարանին մէջ: Գանգատողներէն քանի մը հոգի ալ... ընկերվարական :

Օրին մէկն ալ, բռնեցին մեր Մայքլին թեւէն ու դուրս շպրտեցին: Կարծեմ լորտ Տալլին ալ սաստ մը արժանացաւ :

Քանի մը ամիս վերջ, հայ գրագէտը իր չունեցածը կ'առնէր ամերիկ. ափերուն վրայ, ուր մինչեւ հիմա կը մնայ եւ, անշուշտ, երբեմն իր առանձնութեան պահերուն կը մտածէ.

— Անօգուտ է եղեր: Իրենց լեզուով գրեցի... Քանի մը ծաղիկներ նետեցի իրենց գրականութեան ածուին մէջ... Ծափահարեցին: Գրպանս ալ ունէի իրենց անցագիրը: Միշտ իրենց լեզուն խօսեցայ եւ հազիւ բարեհաճեցայ հայերէն խօսիլ հայրիկին ու մայրիկին հետ: Վտանգի պահուն, ուզեցի դրական ապացոյցը տալ իմ հաւատարմութեանս : Բայց, ափսոս, այս օրուան արժանացուց, Ուրեմն իմ «անուխացնութիւնս» մէկ փէննի ալ չարժեր եղեր: Մե՜ղք ...

Այո, մեղք, մանաւանդ անոր համար որ մեր Մայքլին աչքերը բացուեցան, երբ իր տարիքը յիսունին բարեւ կուտար: Աւելի կանուխէն հասկըցած պիտի ըլլար որ նոյնիսկ Անգլիացին չի սիրեր որ մէկը իր ծագումը մոռնայ եւ Անգլիացիութիւն ծախէ :

Յոյս ունինք, Արլըն իր դասը առած է եւ հիմա չարհամարհեր այն ազգը, որուն արիւնը կայ — ուզէ թէ չուզէ — իր երակներուն մէջ :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՕՐԵՐՆ ԱՆՑԱՆ

Օրերն անցան· վարդերը թօշ· երգերը լուռ·
Կորանցուցի՞ արդեօք ճամբաս· գիշերն է մօտ·
Բայց հեռաւոր մշուշներուն մէջէն կարօտ
Ձայնի մը կանչը կը հասնի միշտ քաղցրալուր:

Ի՞նչ կ'ըսէ ան· սէ՞րն ընկերոջ մը ցնորային,
Թէ պաղատանքը մեռելի մը սիրական՝
Որ յուսալով այցելութիւն մը շիրմական ,
Կը ճեղքէ թումբն իր անծանօթ գերեզմանին ...

Բայց ննջեցեալը ճշմարիտ ե՞ս եմ արդեօք ,
Որ կանչող ձայնը սատկօրէն սրտամորմոք
Չեմ իմանար, եւ այս ճամբուն վրայ մոլորած՝

Չեմ գիտեր ո՞ւր կ'երթան քայլերըս դեդեւկոտ,
Դէպի վաղուան առաւօտնե՞րը լուսաբբած,
Թէ օրերուս վերջալոյսին մահակարօտ ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Յիշիր որ անկարելի է կատարեալ բախտաւորութեան հասնել, սակայն ոչ-կատարեալ բախտաւորութիւնն ալ դէշ չէ :

✕ Աշխատանքը անէծք չէ, այլ անհրաժեշտութիւն :

✕ Ամուսնացիր որքան կարելի է շուտ, ամէնից լաւ է մինչեւ քսան տարեկան հասակը: Պսակը պիտի լինի առաջինը եւ կեանքի ամենամաքուր ուրախութիւնը :

✕ Մի նախանձիր: Նախանձը խստացնում է եւ մաշեցնում: Անկարելի է ծածկել զայն: Հետեւանքը այն է լինում, որ բոլորին թշնամեցնում ես քեզ :

✕ Առողջութիւնը բարիք է, սակայն ոչ բարօրութիւն :

✕ Մի ափսոսար անցեալի մասին եւ մինչեւ վերջին օրը յոյս ունեցիր ապագայի համար :

✕ Մի մեռցներ կիրքերդ, առանց կրքերի , կեանքը նման է մահու: Սակայն սովրէ նրանց վարել :

✕ Ոսկին ամենամեծ խոցն է մեր գոյութեան: Եթէ ուժ չես գտնի քո մէջ նրան ատելու, այն ժամանակ, բաղդաւորութեան ուղին կիսովին կը կըրճատուի քեզ համար: Եթէ նրան կը նուիրուես, ուղին քեզ համար կ'երկարի անչափ :

✕ Ամէն ժամանակ, ամենուրեք, բոլոր երեւոյթները ունին դրական կողմեր: Եղիր այդ բանին միայն ուշադիր :

✕ Մի վախենար մահից, մի մտածիր նրա մասին եւ մի սարսափիր նրանից: Ապրիր այնպէս, որ մահը հասնի իր ժամանակին, ինչպէս գիշերը փոխարինում է ցերեկին, ինչպէս ցերեկը փոխարինում է գիշերին :

Թարգմանեց ԱՐՍԷՆ ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ժ.— ՊՐԱԽԱ - ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Ոչ մէկ Բրիտանացի կը համարձակէր առանձին շարժիլ: Յարձակումներու կ'ենթարկուէին «Հականա»յի գաղտնի զինարանները: Լրտեսներ ու դաւաճաններ կը գործէին երկու կողմերու մօտն ալ: Կրակմար հռչակուած էր Երուսաղէմի եւ Թէլ Աւիվի մէջ: Խառարում՝ Եաֆայի եւ Նազարէթի մէջ: Ոչ ոք ապահովութեան մէջ կ'ապրէր: Դաւիթ կը կռուէր Գողիաթի դէմ: Ամբողջ աշխարհ եւ Միացեալ Ազգերը կը դիտէին: Հազարաւորներ մեռան :

Հողատար իշխանութիւնը ապարէզ իջած էր ջախջախելու գաղթային ուրիշ երկրի մըն ալ այս մրրաստութիւնը: Աշխատաւորական կուսակցութեան շատ մը անդամները դատապարտեցին իրենց կառավարութեան ընթացքը: Չըրչիլ հրապարակ եկաւ ի պաշտպանութիւն Իսրայէլացիներու: Նախագահ Թրումըն բացէ ի բաց նպաստաւոր կերպով արտայայտուեցաւ Պաղեստինի մէջ Հրեաներու անկախութեան համար: Միաց. Ազգերը խաղաղութիւն կ'ուզէին :

Երուսաղէմ այն սիրելի հոմանուհին էր, որուն ամէն ոք կ'ուզէր տէր դառնալ: Բողոքականները, կաթոլիկները, Հրեաները, Մահմէտականները: Ու մինչ ամէն օր արիւն կը թափէր, մինչ յուզումը միշտ կը բարձրանար, ձեւ կ'առնէր բոլոր ժամանակներու մեծագոյն լրտեսական պատմութիւններէն մէկը :

Մինչեւ որ իր բարեկամները Պրախայի բոլոր թուղթերն ու վաւերագիրները չտուին ինծի, չէր գիտցուեր, թէ մանկամարդ աղջիկը, որ կապուած էր Գէդէոնի հետ, միաժամանակ խորունկ ու անկեղծ բարեկամութիւն մը հաստատած էր Բրիտանական Հասարակապետութեան բանակի սպաներէն մէկուն հետ :

Պրախա լրտե՞ս մըն էր: Կարելի էր զայն կոչել ռազմական հետախուզութեան սպայ մը:

Եթէ Գեդէոն Բրիտանացիներու կողմէ ձերբակալուած եւ մահուան դատապարտուած չըլլար, Պրախա թերեւս բնաւ պիտի չընդունէր սէրը այս սպային, որ ի վերջոյ, Իսրայէլի ամէնէն թանկագին աջակիցներէն մէկը եղաւ իր անկախութեան պատերազմին մէջ :

1915ի Յուլիսին էր, որ «փալմախ»ի գաղտնի ռազմափորձերը տեղի կ'ունենային Իսրայէլի մէջ, տեղ մը, Մեռեալ ծովուն մօտերը: Տեղը գաղտնի կէտ մըն էր ,հեռու ամենամօտիկ գիւղէն:Հողամասի ամայութիւնը հիանալի յարմարութիւն ունէր ռազմափորձերու համար: Բայց ռազմախաղերը մատնուած էին Բրիտանացիներուն : Զօրամասեր հասան եւ ձերբակալեցին ով որ կրցան ձեռք անցնել :

Մահավճիռը ստոյգ էր ամէնուն համար: Գեդէոն, վարիչը, տարուեցաւ Երուսաղէմի պետական բանտը: Անոր վճիռը վերածուեցաւ 15 տարուան բանտարկութեան : Ձերբակալուածներուն մէջ Պրախայի չգտնուիլը պարզ դիպուածի մը արդիւնքն էր: Գեդէոն ղրկած էր զայն Թէլ Աւիվ կարեւոր գործով մը: Պրախա խենթեցած էր զայրոյթէն եւ կատաղութենէն :

Իր բարեկամը, իր ղեկավարը բրիտ. ձեռքերու մէջ...Մայր Ֆուլտ փորձեց Պրախան ետ կեցնել ստորերկրեայ նոր գործունէութենէ : Գեդէոնի ձերբակալութենէն վերջ, յաջորդ ձերբակալուելիքը ինք կրնար ըլլալ: Մոկրապլի մօտ , Ռեխով Փինսքըր փողոցի փոքր յարկաբաժնին մէջ, յուսահատ մայր մը կը պայքարէր իր զաւկին համար :

Յուզիչ ցոյց մըն էր, բայց անօգուտ փորձ մը: Պրախա յայտարարեց, թէ պէտք է դրաւէ Գեդէոնին տեղը: Եթէ մայրը փորձէր կեցնել զինքը, պիտի փախէր եւ գաղտնի պիտի ապրէր միւսներուն հետ: Այլեւս բնաւ տուն պիտի չգար: Ինք, Պրախա Ֆուլտ, դասալիք մը չէր: Ասիկա բաց պատերազմ մըն էր Հրեաներու եւ Բրիտանիոյ միջեւ :

Ցոյցին արդիւնքը այն էր, որ մայր Ֆուլտ ի վերջոյ հարցուց .

— Իսկ ե՞ս ինչ կրնամ ընել: Թող ես ալ օգնեմ :

Տիկին Ֆուլտ, որ պատրաստ հանդերձեղէնի խանութ մը բացած էր, համաձայնեցաւ ծրարներ ղրկել Երուսաղէմի բանտը :

Թարգմ. Կ. Գ. Բ. ՁԻՆԿԸՐ

Գնաց եւ վերադարձաւ

Զօր. Այզընհաուըր Քորէա գնաց եւ վերադարձաւ անսովոր գաղտնապահութեամբ: Ճիշդ է որ գրոյցներ կը շրջէին, բայց ոչ ոք ստոյգ բան մը գիտէր:

Անցեալ ուրբաթ օրէն ի վեր մարդ չէր տեսած զինքը եւ թերթերը այլեւս չէին տպեր իր նկարը: Մինչեւ անգամ կիրակի օր, երբ եկեղեցի կ'երթայ իր կնոջը հետ, ոչ մէկ նկար տպուեցաւ: Ոստիկանները կը շարունակէին հսկել իր երկու տուներուն վրայ:

Գաղտնիքը պաշտօնապէս յայտնուեցաւ ուրբաթ օր: Զօրավարը Քորէա մեկնած էր Գշ. օր: Ուրբաթ զեկուցում տուաւ 125 թղթակիցներու առջեւ, Սէուլի մէջ: Երեք անգամ տեսնուած է հարաւ. Քորէայի նախագահին հետ: Օդանաւով թռիչքները տեւած են 47 ժամ: Հարիւր հազարաւոր Քորէացիներ եւ զինուորներ իրեն կը սպասէին ցուրտէն դողալով, բայց յուսախաբ եղան: Այզընհաուըր ներողութիւն խնդրեց նամակ մը տպելով թերթերուն մէջ:

Իր զեկուցման առեն, խոստովանեցաւ թէ «համայնաբոյժ դեղեր, հնարքներ չունիմ, որեւէ խնդիր լուծելու համար: Շատ մը միջոցներ կան սահմանափակելու համար այս կարգի պատերազմները, բայց մէկ բան ստոյգ է,— անընդհատելի է պատուութիւնը»:

Ոչ վճռական, ոչ ալ անմիջական փոփոխութիւններ կը նախատեսուին այս պտոյտին հետեւանքով: Իր կարծիքով դաշնակից ուժերը կրնան պահել իրենց ներկայ դիրքերը, առանց աւելորդ ծախքեր պատճառելու: Եթէ նոր արշաւանք մը փորձեն, վախ կայ որ կռիւը ծաւալի: Ուրեմն Այզընհաուըր իբրեւ նախագահ ալ պիտի գոհանայ սպասելով եւ յուսալով համբերութեամբ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ուրբաթ օրուան նիստին մէջ դահլիճը փրկուեցաւ միայն մէկ քուէով: Ընկերվարականները կ'առաջարկէին յետաձգել ելեւմտական օրինագիծը: Ժողովը մերժեց 305ի դէմ 306 ձայնով: Ելմտական յանձնաժողովը մերժեց Պ. Փինէի մէկ առաջարկը հարկային օրէնքի բարենորոգման մասին, որուն շնորհիւ կը յուսար 40 հազար միլիոն ֆրանք ճարել: Վարչապետը վստահութիւն պիտի պահանջէ Գշ. օր:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ամերիկեան շրջուն դեսպանը, Էտուին Լոք, ետ կանչուեցաւ: Դեսպանը ճառ մը խօսելով Պէյրութի մէջ, դիտել տուած էր թէ անհրաժեշտ է ոչ միայն մասնագէտներ, այլեւ մեծ դրամագլուխ տրամադրել յետամնաց երկիրներուն:

ԻՍՐԱՅԷԼ ուժգին բողոքագիր մը յանձնեց Զեխոսլովաքիոյ գործակատարին, բողոքելով Փրակայի դատին առթիւ եղած «զրպարտութեանց» դէմ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍ գնաց գերման ծանօթ ելմտագէտը, Տոքթ. Շախտ, վերակազմելու համար Սուրիոյ ելեւմուտքը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զօր. Նեկիպ, ազատ արձակեց մնացեալ 35 երեւելիներն ալ, որոնք արգելափակուած էին երկու ամիսէ ի վեր:

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒ ՄԸ տեղի ունեցաւ Իտալիոյ երեսփ. ժողովին մէջ: Խումբ մը երեսփոխաններ ծեծկուեցան: Աթոռներ, կաղամարներ, կօշիկներ եւ ուրիշ ամէն տեսակ իրեր իրար խառնուած էին: Բարապանի մը գանկը ջախջախուեցաւ: Քանի մը վիրաւորներ հիւանդանոց փոխադրուեցան: Հարիւր երեսփոխաններու աչքերը ուռած, հագուստները պատռած էին:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ մեղմացած են, օդին խստութեան հետեւանքով: Ֆրանս. աղբիւրէ 6000 կը հաշուեն ըմբոստներուն կորուստը:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Կեդր. Կոմիտէի ժողովը կը վերջանայ այսօր: Նիստը գաղտնի ըլլալով, զեկոյցներ կը տրուին մամուլին: Ժոռժ Քոնիօ ըսած է,— «Պէտք է խորտակել աշխարհակալութիւնը, որպէս զի ճամբայ բացուի Խ. Միութեան խաղաղասիրական ծրագրին առջեւ»: Տիւքլոյի կարծիքով, այս վերջին ժողովն է որ տեղի կ'ունենայ ի բացակայութեան Թորէզի:

ՍՈՒՐԻՈՅ սպարապետը, զնդ. Շիշաքլի, լրագրական զրոյցի մը առթիւ շեշտեց թէ «Արաբները մէկ ազգ կը կազմեն, միեւնոյն պատմութիւնը եւ լեզուն ունենալով: Բոլոր արաբ երկիրները կը կազմեն մէկ հայրենիք որ կը տարածուի Տաւրոսէն Պարսից ծոց, Եթովպիա, Սահարա, Ատլանտեան ովկիանոս եւ Միջերկրական»: Սուրիոյ միակ կուսակցութիւնը, «Ազատագրական Շարժում», նստակեաց պիտի դարձնէ վաչկատուն ցեղերը: «Արգիլուած է ամէն խտրութիւն՝ դաւանական, ազգային կամ ցեղապետական»:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ, Մարսէլ Մուրատեան, զոհ գացած է Կալէսի (Թունուզ) պահականոցին դէմ կատարուած յարձակման: Ծանր վիրաւորներուն մէջ կը գտնուի ուրիշ հայ զինուոր մը, Այվազեան: Մարսէյլի «Արծիւ» Մարզ. Միութիւնը այս առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Արամ Մուրատեանի:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի, այս կիրակի ժամը 16—23, ընկերվարականներու սրահը, 145bis, Av. Argenteuil, Անիէռ:

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՉ ԿՈԹՈՂԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Հայ բանաստեղծութեան օրը

ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Եշ., 11 Դեկտ., ժամը 21.15ին
ANGELICUM սրահին մէջ (Piazza S. Angelo)
JEAN BALLARD կը խօսի՝ »Les Voix de l'Arménie»
LUC ANDRÉ MARCEL «La poesie arménienne au moyen - âge»:

Դասախօսները կը ներկայացնէ Բժ. Արամայիս Սրապեան:

Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆ. Կապ. Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 4—11, 72 Bld. Maréchal Joffre, Պուր լա Րէնի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժնին
Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ Մուտքը 150 Ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Bourg la Reine կամ Aut. 188 Porte d'Orléansէն, իջնել Place Condorcet:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒԲԷՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը՝ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, Երիտ. Քրիստ. Միութեան սրահը՝ Cours Lafayette, 8 Passage Coste: Պիտի խօսի ընկեր Հրաչ Տասնապետեան — «Ռուբէն Տէր Մինասեան, մարդը եւ իր գործը»: Մուտքը ազատ է:

Տէր եւ Տիկ. Ն. Մ. Խաչիկեան (Ս. Սաթուռնէն), Տէր եւ Տիկ. Պ. Ա. Խաչիկեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Գ. Ա. Պալեան (Գահիրէ), Պ. Գ. Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Մ. Խաչիկեան (Ամերիկա), Պ. Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Լ. Խաչիկեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ս. Դ. Պալեան (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկին Վ. Ն. Պալեան (Գահիրէ) խորունկ վիշտով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, քրոջ եւ ազգականին Այրի տիկին ԼՈՒՍԱՆ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ (Ծնեալ Պալեան) մահը որ տեղի ունեցաւ Նոյ. 30ին Վիէնի հիւանդանոցին մէջ ծանր գործողութենէ մը վերջ: 75 տարեկան էր:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Դեկտ. 2ին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղին գերեզմանատունը:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մանուկներու Օրուան յանձնախումբին ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 4ին Régent սրճարանի վերնայարկը, մեթրօ Cadet: Մասնաճիւղերէն կը խնդրուի ղրկել իրենց ներկայացուցիչները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Փետր. 22ին, կիրակի օր, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Ժորժ Ե.ի մեծ հանդիսասրահին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մանուկներու օրը Լիոնի մէջ, 3 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 9 Décembre 1952 Երեքշաբթի 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6936-Նոր շրջան թիւ 2347

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ԸՍԵԼ Կ'ՈՒԶԵՆ

Երբեք պիտի չզբաղէինք Փարիզի ռամկավար օրկանին ինքնութեամբ եւ ուղղութեամբ, եթէ իրենք տեղի տուած չըլլային կարգ մը երկդիմի եղոյթներով :

Ի վերջոյ որո՞ւ անունով կը խմբագրուին եւ կը տպուին սա ճառոմաբան պատգամները եւ կողմնակի խայթոցները, իբրեւ «Զօրակոչ» կամ «Ճշմարտութիւն» :

Եթէ Փարիզի ռամկավարները մասնաւոր առաքելութիւն մը ստանձնած են Եւրոպայի մէջ ; բոլորովին տարբեր՝ Միջին Արեւելքի եւ Ամերիկայի դաւանակիցներէն, ինչո՞ւ կը ծածկեն իրենց ինքնութիւնը :

Իրենց չարժական «Ազգային Հիմնադրամ»ը Եգիպտոսի ռամկավարներուն մէկ ձեռնարկն է, հիմնուած՝ որոշ նպատակներով :

Արդ, նպաստընկալ եւ նպաստաբաշխ Սնտուկ մը կրնա՞յ դառնալ ազգային - քաղաքական հոսանք, իբրեւ օրկան ունենալով «Այսօր - Ապագայ»ն, ինչպէս կը յիշեցնեն օրն ի բուն :

Իսկ եթէ նոր խմբակցութիւն մը կազմուած է Փարիզի մէջ, ազգասէր եւ ազգանուէր, եւ թերթն ալ անոր պաշտօնական բերանն է, ի՞նչ պատճառ ունին ծածկամուն գործածելու :

Հրապարակաւ կ'ուղղենք այս հարցումները, աչքի առջեւ ունենալով թերթին Նոյ. 23 — 24 եւ 29 թիւերուն ստորագրուած պատգամներն ու հոգեհաց քարոզները, որոնց բաւական թոյն ալ խառնուած է :

Օրինակ, «Զօրակոչ»ին մէջ — հովուերգութի՛ւն — թերթին վարչական տնօրէնը կ'երգէ անհուն խանդաղատանքով եւ հատուած առ հատուած կրկնելով .

— « Կը սիրեմ Ազգս, անշուշտ թէ կը սիրեմ, պէտք է որ սիրեմ» :

Բայց նոյն պատիւը կը զլանայ «ուրիշներուն».

— « Որ Ազգին մէջ առանձինն Ազգ են կազմած ... Եկեղեցի ... Հայրենիք ..

Ոգեկան Հայրենիք, — Օդային Հայրենիք, — Անհող Հայրենիք» :

Ի՞նչ ընենք : Ամէն մարդ օժտուած չէ ազգի եւ Հայրենիքի Սիրով (Երեւանեան ուղղագրութեամբ) :

Նոյ. 29ին Պ. տնօրէնը վարձու կուտայ թերթը եւ կը փորձէ «ճշմարտութիւնը» պարզել չռայլաբան ներբողականով մը :

«Հրաշքի պէս բաներ» տեսնելով Նոյ. 29ի մէջ, Պարոնը յանկարծ լեղապատառ կանչ մը կ'արձակէ, ինչպէս կարդացիք արդէն .

— «Ո՞ւր է մեր վերելքը, — Ո՞ւր է մեր գրականութիւնը, — Ո՞ւր է մեր հայերէնը ...» :

Նոյն իսկ վիճելի կը գտնէ մեր «Հայութիւնը» :

Եւ, իբրեւ «զգաստութեան ձայն», նորէն կը յիշեցնէ Նոյ. 29ը, որպէսզի մենք ալ կարենանք « հրաշքներ ստեղծել » :

Հէ՛յ աշխարհ, մարդիկ վեց - եօթը օրուան ճամբայ կտրելով, վերելք, հրաշք եւ ուրիշ բաներ կը տեսնեն : Բայց, չե՛ն տեսներ իրենց աչքերուն տակ եղածը : Տեսանելին եւ շօշափելին :

« Մենք կոյրերուն հետ գործ չունինք» , կ'ըսեն, դաս տալու յաւակնութեամբ :

Եւ յանկարծ կը կուրանան : Եւ կ'ուրանան ինչ որ կատարուած է, Հայկական Արտասահմանի մէջ : Իսկ եւ իսկ հրաշք :

Ներելի՞ է այսքան չլանալ եւ խեղճանալ, ի փառս չինծու տարեդարձի մը :

Եւ յետոյ, կարելի՞ է բաղդատել :

Անդին՝ ժողովուրդ մը ամփոփուած իր Հայրենի հողերուն վրայ եւ կորիզ մը կազմած, իբրեւ առանձին միաւոր :

Աստին՝ նոյնքան ժողովուրդ արմատախիլ եւ ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի : Այլազան, անծանօթ եւ խորթ ափերու վրայ : Ենթակայ՝ բազմազան իշխանութեանց եւ փորձութեանց :

Անդին՝ կազմակերպուած եւ հաստատուն ամբողջութիւն, որ անդադար կը բանի բռնաբարոյ իշխանութեան մը մականին տակ, համաձայն կամ, խորոշ ծրագրի մը :

Աստին՝ ծփուն բազմութիւն, անթիւ կտորակներու բաժնուած : Առանց ոտքին տակ հող ունենալու : Միշտ գլխուն վերեւ՝ անստուգութեան մղձաւանջը :

Շարունակենք վերլուծել : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԹԷ ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՍԻՐԵՄ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ...»

Ամէնքդ ալ գիտէք, — երկու ֆրանսացի գրագէտներ խորապէս կը սիրեն Թուրքերը, պանծացնելով զանոնք իբրեւ հանդարտաբարոյ, ազնուական, փիլիսոփայ, անուշ, բարեկիրթ, անվնաս ժողովուրդ մը : Անուններն ալ գիտէք, — Փիէռ Լօթի եւ Քլոտ Ֆարեր : Այս վերջինին շռայլած ածականներն են վերի բառերը, փարիզեան թերթէ մը քաղուած :

Ու սկսայ խորունկ, խորո՛ւնկ մտածել, չարչրկել ուղեղս, պեղել յիշողութիւնս, գտնելու համար փաստեր՝ այդ ազնուական եւ մանաւանդ անվնաս ժողովուրդին բարքերէն :

Քլոտ Ֆարեր ինք կուտայ կարգ մը օրինակներ.

— Տղան վազելով դպրոցէն դուրս կ'ելլէ եւ երբ մեծ հայրը կը տեսնէ սրճարանը «կլկլակ քաշելիս» անմիջապէս կը լռջանայ եւ կ'երթայ յարգանքով համբուրել ծերուկին ձեռքը : Ասկէ աւելի ինչ սրտառուչ փաստ բարեկրթութեան եւ ազնուականութեան :

Ֆրանսացի գրագէտը ճաշարան մը կ'երթայ պատառ մը բան ուտելու : Նաւավարներ եւ գործաւորներ որոնք հոն կը ճաշէին, իրենց գլուխներն անգամ չենդարձներ իրեն նայելու համար : Այսքան բարձր փիլիսոփայութիւն ո՞ր ժողովուրդը ունի :

Մզկիթի մը պատին տակ կծկուած ծերուկ մը գինքը անհանգիստ ընող շուներուն կը նետէ իրդաւազանը հեռուէն հեռու, անոնց չվնասելու մտահոգութեամբ : Կարելի՞ է երեւակայել այսքան բարեհամբոյր մարդիկ որոնք շուներուն իսկ խոշտ չեն ըսեր :

Տրապիզոնի «ազնուական» վալին, Ճեմալ Ազմի, սնտուկներու մէջ ողջ ողջ կը դամէ հայ երախաները եւ Սեւ Ծովուն ամեհի ալիքներուն կը յանձնէ, որպէսզի օօրօրեն զանոնք եւ քնացնեն : Ի՛նչ ազնուութիւն :

Տէր Զօրի մէջ Կեսարացի Չէքին պար բռնել կուտայ պարմանուհիներու եւ քարիւղ սրսկելով անոնց վրայ լուսավառութիւն կը սարքէ : Ինչ նուրբ ճաշակ արուեստի եւ գեղագիտութեան ...

Պոլսոյ մէջ ափ մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, վարչապետ եւ նախարար, դիշեր մր հաբիւրաւոր մտաւորականներ, գրագէտ, փաստաբան, բժիշկ, ուսուցիչ ժողվելով կը ղրկեն Այաշ ու Չանկըրը, արեան բաղնիքներ սարքելու համար :

Քաղաքակրթութեան այսպիսի ախոյեաններ - ո՞ր ժողովուրդը ունեցած է ... ՍՕՍԻ

ԹԱՆՁՐ ՄՇՈՒՇ ՄԸ, որ չէր տեսնուած 70 տարիէ ի վեր, խաւարի մէջ թաղեց Լոնտոնը, կիրակի օր, ահռելի քաոս մը ստեղծելով : Ամէն ինչ խանգարուեցաւ, կառքերու եւ հանրակառքերու երթեւեկէն մինչեւ օդանաւերու թռիչքը եւ նաւարկութիւնը : Երէկ վախ կար թէ կացութիւնը աւելի պիտի ծանրանայ : Ժողովուրդը մղձաւանջի մը մատնուած է, աւելի ծանր քան պատերազմի ատեն երբ լոյսերը կը մարէին :

Ջահեր կը վառին հիւանդանոց-կառքերուն առջեւ, ինչպէս 50 տարի առաջ : Շատեր դետը ինկան : Անցորդները իրարու կը զարնուէին փողոցներուն մէջ : Մէկ մղոն ճամբան աւելի քան մէկ ժամ կը տեւէր : Հազարաւոր ընտանիքներ կաթ չունեցան :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէն վերջացուց իր եռօրեայ նիստը, բոլոր պատասխանատու պաշտօններէն արձակելով երկու վաղեմի գործիչներ, Անտրէ Մարթի եւ Շարլ Թիյոն : Մարթիի մասին վերջնական վճիռը ձգուած է իր բջիջին, ինչ որ կը նշանակէ արտաքսում : Թիյոն առ այժմ շարքերուն մէջ կը մնայ : — Ժողովը որոշեց նաեւ կատարեալ անկախութիւն պահանջել Թունուզի համար եւ ուժգնօրէն պայքարիլ դաշինքին քաղաքականութեան դէմ :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ շատ կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի Ազգ. Ժողովին մէջ, այսօր, երեքշաբթի, պարզելով իր տեսակէտները եւ վստահութեան քուէ պահանջելով : Առջի օր կ'ըսէր.— «Դահլիճը չուզեր իյնալ, բայց եթէ Ազգ. ժողովը զինքը ազատէ ծանր պատասխանատուութենէն, սփոփանք մը պիտի զգայ » :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐ, ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԴԷՊՔԵՐ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կացութիւնը ծանր է Թունուզի մէջ, իբրեւ հետեւանք Ֆերհատ Հաշէտի սպանութեան :

Կիրակի ամբողջ օրը գոց էին արաբական բոլոր խանութները եւ շուկան : Ընդհ. գործադուլ հռչակուած էր եւ ոստիկանութիւնը կը խուզարկէր բոլոր անոնք որ արաբական թաղը կը մտնէին կամ անկէ կը մեկնէին :

Նոյն օրը բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին մարզպանին պաշտօնատան շուրջ, որովհետեւ զրոյց կը շրջէր թէ 2000 Արաբներ կը համախըմբուին մօտակայ մզկիթին մէջ : Բնիկներու թաղին մէջ քանի մը հարիւր հոգի շրջեցանփողոցները, ազգայնական երգեր երգելով : Տեղ մը ընդհարեցան շրջուն պահակներուն եւ դնդակներ արձակուեցան :

Ֆրանս. իշխանութիւնը ձերբակալած էր 12 երեւելիներ, դէպի հարաւ. Թունուզ փոխադրելով : Անոնց մէջ կը գտնուէին սպանեալ Ֆերհատի յաջորդը, Մահմուտ Մեսատի, պէյին իրաւագէտ խորհրդատուն, Նոր Տէսթուրի վարիչը եւն. : Որպէս զի ցոյցեր չսարքուին, Ֆերհատի մարմինը շոգենաւով մը փոխադրուեցաւ Քերքենա կղզին ուր ծնած էր սպանեալը :

Հիւս. Ափրիկէի մէջ մեծ յուզում պատճառեց սպանութիւնը : Երկու ռումբեր պայթեցան Քազապլանքայի մէջ (Մրոք), մէկը՝ երդիծաթերթի մը խմբագրատան, միւսը՝ եւրոպական դեղարանի մը առջեւ, երեք հոգի վիրաւորուեցան : Մարոքի բանուորներն ալ 24 ժամ գործադուլ հռչակեցին, իբրեւ սուգի նշան :

Քննութիւնները կը շարունակուին, ճշդելու համար սպանութեան պարագաները :

╳ Ֆրանս. մարզպանը, Պ. Հոթլոք, ցաւ յայտնեց Ֆերհատի սպանութեան առթիւ, ըսելով թէ անձամբ կը ճանչնար եւ սիրալիր կապեր ունէր : Իր տեսակէտները յայտնապէս հակառակ էին Ֆրանսայի տեսակէտներուն, բայց ջերմպէս կը սիրէր իր երկիրը : «Ահա թէ ինչո՛ւ կը խոնարհիմ իր դերեզմանին առջեւ, անկեղծօրէն դատապարտելով ահաբեկումը » :

Թունուզի վարչապետը, Պաքուշ, կը յուսայ թէ ամէն բան պիտի կարգադրուի երբ յանցաւորները գտնուին :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՄԱԿի Քղաք. Յանձնախումբի Դեկտ. 6ի նիստին մէջ, անգլ. պատուիրակը պաշտպանեց Ֆրանսայի տեսակէտը, շեշտելով թէ Ազգաժողովը իրաւունք չունի միջամտելու : «Ազգաժողովին համար վտանգաւոր պիտի ըլլայ միջամտել անդամակից պետութեան մը ներքին գործերուն կամ այդ պետութեան եւ անոր ենթակայ երկրի մը յարաբերութեանց » :

Պելժիոյ պատուիրակն ալ նոյն տեսակէտը պաշտպանեց : « Ազգաժողովը իրաւասու չէ քննելու երկու պետութեանց միջեւ կնքուած դաշնագիրները եւ չի կրնար դատական դերագոյն ատեանի մը վերածուիլ » :

Ամերիկեան թերթերը այս առթիւ դիտել կուտան թէ Անգլիա եւ Պելժիա այս դիտողութիւնները կ'ընեն որովհետեւ գաղավայրեր ունին : Երէկ պիտի խօսէր Մ. Նահանգներու պատուիրակը :

Շաբաթ օրուան նիստին մէջ, Եգիպտոսի եւ Ինտոնեզոյ պատուիրակները ցաւ յայտնեցին Ֆրանսայի բացակայութեան առթիւ : Ուրիշներ ալ սխալ կը գտնեն Ֆրանսայի ձեռնպահութիւնը :

Գերմանիա կը վաւերացնէ

Երկար եւ բուռն վիճաբանութենէ մը ետք, արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը Դեկտ. 6ին վաւերացուց Արեւմուտքի հետ կնքուած դաշնագիրները :

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ շաբթու յանկարծ յետաձգուած էր այս վաւերացումը : Այժմ հաստատելով թէ հաշտութեան դաշինքը եւ թէ եւրոպական բանակի ծրագիրը, արեւմտեան Գերմանիան մեծ քայլ մը առած կ'ըլլայ դէպի անկախութիւն : Իրազեկներ կը հաշուեն թէ պիտի ունենայ 500.000 զինուոր : Վերջնական վաւերացումէն ետք, արեւմտեան Գերմանիոյ 48 միլիոն բնակիչները գրեթէ կատարեալ անկախութիւն պիտի վայելեն :

Շաբաթ օրուան քուէարկութիւնը կարեւոր յաջողութիւն մը կը սեպուի Տոքթ. Ատընաուըրի համար : Մեծ ժխոր մը կը տիրէր այդ օրը եւ ճառերը 12 ժամ տեւեցին : Ընդդիմադիրները կատաղօրէն կռուեցան, դաշինքներուն վաւերացումը ջուրը ձգելու համար : Նիստը յաճախ կ'ընդհատուէր : Ծերունի վարչապետը, որ 76 տարեկան է, ի զուր ձայնասփիւռին կը դիմէր, որպէս զի իր խօսքերը լսեն : Պահ մը յիշեցուց թէ դեռ վերջերս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ»

Մեր քաղաքական գործիչներէն մէկը իր յուշերուն մէջ կը պատմէ տեղ մը.— Երբ Լենին ողջ էր, իսկ Հայաստան կ'ապրէր տագնապալի վիճակի մէջ, խումբ մր հայ համայնավարներ, որոնք մրածուեցան ետքէն իբրեւ «Հայրենադաւ», կը դիմեն Լենինի՝ խնդրելով միջամտել ի նպաստ բազչարչար հայ ժողովուրդին:

Լենին, որ բառերը ծամծմել չէր սիրեր, կը պատասխանէ կարճ մը.

— «Մենք երեսուն միլիոն ռուս կոտորեցինք, որպէսզի բոլշեւիկութիւնը յաղթանակէ. ի հարկին կը կոտորենք երեսուն միլիոն եւս: Ի՞նչ է, այս պարագային, հայկ. մէկ միլիոնին արժէքը: Եթէ բոլշեւիկութեան շահը պահանջէ, այդ միլիոնն ալ կը կոտորենք»:

Այս է համայնավարներու եւ համայնավար վարդապետութեան դաւանանքը:

Դաշնակցութիւնը այս «դաւանանք»ին դէմ բողոքեց ու կռուեցաւ ցարական Ռուսաստանի մէջ, որ Հայաստան կ'ուզէր առանց Հայու:

Դաշնակցութիւնը այս «դաւանանքին» բողոքեց ու կռուեցաւ սուլթանական Թուրքիոյ մէջ, որ ոչ Հայաստան կ'ուզէր, ոչ Հայ:

Դաշնակցութիւնը կր բողոքէ ու կը պայքարի Բոլշեւիզմի դէմ, որ այս «դաւանանքը» պետականացուց եւ իր պետին բերնով յայտարարեց.— «Ի՞նչ է, այս պարագային, հայկ. մէկ միլիոնին արժէքը: Եթէ համայնավարութեան շահը պահանջէ, այդ միլիոնն ալ կը կոտորենք»:

«Համայնավարութեան շահը» ամէն բան թող պահանջէ, բացի այս միլիոնէն:

Մեր շահր կը պահանջէ պահել այս միլիոնը եւ տէր կանգնիլ անոր:

Մենք կ'ուզենք ոչ թէ հող՝ առանց հայութեան, այլ կ'ուզենք հող եւ հայութիւն:

Կ'ուզենք ոչ թէ հայութիւն՝ առանց հողի, այլ կ'ուզենք հայութիւն եւ հող:

Եթէ մեղք է, եթէ յանցանք է այս բաները ըսել, կրկնել եւ ուզել, կ'ընդունինք, որ գործած ենք այդ մեղքը, գործած ենք այդ յանցանքը:

Պիտի գործենք նաեւ ասկէ ետք:

Դաշնակցութիւնը այն գիտակցութիւնն ունի, թէ անտեսուած, ուրացուած, ոտնահարուած են իր իրաւունքները: Ուստի՝ աննահանջ յամառութեամբ կը պահանջէ զանոնք:

Հաշուի չառներ իր «ուժերը». հաշուի կ'առնէ միայն իր «իրաւունքները»: Այս պատճառով ալ յաւիտենական դժգոհն է եւ յաւիտենական պահանջատէրը:

Օրինագրքի դէմ է պահանջել իրաւունք մը, որուն տէրը չենք:

Օրինագրքի դէմ է չպահանջել իրաւունք մը, որուն տէրն ենք:

Ոչ ոքի իրաւունքը կ'ուզենք յափշտակել, բայց կ'ուզենք նաեւ, որ ոչ ոք յամառի խլել մեր իրաւունքը մեր ձեռքէն:

Արդ, կը հարցնենք անգամ մը եւս.— Ինչո՞վ ասիկա յանցանք է կամ մեղք:

Կը հարցնենք նոյնպէս.— Ինչո՞ւ մեղադրել Դաշնակցութիւնը, որ իր ժողովուրդին իրաւունքը կը պահանջէ այն խոր գիտակցութեամբ, թէ յանցանք է զայն չպահանջելը, բայց երբեք՝ զայն պահանջելը:

Մենք կ'ուզենք մեր տան տէրը ըլլալ եւ ոչ վարձակալը: Այս է միակ ճշմարտութիւնը, ամբողջ ճշմարտութիւնը:

Զարմանալին այն չէ, որ մենք այս ճշմարտութեան կը ձգտինք եւ կ'ուզենք տէր ըլլալ մեր տան մէջ: Զարմանալին այն է, երբ ուզէինք կամովին հրաժարիլ մեր իրաւունքներէն եւ գոհանայինք վարձակալ միայն մնալով այն տան մէջ, որուն տէրն ենք «կամօքն Աստուծոյ»:

Այս է, ահաւասիկ, մեր դաւանանքը:

Վաթսուներկու տարիէ ի վեր այս նոյն դաւանանքը հակադրած ենք ցարերու եւ սուլթաններու դաւանանքին, իսկ երեսուներկու տարիէ ի վեր՝ համայնավարներու դաւանանքին:

Պատճառ մը չունինք հրաժարելու անկէ նաեւ այսօր:

Աշխարհի մէջ չկայ, չի կրնար ըլլալ մէկ հատիկ Հայ, որ յայտարարէ, թէ դէմ է այս դաւանանքին եւ հետն է Լենինի դաւանանքին, եթէ հոգիով բոլշեւիկացած չէ:

Չկայ հարազատ Հայ մր, որ ուժ ունենայ կրկնելու Լենինի հետ.— «Եթէ համայնավարութեան շահր պահանջէ, հայկ. միլիոնն ալ կը կոտորենք:

Համայնավարութեան շահր հայութեան շահը չէ, ինչպէս որ հայութեան շահը համայնավարութեան շահր չէ:

Բոլշեւիզմը կը մերժէ ազգութեան եւ հայրենիքի գաղափարները: Բայց, իբրեւ անդերագանցելի պատեհապաշտ, տեղին, առիթին եւ պարագային համեմատ, կը հագնի ազգայնամոլ եւ հայրենամոլ աղանդաւորի դիմակը եւ ինքզինք կր ներկայացնէ աննահանջ ախոյեանը թէ ազգութեան, թէ հայրենիքի:

Արդ, ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ բան մը թէ կը ժխտէ, թէ կը հաստատէ: Թէ կ'ուրանայ, թէ կը փառաբանէ:

Եթէ դէմ է ազգութեան եւ հայրենիքի գաղափարներուն, ապա ուրեմն ինչու աղանդաւորի այդ կեղծ դիմակը: Իսկ եթէ դէմ չէ, ի՞նչ է նշանակութիւնը Լենինի «պատգամ»ին:

Դէմ ըլլալ Բոլշեւիզմին, այս կը նշանակէ ազգին հետ ըլլալ, հայրենիքին հետ ըլլալ:

Մենք դէմ ենք բոլշեւիզմին, որովհետեւ ազգին հետ ենք, հայրենիքին հետ ենք:

Բայց հիմա եկած հասած ենք տեղ մը, ուր այս դաւանանքը կը մեկնաբանուի իր հակառակ իմաստով:

Մեզի կ'ըսեն.— Դէ՞մ ես Բոլշեւիզմին, ուրեմն դէմ ես հայրենիքիդ, դէմ ես ազգիդ:

Չե՞ս սիրեր բոլշեւիկ կարգուսարքը, ուրեմն չես սիրեր հայրենիքդ, չես սիրեր ազգդ:

Իսկ մենք կ'ըսենք.— Հայրենիքիս հետն եմ, որովհետեւ դէմ եմ Բոլշեւիզմին:

Ազգիս հետն եմ, որովհետեւ դէմ եմ բոլշեւիկ կարգուսարքին:

Մօտաւորապէս նոյն բանը կ'ըսէինք երէկ ցարերուն, որոնք Հայաստան կ'ուզէին՝ առանց հայութեան: Նոյնը՝ նաեւ սուլթաններուն, որոնք ոչ Հայաստան կ'ուզէին, ոչ հայութիւն:

Դարձեալ կը կրկնենք.— Իրաւատէր մարդը հաշուի չառներ իր ուժերը.— հաշուի կ'առնէ իրաւունքները միայն:

Ուժը չէ, որ կը յաղթանակէ միշտ. կը յաղթանակէ իրաւունքը, կը յաղթանակեն գաղափարները, որոնք իրաւունքէն կը բխին եւ անոր վրայ կը յենուն:

Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու համար կամ պէտք է ապացուցանել, թէ սնանկ են իր պաշտպանած գաղափարները, եւ կամ նոյնութեամբ առնել այդ գաղափարները եւ գործի վերածել զանոնք:

Առաջին պարագային՝ Դաշնակցութիւնը իրապէս այլեւս «անելիք չունի»: Երկրորդ պարագային՝ «արած» կ'ըլլայ իր անելիքը:

Պայքարի ուրիշ կերպ չկայ:

Դաշնակցութիւնը նեղ իմաստով կազմակերպութիւն մր չէ. աւելի բան մրն է: Մենք այդ «աւելի»ն կը կոչենք «Դաշնակցականութիւն», որ աւելի զօրաւոր է, քան Դաշնակցութիւնը. աւելի տեւական է, քան Դաշնակցութիւնը. աւելի տիրական է, քան Դաշնակցութիւնը:

Մենք «դաշնակցականացած» Հայեր ենք:

Կրնանք ըսել, թէ Դաշնակցութիւնը ինքն իսկ հպատակ է «Դաշնակցականութեան», զայն ժառանգած ըլլալով իր հայրերէն, նախահայրերէն ու նախնիքներէն:

Ամէն Հայու մէջ, Երկրէն ներս թէ Երկրէն դուրս, նստած է «դաշնակցականացած» Հայը, եթէ, ինչպէս կ'ըսէինք, հոգիով բոլշեւիկացած չէ արդէն:

Դաշնակցութիւնը 62 տարի պայքարեցաւ «Ազգ. Ուխտ»ին համար: Պատրաստ է պայքարելու նաեւ ասկէ ետք, 62 թէ 162 տարի եւս:

Մեր մեծ ընկերը՝ Նիկոլ Աղբալեան, կ'ըսէր առիթով մր.— «Հայ ժողովուրդը մի անգամ Հայաստան ստեղծեց: Մի անգամ էլ կը ստեղծի»:

Այս հաւատքն է, որ կը զօրացնէ մեզ:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Թմրեցուցիչներ

Վիճակագրութեան մը համաձայն ամբողջ աշխարհի մէջ 400 միլիոն մոլիներ կան թմրեցուցիչներու: Ահռելի թիւ մը՝ որ անդունդը կր գլորէ այդքան մարդկային խլեակներ:

Դժբախտաբար, այս քաղաքակրթեալ դարուն իսկ մարդկութիւնը չէ կրցած իրականացնել բարոյական, առողջապահական ու տնտես. այն պայմանները որոնց շնորհիւ կարելի պիտի ըլլար դարմանել շատ մր չարիքներ, վերցնել թշուառութիւնները: Յաճախ, մարդիկ կ'ուզեն խոյս տալ կեանքի իրականութենէն, գիրենք հալածող տառապանքներէն, մոռնալ պահ մը ներկան ու ապրիլ ցնորական աշխարհ մը, հեշտ, հմայիչ երազներով լի, ուր ամէն ինչ դրախտային է ու շողշողուն: Ու ահա կ'իյնան մոլութեանց գիրկը, անկումէ անկում, բարոյական, ֆիզիքական ու զգացական ուժերու կորուստով: Այս ճամբան այլեւս դէպի մահ կ'առաջնորդէ: Կամ յիմարանոցի մը անկիւնը: Միայն բժշկական ազդու միջամտութիւն մը կրնայ փրկել կորուստէ:

Կարծէք չբաւէին, բնական թոյներու ներգործումը մարդկային կազմի վրայ, մարդիկ եւս կ'աջակցին այդ թոյներուն յաղթանակը ապահովելու: Սուրճը, թէյը, ծխախոտը, ալքոլը թոյներ են որոնք աստիճանաբար կը վնասեն մեր մարմնին: Բայց թմրեցուցիչներու պարագան բոլորովին կը տարբերի իրենց գործած անխնայ աւերներով:

Գլխաւոր թմրեցուցիչներն են ափիոնը, քոքայինը եւ հաշիշը: Կր ներկայացնենք զանոնք ըստ կարգի.—

«Ափիոն»ը բոլորին ծանօթ է. կը ստացուի ճերմակ մեկոնէն (խաշխաշ, papaver somniferum): Այդ բոյսին ծաղիկներուն կանանչ պատիճին վրայ կատարուած դանակի պատռուածքներէն կը ծորի կաթնային խէժ մը որ օդին ազդեցութեան տակ կը թանձրանայ ու գորշ գոյն մը կը ստանայ: Ահա այդ խէժային հիւթն է ափիոնը զոր կը հաւաքեն ու փոքր գունդերու ձեւով կը յանձնեն առեւտուրի: Մեկոնր կը մշակուի ընդհանրապէս Փոքր Ասիոյ, Պարսկաստանի, Հնդկաստանի, Չինաստանի եւ Եւրոպայի հարաւ. արեւելեան երկիրներուն մէջ: 1909ին Շանկայի մէջ գումարուած միջազգային համաժողով մր ճշդեց Ծայր. Արեւելքի ափիոնի վաճառման ու գործածութեան սահմանները, խիստ արգելքներ դնելով անոր գաղտնի սպառման դէմ: 1912ին Լահէյի մէջ ստորագրուած սպառման գային պայմանագիրը կ'ընդհանրացնէր Շանկայի ժողովին որոշումները, հակակշռի ենթարկելով իւրաքանչիւր երկրի ափիոնի արտադրութիւնը: 1924 — 25ին եւս նոյն նպատակներով գումարած ժողովներ զբաղած են գաղտնի վաճառման հրսկողութեան հարցերով:

Ափիոնր հում նիւթ մրն է ճարտարարուեստին համար: Քիմիական աշխատանոցներու մէջ ափիոնէն կը հանեն երեսունի մօտ ալքալակերպ նիւթեր՝ մեծ մասով թմրեցուցիչներ իրենց կարգին: Այդ զտուած նիւթերէն գլխաւորներն են.— մորֆինը, Հէրօինը, Քոտէինը, Թէպաինը, Նարքոթինը, Փափաւերինը, Լաւտանինը: Բոլորն ալ օգտակար են բժշկութեան մէջ: Մորֆինը, որ ափիոնին ազդեցիկ տարրն է, ունի իր մոլի հետեւորդները ինչպէս եթերը: Ծխելու յատկացուած ափիոնը կ'ենթարկուի յատուկ խմորման մը՝ շնորհիւ մանր սունկի մը գործունէութեան:

Մարդիկ ափիոնի գործածութեան ծանօթ էին անյիշատակ դարերէ ի վեր: Մորփէոսը որ քունի աստուածն էր, յաճախ իր ձեռքին մէջ կր կրէր փունջ մը՝ մեկոնի: Մորֆինը իր անուանակոչումը կը պարտի Մորփէոսի: Պատերազմէն առաջ միայն Մ. Նահանգներու ափիոնի արտադրութիւնը կը հաշուեն տարեկան 300 հազար քիլօ, մինչ որ բժշկութեան պահանջին տասնապատիկն է: Այս թիւր կը մղէ խորհրդածութեանց:

«Քոքային»ը եւս ալքալակերպ մրն է քիմիական դասաւորումով: Կը ստացուի քոքա կոչուած թուփին տերեւներէն: Այդ տերեւները ծամելով կարելի է երկար դիմանալ յոգնութեան՝ առանց սնունդի պահանջ զգալու: Թուփը առատօրէն կը բուսնի Անտեան լեռներուն վրայ, Փերուի եւ Պոլիվիոյ մէջ: Սակայն կր մշակեն զայն Չիլիի, Արժանթինի անգլիական Կուիանայի եւ Հնդկաստանի մէջ: Հին ժամանակներէն հարաւ. Ամերիկայի բնիկները կը ծամէին քոքայինի տերեւները, անոնց գրգռիչ յատկութեանց համար: Քոքայինն ալ զօրաւոր թմրեցուցիչ մրն է եւ արգիլուած: Քոքայինէն եւս կը պատրաստեն բժշկական նիւթեր, ինչպէս նովոքայինր եւ սթովայինը:

«Հաշիշ»ը կը ստացուի կանեփին (cannabis sativa) էգ ծաղիկներէն: Այդ ծաղիկները ծածկուած են բարակ մազերով որոնց մէջ ծածկուած է գեղձ մր որ կ'արտաթորէ կանանչորակ նիւթ մը՝ հում հաշիշը: Կանեփր կը մշակուի Ասիոյ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Հաշիշին գործածութիւնն ալ իբրեւ թմրեցուցիչ այժմ տարածուած է ամբողջ աշխարհի մէջ: Հաշիշը իր անունը կր ստանայ Հասան Սապպահ անունով Արաբէ մը: Այս մարդը ԺԱ. դարուն հիմնած է արիւնարբու Հաշիշիններու աղանդր որ իր չարագործութիւններով ու ոճիրներով տխուր յիշատակ մր ձգած է Խաչակիրներու պատմութեան մէջ: Ֆրանսերէն assasin (ոճրագործ) բառն ալ իր ծագումը կ'առնէ Հաշիշինէն: Այս աղանդին հիմնադիրը իր հետեւորդներուն կը խոստանար դրախտը եւ Հաշիշին ներգործութեամբ զանոնք պահ մը կր փոխադրէր դրախտէն ներս … : Պոտլէրի եւ Թէոֆիլ Կոթիէի նման գրագէտներ եւս փորձած են անձնատուր ըլլալ հաշիշին:

Անհաշուելի են թմրեցուցիչներու գործած աւերները: Մարդիկ կր վերածուին անասուններու, զուրկ կամքէ ու բանականութենէ: Այս անկեալները եթէ մոլութեան առաջին շրջանին թոյնի փոքր քանակով մր կ'ենթարկուին անոր ազդեցութեան, հետզհետէ կը ստիպուին աւելցնել, նոյն ազդեցութիւնը ձեռք բերելու համար: Անոնք կր կորսնցնեն իրենց ախորժակը ու շատ չանցած կը դառնան կենդանի կմախքներ: Ընդհանրապէս գործարաններէ կ'այլասերին, ու կր կորսնցնեն իրենց գործելու յատկութիւնը: Ի վերջոյ ենթական կը կքի ֆիզիքապէս անխուսափելի մահով մը:

Զանոնք բուժելն ալ կը կարօտի կորուկ միջոցներու: Մարմնին մէջ թոյնին յառաջ բերած հաւասարակշռութիւնը խախտելու համար ենթական կը

Գաղութէ գաղութ

«Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը այս տարի եւս մեծ շուքով տօնուած է Լիբանանի մէջ: Պէյրութի Հանդիսութեանց նախագահած է ընկեր Կոմս որ պատմականը ընելէ վերջ Հ.Յ.Դ. ծագման եւ կատարած դերի մասին, շեշտած է թէ «մեր եւ միւս կուսակցութիւններու հիմնական տարբերութիւնը այն է որ միւսներուն մէջ կը բացակայի ընտանիքի գաղափարը, գաղափարական շաղկապը եւ միաձոյլ կամքը: Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր ընկ. Կարօ Գէորգեան: «Այս ինչ հսկայ ուժ է, որ հայրենի կենսատու հողէն հեռու, այսքան երկար տարիներ պայքարած՝ եւ միշտ կենդանի է եւ դեռ պատրաստակամութիւն ունի նոր 60ամեակ մըն ալ ընդգրկելու: Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդն է, եւ քանի առաջինը կ'ապրի, կը շնչէ, վերջինը եւս պիտի շնչէ ու ապրի մինչեւ որ կատարէ իր վսեմագոյն խաղը, որ ուշ կամ կանուխ պիտի իրագործուի»: Բանախօսը Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը նմանցուցած է ծիծեռնակի, իսկ Դաշնակցականները ուխտեալներու կարաւանի:

Անդրնահրի տօնակատարութեան առթիւ, Պուրճ Համուտի Հ.Մ.Ը.Մ.ականները իրենց նուագախումբին առաջնորդութեամբ Թաղերուն մէջ ջահազնացութենէ մը ետք, տեղ գրաւած են սրահին մէջ: Նախագահած է ընկեր Մ. Տէր Գալուստեան, շեշտելով այն հաւատքը եւ վստահութիւնը որոնցմով մեր ժողովուրդը կապուած է Դաշնակցութեան: Օրուան բանախօսը, ընկեր Արամ Սահակեան ըսած է թէ այս տօնը հաստատուած է 1925էն ի վեր եւ անհրաժեշտութիւն մըն է նոր սերունդը հաղորդակից դարձնելու համար նախորդ սերունդի կեանքի: Ապա պատմականը ըրած է Հայկ. Դատին ծագման եւ զարգացման: Քարանթինայի մէջ խօսած են ընկեր Ա. Ծառուկեան եւ Ղ. Զարբեան, Էշրէֆիէի մէջ ընկեր Ա. Գապաքեան եւ Գ. Գիւզալեան:

Թրիփոլիի մէջ՝ ընկերներ Մ. Տ. Գալուստեան եւ Եդ. Տարօնեան, Այնճարի մէջ ընկերներ Հ. Պալեան եւ Մ. Հերարտեան, Երուսաղէմի եւ Ամմանի (Յորդանան) մէջ բանաստեղծ Մ. Իշխան:

ԸՆԿ. ՏՈՔԹ. ԵՂԻԿ ԳՈՆԻԱԼԵԱՆ Պէյրութի ֆրանս. աստամնաբուժարանի դասախօսներէն, բժշկ. համալսարանի վերատեսչութեան կողմէ գնահատուելով, ստացած է փրոֆէսէօրի աստիճան (professeur suppléant): Բժիշկը վեց տարի առաջ հրաւիրուած էր ֆրանս. համալսարանի ատամնաբուժական բաժնին մէջ ստանձնելու Chef de Clinique պաշտօնը, երկու տարի առաջ նշանակուեցաւ դասախօս (Chargé de Cours):

ՅԱՏՆԻ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ Րաֆֆի Պետրոսեան իր առաջին նուագահանդէսը տուած է Պոլսոյ մէջ, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով եւ խոր տպաւորութիւն ձգելով: Պոլսոյ թերթերը գովեստով կը խօսին, յայտնելով թէ Րաֆֆի հարազատօրէն կը մեկնէ Պէթհովէնի, Շօփէնի, Լիսթի, Ռախմանինօֆի կամ Ա. Խաչատուրեանի ամէնէն բարդ ստեղծագործութիւնները:

ՊԱՆԻՈՍ, փոքր գիւղաքաղաք մը Միջերկրականի արեւելեան ափերուն վրայ, Լաթաքիոյ եւ Թարթուսի միջեւ, երկու տարի ի վեր կը յառաջդիմէ, շնորհիւ քարիւղի ճարտարարուեստին: Արդէն հոն հաստատուած են 35 հայ ընտանիքներ:

ՕՐ. ՆՈՒԱՐԴ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան կողմէ Հնդկաստանի ամերիկեան դեսպանատան մշակութային կցորդ նշանակուած է: Օրիորդը քանի տարի առաջ մեկնած է Պոլսէն: Պոմպէյի մէջ պիտի զբաղի մշակութային խնդիրներով եւ Ամերիկա ուսանելու գացող ասիացի աշակերտներով:

ԵՐԳԶՈՒՀԻ Տիկին Մարի Նազդաշեան (Աշըրդեան) որ Մարսէյլէն Պոլիս գացած էր, երգահանդէս մը պիտի տայ Դեկտ. 14ին: Տիկինը աւարտած է Վիէննայի երաժշտանոցը եւ շարք մը երգահանդէսներ սարքած Աթէնքի, Սելանիկի, Վիէննայի եւ Մարսէյլի մէջ: Առաջնակարգ երգչուհի մըն է եւ խմբավար:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Մեքսիքօ Սիթիի վարչութիւնը կոչով մը կը հրաւիրէ հասարակութիւնը օգնել Հ.Մ.Ը.Մ.ի զարգացման: Մեքսիքօ Սիթիի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղը կազմուած է նպաստելու Միջին Արեւելքի Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութեան: Ներկայ կոչով կը շեշտէ մարզադաշտերու անհրաժեշտութիւնը: Միութեան պատուոյ նախագահ Ճորճ Մարտիկեան երկու տարի առաջ նուիրեց 1000 տոլար Յունաստանի, 1000 տոլար Պէյրութի, իսկ 5000 տոլար ալ Հալէպի մարզադաշտին գնման համար: Յարդ Մեքսիքայի եւ Հաւանայի փոքր գաղութներէն հանգանակուած դրամներէն 2000 տոլար յատկացումներ եղան հետեւեալ կերպով: — 1500 տոլար Պէյրութի Շրջ. վարչութեան, 500 տ. Աթէնքի Շրջ. վարչութեան:

ՏԽՐՈՒՆԻ

Շաբաթ օր ցուրտ հողին յանձնեցինք մայրիկ մը եւս, Տիկին Ովսաննա Զէքմէեան:

Վերջին արտագաղթէն ի վեր հաստատուած էր Պրիւքսէլ, իր ամուսնին եւ զաւակներուն հետ: Բնիկ Այնթապցի էր, բայց եւ Տէօրթեօլի մէջ ճանչցայ զինքը, իբրեւ ուսումնատենչ եւ հանր. գործերու նուիրուած հայուհի մը, 1913ին, երբ այնքան քիչ էին իր նմանները գաւառի մէջ: Իր 2 անդրանիկները ղրկած էր Պէյրութի քոլէճները, երրորդն ալ, փոքրիկ Արփինէն, քաղաքին ազգ. վարժարանը, ջերմապէս փափաքելով անոնց տալ ազգ. եւ խնամեալ դաստիարակութիւն մը:

Ծանօթ էր բոլորին իր կատարած դերը 1909ին, Տէօրթեօլի պաշտպանութեան գործին մէջ: 1915ի սարսափելի օրերուն իր տունը եւ սեղանը բաց էր բոլորին առջեւ: Տէօրթեօլէն անցնող հիւր մը, պաշտօնական դէմք մը կամ պարզ ուսուցիչ մտաւորական մը կը վայելէր ջերմ հիւրասիրութիւնը Ովսաննա Հանըմին, որ իրական «հանըմի»մը նման ոչ միայն գիտէր ընդունիլ, այլ եւ օգտագործել իր ծանօթութիւնները ի նպաստ հանրային գործի մը: Այդ ծանօթութեանց շնորհիւ էր որ 1914—1915ին եւս կրցաւ այնքան օգտակար ըլլալ տարագիրներուն թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս:

Անողոք ախտը Փարիզի մէջ զգետնեց այս կորովի հայուհին, հակառակ իր հարազատներուն գուրգուրանքին: «Յանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիան» էր անշուշտ իր վերջին հառաչանքը: Տ.Շ.Մ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՆՈՐ ՄԷ ԿԳԻՐՔԸ

Ուիլեըմ Սարոյեանի վերջին գիրքը «Պէվըրլի Հիլսի հեծելանուորդը» աւելիքան նախորդ ստեղծագործութիւնները ինքնակենսագրութիւն մըն է, ինչպէս կը գրէ Saturday Reviewի քննադատը:

Այս գործը պատմութիւնն է մարդու մը որ իր զաւկին մէջ կը տեսնէ կրկնութիւնը իր իսկ պատանեկութեան: Հարց տալով ինքն իրեն այդ ապրումներուն խոր նշանակութեան վրայ, անձնատուր կըլլայ իր յիշատակներուն:

Երկը չունի ոչ սկիզբ եւ ոչ ալ վախճան: Վերյիշումները երեւան կուգան ժամանակագրական կարգին հակառակ, սկսելով ներկայէն վերջանալու համար անցեալին մէջ: Շօշափելի իրերը ամէնէն առաջ մէջտեղ կուգան, — հեծելանիւ, ձայնադիր, գրամեքենայ, որոնք իրենց կարգին կը վերյիշեն անձեր եւ դէպքեր, ընտանիքի եւ Լոս Անճէլէսի հայ համայնքի անդամներէն եւն.:

Այս բոլոր առարկաներու, դէմքերու եւ դէպքերու շուրջ հեղինակը կը հիւսէ խորհրդածութիւններու ցանց մը իբրեւ անհատ եւ իբրեւ արուեստագէտ:

Սարոյեանի տաղանդը, ըստ ամերիկացի քննադատին, խորապէս թարմ է, թարմութիւն մը՝ որ կը մօտենայ անմեղութեան եւ կը ձգէ խոր տպաւորութիւն:

Սարոյեանի ձիրքը ամբողջ հմայքը կուտայ գրքին որոշ անցքերուն: Իր պարզ եւ ուղիղ լեզուն, նախադասութիւններ միշտ կշռուած, սքանչելա-

կրէ ֆիզիքական ու հոգեկան տանջանքներ, մինչեւ որ մարմինը դարձեալ վերագտնէ իր հաւասարակշռութիւնը:

Փորձեցինք խոշոր գիծերով ներկայացնել չարիքին ահաւորութիւնը: Այսուհանդերձ ամէն չարիքէ բարիք մը կը ծնի: Թմրեցուցիչները հակառակ իրենց չարադէտ դերին ունին նաեւ իրենց բարերար կողմը՝ բժշկութեան մէջ: Մանաւանդ Ափիոնի եւ մորֆինի գործածութիւնը, աղիքներու եւ ուրիշ հիւանդութեանց բուժման մէջ, կամ իբրեւ կակղեցուցիչ, հականեխական ու զգայազրկիչ: Քոքայինը եւս այս տեսակէտով հրաշքներ կը գործէ վիրաբուժութեան մէջ, մանաւանդ աչքի գործողութեան համար:

Որքան մարդկային ցաւեր իրենց ամոքումը եւ սփոփանքը կը գտնեն այդ թմրեցուցիչներու գիտական գործածութեամբ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՍԵՒՌԱՆ. — Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղը գինեձօն մը սարքած էր ի նպաստ վերաբացուած դպրոցին: Հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ ընկերուհի Տիկին Իզմիրլեանի բնակարանին մէջ: Ներկայ էին բոլոր անդամուհիները եւ համակիրները, ինչպէս եւ Տէր եւ Տիկ. Բալուեան որոնք տաք մթնոլորտ մը ստեղծեցին: Տեղի ունեցան արտասանութիւններ, մեներգ, խմբերգ, հայկ. պարեր, ջերմ ծափերու մէջ: Ներկաներուն միջեւ գոյացաւ համեստ գումար մը, 16.300 Ֆր.: Բոլորը մեկնեցան ուշ ատեն գոհ տպաւորութեամբ: — Լ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ժ. — ՊՐԱԽԱ - ԽՍՐԱՅԷԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Նամակներ կը ղրուէին անոր պատրաստած համեղ խմորեղէններուն եւ անուշեղէններուն մէջ: Պրախա կ'այցելէր Գեդէոնին երկու ամիսը մէկ անգամ. բանտի կանոններուն բերմամբ աւելի յաճախ չէր կրնար տեսնել զայն:

Միաժամանակ խռովութիւնները ծաւալեցան: Ստորերկրեայ պատերազմը աւելի բուռն դարձաւ: Բրիտանիա զօրաշարժի ենթարկուած էր ափ մը Հրեաներու դէմ: Միացեալ Ազգերը մտահոգ էին Պաղեստինի պատերազմով: Ամերիկա կը թուէր դժգոհ ըլլալ երկու ժողովրդավար ազգերու միջեւ մղուած այս դժբախտ կռիւէն, երբ խորհրդային դիկտատորները կը ծրագրէին արշաւել ամբողջ հարաւ - արեւելեան Եւրոպայէն, Պերլինէն, Քորէայէն եւ Չինաստանէն ներս: Թշնամի արաբական աշխարհով մը շրջապատուած, Իսրայէլացիները, բազմամիլիոն բարեկամներ ունէին իրենց երկրէն դուրս — եւ սակայ չէին գիտեր:

Բրիտանացի սպան (կոչենք զայն Շելլի) մըտաւ հիմա Պրախայի կեանքին մէջ: Պրախա հանդիպեցաւ անոր Երուսաղէմի բանտին դիմացը: Բարձրահասակ էր, լեցունկեկ, վայելչակազմ:

Յաճախ ստացած էր պատուանշաններ:

Երուսաղէմի բանտը գացած էր քննական այցելութեամբ, երբ տեսաւ Պրախան, որ գացած էր Գեդէոնին մօտ: Կեցուց Պրախան եւ հարցուց անոր, թէ լա՞ւ էր Երուսաղէմի բանտը եւ կրնա՞ր ըսել, թէ որեւէ բրտութիւն ի գործ չէր դրուեր այնտեղ:

Պրախա ասպարէզ կարդաց սպային: Ոչ, Պաղեստինի մէջ, ոչ սորկային աշխատանքի արդելաբաններ կային, ոչ ալ կազի սենեակներ, բայց բրիտ. կառավարութիւնը ոչ մէկ բարոյական իրաւունք ունէր բանտարկելու Հրեաները:

Բրիտանացիները, հակառակ ընկերվարական գաղափարներով Աշխատաւորական կուսակցութիւն մը ըլլալնուն, կը վարուէին աւանդական գաղթարարներու պէս:

Այդ օր սկսաւ ամէնէն հրաշալի սիրահարութիւններէն մէկը: Երիտասարդ Հրէուհի մը ասպարէզ կը կարդար գաղափարապաշտ Անգլեւսաքսոնի մը: Շատ մը գիշերներ անոնք միասին նստան եւ խօսակցեցան: Պրախա պատմեց անոր իր ժողովուրդին, իրենց գաղափարականներուն, իրենց աղատատենչ կամքին մասին: Սպան պատմեց անոր Կանտիի մասին, որուն հետ տեսնուած էր, խօսեցաւ ընկերվարութեան շուրջ եւ ըսաւ, որ ինք արհեստով զինուոր մը չէր:

Ինքզինքը վտանգի ենթարկեց, Պրախան նուագահանդէսներու տանելով Թէլ Ավիվի մէջ եւ Պրախա, իբրեւ Հրէուհի մը, ինքզինքը հանդիսադրեց՝ հրապարակի վրայ անոր հետ տեսնուելով:

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. [illegible]

ՈՒՐԻՇ ՆՄՈՅՇ ՄԸ՝ «ԱՐԱՔՍ» ՄԱՆԿ. ԹԵՐԹԻՆ
Տարեկան բաժնեգին 1000 Ֆր.: Հատը 30 Ֆր.:
Հասցէ.— N. Hovhannessian, 14 rue du Soleil Paris

պէս կը ծառայէն ընտրած նիւթին :

Քննադատը միեւնոյն ատեն դիտել կուտայ թէ գիրքը անհոգութեան տպաւորութիւն մը կը ձգէ : Ինքն ալ կը խոստովանի այս պարագան, գրելով. — «Իմ երկերս անփոյթ են, բայց կը պարունակեն միշտ լաւ բան մը, սէրը՝ դէպի այս պիղծ աշխարհը եւ այս քամմնելի կեանքը» :— Ք.

յիշատակարան մը բացուեցաւ Պերկէն - Պելզէնի մէջ, «ուր 250.000 Հրեաներ եւ 50.000 Ռուսեր մեռած են, դէպք մը զոր աշխարհ չէ մոռցած» :

Իր ճառին մէջ, Տոքթ. Ատընաուըր կրկին եւ կրկին շեշտեց թէ իմաստութիւն չէ մերժել Արեւմուտքի բարեկամութեան ձեռքը : «Եթէ մերժենք վաւերացնել դաշինքները, պիտի մշտնջենաւորի անապահովութիւնը, աւելի մօտեցնելով պատերազմը» :

Ընկերվ. վարիչը, որ յաճախ կ'ընդմիջուէր, պնդեց թէ դաշինքներուն վաւերացումը պիտի խոպցնէ վիհը արեւմտ. եւ արեւելեան Գերմանիաներու միջեւ, թէ Գերմանները իրական բաժնեկից չեն դառնար, այլ ստորադաս դիրքի մը մէջ կը դրուին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ քաշուեցաւ Ինէսքոյէն, (Միջա - կոյթի Միութիւն), զայն համարելով «գործիք մը Մ. Նահանգներուն ձեռքը, սպառնալիք խաղաղութեան եւ թաքստոց բարբարոսութեան» :

ԼՈՒԵՐԸ յարձակում գործեցին Պելժիոյ խորհրդարանին վրայ իբրեւ հետեւանք նկուղներու մաքրագործման : Թուղթի դէզեր եւ լաթեր տեղափոխուած ատեն, անհամար լուեր դէպի սրահ խուժեցին, խուճապի մատնելով երեսփոխանները :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ պահանջեց Իսրայէլէն ետ կանչել իր դեսպանը, մեղադրելով թէ լրտեսական կապեր ունէր Սլանսքիի եւ միւս հրեայ մահապարտներուն հետ : Իսրայէլ մերժեց :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ արտօնեցին որ ամերիկեան ընկերութիւնները քարիւղ գնեն Իրանէն : Մինչդեռ Լոնտոն արգիլած է արտածումը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զօր. Նեկիպ, սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նախկին վարչապետ Նահասի հետ, անոր գործակիցները արձակելէ ետք : Այս հաշտութիւնը կապ ունի Սուտանի խնդրին հետ : Անգլիա կը պնդէ իր տեսակէտին վրայ : Կ'ըսուի թէ Ազգ. ճակատ մը պիտի կազմուի :

ՉԸՐՉԻԼ մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի խնդրէ Այզընհաուըրէն, քննելու համար շարք մը քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներ :

ՔՈՐԻԱՅԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ հնդկական բանաձեւը, որ քուէարկուած էր Ազգաժողովին մէջ, մերժուեցաւ Զինաստանի եւ Հիւս. Քորէայի կողմէ :

ՌՈՒՄԱՆԻԱ նորէն դիմում կատարեց Ազգաժողովին, որպէսզի անդամ ընդունուի :

ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ յատուկ փոշին, «պոմոլ», նոր մահեր պատճառած է գաւառի մէջ : Քննութիւնները կը շարունակուին :

ԷՎԵՐԷՍՏԻ գագաթը բարձրանալու երկրորդ փորձն ալ ձախողեցաւ, իբրեւ հետեւանք սաստիկ ցուրտին եւ հովին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Ա. Մուրատ - Պօյաճեան ողբացեալ Տիկին Ովսաննա Զէքմէեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Տիկն. Միութեան որբախնամ մասնաճիւղին : Օր. Ա. Փիրփիրեան 500 Ֆր. նոյն առիթով :

× Լիոնէն (Քրուա Ռուս) Կիւլէզեան ընտանիքը, Պ. Միհրան Գարանֆիլեանի (10 rue Jean Julien) մահուան առթիւ Հ. Ց. Դ. Տան հիմնադրամին կը նուիրէ 1000 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի :

× Լիոնէն Այրի Տիկին Վերժին Գարանֆիլեան, իր ամուսնոյն, Պ. Միհրան Գարանֆիլեանի, անակնկալ եւ կսկծալի մահուան առթիւ, Պէյրութի Փալանճեան Համազգայինի ճեմարանին կը նուիրէ «Յառաջ»ի միջոցով 1500Ֆր. :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ... ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի տարեկան պարահանդէսին :

Դեկտեմբեր 20 շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ :

Հայ բանաստեղծութեան օրը ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Եշ., 11 Դեկտ., ժամը 21.15ին
ANGELICUM սրահին մէջ (Piazza S. Angelo)
JEAN BALLARD կը խօսի՝ »Les Voix de l'Arménie»
LUC ANDRÉ MARCEL «La poesie arménienne au moyen - âge» :

Դասախօսները կը ներկայացնէ Բժ. Արամայիս Սրապեան :

Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ :

Կաղանդի գիշեր

Դեկտ. 31ին, ժամը 22էն մինչեւ լոյս : Պարահանդէս կազմակերպուած Ս. Խաչ Ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ բարեսիրական ձեռնարկներու : Hôtel des Ingénieurs des Arts et Métiersի շքեղ սրահներուն մէջ, 9bis, Ave. d'Iéna. Métro: Iéna: Նուագ, ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ :

Կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները դիմելով, առաւօտեան ժամերուն Տիկին Պչաքճեանի Wag. 99-65 եւ WIMAX հաստատութեան 25 ,rue Trévise, Pro. 44-39:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Վարդան Փափազեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով կամ հեռագրով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին Վ. Փափազեանի եւ իր զաւկին պատահած արկածին համար : Այս առթիւ 2000 Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին եւ 2000 Ֆր. ալ տեղւոյն Արենօյշներու եւ Արիներու Միութեան :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Զարասնճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Պ. Տիգրան Նորոյեանի, եւ բոլոր պարագաներուն Պ. Համբի Նորոյեանի արկածալի մահուան առթիւ : Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Տիգրանուհի Նորոյեանի մահուան առթիւ :

× Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը իր հայրենակից ՄԱՆՈՒԿ ՏԻՆՃԵԱՆի մահուան առթիւ իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հանգուցեալին այրիին, զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն :

ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՍԵՒՌԱՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Սեւրանի դպրոցին դասերը վերսկսած են, ուսուցչուհի Տիկ. Ա. Բալուեանի ղեկավարութեամբ : Կը հրաւիրուին նաեւ Օլնէի, Պլան Մէնիլի և Լիվրի Կառկանի ծնողները արձանագրել իրենց զաւակները կիրակի ժամը 9—12 : Դասաւանդութիւնները կը կատարուին նոյն ժամերուն : Հասցէ.— 5 Rue Maurice Berteaux :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկ. Ադպըլըղեան 2000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Թորոսեան 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Զոպոյեան 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ալոյեան հազար, Պ. Ս. Սուքիասեան հազար, Պ. Պ. Խօքսիւզեան, Աբիս. Թորոսեան, Ց. Թէճիրեան, Տ. Մուրատեան, Ա. Ալիքսանեան, ոմն, Ց. Զատիկեան, յարգելի հիւր մը Պէյրութէն 500ական Ֆր. : Գումար 10.000 ֆրանք :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Կ. Համալեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Համալեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Պօղիկեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ բարեգործական հաստատութեանց ըրած նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ մօր եւ զոքանչին ողբացեալ Այրի Տիկին ՆԱՐԵՆԿԻՒԼ ՀԱՄԱԼԵԱՆի (ծնեալ Սոնիկեան) տխուր մահուան առթիւ :

ՇԱՐԱԿԱՆ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Ա. պրակը լոյս տեսաւ Վենետիկ Ս. Ղազարու վանքին մէջ՝ ձայնագրուած եւրոպական խազերով երաժշտագէտ Հ. Ղեւոնդ Վ. Տայեանէ : Կը պարունակէ Աւագ Շաբթու ամբողջական երգերը եւ ստեղիները : Շատ կարեւոր Դպրաց Դասերու եւ երաժշտասէր հասարակութեան համար :

Դիմել Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարան : Հեռախօս Obs. 18-28:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԵՐ ԲՈԼՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՓԱԿԵԼ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ :

× ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ ԿՐՆԱՆ ՎՃԱՐԵԼ ՏՕՔԹ. Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ (ՄԻԼԱՆՕ) :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը, 14 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Café Regent, métro Cadet: Օրակարգ.— 1) Զեկոյց, 2) Հաշուետուութիւն, 3) Ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Տրապիզոնի Հայր. Միութեան պարահանդէսը, 17 Մայիս, կիրակի, Cercle Militaireի մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մանուկներու օրը Լիոնի մէջ, 3 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Հայկ Քիթապճեանէ 1000 Ֆր., փոխան ծաղկեփունջի, Պ. Արթիւր Յովհաննէսեանի նշանախօսութեան առթիւ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 10 Décembre 1952 Չորեքշաբթի 10 ԴԵԿՏ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6937-Նոր շրջան թիւ 2348

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

51 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱՅԻ ՄԷՋ, ԵՕԹԸ ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Բչ. օր շատ ծանր դէպքեր պատահեցան Քազապլանքայի մէջ, (Մարոք), ուր ընդհ. գործադուլ հռչակուած էր 24 ժամուան համար իբրեւ բողոք Ֆերհատ Հաշէտի սպանութեան դէմ (Թունուզ): Առաջին լուրերու համաձայն, սպաննուած են 51 հոգի, վիրաւորուած 74, ձերբակալուած՝ 140:

Ֆրանս. մարզպանը, զօր. Կիյեոմ, անմիջապէս շարժման մէջ դրաւ մօտ 10.000 զինուորներ, հրասայլներով եւ թնդանօթներով: Օդանաւերն ալ կ'օգնէին գործողութեանց, ամբոխը ցրուելու համար:

Տեղական թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ամբոխը զինուորներուն եւ ոստիկաններուն վրայ յարձակեցաւ քարերով եւ դանակներով: Ցոյցը սարքած էին Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը եւ երկու բոլշեւիկներ որոնք ձերբակալուեցան «Իսթիքլալ»ի վարիչին՝ Շերքաւիի հետ: Նախապէս Թունցիկներ ցրուած էին, պատուիրելով առեւանգել դաւաճանները, յարձակիլ Ֆրանսացիներու վրայ, դադրեցնել աշխատանքը ի նշան սուգի: Առտուն կանուխ թերթերը տպած էին ընդհ. գործադուլի կոչը: Պատերուն վրայ եւս ազդեր փակցուած էին: Երեք ճառախօսներ խօսք առնելով 2000 Մարոքցիներու առջեւ, ըմբոստութեան կոչ մը ուղղած էին: Նոյնիսկ ըսեր էին թէ Սուլթանն ալ համամիտ է:

Ժամը 22ին մունետիկ մը երեւցաւ կեդր. թաղին մէջ, ետեւէն ալ՝ ամբոխ մը որ սկսաւ քարեր նետել պահականոցին վրայ: Քիչ վերջ յարձակում կրեցին Տէր եւ Տիկին Հարթ, իրենց երեք զաւակներով: Պարոնը վիրաւորուեցաւ թեւէն, տիկինը գլուխէն, բայց կրցան փրկուիլ իրենց պզտիկներուն հետ, տուն մը ապաստանելով:

Յետոյ 600 բնիկներ փորձեցին գրաւել պահականոցը: Անմիջապէս ոստիկաններ եկան, բայց քարերով դիմաւորուեցան: Երկու ոստիկաններ եւ բնիկ մը սպաննուեցան: Ամբոխին թիւը բարձրացաւ 3000 — 5000ի: Ֆրանսացիները ստիպուեցան զինուորներ ղրկել, որոնք կրակ բանալով սպաննեցին 25 հոգի: Շատեր ալ վիրաւորուեցան:

Նոյն միջոցին ուրիշ թաղի մը մէջ ամբոխը երեք Ֆրանսացիներ վար առաւ կառքէ մը: Քիչ վերջ գտնուեցան երեքին դիակները, երկուքը գլխատուած, երրորդը քարերով ջախջախուած: Ֆրանսացի ուսուցիչ մը յարձակում կրեց երբ դպրոց կը տանէր տղաքը, բայց կրցաւ ամբոխը ճեղքել ատրճանակով: Ուրիշ Ֆրանսացի մը, Ռիպ, նախկին տնօրէն հանրօգուտ շինութեանց, կառքէն վար առնուելով քարկոծուեցաւ եւ մեռաւ:

Աւելի վերջը 6000 բնիկներ փորձեցին քաղաքին կեդրոնը խուժել, բայց մէկ ժամ կռուելէ ետք պարտուեցան, տասը մեռեալ եւ չորս վիրաւոր ձգելով: Ժամը 3ին զին. օդանաւեր թռան, ցրուելով ամբոխը: Ժամը 5.30ին բազմաթիւ զինուորներ եւ ոստիկաններ պաշարեցին Արհեստակց. Միութեան կեդրոնը: Կռիւը տեւեց երեք ժամ: Բանուորները աղիւսներ կը թափէին տանիքէն: Շատեր զինուած էին դաշոյններով եւ ուրիշ զէնքերով: Բոլորն ալ ձերբակալուեցան:

Ֆրանսական զօրքը այլուր փոխադրեց շատ մը Եւրոպացի ընտանիքներ: Արգիլուած է տուներէն դուրս ելլել ժամը 8էն 6 եւ համախմբուիլ փողոցներու մէջ: Զօր. Կեյոմ հանդարտութեան կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, միեւնոյն ատեն յայտնելով թէ յանցաւորները խստօրէն պիտի պատժուին:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Մտահոգութիւնը չէ փարատած Թունուզի մէջ: Ֆրանսացիները գնդակահարեցին երեք բնիկներ որոնք ոստիկան մը սպաննած էին մէկ տարի առաջ:

Թունուզի մէջ ալ արգիլուած է փողոց ելլել ժամը 8էն վերջ:

Զրոյց կը շրջէր թէ ձերբակալուած է պէյին անդրանիկ որդին, իշխան Շատի, բայց չուտ հերքուեցաւ: Իշխանը խօսելով լրագրողներու առջեւ, ըսաւ թէ Ֆերհատ Հաշէտի սպանութիւնը «Կարմիր Ձեռք» խումբին գործն է: Իր կարծիքով, Ֆրանսացի ոստիկաններ ալ կան այդ խումբին մէջ: Պէյը հիւանդ է, օրուան դէպքերուն հետեւանքով:

✕ Ալժէի մէջ ոստիկան մը վիրաւորուեցաւ եւ ինը ցուցարարներ ձերբակալուեցան երբ Թունցիկներ կը ցրուէին:

✕ Փարիզի թերթերը կը գրեն թէ Հիւս. Ափրիկէի վերջին ցոյցերը դիտմամբ սարքուած են, Ազգաժողովին վրայ ազդելու համար:

✕ Ազգաժողովին ամերիկեան պատուիրակը Բչ. օր խօսք առնելով, ըսաւ.— «Մենք վստահութիւն ևս յայտնենք Ֆրանսայի եւ Թունուզի ժողովուրդներուն: Անոնց կ'իյնայ տնօրինել իրենց ճակատագիրը: Ընդհ. Ժողովը պէտք չէ տայ որեւէ վճիռ որ կրնայ խանգարել Ֆրանքօ-Թունուզեան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԱԳՍ ՎԱՏՈՒԹԵԱՆ

«Կատարեա՞լ ենք մենք» — այս հարցումը կ'ուղղէ Փարիզի ռամկավար օրկանին տնօրէնը, գլխագիր:

Եւ անմիջապէս կ'եզրակացնէ թէ խեղճերուն խեղճն ենք արտասահմանի մէջ, բաղդատելով նոյեմբերեան Երեւանի հետ: Ոչ վերելք ունինք: Ոչ գրականութիւն: Ոչ հայերէն: Ոչ իսկ Հայութիւն...

Ո՞վ կատարելութիւն պահանջեց Երեւանէն:

Եւ ո՞վ ըսաւ թէ կատարեալ ենք մենք:

Ամէն տեղ ալ, մարդկութիւնը կատարելութեան կը ձգտի եւ չի հասնիր: Պէտք չէ որ հասնի: Եթէ հասաւ՝ կանգ կ'առնէ:

Արդ, երբ կը բաղդատեն Հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց վերելքը, որո՞վ իրաւամբ գերոյի կը վերածեն երկրորդին վաստակը:

Ի՞նչպէս կը մոռնան որ առաջինը, հաստատուն զանգուած, սկիզբէն իսկ իբրեւ ապաւէն եւ գործատէր ունեցաւ պետութիւնը:

Երկրո՞րդը, ծփուն բազմութիւն, ինքն էր իր բանուորն ու գործատէրը:

Ան ոչինչ ունէր երբ ցամաքէ ցամաք նետուեցաւ, երեսուն տարի առաջ: Եւ ամէն բան ունեցաւ աշխատանքով, յարատեւութեամբ, հաւատքով:

Անապատները ծաղկաստանի վերածեց: Գիւղեր եւ աւաններ շինեց:

Եկեղեցի եւ դպրոց բացաւ: Մամուլ, գիր, գրականութիւն ստեղծեց:

Միայն իր հայերէնով, մշակոյթով, արուեստով յիսուն տարի յառաջ նետուեցաւ:

Եւ դեռ ուժ ունի ասպարէզ կարդալու յարաճուն ստեղծագործութեամբ: Բոլոր ճակատներուն վրայ:

«Այսօր»ի բանդէտները ո՞ր ցամաք աղբիւրէն վերադարձան, ժխտելու համար այս հրաշափառ իրականութիւնը: Ո՞ր ջաղացքէն:

Երեւանի հանդէպ դիրք ճշդած ատեն, երբ մենք անկատարի մասին կը խօսինք, ինչո՞ւ անկիւն մը կը քաշուին, ծուռ նայուածքներ ուղղելով:

Մենք չենք պահանջեր որ մեզի պէս մտածեն, հիմնական, արմատական պահանջներ դնելով:

Բայց, երբ տարրական պահանջներ կը յիշեցնենք, ինչո՞ւ քիթ - բերան կ'ընեն:

Ձե՞ն ուզեր որ ազատ երթեւեկ եւ յարաբերութիւն հաստատուի Հայրենիքին եւ Հայկական Արտասահմանի միջեւ:

Տարրական օրէնք չէ՞ որ Հայրենիքին զաւակները ազատօրէն գործածեն Հայկազնեան բառարանին բառերը:

Եւ դեռ ուրիշ իրաւունքներ, որոնք սթալինեան սահմանադրութեամբ ալ նախատեսուած են:

Պաշտամունքի վերածելով Նոյ. 29ը, «Այսօր» «վատութիւն» կը նկատէ «ուրանալ և անտեսել Հայ Ազգային Պատմութեան ժամանակակից այդ էջը»:

Առանձին կը խօսինք այդ մասին:

Եթէ բառերը իմաստ ունին, այն ատեն թող բարեհաճին պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն.—

Վատութիւն չէ՞ ձայն - ծպտուն չհանել, երբ ապրիլեան գլխատումներ կը կատարուին Խ. Հայաստանի մէջ, հողմացրիւ փոշիացնելով մտաւորականութիւնը:

Դեռ քանի մը ամիս առաջ հրատարակուեցաւ 250 գրողներու մանրամասն ցանկ մը, անուններով եւ պաշտօններով: Այն ալ ոչ լրիւ: Միայն «անուանիները», ինչպէս կ'ըսէր իրազեկ աղբիւրը (Հայաստան):

Դաշնակցական մամուլը եւ ուրիշ թերթեր արտատպեցին այդ քստմնելի անճիտումը:

Վատութիւն չէ՞ր ռամկավար մամուլին քար լռութիւնը:

Վատութիւն չէ՞ բառ չարտասանել գոնէ ներքին սահմաններու մասին,— Հայկ. հողեր քմահաճօրէն կցուած դրացի երկիրներու: Նախիջեւանը իբրեւ դաշոյն մխուած Հայաստանի կողին, Թուրքեւսովետական դաշտնի դաշինքով:

Մշակոյթի ճակատին վրայ, վատութիւն չէ՞ բարեացակամ չէզոքութիւն ցուցնել, երբ անխնայ կ'աղճատեն մայրենի լեզուն, ռուս - թաթարական «բոստան»ի մը վերածելով:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԱՆՔԻՆ ՄԷ՞Ջ ԱԼ ԱԿՆՈՑ ԿԸ ՓՈԽԵՆ

Յաճախ լսած ենք թէ երբեմն պաղ հովեր կը փչեն Անթիլիասի «միջնաբերդ»ին մէջ:

Նեղմտութի՞ւն: Անտիրութի՞ւն: Կամ չափազանց բանդիտութի՞ւն:

Ամէն պարագայի մէջ երեւոյթ մը որ ոչինչ ունի բարենշան:

Ակամայ կը յիշեմ վերջին փաստը:

Հազիւ ստացած, սկսայ թղթատել կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթին՝ «Հասկ»ի բացառիկ թիւը, 480 էջ: (Յուլիս, Օգոստ., Սեպտ. 1952):

Ստուար հատոր մը՝ նուիրուած Գարեգին կաթողիկոսի յիշատակին: Ամբողջովին սեւերով շրջանակուած: Ընտիր տպագրութեամբ, եւ պատկերազարդ:

Հատորը կը պարունակէ բազմազան տպագիր եւ անտիպ նիւթեր, լիովին պատկերացնելով ողբացեալ կաթողիկոսին կեանքն ու գործը:

Ուշագրաւ է, մասնաւորապէս, ինքնակենսագրութիւնը, որ դժբախտաբար կէս մնացած է, (գրուած՝ մինչեւ 1900):

Բազմաթիւ ծանօթ գրողներու յօդուածներէն, զանազան ուսումնասիրութիւններէ եւ վկայութիւններէ վերջ, հատորը կուտայ ամփոփումներ՝ թերթերու խմբագրականներէն:

Այնտեղ կը տեսնէք չորս ամփոփում՝ Հնչակեան «Արարատ»էն: Վեց նմոյշ՝ ռամկավար «Զարթօնք»էն: Մէկ մէկ վկայութիւն՝ Դաշնակցական «Արեւելք»էն «Յուսաբեր»էն, «Ալիք»էն: Իսկ «Յառաջ»էն,— չոր ու ցամաք լուր մը:

Կարդացէք եւ դատեցէք.— «Յառաջ», 24 Յունիս 1952.— «Կիրակի օր, Փարիզի անբեկն ալ հաղորդեց Կիլիկիոյ կաթողիկոսին մահը:

... Իր մշակութային ու վարչական կարողութիւնները ի սպաս դրած է Սփիւռքի հայութեան»:

Ոչ միայն պաղպաւակ, այլեւ կեղծ:

Ամբողջովին շինծու է երկրորդ պարբերութիւնը: Մէկ բառն անգամ չի համապատասխաներ «Յառաջ»ի ոճին, շարադրութեան կամ տեսակէտին:

Կը բանամ «Յառաջ»ի հաւաքածոն եւ կը տեսնեմ առաջին խմբագրականը՝ «Գարեգին կաթողիկոս», Յունիս 22ին: Յետոյ ուրիշ մը՝ «Գարեգին բանասէր», Յունիս 24ին:

Դժուա՞ր էր գոնէ 15 — 20 տող արտագրել նոյնութեամբ, իբրեւ բնորոշ պատկեր եւ հարազատ վկայութիւն:

Քանի՞ տեսակ ակնոց կը գործածեն վանքին մէջ, թերթ կարդացած ատեն:

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔԻՆ ԴԷՄ բուռն յօդուած մը հրատարակեց Լոնտոնի սեղանաւորական օրկանը, «Ֆինէնշըլ Թայմզ», դիտել տալով թէ Ֆրանսա ի վերջոյ պիտի ստիպուի արժեզրկել իր դրամը: Թերթին կարծիքով, մինչ շատ մը պետութիւններ իրենք զիրենք գտած են, Ֆրանսա «մեծ բացառութիւն մը կը կազմէ»: Պ. Փինէ վճռած է տեղի չտալ:

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄՇՈՒՇԸ 4 միլիոն սթերլին արժած էր առաջին օրը: Առջի գիշեր աւելի սաստկացաւ: Բնակիչները արեւի շող մը չեն տեսած չորս օրէ ի վեր:

ԻՍՐԱՅԵԼԻ Նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Իսահակ Պեն - Զւի, 62ի դէմ 120 ձայնով: Ծանօթ պատմագիր մըն է, 68 տարեկան: Գործօն դեր կատարած է Իսրայէլի ազատագրական պայքարին մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Սահմանադիր ժողովը մէկ շաբաթէն պիտի վճռէ հետեւեալ խնդիրը,— միապետութի՞ւն թէ հանրապետութիւն:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ ձերբակալուած են հինգ նախկին նախարարներ եւ ուրիշ բազմաթիւ մարդիկ, ինչպէս կը հաղորդէ Պելկրատի անթելը:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ քանի մը օրէ ի վեր կը խորհրդակցի իր գործակիցներուն հետ, մարտանաւի մը մէջ: Օրակարգին գլխաւոր խնդիրն է Քորէայի պատերազմը:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ 40 % աւելցած է Ֆրանսայի մէջ, մէկ տարուան ընթացքին:

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԼՈՒԾԻՆ ՏԱԿ

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ, ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՏԸՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ ԵՒԱՅԼՆ

ԽՄԲ. — Խորհրդային թերթերը (Սովետ. Հայաստանն ալ միասին) կը շարունակեն մօտէն տեսութիւններ հրատարակել Թուրքիոյ քաղաք. եւ տնտեսական կացութեան մասին:

Ահաւասիկ վերջինը, որ կը կրէ «Թուրքիան ամերիկեան աշխարհակալութեան լուծի տակ» խորագիրը. —

Ամերիկեան դրամատէրները իրենց յարձակողական ծրագիրներուն մէջ աչքի զարնող տեղ կը յատկացնեն Թուրքիային: Անոնք՝ անընդհատ կը հսկեն այդ երկրի քաղաք. եւ տնտես. կեանքին վրայ, կ'աշխատին երկիրը դարձնել իրենց զինակայանը (պլացտարմ !): Այդ գործին մէջ անոնց կ'աջակցին Թուրքիոյ վարիչ շրջանները, որոնք շատոնց հլու գործիք դարձած են ամերիկեան նախայարձակներու ձեռքը:

Լիզպոնայի ժողովին մէջ Թուրքիան Նախայարձակ ատլանտեան խմբակցութեան մէջ մտցնելէ ետք, երկրի ռազմականացումը լայն թափ եւ ծաւալ ստացաւ: Թուրքիա գացին Եւրոպայի սպարապետ զօր. Այզընհաուըր, զօր. Րիճուէյ, ծովակալ Քէրնի, բազմաթիւ զին. խորհրդականներ եւայլն: Ամերիկեան ռազմամոլներու հոսանքը դէպի Թուրքիա ցարդ կը շարունակուի: Ինչպէս կ'երեւայ թրքական մամուլի տեղեկութիւններէն, նախայարձակները նախ եւ առաջ կ'ուզեն գիտնալ թէ Թուրքիան որքան զինուոր կրնայ տրամադրել «Ատլանտեան» հրամանատարութեան:

« Ենի Իսթանպուլ » թերթը հաղորդած էր թէ Այզընհաուըրի այցելութենէն ետք Անգարայի մէջ տեղի ունեցած են Զին. Բարձրագոյն խորհուրդի նիստեր, ուր քննուած են ընդհ. զօրաշարժի ծրագիրներ եւ Թուրքիոյ ռազմօդային ուժերու նախապատրաստման հետ կապուած հարցեր: Աւելի ուշ, Մ. Նահանգները գացին Թուրք բարձրաստիճան սպաներ :

Թրքական բանակը կորսնցուցած է իր ազգային հանգամանքը եւ այժմ ամբողջովին կը գտնուի ամերիկեան սպաներու վերահսկողութեան տակ : Անոնք խրատունք ստացած են ոչ միայն վարժեցնելու այդ բանակը ամերիկեան օրինակով, այլեւ պաշտօնազրկելու իրենց ոչ - հաճելի Թուրք սպաները :

Ուաշինկթընի պահանջով Թուրքիան Քորէա ղրկեց զօրամաս մը, որ ամբողջովին ջախջախուեցաւ: Քորէայի մէջ սպաննուած, վիրաւորուած եւ գերի ինկած են 12 հազար Թուրք զինուոր ու սպայ: Հակառակ այդ ծանր եւ անիմաստ կորուստներուն, Թուրքիոյ վարիչ շրջանները, հնազանդելով իրենց ամերիկեան տէրերու ուղեցոյցներուն դէպի սպանդ կ'ուղարկեն նորանոր զօրամասեր :

Մ. Նահանգներու դրամատէրները Թրքական կառավարութեան պարտադրեցին մասնաւոր օրկան մը իրագործելու համար Լիզպոնայի մէջ տրուած որոշումները: Այդ մարմնին մէջ կը գտնուին Թուրք դիւանագէտներ եւ սպաներ որոնց գործունէութիւնը լիովին ենթարկուած է Անգարայի ամերիկեան դեսպանութեան եւ ամերիկեան ռազմական պատուիրակութեան ղեկավար զօր. Արնոլտի :

Թրքական տնտեսութիւնը վերածուած է ռազմական ճարտարագործութեան: Ամերիկեան գործամոլները իրենց ձեռքը կ'առնեն երկրի ժողովրդական տնտեսութեան կարեւոր ճիւղերը: Անոնք երկրէն կ'արտածեն ռազմական հում նիւթ, մասնաւորապէս մեծ քանակութեամբ քրոմ, եւ կը լեցնեն Թրք. շուկան իրենց չծախուած ապրանքներով: Ատոր հետեւանքը եղաւ ազգային արդիւնաբերութեան կարգ մը ճիւղերու աշխատանքի սահմանափակումը եւ գործազուրկներու յաւելումը: Նոյնիսկ Թրք. այն թերթերը, որոնք հակառակ չեն ներկայ քաղաքականութեան, չեն կրնար ծածկել ամերիկեան բռնութեան հետեւանքները : Օրինակ, «Ագշամ» թերթը, արձանագրելով Թրքական հիւսուածեղէնի արդիւնաբերութեան անկումը, կը գրէ. — « Մեր սեփական արդիւնաբերութիւնը կը կործանի հիւսուածեղէն ծախող կարգ մը օտար առեւտրականներու շահերը ապահովելու համար »: « Պարըշ » թերթը կ'ըսէ. — Օտար դրամագլուխը կը կտրէ մեր գիները, եւ կը դրաւէ մեր շուկաները: Ան թափանցած է մեր արդիւնաբերութեան մէջ, մինչեւ մեր ազգային դրամատունները :

Թրքական ելեւմտացոյցի առիւծի բաժինը կը ծախսուի օդանաւակայաններու, ռազմածովային խարիսխներու կառուցման վրայ, բանակի յարաճուն սատարութեան վրայ: Ուշագրաւ է, որ եթէ 1952ի ելեւմտացոյցով ռազմական պէտքերուն յատկացուած է 500 միլիոն Թրքական ոսկի (առանց հաշուելու լրացուցիչ արտակարգ յատկացումները), ապա ծանր տագնապի մատնուած գիւղատնտեսութեան զարգացման ծախքերը կը կազմեն միայն 60 միլիոն ոսկի, իսկ առողջապահութեան եւ ընկերային ապահովութեան յատկացուած վարկերը կը կազմեն աւելի փոքր գումար մը: Թուրքիոյ պետական պարտքը երեք միլիառ Թրք. ոսկիէն աւելի է:

Երկրին մէջ կ'աճի արժեզրկումը, կ'աճի նաեւ արտաքին առեւտուրի բացը: Թրքական պահեստներուն մէջ կուտակուած է տասնեակ հազարաւոր թոն ծխախոտ, որ չի կրնար ծախուիլ վասն զի Ամերիկացիները գրաւած են շուկաները :

Զինարշաւը կ'իջեցնէ աշխատաւորներու ապրուստի մակարդակը: Այս տարուան առաջին եռամսեակին սննդամթերքի գիները աճած են 15—40 առ հարիւր եւ միեւնոյն ատեն սղած են ընթացիկ ապրանքները: Օրէ օր կ'աւելնայ գործազուրկներու թիւը: Հարիւր հազարաւոր մարդիկ կը թափառին քաղաքներուն մէջ, աշխատանք փնտռելով : Թուրքիոյ մէջ — կը գրէ «Գուարէթ» լրագիրը, շատ մը մարդիկ չեն կրնար հաց ճարել... Երկու հոգիի կը հասնի մէկ զոյգ կօշիկ: Այս է մեր ապրուստի մակարդակը: Այս է մեր ճակատագիրը» :

Գործազրկութիւնը կ'ընդգրկէ ոչ միայն բանուոր դասակարգի եւ գիւղատնտեսութեան բանուորներու լայն խաւերը, այլեւ Թուրք մտաւորականութիւնը: «Ագշամ» կը գրէ թէ համալսարան աւարտած մօտ 500 հոգի վերջերս հեռագիր ղրկած են վարչապետին, պահանջելով ղրկել զիրենք որեւէ աշխատանքի: Բարձրագոյն կրթութիւն ստացած հազարաւոր մարդիկ ստիպուած են գոհանալ պատահական վաստակով կամ յանձն առնել բեռնակիրներու, պահակներու, աղբահաւաքներու եւն. աշխատանքը :

Սոսկալի աղքատութիւն կը տիրէ գիւղին մէջ: Թուրք մամուլի տեղեկութեանց համաձայն, երկրին մէջ կան վեց միլիոն լրիւ, երկու միլիոն կիսահողազուրկ գիւղացիներ: Հարիւր տնտեսութեան կը հասնի 11 գութան: Սերմերու եւ լծկաններու չգոյութեան պատճառով ամբողջ հողատարածութեան մէկ երրորդ մասը չի մշակուիր: «Ուլուս» թերթը կը գրէ, թէ Մալաթիոյ նահանգին մէջ գիւղացիներու միայն տասը առ հարիւր կրնայ համեմատաբար տանելի կեանք մը ապահովել իրեն համար, միւսները ստիպուած են թողուլ իրենց գիւղը եւ պատառ մը հաց փնտռել : « Ծիշդ նոյնպիսի պատկեր կը տեսնենք նաեւ Թուրքիոյ միւս շրջաններուն մէջ»:

« Ճումհուրիյէթ»ի թղթակիցը որ ճամբորդած է Տիարպաքըրի հովիտի գիւղերը, կը հաղորդէ իր տպաւորութիւնները.

— « Ես տեսայ աղտոտ, անօթի մարդիկ, որոնք ոչ գլխարկ ունէին ոչ ալ տոնամամ: Տեսայ գիւղեր այնպիսի տուներով, որոնք պատուհան չունին եւ գետնի կամ ջրհորի կը նմանին: Այդ տուներուն մէջ մարդիկ կ'ապրին անասուններու հետ միասին»:

Գիւղացիներու թշուառութիւնը կը վատթարանայ կալուածատէրերու, կուլակներու եւ տեղական իշխանութեանց կամայականութեան հետեւանքով: Յուսահատութեան մատնուած գիւղացիները յաճախ կը բողոքեն իրենց կեղեքիչներուն դէմ: Մամուլը քիչ փաստեր չի հաղորդեր երբ իշխանութիւնները պահակազօրքի մեծ ջոկատներ կը ղրկեն գիւղացիական պոռթկումները զսպելու համար :

Թերսնուցմի, բնակարանային ծանր պայմաններուն եւ տարրական բժշկ. օգնութեան չգոյութեան հետեւանքով տարածուած են զանազան հիւանդութիւններ, մանաւանդ Թոքախտը: «Միլլէթ» թերթը կը գրէ թէ պաշտօնական տուեալներով, երկրին մէջ Թոքախտէն ամէն տարի 40 հազար մարդ կը մեռնի: Սակայն կը շեշտէ թէ այդ տուեալները իրական կացութիւնը չեն պարզեր, որովհետեւ գիւղերուն մէջ, ուր կ'ապրին ամբողջ բնակչութեան 80 առ հարիւրը, Թոքախտէն մեռնողներու հաշիւը չեն ըներ:

Թուրքիոյ մէջ հիւանդանոցներու եւ դպրոցներու, բժիշկներու եւ դասատուներու խիստ պակասը կը զգացուի: Դպրոցական մանուկներու աւելի քան կէսը չուսանիր: Վերջին երկու տարուան ընթացքին գիւղական շրջաններուն մէջ բացուած են ընդամէնը քանի մը տասնեակ նոր դպրոցներ: Նոյն ժամանակաշրջանին, հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան համաձայն Թուրքիոյ մէջ շինուած են 241 բանտ, ինչպէս եւ ոստիկ. եւ ոստիկան - զօրքի նոր շատ մը վարչութիւններ : « Ճումհուրիյէթ» կը գրէ թէ Թրք. իշխանութիւնները մշակած են բանտերու շինութեան տասնամեայ ծրագիր:

Վերջերս Թրք. կառավարութիւնը կարգ մը կտրուկ միջոցներ ձեռք առաւ, խաղաղութեան կողմնակիցներու եւ բոլոր անոնց դէմ, որոնք չեն ուզեր հաշտուիլ ամերիկեան բռնութեան հետ: Իշխանութիւնները փակած են բոլոր յառաջդիմական թերթերը, բանտ նետելով անոնց տէրերը եւ աշխատակիցները:

Թրք. բանտերուն մէջ կը հեծեն հազարաւոր մարդիկ, որոնք չեն ուզեր հաշտուիլ ամերիկեան տիրապետութեան հետ, վճռաբար կը պահանջեն դադրեցնել զինարշաւը եւ հաստատել Թուրքիոյ խաղաղ համագործակցութիւնը բոլոր երկիրներու հետ :

Բ. ԴՄԻԴՐԻԵՎ

Ծնունդը եւ Գերմանիոյ հայ տարագիրները

ՄԻՒՆԻԽ. — *Գերմանիան կը պատրաստուի Ծընունդի եւ Նոր Տարուան տօներուն: Ամենայետին գիւղերէն մինչեւ քաղաքները եռուզեռի մէջ են : Հակառակ վաղահաս ձիւնի ու մառախուղին, ուրախ տրամադրութիւն մը կը տիրէ փողոցներուն մէջ: Վաճառատուներու ցուցափեղկերը գիշեր ցերեկ լոյսերու մէջ կը շողան ցոյց տալով խունկ - բամ անցորդներու իրենց ճոխ ու այլազան ապրանքները, որոնք այնպիսի գեղեցիկ ճաշակով եւ ցուցադրուած, որ կարելի չէ կանգ չառնել առանց զմայլելու: Ու երեւակայել, որ տակաւին եօթը տարի առաջ այս շքեղ շէնքերուն ու լուսազարդ փողոցներուն փոխարէն աւերակներ միայն կային : Սովն ու յուսահատութիւնը ուրուականի պէս կը յածէին: Բայց ժողովուրդ մը երբ ունի ապրելու կամքը ու հաւաքական ուժը՝ կրնայ հրաշքներ գործել : Ասոր լաւագոյն ապացոյցը կուտայ երէկուան պարտուած գերման ժողովուրդը ստեղծելով իր աւերակներէն նոր կեանք մը , նոր հաւատք մը:*

Այս խորհրդածութիւններուն ընթացքին կը տարուիմ մտածել նաեւ մեր աւերակներուն մասին, զորս լքեցինք մեր հայրենիքին հետ, դառնալով տարագիր օտար ափերուն վրայ: Սակայն ժողովուրդ մը, նոյնիսկ հայրենազուրկ, երբ կը պահէ իր մշակոյթը բարձր պահելու ուժը, օր մը անպայման կը վերատիրանայ իր հայրենիքին : Պէտք է երկիւղածութեամբ պահպանենք այն հոգեկան արժէքները, զորս մեր նախնիքները մեզի ձգեցին փրկելով դարերու ահաւոր փոթորիկներէն: Պէտք չէ ներքին պայքարներով սպառինք: «Ով հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը՝ քո հաւաքական ուժի մէջ է»: Այս սրբազան պատգամը մեզի ձգեց մեծ բանաստեղծ Ե. Չարենց իր կեանքին զոհաբերութեամբ:

Չկայ ժողովուրդ մը որ այնքան խոր պաշտամունքով տօնէ Ծնունդը ինչպէս հիւսիսային ժողովուրդները եւ յատկապէս Գերմանացիները : Der heilige Abend *(Սուրբ Իրիկունը) իրենց մօտ պահուած է հին աւանդական ըմբռնումով : Եւրոպական միւս երկիրներու մէջ, մանաւանդ լատին ժողովուրդները առհասարակ կը նախընտրեն իրենց* Noel*ը տօնել հանրային զբօսարաններու մէջ: Մինչդեռ Գերմանացիներու համար Ծնունդը կը համարուի համայնական սիրոյ և ընտանիքի տօնը, որու խորհրդանիշն է Ծնունդի ծառը:*

Այս զգացումը ինչքան հարազատ է նաեւ հայ ժողովուրդին համար :

Դեկտեմբեր 23ի իրիկունը փողոցները ամայացած կ'ըլլան : Ամէն մարդ կանգնած է Ծնունդի ծառը՝ դոց կը մնայ մինչեւ որ տունին մեծը բանայ ու բոլոր անդամները ներս հրաւիրէ: Եւ հաւաքուելով լուսավառ ծառին շուրջ, մեծ ու պըզտիկ խոր երկիւղածութեամբ կ'երգեն Ծնունդի ծանօթ երգը «Լուռ գիշեր, սուրբ գիշեր» : Ցետոյ կը բաժնուին նուէրները ու կը շարունակուի տօնակատարութիւնը ընտանեկան ջուարթ ու խաղաղ մթնոլորտին մէջ: Ալքոլը, նոյնպէս պարելը, զանց կ'առնուին, վերապահելով Նոր Տարուան: Կէս գիշերին կը ղօղանջեն եկեղեցիներու զանգակները հրաւիրելով ժողովուրդը Ծնունդի սրբազան պատարագին :

Այդ իրիկունը ամէնէն աղքատ տան մէջն իսկ պիտի լուսավառի Ծննդեան ծառը ու պիտի հնչէ «Լուռ գիշեր, սուրբ գիշեր» աղօթաշունչ երգը : Այսպէս կը տօնէ գերման ժողովուրդը իր Ս. Ծընունդը :

Սակայն, խոր թախիծ մը կը համակէ մեզ, երբ կը խորհինք որ ափ մը հայ տարագիրներ կան Գերմանիոյ մէջ որոնք այդ իրիկունը անմասն պիտի մնան այս ընդհ. երջանկութենէն, մանաւանդ հայկ. Ծնունդի գիշերը, հեռու սիրելիներէ, հայկ. միջավայրէ եւ Հայ. եկեղեցիին օրհնութենէն:

Կ'արժէ կոչ մը ուղղել բոլոր սրտցաւ հայրենակիցներուն որպէսզի նուէրով մը յիշեն մեր տարագիր քոյրերն ու եղբայրները : Այդ կերպով կարելի է մեր Ծնունդի գիշերը իրենց մռայլ խրճիթներուն մէջն ալ լուսավառել Ծնունդի ծառ մը :

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Ատ շնիկը իմս է :

Բ.— Ո՞ւր կորսնցուցիր :

Ա.— Մեծ ժամացոյցին քով :

Բ.— Ուրեմն քուկդ չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ ես զայն մեծ ժամացոյցէն 200 մեթր հեռու գտայ ... :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ԱՆՏԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր Հայերուս մէջ ծնողները իրենք իրենց իրաւունք տուած են որեւէ անուն փակցնել իրենց նորածիններուն: Օրէնք, կանոն չկայ: Նոյնիսկ կրնան որեւէ բառ մը իբրեւ անուն յարմարցնել իրենց աղջիկներուն եւ մանչերուն:

Ֆրանսական օրէնքը կ'արգիլէ ծնողներուն իրենց քմահաճոյքին ենթարկել երախաներուն անուանակոչումը:

Քանի մը ամիս առաջ Ֆրանսացի համայնավար մը կ'ուզէ իր նորածին աղջիկը Քադիա (Կատարինէին ռուսական ձեւը) անուանել, քաղաքապետարանին արձանագրող պաշտօնեան կը մերժէ:

ՀԱՅՐԸ.— Ի՞նչ, ես իրաւունք չունիմ իմ զաւկիս ուզած անունս տալու.

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆ.— Ոչ պարոն, միայն տօնացոյցին մէջ եղած եւ անկէ դուրս միայն պաշտօնապէս ճանչցուած անուններով կրնանք արձանագրել: Դուք ազատ էք ձեր մէջ ուզած անունով կոչել ձեր աղջիկը, պայմանաւ որ արձանագրութեան տոմարին մէջ օրինաւոր անունով մը արձանագրուի, օրինակի համար Cathérine:

Ու մարդը կը խոնարհի օրէնքին առջեւ: («Իւմանիթէ»ի մէջ կարդացի):

Անուններու անիշխանութեան պատճառաւ է որ մեր թերթերուն կը «փնտռուի»ի եւ մահազդներու բաժնին մէջ կը հանդիպինք խելքէ-մտքէ չանցած անուններու:

Ես տարագրութեան ընթացքին իմացայ այնպիսի անուններ որոնք ինծի մտածել տուին թէ մեր գաւառի հայրենակիցները խտրութիւն չէին դներ Թուրքերէն, քիւրտերէն, պարսկերէն անուններու միջեւ, եւ երբ առիթը ունեցայ իրենց հետ խօսելու, այն եզրակացութեան եկայ թէ իրենց միակ մտահոգութիւնն էր գտնել այնպիսի անուն մը, որ ուրիշներ չունենան, եզակի անուն մը, հոգ չէ թէ բարբարոս ըլլայ:

Աստուածաշունչի գործածած անուններն ալ պատուի արժանացած են մեր մէջ, Հրեաներուն նախանձը շարժելու աստիճան: Կարծեմ քրիստոնեայ ժողովուրդներու մէջ հրէական անուններու առատութեան տեսակէտով մենք ենք որ մրցանիշը կը կոտրենք: Եթէ Յակոբ Պարոնեան մը չունենայինք Աբիսողոմ անունը ծաղրելու համար, ո՛րքան Աբիսողոմներ պիտի ունենայինք: Եւ ո՞վ էր այդ մարդը,— Հրէաստանի Դաւիթ Թագաւորին փառամոլ եւ անբարտաւան տղան, որ հօրը դէմ ապստամբելով ուզեց գահը ձեռք անցրնել: Բայց պարտուեցաւ եւ ձին հեծնելով փախած ատեն իր երկայն մազերը ծառի մը ճիւղերուն փաթթուեցան: Ձին անցաւ գնաց եւ ինքը ծառէն կախուած մնաց:

Քանի մը խօսք ալ երրորդ. անուններու մասին: Անշուշտ տարբեր են քրիստոնեայ ժողովուրդներու անունները: Ֆրանսահայ ծնողները սովորութիւն ըրած են իրենց զաւակներուն երկու անուն դնել, մէկը հայկական, միւսը Ֆրանսական: Տունին մէջ հայկական անունով կը կանչեն, իսկ դուրսը Ֆրանսական, այսպէս անունը թէ հայութիւնը կը պահէ եւ թէ տեղական պայմաններուն յարմարած կ'ըլլայ:

Քիչ մը ճաշակ եւ կարգ-կանոն:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՏԻՐՈՒՆԻ

Թրոյ-Վոթրվլիթի մէջ (Մ. Նահանգներ) մեռած է Պանք Օթթոմանի հերոսներէն Յակոբ Խոզիկեան (Հաճի):

Ծնած էր 1865ին Տիվրիկի Օտուռ գիւղը (Սեբաստիոյ Նահանգ): Պանք Օթթոմանի գրաւման մասնակցող հերոսներէն միակ վերապրողն էր: 1896ին Կ. Պոլսոյ մէջ անդամ էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ մասնակից եղած էր կուսակցական այն նիստերուն, որոնց մէջ 1896 Օգոստին որոշուեցաւ կատարել Պանք Օթթոմանի ցոյցը, ստիպելու համար օտար պետութիւնները, որ ազդեցութիւն բանեցնեն Սուլթան Համիտի վրայ, որպէսզի վերջինս իրագործէ հայկ. բարենորոգումները:

Երբ Պանք Օթթոմանի վրայ յարձակումը որոշուեցաւ ընկեր Յակոբ Խոզիկեան մէկն էր այն հերոսներէն, որոնք պատրաստ գտնուեցան զոհուելու հայկ. իրաւունքներու պաշտպանութեան համար:

Ինչպէս ծանօթ է, այդ հերոսական դէպքին մասնակցող յեղափոխականները Եւրոպական կառավարութեանց հովանաւորութեան տակ Թուրքիայէն հեռացան, ոմանք գացին Արժանթին (Հար. Ամերիկա) ուրիշներ՝ Եւրոպա եւ ոմանք ալ՝ Հայրենիք: Ընկեր Յակոբ Խոզիկեան կ'ըլլայ վերջիններէն մէկը:

1909ին կուգայ այս երկիրը եւ կը հաստատուի Ուոթրվլիթ, Նիւ Եորք: Ամուսնացած էր եւ ունէր զաւակներ երկիրը: 1915ի տարագրութեան օրերուն կորսնցուց իր ընտանեկան բոլոր պարագաները: Տոգորուած ազգային վրէժխնդրութեամբ նոյն տարին կամաւոր գնաց Կովկասի ճակատը: Իսկ իր փոքր եղբայրը Խաչիկ Խոզիկեան 1917ին կամաւոր էր Կիլիկիա Հայկ. Լեգէոնին եւ նահատակուած է Մարաշի կռիւներուն մէջ:

Թաղման ծաղկեպսակներ ղրկած էին ազգականներ եւ բարեկամներ նաեւ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն:

× Աստիս Ապեպայի մէջ (Եթովպիա) մեռած է ընկեր Ամասիա Սուքիասեան: Ծնած էր 1880ին Աշտարակի մէջ: Բարձրագոյն ուսումը կ'աւարտէ Փեթերսպուրկի մէջ, կը հետեւի մաթեմաթիկի եւ ճարտարագիտութեան: Կ'անդամակցի Հ. Յ. Դ. Համբաւաւոր «Բորեադ» խումբին, որու անդամները երիտասարդներ էին եւ կը տանէին սարերկրեայ աշխատանք: Լժինեան հայահալած քաղաքականութեան հետեւանքով փախաւ Պերսիա, 1917ին փետրուարեան յեղաշրջումէն վերջ Աղեքսանդրապոլի մէջ Զին. Խորհուրդի անդամ էր: Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին յծուած էր պետական-հանրային աշխատանքի: 1921ին անցաւ Իրան: Թաւրիզի մէջ մտաւորական ընկերներու հետ հիմնեցին, Հայկ. միջնակարգ երկսեռ վարժարան: Իր ընտանիքով մեկնեցաւ Ատիս Ապեպա, ուր դարձաւ սիրուած եւ յարգուած դէմք մը: Գործօն դեր կատարած է Եթովպիոյ պետական շինարարական կառուցումներուն մէջ, եւ կը մասնակցէր փոքրաթիւ գաղութին ազգային գործերուն:

× Թէհրանի մէջ մեռած է Արսէն Խան Մարգարեան: Եղած է պետական բարձրաստիճան պաշտօնատար եւ երկար ատեն անդամակցած Թէհրանի ազգ. մարմիններուն: 1933—35 ստանձնած է Դաւթեան դպրոցի տեսչութիւնը եւ վերջին ատենները Հայ Բարեգ. Ընդհ. Միութեան Իրանի մասնաճիւղի գործավար: Գնահատուած էր պետական շրջանակներէ:

«Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը տօնուած է Գահիրէի մէջ Նոյ. 30ին «Յուսաբեր»ի շքեղ թատերասրահին մէջ, որ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ: Նախագահած է ընկեր Մինաս Տէր Սարգիսեան: Բանախօսն էր ընկեր Բժ. Եր. Խաթանասեան որ ներկայացնելով զանազան կուսակցութեանց ուղղութիւնը, շեշտեց թէ հայութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, հայրենիքի թէ գաղութներու մէջ կողմնակից է ազատութեան ու անկախութեան եւ դէմ բոլշեւիկեան բռնակալութեան: Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր:

ԼՈՒՐԵՐ ԱՆԹԻԼԻԱՍԷՆ

ԽՄԲ.— Երէկ ստացանք դպրեվանքի Տեսչութեան Նոյ. 24 թուակիր զեկոյցը: Կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Դպրեվանքի ԻԳ. տարեշրջանի պաշտօնական վերաբացումը տեղի ունեցաւ Հոկտ. 15ին, Կիւլպէնկեան նորակառոյց շէնքի սրահին մէջ, տեղապահ Խադ. արք.ի նախագահութեամբ:

× Տարեմուտին դասարան մը կազմուեցաւ 18 նոր սաներով: Հաստատութեան սաները կուգան հետեւեալ երկիրներէ.— Լիբանան 28, Սուրիա 12, Եգիպտոս 6, Կիպրոս 2, Ամերիկա երկու— Պարսկաստան 2, Անդրյորդանան 2, Թուրքիա 2: Ուսանողներուն ընդհ. թիւն է 56, բաշխուած եօթը կարգերու վրայ Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. եւ Քահանայից դասարան:

× Վարդանանց Հիմնադրամի 4000 լիբ. ոսկիի նուէր մը ըրաւ Յովակիմեան Տունը, իսկ 1000 լիբ. ոսկի Վարդան աւագ քհնյ. Վարդանեան, Սպահանէն: Երեք նոր սաներ որդեգրեցին Միլանոյի հայ գաղութը գլխաւորութեամբ Պ. Երուանդ Հիւսիսեանի, մէկ սան Պ. Օննիկ Մանուկեան, (Քոմօ, Իտալիա), մէկ սան Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Քիւրքճեան, Լոնտոնէն, իրենց ամուսնութեան քսանհինգամեակին առթիւ:

× Կիւլպապի Կիւլպէնկեան Հիմնադրամի 40.000 տոլարի նուէրով կառուցուեցաւ Դպրեվանքի եւ Մատենադարան-Թանգարանի եռայարկ նոր շէնքը: Ընծայարանի բաժինը փոխադրուեցաւ այս նոր շէնքին մէջ, նաեւ Մատենադարանի գիրքերը: Շէնքին կահաւորումը նոր սկսուած է: Դեռ 6000 տոլար պէտք է: Դպրեվանքի ամառանոցի շէնքը, որ Պ. Մարքօ Պաքրճեանի 10.000 անգլ. ոսկիի նուէրով կը կառուցուի, գրեթէ լրանալու մօտ է: Լիբանանի լեռներու բարձունքներուն վրայ եռայարկ հոյակապ շէնք մըն է: Հաստատութեանս ամառանոցի կալուածին մէջ կը կառուցուի նաեւ Հայկ. ոճով գողտրիկ մատուռ մը, որ նոյնպէս աւարտելու մօտ է: Սոյն մատրան շինութեան ամբողջ ծախքը կը հոգան Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Տէմիրճեան:

× Հրանդ Աբեղայ Խաչատուրեան Աթոռի կողմէ ղրկուեցաւ Ամերիկա երեք տարուան շրջանի մը համար իր երաժշտական ուսումը կատարելագործելու: Վաչէ Աբեղայ Յովսէփեան յառաջիկայ ամիս Անգլիա Միրֆիլտ Ճեմարան պիտի ղրկուի երեք տարուան շրջանի մը համար: Բոլոր ծախքերը յանձն առաւ Պ. Երուանդ Հիւսիսեան:

× Դպրեվանքի հսկիչ եւ անգլերէն լեզուի ուսուցիչ Պ. Վահան Փոլատեան Կալկաթայի Մարդասիրական Ճեմարանի վարչութենէն իբրեւ տնօրէն հրաւիրուած ըլլալով, մեկնեցաւ Նոյ. 18ին:

× Դպրեվանքի Տեսչութեան դիմումին վրայ Լիբանանի Ֆրանս. Մշակութային Միսիոնը 15 պահ Ֆրանսերէն դաս աւանդելու համար երկու ուսուցիչ յատկացուց, մին Ֆրանսացի եւ միւսը հայ, տարեկան 4500 լիբ. թղթոսկի վճարելով:

ԾԱՆՕԹ.— Զեկոյցը այս առթիւ շնորհաւորելով Ամանորը եւ Ծնունդը, շնորհակալութիւն կը յայտնէ նուիրատուներուն եւ կոչ մը կ'ուղղէ նոր բարերարներու:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ երաժշտական նոր դպրոցներ բացուած են Երեւանի «Միկոյեան» եւ Ղափանի շրջանի կեդրոնին մէջ: Պիտի ունենան դաշնակի, ջութակի, թաւջութակի դասարաններ եւ մանկական երգեցիկ խումբեր: Ներկայիս հանրապետութեան մէջ կան 17 երաժշտական եօթնամեայ եւ միջնակարգ դպրոց եւ ուսումնարան, ուր կ'ուսանին մօտ 3000 տղայ եւ աղջիկ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ժ.— ՊՐԱԽԱ-ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Շելպի կը նախանձէր Գեդէոնէն եւ Պրախա, կտրուկ կերպով ըսաւ անոր, թէ իրական որեւէ բան չկար իրենց միջեւ: Ըսաւ նմանապէս, թէ շատ սարսափելի խռովքի մը մատնուած էր: Շատ կը սիրէր Շելպին, բայց պիտի չկրնար ամուսնանալ անոր հետ: Թշնամի պալայ մըն էր ան, իսկ ինք՝ «Փալմախ»ի սորբերկրեայ բանակէն պալայ մը:

Պրախա յաջողեցաւ անոր ցոյց տալ հրեայ ժողովուրդի պայքարը: Մնացեալը բնական էր: Պրախա լրտեսուհի մը չէր, բայց Շելպի, ի վերջոյ օգնեց «Հականայ»ին:

Միւժամանակ, Պրախա կը շարունակէր այցելել եւ գրել բնտարկեալ Գեդէոնին: Շելպի նորէն խնդրեց որ հետը ամուսնանայ: Շատ ժամանակ անցուցին միասին, բայց Պրախա, ինքզինքը յանցաւոր զգալով յաչս Գեդէոնի, խնդրեց Շելպիէն սպասել, մինչեւ որ պատերազմը վերջանայ:

Պրախա 300 նորագիրներ կը մարզէր Քիպուցի մէջ (համայնական գիւղ մը Շարոնի կանաչազարդ հովիտին մէջ):

Հոն կար նաեւ զինարան մը: Բրիտանացիները Հասան, զարմանալի կերպով, մեծ ուժերով: Խուզարկեցին ննջարանները, ճաշասրահը, ագարակը: Զբաղեցան հինգ ժամ, բայց որեւէ բան չկրցան գտնել: Տեսան Պրախան, որ շուէտական մարզանք ընել կուտար ճաշասրահի տախտակամածին վրայ: Ոչ ոք խօսեցաւ Բրիտանացիներուն հետ:

Միեւնոյն լռութիւնն էր, որուն հետ դէմ առ դէմ գտնուեցան Նացիերը Նորվեկիոյ մէջ, երբ խուզարկութիւններ կը կատարէին Նորվեկիացիներու մօտ, կամ Ռուսերը, որոնք կը խուզարկէին Ֆինները:

Բրիտանացիները հեռացան ու երբեք չգիտցան, թէ Շելպի, նախորդ գիշեր լուր տուած էր Պրախային կատարուելիք խուզարկութեան մասին: Նորագիրները, բոլոր զէնքերը դրած էին ճաշասրահի տախտակամածին տակ, գիշերը ծեփած էին զայն կրագիւսով եւ փրկած էին զանոնք:

Խռովութիւնները շարունակուեցան: Հրեաներ կը ծեծուէին ու կը ձերբակալուէին, Բրիտանացիներ կ'առեւանգուէին եւ երկու օր ետքը, մօտակայ ոստիկանատուն մը օդը կը հանուէր: Գիւղերը մեկուսացուած էին: Պրախա տուն չեկաւ ամբողջ շաբաթ մը:

Շելպի անյայտացած էր: Պրախայի մայրը մտատանջ էր՝ մինչեւ որ երկտող մը եկաւ Շելպիէն, որ կ'իմացնէր անոր.— «Տեսայ Պրախան, շատ լաւ է, շուտով պիտի գայ տուն»:

Քանի մը շաբաթ վերջը, գաղթականական ապօրինի շոգենաւ մը պարպուեցաւ Բրիտանացիներու քթին տակ: Պրախա գիտէր բրիտանական նաւային գիրքերը: Ցամաքահանումը անցաւ յաջող եւ հարիւրաւոր տեղահանուած անձեր գտան նոր բոյն մը:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. [illegible]

գործակցութիւնը։ Թող երկու երկիրները գործեն չափաւորութեամբ եւ փոխադարձ վստահութեամբ » ։

Պրազիլիոյ պատուիրակը բանաձեւ մը առաջարկեց որ կը թելադրէ Ֆրանսայի եւ Թունուզի՝ վէճը լուծել համաձայն ՄԱԿի դաշինքին ։

Դաշնակիցներուն ճիգերը

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ հարթուած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն վէճը՝ Միջերկրականի հրամանատարութեան մասին։

Որոշեր են ջնջել ընդհ. հրամանատարի պաշտօնը, եւ երկու հոգի նշանակել։ Մէկը՝ անգլիացի ծովակալ Մաունթպէթըն, պիտի հրամայէ այն դաշնակից մարտանաւերուն որոնք կը պաշտպանեն բաց ճամբաները։ Միւսը՝ ամերիկացի ծովակալ Քերնի պիտի հրամայէ Մ. Նահանգներու 6րդ տորմիղին եւ մնացեալ մարտանաւերուն, միեւնոյն ատեն օգնելով ցամաքային գործողութեանց։ Երկուքն ալ ենթակայ են զօր. Րիճուէյի ։

Ուրեմն, միջին ճամբայ մը գտած են։ Լոնտոն նախապէս կ'ուզէր սպարապետ նշանակել իր թեկնածուն։ Ուաշինկթըն մերժեց, ծովակալ Քերնին առաջարկելով։ Այժմ երկու հրամանատարներն ալ հաւասար աստիճան պիտի ունենան։

× Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Ատլանտեանի Խորհուրդին յաջորդ նիստին մէջ, Ֆրանսա պիտի բացատրէ թէ չի կրնար աւելի երկար տանիլ վերազինման բեռը, եթէ նոր վարկեր չըստանայ Հնդկաչինի պատերազմին համար։ Ֆրանս. պատուիրակը յայտնեց թէ այդ ժողովին մէջ պիտի քննուին քաղաք. եւ զին. խնդիրներ, ինչպէս եւ 1953ի ծրագիրը։ Օրակարգին վրայ կը գտնուին նաեւ Հնդկաչինի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման խնդիրները։

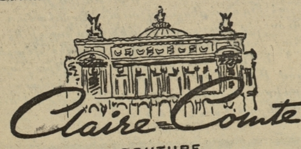
— Պ. Լոք, Միջին Արեւելքի ամերիկեան շրջան դեսպանը որ հոն կանչուած էր, յոռետես լուրեր հաղորդեց այդ շրջանի մասին։ Իր կարծիքով, որոշ հակակրութիւն կը տիրէ Մ. Նահանգներուն հանդէպ ։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ Սահմանադրական Ատեանը ժողով գումարեց երէկ, ճշդելու համար թէ իրաւունք ունի՞ն վերազինուելու, ինչպէս կը տրամադրէ վերջերս կնքուած դաշինքը։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը խօսք առնելով երեսփ. ժողովին մէջ, ըսաւ թէ վճռած են պաշտպանել Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան իրաւունքները, «ինչ ընթացք ալ բռնեն այս կամ այն պետութիւնները»։ Այս ազդարարութիւնը ուղղուած է ամերիկ. ընկերութեանց դէմ որոնք կ'ուզեն գնել իրանեան քարիւղը։

ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ ներում պիտի ստանան 90 գերման պատերազմի ոճրագործներ, որոնց գլուխը կը գտնուի մարեշալ Մանշթայն, 72 տարեկան։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն ձեռնպահները։ Տեղ տեղ քուէարկած են 10—15, 40 % ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Հայ բանաստեղծութեան օրը

ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Եշ., 11 Դեկտ., ժամը 21.15ին

ANGELICUM սրահին մէջ (Piazza S. Angelo)
JEAN BALLARD կը խօսի՝ »Les Voix de l'Arménie»
LUC ANDRÉ MARCEL «La poesie arménienne au moyen - âge» :

Դասախօսները կը ներկայացնէ Բժ. Արամայիս Սրապեան ։

Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆրանսահայ Կապոյս Խաչի Մարսէյլի տարեկան պարահանդէսին ։

Դեկտեմբեր 20 շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ընտիր նըւագախումբ ։

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Տէր եւ Տիկ. Խորէն Գրիգորեան, (Մարսէյլէն) Լիոն իրենց մեծ մօր Տիկ. Մարի Գասպարեանի գերեզմանին այցելութեանը առթիւ 2000ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման համար ։

× Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Աչճեան 1000 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման համար, Այրի Տիկ. Զարուհի Քիւպճեանի մահուան առթիւ (ծնեալ Կոթողեան) փոխան ծաղկեպսակի ։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ՆԵՐՈՒ ԵՒ ARMENIAN REVIEWի Արտասահմանի բաժանորդներուն ուշադրութեան

Այն բաժանորդներն ու գործակալները, որոնք իրենց հին հաշիւները չեն փակած, բայց, կ'ուզեն նորոգել 1953 տարեշրջանի համար, պէտք է 1953 Յունուար 1էն առաջ հասկացողութեան գան վարչութեան հետ ։

Յանձնարարութիւն չստացուելու, կամ որոշ կարգադրութիւն մը չըլլալու պարագային, թերթերու առաքումը 1953 Յունուար 1էն սկսեալ պիտի դադրեցնենք անխտիր։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կաղանդի գիշեր

Դեկտ. 31ին, ժամը 22էն մինչեւ լոյս ։

Պարահանդէս կազմակերպուած Ս. Խաչ Ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ բարեսիրական ձեռնարկներու։ Hôtel des Ingénieurs des Arts et Métiersի շքեղ սրահներուն մէջ, 9bis, Ave. d'Iéna. Métro: Iéna: Նուագ, ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ ։

Կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները դիմելով, առաւօտեան ժամերուն Տիկին Պչաքճեանի Wag. 99-65 եւ WIMAX հաստատութեան 25 ,rue Trévise, Pro. 44-39:

ՇԱՐԱԿԱՆ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Ա. պրակը լոյս տեսաւ Վենետիկ Ս. Ղազարու վանքին մէջ՝ ձայնագրուած եւրոպական խազերով երաժշտագէտ Հ. Ղեւոնդ Վ. Տայեանէ։ Կը պարունակէ Աւագ Շաբթու ամբողջական երգերը եւ տաղերը։ Շատ կարեւոր Դպրաց Դասերու եւ երաժշտասէր հասարակութեան համար ։

Դիմել Սեւանի Ս. Մուրատեան վարժարան ։ Հեռախօս Obs. 18-28:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Քիւպճեան, Կոթողեան, Օրմանճեան եւ Գասապեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գիրով կամ նուէրներով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին, ողբացեալ Այրի Տիկին Զարուհի Քիւպճեանի մահուան առթիւ։

× Պ. Շ. Չէքմէեան, Տէր եւ Տիկ. Գեղամ Չէքմէեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Զալեան, Այրի Տիկ. Արփինէ Տէմիրճեան եւ բոլոր պարագաները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն՝ բոլոր անոնց որ իրենց վշտակցութիւնը յայտնեցին Տիկին Ովսաննա Շ. Չէքմէեանի մահուան առթիւ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

LE MONDE ARABE

որ կանոնաւորապէս կը ներկայացնէ արաբական աշխարհի կեանքը,— քաղաք., տնտես., եւ ընկերային ։

Կը հրատարակուի ամիսը երկու անգամ։ Լոյս տեսած է Դեկտ. 1ի թիւը ։ Գին 75 Ֆրանք։ Տարեկան բաժնեգին 3600 Ֆրանք ։

Հասցէ.— 27 — 33 Champs Elysées, Paris :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԵՐ ԲՈԼՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՓԱԿԵԼ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ։

× ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ ԿՐՆԱՆ ՎՃԱՐԵԼ ՏՕՔԹ. Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ (ՄԻԼԱՆՕ)։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ 3 2rue de Trévise. métro Cadet: Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վըռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այսօր չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քաղէ սրճարանին վերնայարկը։ Շարունակութիւն վիճաբանութեան անցեալ շաբթուան դասախօս Պ. Մելոյեանի պարզած «Ազատ սիրոյ» հարցին շուրջ։ Մուտքը ազատ է ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարբերդի Նորակազմ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, հայրենակից Լեւոն Առաքելեանի բնակարանին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դեկտ. 14ի կիրակի օրը երիցուհի Մարիամ Դաւիթեանի մահուան երրորդ տարեդարձին առթիւ նոյն օրը Ալֆորվիլի եկեղեցւոյն մէջ յետ պատարագին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի։ Ցիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ։

Ծախու է

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է, գաղթավայրի մը մէջ, թահին հանելու եւ հելվա շինելու շոգեշարժ գործարան մը, մեքենաներու ամբողջական կազմով։ Սուսամը (sesame) երկրին արտադրութիւնն է։ Կարելի է դրամագլուխի տէր լուրջ անձի մը հետ ընկերութիւն ալ կազմել։

Գրել ֆրանսերէն.— Agence Dupleix, 8 Place de la Poste Vichy , (Allir):

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 11 Décembre 1952 Հինգշաբթի 11 ԴԵԿՏԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6938-Նոր շրջան թիւ 2349
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

«Ճշմարտութիւնը եւ ճշմարտութիւնը միայն» բացադանչելով, «Այսօր»ի տնօրէնը կը փորձէ վերլուծել 1920 Նոյ. 29ի տարեդարձին իմաստը:

Եւ կ'եզրակացնէ թէ «Հայաստանի ֆիզիքական գոյութեան հարց է: Ողջութիւն»:

Այս առթիւ, կը յիշէ նաեւ Մայիս 28ը, «առաջին պատմական հանգրուանը որ կը կանգնի դարաւոր գերութեան անցեալի մը եւ ներկայ պետականութեան միջեւ»:

Աւելի ընդլայնելով իր տեսակէտը, կը բացատրէ թէ մեր դրացի հզօր պետութիւններէն մէկը «սադայելական խաղ մը» սարքած էր, — «Կովկասի Հայաստանն ալ հասցնել Թրքահայաստանի ահաւոր ճակատագրին:

— «Եւ ծնաւ Մայիս 28ը:

Ջախջախեցաւ ծրագիրը, շնորհիւ, նախ, հայ մարտականութեան, հայ արիւնին, Անկախ Հայաստանի օրհասական բայց հերոսական դիմադրականութեան, որով բիւրեղացաւ Մայիս 28ը»:

Յետո՞յ — «Ջախջախեցաւ սակայն մանաւանդ ու ի վերջոյ, շնորհիւ Նոյ. 29ի»:

— «Առանց Նոյ. 29ին, Մայիս 28ը առասպելին երեւոյթ մր պիտի մնար»:

Մնացեալ խորհրդածութիւնները բոլորն ալ հիմնուած են այս թերխաշ տեսակէտին վրայ:

Այն աստիճան որ, մեզմէ ալ կը պահանջէ «երախտապարտ ըլլալ Նոյ. 29ին, որ եկաւ փրկելու Մայիս 28ը»:

Դժբախտաբար ճշմարտութեան մէկ մասնիկն է որ կը յայտնուի այս տրամախօսութեան մէջ:

Յօդուածագիրը կ'ուզէ արդար եւ իրատես երեւալ: Բայց, պատմութիւնը կէս կը ձգէ, բուն ճշմարտութիւնը թաղելով ճարտասանական բացագանչութեանց մէջ:

Պատմութիւնը կ'ըսէ. —

Նոյ. 29 կոչուած թուական չկայ մեր ժամանակակից տարեգրութեանց մէջ:

Կա՛յ 1920 Դեկտեմբեր 2, երբ Հանրապետական Հայաստանի կառավարութիւնը կը յանձնուէր բոլշեւիկեան իշխանութեան, մասնաւոր դաշնագրով մը:

Նոյ. 29ը պարզ արկածախնդրութիւն մըն էր:

Ափ մը հայ բոլշեւիկներ արշաւանք մը կը սարքեն դէպի Ղազախ, բայց կը պարտուին: Իբրեւ քաջագործութիւն, միասին կը տանին խումբ մը պաշտօնեաներ, եւ վայրենօրէն կը գնդակահարեն Բագուի մէջ:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ նոյն իսկ Մոսկուայի լիազօրը, Լեգրան, նկատի չառաւ այս արարքը, երբ դաշնագիր կը ստորագրէր Հայաստանի կառավարութեան հետ, 1920 Դեկտ. 2ին:

Պարզապէս ծաղրածուական մարզանք մըն էր այդ արշաւը, իր ճռճռան յայտարարութեամբ:

Դեւադիր խմբակը Հայաստան կը մտնէր Դեկտ. 6ին, կազմակերպելու համար «բանուորագիւղացիական յեղափոխութիւնը», ծրագրեալ ահաւորութիւնը:

Տարօրինակ պարադայ մը, այս առթիւ:

Երբ կարմիր Երեւանը եւ իր գործակիցները կը յամառին 1920 Նոյ. 29ը ցուցնել իբրեւ նոր կարգուսարքին թուականը, անգամ մը եւս հաստատած չե՞ն ըլլար թէ իրենք են բուն հեղինակը Ալեքսանդրապոլի անօրակելի դաշնագրին:

Ճշմարտութիւնը փնտռած ատեն, գոնէ պատասխանատու ամկավարները սերտած ըլլալու են պատմութեան այս մասն ալ:

Աղբիւրներ չեն պակսիր նոյն իսկ Երեւանի, այլ մանաւանդ Մոսկուայի մէջ, լրիւ ուսումնասիրելու համար «դրացի մեծ պետութեան սադայելական խաղը»: Միշտ գլուխ գլխի եւ ձեռք ձեռքի՝ Խ. Միութեան հետ:

Ուրեմն, 1920 Դեկտ. 2ին նորեկներուն յանձնուեցաւ երկիրը, փոխադարձ համաձայնութեամբ: Ապահովելու համար ոչ միայն ֆիզիքական գոյութիւնը, այլեւ անկախութիւնը:

Այս ճշդումէն վերջ, դիւրին է խօսիլ մնացեալի մասին:

Հարցում մը, եթէ կը հաճիք.

— Գերագոյն վատութիւն չէ՞ յամառօրէն ուրանալ եւ անտեսել «պատմական առաջին հանգրուանը», Մայիս 28ը, երբ կը փառաբանէք Նոյ. 29ը...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔ

Երէկ ստացանք 1953ի հատորը, ճոխ բովանդակութեամբ եւ ընտիր տպագրութեամբ:

Ողբացեալ Գասպար Իփէկեանի ժառանգութիւնն է այս ձեռնարկը, — այնքան պիտանի՝ անհատին թէ ընտանիքին համար:

Ոչ միայն իբրեւ չտեմարան բազմազան գիտելիքներու, այլ եւ իբրեւ գրական - գեղարուեստական ժողովածու:

Այս տարի խմբագրութիւնը յանձնուած էր ընկեր Կարօ Գէորգեանի, որ մասնաւոր խնամք տարած է նիւթերու ընտրութեան եւ այլազանութեան:

Համազգային Ընկերութեան Կեդր. վարչութեան որոշումով, կրճատած են կարգ մը բաժիններ, աւելի ճոխացնելու համար հատորը:

Օրացոյցի բաժինը եւ պատմական թուականները տպուած են մասնաւոր թուղթերու վրայ: Իւրաքանչիւր ամսուան օրացոյցին կցուած է կտրօն մը՝ նիշեր (նօթեր) գրելու համար:

Բուն հատորը կը բացուի գրական էջերով: Յետոյ իրարու կը յաջորդեն պատմական, գիտական, գեղարուեստական, թատերական, առողջապահական, երգիծական, մանկական բաժիններ, յուշեր, առածներ, եւն.:

Մասնաւոր գլուխ մը կը ներկայացնէ Միջին Արեւելքի երկիրները, — Լիբանան, Սուրիա, Յորդանան, Եգիպտոս: Ամփոփ եւ փաստացի տեղեկութիւններ՝ իւրաքանչիւր երկրի քաղաք., տնտեսական եւ ընկերային կեանքի եւ հայ գաղութներու մասին:

Տարեգիրքը զարդարուած է բազմաթիւ պատկերներով, — դիմանկար, խմբանկար, գանազան տեսարաններ, հին եւ նոր:

Կարճ, ձեր սեղանին վրայ կ'ունենաք հատընտիր գանձարան մը որ կը գոհացնէ բոլոր ճաշակները:

Մնացեալը կը վերաբերի ... գրավաճառներուն:

Մանաւանդ որ, տօնական օրեր են, եւ շատեր օգտակար եւ սիրուն կաղանդչէքներ կը փնտռեն:

Եթէ տարին կարգայով սկսիք, հետզհետէ կը վարժուիք ուրիշ հայերէն գիրքեր ալ փնտռելու: Եւ մանաւանդ գնելու:

ՎԱՀԷ

Հ. Յ. Դ. ՑԱՆԿԸ ԿԸ ՅԱՂԹԷ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՔԱՂԱՔ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Պէյրութէն կը գրեն մեզի Դեկտ. 9 թուականով. —

Կիրակի օր, 7 Դեկտ. տեղի ունեցան քաղաքապետական ընտրութիւնները, Լիբանանի մէջ: Փառաւոր յաղթանակ մը շահեցաւ Հ.Յ.Դ.ցանկը:

Ընտրուեցան. — Մուսթաֆարի մէջ ընկեր Յակոբ Աշճեան, Թրիփոլիի մէջ՝ ընկեր Վարդեվառ Հարմանտեան: Էշրէֆիէի մէջ համեմատականի մընաց Տոքթ. Յակոբ Պէրպէրեան: Պուրճ Համուտի մէջ ընտրուեցան Հայր Պօղոս Արիս: Պ.Պ. Լութֆիկ Նարկիզեան, Լութֆիկ Պուլտուգեան, Գառնիկ Ոսկեանեան, Արշակունի Ռաֆայէլեան, Կարապետ Կիւլլիւզեան, Յարութիւն Նաճարեան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ մասին ճառ մը խօսելով Լոնտոնի մէջ, նախկին վարչապետ Պ. Ռէնօ մերժեց այն մեղադրանքը թէ հարկ եղած ճիգը չեն փորձեր: Յետոյ ըսաւ թէ երկամեայ զինուորութեան խնդիրը կը քննուի:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը կարգ մը փոփոխութիւններ կատարեց դահլիճին մէջ: Արտաքին նախարար նշանակուեցաւ Լոնտոնի դեսպանը, Մահմուտ Ֆաուզի: — Բանակցութիւնները կը շարունակուին Սուտանի մասին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դահլիճը ծանր կացութեան մը մատնուած է, որովհետեւ Սահմանադիր Ատեանը չուզեր արտօնել վերջերս կնքուած դաշնագիրներու վաւերացումը: Եթէ ելք մը չգտնեն, ջուրը կ'իյնայ եւրոպական բանակի ծրագիրը:

ՎԱՐԶԱՊԵՏԸ ՅԱՂԹԵՑ 291ի դէմ 300 ձայնով

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ՔՈՒԷ ՏԱԼ

Պ. Փինէ վստահութեան քուէ շահեցաւ Ազգ. Ժողովի Գչ. օրուան նիստին մէջ, 291ի դէմ 300 ձայնով: Ուրեմն 1953ի ելմտացոյցը անմիջապէս պիտի քննուի, որպէսզի քուէարկուի մինչեւ Դեկտ. 31, ինչպէս կը պահանջէր ինք:

Ելմտացոյցին գումարն է 3950 միլիառ ֆր.:

Պ. Փինէ այս անգամ եւս կ'ուզէ ելեւմուտքը հաւասարակշռել առանց նոր տուրքեր դնելու: Իրեն դէմ դիրք բռնած էին կարմիրները, ընկերվարականները եւ զօր. Տը Կոլի կուսակիցները: Իրազեկներ գիտել կուտան թէ այս վերջինը ամէն առիթէ կ'օգտուի, որպէսզի դահլիճը ձգելով հեռացնէ Պ. Ռոպէր Շումանը, իբրեւ գերմանասէր:

Քուէարկութենէն առաջ, վարչապետը ճառ մը խօսեցաւ, պարզելով իր ուղեգիծը: Ըսաւ թէ ֆրանքը զօրացած է, թէեւ արտածումները մեծ գումար մը չեն կազմեր, գիներու սղութեան հետեւանքով: Մօտերս բանակցութիւններ պիտի կատարուին Մ. Նահանգներուն հետ, մաքսատուրքը զեղչելու համար: Պիտի բանակցին նաեւ Անգլիոյ, Արժանթինի եւ Պրազիլիոյ հետ: «Հարկ է — կա՛մ գնահատել մեր գործը, եւ կամ վերջ տալ: Կառավարութիւնը իբրեւ ամբաստանեալ չէ որ կը ներկայանայ ձեր առջեւ: Կ'ըսեն թէ չկրցանք աւելի շատ աժանցնել գիները: Կ'ընդունիմ. բայց խոստովանեցէք թէ խուճապը աւելի կը փութացնէ գիներու բարձրացումը: Անոնք որ խստիւ կը քննադատեն մեզ, կրնա՞ն աւելի շատ ամրապնդել վստահութիւնը եւ աւելի ազդու միջոցներ ցուցնել գիները իջեցնելու համար»:

Պ. Փինէ յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց ծախքերու կրճատման մասին:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, կարմիր երեսփոխան մը «կաշեվաճառ» կոչեց Փինէն, որ գործարան մը կը բանեցնէ Սէն Շամոնի մէջ: Վարչապետը պատասխանեց.

— Ամէն մարդ արհեստ մը ունի ապրուստ ճարելու համար: Ես կը ճարեմ կաշի պատրաստելով, դուք՝ պարան չինելով»: (Ծափեր):

Անշուշտ կ'ակնարկէր Փրակայի 11 կախաղաններուն:

Կացութիւնը Մարոքի եւ Թունուզի մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն անդորրութիւնը վերահաստատուած է Քազապլանքայի մէջ (Մարոք): Բազմաթիւ օտար լեգէոնականներ հասած են, օդանաւերով եւ ցամաքի ճամբով: Ձերբակալուած են 500 հոգի, 120ը Արհեստակց. Միութեան կեդրոնին մէջ: Փակուած են երեք թերթեր: Շատ մը Եւրոպացիներ այլուր փոխադրուած են: Մարոքի թերթերը կը գրեն թէ սպաննուած են 40 բնիկներ եւ ութ Եւրոպացիներ: Վիրաւորներուն թիւը կը հաշուեն 50—75: Շատ մը պատանիներ կը գտնուէին ցուցարարներուն մէջ: Կ'ըսուի թէ շատերը զինուած էին թուղի գինիով:

Զօր. Կիյոմ պտոյտ մը կատարեց թաղերու մէջ եւ այցելեց վիրաւորներուն: Եւրոպացիները խնդրեցին աւելի ազդու միջոցներ ձեռք առնել: Միեւնոյն ատեն հեռագիր մը ուղղեցին Փարիզ:

Մազականի մէջ խումբ մը բնիկներ եկեղեցին մտնելով հրկիզեցին խորանը, գողցան արժէքաւոր իրերը եւ սրբապղծութիւններ կատարեցին, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

✕ Թունուզէն ալ կը հաղորդեն թէ կացութիւնը բարւոքած է, թէեւ ահաբեկիչները կը գործեն կարգ մը վայրերու մէջ: Կառախումբ մը առջի օր դինամիթի բռնուեցաւ: Ինը բնիկներ ձերբակալուեցան:

Դեռ կը փնտռուին Ֆերհատ Հաշէտի ահաբեկիչները: Ամէն օր չոնդալից գրոյցներ կը շրջին:

Ազգաժողովին հնդիկ պատուիրակը Տիկին Պանտիթ, խօսք առնելով Քաղաք. Յանձնախումբին մէջ, ըսաւ թէ Թունուզի խռովութիւնները վտանգ մը կը կազմեն խաղաղութեան համար: «Անհրաժեշտ է շուտով գործադրել ինքնորոշման իրաւունքը, ինչպէս կը թելադրեն ՄԱԿի ուխտը եւ պատմութիւնը: Ուրիշ ճառեր ալ խօսուեցան, բայց ելքը անորոշ է:

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄՇՈՒՇԸ մեղմացաւ: Ջորս օրուան վնասը՝ տասը միլիոն սթերլին: Մահերու թիւը՝ հարիւր, առանց հաշուելու ուրիշ կորուստներ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը Փարիզ պիտի գայ ուրբաթ օր, մասնակցելու համար Ատլանտեանի Խորհուրդին (15 Դեկտ.):

(Կարեւոր շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄՏՔԻ ՀԱՄԵՍՏ ՄՇԱԿ ՄԸ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԶՕՐԹԵԱՆ (ԱՌՆԱԿ)

Մտաւորական համեստ մշակ մըն էր Համբարձում Զօրթեան, որ Առնակ անունով ծանօթ էր: Մինչեւ 1922 թուականը, ան աշխատակցած էր պոլսական կարգ մը թերթերու: 1923ին ամրան, երբ Քեմալականները ամէն տեղ ամրապնդած էին իրենց իշխանութիւնը եւ փոքրամասնութեանց դէմ սկսած նոր հալածանք, Առնակ իր ընտանիքով փոխադրուած է Ամերիկա:

Ծնած էր 1889 թուին՝ Զորումի մէջ, որ Ամասիոյ գաւառին մէջ Մարզուանի արեւմտեան կողմը կը գտնուի: Շատ կանուխէն սակայն ան փոխադրուած է Անատոլուի Քէօթահիա գաւառը, որ Կուտինա անունով ծանօթ է: Առնակի երկրորդ հայրենի գաւառը եղած է Կուտինան, ուր ապրած է ան իր մանկութեան եւ պատանեկութեան տարիները եւ որուն կապուած է ան քաղցր յիշատակներով: Այնտեղ առաջին անգամ մտած է Դաշնակցութեան մէջ եւ ունեցած աշխոյժ գործունէութիւն:

Ամերիկա փոխադրուելէ ետք Առնակ երկար տարիներ ապրած է Քէնըթիքէթ նահանգի Նիւ Հէվըն քաղաքը: Ատեն մը պատկանած է տեղւոյն Կոմիտէին: Արհեստով դերձակ էր: Դերձակութիւնը սակայն միջոց մըն էր ապրեցնելու իր ընտանիքը: Իր պատանութեան օրերէն մինչեւ իր անակնկալ մահը, ան եղած է մոլի ընթերցող մը: Պըրպտող միտք ունէր: Գիտէր Թուրքերէն. ծանօթ էր Ֆրանսերէնի եւ անգլերէնի եւ ազատօրէն կ'օգտուէր այս լեզուներով հրատարակութիւններէ: Կարելի է ըսել, դպրոցի երես չէր տեսած: Ինչ որ գիտէր, ձեռք բերած էր ինքնաշխատութեամբ: Գեղեցիկի ճաշակը ունէր: Իր ընտիր հայերէնը պատկերն էր իր պարզ, վճիտ ու գեղագէտ հոգիին:

Դեռ Ամերիկա չեկած, անցած էր տառապանքի բովէն: Ինքն ալ եղած էր մէկը, որ ապրած էր բանտի ու տարագրութեան սարսափները՝ առաջին համաշխարհային պատերազմի օրերուն: Առնակ ինք կը պատմէր, որ երբ Թրքահայաստանը արեան մէջ կը լողար, գիւղեր ու քաղաքներ կը դատարկուէին, երբ իր չուրջն ալ Էսկիշէհիրի, Պիլեճիկի, Պրուսայի, Նիկոմիտիոյ եւ Գաղատիոյ Հայերը տեղահան կ'ըլլային, ալեկոծ ծովուն մէջ, Կուտինան կը մնար աներեր ու անսասան կղզի մը: Հայութիւնը հոն ապահով էր: Որովհետեւ, բախտին մէկ եզակի ժպիտովը, Թուրքերու սիրուած ու հռչակաւոր մէկ բանաստեղծը՝ Ֆայիզ Ալի պէյ, Քէօթահիայի կառավարիչ էր: Վիքթոր Հիւկոյի «Թշուառներ»ովը սնած այս մարդը, կը վկայէր Առնակ, թոյլ չէ տուած, որ Կուտինայի հայութիւնը տեղահան ըլլար: Իր կեանքի գնով ան պաշտպանած է այդ դժբախտ խլեակները:

Սակայն, չուտով Ֆայիզ Ալի պէյ կը փոխադրուի Պոլիս: Անոր կը յաջորդէ իրական գազան մը՝ Նիկոմիտիոյ երեսփոխան Միւֆիտ: Աւիթը եկած էր եւ օձերը դուրս կուգան իրենց բոյներէն: Կը սկսին ձերբակալութիւններ, թալան, առեւանգումներ, տարագրութիւն: Զոհերէն մէկն ալ կ'ըլլայ Առնակը: Ան կը նետուի բանտ. ապա կը տարագրուի: 1916—19, ան ամէն օր կը տեսնէ մահուան ուրուականը: Պատերազմէն ետք միայն վերջ կը գտնէ անոր Գողգոթան: Ան կ'անցնի Պոլիս, ապա՝ Ամերիկա: Կմախք մըն էր ան, երբ կը յաջողի իր ընտանիքով ինքզինքը Մ. Նահանգները նետել: Այստեղ է որ ան կը սկսի ապրիլ, ազատ շընչել ու իր ներքին մղումներուն համաձայն գրական մտաւորական աշխատանք կատարել:

Առնակի յօդուածները ցրուած են զանազան թերթերու մէջ: Ատեն մը բաւական կանոնաւոր կերպով աշխատակցած է «Հայաստանի Կոչնակ» շաբաթաթերթին: 1933էն ետք կապուեցաւ «Հայրենիք»ին՝ յաճախ անոր ուղարկելով շահեկան յօդուածներ: Ամերիկա գալէն տարիներ ետք «Հայրենիք»ի մէջ ստորագրեց իր բանտի եւ տարագրութեան յուշերը, որոնք յետոյ գրքի ձեւով լոյս տեսան՝ «Թուրքերու Ճանկին մէջ» խորագրով: Օտար հեղինակներէն մասնաւոր սէր մը ունէր Ֆրանսացի գիտնական եւ գրող Քամիյլ Ֆլամարիոնի հանդէպ, որուն գրելու ոճը, հմտութիւնը, հարուստ երեւակայութիւնը եւ գաղափարներուն խորութիւնը հրապուրած էին զինքը: Թարգմանեց անոր վէպերէն «Ստելլա»ն, որ նախ իբր թերթօն, ապա գիրքով լոյս տեսաւ: Եթէ ժամանակ ու հնարաւորութիւն ունենար, պիտի ուզէր նոյն հեղինակի միւս գործերն ալ տալ մեզի:

Առնակ ունէր զանազան նիւթերու նուիրուած կարգ մը ձեռագիրներ: Բայց այլ էր իր մտքի եւ ձգտումներու ուղղութիւնը: Հեռու իր սիրելի Կուտինայէն, ամէն օր անով կ'ապրէր ան: Ծննդավայրն էր ան հայկ. երաժշտութեան անմահ վարդապետին՝ Մեծ Կոմիտասին, Նախաթոռ Պրուսայի Յովակիմ եպիսկոպոսին՝ որ յետոյ եղաւ Թրքահայոց առաջին պատրիարքը Պոլսոյ մէջ: Լեռնակողի մը վրայ՝ կառուցուած Կուտինան, բնութեան սքանչելի ձեռակերտներէն մէկն է, կ'ըսէր: Անտառներ, պարտէզներ, լեռներ, ձորեր, ծմակներ ու գլգլացող ջուրեր, ահա Կուտինան: Պէտք է ժամանակ տրուէր, կ'ըսէր, որպէսզի ան ուրիշ Կոմիտասներ ալ տար մեզի: Գիրքով լոյս ընծայելու համար Առնակ ունէր ընդարձակ ձեռագիր մը՝ «Կուտինայի Գաւառն ու Հայերը» խորագրով:

Բայց Կուտինան նշանաւոր չէր միայն բնութեան կողմէ իրեն պարգեւ տրուած շքեղ այդ մեծութիւններով, կամ իր Կոմիտասով այլ եւ իր յախճապակեգործութեամբ, որուն մէջ այնքան մեծ անուն ու համբաւ ունէին Հայերը: Առնակի ոգեւորութեան աղբիւրը աս էր,— «Յախճապակին, եւ անոր զարգացման գործին մէջ Հայերու, մասնաւորապէս Կուտինահայութեան, բերած բաժինը»:

Ե՞րբ եւ ո՞ւր ծնունդ առած էր յախճապակեգործութիւնը: Ոչ ոք գիտէ: Ոմանք կ'ըսեն Եգիպտոս եղած է անոր հայրենիքը: Քրիստոսէ 3000 տարի առաջ յախճապակիի նմանող առարկաներ գտնուած են հոն: Ուրիշներ կ'ըսեն թէ չինական ծագում ունեցած է ան: Կարծողներ կան որ յախճապակիի երրորդ հայրենիքը եղած է Միջագետքը: Նինուէյի եւ Բաբելոնի աւերակներէն դուրս բերուած յախճապակիներու նմոյշներու վրայ հիմնուած, յոյն մատենագիրներ այս եզրակացութեան եկած են: Իրանի հնագոյն մզկիթները ցոյց կուտան, որ յախճապակեայ անօթներու շինութիւնը շատ առաջ գացած էր նաեւ այս երկրին մէջ՝ Չինաստանէն մուտք գործած ըլլալով հոն: Իսկ Իրանէն անցած է ան Փոքր Ասիա եւ ապա մուտք գործած Կուտինա: Արուեստի այս ճիւղը ուրիշ գծով մըն ալ տարածուած է Եւրոպայի զանազան երկիրները՝ Սպանիա, Իտալիա, Ֆրանսա, Գերմանիա եւ այլուր:

Երկար տարիներ յախճապակեգործութեան արուեստին նուիրուած գրականութեան հետեւած ըլլալով, Առնակ այդ ճիւղին մէջ ձեռք բերած էր խոր հմտութիւն: Ժամերով կրնար խօսիլ այդ մասին: Ըսել թէ ինչպէս կը պատրաստուի անոր հայսը, կամ ինչպէս տեղի կ'ունենան ձեւաւորումի եւ եփման եղանակները, կիտուածումը, թըրծումը, զարդանկարումը եւ այլն: Ան ունէր ուսումնասիրութիւններ այս նիւթին նուիրուած: Ու եթէ օր մը լոյս տեսնէին անոնք, անկա պիտի ըլլար իր գլուխ գործոց աշխատանքը, իր ամէնէն արժէքաւոր տուրքը հայ մշակոյթի գանձանակին մէջ նետուած:

Բայց սեւ օր մը պատահեցաւ աղէտ մը: Առնակ իր կինը կորսնցնելէ եւ զայն հողին յանձնելէ ետք, երբ օր մը տխուր ու գլխիկոր կը դառնայ Նիւ Հէվըն՝ իր տունը, կը տեսնէ որ հրդեհ մը զայն մոխիրի վերածեր էր: Զրկուելէ ետք իր կեանքի ընկերուհիէն, որուն այնքան մեծ սիրով կապուած էր, զրկուած էր նաեւ տարիներու իր քրտնաջան աշխատանքի արդիւնքէն: Իսկ աւելի սարսափելին ան էր, որ անհետ կորսուած, մոխիրի վերածուած էին իր ձեռագիրները:

— Ոչինչ այնքան մեծ կսկիծ չի պատճառեր, որքան կորուստը յախճապակիի մասին իմ կատարած ուսումնասիրութեանց եւ հաւաքած նօթերուս: Իմ նպատակն էր ցոյց տալ թէ հայ հանճարը, մասնաւորաբար Կուտինահայութիւնը ինչ մեծ դեր կատարած էին յախճապակիի արուեստի զարգացման գործին մէջ, կ'ըսէր Առնակ խոր յուզումով եւ արցունքը աչքերուն մէջ:

Եւ ազազուն մարմնով ու փխրուն առողջութեամբ այս մարդը, սա վերջին տարիներուն տուաւ որոշում մը.— վերականգնել՝ յախճապակիի մասին իր հաւաքած նօթերը: Եւ սկսաւ կատարել ճամբորդութիւններ՝ անգամ մը եւս կարդալով այն բոլոր գիրքերը, որոնք յախճապակիի մասին շատ բան սորվեցուցած էին իրեն: Այս տարուան Յուլիսին մեկնեցաւ, ուսումնասիրական պտոյտ մը կատարելու համար Միջին Արեւելքի երկիրները, ապա նաեւ անցնելու Վենետիկ, Վիեննա եւ այլուր: Եւ ահա գուժկան հեռագիր մը Հալէպէն.— «Մեռաւ Առնակ — Համբարձում Զօրթեան»: Մեռաւ Քարէն Եփփէ, Ճեմարանին շատ մօտ, իր որդեգրած մէկ թէ երկու սաները տեսնելէ ետք:

Սրտի լուրջ հիւանդութեամբ կը տառապէր ան: Բայց իր այդ ծանր վիճակին մէջ իսկ, ան արիացաւ եւ ուզեց բան մը տալ իր սիրած ժողովուրդին: Կատարեց ճիգերու գերագոյն լարում մը եւ ինկաւ իր գործի ճամբուն վրայ:

Ճշմարիտ Հայու տիպարն էր Առնակ: Լոյսին ետեւէն վազող ու լոյսերուն մէջ՝ մեռնող Հայ մը:

Մ. ՕՁԱՆԵԱՆ

Թղթապատում

Անցեալ շաբթու բուռն բանավէճ մը տեղի ունեցաւ Անգարայի Ազգ. Ժողովին մէջ, հին եւ նոր վարչապետներուն միջեւ:

Ահա թէ ինչպէս կը պատմեն Պոլսոյ թերթերը.—

Օրուան նիւթն էր Պալըքէսիրի դէպքը, որուն շուրջ փոխն ի փոխ խօսք առին ընդդիմադիրներու պետ Իսմէթ Ինէօնիւ եւ վարչապետ Ատնան Մենտէրէս: Վիճաբանութիւնը երեք ժամ տեւեց, կծու խօսքերով: Մենտէրէս վեց, Ինէօնիւ հինգ անգամ խօսք առաւ եւ Ազգ. Ժողովին մէջ պարզուեցաւ ճարտասանական մենամարտի մը տեսարանը: Ինէօնիւ ամբաստանեց Դեմոկրատ կառավարութիւնը թէ կը գրգռէ յետադիմութիւնն ու մոլեռանդութիւնը եւ կը կաշկանդէ խօսքի ու գաղափարի ազատութիւնը: Մենտէրէս հրաւիրեց Ինէօնիւն որ հաստատէ իր վերագրումները: «Երէկի դիկտատորը չի կրնար ազատութենէ ճառել», ըսաւ, շատ կծու խօսքեր բուեցան, եւ յայտնի էր որ երկու կողմերը դուրս թափել կ'ուզէին իրենց մէջ կուտակուած դառնութիւնները: Ինէօնիւ դարձեալ խօսք առաւ եւ ըսաւ թէ երկրին մէջ բռնութիւն կայ, ճնշում եւ կաշկանդում կայ, եւ այս բոլորը նոյնիսկ արիւնահեղութեան առիթ կուտան: Յետոյ եզրակացուց.— Եթէ մեր իրաւունքները ոտնակոխ պիտի ըլլան անպատասխանատու կառավարութեան մը կողմէ, Ազգ. Ժողովն ալ պիտի գիտնայ այդ կառավարութեան հաշիւը մաքրել:

Մենտէրէս պատասխանեց ի մէջ այլոց.

— Փաշա, բռնութիւնը քու ատենդ կար, եւ քու անկումով վերջ գտաւ: Եթէ նողկալի են ամէն անոնք որոնք կրօնական մոլեռանդութիւնը կը տանին մինչեւ արիւնահեղութեան, նոյնքան զզուելի են անոնք որ վայրկեան մը իսկ կանգ չեն առներ եւ քաղաքական պժգալի դրդութիւններով հայրենակիցներու արիւնը թափել կուտան: Այսօր քաղաք. կեանքիս ամէնէն դառն պարտականութիւնն է որ կը կատարեմ եւ իմ դէմս ունիմ մազերը ճերմկած զօրավար մը, որ տարիներ Ազգ. Պետի տիտղոսը կրեց, պետական մենատիրութիւն հաստատեց, հայրենակիցներու ազատութիւնը բռնաբարեց, հերոսը եւ ախոյեանը հանդիսացաւ 1946ի կեղծ ընտրութիւններուն եւ հիմա մեր դէմը ելեր է իբրեւ ժողովրդապետութեան, իրաւունքի եւ ազատութեան պաշտպան...: Ինչպէս ծիծաղելի է երեւոյթը, որով երէկի դիկտատորը այսպիսի դիմակով մը կը ներկայանայ մեզի: Ժամ է որ լսէ իր մասին տրուած վճիռը: Իրենք են դժուելի մարդիկը, որ երկիրը աւերակներու վերածեցին եւ բուերու պէս կռնչեցին: Այսօր երկիրը լուսաւոր տեսարան մը կը պարզէ եւ ժողովուրդն է որ կը տնօրինէ ամէն բան:

Փաշա, ըսիր թէ բռնութիւն կ'ընենք, հրամմէ եւ հաստատէ ըսածդ, կրնա՞ս ըսել թէ 1946ին երեսփոխան ընտրուեցար ինչպէս: Դուն չէի՞ր որ «Խաֆիյէ»ներ դրիր երեսփոխաններու ետեւէն, տանջարաններու մէջ հարստահարեցիր անմեղները, խումբ առ խումբ մարդիկ տարագրեցիր: Ասո՞նք ալ զրպարտութիւն են: Փաշա, ձգէ սա պարապ վէճերը, ընդունէ որ քու շրջանդ վերջացած եւ փակուած է այլեւս, քիչ մը խղճմտութիւն ունեցիր եւ մի պառակտեր ժողովուրդը: Վաղը, երբ նոր ընտրութիւններ կատարուին ազգը անգամ մը եւս պիտի արձակէ իր վճիռը:

× Մալաթիայէն կը հաղորդեն թէ յետադիմականներու դէմ քննութիւնները առաջ կը տարուին: Մոլեռանդները զղջումի ոեւէ նշան ցոյց չեն տար եւ երբ Ահմէտ Էմինը վիրաւորող Հիւսէյին Ըւզմէզ բանտ մտաւ, իր ընկերները վիզ փաթթուեցան եւ ճակատը համբուրեցին: Հաստատուեցաւ այն լուրը թէ մոլեռանդական ցանցը որոշած էր սպաննել նաեւ Նատիր Նատին, Ֆալիհ Ըրֆքըն եւ Հիւսէյին Ճահիտը: Համալսարանական դրդութիւնն ալ կը հաստատուի քննութիւններու խորացումով:

Շէրիֆ Տուրսունի ատրճանակը գտնուեցաւ տանիքին վրայ, եւ ճշդուեցաւ թէ 1000 ոսկինոց չէքը Իրանի մէջ պատրաստուած է:

Դատական իշխանութիւնը կը խորացնէ նաեւ քննութիւնները «Պիւյիւք Տօղու»ի շարժումին դէմ: Իսթանպուլի եւ Անգարայի մէջ նոր ձերբակալութիւններ կը սպասուին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ, Բ. տպագրութիւն, բարեփոխուած: (Երազահան, բախտացոյց, խոհանոց, առողջապահութիւն, զրօսանք եւն.): Հրատ. «Ազդակ»ի, Պէյրութ: Գին հազար ֆրանք: Փարիզի մէջ դիմել Հրանտ Սամուէլ գրատուն, 51 Rue Mr. le Prince:

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսաթերթ Կաթող. Հայոց Կիլիկիոյ: Բացառիկ թիւ նուիրուած Ն. Ս. Օծութիւն Գարեգին Ա. կաթողիկոսի յիշատակին: Ամբողջովին սեւ շրջանակներով եւ պատկերազարդ: 480 էջ, ընտիր տպագրութեամբ:

ՍԵՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ եւ նրա շեղումներ, խանգարումները: Գրեց՝ Դոկտ. Արամ Յովսէփեան: Թեհրան, 1952: Գին մէկ տոլար: Հասցէ.— Darvazé Dovlat, Ave: Rosevelt, Tehran (Perse):

Նոր մեղադրանքներ Բարեգործականի դէմ

ԽՄԲ. — Պէյրութի «Ազդակ»ը շարունակելով իր մեղադրանքները Բարեգործականի դէմ, հետեւեալ փաստերը կը յիշէ (27 Նոյ.). —

— «Աւելի յստակ դարձնելու համար Բարեգործականի խտրական եւ հակազգային ոգին, խօսինք օրինակներով:

Ճէպէլ Մուսայի հերոսական ժողովուրդը ծանըր դժբախտութիւններու ենթարկուեցաւ: Սանճաքի պարպումով, անոնք տուն ու տեղ ձգած փոխադրուեցան Լիբանան եւ հաստատուեցան Այնճար: Երկար տարիներ մնացին անգործ ու կարօտ եղբայրական օգնութեան: Առաջին տարիներուն համաճարակը մեծ թիւով զոհեր խլեց անոնցմէ: Օտար բազմաթիւ բարեսիրական ընկերութիւններ օգնութեան հասան՝ մեղմելու համար այդ ժողովուրդի տառապանքը: Ամէն տեղ կատարուեցան հանգանակութիւններ՝ օգնութիւն հասցնելու համար մեր տարաբախտ եղբայրներուն ու քոյրերուն: Յետոյ, ի նպաստ վարժարանի եւ եկեղեցիի շինութեան կոչեր ուղղուեցան ամէն կողմ: Պէյրութահայութիւնը տուաւ իր բաժինը. Ֆրանսահայութիւնը բերաւ իր լայն մասնակցութիւնը. նպաստներ սկսան գալ ամէն կողմէ եւ Այնճարի նորահաստատ ժողովուրդը ունեցաւ իր դպրոցն ու եկեղեցին: Սակայն, անկէ վերջ, աշակերտութիւնը տարիներ մնաց փսիաթներու վրայ եւ ուսուցիչները աշխատեցան առանց վճարի, որովհետեւ ժողովուրդը անգործ էր եւ Թշուառութիւնը հասած գագաթնակէտին: Տեղական միջոցներով հնարաւոր չէր ապահովել վարժարանի պիւտճէն: Անպատասխան չմնացին նոր կոչերը եւ ի նպաստ Այնճարի ազգային վարժարանին հանգանակութիւններ կատարուեցան: Բայց հնարաւոր չեղաւ հաւասարակշռել վարժարանի պիւտճէն:

Բարեգործականը անմարդկային անտարբերութիւն ցոյց տուաւ այս բոլորին հանդէպ եւ հակառակ առատօնական բազմաթիւ դիմումներու մինչեւ 1950 Այնճարի վարժարանը զրկեց կրթական նպաստէ, հազարաւոր ոսկիներ կը վատնէր յում պէտս, կրթ. նպաստի պատրուակին տակ:

Բարեգործականը նոյն անխղճութեամբ կրթ. նպաստէ զրկեց նաեւ Նոր Սիսի Լուսինեան դպրոցը, որ Անտը Նահրի հայկ. դպրոցներուն մէջ նիւթապէս ամէնէն անապահովն է: Այս դպրոցն ալ տարիներ չարունակ տնտես. ծանր կացութեան մատնուեցաւ եւ ուսուցիչները անվճար մնացին: Մանաւանդ անգործութեան տարիներուն, մեծ տագնապ մը անցուց այս դպրոցը: Բայց, հակառակ կրկնակի դիմումներու, Բարեգործականը կրթ. նպաստ չտուաւ Սիսի Լուսինեան դպրոցին:

Նոյն վերաբերումի ենթարկուեցան Նոր Մարաշի, Էշրէֆիէի, Հայաշէնի ազգ. դպրոցները:

Բարեգործականը, օգտուելով մեր դպրոցներու նիւթական անձկութենէն ու տագնապէն, աշխատեցաւ իր ծուռ ու մութ նպատակներուն ծառայեցնել հոգաբարձութիւններն ու թաղականութիւնները, առաջարկելով եւ պահանջելով հակակշիռ իրաւունք մեր ազգ. դպրոցներուն վրայ: 20.000 լիբ. ոսկի ելեւմուտք ունեցող վարժարանի մը 1000 լիբ. ոսկի նպաստ յատկացնելով, Բարեգործականը կ'ուզէր միջամուխ ըլլալ այդ վարժարանի ներքին գործերուն եւ պարտադրել իր կամքը:

Անբացատրելի բարոյական հասկացողութիւն եւ կեցուածք...:

Օտար բազմաթիւ բարեսիրական հաստատութիւններ յաճախ կրթական նպաստներ յատկացուցած են կարօտ դպրոցներուն. բայց անոնցմէ ոչ մէկը պահանջած է հակակշռի իրաւունք եւ յատկացուած գումարները յանձնած են դպրոցները մատակարարող վարչութեանց, որպէսզի ծախսեն առաջադրուած նպատակին: Անոնցմէ ոչ մէկը փորձած է միջամտել մեր կրթ. գործին եւ կասկածիլ մեր ազգ. իշխանութեանց անաչառութեան եւ ուղղամտութեան վրայ:

Նոյն ձեւով եւ ոգիով օգնած են մեր դպրոցներուն Օգն. Խաչը, Կրթ. Հիմնարկութիւնը, հայրենակցական միութիւնները, կանանց բարեսիրական ընկերութիւնները եւն.: Առանց պայմանի եւ սակարկութեան տրամադրած են իրենց նպաստները:

Հայ եւ օտար բարեսիրական ընկերութիւններէն ոչ մէկը ցարդ, բացի Բարեգործականէն, փորձած է վիրաւորել մեր ազգային արժանապատուութիւնը, ստորնացուցիչ պայմաններ առաջարկելով յատկացուած նպաստի փոխարէն, կամ անտեսելով մեր ազգ. եւ կրօն. իշխանութեանց հեղինակութիւնը»:

Գաղութէ գաղութ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՔԵՍԱՊԻ ՄԷՋ

Քեսապի (Սուրիա) կառավարութեան կազմած վիճակագրութեան համաձայն Քեսապէն Հայաստան ներգաղթած են 2200 հոգի: Իսկ ամբողջ շրջանին մէջ կը մնան 3600 հոգի: Շատեր գործի բերումով առժամաբար գացած են Սուրիա եւ Լիբանան: Քեսապի մէջ կան երեք յարանուանութիւններ որոնք ունին իրենց եկեղեցիները: Հայ. եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Մովսէս քհնյ. Տիրիգեան որ շատ սիրուած է համայնքէն, Ազգ. Միացեալ դպրոցին մէջ կ'աւանդէ կրօնի եւ Թուաբանութեան դասեր անձնուիրաբար: Աշակերտներուն թիւն է 133, չորս ուսուցիչ - ուսուցչուհիներով: Պետութիւնը երկու ուսուցիչ տրամադրած է արաբերէնի համար: Ութերորդ դասարանի շրջանաւարտները կ'երթան Հալէպի Քարէն Եփփէ Ճեմարանը: Դպրոցին տարեկան ելեւմուտքն է 8000 ոսկի: Դպրոցներ ունին նաեւ Հայ բողոքականները եւ կաթոլիկները: Շրջանի գիւղերուն Գայատուրանի, Էքիզ - Օլուգի եւ Պաղճրգազի մէջ ալ կան դպրոցներ:

Քեսապ ունի Ուսումնասիրաց Միութիւն մը, կազմուած 1910ին: Նպատակն է ոչ - յարանուանական Հայ երկրորդական դպրոց մը պահել: Տարիներէ ի վեր կը պահէ Ուսումնասիրաց Միացեալ բարձրագոյն Ութդասեան դպրոցի վերջին կարգերը: Մասնաճիւղեր ունի Պէյրութի, Սուրիոյ եւ Մ. Նահանգներու մէջ, որոնք կ'օժանդակեն դըպրոցին: Բ. Աշխարհամարտէն վերջ փակուեցաւ դպրոցը նիւթական պատճառներով:

Քեսապ ունի գիշերային դպրոց մը որ կը պահէ Ուսումնասիրաց Միութեան Պէյրութի մասնաճիւղը: Քաջալերուած՝ այս տարի եւս կը շարունակէ ուսում տալ Թերաւարտ արհեստաւորներուն: Նաեւ պարբերական դասախօսութիւններով եւ վիճաբանական ասուլիսներով կ'ուսուցանեն Հայոց պատմութիւնը, եւ ազգային աւանդութիւնները: Կը դասաւանդեն համալսարանական ուսուցիչներ: Իսկ այս գիշերային դպրոցը տեսակ մը մանրանկար համալսարան է:

Ժողովրդական գրադարանը ունի 2000 կտոր ընտիր գիրքեր, որոնց 1200ը հայերէն: Գրադարանին վարի յարկին սրճարանը ժամադրավայրն է, ուր արգիլուած են գինին, օղին եւ բախտախաղը՝ Պատանեկան Միութեան անդամները բոլորն ալ հայերէն գրել կարդալ գիտեն: Իսկ Ս. Օգն. Խաչը տեսակ մը օրհնութիւն է շրջանի հայութեան համար: Նիւթապէս եւ բարոյապէս կ'օժանդակէ Ուսումնասիրաց Միացեալ դպրոցին: Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Հայ Արիները անձնուիրութեամբ փարած են գործին: Կարեւոր թիւ մը ունին: Կայ նաեւ արծուիկներու խումբը: Հալէպի արծուիկները ամէն տարի կ'երթան Քեսապ եւ ջերմ ընդունելութիւն կը գտնեն,

Շնորհիւ ընկ. Բժ. Աւետիս Ինճէճիկեանի անձնուէր ճիգերուն, ժողովուրդին առողջական վիճակը գոհացուցիչ է: Շրջանին համար Քեսապ հիանալի օդափոխութեան վայր մըն է, ուր կան մաքուր եւ հանգստաւէտ հիւրանոցներ: Բազմաթիւ արհեստներ ի գործ կը դնէ Քեսապցին: Գլխաւոր բերքերն են ծխախոտ, դափնիի ձէթ, խնձոր, մետաքս, խաղող, թութ: Արմտիքը հազիւ հինգ վեց ամիս կը բաւէ: Կը ներածեն ցորեն բրինձ, շաքար, քարիւղ, հանդերձեղէն, կօշիկ: Արտածումը ներածումէն շատ պակաս է:

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ մահուան առթիւ Նոյ. 30ին հոգեհանգիստ կատարուած է Պէյրութի Ս. Նշան եկեղեցւոյն մէջ: Պատարագիչ Խորէն եպսկ. Բարոյեան իր քարոզին մէջ ըսած է. — «Կ'աղօթեմ ու կը մաղթեմ, որ Ճեմարանի աշակերտները մատղաշ ունենան իրենց մեծ ուսուցիչը: Քալեն անոր գծած լուսաշող շաւղէն եւ ձգտին հասնիլ անոր բարձունքին: Գերեզմանատան մէջ խօսած է Մ. Իշխան որ ցոյց տալով շուրջի դամբարանները ըսած է թէ կեանքի խժալուր յորձանքին մէջ կը մնան միայն այս ափ մը մոխիրները եւ համասփիւռ լռութիւնը, «կեանքը ինչպէս կ'ըսէր Լ. Շանթ ունայնութեան փոսի լիցք մըն է. ոսկին ու նիւթը չեն կրնար լեցնել զայն, այլ լոկ գաղափարը եւ ոգին: Ընկեր Մ. Հերարտեան ոգեկոչած է Շանթը իբրեւ մտաւորական, արուեստագէտ գաղափարական եւ գիտնական: Մենք կը մատուցանենք մեր յարգանքը ոգեղէն Շանթին:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Պէյրութի մէջ վախճանած է Պետրոս Տ. Վ. Կոստանդինեան: Ծնած էր Մարաշ 1875ին: Ժողովրդապետ եղած է Մարաշ, Զէյթուն Տենտիլ (Կեսարիոյ շրջան), Հալէպ, Զահլէ, Պէյրութ: Զահլէի մէջ ունէր նաեւ ծխական դպրոց: Գրած է «Բարեկամի մը ձայնը», «Քահանայապետը», «Ս. Պատարագի զոհը», «Մկրտութիւն եւ Ս. Պսակի խորհուրդները» եւ ուրիշ գրքոյկներ:

ԱՐՍԷՆ Ա. Ք. ՍԻՄԷՈՆԵԱՆՑԻ ի պատիւ Թէյասեղան մը սարքած են իր Պրիթընէն Նիւ Եորք մեկնելուն առթիւ: Հոգաբարձութիւնը 50 տոլար նուիրած էր, բայց Արսէն քհնյ. յատկացուց տեղւոյն եկեղեցիին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Երկու չաբաթ վիրաբուժական կարճ գործողութենէ վերջ ըմբիշ Յակոբ Այվազեան Դեկտ. 5ին Elysée - Montmarte սրահին մէջ կատարեց catchի մրցում մը: Հակառակորդն էր De la Veissiere: Հինգ շրջան, հինգ վայրկեան տեւողութեամբ:

Այվազեան երեք առաւել եւ մէկ հաւասար արդիւնքէ մը վերջ, յաղթական հռչակուեցաւ:

Հայ մարզիկը որ 30 տարեկան է, կը բնակի Վիլժիւիֆ եւ մեքենագէտ է: Ունի մայր մը եւ եղբայր մը:

× Դեկտ. 13 -21ին է որ պիտի կատարուին Պոլսոյ մէջ ըմբշամարտի մրցումներ, մասնակցութեամբ Էտմօն Զօփարանեանի եւ իրեն ընկերացող ծանօթ ըմբիշներու (Ben Chemoul եւ Falaux): Մրցակիցները դեռ չեն ճշդուած:

× Վալանսի հայ կռփամարտիկը, Նաճարեան յաղթական հռչակուեցաւ Ֆրանսացի Fontaineի դէմ (Լիոն), Նոյ. 30ին:

× Մէկ ամիս յետաձգուած է Ժագ Հայրապետեան — A. Yvelի չորրորդ կռփամարտի մրցումը որ տեղի պիտի ունենար Պոլսոյ մէջ:

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ժ. — ՊՐԱԽԱ - ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Առտուան դէմ ժամը 2.30ին, Պրախա եւ Հըրեայ զինուոր մը վազելով եկան տուն: Ջէնք մը տուաւ ան մօրը եւ ըսաւ. — «Զըլլայ որ գտնեն»: Երեք վայրկեան վերջը, լաւ կրթուած բրիտանացի սպայ մը եւ երկու զինուորներ խուզարկեցին Ֆուլտի յարկաբաժինը եւ չգտան ոչ ատրճանակը եւ ոչ ալ «Հականայ»ի զինուորը, որ պահուըտած էր լուացքի մեծ սակառի մը մէջ. պատշգամին վըրայ: Լոթթէ Ֆուլտ, այդ գիշեր փրկած էր իր աղջկան եւ անծանօթ իսրայէլացի զինուորի մը կեանքը:

Այժմ, ուրիշ որեւէ ժամանակէ աւելի մայրը զգաց, որ եթէ Պրախա չհեռանայ ստորերկրեայ պատերազմէն, կը գտնուի ողբերգութեան եւ աղէտի մը առջեւ:

Մայրը ջանաց համոզել զայն: Կրնար իր աղջկան կեանքը փրկել մէկ կամ երկու անգամ, բայց ոչ միշտ:

— Երթանք Ամերիկա այցելութեան մը համար: Քոյրդ հոն է: Ամէն զինուոր արձակուրդի մը իրաւունքը ունի:

Ու Պրախա ի վերջոյ համաձայնեցաւ հեռանալ Պաղեստինէն: Ընդամէնը վեց շաբաթ ժամանակ կ'ուզէր ան: Վեց ճակատագրական շաբաթներ՝ հաւաքելու համար իր գործերը, այցելելու Գեդէոնին եւ ապահովելու իր յաջորդին նշանակումը:

Տարագիրներ փոխադրող շոգենաւերու ապօրինի ցամաքհանումներուն ժամանակը նշանակուած էր շատ առաջուց: Պրախա խոստացաւ, որ 15 Ապրիլ 1946ի օրերուն արձակուրդ պիտի առնէ եւ պատրաստ պիտի ըլլայ Ամերիկա երթալու համար:

Բայց, այս ծրագիրները բնաւ չիրականացան: Պրախա նորէն այցելեց Գեդէոնին, Երուսաղէմի մէջ: Շելպի նորէն խնդրեց, որ ամուսնանան: Այս ժամանակամիջոցին, երկուքը, հաւանաբար ուրիշ որեւէ ժամանակէ աւելի սերտօրէն իրարու մօտեցած էին:

Ճակատագրէ աւելի դժբախտ պարագաներու զուգադիպութեամբ էր, որ Պրախա մեռաւ 26 Մարտ 1946ին: Իսրայէլի պատմութեան մէջ անմոռանալի օր մըն էր այն օրը, որ Պրախա Ֆուլտը դարձուց ամբողջ Իսրայէլի հերոսուհին:

Կէսօրուան մօտերը, «Փալմախ»էն հազար յառաջապահներ կանչուած էին մասնաւոր պարտականութեան մը գլուխը: Գաղտնի ձայնասփիւռը տուաւ ազդանշանը եւ կը սպասուէր, որ խաւարում համարուի: Ապօրինի շոգենաւեր ցամաք պիտի հանէին տեղահանուած անձեր, կամ, ինչպէս պէտք էր կոչել զանոնք, յապաղած ուխտաւորներ:

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ԶԻՆԿԸՐ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պարէնաւորման նախարարը եւ օգնականը պաշտօնանկ եղան, իբրեւ հետեւանք ուտեստի տագնապին: Քննութիւն բացուած է, պատճառները ստուգելու համար: Պաշտօնապէս կը հաստատուի կարագի, միսի, շաքարի, գետնախնձորի, իւղի եւ բանջարեղէններու նուազումը: Ցանցաւորները պիտի պատժուին: Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ մեծ դատ մը պիտի բացուի մօտերս, նման Փրակայի դատին:

ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ մը յանձնուեցաւ զօր. Այզընհաուըրի օրուան խնդիրներու մասին: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը խաղաղութիւն չուզեր, թէ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութիւնները աւելի լարուած են իր ընտրութենէն ի վեր, թէ Մոսկուա անակնկալ մը կը սարքէ եւն.:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԵՒ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ վէճը լուծելու համար, ՄԱԿր որոշած էր որ ուղղակի բանակցին: Իրաքի պատուիրակը վճռապէս մերժեց այս որոշումը, անգործնական գտնելով, ինչ որ մեծ զարմանք պատճառեց:

ԻՐԱՆԵԱՆ ՔԱՐԻՒՂ պիտի չգնեն ամերիկեան մեծ ընկերութիւնները, «գողցուած ապրանք» սեպելով զայն:

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ վարչութիւնը «300 միլիոնատէրներու» շարք մը հաստատեց (300 պարգեւ՝ իւրաքանչիւրը մէկ միլիոն կամ աւելի): Պիտի ծախուին 400.000 տոմսեր, մէկ շարք: 63.900 պարգեւներու մէջ կան հատ մը՝ 50 միլիոն ֆր.ի, ուրիշ մը 20 միլ., երկու հատ՝ տասը միլ.ի, չորս հատ՝ 5 միլ.ի, 32 հատ երկու, քսան հատ՝ 1.500.000, 240 հատ մէկ միլ.ի: Ամբողջ տոմսին գինն է 4600 ֆր., մէկ տասներորդը 500 ֆրանք:

ԳԻՆՈՎ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ ՄԸ ձերբակալուեցաւ Ուաշինկթընի մէջ: Վրան գտան երկու գաղտնի վաւերագիրներ՝ Մարոքի եւ Թունուզի մասին:

ԿԸ ՀԵՐՔՈՒԻ այն լուրը թէ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի վարչապետները պիտի տեսակցին մարեչալ Թիթոյի հետ:

ՍՈՒՐԻՈՅ տնտեսական վիճակը քննել սկսաւ գերման ելմտագէտը, Տոքթ. Շախտ: Օրասկարգին վրայ կը գտնուին հանրօգուտ շինութեանց եւ Կեդր. դրամատան մը հաստատման ծրագիրներ:

ՀՐԱՇՔՈՎ ԱԶԱՏԱԾ.— Ինքնաշարժ մը Սէն գետը ինկաւ երեքշաբթի Պիյանքուրի մէջ, շարժավարին մէկ սխալ շարժումին հետեւանքով: Ժան Հալաճեան որ կը բնակի Շաւիլ, ժամանակին դուրս ցատկեց, բայց իր աներ հայրը՝ Պ. Արթիւր Պետրոսեան 62 տարեկան գետը ինկաւ կառքին հետ: Բարեբախտաբար այդ պահուն անցորդ մը յաջողեցաւ դուրս հանել զայն անվտանգ: Երկու ժամ ետքն ալ կառքը դուրս հանեցին:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ՆԵՐՈՒ ԵՒ ARMENIAN REVIEWԻ Արտասահմանի բաժանորդներուն ուշադրութեան

Այն բաժանորդներն ու գործակալները, որոնք իրենց հին հաշիւները չեն փակած, բայց, կ'ուզեն նորոգել 1953 տարեշրջանի համար, պէտք է 1953 Յունուար 1էն առաջ հասկացողութեան գան վարչութեան հետ:

Յանձնարարութիւն չստացուելու, կամ որոշ կարգադրութիւն մը չըլլալու պարագային, թերթերու առաքումը 1953 Յունուար 1էն սկսեալ պիտի դադրեցնենք անխտիր:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

1953ի «Գոյամարտ Օրացոյց»ը լոյս տեսաւ: Ապսպրանքներու համար դիմել Vahé Partamian, 36 Rue des Dominicaines, Մարսէյլ: Boyadjian G., 35 Ave. Lieutenant Fine, La Viste, Մարսէյլ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Աշոտ Նշանեանի եւ պարագաներուն իր մօրը մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 Ֆր. կը նուիրէ Հ.Յ.Դ.Տան ֆոնտին:

Կաղանդի գիշեր

Դեկտ. 31ին, ժամը 22էն մինչեւ լոյս: Պարահանդէս կազմակերպուած Ս. Խաչ Ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ բարեսիրական ձեռնարկներու: Hôtel des Ingénieurs des Arts et Métiersի շքեղ սրահներուն մէջ, 9bis, Ave. d'Iéna. Métro: Iéna: Նուագ, ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ:

Կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները դիմելով, առաւօտեան ժամերուն Տիկին Պչաքճեանի Wag. 99-65 եւ WIMAX հաստատութեան 25, rue Trévise, Pro. 44-39:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

25 Դեկտ. եւրոպ. Ծնունդի օրը ժամը 16—24 Salon des Prévoyantsի մէջ, 279 rue des Pyrenées métro Gambetta, օթօպիւս 26:

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, վիճակախաղ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտք 150Ֆր.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Հրաչ Կոթողեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իր քրոջ՝ մահուան առթիւ, եւ երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան ֆոնտին:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ:

Երգեցողութիւնները Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դպիրներու կողմէ, Եկմալեան եռաձայն եղանակով:

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյս դպիր Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի ողբացեալ ծնողքի յիշատակին: Սկիզբն ժամերգութեան 9ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՍԵՒՌԱՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Սեւռանի դպրոցին դասերը վերսկսած են, ուսուցչուհի Տիկ. Ա. Բալուեանի ղեկավարութեամբ: Կը հրաւիրուին նաեւ Օլնէի, Պլան Մէնիլի և Լիվրի Կառկանի ծնողները արձանագրել իրենց զաւակները կիրակի ժամը 9—12: Դասաւանդութիւնները կը կատարուին նոյն ժամերուն: Հասցէ.— 5 Rue Maurice Berteaux:

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը պատիւ ունի յայտարարելու թէ Նուպարեան Մատենադարանը վերաբացուած է: Ընթերցանութեան ժամեր.— Ամէն օր 10—12 եւ 14—18, բացի չորեքշաբթի, կիրակի եւ տօնական օրերէ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԵՐ ԲՈԼՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՓԱԿԵԼ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

× ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ ԿՐՆԱՆ ՎՃԱՐԵԼ ՏՈՔԹ. Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ (ՄԻԼԱՆՕ):

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: 3 2rue de Trévise. métro Cadet: Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վրամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարբերդի Նորակազմ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, հայրենակից Լեւոն Առաքելեանի բնակարանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը, 14 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Café Regent, métro Cadet: Օրակարգ.— 1) Զեկոյց, 2) Հաշուետուութիւն, 3) Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Տրապիզոնի Հայր. Միութեան պարահանդէսը, 17 Մայիս, կիրակի, Cercle Militaireի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դեկտ. 14ի կիրակի օրը երիցուհի Մարիամ Դաւիթեանի մահուան երրորդ տարեդարձին առթիւ նոյն օրը Ալֆորվիլի եկեղեցւոյն մէջ յետ պատարագին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի: Յիշատակի յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-08

Vendredi 12 Décembre 1952 Ուրբաթ 12 ԴԵԿՏԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année № 6939-Նոր շրջան թիւ 2350

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ՀՈՎԵՐ ԿԸ ՓՉԷԻՆ

Ճշմարտախօսութեան որեւէ փորձ կը դառնայ կեղծիք, երբ կը տիրապետեն կանխակալ կարծիքները : Երբ վերլուծումին կը խառնուին գոց եղած խօսքեր :

Այս մեղքը լայն տեղ կը բռնէ «Այսօր»ի նոյեմբերեան դիւցազներգութեան մէջ: Հոգ չէ թէ ծածկուած ըլլայ խոշոր բառերու չուքին տակ :

Այսպէս, տնօրէնը կը խոստովանի թէ մենք այսօրուան ողբերգութեան պիտի չմատնուէինք, «եթէ Մ Նահանգները մերժած չըլլային Սեւրի դաշնագրին հոգատարութիւնը » :

Յետոյ, սա վճիռը կ՚արձակէ Երեւանի այն օրուան վարիչներու մասին.

« ... Ամէն պարագայի տակ չյաջողեցան էթա թամբոնի դերին մէջ մնալ Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ եւ մարտահրաւէր կարդացին չորս կողմ :

Հով ցանողը փոթորիկ կը հնձէ» :

Քար մը եւս,— տեսակ մը գիտ .

« ... Մայիս 28ի երկրպագուները իրենք եղան բուն պատասխանատուները Նոյ. 29ին» :

Բոլոր անոնք որ Դաշնակցութեան դէմ կը փչեն սկզբնական մեղք մը ունին :

Ոչ կը կարդան, ոչ կը սերտեն: Ոչ տունէն դուրս կ՚ելլեն, ոչ ալ ակնարկ մը կը նետեն իրենց նեղ պատուհանէն անդին:

Այդ պատճառով ալ, կէս ճամբան կը մնան : Եւ իրենց բութ սլաքները օդին մէջ կը յածին, եթէ իրենց գլխուն վրայ չթափին :

Մարտահրաւէ՞ր ... Հով ցանող ...

Իրենք ալ ներկայ չէի՞ն, երբ սառնաշունչ հովեր կը փչէին չորս կողմէն, վիժեցնելու համար անկախ եւ միացեալ հայրենիքի մը կազմութիւնը :

Միասին չէի՞ն, երբ հող կը պահանջուէր ծովերէ ծով :

Միացեալ ճակատ կազմած չէի՞ն Փարիզի մէջ, Հայկ. Դատին լուծումը յանձնելով ամենազօր Դաշնակիցներուն :

Երբ առաջին փոթորիկը պայթեցաւ ներսէն — բոլշեւիկեան ըմբոստութիւն 1920 Մայիսի — իրենք ալ ոտքի չելա՞ն, ապարէզ կարդալով չորս կողմ: Հաւաքականէն զատ, առանձին կոչ մըն ալ տպելով .

— « Այդ խեղագարները ոչ միայն չմտածեցին, որ այդ կերպով վերջին անբուժելի հարուածը կուտան լուծման օրերու մէջ գտնուող Հայկ. Հարցին, այլ մինչեւ անգամ հոգ չըրին որ երկրի սահմանները կը բանան եւ կը հրաւիրեն տաճիկ-ազրբէջանեան գառնազգեստ գայլերը. որպէսզի մնացեալ հայութեան դիակներու վրայէն երթան ու միանան մեր դարաւոր թշնամիին՝ Էնվէրի եւ Թալէաթի հարազատ յաջորդ Մ. Քէմալին» : (Հայաստանի Խորհուրդ. Ռամկ. կուսակց.) :

Նոյն դիրքը չբռնեցի՞ն, երբ Թուրքերը Հայաստանի վրայ կը քալէին (1920 Սեպտ. 23) :

Իրենց Կեդր. Կոմիտէն ալ ստորագրած չէ՞ր հաւաքական կոչը որ կ՚ըսէր .

« ... Նա (թշնամին այնպիսի հարուած պիտի ստանայ մեր զինեալ բազկից, որ խոնարհի Օգոստ. 10ի պայմանագրի (Սեւրի դաշնագիր) առջեւ, ձեռք քաշէ ոչ միայն մեր այսօրուայ պայմաններից, այլեւ մաքրէ նախկին Թրքա-Հայաստանը» :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ալ միասին չէ՞ր, Ազգ. պատուիրակութեամբ եւ մնացեալով:

Կարմիրները 1920 Մայիսին կը պահանջէին բաժնուիլ Դաշնակիցներէն եւ խորհրդային իշխանութիւն հաստատել:

Համաձա՞յն էիք: Թելադրեցի՞ք Պօղոս Նուպարին որ դարձի գայ: Եթէ այն ատեն տեղի տրուէր Սեւրի Դաշնագիր կ՚ունենայի՞նք :

Մոսկուան եւ Անգարան միշտ գլուխ գլխի, ձեռք ձեռքի, կը պահանջէին հրաժարիլ Սեւրի դաշնագիրէն, թոյլ տալ որ խորհրդային զօրքը իր զինամթերքով անցնի Հայաստանէն եւ միանայ Մ. Քէմալի, կռուելու համար «իմպերիալիստ» Դաշնակիցներուն դէմ :

Համաձա՞յն էիք: Այն ատեն, ի՞նչպէս կարելի էր պատուար պետութիւն կազմել Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆԻ ՄԵՂՔԸ

Ամերիկեան ծանօթ թերթի մը Պոլսոյ թղթակցին բերնին ջուրերը կը վազեն, երբ կը բացատրէ իր ընթերցողներուն թէ Թուրքիա 300.000նոց բանակ մը ունի եւ կրնայ, անհրաժեշտ պարագային, ռազմաճակատ տանիլ 750.000 զինուոր: Այս թիւն ալ կրնայ կրկնապատկել՝ քանի մը ամսուան պատրաստութենէ մը ետք :

Թղթակիցը կը պատմէ նաեւ թէ բոլոր օտար հիւրերը, որոնք Թուրքիա կ՚այցելեն, այս կամ այն ձեւով հասկցուցած են Թուրք ժողովուրդին.

— Մի վախնար, ամբողջ արեւմտեան աշխարհը քեզի հետ է ու քեզ պիտի պաշտպանէ ...

Համաձայն իր հաշիւներուն, Արեւելքի «ճէնթըմէն»ը, մինչեւ հիմա, Ամերիկայէն ստացած է 800 միլիոն տոլարի զին. եւ 250 միլ. տոլարի տնտես. օժանդակութիւն: Թուրքիա, իր վեհանձն ու առատաձեռն բարեկամներէն ստացեր է ոչ միայն թնդանօթ ու հրասայլ, օդանաւ ու գնդացիր, սուզանաւ մը խորտընկէց, այլեւ մեծ թիւով էշ ու ջորի, որովհետեւ հակառակ իր բարձր քաղաքակրթութեան եւ բարգաւաճ տնտես. կացութեան, տակաւին, երկրին մէկ ծայրէն միւսը, կան ճամբաներ, որոնց վրայէն միայն չորքոտանիներ կրնան քալել ...

Նորութիւն չէ մեզի համար որ ամբողջ քաղաքակիրթ մարդկութիւնը, 25 տարիէ ի վեր, Թուրքիոյ կողքին կեցած է եւ ամէն միջոց ձեռք պիտի առնէ անոր հողային ամբողջութիւնը եւ վեհապետական իրաւունքները պաշտպանելու համար՝ ի վնաս ուրիշ ժողովուրդի մը, որ երկու պատերազմներու մէջ, ոտքով, ձեռքով կռուեցաւ նոյնինքն այդ քաղաքակիրթ մարդկութեան դատին պաշտպանութեան համար :

Ի՞նչ եղաւ մեր դիւցազնամարտին եղրակացութիւնը: Մենք մնացինք շուքին մէջ ու մարդիկ մոռցան մեր քաջութիւնը, մեր չարքաշութիւնը, մեր հաւատարմութիւնը ու ձեռքի վրայ կը պտըտցնեն երէկուան ջարդարարը :

Կը սիրե՞ն զինքը :

Պարզապէս պէտք ունին իր աշխարհագրական դիրքին:

Ցանցաւորը — ուրիշ անգամ ալ ըսած ենք — մեր Մեծն Տիգրանն էր, որ ջրավախութենէ կը տառապէր ու օր մը օրանց խելք չըրաւ ծովափ իջնելու ...

Իր մեղքը մենք կը քաւենք այսօր...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ կը հետապնդուին կարգ մը երիտասարդներ, այն մեղադրանքով թէ կապեր ունին Փարիզի Թուրք Յառաջդիմական Կոմիտէին հետ որ հրահանգներ եւ դրամ կը ստանայ Ֆրանսացի եւ ռուս կարմիրներէ : Արդէն ձերբակալուած են հինգ հոգի: Ջորսը Անգարայի պետական թատրոնէն, մէկը՝ Պոլսոյ մէջ : Թուրք թերթերը կը գրեն թէ այս հինգը վերջերս կապեր ունեցած են Փարիզի մէջ, ծանօթ բոլշեւիկներու հետ: Փարիզի խումբին վարիչն է, կ՚ըսեն, ուսանող մը, Տողան Աքսոյ: «Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ թէ կառավարութիւնը խնդրած է Ֆրանսայէն իրեն յանձնել այս խումբին անդամները:

ԻՐԱՆԵԱՆ ՔԱՐԻՒՂԻ խնդիրը լուծելու համար, Մ. Նահանգներէն պաշտօնատար մը ճամբայ ելած է դէպի Լոնտոն եւ Փարիզ: Պիտի աշխատի միութիւն մը կազմել ամերիկեան եւ անգլեւիրանեան ընկերութիւններէն, Ապատանի քարիւղը արտածելու, ծախելու եւ շահը Իրանի հետ բաժնելու համար :

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ վերջացնելու համար, Թրումըն խնդրեց զօր. Մաք Արթըրէն յայտնել թէ ինչ «պատուաբեր եւ բանաւոր» միջոց ունի: — Զօր. Այզընհաուըր եւս պիտի տեսակցի զօրավարին հետ, միեւնոյն նպատակով :

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄՇՈՒՇԻՆ զոհերը (մեռեալ) 700 կը հաշուեն այժմ, եւ դեռ վերջնական չէ: Մեծ մասով տարէց մարդիկ են, որոնք շնչահեղձ եղած են:

ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆ Մարոքի եւ Թունուզի մէջ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Տեղական թերթ մը կը գրէ թէ Քազապլանքայի (Մարոք) խռովութեանց հետեւանքով ձերբակալուած են հազար հոգի, մէջն ըլլալով արհեստակ. Միութեանց վարիչներ եւ «Իսթիքլալ»ի անդամներ, 15—20 հոգի: Բազմաթիւ զինուորներ եւ ոստիկաններ կը հսկեն բարեկարգութեան: Առջի օր խզուած էր հեռաձայնը :

Բչ. օրուան զոհերու յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մեծ շուքով: Ներկայ էին 40.000 հոգի: Զօր. Կիյոմ հասած ատեն զին. նուագախումբը հնչեցուց «Մարսէյեզ»ը եւ Մարոքի Սուլթանին քայլերգը: Զօրավարը ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ պէտք է գտնել յանցաւորները : Եւ կրկին յիշեցուց թէ խստիւ պիտի զսպէ որեւէ խռովութիւն: « Մոլեռանդութեան եւ ատելութեան կոչերը, դուրսէն եղած խրախոյսներն են դէպքին պատճառները » :

Բնիկներն ալ աղօթքներ կը կատարեն մզկիթներու մէջ, իրենց զոհերուն համար :

Սուլթանը մամուլին յանձնեց զեկոյց մը որով ցաւ կը յայտնէ Բչ. օրուան դէպքերուն առթիւ, ձաղկելով ամէն տեսակ բռնութիւն :

Կը վախցուի որ նոր դէպքեր ծագին այսօր, ուրբաթ :

X Թունուզի մարզպանը պէյին այցելեց Դչ. օր: Այս առթիւ զրոյց կը շրջէր թէ պէյր գահընկէց պիտի ըլլայ եւ իր տղան՝ իշխան Շատլի պիտի աքսորուի: Այս զրոյցները հերքուեցան թէ Փարիզի եւ թէ Թունուզի մէջ: Կ՚ըսուի թէ մարզպանը թելադրած է պէյին եւ ընտանիքին խոհեմութեամբ շարժիլ, որպէսզի կացութիւնը չծանրանայ: Իշխան Շատլի հերքելով հանդերձ իրեն վերագրուած խօսքերը, պնդած է թէ Ֆերհատ Հաշէտի սպանութիւնը «Կարմիր Ձեռք»ի գործն է:

Թերթերը կ՚ըսեն թէ մարզպանը նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ պէյին հետ :

X ՄԱԿի Քաղաք. յանձնախումբը 24ի դէմ 26 ձայնով մերժեց հրաւիրել Թունուզի պէյը որ ներկայացուցիչ մը ղրկէ, իր բողոքը յայտնելու համար Ֆրանսայի դէմ : Եօթը երկիրներ ձեռնպահ մնացին: Միեւնոյն ատեն կը խնդրուէր Ֆրանսայէն մասնակցիլ յանձնախումբի նիստերուն : Ժողովը նախ 16ի դէմ 19 ձայնով ընդունեց, յետոյ 2ի դէմ 21 ձայնով մերժեց: 34 երկիրներ ձեռնպահ մնացին :

Անգլիա եւ Մ. Նահանգները աւելորդ կը գտնեն հրաւէր ուղղել պէյին: Խ. Միութեան պատուիրակը ձայնակցեցաւ Եգիպտոսի եւ Իրաքի (հրաւիրել պէյը): Արաբ - ասիական 13 ազգերը դժգոհ, մնացին հրաւէրին մերժումէն :

Յանձնախումբը Մարոքի խնդիրն ալ պիտի քննէ :

Եգիպտոս հանրապետական

Զօր. Նեկիպ դեկտ. 10ին ջնջեց 1923ի սահմանադրութիւնը, իբրեւ նախաքայլ միապետութիւնը հանրապետութեան վերածելու :

Յատուկ յանձնախումբ մը պիտի կազմուի, նոր սահմանադրութիւնը յօրինելու համար, « ամէն իշխանութեան աղբիւր հռչակելով ժողովուրդը» : Մինչեւ նոր օրէնքին մշակումը բոլոր գործերը պիտի վարէ կառավարութիւնը: Այս առթիւ զօր. Նեկիպ ըսաւ.— « Ջնջուած սահմանադրութիւնը սխալ մըն էր, որովհետեւ միայն դրամատիրութիւնը եւ աւատականութիւնը կը ներկայացնէր: Եգիպտոս կ՚ուզէ օրէնք մը որ ներկայացնէ ժողովուրդին զանազան դասերը, նկատի առնելով իւրաքանչիւրին պէտքերը: Մինչ գործադիր իշխանութիւնը պէտք է պատասխանատու ըլլայ խորհրդարանին առջեւ, այս վերջինը ենթակուած էր գործադիր իշխանութեան որ իր կարգին ենթակայ էր անպատասխանատու թագաւորի մը կամքին : Թագաւորը սահմանադրութիւնը կը գործածէր իբրեւ գործիք մը գոհացնելու համար իր քմայքները եւ անոր պակասները կ՚օգտագործէր ի շահ իրեն : Նոր օրէնքով ազգը պիտի ունենայ կարող եւ ուղղամիտ կառավարութիւն մը: Փոխանցման շրջանին կառավարութիւնը պիտի գործէ համաձայն հիմնական օրէնքի սկզբունքներուն եւ պիտի պաշտպանէ բոլոր քաղաքացիներուն շահերը, անխտիր» :

Ծրագիրը կ՚ըսէ թէ կուսակցութիւնները որոշեցին աջակցիլ եւ փութացնել նոր օրէնքին խմբագրութիւնը :

Զօր. Նեկիպ իր ճառին մէջ շեշտեց թէ յեղափոխութիւնը կատարուեցաւ որպէսզի ժողովուրդը ազատութիւն, արդարութիւն եւ բարօրութիւն վայելէ: Իր կարծիքով, հին օրէնքն է աղբիւրը բոլոր ապականութեանց եւ երկրին կրած տագնապներուն :

(Կուսակցութ. շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ 1952ԻՆ

ԼԻՈՆ, (Յատուկ) — Մեր գաղութը, քաղաքով եւ շրջանով, 7 — 8000 կը հաշուէ: Տասնեակ տարիներէ ի վեր այս անպաշտօն թիւը կը պահենք: Այսքան տարիէ ի վեր աւելցա՞ծ ենք, պակսա՞ծ ենք — ոչ ոք գիտէ: Ոչ մէկ պաշտօնական մարդահամար: Ծնունդներուն հետ՝ մահեր կան, ինչպէս եւ մեկնումներ:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ — Այս տարի ծանր տագնապ մը անցուց ամբողջ երկիրը, որով՝ եւ մեր գաղութը: Տագնապը, տարիներ առաջ սկսաւ հիւսուածեղէնի գործէն եւ հետզհետէ վարակեց միւս ճիւղերը: Մանաւանդ այս ձմեռ խիստ վրդովիչ հանգամանք առած է ամէն գետնի վրայ:

Մեծ գործարանները, — Երկաթի եւ պողպատի — քիչ - շատ լաւ վիճակ ունին: Մնացեալները ժամերը կրճատուած կ'աշխատին եւ շատ մը տեղեր ալ սկսած են ճամբել բանուորները: Անսովոր տագնապ մը կ'անցընէ հանդերձեղէնի ճիւղը:

Ատեն մը միայն մասնակի անգործներ կային, այսօր ունինք լման անգործներ: Գործազրկութեան նպաստը արդէն կը բանի եւ կողմնակի միջոցներ ալ կը մտածեն բարելաւելու համար անգործներու վիճակը: Առեւտրականներ, խանութպաններ, արհեստաւորներ, տունը թէ դուրսը աշխատողները մտահոգ են: Այս բոլորին հետ, ամէնէն անտանելին ապրուստի սղութիւնն է: Տանտիկինները իրենք գիրենք կ'ուտեն ամէն օր:

ԱԶԳԱՅԻՆ — Գաղութը կարեւոր յաջողութիւններ չարձանագրեց: Ազգ. միութիւնը կարելին կը փորձէ: Ընտրութեանց ատեն կը խորհէին ընդլայնել գործունէութիւնը, նոյնիսկ թեմական խորհուրդ մը ստեղծելով միջին եւ հարաւ. Ֆրանսայի մէջ: Բայց դիւրին չէ գլուխ հանել այս գործը առանց անկեղծ գործակցութեան:

Ազգ. Միութիւնը եկեղեցիի մը շինութեան ձեռնարկեց մէկ տարի առաջ եւ հիմերը, պիտի դնէին անցեալ յունիս — յուլիսին: Մեծ էր ոգեւորութիւնը: Ծանօթ անձեր տեղէ տեղ, դռնէ դուռ վազեցին եւ սրտառուչ կոչեր ուղղուեցան: Թերթերն ալ քաջալերեցին: Բայց, կարելի չեղաւ ճարել անհրաժեշտ գումարը: Մասնակցողներու բաժինը եղաւ շատ համեստ, — շրսելու համար աննշան: Ազգ. Միութիւնը այդ գումարով սեփականատէր դարձաւ կտոր մը հողի, ու հիմա կը ճգնի պատերը բարձրացնելու:

Կ'իմանամ թէ շուտով մեծ հանգանակութեան մը պիտի ձեռնարկեն ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

Փարիզը իր Մանթաշեանը ունեցաւ, Լոնտոն՝ Կիւլպէնկեանը, Մարսէյլ՝ Խորասանճեանը: Եթէ ուրիշ ունեւոր մը իր հօրը, մօրը, կամ կնոջը յիշատակին եկեղեցի - դպրոց մը կանգնէր Լիոնի մէջ կամ գոնէ շօշափելի գումար մը տրամադրէր, գաղութը փրկած կ'ըլլար իրական ուծացումէ: Մանաւանդ որ, Ազգ. Միութեան ծրագրով, եկեղեցիին կից պիտի շինուին դպրոց, թատերասրահ, լսարան - ընթերցարան, փոքր սրահներ եւայլն: Մէկ խօսքով՝ Ազգային Տուն մը:

Բոլոր միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու տարեկան եկամուտին մեծ մասը կը տրուի սրահ վարձելու: Երեք չորս ժամ՝ 2—3 տասնեակ հազարնոցներ, այն ալ եթէ գտնէք:

Յուսանք թէ Ազգ. Միութիւնը կանգ պիտի չառնէ որ եւ է խոչընդոտի առջեւ: Յաջողութիւն:

ԿՐԹԱԿԱՆ — Կագդուրիչ երեւոյթներ կը պակսին: Հինգշաբթի եւ կիրակնօրեայ դպրոցներ հոս ու հոն: Ազգ. դպրոց, կաթոլիկ դպրոց, բողոքական դպրոց, բայց այս երեքը միասին հազիւ թէ կարենան հարիւրակ մը աշակերտ քով — քովի բերել: Կաթոլիկներու եւ բողոքականներու դպրոցները յարափոփոխ թիւեր ունին: Օր մը տասը, օր մը քսան կամ երեսուն:

Ազգ. Միութեան դպրոցը ունի 45 — 50 աշակերտ: Տարիներ առաջ այս կարեւոր գործին գլուխ կանգնած էր Տիկին Մարի Շահինեան, որուն յամառ ջանքերով եւ Ազգ. Միութեան աջակցութեամբ դպրոցը գովելի բարձրութեան մը հասած էր: Հանդէսներու ընթացքին, կը տեսնէինք կագդուրիչ երեւոյթներ: Այն օրերու շրջանաւարտները այսօր հայերէն կը դասաւանդեն կրտսերներուն:

Այժմու դպրոցի ուսուցչուհին նոյնքան նուիրուած է գործին, Օր. Ընծայ Ստեփանեան: Քիչ վերջ աշակերտները անցան ձեռքէ ձեռք, այսօր դպրոցը ունի 45—50 աշակերտ միայն:

Վերջերս, Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ Պրոն — Վիլորպան շրջանին մէջ ալ բացուեցան հայերէնի դասընթացքներ ուր կը յաճախեն քանի մը տասնեակ աշակերտներ: Կը յուսանք թէ միւս վայրերն ալ պիտի ունենան դասընթացքներ: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի գիշերային դասերէն կ'օգտուին քանի մը տասնեակ պատանիներ եւ աղջիկներ:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ — Այս տարի ալ ունեցանք բազմաթիւ հանդէսներ, ներկայացումներ, դաշտահանդէսներ, երեկոյթ - ցերեկոյթներ եւ դասախօսութիւններ: 1951ին եւ այս տարի թատերական քանի մը յաջող գործեր տեսանք («Խենդ»ը, «Սամուէլ», «Վարդանանք» եւն.) շնորհիւ հանդուցեալ դերասան Հայկասարին: Բազմութիւնները ջերմօրէն կապուեցան Հայկ. Թատրոնին: Հայկասարի մահէն ետք այդ էջն ալ փակուեցաւ:

Ունինք լաւ «սիրողներ» Ա. Հացագործեան, Յ. Թորոսեան, Լ. Ալէմեան եւ ուրիշներ, որոնք ծանրաբեռնուած են ընտանեկան եւ ուրիշ հոգերով եւ չեն կրնար ամբողջովին նուիրուիլ թատրոնին: Արդէն Դեկտեմբեր ամիսն ենք եւ դեռ «սեզոն»ի բացումը տեղի չունեցաւ:

Տարուան ընթացքին առաւելագոյնը եւ լաւագոյնը տուաւ Հայ Ուսանող. Միութիւնը: Գովելի բծախնդրութեամբ կազմակերպեց «Հայ Մշակոյթի օրը» քաղաքիս ամէնաշքեղ սրահին Salle Molièreի մէջ: Յետոյ, սարքեց շարք մը դասախօսութիւններ: Դասախօսները գրեթէ բոլորն ալ նորահասներ էին, — Տասնապետեան, Եաղուպեան, Խրիմեան, Ֆատրքեան եւն. որոնք խղճմտութեամբ մշակած էին իրենց նիւթերը: Ներկայ էր միշտ նոյն հասարակութիւնը:

ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Անուանապէս շատ միութիւններ կան, բայց իրականին մէջ սահմանափակ է թիւը: Հրապարակի վրայ երբեմն կ'երեւան Հ.Մ.Ը.Մ.ը, Համախաղբերդցիականը, Համաչարսանճագը, Դատեմի Ուբերդցիականը, Մասունասիրացը, Մարաշի Հայրենակցականը, Մալաթիոյ Կրթասիրացը եւն.: Այս միութիւնները ամբողջ տարին կը բանան ու կը փակեն դաշտահանդէսով մը եւ մէկ երկու ձեռնարկներով: Յետոյ Կապ. Խաչ, Կարմիր Խաչ, Աղքատախնամ:

Աղքատախնամը ամէն ամիս որոշ գումար մը կը վճարէ չքաւորներու:

Կապոյտ Խաչը կ'օգնէ աղքատ եւ հիւանդ հայրենակիցներուն: Ցիշենք նաեւ մանուկներու օգտափոխութեան ձեռնարկը: Առաջ կը պահէր գիշերային դպրոց մը, բայց այս տարի փակուեցաւ: Քաղաքական կուսակցութիւններէն Հնչակեանները իրենց գոյութիւնը կը զգացնեն տարին մէկ երկու ներկայացում տալով: Ռամկավարներուն ոչ ձայնը կայ ոչ ալ խօսքը: Ակումբին ճամբան ոչ իրենք գիտցան, ոչ ալ մենք: Եւ սակայն ազգ. որեւէ ձեռնարկի մէջ միշտ հաւասար «իրաւունք» կը պահանջեն:

Համայնավարներէն ալ ձայն չկայ: Անշուշտ լաւագոյն օրերու կը սպասեն:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միշտ կ'աշխատի վառ պահել ազգային ոգին եւ այս նպատակին կը ձգտին իր բոլոր ձեռնարկները: — «Մայիս 28», «Դաշնակցութեան Օր», «Փետր. 18»ը, «Խանասոր» եւն.: «Նոր Սերունդն ալ կը գործէ նոյն ուղղութեամբ:

Մեր հայրենակիցները մեծ մասով կրցած են ազատիլ գործարաններու մուխէն ծուխէն եւ դէպ-աղէկ գործի մը ձեռնարկել, դառնալով առեւտրական, խանութպան, արհեստաւորներ, — դերձակ, կօշկակար, ատաղձագործ, հիւսն եւն. եւն.: Ունէինք երկու բժիշկ, — Թոնամեան եւ Սէփէթճեան: (Այս վերջինը անցեալ տարի հողին յանձնեցինք): Կան քանի մը ատամնաբոյժներ, երկու սպասան. Ս. Փողհարեան եւ Հր. Թադէոսեան: Բազմաթիւ ուսանողներ կը գտնուին բժշկականէն, մինչեւ քիմիականը:

Դժբախտաբար ոչ մէկ յուսաւոր հեռանկար: Երէկ հայրենիքի միայն դռները փակած էին: Այսօր՝ «երկաթէ վարագոյր» մըն ալ քաշած են անոր շուրջը:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Պաղեստինի արաբ տարագիրները

Պաղեստինի արաբ գաղթականներու հարցը անգամ մը եւս դիւանագիտական սեղանին վրայ բերին արաբ պատուիրակները, ՄԱԿի մասնաւոր յանձնաժողովին մէջ:

Սուրիոյ պատուիրակ Խուրի Տաուտի տեղեկութիւնները, եղերական գոյներով կը նկարագրեն անոնց վիճակը: Մէկ միլիոն գաղթականներ թըշուառութեան մատնուած են: Ի. Տաուտի, որ վարիչն է Դամասկոսի գաղթ. գրասենեակին, դիտել տուաւ թէ միջազգային կազմակերպութեան պարտաւորութեանց հետ մարդասիրական պարտականութիւններ ալ կան որ չեն կատարուած: Թէեւ 880 հազար գաղթականներ ցոյց տրուած են, բաժնուած զանազան երկիրներու մէջ, սակայն ասիկա թիւն է անոնց որ կ'օգտուին Օգն. Գրասենեակի պարէնի բաշխումէն: Ընդհ. գաղթականներու թիւը մէկ միլիոնէն աւելի է: Իսկ անոնք որ չեն օգտուիր այդ բաշխումէն, շատ աւելի թշուառ վիճակի մը մէջ կ'ապրին:

Տեղեկաբերը նկարագրեց Կազայի բնակիչներուն թշուառութիւնը: Սուրիոյ մէջ 80 հազար գաղթականներ կ'օգտուին պարէնաչափէն, սակայն անոնց իրական թիւը 93295 է: Յաւելեալ 13 հազարը որ ընդհ. թիւին մէկ վեցերորդը կը կազմէ պարէն չստանար:

Գաղթականներ կան որ Յորդանանի մէջ կ'ապրին եւ զրկուած են պարէնէ այն առարկութեամբ թէ Պաղեստինի մէջ կ'ապրին: Այս վերջիններուն մէջն են հազարաւորներ, որոնք կը շարունակեն ապրիլ, իրենց նախկին տուներուն մէջ, կից իրենց հողերուն:

Գասենեակին վարիչը կը հաստատէ թէ գաղթականներուն մէկ երրորդը կ'ապրին իրենց գաղթակայաններուն մէջ, իսկ երկու երրորդը ճարած են բնակարան: Բայց շատեր որոնք տնակներ շինած են քաղաքներուն արուարձաններուն մէջ վարձք չեն տար եւ կախում չունին միջազգային նպաստամատոյցէն:

Սուրիոյ 93296 գաղթականներէն 58603ը մասնաւոր տուներու մէջ կը բնակին վարձքով, 5606ը կը բնակին 165 մզկիթներուն մէջ, 11.003ը՝ Սուրիոյ պետական շէնքերու մէջ, 18.081ը՝ գաղթակայաններու մէջ, վրաններու տակ:

Հետեւաբար Սուրիոյ գաղթակայաններուն մէջ ապրողներուն թիւը չանցնիր ընդհ. թիւին 22 %ը: Ասկէ պէտք չէ հետեւցնել թէ Օգն. Գրասենեակը բնակարան ապահոված է միւս դասակարգի գաղթականներուն: «Կը վստահեցնեմ, կ'աւելցնէ Գրասենեակին վարիչը թէ՝ 53603 գաղթականներուն վիճակը որոնք իրենց սեփական միջոցներով կ'ապրին, չափազանց տագնապալի է: Անոնք սպառեցին Պաղեստինէն իրենց հետ միասին բերած չնչին գումարը եւ մինչեւ իսկ ծախեցին ինչ որ ունէին վերջին չորս տարուան ընթացքին: Վերջերս տասնեակներով կուգային պատսպարան խնդրելու համար հոգ չէ թէ ատիկա ըլլար մզկիթի մը մէջ կամ վրանի մը տակ:

Հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ իւրաքանչիւր գաղթականի ամսական պարէնի բաժինը. — տասը քիլօ ալիւր, 600 կրամ ընդեղէն, 375 կրամ իւղ եւ ճարպեղէն, 600 կր. շաքար, 500 կր. բրինձ, առաւել 500 կր. արմաւ եւ 300 կր. ընդեղէն որ ձմեռը միայն կը բաշխուի:

Այս բաժնեչափը որ 1521 գոլ կը հայթայթէ ամառը եւ 1595 գոլ ձմեռը, կը ներկայացնէ ապրելու նուազագոյն չափը: Այս գաղթականներուն մէջ կը գտնուին այնպիսիներ որ կը ծախեն իրենց ալիւրի բաժինը, թարմ բանջարեղէն, միս կամ պըտուղ ճարելու համար:

Համաձայն ՄԱԿի տեղեկագրին, որ կը վերաբերի բժշկական եւ առողջապահական ծրագրին, Սուրիոյ մէջ կայ մէկ միջազգային բժիշկ, եւ 11 տեղական բժիշկներ: Այս 12 բժիշկները պէտք է գրաղին 93.295 գաղթականներու առողջապահութեամբ: Ասոնց հինգը գլխաւոր բժիշկներ են, որոնք իրականին մէջ բժշկական գործունէութիւն չունին եւ աւելի շատ կը զբաղին վարչական խնդիրներով, հետեւաբար 7 բժիշկներ միայն կը գործեն: Դամասկոսի մէջ, ուր կը գտնուին 52.254 գաղթականներ, միջին հաշուով 150 հիւանդ պէտք է քննէ Գրասենեակին բժիշկը իր վեց ժամուան աշխատանքին միջոցին: Անկարելի է որ բժիշկ մը մէկ վայրկեանի մէջ քննէ, հարցաքննէ եւ դեղագիր գրէ:

Հարաւային Սուրիոյ մէջ, ուր կ'ապրին 22.680 գաղթականներ, ցրուած զանազան գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ, Սուրիա - Պաղեստին, եւ Սուրիա - Յորդանան սահմանագլուխներու երկայնքը, յաճախ հիւանդ մը տեղափոխելու համար պէտք է բազմաթիւ քիլոմեթրներ կտրէ տեսնելու համար Քունեթրայի եւ Դերայի բժիշկը:

Սուրիոյ Օգն. Գրասենեակի բժշկ. տեղեկագրին համաձայն թոքախտի 296 դէպք միայն արձանագրուած են անցեալ տարի: Ինչ որ 3.5 %ն է գաղթականներու ընդհ. թիւին վրայ: Իրականին մէջ Պաղեստինի գաղթականներուն մէջ հիւծախտաւորներու թիւը շատ աւելի է Գրասենեակին տըւած թիւէն: Մահէկ - Խաչի դարմանատունը միայն արձանագրած է Պաղեստինցիներէն միջին հաշուով 275 թոքախտաւորներ, ամսական եւ ոչ թէ տարեկան: Բազմաթիւ թոքախտաւորներ ամէն կողմէ կը թափին դէպի բուժարանները եւ անոնց թիւը հազարներու կը հասնի: Երբ այս հիւանդները Օգն. Գրասենեակի դեղագիրը իրենց ձեռքին մէջ կը ներկայանան բուժարան, միշտ միեւնոյն պատասխանը կը ստանան, «Դեղ չունինք»: Իսկ թոքախտաւորները կը տարածեն իրենց հիւանդութիւնները գաղթակայաններուն, մզկիթներուն մէջ ուր կ'ապրին բազմաթիւ անմնունդ գաղթականներ:

Օգն. Գրասենեակին տեղեկագրին համաձայն այս թոքախտաւորները կը դիմեն Լիբանանի, Կադայի գրասենեակին հիւանդանոցները, ինչպէս եւ Սուրոյ եւ Լիբանանի պետական հիւանդանոցները: Գրասենեակը հիւանդանոց չունի Սուրիոյ մէջ, ընդունելու համար պաղեստինեան գաղթականները: Իսկ Սուրիոյ կառավարութիւնը անոնց համար տրամադրած է հինգ անկողին Դամասկոսի մէջ, 5 անկողին ալ Հալէպի մէջ, 2 սուրիական ոսկի իւրաքանչիւր հիւանդի համար:

Կը տեսնուի թէ որքան վրդովիչ է գաղթականներու առողջապահական վիճակը եւ յառաջնուն վտանգը Մօտաւոր Արեւելքի ամբողջ ժողովուրդին համար:

Գնահատելով Հանրեան Լիբանանի, Եգիպտոսի եւ Եմէնի ներկայացուցիչներուն առաջարկնե -

Օրէնսդրութիւն

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները ·—

Մալաթիոյ մէջ սարքուած դաւադրութիւնը կը պահէ միշտ իր հրատապ հանգամանքը եւ քանի օրեր կ'անցնին, այնքան կը քակուին մահափորձին ներքին ծալքերը եւ գգայացունց գաղտնիքներ երեւան կ'ելլեն: Այժմ կը հաստատուի թէ ամբողջական ցանց մը հիւսուած էր երկրին զանազան կեդրոններուն, Մալաթիոյ, Էլազըղի, Պուրսայի մէջ եւ «Պիւյիւք Տօղու»ի դրօշակիրները կազմակերպութիւններ հիմնած էին, յետադիմական եւ կրօնական մոլեռանդութեան շարժում մը ստեղծելու համար: Քննութեանց արդիւնքը կը հաստատէ թէ քաղաքական գրգռութիւններ ալ կան այս գործին մէջ եւ ձերբակալեալներէն ոմանք համայնավարութեամբ ամբաստանուած մարդիկ են: Անոնք ժողովներ կը գումարէին գաղտնաբար, «Պիւյիւք Տօղու»ի շարքերը ընդլայնելու եւ երիտասարդութիւնն ալ վարակելու համար: Ուշագրաւ է որ Մալաթիոյ կամ Էլազըղի մէջ ձերբակալուած անձերէն շատեր քսանամեայ երիտասարդներ են եւ Հիւսէյին Իւզմէզ, որ որոշած էր կրակել Եալմանի վրայ, լիսէական ուսանող մըն էր: Յետադիմական ցանցին մաս կըկազմէին սպայ մը եւ այն մարդիկը, որոնք անդամ էին «Իսլամ Դեմոկրատներ» կուսակցութեան :

Վերջին անգամ պատկան իշխանութեան ուշադրութիւնը գրաւած էին այս ծայրեյեղութիւնները, եւ դատարանի որոշումով ոչ միայն փակուած էր «Իսլամ Դեմոկրատներ» կուսակցութիւնը, այլեւ «Պիւյիւք Տօղու»ի հիմնադիր Նէճիպ Ֆազըլ Գըսաքիւրէք ստիպուած էր դադրեցնել իր թերթին հրատարակութիւնը :

Այժմ յայտնի կ'ըլլայ թէ վերջին ոճրափորձը այս կազմակերպութիւններուն եւ մշակուած ծրագիրներուն գործադրութիւնն է եւ խսկական վըտանգ մըն է հանրային գաղափարական ապահովութեան տեսակէտով: Ահա թէ ինչու մանրակրկիտ քննութիւններ կը կատարուին արեւել. գաւառներու մէջ, եւ շատերու տունէն կը գտնուին համաթէւ փաստաթուղթեր եւ նամակներ: Յայտնի կ'ըլլայ թէ «Պիւյիւք Տօղու»ի հրատարակութիւնները լայն գործունէութիւն կատարած են Ահմէտ Էմինի դէմ, եւ շատեր բսած ·— Ձենք գըջար պատահածին համար, կը ցաւինք որ չկրցանք հասնիլ մեր նպատակին :

Դատական նախարարէն մինչեւ վարչապետն ու ապահովութեան տնօրէնը, ներքին նախարարը մեծ աշխուժութեամբ կը հետեւին [illegible] բոլոր փուլերուն, որոնք կը հաստատեն թէ կառավարութիւնը ինչպէս կործանարար դեր ունի [illegible] մը [illegible] կեանքին մէջ: Տեսակ մը Շէյխ Վահաէթեան շարժում, որուն ապագայ կ'երեւայ նոյն ինքն ամ-

---

բր գաղթականները վերադարձնելու իրենց տուները, Սուրիոյ պատուիրակութիւնը կը յուսայ թէ 27 միլիոն տոլարի յատկացումը պիտի պահուի եւ թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին գաղթականներուն վիճակը բարելաւելու համար :

(LE MONDE ARABE)

բաստանեալներու խոստովանութեանց մէջ.— Որոշեր էինք ի գին ամէն բանի սպաննել զինքը, Շէրիֆ եւ Հիւսէյին այդ գործին փետային եղան : Հիւսէյին կրակեց Եալմանի վրայ, իսկ Շէրիֆ գիշերապահին կրակեց: Քանիցս խորհրդակցեցանք այս մասին, եւ խորհեցանք թէ պիտի չկրնանք մեր ձեռնարկը ի գլուխ հանել Էլազըղի մէջ, ուստի Մալաթիան նախընտրեցինք :

Ձերբակալեալները խոստովանած են թէ «Պիւյիւք Տօղու»ն գրգռած է զիրենք եւ սաստիկ զայրացած էին Եալմանի, զայն կը նկատէին կրօնքի եւ բարոյականի թշնամի :Ամբաստանեալներու այս միաբերան խոստովանութիւնը կը յայտնէ թէ անոնք ուրիշ գաղտնիքներ ունին եւ չեն ուզեր զանոնք հրապարակել, ամէն կասկած կ'ուզեն կեդրոնացնել իրենց վրայ: Բոլոր նշանները ցոյց կուտան թէ հետզհետէ պիտի հրապարակուին այդ գաղտնիքները եւ նորանոր ձերբակալութիւններ պիտի կատարուին :

Մալաթիոյ դէպքը եթէ հաշուեյարդարի են-Թարկուի, երկրին ընկերային անդորրութեան բաւանացող վտանգ մը պիտի փարատի ինքնին :

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ»

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Մալաթիոյ ոճրափորձին առթիւ գաղտնիքներու կծիկը քակուեցաւ այսօր, եւ ձերբակալեալները ապշեցուցիչ խոստովանութիւններ ըրին: Բոլորն ալ կ'ընդունին թէ բարոյական եւ նիւթական գրգռութիւններու ենթակայ էին, եւ հրահանգներ ստացած էին դուրսէն: Յետադիմական ցանցը պատրաստած էր սեւ ցանկ մը, որ երեւան ելած է: Բուն ոճրագործը, Հիւսէյին Իւզմէզ, որ Էլազըղի մէջ ձերբակալուեցաւ եւ Մալաթիա բերուեցաւ, ահարկու խոստովանութիւններ ըրաւ, առանց այլայլելու :

— Մեր մարդոցմէն հրահանգ ստացած էի, ով որ ըլլար պիտի զարնէի :

Մալաթիոյ ընդհ. դատախազութիւնը աչալրջութեամբ կը խորացնէ քննութիւնները եւ այն համոզումը ունի թէ վարագոյրին ետին դեռ ուրիշ մարդիկ կան: Ինչո՞վ բացատրել, օրինակ, պատի մը խոռոչին մէջ գտնուած հազար ոսկինոց դանձելի տոմսը :

Խուզարկութիւնները կը շարունակուին եւ նոր փաստաթուղթեր գտնուեցան, ինչպէս նաեւ սատեսակ պարբերականներ, — Սէպիւլիւրէշատ, Սէրտէն Կէչթի, Իսլամըն Նուրու, Եշիլ Նուր, եւն: Յետադիմականները որոշած էին ցնցել երկրին ընկերային ապահովութեան հիմերը :

Ահմէտ Էմինի որդին, տեսակցած է իր հայրը մեռցնել ուզող Հիւսէյին Իւզմէզի հետ,որ բսած է.

— Ձեզ դըջար, հարկաւ պիտի սպաննէինք անոնք որ երկրին ճակատագրին հետ կը խաղան : Եալմանի գաղափարներուն չէի հաւներ: Ինչպէ՞ս չեմ սպաններ այն մարդը որ կը փափաքի Արեւելքի մէջ Հայաստանի կայսրութիւն մը հիմնել :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Salon de l'Art Libreի 1952ի ցուցահանդէսին բացումը կատարուեցաւ շաբաթ օր, Musée des Beaux - Artsի մէջ, (Quai de New York): Բազմաթիւ նկարիչներու կարգին հրաւիրուած է մասնակցելու Տիկին Վաֆա Սարգիս: Տիկինը անկէ առաջ եւս մասնակցած էր Ձմեռնային Սալոնին, իր չորս նկարներով , որոնք գնահատուած են Le Peintre հանդէսին քննադատին կողմէ :

ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ մասին արաբական թերթերու թղթակից Լեւոն Քէչիշեան հարցումներ ուղղած է ՄԱԿի սովետ պատուիրակութեան, ինչպէս եւ «Փրաւտա» եւ «Իզվեստիա» թերթերու թղթակիցներուն: Բոլորն ալ պատասխանած են է «չենք գիտեր»:

Համազասպ Յարութիւնեան Խ. Միութեան կարողագոյն տնտեսագէտներէն մէկը կը համարուէր, կը մասնակցէր միջազգային ժողովներու, ծանօթ էր իբրեւ ճարտար վիճաբանող եւ ծանօթ բոլոր պատուիրակներուն իբրեւ «Հայ Սովետ »ը : Կարգ մը պատուիրակներու կարծիքով Յարութիւնեան շատ բարձրացած եւ համաշխարհային համբաւ շահած ըլլալով, մեկուսացուած է:

Ի ՊԱՏԻՒ ՃՈՐՏ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ Իրաքի Ուաշինկթընի դեսպանը Ապտուլլա Պաքր ճաշ մը տըւած է, ուր հրաւիրուած են արաբ բարձրաստիճան հիւրեր: Նմանապէս Սուրիոյ ՄԱԿի պատուիրակութեան ներկայացուցիչը տոքթ. Ֆայիզ Զէյլտին մեծ ճաշ մը տուած է ի պատիւ Ճորճ Մարտիկեանի որ շնորհակալութիւն յայտնած է Սուրիոյ Հայերու հանդէպ ցոյց տրուած գուրգուրանքին համար: Իսկ Պ. Մարտիկեան ուրիշ առթիւ ինք ճաշի հրաւիրած է Լիբանանի ՄԱԿի պատուիրակութեան նախագահը Ֆուատ Ամուն :

× Զօր. Այզընհաուըր նախագահ ընտրուելէ առաջ, նամակ մը ուղղած է Պ. Ճորճ Մարտիկեանի, որ մասնակցած էր ընտրական պայքարին: Այս առթիւ կ'ըսէ,— «Հաճոյքով ճաշակեցի մածունը զոր պանդոկ յանձնած էիք: Ծագումով հայ Ամերիկացիները կարեւոր մասնակցութիւն բերած են մեր երկրին եւ սիրցուցած մեզի իրենց հայրենքը: Կը յուսամ թէ պիտի գայ օրը երբ ամէն ազգային խմբաւորում առիթ պիտի ունենայ աշխարհի այս խիստ խռովեալ եւ դժուարին շրջաններուն, քաղաքական եւ տնտեսական ինքնորոշման եւ պիտի վայելէ ազատութիւնը, ինչպէս մենք հոս»:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔ 1953: Աւելի քան 300 լայն էջ, պատկերազարդ: Օրացոյցի բաժինէ զատ կը պարունակէ գրական, պատմական, գիտական , թատերական յօդուածներ: Վիճակագրական տեղեկութիւններ՝ Լիբանանի, Սուրիոյ , Եգիպտոսի, Յորդանանի մասին: Զուարճալիքներ, մանկական բաժին եւն.: Գին 1.50 տոլար :

ՆՈՐՏԱՐԻՈՑ ՏՕՆԸ հին եւ նոր Հայոց քով: Քննական ուսումնասիրութիւն: Գրեց Հ. Եփրեմ Վ. Պօղոսեան , Մխիթ. Ուխտէն: Վիէննա, 1952: Գին մէկ տոլար: Դիմել.— Librairie Mechitariste, Mechitaristengasse , 4 Vienne VII (Autriche).

PREUVES, Cahiers mensuels 21. Novembre 1952. Le numéro 90 francs. Հասցէ.— 41 Ave. Montaigne , Paris (8) :

ԱՐՓԻ, գրական եւ գիտական ամսագիր, Գ. տարի Թիւ 8: Պատկերազարդ: Հասցէ.— Ave. Safaraté Français, Passage Lovlager 3, Tehran (Perse).

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ՀՌՋԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ժ.— ՊՐԱԽԱ - ԻՍՐԱՅԵԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Պրախա, ստորերկրեայ դաւադրութեան խառնարանին մէջ գնաց զանոնք դիմաւորելու :

Հեղինակ Թամըս Սըկրիւ, իր «Հսկողութիւն մինչեւ առաւօտ» անկողմնակալ գրքին մէջ կուտայ այդ գիշերուան մանրամասն նկարագրութիւնը.

— «Ամէն մէկը դաւադիր մըն էր: Ելեկտրական հոսանքի ընկերութիւնը կտրեց հոսանքը:Փոխադրութեանց ընկերութիւնները տրամադրեցին իրենց հանրակառքերը , փողոցները պաշարելու համար: Ինքնաշարժի վարիչները զինամթերք կը կրէին: Մութ էր ու հանդարտ, իսկ ժողովուրդը կը սպասէր հրուանդանին վրայ: Բայց «Ուինկէյթը» չեկաւ»...

Պրախա դիրք բռնած էր Սարոնա - Թէլ Ավիվ խճուղիին վրայ: Սարոնա Բրիտանացիներու բանակատեղին էր: Պրախայի հրամաններուն տակ կը գտնուէին ութ այր զինուորներ, որոնք զինուած էին ինքնագործ զէնքերով, հրացաններով եւ ձեռնառումբերով :

Մէկ երիտասարդուհի եւ ութ տղաներ, բոլորն ալ դեռ անչափահաս, կը ջանային պաշտպանել խճուղին, ուրկէ պի հրեայ տարագիրները կարենան ապաստան գտնել: Անոնք կռուեցան բրիտ. հրասայլերու դէմ :

Պրախա կռուեցաւ առանց գիտնալու, թէ բրիտ. յարձակման ամբողջ ծրագիրը, որ պիտի կրնար իր կեանքը փրկել, կը գտնուէր տունը, իր բնակած սենեակի սեղանին վրայ: Ամբողջական մթութեան մէջ աչքին զարկաւ լոյս մը Մարմորէքի խճուղիին վրայ: Չէր կրնար հասկնալ, թէ ինչ լոյս էր այդ : Բրիտանական հրասայլի մը լուսարձակը երեւան հանած էր իր դասակը: Առանց գիտնալու Հրեաներու ուժը, Բրիտանացիները ետ դարձան Սարոնա, օգնութիւն եւ նոր ուժեր ստանալու համար : Այդ պահուն եկաւ պատգամաբեր մը հեծեծելով եւ գէշ լուր բերաւ: Բրիտանացիները բռնած էին «Ուինկէյթը» :

— Վերջացուցէք, ըսաւ պատգամաբերը, ամէն ինչ կորսուած է, ազատեցէք ձեր կեանքը, ամէն գործողութիւն աւելորդ է:

Բայց Պրախա, տասնեւինը տարեկան կին բսպան , պատասխանեց .

— Ես պաշտօնական հրամաններ չունիմ. ձայնասփիւռէն պաշտօնական զեկոյց ալ չկայ: Ես պէտք է որ կենամ, բայց դուք, զինուորներ, ազատ էք մեկնելու, եթէ կ'ուզէք: Հրասայլը ուր որ է կուգայ :

Չորս տղաներ հեռացան: Գիտէին, թէ թերեւս հինգ վայրկեան միայն ունէին, մինչեւ որ Բրիտանացիները վերադառնային:

Ու երբ զօրամասերը ետ եկան, ամէն ինչ ջարդուփշուր ըրին կրակելով, մէջն ըլլալով նաեւ ինքնագործ զէնքի բոյնը, որ կը պաշտպանուէր Պրախայի կողմէ, հին ու խարխուլ տան մը պատշգամին վրայ :

Գնդակ մը ծակեց կուրծքը:

— Ես զարնուեցայ, շուտով փախէք, ըսաւ մնացած տղոց. ես կը պաշտպանեմ դիրքը եւ կը կրակեմ այնքան որ կրնամ...

Մահացու կերպով վիրաւորուած, բռնուեցաւ ան մնացեալ չորս տղոց հետ միասին:

Հրասայլը փոխադրեց զայն Եաֆայի ոստիկանատունը: Հոն, հարցումներ ըրին իրեն.— «Քանի՞ հոգի էք: Ինչպէ՞ս գիտցա՞ք , թէ մենք ուր էինք: Ո՞վ կուտայ ձեր զէնքերը: Ո՞ւր կը պահէք զանոնք »...

Ոչ մէկ բառ դուրս եկաւ անոր բերնէն: Ի վերջոյ, Պրախա ինկաւ հոգեվարքի մէջ: Հիւանդանոց տարուելով, մեռաւ հոն քանի մը վայրկեան ետք:

Պրախայի մայրը տուն հասաւ յաջորդ օրը , առտուան ժամը 11ին: Կէսօրին տեղի պիտի ունենայ իր աղջկան յուղարկաւորութիւնը: Ան տակաւին ոչինչ գիտէր պատահածին մասին, բայց սեղանին վրայ գտնելով երկու նամակներ Շելլիէն, դրաւ զանոնք իր պայուսակին մէջ: Այդ պահուն հասաւ բրիտ. ոստիկանութիւնը: Առանց բացատրութիւն տալու խուզարկեց տունը :

Քաղաքը փակուած էր: Դէպի գերեզմանատուն գացած ատենը, Պրախայի մայրը պատերուն վրայ տեսաւ մահազդները . —

Թարգմ. կ. գ.

Ք. ՁԻՆԿԸՐ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒ համագումարը կը բացուի այսօր, ուրբաթ, Վիէննայի մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ բազմաթիւ Ամերիկացիներ Վիէննա գացած են, Հիւս. Ափրիկէի խնդիրը յուզելու համար: Եգիպտոսի պատուիրակներէն մէկն է Մոսկուայի նախկին դեսպանը, Մոհամմէտ Քէմալ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Նախագահը ետ առաւ իր դիմումը՝ Սահմանադրական Ատեանէն, որ պիտի վճռէր թէ օրինակա՞ն է վերջերս կնքուած դաշնագիրներուն վաւերացումը: Վարչապետը այժմ կը յուսայ ապահովել վաւերացումը:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ զին. վարիչները գաղտնի նիստ մը գումարեցին Փարիզի մէջ, քննելու համար վերազինման վիճակը: Կ'ըսուի թէ ներկայ ընթացքով տասը զօրաբաժին պակաս պիտի ըլլայ 1953ի հաշիւը (70 զօրաբաժին): Օդանաւերն ալ ծրագրուած 7000էն պակաս պիտի գան:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, զօր. Փափագոս, անհրաժեշտ կը գտնէ գինակցութիւն մը իր երկրին, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ, Ալպանիան չէզոքացնելու, Պուլկարիան նեղը դնելու եւ ուրիշ ռազմական գործեր կատարելու համար:

ՅՈՒՐՏԸ ՍԱՍՏԿԱՑԱՒ Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ պիտի մեղմանայ հետզհետէ:

ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ յատուկ փոշիէն մինչեւ հիմա մեռած են 43 պզտիկներ: Գիտունները կը հաստատեն թէ թունաւոր նիւթեր կը պարունակէ:

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ օրինագիծ մը կը քննէ որուն համաձայն Թագուհին պիտի կրնայ ամէն տարի տասը տիտղոսներ շնորհել առանց ժառանգական իրաւունքի: Այն ատեն կին-լորտեր ալ պիտի բազմին ժողովին մէջ:

ՍՈՒՐԻՈՅ սպարապետը, Զնդ. Շիշաքլի, Գահիրէ կը սպասուի մօտերս: Պիտի մնայ հինգ օր:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Եչ. օրուան դպրոցին համար կրթ. մարմին մը կազմուած է նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, հետեւեալ անդամներով.— Պ. Պ. Մ. Եանըգեան՝ ատենապետ, Կ. Տոտողեան՝ ատենադպիր, Յ. Քիւփէլեան՝ գանձապահ, Տիկ. Գ. Ֆաքիրեան՝ խորհրդական, Տիկին Ա. Քէպէլեան խորհրդական:

Կը խնդրուի հասարակութենէն եւ մասնաւորապէս բոլոր կազմակերպութիւններէն օժնել այս ազգօգուտ ձեռնարկին իրենց նիւթական եւ բարոյական անվերապահ աջակցութեամբ:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ՆԵՐՈՒ ԵՒ ARMENIAN REVIEWԻ

Արտասահմանի բաժանորդներուն ուշադրութեան

Այն բաժանորդներն ու գործակալները, որոնք իրենց հին հաշիւները չեն փակած, բայց, կ'ուզեն նորոգել 1953 տարեշրջանի համար, պէտք է 1953 Յունուար 1էն առաջ հասկացողութեան գան վարչութեան հետ:

Ցանձնարարութիւն չստացուելու, կամ որոշ կարգադրութիւն մը չըլլալու պարագային, թերթերու առաքումը 1953 Յունուար 1էն սկսեալ պիտի դադրեցնենք անխտիր:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի տարեկան պարահանդէսին:

Դեկտեմբեր 20 շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ:

Գեղարուեստական նոխ բաժին եւ ընտիր նըւագախումբ:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ:

Երգեցողութիւնները Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դպիրներու կողմէ, Եկմալեան եռաձայն եղանակով:

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյս դպիր Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի ողբացեալ ծնողքի յիշատակին: Սկիզբն ժամերգութեան 9ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը պատիւ ունի յայտարարելու թէ Նուպարեան Մատենադարանը վերաբացուած է: Ընդունելութեան ժամեր.— Ամէն օր 10—12 եւ 14—18, բացի չորեքշաբթի, կիրակի եւ տօնական օրերէ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՆՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղին, 32 rue de Tréviseի Հայ Ազգ. Տան մէջ: Դասեր հայերէնի, ազգ. պատմութեան եւ աշխարհագրութեան, հինգշաբթի օրերը, առաւօտ կէսօրէն վերջ ժամը 2ին: Արձանագրութեան համար դիմել Պ. Պ. Արամ Հանչէրի, 9 rue Saulnier եւ Գեղամ Աճէմեանի, 12 rue Cadet: Շուտով տեղի պիտի ունենան նաեւ գիշերային դասախօսութիւններ, երիտասարդներուն համար, հինգշաբթի օրերը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ընկեր Պ. Զպուքճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԵՐ ԲՈԼՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՓԱԿԵԼ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

× ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ ԿՐՆԱՆ ՎՃԱՐԵԼ ՏՕՔԹ. Ե. ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆԻ (ՄԻԼԱՆՕ):

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գուլվառ Օտտոյի Վըռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Ուսանողական ընդհ. Միութեան ժողովը՝ ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարբերդի նորակազմ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, հայրենակից Լեւոն Առաքելեանի բնակարանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ Նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը, 14 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Café Regent, métro Cadet: Օրակարգ.— 1) Զեկոյց, 2) Հաշուետուութիւն, 3) Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

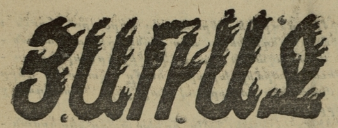
ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Տրապիզոնի Հայր. Միութեան պարահանդէսը, 17 Մայիս, կիրակի, Cercle Militaireի մէջ:

«ՀԱՅ - ԲՈՅԺ»Ի ՀԱՄԱՐ

Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Յ. Սիմոնեան 1500 Ֆր. եւ Տէր եւ Տիկին Վ. Ուրբաթեան 2000 Ֆր. կը նուիրեն «Հայ - Բոյժ»ին, Այրի Տիկին Նուրիցա Նշանեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 13 Décembre 1952 Շաբաթ 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6940-Նոր շրջան թիւ 2351 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մեծ ու փոքր անձկութեամբ կը հետեւին դէպքերու ընթացքին, այն օրէն ի վեր որ Մ. Նահանգներու նախագահ ընտրուեցաւ զօրավար մը։

Անձկութիւնը աւելի կը շեշտուի, քանի կը մօտենայ Յունուար 20ը, երբ գործի պիտի ձեռնարկէ Այզընհաուըր։

Իրականին մէջ, մեծ փոփոխութիւն մը չըսպասուիր, արտաքին ճակատի վրայ։

Ճիշդ է որ զօրավարը ուժգին ճառեր խօսեցաւ, ընտրութեանց ընթացքին։ Եւ անշուշտ աւելի կտրուկ է, իր ասպարէզին բերումով։

Եւ սակայն, մօտէն սերտելով անցուդարձը, հետզհետէ աւելի պաղարիւն դարձաւ։

Արդարեւ, ուրիշ բան կը թելադրէ պաշտօնին ծանրութիւնը։ Մանաւանդ որ, հրաշագործ միջոցներ չկան, այս կամ այն խնդիրը ժամ առաջ լուծելու համար։

Ահա մեծագոյն թնճուկը, Քորէայի պատերազմը, որ արիւն կը հոսեցնէ երկուքուկէս տարիէ ի վեր։

Այզընհաուըր խոստացաւ ռազմադաշտ երթալ, եթէ ընտրուէր։ Գնաց եկաւ անցեալ շաբթու, երեք օրուան պտոյտ մը կատարելով խիստ գաղտնապահութեամբ։

Արդի՞ւնքը, — ոչ մէկը գիտէ։ Բայց, երեւոյթները շատ բան կը պարզեն։

Վերադարձէն ի վեր, զօրավարը գաղտնի խորհրդակցութիւններ կը կատարէ մարտանաւի մը մէջ, իր գործակիցներուն եւ մասնագէտներուն հետ։ Պիտի տեսնէ նաեւ զօր. Մըք Արթըրը, որ պաշտօնանկ եղաւ Թրումընի կողմէ։

Ըսին թէ այս վերջինը ինքն ալ խնդրած է Ծայր. Արեւելքի նախկին սպարապետէն՝ ցուցնել «բանաւոր եւ պատուաւոր» միջոց մը՝ պատերազմը վերջացնելու համար։

Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ բոլորն ալ կը զգուշանան ծայրայեղութիւններէ, նկատի առնելով ոչ միայն հետեւանքները, այլ եւ Դաշնակիցներուն դիրքը։

Գաղտնիք չէ որ Անգլիա միշտ կարճ կապել կ'ուզէ, իսկ Ֆրանսան արդէն խրած է քաոսի մը մէջ, Հնդկաչին, եւ հետզհետէ անհամբեր կը դառնայ։

Նոյն իսկ Ազգաժողովը չկրցաւ զինադուլ մը կնքել տալ։

Հնդկաստանի բանաձեւը քուէարկուեցաւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, ընդհ. ժողովին կողմէ։ Եւ սակայն ոչ Հիւս. Քորէան, ոչ կարմիր Չինաստանը, ոչ ալ Խ. Միութիւնը կը համակերպին։

Այսպէս, Ազգաժողովը նոյնքան անզօր է հիմնական խնդիրներ լուծելու, որքան լուսահոգի Ազգերու Դաշնակցութիւնը։

Ի՜նչ թանկագին պատեհութիւն Մոսկուայի եւ իր լծակիցներուն համար, արեւմտեան ճակատին ուժերը ջլատելու, մաշեցնելու համար։

Այժմ ուրիշ ծանրակշիռ հոգեր կը մթագնեն հորիզոնը։

«Պատահմունքներ»չեն ինչպէս Միջին Արեւելքի, նոյնպէս Հիւս. Ափրիկէի յարաճուն խլրտումները։

Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրները իրենց անկախութիւնը գտած ըլլալով, աւելի կը զբաղին ներքին բարենորոգումներով, — յեղափոխութեամբ կամ կարգուսարքի փոփոխութեամբ։

Այս շարժումին մէջ ալ, միշտ կը զգացուի հիմնական ձգտում մը, — թօթափել օտար ազդեցութեան վերջին հետքերը։

Հիւս. Ափրիկէն նոր կ'արթննայ։

Շարժումին ուժը կը տարբերի երկիրէ երկիր։ Ալժերիան առ այժմ համդարտ է. իսկ Թունուզն ու Մարոքը ոչ միայն արիւն կը թափեն, այլեւ ափ առած են Ազգաժողովին դուռը, ընկերակցութեամբ 13 արաբ - ասիական պետութեանց։

Ինչպէս ամէն տեղ, այս երկիրներու ներքին խլրտումներուն առթիւ ալ միացեալ ճակատ կազմած են երկու ծայրերը, ազգայնական եւ կարմիր։

Առաջին թեւը անկախութիւն կը պահանջէ, աչք առնելով ամէն վտանգ։

Երկրորդը կ'օգտուի առիթէն, ի հեճուկս «իմպերիալիստ» պետութեանց։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻ ԳԱՆԳԱՏԻՔ, ԱՂՕԹԵՑԷՔ

Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն այն «գրոց-բրոց» հայրենակիցները, որոնք իրար կ'անցնին, կը փրփրին, երբ կը տեսնեն որ վերէն վար սրբագրուած է թերթին ղրկուած իրենց յօդուածը, թարգմանութիւնը ... կամ բանաստեղծութիւնը։

— Եղբայր, ինչ անաստուած մարդիկ էք։ Ոճս փոխեր էք։ Թարգմանութեանս չէք հաւներ ու նորէն թարգմաներ էք։ Այս ազգին խմբագիրներուն ձեռքէն մեր քաշածը ...

Հապա՞ այս ազգին «գրող»ներուն ձեռքէն խմբագիրներուն քաշածը ...

Բարեկամ մը, թարգմանական սքանչելի նմոյշ մը ղրկած էր, անցեալ օր։ Արտասահմանէն հայերէն թերթ մը «զօրավար Մոթըրզ» թարգմաներ է ամերիկեան ծանօթ ընկերութեան անունը — General Motors ...

Պատմած եմ, ուրիշ անգամ։ Հայերէն թերթ մը, տարիներ առաջ փարիզեան լրագիրէ մը, թարգմանաբար, կը քաղէր նկարագրութիւնը մեծանուն Ֆրանսացիի մը յուղարկաւորութեան։ Ֆրանսացի խմբագիրը գրած էր թէ «հանգուցեալին մարմինը դրին bièreին մէջ»։

Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընէ մեր միամիտ խմբագիրը։ Իրարու հետ կը շփոթէ «ճաղ» եւ «գարեջուր» բառերը եւ իր չար բախտէն կը նախընտրէ երկրորդը — «մարմինը դրուեցաւ գարեջուրին մէջ»։ Խղճամիտ մէկը, պիտի բանար բառարանը ու պիտի տեսնէր որ Ֆրանսերէն bièreը միշտ «գարեջուր» չի նշանակեր (անգլերէն bier) այլեւ դագաղ։

Մի մեղադրէք մեր վաւերական խմբագիրները, երբ այս տեսակ պոչաւոր սխալներ կը սրբագրեն։

Ընդհակառակն, Ծնունդին եկեղեցի գացէք եւ աղօթեցէք որ Աստուած համբերութիւն տայ իրենց, որպէսզի օր մը խմբագրատան բանտին դաբրոցականներուն չյանձնեն։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՑԵՏԱԴԻՄԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

«Պիւյիւք Տօղու»ի կազմակերպած շարժումին եւ Մալաթիոյ վերջին դէպքերուն առթիւ, ամբողջ երկրին մէջ քննութիւններ կը կատարուին, մոլեռանդական ցանցը հիմնովին մաքրագործելու համար։ Թուրքիոյ մէջ «Պիւյիւք Տօղու»ն ունի 500ի չափ անդամներ, որոնց իւրաքանչիւրին լուսանկարը առնուած է եւ ամէն մէկուն համար թղթածրար պատրաստուած։ Բոլոր «Պիւյիւք Տօղուճի»ներու անունները եւ ինքնութիւնը ճշդուած են, գլխաւորութեամբ Նէճիպ Ֆազըլ Գըսաքիւրէքի։ Հաւանական է որ ոմանց տուները խուզարկուին։ Ոստիկանութիւնը հետապնդումի ձեռնարկած է նաեւ Միլլիյէթճիլէր Միութեան զանազան անդամներուն դէմ, որոնք կապ ունին յետադիմական շարժումին հետ։ Պոլսոյ մէջ համախումբ ձերբակալութիւններու կը սպասուի։ Ձերբակալման հրամանագիր ելաւ աղանդաւորներու պետին, Շէյխ Սայիտ Նուրիի դէմ, որ Քիւթահիա կը բնակի։ Պոլսոյ մէջ կատարուած խուզարկութիւններէն ետք, կարգ մը կարեւոր թուղթեր գտնուեցան եւ յանձնուեցան ընդհ. դատախազութեան։ Ամէն տեղ շրջաբերական ղրկուեցաւ, ձերբակալելու համար Մէհմէտ Եըլտըզ նուն երիտասարդը, ինչպէս նաեւ երկարահասակ, խարտեաշ, նիհարակազմ մէկը, որ այդ ցանցին պարագլուխներէն մէկն է։ Եթէ անոնք ձերբակալուին, ցանցը վարող գաղտնի ձեռքերն ալ երեւան պիտի ելլեն։

Յետադիմականները գիշերային ժողովներ գումարած են Մալաթիոյ մէջ։ «Պիւյիւք Տօղուճի»ներու եւ Միլլիյէթճիներու մասնակցութեամբ։

ՈՒԺԱՆԱԿ ՄԸ գտնուեցաւ Փարիզ - Հռոմ ճեպընթացքին մէջ, մաքսային պաշտօնեաներու կողմէ, Մոտանայի մօտ։ Ձերբակալուեցաւ Իտալացի հանքագործ մը։

ԻՆՆՍՊՐՈՒՔԻ ընդհ. ժողովը փակուեցաւ, 100 բանաձեւեր քուէարկելով։ Նոր կոչ մը ուղղուեցաւ Լեհաստանի որպէսզի ետ առնէ իր հրաժարագիրը։

ՆՈՐ ԽԻ ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

ԱՐԳԻԼՈՒԵՑԱՆ «ԻՍԹԻՔԼԱԼ» ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մէկ օրէն միւսը աւելի ծանրացաւ կացութիւնը Մարոքի մէջ։

Դեկտ. 11ին Ֆրանսական իշխանութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ.

— «Քազապլանքայի վերջին դէպքերը անգամ մը եւս հաստատեցին թէ բարեկարգութեան համար վտանգ մը կը կազմէ «Իսթիքլալ» (Անկախութիւն) եւ համայնավար կուսակցութեանց գործունէութիւնը։ Ապօրէն են այս 2 կուսակցութիւնները որոնք կազմուած են եւ կը գործեն անսաստելով երկրի օրէնքին։ Այս իսկ պատճառով անոնց վարիչները ենթակայ են այդ օրէնքով նախատեսուած պատիժներուն։ Միւս կողմէ, այս երկու կուսակցութեանց գործունէութիւնը որ յանգեցաւ Դեկտ. 7ի եւ 8ի եղերական դէպքերուն, իր էութեամբ անոնց վարիչները, անդամները կամ աջակիցները կ'ենթարկէ 1835 յունիս 29ի օրէնքով նախատեսուած բանտարկութեան եւ տուգանքի պատիժներուն։ Ի գործադրումն այդ օրէնքին, արգիլուած է «Իսթիքլալ» եւ Մարոքի համայնավար կուսակցութեանց ամէն գործունէութիւն։ Խստիւ պիտի պատժուին անոնք որ կ'անսաստեն այս արգելքին»։

Նոյն օրն իսկ ոստիկանութիւնը գործի ձեռնարկելով, բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարեց, ինչպէս կը գրեն թերթերը, ամենամեծ աւլուքն է այս Մարոքի մէջ, 1944 Յունուարէն ի վեր։ Աքսորներ ալ տեղի ունեցան, մասնաւորապէս Քազապլանքայի, Ռապաթի, Մեքնէսի եւ Մարաքէշի մէջ։ Անմիջապէս բանտարկուեցան «Իսթիքլալ»ի վարիչներէն 26 հոգի, — մէկը միւսէն կարեւոր դէմքեր։ Ձերբակալուեցան նաեւ 12 կարմիր գործիչներ։ Ուրիշ յիսուն հոգի ալ ձերբակալուեցան իբրեւ մեղսակից Բշ. օրուան դէպքերուն։ Մարոքցի կալանաւորները փոխադրուեցան դէպի հարաւ, արգելափակուելով տարբեր վայրերու մէջ, իսկ 12 կարմիր գործիչները, որոնք ֆրանս. հպատակ են, Փարիզ փոխադրուեցան օդանաւով, իբրեւ «վտանգաւոր հանրային ապահովութեան համար»։ (Բոլորին անուններն ալ տպուած են թերթերուն մէջ)։ Օդանաւը պահ մը կանգ առաւ Փերփինեանի մէջ, միջուչին հետեւանքով։ Ձերբակալուեցաւ ուրիշ Ֆրանսացի մը որ դրամ տուած էր Արաբի մը որպէսզի բողոքի հեռագիրներ ուղղէ Ազգաժողովին։

Ձերբակալութիւններէն վերջ, զօրանցք մը տեղի ունեցաւ արաբական թաղին մէջ

Զօր. Կիյոմ Սուլթանին այցելելով հաղորդեց 38 ազգ. եւ կարմիր վարիչներու ձերբակալումը։

Օդանաւերու միջոցաւ ստուգուեցաւ թէ հազարաւոր ընիկներ կը համախմբուին Քազապլանքայի հարաւակողմը, քաղաքին վրայ քալելու համար։ Անմիջապէս հրասայլեր եւ զրահապատ կառքեր ղրկուեցան։ Կոչ մը ուղղուեցաւ բողոքելու համար ձերբակալութեանց դէմ։ Ռապաթի մէջ 400 ցուցարարներ փորձեցին քաղաքին վրայ քալել։ Ոստիկանութիւնը միջամտելով հարիւր հոգի ձերբակալեց։

Փարիզի մարոքեան շրջանակներուն մէջ կ'ըսեն թէ ձերբակալուած ընիկներուն թիւն է 60-70։ Ֆրանսական աղբիւրէ կը հաստատեն թէ «Իսթիքլալ»ի ամբողջ սպայակոյտը ձերբակալուած է։

Հետապնդումները կը շարունակուին։ Արգելափակեալներուն մէջ կը գտնուին զօր. Մոհամմէտ Լիատիզի, որ «Իսթիքլալ»ի ընդհ. քարտուղարն է, իր օգնականը՝ զօր. Ճէլիլ եւ գործադիր մարմնին անդամները։ Ձերբակալուած են նաեւ քանի մը խմբագիրներ։

Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան, որպէսզի ընիկները նոր ցոյցեր չսարքեն, իբրեւ սուգի նշան։ Երթեւեկր արգիլուած է ամբողջ երկրին մէջ եւ փաշաները իրաւունք չունին հեռանալու իրենց շրջանէն։ Շատ մը խանութներ փակուած են իբրեւ հետեւանք նոր գործադուլի մը որ պիտի տեւէ երկու — երեք օր։ Զօր. Կիյոմ Փարիզ կը սպասուի քանի մը օրէն, խորհրդակցելու համար կառավարութեան հետ։

✕ Նոր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ռապաթի ցոյցին կը մասնակցէին 2000 հոգի, որոնց 300ը ձերբակալուեցան։ Ամբոխը քարեր կը նետէր, իսկ ոստիկանութիւնը միջամտեց բիրերով։

Բշ. օրուան դէպքերուն առթիւ ձերբակալուած 400 ընիկներ Քազապլանքայի ատեանին յանձնուեցան։ — Ընիկները 200, նոյնիսկ աւելի կը հաշուեն իրենց զոհերուն թիւը։

Ահմէտ Պալաֆրէճի, «Իսթիքլալ»ի ներկայացուցիչը ու Նիւ Եորք գտնուի, բաւ թէ պիտի շարունակեն գործել գաղտնի, որովհետեւ «չէք կրնար օրէնքէ դուրս հռչակել գաղափարները»։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԽՆԴԻՐԸ

Թունուզի գին. ատեանը ծանր պատիժներ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁՁՈՒԵԼԻ «ԺՈՒՌՆԱԼ» ՄԸ

ՀԱԼԷՊԻ ԱԶԳ. ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ԴԷՄ

ԽՄԲ. — Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, «Արեւելք», կը գրէ խորին վրդովումով. —

Բերիոյ Թեմի Ազգ. Իշխանութեան դէմ կազմակերպուած ստորին դաւի մը դէմ յանդիման կը գտնուինք :

Երկար ատենէ ի վեր, տեղեակ էինք սոտ-բերկրեայ բոլոր այն աշխատանքներուն, որոնց լծուած են հայ կեանքէն խզուած կարգ մը անբաղձալիներ, գլխաւորութեամբ ռամկավար թափթփուքներու եւ բոլշեւիկեան ստրուկներու : Ծանօթ էինք նաեւ, որ շարժումը կը ղեկավարուէր Պէյ-րութէն ու կը ձգտէր եւ կը ձգտի կաթողիկոսական ընտրութեան հարցը դնել Սովետներու կողմէ ցանկալի ճամբու մը վրայ եւ ընթացքի մը մէջ : Անոնք, որ Ազգային Իշխանութեան դէմ կ'ուզեն պայքար շղթայազերծել այսօր, խամաճիկներու եւ հլու կամակատարի իրենց դերին մէջ՝ կը յիշեցնեն «անապատի ուղտը»..., որ կը կարծէ անտեսանելի մնալ, գլուխը մխրճելով աւազին մէջ...

Պիտի զբաղինք, հանգամանօրէն, հարցի բոլոր մանրամասնութիւններով : Ըստ կարգի : Պիտի պարզենք ներքին փուլերը, խեղկատակութեան մը, որուն հերոսները ծանօթ են մեզի իրենց բոլոր նենգ ու անխոստովանելի նպատակներով : Սորկական հոգեբանութիւնը, պատեհապաշտական կիրքին հետ ներդաշնակուած, քսուներն ու դաւադիրները մղած է իրենց տէրերու եւ վարպետներու ոճով գործի լծուելու, Պէյրութի թէ Հալէպի մէջ, ճախող ռազմավարութեամբ մը :

Մինչ այդ, կ'ուզենք հանրային սեփականութիւն դարձնել դերադրական քսութեան եւ «ժուռնալճի»ութեան պատմական այն նմոյշը, որ մեքենագրուած է Հալէպի Բարեգործականի գրասենեակին մէջ եւ որուն բովանդակութիւնը կը յիշեցնէ ... սուլթանական օրերու դաւաճանական գործունէութիւնը հայանուն վատերուն :

Ահաւասիկ ամբողջական պատճէնը այդ հանրագրութեան. —

Նորին Վսեմութիւն, Հալէպի կուսակալին,

Ստորագրեալներս զաւակներն ենք Հալէպահայ այն սերունդին, որ դարեր առաջ բնակութիւն հաստատեց Հալէպի մէջ, անթերի կերպով կատարելով իր քաղաքացիական եւ ազգային պարտականութիւնները :

Քաղաքացիական՝ այս երկրին տալով ճարտար արհեստաւորներ, պարկեշտ առեւտրականներ եւ Սուրիոյ տնտեսութեան ու ընկերային վերելքին սատարող անհատներ :

Համազգային՝ խմբուելով եկեղեցւոյ շուրջ եւ անոր պայծառութեան համար նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւններով ժամանակի ընթացքին անոր ապահովելով ոչ արհամարհելի կալուածներ, որոնց մատակարարումը եւ բնականաբար ազգային գործերը վստահուած էին վերոյիշեալ սերունդի զաւակներուն, մինչեւ 25 տարի առաջ :

Սակայն, քաղաք. պայմաններու բերումով, եկուոր խմբակցութիւն մը, շնորհիւ Սուրիոյ ֆաղաֆ. իշխանութեան տիրացած օտար պետութեան մը, յաջողեցաւ ձեռք ձգել ազգ. մեքենան եւ հայկական այս գաղութի հիմնական կորիզը կազմող բուն Հալէպահայերը մեկուսացուց ազգային գործերէ եւ անոնց պարկեշտ ու յարգուած անձնաւորութեանց փոխարէն Առաջնորդարանը լեցուց պատահական մարդերով, որոնց միակ արժանիքն է եղած կոյր հաւատարմութիւն հանդէպ վերոյիշեալ խմբակցութեան :

Մենք, պետութեան եւ ազգին տաղտուկ չպատճառելու անհուն մտահոգութեամբ, լուռ մնացինք մինչեւ հիմա, եւ հաւանաբար լուռ մնացինք այսօր ալ, եթէ ականատես չըլլայինք ազգային տխուր պատկերի մը : Այսպէս, ուրիշէն ուժով՝ միշտ իշխանութեան գլուխ մնացած այս խմբակցութիւնը իր անկողմնակալութեան պակասով ու ազգային կալուածներու եւ գործերու անբարեխիղճ մատակարարութեամբ, Առաջնորդարանը վերածեց մենատիրական շահաստանի մը, Ազգ. Սահմանադրութիւնը ըստ կամս ծառայեցուց իր հատուածական նպատակներուն եւ, ասոնց իբր բնական հետեւանք, այսօր արժանացած է ժողովուրդի բացարձակ մեծամասնութեան անվստահութեան :

Ըստ մեր Ազգ. Սահմանադրութեան տրամադրութեան, պարտաւորիչ է, որ Գաւառական Ժողովի ընդհ. կազմը փոփոխութեան ենթարկուի ամէն տասը տարին : Նկատելով, որ սոյն կենսական հարցը ցարդ նկատի չէ առնուած, ներկայ Գաւառ. Ժողովը բնականաբար կորսնցուցած կ'ըլլայ իր օրինաւորութիւնը : Սակայն, հակառակ իր այս հանգամանքին, ներկայ Գաւառ. Ժողովը, միացած Լիբանանի միշտ նոյն հատուածով ղեկավարուած Գաւառ. Ժողովին, ձեռնարկած է բուլխային աշխատանքի մը, ազգին ճակատագրին հետ կապ ունեցող որոշումներ տալով Հալէպի մէջ : Իրենց հատուածամոլութեան անժխտելի ապացոյցներէն մէկը չէ՞ միթէ բացակայութիւնը Դամասկոսի Գաւառականին, որուն ներկայութիւնը շատ աւելի օրինաւոր եւ կենսական էր, եթէ գումարուած այս ժողովը օրինաւոր էր :

Արդ, նկատելով որ տարիներ շարունակ այս սակաւաթիւ խմբակցութեան թեւ ու թիկունք կանգնող կուսակցական կառավարութիւնները քշուած են հրապարակէն եւ երկրին ղեկը ստանձնած են ժողովրդավարական ոգիով օժտուած եւ արդարութեան պաշտպան ղեկավարներ, մենք, Առաքելական Եկեղեցւոյ պատկանող Սուրիացիներս, կուգանք խնդրելու որ մեր բարեկամ կառավարութիւնը իր վերին հսկողութեամբ հնարաւորութիւն տայ մեզի ազատ ընտրութիւններու, որպէսզի միանգամ ընդ միշտ վերջ գտնեն հետզհետէ խորացող ազգ. ներքին պառակտումները եւ վերահաստատուի պետութեան համար այնքան անհրաժեշտ անդորրութիւնը հայ համայնքին մէջ :

Յ. Գ. — Սոյն խնդրագրին մէկ պատճէնը ղրկուած է նաեւ սուրիական կառավարութեան ներքին գործոց նախարարութեան » :

Անմիջապէս ճշդենք, թէ.

Ա. — Հալէպահայ սերունդի զաւակները զոհերն են իրենց անունով կազմակերպուած դաւադրութեան մը : Հալէպածին հայութիւնը կը չահագործուի բուռ մը բախտախնդիրներու կողմէ, որոնք իրենց վտանգաւոր արկածախնդրութեան գործիք դարձնել կ'ուզեն զիրենք, փոյթ չէ թէ խաղը նոր փոթորիկ ու կիրք ստեղծէ այս գաղութին մէջ : Հալէպցի Հայերու անունը շահագործելու այս վատ փորձը, վստահ ենք, ընդվզումի եւ բողոքի պիտի մղէ գիտակից ու հեռատես մեր բոլոր հայրենակիցները : Միամիտ ու բարեմիտ մարդոց անունը միջոց ծառայեցնել ազգադաւ արարքի մը, արհեստն է ծանօթ պատեհապաշտներու եւ գործակալներու : Կրնան վստահ ըլլալ, որ, ինչպէս միշտ, նաեւ այս անգամ պիտի վիժի դաւադիրներու քսութեան փորձը .

Բ. — Ընդգծեցինք, վերոգրեալ հանրագրութեան մէջ, այն տողը, ուր կ'ըսուի. — ... «Շնորհիւ Սուրիոյ ֆաղաֆ. իշխանութեան տիրացած օտար պետութեան մը»...

Ազգային Իշխանութիւնը անվստահելի եւ կասկածելի ցոյց տալու այս մոլուցքը թրքութիւն չի՞ բուրեր : Այն Ազգ. Իշխանութիւնը, որ, ճակատագրական պահու մը, կրցաւ սուրիահայութեան ազգ. գերագոյն շահերն ու այս հայրենիքին հանդէպ հայութեան հայրենակց. ճշմարիտ զգացումները փաստել, արժանանալով Սուրիոյ պատասխանատու շրջանակներու եւ օրուան կառավարութեան ընդհ. գնահատանքին : Քսուներն ու վատերը կրնան վստահ ըլլալ, թէ Սուրիոյ իշխանութիւններն ու ապրող բոլոր տարիքի սերունդները աւելի լաւ ու խոր կը ճանչնան օրուան Ազգ. Իշխանութիւնն ու սուրիահայութիւնը, քան իրենք՝ իրենց կուրացած ու ախտաժէտ հոգիներով..

Ինչպէս ըսինք, սուրիահայութիւնը ականատես կ'ըլլայ համբակօրէն կազմակերպուած դաւի մը, որ կը ձգտի կաթողիկոսական ընտրութեան հարցին մէջ սովետական տեսակէտն ու առաջադրութիւնները գործի վերածուած տեսնել... : Ցնորական երազ... : Այդ օրը պիտի չտեսնեն : Երկար սպասեցինք հաստատելու համար, թէ մինչեւ ուր պիտի ուզեն երթալ, մինչեւ ուր իջնել, մինչեւ ուր սողալ... Երբ հարկադրաբար առջեւ կը գտնուինք ձեռնոցը վերցնելու, մենք չենք մեղաւորը : Իրենք ուզեցին :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Փայծաղը

Մարդկային կազմախօսութեան մէջ ամէնէն անծանօթ գործարանն է փայծաղը (տալագ) : Դպրոցական գիրքերն իսկ անցողակի կը մատնանշեն զայն : Ու եթէ ժողովուրդին մեծ մասը չի գիտեր անոր դերը, բժշկութիւնն ալ դեռ չէ կրցած լուսաբանել կարգ մը երեւոյթներ : Այսուհանդերձ փայծաղը բժիշկին օգնականն է կարգ մը հիւանդութեանց ախտաճանաչման տեսակէտով :

Փայծաղը կարելի է նմանցնել խոշոր հաւկիթի մը՝ որուն մէկ կողմը տափակ է : Ողորկ ու առաձգական մաշկ մը զայն պատած է : Նոյն հիւսուածքը մխրճուած է ներքնապէս, կատարելով բաժանումներ : Փայծաղը զետեղուած է շատ սեղմ անկիւն մը, որովայնին ձախ կողմը, ստամոքսին ետեւով որ տասներորդ կողին բարձրութեան կը հաւասարի ու կը հանգչի աղիքներուն վրայ : Իր երկայնութիւնն է 12 սանթիմեթր : Լայնութիւնը՝ 8, իսկ հաստատութիւնը 4 սանթիմեթր : Կը կշռէ 200 կրամ : Անշուշտ ասոնք մօտաւոր թիւեր են ու կրնան տարբերիլ ոչ միայն անձէ անձ այլեւ համաձայն տարիքի ու ախտաբանական պատճառներու :

Փայծաղր ներքին կազմով բաժնուած է խորշերու, որոնք կրնան կծկուիլ ու ընդլայնիլ : Փայծաղային շնչերակը ճիւղաւորուելով ու հետզհետէ նրբանալով կը ձեւացնէ մազերակներ, ոռոգելով բոլոր խորշերը : Այս շնչերակային ցանցը կը կազմէ փայծաղին ճերմակ խիւսը : Նոյն երակները իրենց ամբողջ երկայնքին ծածկուած են յատուկ պատեանով մը որ տեղ տեղ ուռոյցքներ կը ձեւացնէ համրիչի մը ուլունքներուն նման եւ որոնց Մալփիկիի մասնիկներ անունը տրուած են խտայացի գիտունին անունով : Հասարակ մազերակներն ալ (սեւ արեան) ընդլայնած վիճակ մը կը ներկայացնեն, որոնց մէջ լճացած է արիւնը, կամ շատ դանդաղ է իր շրջանառութիւնը : Երկու տեսակի երակներն ալ թէեւ տարբեր պաշտօն ունին, բայց կազմով կարելի է նոյնը նկատել :

Փայծաղը գեղձ մըն է ու մարդկ. կազմի միակ գործարանն է, ուր արեան կարմիր գնդիկները կը զտուին, ծիւրած ու անպէտ գնդիկները կը փճացուին ու միայն առողջ գնդիկները «կ'արտօնուին» շարունակել իրենց շրջանառութիւնը : Այս պատճառաւ նկատուած է կարմիր գնդիկներու գերեզմանը եւ ընդհակառակն սպիտակ գնդիկներու որրանը :

Ինչպէս գիտենք, այս վերջինները օժտուած են մարմնին դէմ պայքարող մանրէները, վնասակար տարրերը ինչպէս նաեւ մաշած ու մեռած բջիջները փճացնելու, զանոնք խուրացնելով ու մարսելով : Նոյն պաշտօնը ունին կարգ մը բջիջներ, (ինչպէս, յեարդի քիւփֆէրի բջիջները) որոնք տարածուած են մարմնին կենսական մասերուն մէջ :

Փայծաղը ըլլալով ճերմակ գնդիկներու գլխաւոր արտադրիչը, ասոնք են որ կ'ուտեն այլասերած ու ծիւրած կարմիր գնդիկները : Երկաթի այս պաշարն է որ, ինչպէս քիւփֆէրի բջիջներուն ամբարածը, կը ծառայէ իբրեւ հում նիւթ՝ արեան կարմիր գնդիկներ արտադրող գործարաններուն : Ճերմակ գնդիկներու այս թանկագին աշխատանքին կ'օժանդակեն, յատուկ բջիջներ, որոնք բոլորուած կարմիր խիւսին շուրջը՝ պահակի դերը կը կատարեն, մաքրելով մարմինը վտանգաւոր տարրերէն :

Պէտք է չեշտել նաեւ որ փայծաղը ներարգանդային կեանքի ընթացքին եւ երեխայի մը ծնունդէն մինչեւ 1—2 ամիս կը լծուի կարմիր գնդիկներու արտադրութեան : Յետոյ այդ պաշտօնը կը յանձնէ ուրիշ գործարաններու եւ ի մասնաւորի ոսկրածուծերուն : Սակայն իր այդ յատկութիւնը կը պահէ ամբողջ կեանքի տեւողութեան եւ կրնայ նորէն լծուիլ այդ պարտականութեան ամէն անգամ որ մարդկային կազմը հիւանդութեանց կամ տկարութեանց հետեւանքով կը դիմէ իր օժանդակութեան :

Ուրեմն փայծաղը պէտք է նկատել ոչ միայն կարմիր գնդիկները փճացնող գործարան մը, այլ մանաւանդ ճերմակ գնդիկներու արտադրիչ մը, երկաթի ամբարող մը, ու շնորհիւ իր կծկումներուն կարմիր խիւսին պարունակած արեան կարմիր առողջ գնդիկները կը ղրկէ մարմնին այն մասերը ուր թթուածինի պահանջ կայ :

Փայծաղը գեղձ մը ըլլալով կ'արտադրէ նաեւ ներծոր նիւթ մը որ կենսական է «քօլէսթէրօլ»ի համար :

Փայծաղը իր այս ճիգերուն հետեւանքով յաճախ կ'ուռի : Մանաւանդ կարգ մը մակաբոյծ մանրէներ, ինչպէս տենդին մանրէն կամ տեսակ մը փոքր որդերու թրթուրները, բոյն կը դնեն փայծաղին մէջ, ուռեցնելով եւ տկարացնելով : Այդ թրթուրները բազմանալով յատուկ պատեանի մը մէջ կը կազմեն ուռնդեր՝ յաճախ երեխայի մը գլուխին մեծութեամբ, որ միայն վիրաբուժական գործողութեամբ կարելի է արտաքսել :

Անշուշտ միայն մակաբոյծներու պատճառաւ չէ որ կ'ուռի կամ կը խոշորնայ փայծաղը : Ընդհանրապէս ամէն անգամ որ անհանգստութիւն մը կը զգանք փայծաղէն կամ երբ խոշորնայ, պէտք է հետեւցնել թէ կը բանի յօգուտ մեր առողջութեան, անխնայ պայքար մղելով մեր մարմնին բազմազան թշնամիներուն ու վնասակար տարրերուն դէմ :

Փայծաղը օգտակար գործարան մը ըլլալով հանդերձ, երբ վիրաբուժութեամբ հանուի, ենթական մասնաւոր անհանգստութիւն մը չզգար :

Ուրեմն փայծաղը բարերար դեր մը կը կատարէ մեր մարմնին մէջ :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

ՀԱՐԿԱՀԱՒԱՔԸ. — Ի՞նչպէս ըսեմ որ նկարս բնական տեսնուի. ձեռքերս գրպանիս մէ՞ջ դնեմ :

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉԸ. — Ոչ, ուրիշի մը գրպանին մէջ...

Ա. — Ի՞նչպէս. երէկ աստիճաններէն քեզ վռնտեցի, ե ւայսօր դարձեալ եկեր ես աղջկանս ձեռքը խնդրելու :

Բ. — Որովհետեւ երէկ որոշապէս ինծի չըսիք, ձեր աղջկան ձեռքը ինծի պիտի տա՞ք թէ ոչ ...

Հ. Յ. Դ. ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՔԱՂԱՔ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Առջի օր գրեցինք թէ Հ. Յ. Դ. ցանկը յաջողած է Լիբանանի քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ :

Պէյրութի «Ազդակ»ը կը գրէ այս առթիւ (9 Դեկտեմբեր). —

Լիբանանի ամբողջ հողամասին վրայ, քաղաքապետական ընտրութիւնները տեղի ունեցան կարգապահ ու ազատ մթնոլորտի մէջ :

Այն շրջաններուն մէջ, ուր հայ թեկնածուներ կային, քաղաքապետական ընտրութիւնները վերջացան Հ. Յ. Դաշնակցութեան յաղթանակով :

Պայքարը յատկապէս բուռն էր Պուրճ Համուտի մէջ, ուր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս ամէն տեղ, առանձինն իջած էր ընտրական պայքարի ընդդէմ հնչակեան — ռամկավար — բոլշեւիկ խառնամուժին, որ շաբաթներէ ի վեր ամէն միջոցի կը դիմէր իր թեկնածուները յաջողցնելու համար :

Մեր հակառակորդները շաբաթէ մը ի վեր տունէ տուն կը պտտէին ու զանազան սուտերով ու յերիւրանքներով քուէ կը հաւաքէին :

Կիրակի առտու, մեր ամէն գոյնի հակառակորդները, որոնք զարմանալի կերպով զիրար կը գտնեն ամէն անգամ որ հարկ ըլլայ Դաշնակցութեան դէմ պայքարիլ, զօրաշարժի ենթարկած էին իրենց բոլոր ուժերը: Թափեցին իրենց ամբողջ ուժը ու սպառեցան ...

... Իսկ երեկոյեան, ընտրութեանց արդիւնքը Պուրճ Համուտի մէջ եղաւ ջախջախիչ յաղթանակը տալու Հ. Յ. Դաշնակցութեան :

Ժողովուրդը լսած ու անցած էր իր սիրելի կազմակերպութեան հասցէին եղող անվայել արտայայտութիւնները, ծիծաղած էր մեր հակառակորդներու մեծխօսիկութեան վրայ, որ օրեր առաջ յաղթանակ կ'երգէր :

Ժողովուրդը եկաւ իր քուէներով չառաչուն ապտակ մը տալու մեր հակառակորդներու երեսին: Քուէն խօսեցաւ: Պուրճ Համուտի մէջ 1133 ընտրողներու վրայ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեկնածուները ստացան 788 ձայն, բոլոր հակառակորդները միացած՝ 345: Պուրճ Համուտի հայութիւնը հարիւրին 70 համեմատութեամբ Դաշնակցութեան կողքին կանգնեցաւ :

Յատկանշական է դիտել տալ թէ Լիբանանի ոեւէ մէկ շրջանին մէջ յաղթական ցանկին համեմատութիւնը այնքան մեծ չէր եղած հակառակորդ ցանկին վրայ, որքան Պուրճ Համուտի մէջ :

ԿՈՉ ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԳԱՂՈՒԹԻՆ

ԼԻՈՆ. — Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի 14 Դեկտ. ժամը 15ին, Լիոնի Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ գաղութի ընդհ. ժողով մը: Այս առթիւ Ազգ. միութիւնը զեկուցում պիտի տայ իր գործունէութեան եւ մասնաւորապէս եկեղեցւոյ շինութեան համար եղած հանգանակութեան մասին:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ անխտիր ներկայ ըլլալ սոյն կարեւոր ժողովին :

(ԿՆԻՔ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ
(Ամփոփուած Թէհրանի Ալիքէն)

Նոյեմբեր 12ին մօտ 200 հոգի Թուրքի դէմ ցոյցեր կատարեցին Շիրազի փողոցներուն մէջ : Մեծ պողոտային վրայ ընդհարումներ տեղի ունեցան : Ժողովուրդը յարձակելով Թուրքի ակումբին վրայ ջարդուփշուր ըրաւ դուռ պատուհան, սեղան, աթոռ եւն.: Ցարձակում կրեց նաեւ խանութպան մը որ Թուրքական թերթեր կը ծախէր:

Պատճառ այն է որ ձախակողմեան թերթ մը Իրանի վարիչ դէմքերէն մէկուն հայհոյելով, տըպագրած էր Ստալինի մեծադիր նկարը, հետեւեալ խօսքով. — «Կեցցէ բանուոր դասակարգի առաջնորդ Ժօզէֆ Ստալին» :

Ցաջորդ օրը երբ ոստիկան մը կ'ուզէ պատէն փրցնել Թուտէական թռուցիկներ, յանկարծ անծանօթ մը կը կրակէ ու կը վիրաւորէ զայն :

X Նախկին վարչապետ Ահմադ Ղաւամի առողջական վիճակը ծանր է, իսկ ինք կ'ուզէ օր առաջ դատուիլ, որպէսզի գերեզման չիջնէ վարկաբեկ անունով: Հարցաքննութիւնը կը կատարուի պառկած տեղը :

X «Թէհրանը Մոսավար» շաբաթաթերթը կը գրէ թէ գաղտնի բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան Իրանի եւ Մոսկուայի միջեւ, ոչ - յարձակման դաշինք մը կնքելու համար, որու միջոցին կ'արծարծուին նաեւ 1921ի դաշնագրի վերաքննութիւնը, ձոյլ ոսկին վերադարձնելու եւ Իրանի չէզոքութեան հարցը՝ հաւանական պատերազմ մը ծագելու պարագային: Թերթը կ'աւելցնէ թէ կառավարութիւնը կ'աշխատի գաղտնի պահել: Իսկ Մոսկուայի իրանեան դեսպանը կարեւոր զեկուցում մը ղրկած է Թէհրան նոյն հարցի մասին :

X Նախկին վարչապետ Ռազմարայի աճարեկիչը Խալիլ Թահմասեբին, որ ազատ արձակուած էր, ի պատասխան օտար թղթակցի մը հարցումին ըսաւ թէ սպաննեց Ռազմարան որովհետեւ դաւաճան մըն էր : «Այսուհետեւ ալ ով որ դաւաճանէ երկրին եւ Իսլամին, նոյն բախտին պիտի արժանանայ»: Իսկ խորհրդարանի նախագահ Այաթ Օլլա Քաշանիի հետ տեսակցութեան ատեն առաջարկած է որ ազատ արձակուի նաեւ Ֆատայանէ Իսլամ»ի վարիչ Նավվաբ Սաֆավ, որ երկար ատենէ ի վեր բանտն է:

X Մոսկուայէն պատուիրած են Թուտէի՝ ամէն գնով պատժել տալ Ղաւամ Սալթանէն, որ կարչապետ եղած ատեն խիստ միջոցներ ձեռք առած էր Թաւրիզի բոլշեւիկներուն դէմ :

ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՏԺՈՒԻՆ ...

ՄԻՒՆԻԽ. — Հելսինկիի (Ֆինլանտա) մարզական թերթը կ ըգրէ թէ Խ. Միութեան «Ֆութպոլ»ի Ա. խումբին անդամները ձերբակալուած են :

Խումբը այս ամառ Ողիմպիականի մրցումներուն մասնակցեցաւ չարաչար պարտուելով Եուկոսլաւիոյ ազգ. խումբէն 1—3: Մոսկուայի դատաւորները կ'ըսեն թէ այս մարզիկները դիտմամբ պարտուած են պարզապէս խորհրդային մարզական պատիւը վարկաբեկելու նպատակով... Մինչդեռ պատճառը ուրիշ բան է: Երբ Եուկոսլաւ մարզիկները իբրեւ յաղթական հայրենիք վերադարձան՝ Թիթօ մեծ պատիւներով ընդունեց զիրենք եւ չքանչաններ բաշխեց: Իսկ իրենք՝ այն գնդակը ոռով յաղթած էին Ռուսերուն՝ նուիրեցին իրենց մառեչալին որուն գրասենեակի զարդը կը կազմէ: Ռուսերը նուաստացում սեպելով այս պարտութիւնը, քաղաքական գոյն տուին, այսինքն՝ Ստալին պարտուած էր անհաւատարիմ աշակերտէն ...

Ամառը երբ Հելսինկի կը գտնուէի, մեծ գոհունակութեամբ տեսայ հազարաւոր մարզիկներու ոգեւորութիւնը ողիմպիականի ջահին տակ, ինչպէս եւ բարոյական բարձրութիւնը:

Անշուշտ յաղթանակը պատիւ մըն է, բայց պարտութիւնը՝ անպատուութիւն չէ: Ողիմպիականի ընթացքին եղան խումբեր որ պարտուեցան, բայց իրենց կառավարութիւնները «սապօթէօրներ» չնկատեցին զանոնք նետելով բանտերու մէջ:

Խ. Միութեան այս ամօթալի եւ բարբարոս ընթացքը կ'անպատուէ զինքը աշխարհի առջեւ :

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԱԶԴՈՒ ԴԱՐՄԱՆԸ

Կարդացի Սօսիի «Օրը Օրին»ը (3 Դեկտ.), «Քիչ մը յարգանք, եթէ կը հաճիք»:

Ճիշդ է որ շատ մը անհաճոյ բաներ տեղի կ'ունենան, եկեղեցիէն ներս, սակայն այսպիսի անկիրթ ձեւերն ու շարժումները գրելով չեն դարմանուիր :

Երկաթը տաք տաք կը ծեծեն: Ահա կտրուկ միջոցը : Եղէք ինծի պէս: Դուք այդ օրը կրնայիք զգաստութեան հրաւիրել այդ օրիորդներն ու տիկինները, փոխանակ տուն դառնալու եւ գրիչին ուժ տալու :

Անցեալ Զատկի կիրակին եկեղեցին էի: Տեսայ հաստափոր ճերմակ բարձր օձիքով ներկայանալի մարդ մը իր անմազ գլուխով եկաւ տեղ գրաւեց առջեւս: Իրեն քով կեցաւ երիտասարդ մը 20ի մօտ, վզին փողկապ մը փաթթած, մազերը դէպի երկինք խառնիճաղանջ, ձեռքերը ետին կապած եւ ոտքերէն մին յառաջ նետեց արձանի ձեւով, հօրը ուղղելով քանի մը բառ: Տղուն ձեւէն կարծես աւելի կ'ուռէր հայրը: Երիտասարդը կը շարունակէր պահել իր անճոռնի ձեւերը :

Որոշեցի դասը տալ տեղին վրայ: Ուժգնօրէն բաժնեցի պարոնին ձեռքերը իրարմէ: Տղան ետին նայեցաւ, կարծես կ'ուզէր հարուածին պատասխանել, բայց զգալով գլխուն գալիքը, դարձուց ձեռքերը, ուզեց հօրը բան մը ըսել եւ երկուքը մէկ դուրս ելան:

Գոհ էի արդիւնքէն: Հին սերունդը թող չքաշուի տեղին վրայ սաստելու յոռի բարքերը:

Այս ձեւով միայն կրնանք կարգի բերել :

ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Լիոնէն Փարիզ փոխադրուած ուսանող մը, Գրիգոր Տիրատուրեան, 16 տարեկան, Ա. մրցանակ, արծաթ չքանչան մը եւ ժամացոյց մը ստացած է Աշխատանքի Նախարարէն, ջերմապէս շնորհաւորուելով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ժ. — ՊՐԱԽԱ - ԻՍՐԱՅԵԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Պրախա ճափլահ խալէլ պէամտահ ալ միշմար հաֆալահ լաայրէգ :

(Պրախա ինկաւ պատնէշին վրայ, հսկելով իր հայրենիքին համար):

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ արագօրէն: Փշաթելերու ետին: Դամբանականներ չկային : Ներկայ էին միայն ընտանիքին քանի մը բարեկամները: Հազարաւոր յուղարկաւորներուն մերժուած էր գերեզմանատուն մուտքը:

Ցուղակաւորութենէն վերջ, Բրիտանացիները նորէն խուզարկեցին տունը, թէեւ զինուորները, այս ողբերգութենէն ազդուած, գրեթէ արցունքներ ունէին իրենց աչքերուն մէջ :

Պրախայի սենեակին մէջ գտան Գեղէոնին լուսանկարը: Զկրցան ձեռք անցընել որեւէ բան, որ մատնէր Շելլին: Պրախայի մայրը ոչնչացուցած էր անոր վերջին նամակները:

Ուրիշ բազմաթիւ տարագիրներ փոխադրուեցան Կիպրոսի մէջ հաստատուած վրանաքաղաքի մը վրայ, որ կը կոչուէր «Պրախա Ֆուլտ» եւ Թել Ավիվ ցամաք ելլելէ վերջ անոնց ցոյց կուտային փլատակները հին, խարխուլ տան մը, Պրախա Ֆուլտ փողոցին անկիւնը ...

ԺԱ. — ՄՈՒԿԵՐԸ ԱՅՆՔԱՆ ԱԼ ԿՈՅՐ ՉԵՆ

Կին լրտեսական գործակալի գործը, անհրաժեշտօրէն, ստորերկրեայ գործ մըն է: Այն օրը, երբ լրտեսուհիին գործունէութիւնը — կամ նոյն իսկ անոր գործունէութեան մասին կասկած մը — կը հասնի ականջը հակալրտեսական կազմակերպութեան այն երկրին, ուր կը գործէ ան, կինը, իր տիրոջը համար կը դառնայ բեռ մը, փոխանակ օգուտ մը ըլլալու: Խաղաղութեան ժամանակ, անոր ամէն մէկ շարժումը կ'առնուի հսկողութեան տակ եւ գործունէութիւնը կը սանձուի հարիւր զանազան ձեւերով: Պատերազմի ժամանակ ան կը գտնուի գնդակահարիչ ջոկատի մը կամ կախաղանի ուղղակի ճամբուն վրայ: «Ամաթէօր»ներու յատուկ գործ մը չէ այդ. այսուհանդերձ, շատ քիչ անգամ ամբողջական զբաղում մըն է:

Լրտեսութենէ զատ ուրիշ որեւէ գործ չընող մարդոց եւ կիներու համրանքը զարմանալիկերպով քիչ է: Սքոթլրնտ Եարտի հետախուզութեան «Մասնաւոր ճիւղը» կը բաղկանար 156 հետախոյզ եւ վարչական պաշտօնեաներէ, երբ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը սկսաւ 1939ին:

Անոնք կազմեցին կորիզ մը, որուն շուրջը կառուցուեցաւ բրիտանական կէս - փրոֆէսիոնէլ լրտեսական բանակը: Ամերիկա՝ մինչեւ անգամ աւելի քիչ պատրաստուած էր: Անշուշտ ոչ մէկ երկիր կը ծանուցանէ գործակալներ զինուորագրելու իր մեթոտները, բայց յայտնօրէն, լրտեսութիւնը ասպարէզ մը չէ, զոր մարդ կրնայ ընտրել համալսարան կամ գիշերային դպրոց մը յաճախելով եւ կամ դիմելով աշխատանք հայթայթող գրասենեակի մը :

Գրեթէ միշտ, գլուխը գտնուող փոքր խումբը կուգայ զինեալ ուժերէն, որովհետեւ մարզանքն ու պատերազմի արուեստներուն ծանօթութիւնը, բնականաբար, շատ մեծ առաւելութիւն մը կը ներկայացնեն: Մէկը կուտայ յանձնարարական մը: Տեղի կ'ունենայ անպաշտօն կուսակցութիւն մը, սովորաբար՝ ոչ բանակատեղիին մէջ : Թերեւս, համեմատաբար պարզ գործ մը կը տրուի :

Այդ գործի յաջող կատարման կը յաջորդեն նոր հետախուզութիւն ու նոր հրամաններ: Ատկէ ժամանակ մը վերջը պիտի գայ մասնագիտական մարզումն ու ակնարկը հիմնական մեթոտներուն վրայ: Եւ, ուրիշ փորձ մըն ալ: Գաղտնի գործակալը, ետին նայելով, յաճախ դժուարութիւն պիտի քաշէ որոշելու, թէ ճիշդ երբ եւ ինչու, ինք «լրտես» մը կամ «լրտեսուհի» մը, կամ ինչպէս սովորաբար կը կոչուի, հետախուզական պաշտօնեայ մը դարձաւ :

Այս ձեւով գործած է դրութիւնը երեք հարիւր տարիներէ ի վեր երբ Բրիտանիա, առաջին ըլլալով ստեղծեց կազմակերպուած գաղտնի սպասարկութիւն մը: Ֆրանսա դարձաւ «հետախուզութեան» յարմար աշակերտ մը :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

տնօրինեց 27 ընկերները, որոնք ապրանքներ գողցած կամ պահած էին:

× ՄԱԿի Քաղաք. Յանձնախումբին մէջ ճառեր խօսեցան չորս-հինգ երկիրներու պատուիրակները Թունուզի մասին: Իրաքի արտ. նախարարը խնդրեց բոլոր ազգերէն «օգնել իրենց, որպէսզի Ֆրանսա յարգէ Թունուզի ժողովուրդին իրաւունքները եւ ազատութիւնը»: Աւստրալիոյ պատուիրակը վիճելի գտաւ Ազգաժողովին ձեռնհասութիւնը այս հարցին մէջ: Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Սորոլեւ, անկախութիւն պահանջեց: Նոյնպէս լեհ ներկայացուցիչը: Դեռ 16 երկիրներու պատուիրակները պիտի խօսէին, բայց նախագահը որոշեց կարճ կապել:

ԴԵՌ ՊԱՏՐԱՍՏ ՉԵՆ

Զօր. Րիճուէյ, Եւրոպայի դաշնակից ուժերուն սպարապետը, առջի օր ճառ մը խօսելով ամերիկեան ակումբին մէջ, ըսաւ թէ տակաւին շատ ետ կը մնան վերազինման նուազագոյն չափէն: «Անհրաժեշտ է լրացնել զին. պահանջքերը որպէսզի կարենանք բանակցիլ խաղաղութեամբ եւ ոչ թէ պատերազմով: Կարելի է լրացնել այդ պահանջքները եւ պիտի լրացնենք Աստուծոյ օգնութեամբ»:

Ատլանտեանի դաշինքին 14 անդամները ժողով պիտի գումարեն Բշ. օր, Շայոյի պալատին մէջ, քննելու համար 1953ի վերազինման ծրագիրը: Վերջնական որոշումը պիտի տրուի մարտին կամ ապրիլին:

Ինչպէս կը յիշուի, Լիզպոնայի ժողովին մէջ որոշուած էր 25 գործօն, 25 պահեստի զօրաբաժիններ կազմել 1952ին, իսկ 50 եւս՝ 1954ին: Զօր. Րիճուէյ իր ճառին մէջ չեշտեց թէ այցելելով 12 անդամ պետութեանց երկիրները, տեսաւ որ բոլորն ալ միաձայն վճռած են լրացնել պահանջները: Յետոյ բացատրեց թէ ՀԱԿին (Հիւս. Ատլ. Կազմ.) նպատակն է «պահել խաղաղութիւնը եւ թոյլ չտալ որ մարդկութիւնը ենթարկուի ոեւէ բռնապետական խմբակի»:

× ՀԱԿի զին. մասնագէտները ժողով գումարելով Փարիզի մէջ, կարգ մը որոշումներ տուին 1953ի վերազինման մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը մերժեց խորհրդակցութիւն մը կատարել զօր. Այզընհաուըրի հետ, եւ երկուքն ալ խստօրէն քննադատեց: «Ամբոխավարութիւն» կոչեց Այզընհաուըրի այն խօսքը թէ Քորէա պիտի երթայ, իսկ Մըք Արթըրն ալ մեղադրեց թէ զեկուցում չտուաւ երբ կը հեռանար Քորէայէն, քանի ամիս առաջ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ յատուկ յանձնախումբը վաւերացուց այն որոշումը որով կը հրաւիրէ Իսրայէլը եւ Արաբները ուղղակի բանակցիլ, Պաղեստինի մասին: Այս որոշումը տրուած էր 13ի դէմ 32 ձայնով եւ 13 ձեռնպահութեամբ: Իսրայէլ հաւանեցաւ, բայց արաբական երկիրները բոլորովին մերժեցին: Անոնք ամէն բանէ առաջ կը պահանջեն լուծել 850.000 արաբ տարագիրներու խնդիրը:

ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸ պայթեցաւ Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին մէջ: Ընկերվ. երեսփոխանները մեղադրեցին վարչապետը թէ ճնշում բանեցուցած է Գերագոյն Ատեանին վրայ, վաւերացնելու համար եւրոպ. բանակի դաշնագիրը: Տոքթ. Ատընաուըր վճռապէս մերժեց այս մեղադրանքը:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ընկերութեանց ժողովը որոշեց որ Պրագիլեա 1951ի եւ 1952ի անդամավճարները (տար. 4700 տոլար) վճարէ ռուբլով:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ համաժողովը բացուեցաւ երէկ, ուրբաթ, Վիէննայի մէջ: Կը մասնակցին մօտ 2000 պատուիրակներ, աշխարհի բոլոր մասերէն, կարմիր, ուղեկից եւն.: Իտալացիները կարգ մը երաշխիքներ պահանջած էին: Համագումարին նախագահը Պ. Ժոլիօ Քիւրի, պատասխանեց թէ «պիտի կրնան ազատ խօսիլ, ինչ դաւանանք ալ ունենան, բոլոր անոնք որ կը հաւատան թէ կարելի է տարբեր վարչաձեւերու համակեցութիւնը եւ թէ ազգերու միջեւ ծագած վէճերը կրնան կարգադրուիլ բանակցութեամբ»:

ԴԱՄԱԳՈՒԼ հաչակեցին Անուի Դ. լիսէին աշակերտները, բողոքելով 11 ուսանողներու վտարման դէմ: Գիշերօթիկներն ալ ծոմ կը պահեն: Աւանդութեան մը համաձայն հին աշակերտները մահիկ մը կը դնեն «պիզութ»ներու ձեռքին վրայ, գրիչով կամ գնդասեղով: Մորթը կը մաքրեն եթերով, յետոյ կը հականեխեն եւն.: Աշակերտներէն մէկուն հայրը գանգատած էր թէ տղան վիրաւորած են: Քննութիւն բացուելով 11 աշակերտներ վտարուեցան: Խլրտումը կը շարունակուի:

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻ խնդիրը լուծելու համար պիտի միջամտեն Մ. Նահանգները, նկատելով որ այդ երկրին տնտեսական տագնապը կրնայ իշխանութեան գլուխ բերել կարմիրները: Ծրագիրը գաղտնի կը պահուի:

ՆՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Քոփալեան Պոլիս մեկնեցաւ, մասնակցելու համար մրցումներու.— Քազապլանքայի մէջ զինուոր մը, Նեուրեան, յաղթեց սպանիացի մրցակիցին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի տարեկան պարահանդէսին:

Դեկտեմբեր 20 շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ընտիր նըւագախումբ:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ:

Երգեցողութիւնները Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դպիրներու կողմէ, Եկմալեան եռաձայն եղանակով:

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյս դպիր Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի ողբացեալ ծնողքի յիշատակին: Սկիզբն ժամերգութեան 9ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10ԻՆ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆԻ խանութը, 32 Rue Trévise, Paris (9) Tél. Tai. 65-44

Ծնունդի եւ Նոր Տարուան առթիւ, հոն պիտի գտնէք Պոլսէն նոր հասած, արեւելեան անուշեղէններու վարպետ մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած, Պէօրէք, պողաչա, բէկ գատայիֆ, փաքլավա, Ռեվանի, լօգմա, քուլուռմա, լուսնաձեւ շինուած, անարատ իւղով, շաքարով եւ ընկոյզով չէօրէքներ, զանազան «քուրապիէ»ներ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Ս. Սարգիսի տօնին առթիւ այսօրուընէ սկսեալ, մինչեւ շաբաթ 13 Դեկտ. «Յառաջ»ի թիւերը ներկայացնողը պիտի ստանայ համեղի նուէր մը:

Կը հայթայթենք նաեւ փաքլավայի եւ պէօրէկի համար հում թերթեր:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ընկեր Պ. Զպուքճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Լիոնէն Տիկ. Անահիտ Համբարձումեան (ծնեալ Աչճեան), Պաղըր Մատէնցի (Տիգրանակերտ) կը փնտռէ հայրը՝ Մկրտիչ, մայրը՝ Եւա, եղբայրները՝ Յովհաննէս եւ Արմենակ Աչճեան, կորսնցուցած 1914ի աքսորին, բայց Զինադադարին, Պոլիս գտնուած են: Տեղեկացնել 26 Quai de Bondy, Lyon, Rhône:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Անիէռ Պուա Քոլոմպի Արամ Ենթ. ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Գրիգոր Քիւպճեանի, ընկեր Հրաչ Կոթողեանի եւ պարագաներուն Այրի Տիկին Զարուհի Քիւպճեանի մահուան առթիւ:

× Լիոնի Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Տիգրանուհի Նորոյեանի իր տագրոջ որդւոյն Հաճրի Նորոյեանի (Ամերիկա) արկածալի մահուան առթիւ: (Նախապէս սխալ տպուած էր):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վըռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարբերդի Նորակազմ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, հայրենակից Լեւոն Առաքելեանի բնակարանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը, 14 Դեկտ. կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Café Regent, métro Cadet: Օրակարգ.— 1) Զեկոյց, 2) Հաշուետուութիւն, 3) Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

ԿԱՂԱՆԴԻ, ԾՆՈՒՆԴԻ, ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՆԽՆԴԻԱԿԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԶԱՐԴԸ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 14 Décembre 1952 Կիրակի 14 ԴԵԿՏԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année № 6941-Նոր շրջանի թիւ 2352

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԱԶԱՏԸ ԵՒ ԿԵՂԾԸ

Օղակները հետզհետէ կը պրկուին, ձուլածոյ կաղապարի մը վերածելու համար ամէն բան՝ Խ. Միութեան մէջ :

Սովետ : Սովետական : Փա՛ռք Սովետականին :

Ոչ մէկ յղացում, շարժում, գործունէութիւն արժէք ունի, եթէ զարդարուած չէ «սովետակա-ն»ով : Ներսէն թէ դուրսէն : Գլուխով, թեւերով կամ շարժուձեւերով :

Գօյները աւելի կը խտանան, օղակները աւելի կը պրկուին, Մոսկուայէն դուրս, հեռաւոր կեդ-րոններու կամ ծայրագաւառներու մէջ :

Մանաւանդ եթէ կեդր. Կոմիտէին գործօն ան-դամները կը բաղկանան ազէտ եւ մոլեռանդ «չի-նովնիկ»ներէ :

Մնաց որ, ամէն տեղ ալ պակաս չեն աչքեր եւ ականջներ, որոնք անցուդարձին կը հետեւին բա-րակի հոտառութեամբ :

Անոնց գաղտնի տեղեկագիրները կամ լրագրա-կան «տեսութիւնները» ուշ - կանուխ կը յանգին նոր սաստերու : Եւ կեդրոնը կր չաչեցնէ մտրակը, խելքի կանչելու համար թերացողները :

Դեռ վերջերս Մոսկուայի կուսակցական պաշ-տօնաթերթը, «Փրաւտա», «կոպիտ վրիպումներ» կը գտնէր նոյն իսկ ռուսերէն «Գրական Թերթ»ին մէջ : Կը ցուցնէր սովետական դիծէն շեղումներ՝ արուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ, — վէպ, թատ-րոն, եւայլն :

«Ապսպրուած» արուեստի ո՛րքան պերճախօս նմոյշներ՝ հիւսիսէն հարաւ :

«Սովետական Հայաստան» ամսագիրը, «օր-գան՝ Կուլտուրական Կապի», 1952 Հոկտ.ի թիւին մէջ տպած է տեսութիւն մը որուն ամփոփումը պի-տի կարդաք այսօր (Բ. էջ) :

Յօդուածին խորագիրն է — «Սովետական կնոջ կերպարի արտացոլումը սովետահայ գրակա-նութեան մէջ» :

Յօդուածագիրը նմոյշներ կը քաղէ կարգ մը գրողներու գործերէն, ապացուցանելու համար սովետական կնոջ արժէքը : Անոր բարձրացումը, անձնուիրութիւնը, քաջագործութիւնները եւ ա-ռաքինութիւնը : Անշուշտ շնորհիւ սովետական կարգուսարքին :

Դժբախտաբար ոչինչ կ'ապացուցանեն իր քա-ղած նմոյշները :

Հերոսուհին իրական ըլլայ թէ վիպային, շատ քիչ բան կը պարտի Սովետին : Ամէնէն քաջն ալ՝ նախ Հայուհին է, իր բնածին արժանիքներով : Ի զուր կը փորձեն գունաւորել, սովետական փոշի քսելով այտերուն եւ ճակտին :

Լենին եւ Ստալին ծնած չէին դեռ, ոչ ալ Դ. Դեմիրճեան մը կար, երբ Սաթօներ գիւղէն քաղաք երթալով կ'ըմբոստանային քաղքենի ջոջերու դէմ :

Նոյնքան ոժգոյն տիպար մըն է Ն. Զարեանի «Հացաւան» վէպին հերոսուհին :

Եթէ Ցամիկը չէ ուզեր «կործանել ուրիշի ընտանեկան երջանկութիւնը», այդ կը պարտի ոչ թէ «սովետական կնոջը յատուկ կամքի մեծ ու-ժին», այլ պարզապէս հայ աղջկան բարութեան, համեստութեան :

Գալով Հայրենական պատերազմի հերոսուհի-ներուն, նոյնպէս իրար խառնուած են իրականն ու կեղծը : Վաւերականը եւ չինծուն :

Այդ հին ու նոր գրողները շատ աւելի ցայտուն, բնորոշ եւ համոզիչ պատկերներ, տիպարներ պի-տի գտնէին հայկական կեանքին մէջ, եթէ միտքն ու գրիչը ազատ գործէին :

Քաջութիւնը, անձնուիրութիւնը, ընտանիքի, մշակոյթի եւ հայրենիքի սէրը, յառաջդիմութեան տենչը հայ կնոջ հիմնական արժանիքներն եղած են դարերով, խաւարակուռ Թուրքիոյ թէ Կովկա-սի մէջ :

Եթէ միայն մեր օրերու պատմութիւնը քրք-րէին, սկսելով 90ական թուականներէն եւ մանա-ւանդ 1915էն ...

Ո՞ւր էր Սովետը, երբ հայ կինը հերոսաբար կը կռուէր կամ զէն ու զրահ կը ճարէր, յանուն ազատութեան : Կամ խմբովին կրակը, գետը կը նետուէր, իր պատիւը փրկելու համար : Կամ «Ազ-գանուէր»ներ կը կազմէր, ի խնդիր լոյսի :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ

Անշուշտ Դեկտ. 25ին է որ պիտի տօնենք ամ-բողջ քրիստոնեայ աշխարհին հետ Ծնունդի տօնը : Յունուար 6ը, եկեղեցին՝ պատարագով մը պիտի հանդիսաւորէ եւ Ջրագալոյցի երեկոն, հաւա-տացեալներ որոնք մեր զմայլելի շարականներուն կարօտը ունին, պիտի երթան այս տարի ալ լսել ու զգալ այն խռովքը, զոր միասին կը պտտցր-նենք 30 տարիէ ի վեր, ցամաքէ ցամաք :

Այս երկու Ծնունդները բաժնող «Կաղանդ պապան» բոլորինն է բարեբախտաբար, իր խաղա-լիկներու կողովներով եւ պտղազարդ սեղաննե-րով : Լուսազարդ ծառերով ու զուարթ հանդէսնե-րով :

Բոլորի՞նն է սակայն :

Ե՞րբ եղած է որ լաւ բաները ըլլան բոլորին : Աշխարհի ստեղծումէն ի վեր միշտ ալ եղած են զրկուածներու բանակներ : Նոյնիսկ անմեղուկ մա-նուկներ, կանուխէն զգացած են նախախնամու-թեան կամ մարդոց անարդարութիւնը :

Անշուշտ կ'աշխատին մասամբ դարմանել այս անիրաւութիւնը, կազմակերպելով հաւաքական հանդէսներ, սարքելով տօնածառեր, նուէր ու պը-տուղ բաժնելով մանուկներուն, որոնցմէ շատեր թերեւս իրենց ծնողքին տաքուկ համբոյրն ալ չու-նին որպէս կաղանդչէք :

Տարիներէ ի վեր Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վար-չութիւնը գեղեցիկ ձեռնարկ մը ունի : Ամէն տարի հայ մանուկին կը յատկացնէ Օր մը : Կը հաւաքէ անխտիր 500 փոքրիկներ, որպէս հանդիսատես եւ հիւր կ'ընդունի զանոնք սրահէն ներս :

Անոնք կը վայելեն մի միայն իրենց համար սարքուած հանդէս մը, կը ստանան պտուղ, նախ-ընթրիք կամ նուէր եւ մանաւանդ կ'ունենան հը-պարտութիւնը պատկանած ըլլալու հաւաքակա-նութեան մը, ժողովուրդի մը իր քովիկը նստող օտար ընկերոջը նման :

Տօնական օրերը ուխտի օրեր են մեզի համար : Իր հայրենիքին, թէ օտար երկինքի տակ հայը գիտցած է միշտ բաժին հանել իր ունեցածէն՝ զրկուածին :

Մանուկը կրկնապատիկ իրաւունք ունի սպա-սելու այդ գուրգուրանքը իր հարազատներէն :

Ո՞վ կրնայ անզգայ մնալ անոր անմեղ նայ-ուածքին առջեւ :

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՖԱՆԹԷԶԻ» ՀԱՑԻՆ գինը 2 ֆրանք պիտի զեղչուի Դեկտ. 16ին, Փարիզի մէջ, մէկ ֆրանք՝ գաւառի մէջ : Հացին տեսակն ալ պիտի բարելա-ւուի : Շաքարին գինն ալ 2 ֆր. պիտի զեղչուի մօ-տերս :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ յետադիմական շարժումի մասին քննութիւնները կը շարունակուին 5 թեւերով : Գաղտնի նամակէ մը կը հետեւի թէ կապեր հաս-տատուած են Իրանի «Ֆետայանը Իսլամ» կազմա-կերպութեան հետ : Նոր խուզարկութիւններ կա-տարուեցան Պոլսոյ, Անգարայի, Մալաթիոյ, Իզ-միրի եւ Պրուսայի մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զօր. Նեկիպ, յայ-տարարեց թէ լման ազատութիւն պիտի տայ ժո-ղովուրդին եւ մամուլին եւ թէ երբեք համաձայն չէ դիկտատուրայի :— Սուտանի երեք մեծ կու-սակցութիւնները մերժեցին պատուիրակներ ղրկել Գահիրէ, բանակցելու համար : Կ'ուզեն որ Եգիպ-տոս պատուիրակներ ղրկէ :

ԱՆԳԼԻՈՅ գաղթապետութիւնները ազատ ձգ-ուեցան իրենց յարմար դատած տիտղոսով կոչել թագուհին :

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ներքին վէճերուն առթիւ, կ'ըսուի թէ Ժաք Տիւքլոյի դիրքն ալ խախտած է եւ թէ իրեն պիտի յաջորդեն, իբրեւ ընդհ. քար-տուղար, Պիյու եւ Լէոն Մովէ :— Նոյն աղբիւրին համաձայն Մոսկուա՝ Թորէզի ղրկուած են Մար-թիի եւ Թիյոնի թղթածրարները :

ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ յատուկ փոշիէն մեռած են 50 պզտիկներ, քանի մը քաղաքներու մէջ : Որոշուե-ցաւ դատել Պոտոյի դեղագործներէն Ժաք Քազ-նաւը, իբրեւ ակամայ մարդասպան : Խստիւ ար-գիլուած է գործածել այդ փոշին, «պոմօլ» :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԱՀԱՆՋԵՑ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ

Դահլիճը նորէն անելի մատնուած է, 1953ի ելմտացոյցին քննութեան առթիւ : Ուրբաթ օր, Պ. Փինէ երկու անգամ վստահութիւն պահանջեց, դառնօրէն բողոքելով Ազգ. Ժողովի ընթացքին դէմ :

Քուէարկութիւնը պիտի կատարուի Գշ. օր : Այս անգամ իրապէս նեղուած էր եւ կծու բառեր գործածեց : Դիտել տուաւ թէ դեռ անցեալ շաբ-թու բոլորն ալ կ'ընդունէին որ ծանր է պետական գանձին վիճակը :

— «Այս պայմաններուն մէջ կարելի չէ վարել երկրի մը ելեւմուտքը : Խորին տխրութեամբ կը դիտեմ որ ընդդիմադիրները համաձայն են դահլիճին դէմ յարձակած ատեն, բայց իրարմէ կը բաժնուին երբ կարգը կուգայ շինարար գործու-նէութեան մը : Կա՛մ թոյլ կուտաք որ շարունակուի դահլիճին տնտեսական քաղաքականութիւնը եւ կամ ուրիշ ուղեգիծ մը կ'ընտրէք տարբեր դահլի-ճով մը : Եթէ կ'ուզէք վիճելի դարձնել ելմտա-ցոյցին ամբողջութիւնը, լաւ չափեցէք ձեր պա-տասխանատուութիւնը : Դահլիճին ճակատագիրը չէ որ վտանգուած է, այլ դրամին, եւ թերեւս վարչաձեւին : Ուշադրութիւն ըրէք որ ճամբան բա-նալով կարգ մը ընկերային դասերու պահանջնե-րուն առջեւ, չգոցէք լոյսի ճամբան ազգին բոլոր դասակարգերուն առջեւ» :

Իրազեկներ յոռետես են ելքի մասին : Վէճին գլխաւոր պատճառներն են ընտանեկան նպաստնե-րու եւ ընկերային ապահովութեան մասին դըր-ուած պահանջները : Պ. Փինէ կ'առաջարկէ ի հաշիւ ընտանեկան նպաստներու վճարուած սակին մէկ մասը փոխանցել հիւանդութեան բաժնին, նկատե-լով որ առաջինը 18 միլիառ ֆր.ի յաւելում կը ցուցնէ, իսկ երկրորդը 30 միլիառ բաց ունի :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, եթէ դահլիճը իյ-նայ, նորէն Պ. Փինէն պիտի կանչուի : Թերեւս զօր. տը Կոլի խմբակցութենէն ալ մէկ - երկու նա-խարարներ առնուին :

Կացութիւնը Մարոքի եւ Թունուզի մէջ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ՄԵՐԺԵՑ ՄԻՋԱՄՏԵԼ

Ուրբաթ օր կը վախցուէր որ նոր խռովու-թիւններ ծագին Մարոքի մէջ, իսլամական աղօթ-քին առթիւ :

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ որեւէ դէպք չպա-տահեցաւ : Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած է-ին : Յետոյ նոր ձերբակալութիւններ կատարուե-ցան : Ամբողջ օրը զինուորներ եւ ոստիկաններ կը հսկէին Քազապլանքայի արաբական թաղէն մէջ եւ օդանաւեր կը թռչէին գլխաւոր քաղաքներուն վրայ :

Հարիւրաւոր իսլամներ լեցուած էին մզկիթը, աղօթելով Բշ. օրուան զոհերուն համար : Գնդա-ցիրներ դրուած էին որպէսզի անոնք եւրոպական թաղը չխուժեն : Տասը ազգ. վարիչներ եւս ձեր-բակալուեցան, որով ընդհ. թիւը կ'ըլլայ 36 :

Ռապաթի մէջ մէկ - մէկ տարի բանտարկու-թեան պատիժ կրեցին 167 բնիկներ որոնք Եշ. օր փորձեր էին եւրոպական թաղը մտնել :

Ֆրանս. իշխանութիւնները ամէն միջոց ձեռք առած են որպէսզի նոր խռովութիւններ չծագին :

× Եգիպտոսի մեծ Մուֆթին (կրօնապետ) կոչ մը տպեց «Էլ Ահրամ» թերթին մէջ, ի նպաստ Հիւս. Ափրիկէի ժողովուրդներուն : Կոչը կծու բա-ռերով կը մեղադրէ Ֆրանսան, եւ կ'ըսէ թէ «մեզի կ'իյնայ դաս մը տալ այդ պետութեան» : Կը հրա-ւիրէ բոլոր իսլամ ժողովուրդները նուիրական պա-տերազմ (ճիհատ) հռչակել եւ օգնել Հիւս. Ափրի-կէի Իսլամներուն :

Եգիպտոսի «Իսլամ Եղբայրութիւնը», ընկեր. կուսակցութիւնը, Ֆելլահներու խմբակցութիւնը եւ արաբ - ազատագրութեան կոմիտէն բողոքի ժո-ղով մը սարքեցին, ձաղկելու համար Ֆրանս. քա-ղաքականութիւնը :

Էլ Ազհար համալսարանին մէջ ալ հետեւեալ բանաձեւը քուէարկեցին. — Ձաղկել Ֆրանս. ահա-բեկումը Հիւս. Ափրիկէի մէջ.— 2. Փակել Ֆրանս. դպրոցները արաբ. երկիրներու մէջ.— 3. Սուէզի ջրանցքին ազգայնացումը պահանջել եւն. :

× Թունուզի մէջ ալ հանդարտութիւն կը տի-րէ : Փարիզի մէջ ոստիկանութիւնը խուզարկեց Ալ-ժերիոյ ազգ. կուսակցութեան կեդրոնը, ձերբա-կալութիւններ կատարելով :

× ՄԱԿի Քաղաք. Յանձնախումբը 25ի դէմ 28 ձայնով մերժեց արաբ - ասիական բանաձեւը՝ Թունուզի մասին : Հինգ երկիրներ ձեռնպահ մնա-ցին : Ֆրանսա միշտ բացակայ կը մնայ : Մերժու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՅՈՒՆԻԹՈՒՆԵՐԸ

Նոր ունիթոռներուն մասին խօսելէ առաջ, անհրաժեշտ է ներկայացնել նախ հին ունիթոռները:

Ինչպէս ծանօթ է, Արեւելքը սերտ շփում հաստատեց Արեւմուտքի հետ, առաւելաբար Խաչակրութեանց շրջանին:

Խաչակիրները միայն խաչ չբերին իրենց հետ, բերին նաեւ ինչ որ ունէր Արեւմուտքը «պիտանի եւ անպիտան»:

Դարձեալ այդ շրջանին է, որ արեւմտեան կրօնաւորներ մտան Արեւելք, Աստուծոյ խօսքը քարոզելու համար մեզի՝ անուղղայ հեթանոսներուս: Եւ որովհետեւ Հայաստան Արեւելք էր, մենք եւս զերծ չմնացինք կրօնաւորներու այս «արշաւանք»էն:

Մեր Հեթում Թագաւորը, ԺԴ. դարուն (1306), «Թուղթ» մը գրեց Հռոմի Դոմինիկեան ուխտին, խնդրելով քարոզիչներ ղրկել Հայաստան: Ասոնցմէ առաջ, Փրանկիսկեանները արդէն հաստատուած էին Կիլիկիա, նոյնիսկ Հայոց արքունիքին մէջ:

Այս կրօնաւորները ճամբայ հարթեցին ունիթոռներու մուտքին «ի Հայս»:

Միտրաններու կամ միաբանասէրներու (ունիթոռ) այս ուխտին նախահայրն է Բարթուղիմէոս լատին եպիսկոպոսը, Իտալիոյ Պոլոնիա քաղաքէն: 1333ին, Հռոմի Պապին կողմէ վիճակաւոր նշանակուեցաւ ան Մեծ Հայոց արքեպիսկոպոսական թեմին եւ իր աթոռատեղին հաստատեց Ատրպատականի Մարաղա քաղաքին մօտակայքը:

Ժամանակակից գրիչ մը կը վկայէ, թէ պապական քարոզիչը՝ Բարթուղիմէոս՝ իրեն հետ ունէր երկու կրօնակից ընկերներ, մէկը՝ Յովհաննէս Անգելոս Պոլոնիացի, միւսը՝ Պետրոս Արագոնացի: Հռոմի ներկայացուցիչը նախ գնաց Երուսաղէմ ուխտի, ապա անցաւ Փոքր Հայք, հոնկէ՝ Մեծ Հայք, իր թեմը: Կարճ ժամանակի մէջ, կը վկայէ դարձեալ նոյն գրիչը, Բարթուղիմէոս ոչ միայն յաջողեցաւ հասկնալ Թուրքերէն եւ Հայերէն, այլ եւ խօսիլ ու քարոզել այդ լեզուներով:

Պապական քարոզիչը իր դերը կատարեց. շահեցաւ հետեւորդներ, այն ատենուան «ուղեկից»ները: Անոնց մէջ առաջինն էր վարդապետ մը՝ Յովհաննէս Քռնեցի, Եսայի Նչեցիի բազմաթիւ աշակերտներէն մին: Լատին եպիսկոպոսը մարեց «Լուսաւորչի կանթեղ»ը հայ վարդապետին մէջ: Քռնեցի բաժնուեցաւ Հայոց վանական ուխտէն, ուրացաւ իր Եկեղեցին, ապա, Պապին օրհնութեամբ — եւ անշուշտ քաջալերութեամբ — հիմնեց նոր միաբանութիւն մը:

Այս միաբանութիւնն էր աճաւասիկ, որ ստացաւ «ունիթոռներ» անունը:

Մեր մէջ, ուրեմն, առաջին հայ ունիթոռը հայ վարդապետ մըն էր, — Յովհաննէս Քռնեցի:

Ունիթոռներու առաջին եւ հիմնական նպատակն էր իբրեւ թէ Հռոմի եկեղեցիէն բաժնուած հօտը վերադարձնել նոյն այդ եկեղեցիին գիրկը:

Ունիթոռներու խմբակը, որ ինքզինք կը կոչէր միաբանասէր կամ միարար՝ իր հետապնդած նպատակին իսկ բերումով, հետզհետէ զօրացաւ, հետզհետէ նոր հետեւորդներ շահեցաւ: Այս հետեւորդներուն մէջ կային երկու եպիսկոպոսներ՝ Ներսէս Պալիենց եւ Սիմէոն Պէկ: Ունիթոռեան մոլորութիւնը քիչ քիչ տարածուեցաւ ժողովուրդին մէջ այն պատճառով մանաւանդ, որ այս նոր աղանդաւորները կը քարոզէին հայերէն լեզուով, չէին մերժեր հայկ. ծէսերն ու սովորութիւնները, կ'աշխատէին գգուել հայ ժողովուրդի կրօնական ինքնասիրութիւնը, օգնութեան խոստումներ կ'ընէին կամ յոյսեր կը ներշնչէին այդ ուղղութեամբ եւ իրենք զիրենք կը ներկայացնէին «եւրոպական լուսաւորութեան» անմահանջ առաքեալներ:

Հերձուածողներուն մէկ մասը այլեւս չկրցաւ վերադառնալ իր մայրենի եկեղեցիին գիրկը, ուրացաւ իր հին Աստուածը, մարեց «Լուսաւորչի կանթեղ»ը իր հոգիին մէջ, մոռցաւ իր լեզուն եւ զոհ գնաց «եւրոպական լուսաւորութեան»:

Հայոց վանքերն ու վանականները տեսան վտանգը եւ միացեալ ուժերով ճակատ յարդարեցին անոր դէմ: Եթէ չկրցան ետ դարձնել մոլորեալները, գոնէ թոյլ չտուին, որ «հունձք»ը առատ ըլլայ:

Ունիթոռներու կեդրոնն էր Քռնայ վանքը, Երնջակ: Կարճ ժամանակի մէջ կազմուեցան ուրիշ կեդրոններ ալ՝ Նախիջեւան, Ուրմիա, Կարին եւն:

Այս նոր աղանդաւորներուն գործած աւերը աչքի առջեւ ունենալով, Հայոց առաջնորդները զանոնք կոչեցին «աղթարմա», այլ խօսքով՝ կախարդ:

Ունիթոռները ունեցան իրենց կատաղի հակառակորդները, որոնց պարագլուխներն էին Եսայի Նչեցի, Յովհան Որոտնեցի, մանաւանդ Գրիգոր Տաթեւացի: Որոտնեցին ազնուական տոհմէ էր, բայց հրաժարեցաւ աշխարհային կեանքէ եւ դարձաւ կրօնաւոր, իր ամբողջ կեանքը նուիրելով ուսման եւ քարոզութեան: Թովմա Մեծոփեցին կ'ըսէր իրեն համար. — «Իբրեւ արեգակն փայլէր ընդ ամենայն ազգս Հայոց եւ լուսաւորէր զամենեսեան աստուածային գիտութեամբ եւ կայր ընդդէմ հերձուածողաց աղթարմայից»:

Որոտնեցին իր աշակերտներով հաստատուեցաւ Երնջակայ Ապրակունեաց վանքը եւ իր ազդու քարոզներով սաստեց մոլորեալները. շատերը զղջացին, ոմանք ծանր պատիժներ կրեցին, մէկ քանին փախան եւ ինկան «Ֆրանկներու աշխարհը»:

Ունիթոռներուն մեծագոյն հարուածը տուաւ Որոտնեցիի աշակերտը՝ Գրիգոր Տաթեւացի: Այս վանականը, որ «եօթնալոյս վարդապետ»ի համբաւ ստացած էր իբրեւ ճարտար լեզուի, տոկուն բնաւորութեան եւ լայն զարգացումի տէր անձ, կը մերկացնէր ունիթոռներու դաւերն ու մեքենայութիւնները եւ կը լռեցնէր իր հակառակորդները ոչ թէ սպառնալիքով, բանտով կամ աքսորով, այլ համոզելով զանոնք, իրենց իսկ խոստովանիլ տալով իրենց մոլորանքը:

Այս վարդապետները ունեցան այնպիսի ընկերներ եւ աշակերտներ, որոնք բազմաթիւ վայրերու մէջ նորոգեցին, ծաղկեցուցին եւ փայլեցուցին հայկ. վանքերը:

Աւելի ուշ, ԺԷ. դարուն, սկսաւ գործել «Հաւատքի Փրոփականտ» կոչուած հաստատութիւնը Հռոմի մէջ: Զայն հիմնած էր Գրիգոր ԺԵ. Պապը 1621ին. Ուրբանոս Ը. անոր կցեց դպրոց եւ տպարան: Դպրոցին նպատակն էր քարոզիչներ պատրաստել, տեսակ մը նոր ունիթոռներ, եւ ղրկել զանոնք Արեւելք «հերձուածող» ժողովուրդներու մէջ տարածելու համար քրիստոնէութեան լոյսը:

«Փրոփականտա»յի տպարանը կը հրատարակէր կրօնական գիրքեր, զանազան լեզուներով: Նպատակը նոյնն էր, — դարձի բերել «հերձուածող»ները:

Ի՞նչ եղաւ այս «փրոփականտա»յին արդիւնքը: Այն եղաւ, որ կրօնական վէճերը աւելցան, պայքարը սաստկացաւ, բայց ժողովուրդը դարձեալ մնաց տգէտ, լոյսի եւ մտաւոր սնունդի կարօտ:

Նոր ունիթոռները, որոնք կը սիրէին դաւանաբանական խնդիրներ ծեծել ճիշդ այն ձեւով, ինչ ձեւով որ ջուրը կը ծեծեն սանդի մէջ, մեր լեզուն աղճատեցին, լղրճեցին, վերածեցին անճանաչելի բանի մը:

Գործածուած լեզուն իբր թէ գրաբարն էր, բայց այնպիսի գրաբար մը, որուն վրայէն թափած էր հինգերորդ դարու ոսկիի խաւը: Խորենացիի, Նարեկացիի, Շնորհալիի լեզուն «եւրոպականացաւ», աւելի ճիշդ՝ լատինականացաւ, նաեւ պարսկացաւ ու թաթարացաւ:

Ժողովուրդի խօսակցական լեզուն, այսպէս կոչուած՝ աշխարհիկ բարբառը հետզհետէ մտաւ գրականութեան մէջ՝ լատինական, պարսկական, թաթարական, թրք. բառերով ու ոճերով:

Նախ ունիթոռները, ապա նաեւ «փրոփականտա»յի քարոզիչները «բարեկարգեցին» մեր լեզուն այնպիսի ձեւով մը, որ այլեւս իրենք միայն կրնային հասկնալ իրենց գրածը:

Այս աղճատուած, օտար «արշաւանք»ի ենթարկուած, գրեթէ աւերակի վերածուած լեզուն էր, որ ետքէն դարձաւ «գրական լեզու»:

Մեր եկեղեցին կրցած էր փրկել ինքզինք ունիթոռներու տիրապետութենէն, բայց մեր լեզուն երկար ատեն կրեց այդ տիրապետութեան հետքերը:

1920էն ետք հաստատուեցաւ նոր ունիթոռներու «դինաստիա»ն, ինչպէս որ պիտի ըսէին իրենք՝ մեր դարու ունիթոռները:

Քանի մը խօսք մեր դաւաճաններու մասին:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Կնոջ տիպարը Երեւանի գրականութեան մէջ

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» ամսագրէն)

Հակառակ նախայեղափոխական իրականութեան մէջ ապրող ու ստեղծագործող հայ հեղինակներուն, որոնք կը նկարագրէին կնոջ անփառունակ վիճակը, սովետահայ գրողները իրենց ստեղծագործութեանց մէջ կու տան անոր սքանչելի կերպարը (տիպար), անկաշառ հայրենասիրութիւնը, մարդասիրութիւնը, կամքի հսկայ ուժը, հերոսական բնաւորութիւնը:

Ստեփան Զօրեան իր «Գրադարանի աղջիկը» վիպակին մէջ կը պատկերացնէ հայ կնոջ մասնակցութիւնը քաղաքացիական կռիւներուն մէջ: Վիպակի կեդրոնական կերպարներէն մէկը Վիքթորիան, իբրեւ յեղափոխական գործին նուիրուած, կամքի մեծ ուժ ներկայացնող աղջիկ մըն է: Իսկ Վիքթորայի մայրը, Տիկ. Աննա միամիտ, դաւառացի այդ կինը յեղափոխական դէպքերու հետ զուգընթաց աստիճանաբար կը հասուննայ եւ կը հասնի ընկերային գիտակցութեան, կ'ըմբռնէ իր աղջրկան մղած յեղափոխական պայքարի էութիւնը:

Սովետահայ անուանի արձակագիր Դ. Դեմիրճեան իր կարգ մը ստեղծագործութեանց մէջ կը պատկերացնէ Սովետական Հայաստանի կիներու գիտակցական մտքի աստիճանական զարգացումն ու հասուննալը, անոնց մղած մերթ լուռ, մերթ բացայայտ պայքարը շրջապատի հակասովետական, յետամնաց տարրերու դէմ: Այդ տեսակէտէն հետաքրքրական է Դ. Դեմիրճեանի «Սաթօն»: Գիւղէն եկած Սաթօն քաղաքին մէջ բնակող Սմբատեաններու աղախինն է: Հեղինակը վարպետ գրչով նկարագրած է սովետ. իրականութեան Ա. տարիներուն հասունցող եւ իմաստաւորուող կնոջ կերպարը որ արդէն կը մասնակցի կիներու համար կազմակերպուած ժողովներուն եւ զեկուցումներուն: Կը սկսի լուռ պայքար՝ ծոյլ, ուրիշի աշխատանքը շահագործող, քաղքենի Սմբատեաններու եւ կնոջ իրաւունքներուն գիտակից, պարզ ու աշխատասէր Սաթոյի միջեւ: Այդ նոյն նիւթին աւելի եւս ծաւալուն նկարագիրը կը տեսնուի հեղինակի «Նիգեար» վիպակին մէջ:

Սովետահայ գրողներու ստեղծագործութիւններուն մէջ կնոջ կերպարը կ'արտացոլայ իբրեւ ուժեղ կամքի տէր, անձնական երջանկութիւնը հանր. երջանկութեան միաձուլող, ընկերվ. պետութեան ունեցածն ու հանր. գոյքը պահպանող անձնուէր քաղաքացի: Ուշագրաւ է Նաիրի Զարեանի «Հացաւան» վէպի հերոսուհիներէն մէկուն Ցամիկի կերպարը, կոմերիտուհի է, աշխատասէր, մարդասէր, բարի, համեստ: Ոչ միայն յառաջդիմութեան մեծ հեռանկարներ ունեցող գործօն հանր. գործիչ է, այլեւ ջերմ զգացումներով օժտուած պարկեշտ եւ առաքինի աղջիկ է: Ան կրնայ սովետ. կնոջ յատուկ կամքի մեծ ուժով յաղթահարել իր մէջ առկայծող, բայց ուրիշի ընտանեկան երջանկութեան սպառնացող իր հրաբորբ զգացումները: Ան գիտակցաբար չուզելով կործանել ուրիշի ընտանեկան երջանկութիւնը, քանդել ուրիշի ընտանիքի խաղաղ կեանքը եւ այդտեան փլատակներուն վրայ կառուցանել իր երջանկութեան ապարանքը:

Կնոջ այս գիծը աւելի ցայտուն դարձաւ հայրենական պատերազմին, երբ հայ կիներն ալ ռազմաճակատին վրայ կը պայքարէին, ոչ միայն իբրեւ քոյրեր ու բժիշկներ, այլեւ իբրեւ ռազմիկներ:

«Լեռնաշխարհի դուստրը» ստեղծագործութեան մէջ Ստեփան Կուրտիկեան կը նկարագրէ Սօնիա Զիլինկիրեանը: Սօնիան կամքի ուժի մարմնացումն է, մէկ նպատակ միայն ունէր, յաղթել թշնամիին, մտնել Պերլին: 1943 Դեկտեմբերին Սօնիան ծանրապէս կը վիրաւորուի... Հոգեվարքի մէջ անգամ կը մտածէ հայրենիքի ճակատագրի եւ յաղթանակի մասին:

Հեղինակներէն Հ. Քոչար եւ Հ. Մկրտիչեան եւ ուրիշներ կանացի տիպարներ կերտած ատեն, նկատի են առած իրականին մէջ գոյութիւն ունեցող հերոսները: Ասոնց հետ միասին գրուած են այնպիսի երկեր որոնց հերոսը որոշ անձնաւորութիւն չէ, այլ հաւաքական կերպար, բայց միանգամայն հարազատ իրական կնոջ նկարագրին ու ժամանակի ոգիին: Այդպիսի երկերէն է Հ. Մկրտիչեանի «Ուրուականը» ուր պատկերացած են խորհրդ. շարքային կնոջ անպարտելի կամքը, անընկճելի ոգին: Հետաքրքրական է երբ Փաշինկան զօրավարին եւ մահուան դատապարտուած շարքային հայեացքները իրարու կը հանդիպին: Ախոյեանները լուռ ատելութեամբ կը նային իրարու: Այդ հոգեբանական մենամարտէն կը պարտուի զօրավարը եւ կը խոնարհեցնէ գլուխը:

Սովետ. կինը ցոյց տուաւ նաեւ մեծ պատերազմին ընթացքին ոչ միայն կամքին ուժը, հոգիին գեղեցկութիւնը, մարդկային հոյակապ գիծերը, այլեւ՝ իր բարոյական սքանչելի նկարագիրը:

«Մեր Քոյրերը» ստեղծագործութեան մէջ Հ. Քոչար տեսնելով զոհուած անանուն աղջկան դիակը, կ'ընդհանրացնէ «Մարտիրոսուած աղջիկը լուռ է, քնած խաղաղ ու անվրդով երկրի բուրմունքի մէջ: Նայում եմ ես նրան, նայում երկար ու անթարթ: Եւ նրա պատկերը մեծանում է իմ աչքերի առաջ, մեծանում է իմ երեւակայութեան մէջ ու կանգնում ապագայի դիմաց, իր վեհութեան մէջ հոյակապ ու սքանչելի ...»:

Մայր կնոջ կերպարը սքանչելի է պատկերացած: Պատերազմի ատեն իւրաքանչիւր մայր հերոս է հաւատքի, յոյսի եւ տոկունութեան, ամբողջ աշխարհ մը անմեկնելի ու յուզիչ, բարդ եւ միեւնոյն ատեն պարզ» կը գրէ Ստեփան Զօրեան: Աշխարհի մէջ ոչ մէկ կին կը վայելէ այն փառքն ու պատիւը, ինչ որ Սովետ. Միութեան մէջ: Խորհրդ. կնոջ մէջ յաղթահարուած են կնոջ յատուկ անցեալի մնացորդ, եսասիրական գիծերը եւ ընդհակառակն փարթամօրէն ծաղկած են սովետ. երկրի քաղաքացիին յատուկ վսեմ եւ առաքինի

×

Եւ ճակատը եւ թխագոյն գանգուրներ
Դեղին վարդից աւել քաղցր են բուրում . . .
Եւ անհամեստ քո գեղեցիկ աչիկներ
Սեւ մազերից ստուերն են քողորկում .
Գոնէ լինէր , քո այդ կրծքին ջերմագին
Բացուած չքնաղ , անոյշ վարդի մի թերթիկ ,
Զէ՛ առանց վարդ դու շնչում ես լիովին
Մինչեւ ծայրը նազ ոտերիդ , ինչպէս ծաղիկ ,
Ինչպէս նարգիս անոյշաբոյր երկնային . . .
Թարգմ . ԱՐՍԷՆ ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ ՀԱՖԸԶ

×

Օրերուն հարցուցի .— Ո՛չ մէկ պատասխան .
Գիշերն ըսաւ ինծի — Գաղտնիքը մահուան :

Երազին հարցուցի .— Ո՛չ մէկ պատասխան .
Վիշտերն ըսին ինծի — Խորհուրդը մահուան :

Եւ մահուան հարցուցի . — Ո՛չ մէկ պատասխան ,
Ու կեանքն ըսաւ ինծի— Իր երգն յաղթական :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

գիծերը, հայրենասիրութիւնն է որ ուժ կուտայ իրեն յաղթահարել անձնական ամէնէն ծանր վիշտը, մինչեւ իսկ հարազատ զաւակը կորսնցնելու պարագային: Ստեփան Զօրեանի «Որդին» գրուածքի մէջ ի յայտ կուգայ մայր կնոջ վերոյիշեալ գիծերը: Աշոտը կորսնցնելէ վերջ, մայրը իր մխիթարութիւնը կը գտնէ ռազմաճակատի կարգ մը մարտիկներուն մայրական ջերմ, հոգատար վերաբերում ցոյց տալուն մէջ :

Ցետպատերազմեան, խաղաղ աշխատանքի ատեն, հայ կինը իր մտքի, սրտի, լաւը կը նուիրաբերէ Հայրենիքին, ամէն օր նոր աշխատանքի սիրագործութեամբ թէ գործարանի եւ թէ կոլտնտեսութեան մէջ: Այս տեսակէտէն հետաքրքրական է Զարեանի «Արմենուհի» բանաստեղծութիւնը: Հերոսուհին Նազանը ունի աշխատելու անսպառ եռանդ եւ կամքի մեծ ուժ: Իր սիրած երիտասարդը՝ Վահանը պատերազմէն վերադարձին իբրեւ հերոս ինքզինք կը նկատէ աշխարհ տեսած մարդ, իսկ Նազանը յետամնաց, կոպիտ աղջիկ, որ արժանի չէ իր սիրոյն: Բայց Նազան չի յուսահատիր եւ կը նուիրուի աշխատանքի: Մրցումի կը հրաւիրէ Վահանը «Արմենուհի» տեսակի հրաշալի ցորենը աճեցնելու համար: Կը պարտուի Վահանը, որ իր սխալը զգալով նորէն առաւել ուժգին սիրով, կը սիրէ Նազանը :

« Հրաշալի Սերունդ» բանաստեղծութեան մէջ Գեղամ Սարեան կը նկարագրէ հերոսներուն ներաշխարհը, անոնց չինարարութեան հետ: Ցոյց կուտայ թէ հոն կինը ոչ միայն նուիրած է հանր. աշխատանքի, այլեւ գիտէ ջերմօրէն սիրել եւ կազմել հրաշալի ընտանիք: Հերոսուհին Շուշանը ամէն ջանք կը թափէ համոզելու իր յամառ հայրը սեփական տան տեղ գիւղի մշակոյթի տունը կառուցանելու, որ իրեն համար դոհաբերութիւն չէ, այլ անհրաժեշտ ներդրում գիւղի վերակառուցման մէջ:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԲԱԲԱՅԵԱՆ
(Թեկնածու բանասիրական գիտութեանց)

ՏՈՄՍԵՐ

ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ . . .

Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը ամիսներ առաջ, չորս միլիոն ֆր.ի վարկ մը քուէարկեց յատուկ յանձնաժողովի մը համար, որ երկրին ծակն ու ծուկը պիտի այցելէ եւ պիտի կազմէ հաւաքածոն այն բառերուն, զորս օտարական մը անհրաժեշտօրէն պէտք է գործածէ, եթէ կ'ուզէ ֆրանսերէն խօսիլ :

Այս ձեռնարկին նպատակն է ստուգել թէ կարելի՞ է ստեղծել ընթացիկ ու ժողովրդ. լեզու մը, որ պիտի ունենայ միայն քանի մը հարիւր բառ եւ պիտի կրնայ արտայայտել ամէն գաղափար, որ տեղ կը գտնէ մարդուն մտքին մէջ :

Անգլիոյ մէջ ալ այդպիսի շարժում մը սկսաւ, քանի մր տարի առաջ: Տակաւին կան պնդողներ թէ 800 — 1000 բառ բաւական է, որեւէ մէկուն համար :

Չեմ հաւատար այս նորաձեւութեան, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ իմաստակութիւն :

Հազար բառը բաւական կրնայ ըլլալ տասը տարեկան տղեկի մը համար, բայց դպրոցի երես տեսած չափահաս մէկը, ի՞նչպէս կրնայ իր միտքը բացատրել այդքան սահմանափակ բառամթերքով մը: Մարդ ի՞նչպէս կրնայ, օրինակ, Սթալինի սարկաւագներուն հետ վէճի բռնուիլ, երբ իր գիտցածը հազար բառէն անդին չանցնիր :

Բազմահազար բառերով խօսք չկրցանք հասկցնել, հազարո՞վ պիտի հասկցնենք . . .

Քաղաքակիրթ ազգերու բարբառները ունին այնպիսի յատկանշութիւններ, փոխաբերական բացատրութիւններ — պատկերներ, — որոնք չեն կրնար փոխարինուիլ քանի մը բառերով կամ դուրս հանուիլ բառարաններէն:

Ահաւասիկ մեր Մեծաւքանչը :

Համրեցէք, օրինակ, այն պատկերները, որոնք չինուած են «աչք» բառով . —

— Աչք տնկել, աչք բանալ, աչք դոցել, աչքս բռնեց, աչքս խածաւ, աչքդ վրան պահէ, աչքէս ինկաւ, աչքս մտար, աչքէս ելար, աչքով ուտել, աչքի գալ, աչքիս լոյսն է, աչքս չկտրեց, աչքս չբռնեց, աչքս առի, աչք չունիմ, աչք ունիմ, աչքս պաղեցաւ, աչքդ լոյս, աչքս վրան մնաց, աչքս խաղաց, աչքս ճամբան մնաց, ծուռ աչքով նայիլ, աչքիս վրայ, աչքի լոյս թափել, աչքս ետեւս մնաց, աչքէ անցրնել, աչք մը նետել, աչք մր պատցնել, աչքը չորս բանալ, աչքիս զարկաւ, աչքիդ առջեւ բեր, աչքը դուրսն է, աչքը կուշտ, ծակաչք, աչք աչքի չեմ դրած, աչքս ջուր չի խմեր . .

Ահաւասիկ « ձեռք »ը .

— Ձեռք առնել, ձեռք տալ, ձեռք ձգել, ձեռքէ հանել, ձեռքս չէ, ձեռք մր տալ, ձեռքէն գործ չի գար, ձեռք անցրնել, ձեռք բերել, ձեռքի տակ պահել, ձեռքս վրան է, ձեռքերդ բա՞նջա՞ր կերեր են, ձեռքէն քաշածս՝ ես գիտեմ, ձեռքդ դալար, ձեռքէս ի՞նչ կուգայ, ձեռքէդ բռնող չկայ, քու ձեռքդ է, ձեռքէ ելլել, ձեռքս կտրէր չրնէի, ձեռքս վրայ չդնաց, ձեռքի վրայ պտտցնել, ձեռք բռնել . . .

— Լեզուին տալ, լեզու ելլել, լեզուդ քեզի քաշէ, լեզուիս ծայրն է, լեզու չունի՞ս, լեզուն բերնին մէջ կը դառնայ, լեզուս բռնուեցաւ, լեզուս վրայ չերթար, լեզուիդ տակ բան մը կայ . . .

Նոյն պատկերները՝ ականջ, երես, գլուխ, ակռայ, խելք, քիթ, ոտք, մատ, ճակատ, բերան եւ ուրիշ բազմաթիւ բառերով :

Կարելի՞ է այդ «ոճ»երուն իրական իմաստներով գոհանալ՝ յանուն նորաձեւութեան կամ իմաստակութեան . . .

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՑԱՌԱՋ»Ի

ԼԱ ՍԻՈՏԱ .— Սիրելի «Ցառաջ», ամէն օր, այնքան սիրով կը կարդամ «Ցառաջ»ը: Անոր յապաղումը կր տանջէ զիս: Հիէդ անդամնոց տանս մէջ, միայն ես եմ որ լի ու լի կ'օգտուիմ « Ցառաջ»էն որուն ամէն մէկ էջը, ամէն մէկ բառը աչքէս չի վրիպիր :

Այս երեկոյ մեծ ուրախութեամբ ողջունեցի այն մանրանկարը որ «Արաքս» վերնագիրը կը կրէր: Երեք զաւակներս, 7, 8ուկէս եւ 10 տարեկան, որոնք շատ մաքուր հայերէն կը խօսին, եւ առանց նեղուելու, կը լսեն Հայոց պատմութիւնը, հրճուեցան երբ «Արայ Գեղեցիկ»ի նկարը տեսան, այդ մէկ նկարը, հազար «Tarzan» կամ «Zorro» կ'արժէ: Եւ քանի որ շարունակ կը պատմեմ իրենց, Հայկէն մինչեւ Վարդան, Աղբիւր Սերոբէն մինչեւ Մուրատն քաջ, Քրիստափորէն մինչեւ «Ցառաջը տարագիր», խնդրեցին որ անպայման ունենան «Արաքս»ը: Իրենց մայրն ալ խոստացաւ շարունակ կարդալ եւ պատմել իրենց, պայմանաւ որ ամէն վերջը միայն «Արաքս»ին կապուին ու ոչ թէ «Զորօ - Թարզան»ին :

Ծատոնց այս կարօտը կը փնտռէի տանս անդամներուն վրայ, եւ իրականացաւ սիրելի « Արաքս »ով:

Լիայոյս եմ որ մինչեւ գալ տարի այս ատեն՝ ալ երեք զաւակներս անձամբ պիտի կարդան ոչ միայն «Արաքս»ը այլեւ «Ցառաջ»ը սիրելի :

Այս եղաւ Նոր Տարուան առթիւ, իմ ամենասիրելի նուէրս: Կր խոստանամ օգնել թերթին տարածման, այս 400նոց գաղութին մէջ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Զարկ տալու համար հայ մշակոյթին եւ թատերգութեան եւ օգտուելով Տիկին Իփէկեանի փարիզ ներկայութենէն, Համազգայինի Փարիզի վարչութիւնը իր վերջին նիստին, որոշեց կազմել իր թատերախումբը :

Միութեանս հիմնադիրներէն, վաստակաւոր Հայուն՝ Գասպար Իփէքեանի յիշատակը յաւերժացնելու համար, որոշուեցաւ թատերախումբը կոչել «Համազգայինի Իփէքեան թատերախումբ» եւ որուն ղեկավարութիւնը սիրով յանձն առաւ իր այրին՝ Տիկին Իփէքեան :

Որպէսզի հնարաւոր ըլլայ օր առաջ գործի ձեռնարկել կը հրաւիրենք բոլոր մասնակցիլ փափաքողները արձանագրուիլ Միութեանս Նախագահին Պ. Մ. Պարսամեանի մօտ, 46 rue Richer :

«ՑԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԱ .— ՄՈՒԿԵՐԸ ԱՅՆՔԱՆ ԱԼ ԿՈՅՐ ՉԵՆ

Նացիները եւ սովետները, արհամարհելով աւանդական ռազմավարութիւնն ու մեթոտները, մանաւանդ եթէ անոնք դեմոկրատիկ ծագում ունէին, աշխատեցան ստեղծել ամբողջական լրտեսութեան ճշգրիտ գիտութիւն մը, ուսուցանելու համար զայն իբրեւ ուրիշ որեւէ մէկ գիտութիւն: Անոնց լրտես. դպրոցները եւ մշակուած մարզումի դասընթացքները, սակայն, ունէին զանգուածային արտադրութեան բոլոր դրութեանց մեծ պակասութիւնը: Մարդոց համախումբ գործունէութեան գծով երեւան եկաւ մնայուն տիպար մը եւ լրտեսութեան առաջին սկզբունքները — գաղտնապահութիւն, հետախուզութիւն եւ պըրպտում — անտեսուեցան: Դաշնակից Գաղտնի Սպասարկութիւնները ժամանակ առ ժամանակ հաստատեցին դիկտատորական հետախուզական թերութիւնները: Լրտեսի մնայուն եւ միատեսակ տիպարը պիտի կրնայ տեւել այնքան ատեն, որ կրնայ հրամաններ եւ հրահանգներ ստանալ: Երբ սակայն իր սեփական նախաձեռնութեան ձգուի, կը դառնայ անճար ու անճարակ :

Ռուսիոյ Գաղտնի Սպասարկութիւնը, զոր կը վարէ արտակարգօրէն անհաւատալի եւ բազմադէմ Բերիան, ունի դրութիւն մը, որ կը նմանի նացիական Գերմանիոյ մեթոտին, մասնաւորապէս համաշխարհային հինգերորդ զօրաթեւի օգտագործումով: Որքան ազդու եղած է այս դրութիւնը,— ատիկա մէկ ուրիշ գաղտնիքն է Լիւպիանքա փողոցին, բայց Մ. Նահանգներու եւ Քանատայի մէջ խորհրդ. գործակալներու աշխատանքին կատարեալ մերկացումը, հիւլէական լրտեսներու ձերբակալութիւնը եւ կառավարական ծառայութեան մէջ գտնուող լրտեսներու երեւան հանուիլը ցոյց կուտան, թէ խորհրդ. մեթոտները յաջողութիւն մը չեն ունենար արթնամիտ ժողովրդապետութեան մը մէջ:

Ոչ Բրիտանիոյ, ոչ ալ Ամերիկայի հետախուզական կազմակերպութիւնները, ցարդ, լրջօրէն խանդարուած կամ սպառնալիքի տակ գտնուած են: Ասիկա՝ հնարաւոր լաւագոյն վկայութիւնն է ի նպաստ դեմոկրատիկ դրութեան, որ մեծ չափով մը կը յենու՝ իր ժամանակը մասամբ միայն լրտեսական գործին տրամադրած գործակալին վրայ : Արձակուրդի մէջ գտնուող ուսուցիչ մը, չուկաներ փնտռող գործի մարդ մը, արտասահման ապրող եւ հանգստեան կոչուած քաղաքային պաշտօնեայ մը, ամուսին որսալու ելած գեղանի կին մր, թերթի թղթակից ը, արուեստագէտ մը —բոլորը կրնան հետախուզական օգտակար գործ տեսնել :

Առաջին հիմնական պայմանն է գիտնալ լեզուն այն երկրին, ուր կ'աշխատի գործակալը : Դիտելով միայն ձեռք ձգուելիք գաղտնիքները ընդհանրապէս սահմանափակ են, բայց ուղղակի վճարումէն ու առատօրէն ծախսելէն մինչեւ բաց կաշառատուութիւնը, գողութիւնն ու թերեւս չանթաժը երկարող մեթոտներով կարելի է խլել տեղեկութիւններ անոնցմէ, որոնք ունին զանոնք : Այս ամէնուն վերեւ կայ բոլոր գործակալներու թագուհին — պըպտողը :

Կան անշուշտ իրենց սեփական նախաձեռնութեամբ գործող լրտեսները, որոնք աւելի շատ են Հիչքոքի նկարներուն եւ վիպական գիրքերու կողքերուն վրայ, քան թէ գաղտնի սպասարկութեանց թղթածրարներուն մէջ: Անոնցմէ շատերը, իրենց երկրին հանդէպ պարտաւորութենէ մղուած կ'աշխատին գաղափարական շարժառիթներով եւ հազուադէպօրէն կը ծախուին աւելի վճարողին : Զանոնք կարելի է գտնել ամէն մայրաքաղաքի մէջ, կր յաճախեն բոլոր միջազգային խորհրդաժողովներուն եւ պատրաստ են ծառայելու իրենց պատկանած երկիրներուն :

Կիները կը գտնուին սեփական նախաձեռնութեամբ գործող լրտեսներու գլուխը: Դալիլայէն մինչեւ Մաթա Հարի, Ֆրոյլայն Տօքթօրէն մինչեւ Լուիզ Պէթինեի, Պենետիկտ Արնոլտի եւտին գտնուող կնոջմէն մինչեւ Քլաուզ Ֆուքսի ետեւը գտնուող կինը, բոլոր այս լրտեսուհիները էջեր գրած են լրտեսութեան պատմութեան մէջ :

Կիները եղած են լրտեսախումբերու վարիչներ, մինչեւ անգամ կազմած են լրտեսական «սէնտիքաներ» :

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՋԻՆԿԸՐ

մին օգնեցին Անգլիա եւ Մ. Նահանգները: Բանաձեւը կը հրաւիրէ Ֆրանսան վերսկսիլ բանակցութիւնները Թունուզի ճշմարիտ ներկայացուցիչներուն հետ, անկախութիւն տալու համար: Յանձնախումբը մերժեց նաեւ այն կէտը որ կ՚առաջարկէր ՄԱԿի ընդհ. ժողովին օրակարգը անցընել Թունուզի խնդիրը, ինչպէս եւ այն կէտը որ կ՚ըսէր թէ ներկայ վիճակը վտանգ մըն է խաղաղութեան համար:

Յետոյ 3ի դէմ 45 ձայնով ընդունուեցաւ լատին Ամերիկայի բանաձեւը, որ յոյս կը յայտնէ թէ երկու կողմերը պիտի շարունակեն բանակցութիւնները, « որպէսզի Թունուզ ինքնավարութեան հասնի»: Այս առթիւ վստահութիւն կը յայտնէ Ֆրանսայի աջակցութեան համար:

Այժմ կը քննուի Մարոքի խնդիրը, որու մասին ալ միեւնոյն որոշումը կը սպասուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պետական դրամատան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը, Շոնֆելտեր, արեւմտեան Պերլին ապաստանեցաւ:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ համագումարին բացման ճառին մէջ, Պ. Ժոլիօ Քիւրի ըսաւ թէ ժողովին գլխաւոր նպատակներէն մէկն է «ելք մը գտնել Քորէայի եւ միւս պատերազմները դադրեցնելու, պաղ պատերազմը վերջացնելու եւ միջազգային ապահովութիւն ստեղծելու համար»: Ժողովին նշանախօսքերն են.— «Դիւանագէտները ձախողեցան, թող ժողովուրդները վճռեն»: «Խաղաղութիւնը կրնայ փրկուիլ» եւն.:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ մէջ (Ծերակոյտ) բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ որով կը պահանջեն խիստ միջոցներ ձեռք առնել, ջնջելու համար հիթլէրական արձագանգները եւ նացիական շարժումը արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, իբրեւ ծանր վտանգ մը Փրանքեւգերման յարաբերութեանց եւ ազատ աշխարհին համար: Բողոքին գլուխը անցած էին զօր. տը Կոլի կուսակիցները: Արտաքին Նախարարի օգնականը հաստատեց թէ միջոցներ ձեռք առնուած են, թէ Ֆրանսա բողոքած է Քրուփի հարստութեան վերահաստատման դէմ եւն.:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվ. կուսակցութեան վարիչը յայտարարեց թէ պիտի չճանչնան եւրոպական բանակի եւ զինակցութեան դաշինքը, որուն համաձայն Գերմանիա 500.000 զինուոր պիտի տրամադրէ: Իրենք նոր ընտրութիւն կը պահանջեն:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԱՒԵԼՆԱՅ Ֆրանսայի մէջ, կ՚ըսեն սենտիքաները, իսկ աշխատանքի Նախարարը կը հաւաստէ թէ տագնապը առաւելագոյն չափին հասած է արդէն:

ՍՈՒՐԻՈՅ սպարապետը, գնդ. Շիշաքլի, որ Գահիրէ կը գտնուի, կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցաւ զօր. Նեկիպի հետ, Միջին Արեւելքի, Իսրայէլի, արաբ երկիրներու վերազինման եւն. խնդիրներու մասին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 1953Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

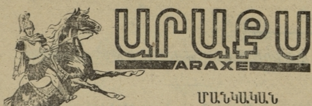
Տարեգիրքը կը պարունակէ 300է աւելի էջեր եւ 40է աւելի պատկերներ, ու տպագրուած է շատ խնամքով եւ ընտիր թուղթի վրայ:

Նշանակած ենք շատ մատչելի գին, որպէսզի ամէն ընտանիքի հնարաւորութիւն տուած ըլլանք իր սեղանին վրայ ունենալու օրինակ մը:

Տարեգիրքը ունի ճոխ եւ բազմակողմանի բովանդակութիւն նուիրուած հայկ. արուեստին, գրականութեան, քաղաք. պատմութեան, մշակոյթին, Համազգայինի գործունէութեան եւ այլ նիւթերու:

Գին թղթադրամ 3.50 լի,. ոսկի, լաթակազմ 4.50 լիր. ոսկի:

Կը ծախուի Համազգայինի գրախանութին մէջ Պէյրութ, եւ իր մասնաճիւղերուն մօտ այլ վայրերու մէջ:

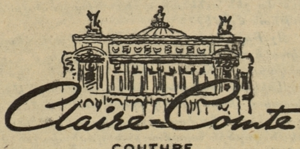

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Ողբացեալ Տիկին Ովսաննա Չէքմէեանի յիշատակին իր ամուսինը Պ. Շ. Չէքմէեան եւ զաւակը Գեղամ Չէքմէեան կը նուիրեն Ֆ.Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին 3500 ֆր., Փարիզի Աղքատախնամին 3500, Հալէպի Քարէն Եփփէ Ճեմարանին 3000, Կիլիկիոյ հայր. միութեան 3000 ֆրանք:

Նոյն առթիւ իր զաւակները՝ Տէր եւ Տիկ. Սիմոն Զալեան 1000ական ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, Աղքատախնամին, Քարէն Եփփէ Ճեմարանին եւ Փարիզի եկեղեցւոյ դպրոցներուն:

Այրի Տիկ. Արփինէ Տէմիրճեան նոյնպէս 1000ական ֆր. նոյն բարենպատակ հաստատութեանց:

X Պ. Խաչիկ Փելթէկեան 1000 ֆր. կը նուիրէ Հալէպի Քարէն Եփփէ Ճեմարանին ողբացեալ Տիկ. Ովսաննա Չէքմէեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը, 14 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Café Regent, métro Cadet: Օրակարգ.— 1) Զեկոյց, 2) Հաշուետուութիւն, 3) Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Այրի Տիկ. Վերժին Գարանֆիլեան, Օր. Ալիս Գարանֆիլեան եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն, բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ Միհրան Գարանֆիլեանի մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ընկեր Պ. Զպուքճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 16 Décembre 1952 Երեքշաբթի 16 ԴԵԿՏԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6942-Նոր շրջան թիւ 2353

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ԱՐԱՏՆ՞ԸՐԸ...

Իմացանք թէ Երեւանի գրագէտները ի՜նչ բարձր առաքինութիւններ կը վերագրեն «սովետական կնոջ»: Անշուշտ հետեւելով մամնաւոր ծրագրի մը :

Բառերն ալ բուն աղբիւրէն քաղեցինք, — «անկաշառ հայրենասիրութիւն, մարդասիրութիւն, կամքի հսկայ ուժ, հերոսական բնաւորութիւն »: (Սովետ. Հայաստան, 1952 Հոկտ.):

— « Սովետական կնոջ մէջ յաղթահարուած են անցեալի մանր, եսասիրական գիծերը եւ ընդհակառակն փառքամօրէն ծաղկած են վսեմ եւ առաջինի գիծերը» :

Վկայութիւն մը եւս, Գ. Սարեանի «Հրաշալի Սերունդ» բանաստեղծութենէն.

— « Հերոսուհին, Շուշանը, ամէն ջանք կը թափէ համոզելու իր յամառ հայրը սեփական տան տեղ գիւղի մշակոյթի տունը կառուցանելու, որ իրեն համար զոհաբերութիւն չէ, այլ անհրաժեշտ ներդրում գիւղի վերակառուցման մէջ» :

Փորձ մը «տենդենցիոզ« գրականութեան: Ոչ թէ բուն «Սոցիալիստական ռէալիզմ»ը պատկերացնելու, այլ նոր ոգի ներշնչելու համար :

Թոյլ տուէք անգամ մը եւս յիշեցնել թէ՝ ի զուր կը խտացնեն գոյները, այս պարագան ալ չահագործելով :

Եթէ հայ կինը սովետական կարգուսարքին սպասած ըլլար իր քաջութիւնը, անձնուիրութիւնը, կամքի ուժը, ընտանիքի, հայրենիքի եւ յառաջդիմութեան սէրը արժեցնելու համար, շատոնց խաւարած էր այս ժողովուրդին արեւը:

Դուք տեսա՞ծ էք այն հայ մայրերն ու քոյրերը որոնք զոհողութեան եւ քաջութեան հրաշքներ կը գործէին , առանց «Սովետ»ին Ս. տառը լսած ըլլալու :

Ամէն յառաջդիմական շարժումն ալ որոշ բարեփոխում կը բերէ : Կ'ազդէ միտքերու, բարքերու, սովորութեանց վրայ :

Բայց, կան բնածին, հիմնական յատկութիւններ, որոնք որեւէ կապ չունին այս կամ այն վարչաձեւին հետ:

Այդ յատկութիւնները օրուան կարգուսարքէն չեն ծնիր, այլ կը զարգանան կամ կ'այլափոխուին, կը բթանան, համաձայն նոյն իրաւակարգին :

Մանաւանդ եթէ բռնութիւնն է որ կը տիրապետէ:

Երեւանի գրագէտները երբ օրն ի բուն կ'ուռեցնեն «սովետական» առաքինութիւնները, ինչո՞ւ չեն բանար գրքին միւս էջերը :

Իրողութիւն չէ՞ որ բոլշեւիկեան կարգուսարքը անդարմանելի աւերներ գործեց նկարագիրներու մէջ: Առանց սեռի խտրութեան :

Հայոց դարաւոր պատմութեան մէջ հազուադէպ էր որ կինը մատնութիւն, լրտեսութիւն կատարէ: Եւ ուրիշ անճոռնի յանցանքներ:

Սովետական կարգուսարքը չէ՞ր որ այդ լպրծուն ճամբան ալ բացաւ:

Զտեսա՞ք փաստերը, 1920ի մայիսեան ապստամբութեան եւ Հայ - Թրքական պատերազմին ատեն: Աւելի առաջ կամ աւելի վերջը :

Սովորական երեւոյթ մը չդարձա՞ւ ընտանիքներու քայքայումը, երբեւ հետեւանք նո՛ր բարքերու:

Բոլշեւիկեան իշխանութեան հաստատումէն առաջ, լսե՞ր էիք որ կինը մատնէ իր ամուսինը: Տղան՝ իր հայրն ու մայրը: Քոյրը՝ իր եղբայրը կամ քեռայրը եւն.:

Եւ այս՝ առանց երկրի, ազգի, դաւանանքի կամ դասակարգի խտրութեան:

Ինչ որ բացառիկ ապականութիւն էր երէկ, դարձաւ սկզբունք եւ կանոն, շնորհիւ սովետական բռնատիրութեան :

Դեռ վերջերս, Փրակայի ատեանին առջեւ չէ՞ր որ կին մը մահապատիժ կը պահանջէր իր ամուսնին, տղան՝ իր հօրը դէմ

Ո՞րն է ամէնէն արգահատելին: Ամբաստանեա՞լը, կի՞նը թէ զաւակը :

Այս հարցումները շատ հեռուները պիտի տանէին մեզ :

Բուն իսկ «սոցիալիստական ռէալիզմը» կը պահանջէ որ սովետական կնոջ արժանիքները զունաւորած ատեն, գրողները չմոռնան «փառթամօրէն ծաղկած» արատներն ալ : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՄԻՒՄՆԵՐՈՒՆ

Տարեկան տեսութիւններու առաջինը եկաւ Լիոնէն :

Կը սպասենք միւսներուն ,սկսելով, անշուշտ, Մարսէյլէն :

Եւ ինչո՞ւ միայն «գաւառը» :

Փարիզի շրջանին մէջ ալ չեն պակսիր թղթակիցներ եւ աշխատակիցներ :

Տարին տասներկու ամիս հանդէսներ նկարագրելէ ետք, տարրական պահանջ է գոնէ համառօտ ակնարկ մը նետել անցեալ տարուան վրայ :

Խանութպաններն անգամ հաշուեփակ չե՞ն կատարեր, տարուէ տարի :

Տարեկան տեսութիւնը հաշուեփակ չէ, այլ պատկեր մը՝ որ կրնայ դառնալ ուղեցոյց, գործունէութեան այս կամ այն ճիւղին զարկ տալու համար :

Խորհրդածութիւններէ աւելի, փաստեր արձանագրել : Նա՛եւ թիւեր, որոնք յաճախ աւելի պերճախօս են :

Արթուն աչքեր եւ վարժ գրիչներ իրաւունք չունին խուսափելու այս պարտականութենէն :

Կարծեմ խմբագրութիւնը հարցարան մը պիտի ուղղէ մօտերս, աւելի լայն ծրագրով :

Մինչ այդ, անհրաժեշտ է որ ամէն հայաշատ շրջանի աշխատակից ամփոփ տեսութիւն մը ղրկէ, պարզելով 1952ի անցուդարձը:

Ազգային՝ կուսակցական կեանքին մասին խօսած ատեն, չմոռնալ ընկերայինը եւ տնտեսականը:

Շատերուն ուշադրութենէն կը վրիպին այս երկուքը, որոնք այնքան սերտ կապ ունին մեր ընդհանուր գործունէութեան հետ:

Մանաւանդ հիմա որ նոր տագնապի մը մղձաւանջը կը ճնշէ ամէնուն վրայ:

Ի՞նչ է գաղութին համրանքը: Անգործներ կա՞ն: Տնտեսական հոգե՞րը: Նոր սերունդի վիճա՞կը :

Պատասխանը կը չարեմ հարցումները :

Ան որ գրելու կամք ունի, նիւթն ալ կը գտնէ :

ՎԱՀԷ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻ ՄԻԱԿ ՀԱՅ ԱՆԴԱՄԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՄԲ.— վերջերս գրած էինք թէ Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին անդամ ընտրուած է Պ. Սթիվըն (Ստեփան) Տէրունեան, Էտիրնէցի: Հայ երեսփոխանը հետեւեալ նամակը ուղղած է «Հայրենիք»ի խմբագրութեան.

— «1920 Նոյեմբեր 29ին, Կարմիր բանակին յարձակումով, Հայաստանի անկախ հանրապետութիւնը, որ ճանչցուած էր Մ. Նահանգներէն եւ Եւրոպայի մեր Դաշնակիցներէն, եղաւ համայնավարութեան առաջին զոհը: Հայաստան այդ ձեւով խորհրդայնացաւ:

32 տարիէ ի վեր, Հայաստան կը գտնուի խորհրդային բռնակալութեան տիրապետութեան տակ եւ իր ժողովուրդը, ստիպումով , Նոյ. 29 կը տօնէ իբրեւ իր ազատագրութեան օրը: Ուրիշ ճար չունի եւ պէտք է հպատակի Կրեմլինէն արձակուած հրամաններուն :

Այդ փառունակ օրէն ասդին, Հայաստանի ժողովուրդը զրկուած է ազատութեան եւ արդարութեան բարիքներէն, ինչպէս նաեւ անհատական սեփականութեան իրաւունքէն եւ հետք իսկ չէ մնացած իր մարդկային արժանապատուութեան : Արդարեւ, այդ օրը սկիզբն էր սեւ ու ահաւոր դերութեան մը:

Այդ գիտակցութեամբ է, որ ազատ աշխարհի Հայերը կը նկատեն Նոյ. 29ը Հայոց պատմութեան ամէնէն սեւ օրերէն մէկը: Անըմբռնելի է, որ ազատ երկրի մը մէջ ապրող ոեւէ Հայ ուրախանայ, որ Հայաստան ենթարկուած է համայնավար բռնակալին անգութ ու տմարդի իշխանութեան :

Ամերիկայի Հայերուն համար, որոնք, ամէն բանէ առաջ. ամբողջական հաւատարմութիւն կը պարտին իրենց մեծ հայրենիքին, Մ. Նահանգներուն, Նոյ. 29ը առանձնապէս սոսկալի պէտք է թուի, քանի որ ան խորհրդանիշն է համայնավար յարձակողականին: Այդ յարձակողականն է, որ կը սպառնայ կենցաղի մեր ժողովրդավար ձեւին:

Աղօթենք, որ ազատութիւնը եւ արդարութիւնը, անյապաղ, անգամ մը եւս վերահաստատուին դերի Հայաստանի մէջ»:— Ձերդ՝ ՍԹԻՎԸՆ ՏԷ-ՐՈՒՆԵԱՆ:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Երէկ, երկուշաբթի, բացուեցաւ Ատլանտեան Խորհուրդին ժողովը Շայոյի պալատին մէջ: Կը մասնակցին 42 նախարարներ :

Ժողովը աւելի շատ պիտի քննէ մասնագիտական խնդիրներ: Մ .Նահանգները պիտի չկրնան որեւէ նոր յանձնառութիւն ստանձնել, քանի որ նախագահ եւ կառավարութիւն պիտի փոխուին Յունուար 20ին: Փարիզ եկած է Պ. Էչիսըն, ուրիշ երկու նախարարներու եւ մասնագէտներու հետ , բայց պիտի չկրնայ գործօն դեր մը կատարել: Շատ շատ գետինը պիտի հարթէ բանակցութեանց համար որոնք տեղի պիտի ունենան 1953 ապրիլին:

Օրակարգին վրայ կը գտնուի տեղեկագիր մը որ կը կազմէ 1952ին կատարուած գործերը :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ 14 զինակիցները պիտի քննեն հետեւեալ հիմնական խնդիրները .—

1) Ինչպէս լուծել Իրանեան քարիւղի թնճուկը. — 2) Արեւմտեան երկիրներու պաշտպանութեան խնդիրը՝ տնտես. տեսակէտով. —3) Միջերկրականի հրամանատարութեան խնդիրը.— 4) Գաղտնի տեղեկագիր մը որուն համաձայն Խ. Միութիւնը կ'ուզէ տասը տարի եւս շարունակել պաղ պատերազմը. ուրեմն կարելի է դանդաղեցնել արեւմտեան երկիրներու վերազինման ընթացքը :

Դիւանագէտներ կը կարծեն թէ մեծապէս պիտի բարուոքին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն յարաբերութիւնները , եթէ Իտըն եւ Էչիսըն այս շաբթու համաձայնին Իրանի քարիւղի մասին: Միւս կողմէ Պ .Շուման կ'ուզէ նոր հաւաստիքներ ստանալ Մ. Նահանգներէն՝ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներուն առթիւ: Փարիզի մէջ հաշտ աչքով չեն դիտեր Ամերիկայի համակրանքը արաբական երկիրներու հանդէպ :

Ժողովին կը մասնակցին մէկէ աւելի նախարարներ՝ իւրաքանչիւր երկրէ ,— արտաքին, ելմտական, պատերազմական :

Աւելորդ է ըսել թէ սերտ կապ ունին ռազմական եւ տնտես. խնդիրները: Որեւէ երկիր չուզեր վերազինում կատարել՝ իր ուժերէն վեր ծախքեր ստանձնելով :

Արեւմտեան ճակատին սպարապետը, զօր. Րիճուէյ եւ ուրիշ սպաներ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը ի վիճակի է չանթահարիչ պատերազմ հռչակելու որեւէ ատեն: Բայց ուրիշ զին. մասնագէտներ տարբեր կը մտածեն: Անոնց համոզումով, փաստեր չկան թէ Մոսկուա յարձակելու միտք ունի:

Բոլոր լուրերը կը հաստատեն թէ 14 զինակիցներուն ծախքերը աւելի մեծ պիտի ըլլան 1953ին, միեւնոյն ատեն բարձրացնելով ազգային արտադրութիւնը: Կարծողներ կան թէ պիտի բարեփոխուի Լիզպոնայի որոշումը, որ կը նախատեսէր 75 զօրաբաժին 1953ի, հարիւր ալ՝ 1954ի համար :

Մարոքի եւ Թունուզի խնճուկը

Վերջին լուրերու համաձայն , անդորրութիւն կը տիրէ Քազապլանքայի մէջ: Զինուորները քաշուած են փողոցներէն, կազմ եւ պատրաստ սպասելով զօրանոցներու մէջ: Ոստիկանները միշտ հսկողութիւն կը կատարեն :

Շաբաթ օր նոր ձերբակալութիւններ տեղի ունեցան: Կալանաւորներէն մէկն է «Իսթիքլալ».գործօն վարիչ մը, Ապտէլ Քատէր: Մեքնէսի մէջ վար դրուեցաւ Մարոքի բոլշեւիկեան կուսակցութեան մէկ անդամը, Տոքթ. Ռամէս, երկու Եւրոպացիներու հետ : Ռապաթի մէջ ձերբակալուեցաւ նախկին դատաւոր մը: Քազապլանքայի մէջ երկու տարիէն վեց ամիս բանտարկութեան պատիժ ըստացան 142 ցուցարարներ: Ծանր յանցաւորները առանձին պիտի դատուին:

Մարոքի մարզպանը ,զօր. Կիյոմ Փարիզ եկաւ, խորհրդակցելու համար վարչապետին հետ:

Թերթերը կը գրեն թէ 400 Մարոքցի երեւելի-

(Կարդալ շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթարերէն կ'իմանանք , թէ պատրիարքը այցելած է հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայարի , սիրալիր ընդունելութիւն գտնելով :

Դեկտ. 6ին յանկարծամահ եղած է ծերունի եռաժշտապետ Ներսէս Խիստավէրտեան: Ծաշարանէն վերադարձած ատեն, ճամբան տկարութիւն մը զգալով կ'իյնայ եւ հոգին կ'աւանդէ հակառակ բոլոր դարմաններուն:Հանգուցեալը 100ական աշակերտներ հասցուցած է: Անմիջապէս ըմբռնած էր Կոմիտաս վարդապետի դերը, երբ յետադիմականներ պայքար կը մղէին :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՒՐԻԱՆ ԵՐԵԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԽՄԲ.— Լոնտոնի *Տէյլի Մէյլը* այս անգամ բացառիկ թիւ մը նուիրած է Սուրիոյ, ութ էջ եւ պատկերազարդ: (Առաջին էջին վրայ՝ գնդ. Շիշաքլիի եւ զօր. Ֆաւզի Սլոյի նկարներով): Կը պարունակէ բազմակողմանի նիւթեր, — քաղաք., տնտեսական, պատմ., կրթ., առողջապահական եւն. Պիտի ամփոփենք հիմնական մասերը. —

Սուրիա կը գտնուի Միջերկրականի արեւելեան ափը: Ունի 181.337 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն: Դէպի հիւսիս սահմանակից է Թրքական Հանրապետութեան հետ, 808 քլմ.ի վրայ, արեւելքէն Իրաքի հետ (592 քլմ.), հարաւէն Անդրյորդանանի (353 քլմ.) եւ Պաղեստինի հետ (70 քլմ.), հարաւ արեւմուտքէն Լիբանանի հետ (278 բեյլեան, Ալիխանեան, Մանուէլեան, Սեւումեան, (173 քլմ.) որով ընդհ. սահմանագլուխի երկայնքը է 2274 քիլոմեթր:

Սուրիոյ արեւմուտքը կը գտնուին լեռնաշղթաներ, որոնց բարձրութիւնը կը հասնի 3000 մեթրի եւ ընդարձակ սարհարթեր: Երկրին արեւելեան եւ կեդրոնական մասին մէջ դաշտավայրեր եւ բարձունքներ կան:

Գետերու երկայնութիւնը կը հասնի 2000 քիլոմեթրի: Այս գետերուն ամէնէն ծանօթներն են Եփրատը դէպի հիւսիս եւ Որոնդէսը դէպի արեւմուտք: Լիճերէն կարելի է յիշել Քաթինէն որ կը գտնուի Հոմսի մօտ եւ Էթապէհը, Դամասկոսի մօտ:

Սուրիոյ կլիման փոփոխական է: Անապատային հովը կը փչէ արեւելքէն — որ շատ պաղ է ձմեռը եւ չափազանց տաք ամառը — իսկ խոնաւ հովեր կը փչեն արեւմուտքէն: Հոկտեմբերէն մինչեւ ապրիլ անձրեւաբեր է կլիման, առատ արեւմտեան եւ հիւսիսային, իսկ նուազ հարաւային մասին մէջ:

Սուրիոյ տնտեսական վիճակը շատ փայլուն էր 1950ին եւ վերակենդանացում մը կը տեսնուէր ամէն ասպարէզի մէջ — առեւտրական, ճարտարարուեստական եւ երկրագործական — իբրեւ հետեւանք Քորէայի պատերազմին եւ միջազգ. ձգտեալ վիճակին:

Հում նիւթերու գիներու բարձրացում յառաջ եկաւ, կարծելով թէ երրորդ աշխարհամարտ մը պիտի պայթէր:

Անկէ զատ բամպակի ճարտարարուեստը զարգացաւ եւ սուրիական արտածումը աւելցաւ, Լիբանանէն բաժնուելուն հետեւանքով:

Տնտես. այս յառաջդիմութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ 1951ի առաջին քառորդը: Քանի քաղաքական մթնոլորտը ամպամած էր գիները կը բարձրանային: Իսկ 1951ի երկրորդ քառորդին անկում կրեցին ուրկէ քիչ թէ շատ ամէն մարդ ազդուեցաւ, եւ մինչեւ այսօր ալ կայուն վիճակ մը կը տիրէ:

Հակառակ ասոր, բարօրութեան եւ լաւատեսութեան պատճառներ կան, մանաւանդ երկրագործութեան մէջ: Ամառնային հունձքը եւ մանաւանդ բամպակը յոյսեր կը ներշնչեն, հակառակ որ գիները ինկած են ամէն տեղ:

Թէեւ Սուրիա մեծ կորուստներ կրեց ձմեռնային հունձքին մէջ, երաշտի հետեւանքով, որ փճացուց արմտիքը շատ մը շրջաններու մէջ, ամառնային հունձքերը եւ մասնաւորապէս բամպակը ապագայ կը խոստանան:

Դժուար է ճիշդ տեղեկութիւններ քաղել, նկատի ունենալով որ Սուրիա տնտեսական կամ վիճակագրական սպասարկութիւններ չունի, յիշատակութեան արժանի:

Սուրիա երկիր մըն է որ լայն հեռանկարներ ունի, կը բաւէ որ ունենայ լաւ կազմակերպութիւն: Թէեւ ճիշդ է որ Սուրիա կորսնցուց իր 25 տարի առաջուան յոյսերը սակայն գալիք տարիներուն համար մեծ յոյսեր կան: Յառաջդիմութիւնը կ՚արտացոլայ դաշտերուն շինարարական գործերուն մէջ, որ երկար ատենէ ի վեր լքուած էր, ինչպէս եւ հովիտներուն մէջ, շնորհիւ Արեւմուտքէն ներածուած մեքենաներուն: Հակառակ դժուարութեանց Սուրիացի ժողովուրդին յառաջդիմական ոգին կ՚երեւայ ամէն մարզի մէջ:

1950ի Սուրիոյ ազգ. եկամուտը կը հասնէր մօտ 1250 միլիոն սուր. ոսկիի, թէեւ դժուար է Սուրիոյ մէջ գտնել հանրային թէ անհատական ճիշդ հարստութիւնը: Պատճառներէն մէկը այն է որ ազգ. եկամուտը հաշուելու մեթոտ մօտաւոր թիւերու վրայ կ՚ըլլայ:

Այսուհանդերձ ազգային եկամուտը շատ աւելցած է 1935 — 1945ի պատերազմէն ի վեր: Եւ ասիկա կը տեսնուի այն ընդարձակ հողերէն որ կը մշակուին մեքենաշարժ արօրներով, եւ ուրիշ սարքաւորումով, մեծ ճարտարարուեստական ձեռնարկներէն, որ կանգնած են ազգ. դրամագլուխով, նոր շէնքերէն որ շինուած են քաղաքին, գիւղերուն եւ ագարակներուն մէջ: Շինուած են ճամբաներ, կամուրջներ, օդակայաններ, հաղորդակցութեան միջոցներ, հանր. շէնքեր, հիւանդանոցներ, դպրոցական շէնքեր եւն.: Նկատելի է որ կեանքի մակարդակն ալ քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ բարձրացած է եւ ժողովուրդին թիւն ալ հետզհետէ կ՚աճի:

Մաքսային վարչութեան տեղեկագրին համաձայն, 1950 Մարտ 13 մինչեւ Դեկտեմբեր 31, բացի Լիբանանէն, հետեւեալ երկիրներուն հետ բանուկ առեւտուր ունեցած է Սուրիա.— Սէուտի Արաբիա, Արեւմտ. Գերմանիա, Պաղեստին, Անդրյորդանան, Պելժիա, Եգիպտոս, Իտալիա եւ Ֆրանսա:

1951ի առաջին հինգ ամիսներուն Սուրիայէն Անգլիա ղրկուած է 2.973.912 անգլ. ոսկիի ապրանք մէկ միլիոն պակաս 1950էն: Իսկ Անգլիայէն ներածում եղած է 863.59 անգլ. ոսկիի գլխաւորաբար մեքենաներ:

1951ի առեւտուրը շատ նպաստաւոր եղաւ շնորհիւ բամպակի արտածման յաւելումին, ինչ որ մեծ չափով մը փոխարինեց արմտիքի արտածման, իբրեւ հետեւանք հունձքի ձախողման եւ այս արտադրութեան մէջ եղած սեղմումներուն: Պէտք է նկատի ունենալ որ թէեւ բամպակի արտադրութիւնը հասաւ 25.055 թոնի 1951 Մարտ 13էն եւ Յունիս 30ի միջեւ, ներկայ հունձքը կը հաշուեն 100 հազար թոն, որուն 10.000ը պիտի սպառէ Սուրիան: Եթէ Սուրիա յաջողի 90 հազար թոն բամպակ արտածել, ներկայ գիները մօտ 250 միլիոն սուր. ոսկի բաւարար են դոցելու ներածումը:

1951 — 1952 ելեւմտացոյցին վրայ մեծ յաւելումներ եղան, ճարտարարուեստական ձեռնարկներու պատճառով, ինչպէս ինքնագործ հեռաձայնը, ոռոգումը, Լաթաքիոյ նաւահանգիստին շինութիւնը, երկրագործ. դրամատունը եւն., որոնց ամբողջութիւնը կը հասնի 164 միլիոն սուր. ոսկիի:

Տնտես. կազմակերպութեան տեսակէտով, Սուրիա յառաջդիմութիւն ցոյց կուտայ զանազան վարչաձեւերուն տակ: Եթէ իր անկախութիւնը բռնանալէ վերջ, ունեցած ըլլար հաստատուն վիճակ եւ կարելիութիւն ունենար լիովին օգտագործելու իր աղբիւրները, համաձայն ծրագրին, շատ աւելի մեծ յառաջդիմութիւն պիտի ըլլար:

Առաջին քայլը առաւ Խալիտ էլ Ազմը եւ իր կառավարութիւնը 1950 Մարտ 13ին տալով Սուրիոյ իր տնտես. ազատութիւնը եւ հիմը դնելով տնտեսական անկախութեան: Լաթաքիոյ նաւահանգիստը մեծ հեռանկարներ կը բանայ Սուրիոյ տնտեսական զարգացման համար:

Առեւտր. շրջանակներու կարծիքով, արտադրութիւնը պէտք է կազմէ առաջնորդող սկզբունքը տնտես. ձեռնարկներու եւ ոչ թէ սպառումը: Որով կը մտածեն օգնել արտադրողներուն:

Մինչեւ 1943 գիները բարձրացած էին 400 % բաղդատելով 1939ի հետ: Ապրուստի սղութիւնը 493 %ի բարձրացած էր Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Վերջին վիճակագրութեամբ (1951), Լիբանանի մէջ կը հաշուեն 464 %, եւ մօտաւորապէս նոյնը պէտք է ըլլայ Սուրիոյ մէջ:

(Այս տեսութիւնները քաղուած են ելմտական նախարար Մոհամմէտ էլ Զայեմի ուսումնասիրութենէն):

×

Բացի բամպակի ճարտարարուեստէն, որ գլխաւորն է, Սուրիա ունի ուրիշներ ալ նուազ կարեւոր:

Նախքան 1939 — 1945ի պատերազմը, Սուրիա ունէր քանի մը ձեռական կամ առտնին ճարտարարուեստներ որոնց մէջ էին ոստայնանկութիւն, խաղախորդութիւն, ներկարարութիւն, ոսկերչութիւն, եւն., որոնք հեռու էին բաւարարելէ երկրին պէտքերուն: Անոնք որ դրամագլուխ կը դնէին այդ ձեռնարկներուն համար, ծանր կորուստներու կ՚ենթարկուէին:

Բ. աշխարհամարտի միջոցին էր որ Սուրիոյ ճարտարարուեստը զարգացաւ, որովհետեւ օտար երկիրներէ ապրանք չմտան ներս: Գործատուները սկսան աշխատիլ արագ թափով, գոհացում տալու համար ոչ միայն իրենց երկրին պահանջներուն, այլեւ դրացի երկիրներուն, ինչ որ շատ դժուար չեղաւ, որովհետեւ հում նիւթը երկրին մէջն էր արդէն:

Պատերազմէն ետք, գործատէրերը աւելցուցին դրամագլուխը եւ կարելի եղաւ ընդարձակել ճարտարարուեստը Դամասկոսի եւ Հալէպի մէջ, կատարելագործելով եւ գիտականացնելով ինչ որ գոյութիւն ունէր:

Բացի 1096 բամպակի մեքենաներէն, երկրին մէջ զարգացած միւս ճարտարարուեստներէն կարելի է յիշել օճառի եւ բուսեղէն իւղի ճարտարարուեստը, ինչպէս եւ բամպակի հունտի արտադրութիւնը:

Սուրիոյ համար առաջնակարգ նշանակութիւն կը ներկայացնեն մանարանները, որոնց մէջ են բամպակի, բուրդի, մետաքսի եւ արուեստական մետաքսի մանարանները: Դամասկոսի եւ Հալէպի մանարանները եւ հիւսուածեղէնի գործարանները կարելի է բաղդատել Անգլիոյ, Եւրոպայի եւ Մ. Նահանգներու նման գործատուններուն հետ, թէ սարքաւորման եւ թէ արտադրութեան տեսակէտէն: Որոշ ապրանքներ կան որոնց մէջ Սուրիան արդէն մեծ համբաւ կը վայելէ, ինչպէս Դամասկոսի ոսկեթել մետաքսեղէնը: Սուրիոյ մէջ կը հիւսուին նաեւ նիլոնէ գուլպաներ, որոնք ամբողջ աշխարհի մէջ համբաւ ունին տոկունութեան տեսակէտէն:

Շաղախի ճարտարարուեստը գոյութիւն ունէր նախքան 1939 - 45, սակայն պատերազմէն ետքն էր որ թափ առաւ, մասամբ Լիբանանէն բաժնուելուն եւ մասամբ ալ շէնքերու կառուցման վերազարթնումի մը պատճառով: Դամասկոսի եւ Հալէպի երկու կարեւոր ընկերութեանց շաղախի գործարանները աւարտելէ վերջ, պիտի արտադրուի 230 հազար թոն, որ երկրին սպառումէն շատ աւելի պիտի ըլլայ:

Սուրիոյ թիթեղէ շինուած ապրանքները մեծ համբաւ կը վայելեն, շնորհիւ իրենց ընտիր տեսակին եւ ցած գիներուն: Պատերազմէն ետք վերստին սկսան շինուիլ եւ կարելին կը փորձեն նախապատերազմական շուկան գրաւելու համար:

Ապակեգործութիւնը յետպատերազմեան գործունէութիւն մըն է: Դամասկոսի գործարանը տարեկան մօտ 20.000 թոն ապակեղէնի տեսակներ կ՚արտադրէ:

Շաքարը նմանապէս, յետպատերազմեան ճարտարարուեստ մըն է եւ առաջին տեղը կը գրաւէ երկրին մէջ: Հում շաքարը արտասահմանէն կը ներածուի եւ կը զտուի երկրին մէջ: Հոմսի շրջանին մէջ ընդարձակ գետիններ յատկացուած են շաքարեղէգի մշակման համար: 1950ին 20. 000 թոն զտուած շաքար արտադրուեցաւ:

Արհեստագիտական խաղախորդութիւնն ալ յետպատերազմեան գործունէութիւն է որ արաբական նախկին խաղախորդութիւնը կը փոխարինէ: Ներկայ արտադրութիւնն է 1.500.000 ոտք ընտիր կաշի:

Ճարտարարուեստէն զատ երկրին արտադրած պտուղը մեծ հարստութիւն կ՚ապահովէ: Թարմ կամ պահածոյ վիճակի մէջ, երկրին գլխաւոր արտածութիւնը կը կազմէ: Կ՚արտածեն նաեւ չմանած բուրդ, կաշի, ոսկոր, ձէթ, օճառ, ապակիի շերտեր, ապակեղէն, բամպակ, եւն.: Կը ներածուին կենդանիի կեր, ինքնաշարժ կառքեր, մեքենաներ, օդանաւեր եւն.:

ԳԵՐԱՍԻՄ Բ. ԱՐՕՎԵԱՆ

Հալէպի գլխաւոր հրապարակ Պապ էլ Ֆարաճի վրայ, նախկին նամակատան կողքին, հայկ. սրճարանի մը անկիւնը, պիտի տեսնէք առանձին, — առանձին՝ երբ նոյնիսկ բարեկամներ շրջապատած են զինք, — անսովոր «յաճախորդ» մը: Ամէն օր, գրեթէ ամէն ժամու, գրեթէ միշտ նոյն աթոռին վրայ ու սեղանին առջեւ, նայուածքը անորոշին, պատկառելի չափահաս մը: Ձիւնը իջած է իր գլուխին, ծածկած է ամբողջ գանկը. խորշոմներու ցանց մը կայ դէմքին վրայ. արտայայտութիւնը կ՚ըսէ թէ Հայ մըն է,— կովկասեան տիպար, բազմութեան մէջ, որ շուրջն է, կ՚ապրի անխռով, կարծես տարբեր միջավայրի մը մէջ, հանդարտ, հեղնաշուրթն, փիլիսոփայ ...

Պատկերը եւ ձեր առաջին տպաւորութիւնը պիտի փոխուին սակայն անմիջապէս, երբ փորձէք խօսիլ ենթակային հետ: — Հաղորդական, տաք, հեզնասէր, պոհեմ, պարզ, շատ պարզ մարդ մը: Հուրէն ու ջուրէն անցած՝ փորձ երիտասարդ մը: Քանի դիտէք ու լսէք զինք, մազերու սպիտակութենէն ձեզի սեւեռող տարիներու գումարը պիտի զիջի, կծկուի, հալի ... ու պիտի անդրադառնաք յանկարծ, որ երիտասարդի մը հետ է ձեր գործը:

Բարսեղ Արօվեանն է:

Քաղաքներու տիպար չէ Արօվեան: Քաղքենիներու զաւակ չէ: Կը կորսուի ազմուկին ու քաղաքներու յատուկ կեղծիքին, շփոթին, ձրի փառասիրութիւններուն ու համբաւի հետամուտ, գերբ հոմշտկող անուններու մէջ: Գաւառացին է,— որ միշտ օտար ու որբ պիտի զգայ ինքզինք, իր յարկէն ու իր անմիջական շրջապատէն հեռու:

Բայց, ահաւասիկ Արօվեանը, իր սովորական մարդու տարազին մէջ՝ իր անսովոր վայրենութեամբը: — Զարմանալի ... պիտի աղաղակեն զինք ճանչցողները: Սա հաղորդական ու շէնշող մարդուն քով ի՞նչ կայ խուսափուկ, խրտչոտ, վայրենի: Ճանչցէք, ճանչցէք մեր բոլոր վաստակաւորները իրենց հարազատ պարումին, իրենց ներքին զարկին ու բաբախումի, իրենց առանձնութեան մէջ,— ու պիտի հաստատէք, թէ ինչպէս գիտեն անոնք իրենց տառապանքը ժպիտով ապրիլ, իրենց անօթութիւնը ճոխութեամբ կշտացը-

նել, իրենց թշուառութիւնը ճառագայթով ու ծիծաղով հրամցնել ...

Շատերէն մէկն է Արովեան :

— Մեր բեմական տարեգրութեանց մէջ իր անունը գլխագրով մը՝ չի սկսիր : Պարզապէս անոր համար, որ համեստութիւնը ապրած է եւ իբրեւ բառ ու դիմակ պտըտցուցած իր խաղացանկերուն վրայ :

Բայց տեսէք, թէ ինչ եռուն ու կենդանի շրջանի մը մէջ կ'իյնայ յիսնամեայ բեմական իր գործունէութիւնը :

Ծնած է 1880ին : Նախակրթութիւնը կը ստանայ Բագուի Մարդասիրական դպրոցին մէջ : Շրջան մը կը մնայ առեւտր. ասպարէզի մէջ . — հօրը խորհուրդով . սակայն, իր ծննդավայր Թիֆլիսի հաւատարիմ զաւակը, 16 տարեկանին հակում կը զգայ դէպի բեմական արուեստ : Մինչեւ 1902, կը մասնակցի Բագու այցելող բոլոր հայ դերասանական խումբերուն : Նոյն շրջանին, Սիրանոյշ կը ձեռնարկէր տրամադիկ խումբի մը կազմութեան : Արովեն կը միանայ այս խումբին ու կը մեկնի Շուշի : Կը ստանձնէ, «Աւազակներ»ուն մէջ, Շուայցէրի դերը, «Օրլէանի Կոյս»ին մէջ՝ Տիփոյի, «Թագի Համար»ի մէջ՝ Բրանկոմիրի, եւն., եւն., ու կը գտնէ մեծ ժողովրդականութիւն : Շուշիի մէջ Արովեան կը կազմակերպէ Թատերասիրացը, ձմեռնային թատերական եղանակի ընթացքին բեմադրելու համար Վ. Փափազեանի «Ժայռ»ը, Րաֆֆիի «Սամուէլ»ը, «Ղարաբաղի Աստղագէտ»ը, եւն. : 1903ին, Բագուի մէջ կը ներկայացնէ «Սամուէլ»ը, որուն մէջ Շահխաթունի ստանձնած էր Սամուէլի, իսկ ինք՝ Վահան Մամիկոնեանի դերը : 1904ին Սիրանոյշի հետ կը շրջի Գանձակ, Աղեքսանդրապոլ, Երեւան, Կարս եւ Պաթում : 1905ին, երբ կը սկսին հայ - թաթարական ընդհարումները, կ'անցնին Զանգեզուր, ապա Գորիս, ուր կը բեմադրեն Ալ. Աբելեանի «Մարուղ Ճրագները» : 1906ին, Թիֆլիսի մէջ, Արովեան մաս կը կազմէ դարձեալ ընտրեալներու խումբի մը, — Սիրանոյշ, Փառանձեմ, Ազնիւ, Արուսեակ, Աւետիք, Զարիֆեան, Ստեփանեան, Իսահակ Ալիխանեան, Վրոյր, Անդրանիկ, Ադայեան, Բիւրոյեան եւ Խաժակ : Խումբը կ'անցնի Կովկասի զանազան քաղաքները, ամենուրեք տարկայ դառնալով համաժողովրդային համակրանքի արտայայտութիւններու :

1907ին, Կոստանդին Խատիսեան եւ Տիկին Բուդաղեան կը կազմեն Բագուի Կուլտուրական Միութիւնը, որ ի մի կը խմբէ բեմի կարկառուն դէմքեր . — Սիրանոյշ Ոսկանեան, Արուսեակ, Աքիմ.) եւ հիւսիս - արեւմուտքէն Միջերկրական Վահրամ Փափազեան, Թառլանեան, Արովեան, եւն. : Խումբի խաղացանկին մէջ տեղ կը գրաւեն «Հին Աստուածներ», «Ցո՞ երթաս», «Հայրենիք», «Դոկտ. Շտոկման», «Ցիմարը», ու համաշխարհային այլ գործեր : Ձմեռնային եղանակի լրումին, Աբելեան կ'ուղեւորի Անդկասպեան քաղաքներ, ընկերակցութեամբ Զարիֆեանի, Ոսկանեանի, Եղիազարեանի, Փառանձեմի եւ Արովեանի :

1908ին, Աբելեան, Արմէնեան, Զարիֆեան Յարութիւնեան, Սեւումեան եւ Ադամեան խումբերը կուգան Պոլիս : Արովեան մաս կը կազմէ Ադամեան խումբին : Կ'անցնին ապա Ռումանիա եւ Պուլկարիոյ գլխաւոր քաղաքները : Պուլկարիայէն խումբին մեծ մասը կ'անցնի Կովկաս . Արովեան, որ այս շրջանին ամուսնացած էր Ադամեանի խումբէն Քնարիկի հետ, իր կնոջ հետ կ'անցնի Ռումանիա, ուր, Քոնսթանցայի մէջ, կը բեմադրէ «Հիւր» եւ «Արցունքի Հովիտը» : Ապա իրենք եւս կը մեկնին Օտեսա, Ռոստով, Նախիջեւան, Արմաւիր, Բագու :

Մոսկուայի մէջ, Գեղարուեստական Թատրոնի դերասանական դասընթացքներուն հետեւելով, Արովեան կը կատարելագործէ իր արուեստը : Կը վերադառնայ Բագու եւ Մայիլեանց ու Թագիեւի թատրոններուն մէջ ներկայացումներ կուտայ, վեց տարի շարունակ : 1915ին, Սիրանոյշի հետ է դարձեալ : Համաշխարհային Ա. պատերազմի նախօրեակին կ'անցնի Պարսկաստան, ուր կը մնայ երեք տարի : Ապա՝ Իրաք, Հնդկաստան, Եգիպտոս, Պէյրութ եւ Սուրիա : Բոլոր այս քաղաքներուն ու երկիրներուն մէջ, Արովեան կը պտտցնէ արուեստին հուրը, ապրումը, բարոյական եւ գեղարուեստական հասկացողութիւնը : Կ'ունենայ նուաճումներ, դառնութիւններ ալ թերեւս . սակայն միշտ երանութիւնը ու խանդավառութիւնը :

1927ին, Պէյրութի մէջ կը կազմակերպուի իր բեմական գործունէութեան քառասնեւհինգամեակը : Եւ, 1952ին, Հալէպի մէջ, կը տօնուի իր յիսնամեայ յոբելեանը :

Եօթանասնամեայ ծերունի մըն է այսօր Արովեան : Կը կասկածիք թերեւս, եթէ զինք տեսնէք : Սակայն, թուականութիւնն ու կեանքը հաւասարապէս բիրտ են, ինչպէս կոպիտ ու դաժան է հողեղէն գոյութիւնը արուեստագէտ մարդերուն :

Յոբելեանի ժողովուրդ է Հայը : Եւ կը հաւատանք, թէ կ'ապրի պահը : ՊԱՀԸ միայն, բայց քիչ անգամ Յոբելեարին կեանքը, վաստակը, կշիռն ու արժէքը այդ վաստակին :

Գաղափարապաշտ ժողովուրդ ենք . սակայն, գաղափարները յաւերժացնելու աշխարհիկ միջոցները կ'անգիտանանք յաճախ :

Մ. Թ.

Երաժիշտ Օհան Տուրեան

Կեանքի մէջ եթէ հասարակ շատ բաներ կան, բացառութիւններ ալ պակաս չեն սակայն :

Նիւթականի ու միանգամայն ճաշակի տէր անձեր ցուցափեղկեր ունին իրենց հիւրանոցներուն մէջ, ուր կը պահեն հնութիւններ եւ թանկագին առարկաներ : Ատոնց տէրերը յաճախ յոխորտանքով ցոյց կուտան իրենց այցելու բարեկամներուն ինչ որ ունին իբրեւ գեղեցիկ եւ հնութիւն :

Հոն, երկուստեք ոչ միայն կը հիանան, այլ դեռ կը զարմանան ալ ըսելով՝ թէ որպիսին համբերութիւն ունին եղեր այդ առարկաները շինող արուեստագէտները :

Աչքով տեսանելի առարկայի մը վրայ տարուած աշխատութեան մը քննադատութիւնը համեմատաբար աւելի դիւրին է, քան թէ ականջով տեսանելի (լսելի) նիւթի մը գնահատութիւնը, քանի որ այս երկրորդը մասնաւոր դաստիարակութեան կը կարօտի :

« Երաժշտութիւնը պատկեր մըն է՝ ականջով գծուած » :

Իրապէս դժբախտ են մեր արժէքաւոր երաժիշտ — արուեստագէտները, քանի որ, ընդհանրապէս, չենք ստացած երաժշտական դաստիարակութիւն եւ հետեւաբար անկարող ենք զանոնք գնահատելու : Ուրեմն ինչպէ՞ս, ի՞նչ միջոցով անոնք պիտի կրնան մեզի ցոյց տալ իրենց կարողութիւնն ու իրենց արժանիքը :

Հին, նշանաւոր երաժիշտ — հեղինակներու խումբէն քանի՞ հոգի հոգեկան դոհացում գտած են իրենց ասպարէզին եւ դժբախտաբար յաճախ իրենց կարճ կեանքին մէջ : Ի՞նչ օգուտ անոնց աստուածացումը մահէն վերջ, երբ շատեր իրենց օրուան ապրուստը խորհելով հանդերձ դեռ պարտքերու տակ ալ թաղուած են :

« Եթէ կ'ուզես որ անունդ ապրի, դու պէտք չէ ապրիս » :

Մեծն Պէթհովէնի շիրիմին համար բացուած հանգանակութեան առթիւ, Փարիզ չէ կրցեր հաւաքել հինգ հարիւր ֆրանք, 60.000 ֆրանքի պահանջի մը փոխարէն : Հռչակաւորն Լիցթ, համեմատաբար երջանիկներէն, արտնեղած ժողովուրդին անտարբերութենէն, ստանձներ է բոլոր ծախքերը : Ինչո՞ւ, որովհետեւ գնահատեր է Պէթհովէնի մեծութիւնն ու արժանիքը :

Որեւէ գործ արդարօրէն քննադատելու համար հարկ է որ քննադատը իր խօսած նիւթին քիչ-շատ ծառայած ըլլայ :

Մեր երիտասարդ եւ համակրելի երաժիշտ — արուեստագէտը Օհան Տուրեան, որուն հեղինակի ու ղեկավարի միացեալ կարողութիւններուն համար հասկցողներու կողմէ գրուած բազմաթիւ գնահատական տողերը թանկագին վկայութիւններ են :

Երաժշտագէտը «Ensemble Orchestral de Paris»ի նուագախումբով տուաւ իր երկրորդ նուագահանդէսը (առաջինը 22 Նոյեմբերին եւ Բ.ը 6 Դեկտեմբերին) :

Հարուստները կը պարծենան, ըսինք, իրենց ունեցած թանկագին առարկաներով : Ինչո՞ւ մենք մեզի հարուստ չհամարինք, երբ ունինք կարող արուեստագէտ մը եւ ինչո՞ւ չպարծինք իրմով :

« Առանց յարգանքի բարձրացում չկայ » :

Salle Gaveauի մէջ տրուած երկու նուագահանդէսներով, Տուրեան անգամ մը եւս հաստատեց թէ գիտակից ու խղճամիտ ղեկավար մըն է Mozartներու, Haydnներու գլուխ գործոցներուն : Զըսի թէ ունկնդիրներուն մէջ Ֆրանսացիներ աւելի բազմաթիւ էին քան Հայերը :

Այս կարգի նուագահանդէսներ քանի՞ հատ կը տրուին տարուան մէջ : Որքան պակսեր է Հայուն գնահատական ոգին :

«Ծաղիկը եթէ առանց ջուրի ձգես, թոռմելու դատապարտած կ'ըլլաս» :

Նիւթականին հետ, բարոյականն ալ իր որոշ դերը ունի : Շատեր, տոմսակ գնելով, իրենց պարտականութիւնը կատարած կը սեպեն, որովհետեւ կ'անգիտանան արուեստագէտին հոգեկան վիճակը : Արուեստագէտը երազ մը ունի, ժողովուրդին ցոյց տալ իր աշխատութեան արդիւնքը : Այդ է իր միակ հաճոյքը : Դրամասէրը արուեստագէտ չէ . վաճառական է :

Նուագահանդէսներու շարքին համար տոմս գնած հարուստի մը հարցուցի՝ թէ ինչո՞ւ կը բացակայէր .

— « Ճիշդ «փոքէր»իս ժամն է, եղբայր, ըսաւ :

Ցիսուն երկու շաբաթ օրերու եւ անհամնում «փոքէր»ներու գոնէ մէկէն կամ երկուքէն բացակայութիւնը մահացու մե՞ղք է :

Այս անգամ Տուրեանի համար օտար քննադատներու գրած գնահատութիւններու հաւաքածոն պիտի կարդացնեմ, հարուստ բարեկամիս, Դեկտեմբեր 27ի շաբաթ օրուան երրորդ եւ վերջին նուագահանդէսին իր ներկայութիւնը ապահովելու յոյսով :

Այդ վերջին նուագահանդէսին առթիւ մեր արժէքաւոր արուեստագէտը պիտի վարէ Կոմիտաս վարդապետի դաշնաւորած պատարագէն բազմաթիւ եւ հատընտիր կտորներ, նուագախումբի վերածուած իր կողմէ, միշտ նոյն նուագախումբով եւ իր երգչախումբով եւ մասնակցութեամբ բազմաթիւ հայ երգիչներու :

Արժեւորենք մեր արուեստագէտները, մենք մեզի արժեւորած ըլլալու համար :

ՆՇԱՆ Յ. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԱ. — ՄՈՒԿԵՐԸ ԱՅՆՔԱՆ ԱԼ ԿՈՅՐ ՉԵՆ

Վերջին տարիներու լաւագոյն օրինակն էր Սուիցի լրտեսախումբը, որուն կարճ եւ ասուպային ասպարէզը վերջ գտաւ Փարիզ, դատավարութենէ մը վերջը : Իբրեւ օտար թղթակից մը, ես ներկայ գտնուեցայ այս դատավարութեան, որ տեղի ունեցաւ փակ դռներու ետեւը :

Նախապատերազմեան այս «սէնտիքա»յին մերկացումը՝ վիպասէրներու ուզածին չափ վիպական էր ու չահեկան : Լուսանկարչական մեքենայի մը չարժանկարին վրայ կառչած խարտեաշ մազի քանի մը թելեր, որոնք ինկած էին ֆրանս. Deuxième Bureauի ձեռքը, հետախոյզները կեցուցին հետքի մը վրայ, որ զիրենք հասցուց անծանօթ Մատամ Սուիցի մը մօտ : Եւ, Ամերիկեան Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի եւ Սքօթլընտ Եարտի գործակցութեամբ, Ֆրանսացիները դիմակազերծ դարձուցին լրտեսախումբ մը, որ իր ճիւղաւորումները ունէր Եւրոպայի, Ամերիկայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ :

Մէրճըրի Սուից կը հաւատար պոլշեւիզմին : Դատավարութեան ընթացքին հաստատուեցաւ, որ «սէնտիքան» տեղեկութիւններ ծախած էր խորհրդային կառավարութեան : Միաժամանակ, անդամները վճարումներ կը ստանային ծովակալ Վալթըր Վիլհելմ Քանարիսի Գերման Հետախուզական Սպասարկութենէն :

Անոնք կը ներկայանային իբրեւ Նացիներ հրամայուած էր անոնց միանալ ֆաշական շարժման, որպէսզի պոլշեւիկութիւնը կարենար օգտուիլ :

Նացիական գաղտնիքներ Մատամ Սուիցի կողմէ ծախուած էին Լեհերուն եւ Եուկոսլաւներուն և խելացի կարմիր տիկինը համոզած էր իրեն վճարում ընողները, թէ կը հաւատար այս երկիրներու ներկայացուցած լուսամիտ դիկտատուրային :

Մատամ Սուից մասնագէտ էր մեքենացուած զէնքերու մէջ եւ կը յաւակնէր ըսել, թէ թանկագին տեղեկութիւններ ունի «գաղտնի ճառագայթներու» կամ «գեր-հեռահաս խուզարկու գործիքներու »մասին, որոնք կրնային թռչող օդանաւերը երեւան հանել բազմաթիւ մղոններ հեռուէն : Ամէնէն դիւրահաւանները կը հաւատային, թէ ատիկա «մահուան ճառագայթ» մըն է :

Աւելի խելացիները, Նիւ Եորքի եւ Լոնտոնի մէջ, գիտէին թէ ատիկա «ռատար»ը պէտք է ըլլայ : Իր գիւտածները ուղեց տրամադրել Սքօթլընտ Եարտին : Բայց դիմակազերծ եղաւ իբրեւ խորհրդային լրտես մը : Բախտաւոր էր Բրիտանիան, որ ոչ Սուիցի լրտեսախումբը, ոչ ալ ուրիշ որեւէ մէկը կրցաւ ձեռք ձգել յատակագիծները իր ժամանակին բանող այն դրութեան, որ Բրիտանիոյ Ծովեզերեայ «ռատար»ի շղթան էր :

Թարգմ. Կ. Գ. — Ք. ՋՈՆԿԸՐ

ՏԻՍԱՂ

Ա. ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ. — Տնօրէնը նկատեց որ գրասենեակ չես եկած, եւ զիս ղրկեց հարցնելու թէ հիւա՞նդ ես :

Բ. ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ. — Դեռ ոչ . բայց զօրաւոր հարբուխի մը կ ըսպասեմ մէկ վայրկեանէն միւսը ...

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ներ շնորհակալութիւն յայտնեցին անդորրութեան վերահաստատման առթիւ: Ձերբակալուած են Մարոքի նախկին դահլիճին անդամները :

╳ Ազգաժողովին արաբ - ասիական ներկայացուցիչները կ'աշխատին ապահովել Հարաւ. Ամե - րիկայի երկիրներուն աջակցութիւնը՝ Մարոքի անկախութեան համար: Քաղաք. Յանձնախումբը այժմ կը քննէ Մարոքի խնդիրը, ի բացակայու - թեան Ֆրանսայի :

Եգիպտոսի պատուիրակը ուժգնօրէն բողոքեց Մարոքի մէջ գործուած խստութեանցդէմ :Ըսաւ թէ հետեւանքները ծանր պիտի ըլլան: Լիբանանի պատուիրակը պնդեց թէ 200 Մարոքցիներ սպան - նուած են վերջին դէպքերու ընթացքին, թէեւ Ֆր - րանսացիները 60 կը հաշուեն: Երկուքն ալ Ֆրան - սերէն խօսեցան, պարզելով Ֆրանս. իշխանու - թեան 40ամեայ պատմութիւնը Մարոքի մէջ :

╳ Նոր դէպքեր կը հաղորդուին Թունուզէն : Ֆրանսացի ուսուցիչ մը վիրաւորուեցաւ քարկոծ - ուելով: Ուրիշ Եւրոպացիներ խոշտանգուեցան փո - ղոցին մէջ: Ցխուն հոգի ցոյց մը սարքեր էին, գրգռիչ կանչեր արձակելով, բայց ոստիկանութիւ - նը ցրուեց: Խուզարկութիւններ կատարուեցան Սֆաքսի եւ ուրիշ կեդրոններու մէջ :

ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ ՄԻՋ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

Միացեալ ճակատ կազմել կ'ուզեն զօր. Նեկիպ եւ Սուրիոյ սպարապետը, գնդ. Շիշաքլի, որ Գա - հիրէ կը գտնուի: Կիրակի օր մեծ զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ Գահիրէի մէջ, ի ներկայութեան 2 սպարապետներուն : Զօրանցքը տեւեց երկու ժամ: Յետոյ սեղան մը սարքուեցաւ ուր գնդ. Շիշաքլի ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ «Սուրիա ձեռք ձեռքի պիտի քալէ Եգիպտոսի հետ, մինչեւ որ երկու եր - կիրները յաղթականօրէն իրագործեն բոլոր Արաբ - ներուն կատարեալ ազատութիւնը »: Յետոյ թե - լադրեց համարաբական միութիւն մը կազմել, «մեր բարեկամներուն հետ խաղաղութիւն կնքելու եւ մեր թշնամիներուն դէմ կռուելու համար»:

Միացեալ ճակատին առաջին գործը պիտի ըլ - լայ չէզոքացնել Իսրայէլը եւ զօրացնել արաբա - կան աշխարհը, յաջողութեամբ սակարկելու հա - մար Արեւմուտքի հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ մէջ ճա - ռերը իրարու կը յաջորդեն, նոյն միօրինակու - թեամբ: Շաբաթ օր լուրջ շեղում մը կատարեց Իտալուհի մը, Տիկին Փիաճձօ, քննադատելով Վի - շինսկին որ մերժած էր Հնդկաստանի առաջարկը՝ Քորէայի զինադադարի մասին: Տիկինը վնասա - կար գտաւ Մոսկուայի անթելին յարձակումները, եւ Ամերիկան ալ քննադատեց : Ֆրանսացի պատ - ուիրակներէն Իվ Ֆարժ շեշտեց թէ «իւրաքանչիւր երկրի ապահովութիւնը կախում ունի իր անկա - խութեան կամքէն»: Խորհրդային գրագէտը՝ Ի - լիա Էրէնպուրկ նոյնպէս շեշտեց թէ «ամէն ժողո - վուրդ անձեռնմխելի իրաւունք ունի ազգային ան - կախութեան»: Մէկ օր առաջ խօսած էր նաեւ գո - յապաշտութեան փիլիսոփան, Սարթր, որ կար - մրած է, կ'ըսեն: Ժողովին կը մասնակցին 1500 պատգամաւորներ 72 երկիրներէ: Ներկայ է նաեւ Քէնթրըպրիի «կարմիր աւագերէցը»:

ՕԴԱՐՇԱՒԻ փորձ մը կատարուեցաւ Նիւ Եոր - քի վրայ, չաբաթ օր: Տակնուվրայ եղաւ քաղա - քին կեանքը, երբ 579 չչակներ կը գուժէին թէ թշնամին կը մօտենայ: Երթեւեկը կանգ առաւ: Թաքստոցները լեցուեցան եւն. :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ռուս պաշտօնեաներէն Նի - քոլա Սկավերպով ճամբուեցաւ, իբրեւ լրտես : Վերջերս չատ մը ամերիկացի եւ օտար պաշտօն - եաներ ճամբուեցան, կասկածելի համարուելով :

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ մը ահադին վնասներ պատ - ճառեց Ֆրանսայի բոլոր մասերուն մէջ: Տեղ - տեղ քամին կը սուրար ժամը 185 քիլոմեթր արա - գութեամբ: Ութ հոգի մեռան եւ չատեր վիրաւոր - ուեցան :

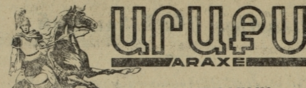
ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Ուաշինկթըն վերադար - ձաւ, 15 օրուան պտոյտէ մը ետք: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ծրագիր մը մշակած է, Քորէայի եւ Հնդկաչինի ճակատները թեթեւցնելու համար: Շուտով Զըրչիլ պիտի հաղորդէ իր տեսակէտ - ները :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի տարե - կան պարահանդէսին :

Դեկտեմբեր 20 չաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ընտիր նը - ւագախումբ :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարե - կան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր. :
Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15
Ծանօթ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 Ֆրանք թիւը :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ԼԻՈՆ, Թ. Ա.— Այդ ընկերը Տրապիզոնցի է:

╳ ՀԱՅՖԱ, Գ. Մ.— 1818 թիւին ղրկուած թերթերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին համար են : Ստացած ենք ժամանակին 4 բաժնեգիններ 1952ի համար :

Տարեկան մեծ պարահանդէս

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի (Հայ Մարզական Միու - թիւն) տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր կիրակի ժամը 15—24, Cercle Militaireի մեծ սրահ - ներուն մէջ (5 Place St. Augustin) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Rico's Créol Band (Tropical) հռչակաւոր նուա - գախումբը :

Զանազան անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ :

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10ԻՆ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆԻ խա - նութը, 32 Rue Trévise, Paris (9) Tél. Tai. 65-44

Ծնունդի եւ Նոր Տարուան առթիւ, հոն պիտի գտնէք Պոլսէն նոր հասած, արեւելեան անուշե - ղէններու վարպետ մասնագէտի մը կողմէ պատ - րաստուած, Պէօրէք, պողաչա, թէլ գատայիֆ, փաքլավա, Ռեվանի, լօգմա, թուլումպա, լուսնա - ձեւ շինուած, անարատ իւղով, շաքարով եւ ըն - կոյզով չէօրէքներ, զանազան «քուրապիէ»ներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Ս. Սարգիսի տօնին առ - թիւ այսօրուընէ սկսեալ, մինչեւ շաբաթ 13 Դեկտ. «Յառաջ»ի թիւերը ներկայացնողը պիտի ստա - նայ հաճելի նուէր մը:

Կը հայթայթենք նաեւ փաքլավայի եւ պէօրէկի համար հում թերթեր :

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE V TEMENTS

Hommes - Jeun s-Gens

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ

ՁԵՐ REVEILLONՆԵՐԸ

ԼԻԼԱՅԻՆ AUX LILAS

Ուր պիտի գտնէք ձեր փնտռած բոլոր համա - դամ ուտելիքները :

Ընտիր շամփանեայ, օղի եւ զանազան ապան - դեր եւն. :

Արեւելեան նուագախումբ Տէր եւ Տիկ. Գա - բազաշեաններու ղեկավարութեամբ :

Հասցէ՝ն .— 24 Rue St. Lazare, métro Trinité, եւ N. D. de Lorette:

Սեղաններ ապահովելու համար հեռաձայնե - ցէք Tri. 31 - 62:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. եւ Կեդր. Կո - միտէներուն ներկայացուցիչները :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ չաբաթական հաւա - քոյթը այս Զորեքշաբթի ժամը 21ին Քաաէ սրճա - րանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎ - ՀԱՆՆԷՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Ազգապահպանումը՝ օրօ - ցէն»: Մուտքը ազատ է :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

25 Դեկտ. եւրոպ. Ծնունդի օրը ժամը 16—24 Salon des Prévoyantsի մէջ, 279 rue des Pyrenées métro Gambetta, օթօպիւս 26 :

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, վիճակա - խաղ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Տախքերու մասնակցութեան համար մուտք 150Ֆր.

Դ Ե Ր Ջ Ա Կ

ԲՒԻԶԱՆԴ ՀԱՆՁԵՐԵԱՆ

Կը շնորհաւորէ Նոր Տարին եւ յաջողութիւն կը մաղթէ բոլորին եւ այս առթիւ կը ծանուցանէ թէ փոխադրուած է 40 Ave. Niel, Paris (17): Բոլո - րովին նոր կարգուսարքով :

"Ուշադրութի՛ւն..

Ուշադրութի՛ւն...

TAVERNE MAUBEUGE
6 RUE MAUBEUGE, PARIS (9)

Հեռաձայն TRU. 85-47

ՆՈՅ. 29էն սկսեալ ամէն գիշեր, ժամը 8ին պիտի նուագեն, Պոլսէն յատկապէս հրա - ւիրուած ջութակահար ՄԿՐՏԻՉ եւ Ուտի ՊՕՂՈՍ, արեւելեան նուագի ծանօթ վար - պետները, ընկերակցութեամբ երգչուհի - պարուհիի մը :

Համադամ եւ պէսպիսուն կերակուրներու կարգին ամէն գիշեր Տ Է Օ Ն Է Ր - Ք Է Պ Ա Պ ինչպէս եւ ճաշարանին կողմէ խնամքով պատրաստուած արեւելեան ամէն կարգի ա - նուշեղէններ :

Հարսնիքներու եւ հաւաքոյթներու համար տրամադրելի է սրահը
Métro Cadet, եւ Pelletier եւ N. D. de Lorette
Aut. — 26, 85, 49, 43 եւ 32:
Ծանօթ.— Երաժիշտները տեսնել փափա - քողները կրնան դիմել՝ Taverne Maubeuge :

"ՇԻՐԱԿ" ՕՂԻՆ

Հռչակաւոր «ՇԻՐԱԿ» օղին Արե - ւելքի առաջնակարգ ըմպելին է:

Օղիի միակ եւ իսկական տարա - զին համաձայն՝ չամիչի հիւթէն թորուած՝ մասնաւոր խ ն ա մ ք ո վ անոր պատրաստութիւնը զայն կը հանդիսացնէ եզակի եւ անկեղծելի ըմպելի մը:

ՇԻՐԱԿը Արեւելքի մէջ ա մ է ն է ն ընդհանրացած օղին է եւ անոր հռ - չակը տարածուած է ամբողջ աշ - խարհի մէջ:

ՇԻՐԱԿը փափկաճաշակ խմողնե - րուն կու տայ օղիէն սպասուած ամէն գոհացում ու վայելք:

Հետեւաբար, փնտռեցէք ու խմե - ցէք, տարամերժօրէն, ՇԻՐԱԿ օղին, որ կնքուած է Հայաստանի շիրակ փառապանծ նահանգին անունով, իբր վաճառանիշ կրելով անոր հա - մայնապատկերով պիտակը:

ԿԱՂԱՆԴԻ, ԾՆՈՒՆԴԻ, ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆ - ՆԵՐՈՒՆ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԶԱՐԴԸ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 17 Décembre 1952 Չորեքշաբթի 17 Դեկտ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6943-Նոր շրջան թիւ 2354

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆԷՆ ԱՌԱՋ՝ ՍՐՋԱՊԱՏԸ

Այսօր պիտի կարդաք Ալի Ֆուատ փաշայի Յուշերը՝ Թուրքեւրուսեւեւ (?) զինակցութեան և Հայաստանի դէմ սարքուած յարձակման մասին:

Թանկագին վկայութիւն մը, որու մասին պիտի խօսինք առանձին, երբ շարքը վերջանայ :

Միշտ ալ կարելի է ճարել այսպիսի նիւթեր, եթէ մեր մամուլը քիչ մը աւելի ուշադրութիւն դարձնէ իր շրջապատի անցուդարձին, փոխանակ խինճ եւ աւազ ժողվելու սարէն - ձորէն :

Տարիներէ ի վեր կը յուզենք այս խնդիրը, աչքի առջեւ ունենալով սովորամոլութիւն մը որ կը տեւէ սերունդէ սերունդ :

Մինչեւ այսօր ալ շատ մը թերթերու մէջ սիւնակներ կը գրաւեն եւրոպական մամուլէն քաղուած թխածոյ լուրերը եւ տեսութիւնները: Նոյն իսկ հեռաւոր երկիրներու ոճիր - արկածներուն նկարագրութիւնները:

Անշուշտ որեւէ թերթ պիտի հետեւի միջազգային անցուդարձին,— քաղաք., տնտես. եւ ընկերային: Հեռագրական լուրերէն զատ, փաստացի տեսութիւններն ալ տարրական պահանջ են, ամէն տեղ :

Բայց, թերթը անտէր չտեմարան չէ, որպէս զի լեցուի պիտանի եւ անպիտան գիտելիքներով: Մանաւանդ երբ ունի որոշ դաւանանք եւ ուղեգիծ:

Ի վերջոյ անամէջ բառեր չեն չափն ու ճաշակը:

Դեռ կան թերթեր որ կը նախընտրեն կեր ճարել ամէն տեղէ, լրագրութիւնը շփոթելով մանրավաճառութեան հետ :

Մեր ուժէն վեր է կարգի բերել զանոնք:

Այս դիտողութիւնները կը վերաբերին այն թերթերուն որոնք լրջօրէն կ'ըմբռնեն իրենց կոչումը եւ ի վիճակի են գործօն դեր մը կատարելու :

Արդ, որեւէ երկրի կամ գաղութի մէջ խմբագրուած թերթ ամէն բանէ առաջ պիտի դառնայ իր շրջապատի հայելին: Պիտի ունենայ անոր բոյրը : Ազգային թէ միջազգային իմաստով :

« Աշխարհի բաներուն» տեղ տուած ատեն, խմբագիրը պիտի չմոլորի «զգայացունց» լուրերու ջրապտոյտի մը մէջ:

Պիտի գիտնայ լայնօրէն պատկերացնել միջավայրին անցուդարձը: Օրուան լուրերուն հետ, քաղել, ամփոփել կամ ամբողջութեամբ թարգմանել տեղական մամուլին տեսութիւնները: Ի հարկին պրպտումներ կատարել, թղթատելով պարբերական թերթեր եւ գիրքեր :

Շատ լաւ կ'ըմբռնենք գործին դժուարութիւնները եւ երբեք յաւակնութիւն չունինք դաս տալու:

Բայց, կը կարծենք թէ միջոցներ չեն պակսիր, գոնէ կարելին փորձելու համար :

Երբ Թուրքիա կը գտնուէինք, թերթերը միայն ընթացիկ լուրեր կը թարգմանէին տեղական մամուլէն, առանց յօդուածները կարդալու:

Քանի՞ հոգի հանդէս մը կամ գիրք մը կը թղթատէին, իմանալու համար Թուրքերու մտաւոր, ընկերային, մինչեւ անգամ քաղաք. չարժումները :

Այսօր ալ շատ բան չէ փոխուած, այս դետնին վրայ, Պոլսոյ թէ Միջին Արեւելքի մէջ :

Օրինակ, շատ մը նորութեանց հետ, մեր դրացիները ունին Յուշերու գրականութիւն մը, որ արժանի է ուսումնասիրութեան :

Թշնամի թէ բարեկամ, անոնք ալ կը հրատարակեն ուսումնասիրութիւններ, վիճակագրութիւններ, քաղաք. եւ տնտես. տեսութիւններ: Դեռ չենք հաշուեր մշակոյթի ճակատը, որ գոց գիրք մըն է շատ մը թերթերու համար:

Ցարդ մեծապէս տուժեցինք, մենք մեր մէջ, մեր բակին ու բանկալին մէջ ամփոփուելով: Կամ շատ հեռուները սաւառնելով :

Պատուհան չի պակսիր, լայն հայեացք մը նետելու համար մեր բոլորտիքը: Մեր բնակած երկիրներուն մէջ :

Մեր հիմնական շահերն ալ կը թելադրեն լրջօրէն մշակել այս անդաստանը:

Մանաւանդ այն երկիրներուն մէջ ուր տուն - տեղ ենք եղած :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԲԱՆԷԻՆ ...

Վերջերս Ասիոյ ժողովուրդներն ալ ժողով մը գումարեցին, յանուն խաղաղութեան :

Այս առթիւ Թուրք բոլշեւիկ բանաստեղծը, հեռագիր - քերթուած մը կ'ուղղէր Պ. Պրաունի, ամերիկացի զինուոր ի Քորէա: Անշուշտ այլաբանօրէն :

« Միսթըր Պրաուն,— Հարցում մը ունիմ ձեզի.— Հոկտեմբեր 2ի երկուշաբթին. — Իրիկուան ժամը 5ին,— Ի՞նչ կը բանէիք Քորէայի մէջ»:

Փարիզեան հանդէս մը, Défendre la Vérité, խորապէս ներշնչուելով, իր կարգին հետեւեալ հեռագիր - քերթուածները խմբագրած է. —

Խորհրդ. զինուոր Պոպովի, Մոսկուա.— «Տավարիշ Պոպով,— Հարցում մը ունիմ ձեզի.— 1939 Սեպտ. 18ին.— Իրիկուան ժամը 5էն,— Ի՞նչ կը բանէիք Լեհաստանի մէջ»:

Մառեշալ Սթալինի, Մոսկուա.— «Պապիկ (Մեծ Հայր) ժողովուրդներու.— Հարցում մը ունիմ ձեզի.— 1939 Օգոստոս 23ին,— Կէս գիշերին — Ի՞նչ կը բանէիք Կրեմլինի մէջ»:

Պ. Մոլոթովի, Կրեմլին.— «Ընկ. Մոլոթով,— Հարցում մը ունիմ ձեզի:— 1940 Նոյ. 12ին , — Կէս օրուան դէմ — Ի՞նչ կը բանէիք Պերլինի մէջ»:

Պ. Մորիս Թորէզի, Սոչի.— «Ընկե՛ր Թորէզ, Հարցում մը ունիմ ձեզի.— 1939 Հոկտ. 6ին — Գիշերուան դէմ,— Ի՞նչ կը բանէիք Շոնիի մէջ» :

Նկատելով որ շատ քիչեր պիտի կրնան լուծել այս հարցում - հանելուկները, թերթը պատասխաններն ալ կը տայ .—

— 1939 Սեպտ. 18ին կարմիր բանակը կը գրաւէր Լեհաստանի կէսը, մնացեալ կէսն ալ ձգելով Հիթլէրի :

— 1939 Օգոստ. 23ին կը ստորագրուէր գերմանախորհրդային դաշինքը: Այս առթիւ Ստալին բաժակաճառ մը կ'արտասանէր ի փառս Հիթլէրի.

—« Գիտեմ թէ գերման ազգը որքան կը սիրէ իր Ֆիւրերը (Առաջնորդ): Ուրեմն բաժակս կը պարպեմ իր արեւշատութեան համար»:

— 1940 Նոյ. 12ին Մոլոթով փառաւորապէս կը ճաշէր Հիթլէրի հետ, Պերլինի մէջ:

Իսկ Թորէզ դասալիք :

Թոյլ կու տա՞ք որ հարցում մըն ալ ես ուղղեմ.

— Հանճարեղդ Ստալին, ի՞նչ կը բանէիք, 1920 Դեկտ. 2ի կէս օրին, երբ ձեր լիազօրը՝ Սիլին, ստորագրել կու տար Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը:

Ի՞նչ կը բանէիք, առտուն կանուխ կամ իրիկուան դէմ, երբ ձեր լիազօրները կը ստորագրէին 1921 Մարտ 16ի (Մոսկուա) եւ 1921 Հոկտ. 13ի (Կարս) խայտառակ դաշնագիրները, իբրեւ տապանաքար մինուճար Հայաստանի:

Երբ Ատեն անգամ Մ. Քէմալի կը պարգեւէին...

ՎԱՀԷ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ բուռն միջադէպ մը ծագեցաւ Փրակայի դատին առթիւ : Կարմիրները կծու խօսքեր ուղղեցին դահիճին դէմ, «ոստիկանական վարչութիւն» կոչելով զայն: Ներքին նախարարը յիշեցուց Փրակայի կախաղանները: Կարմիր երեսփոխան մը ըսաւ թէ «ոճրագործները կառավարական նստարանին վրայ կը գտնուին»: (Բուռն բողոքներ):

ԳԵՐՄԱՆԻԱ Արաբներուն բարեկամը պիտի ըլլայ, երբ վերագտնէ իր անկախութիւնը , — այս իմաստով ճառ մը խօսեցաւ ծանօթ ելմտագէտը , Տոքթ. Շախտ, որ Դամասկոս կը գտնուի այժմ :

ՈՍԿԻՆ 500.000 Ֆր.ի բարձրացաւ Բչ. օր, (11.000 Ֆր. աւելի նախորդ գինէն): Նափոլէոնը կ'արժէր 3800 (Նախապէս 3750), զուից. տոկին 3750, սթերլինը 4620: Թղթադրամ տոլարը՝ 406, սթերլինը՝ 1025, զուից. ֆրանքը 94.50:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ բուռն վէճեր ծագեցան երէկ ,երբ կը քննուէր Պ. Փինէի վճռական պահանջը.— Վստահութեան քուէ կամ հրաժարում :

82 ԳԵՐԻՆԵՐ սպաննուեցան , 120 հոգի ալ վիրաւորուեցան, ըմբոստութեան մը հետեւանքով, Ճափոնի Փոնկրամ կղզին մէջ : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Հիւս. Քորէայի 9000 գերիներէն 3000ը զինեալ ըմբոստութիւն մը սարքած էին եւ պահակները ստիպուեցան կրակել :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԷՅԸ ՄԵՐԺԵՑ ՍՏՈՐԱԳՐԵԼ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՈՐՈՇ Է ՏԱԿԱՒԻՆ

Բչ. օր երիկուան թերթերը խոշոր խորագիրներով կ'աւետէին թէ Թունուզի պէյը ստորագրած է կարգ մը պաշտօնագիրներ— ինչպէս եւ բարենորոգումներու ծրագրին հրամանագիրներէն երկուքը: Այս լուրը կը տրուէր Ֆրանս. մարզպանին եւ պէյին տեսակցութենէն ետք որ տեւած էր մօտ մէկ ժամ:

Շատ չանցած ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէր թէ պէյը խոստացած է, բայց չէ ստորագրած եւ թէ մարզպանը Փարիզ կուգայ, վերջին փորձ մը կատարելէ ետք : Առաջին հեռագիրները կը վերաբերին քաղաքապետ. եւ գաւառ. ժողովներու : Ոչ մէկը արժէք ունի, եթէ կնքուած չըլլայ պէյին կողմէ :

Ինչպէս կ'երեւայ, կացութիւնը անորոշ է դեռ: Մարզպանին եւ պէյին տեսակցութեան ներկայ եղած է վարչապետը: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին պալատին շուրջը: Մարզպանը պահանջեց ստորագրել կարգ մը պաշտօնագիրներ, որպէսզի վերսկսի երկրին վարչական կեանքը: Պէյը խոստացաւ մինչեւ Եչ. ստորագրել 60 չափ օրինագիծներ որոնց մէկ մասը առկախ կը մնար երկու տարիէ ի վեր: Մինչեւ ժամը 20.20 ոչ մէկ թուղթ կնքուած էր:

Աւելորդ է ըսել թէ այս նոր ձգձգումը ծանր տպաւորութիւն գործեց Փարիզի մէջ: Երէկ անհամբեր լուրեր կը սպասէին. մանաւանդ որ արաբասիական պետութիւնները ամէն միջոց կը փորձեն Ազգաժողովին առջեւ, ի խնդիր միջամտութեան :

Х Նոյն օրը կռիւ մը տեղի ունեցաւ Հարաւ-Թունուզի մէջ, քաղաքէն 600 քիլոմեթր հեռու, ափրիկեան Տրիպոլսոյ սահմանին վրայ, անապատին մօտ: Սպաննուեցան 11 Թունուզցիներ:

ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՄԱԿի Քաղաք. յանձնախումբին Բչ. օրուան նիստին մէջ, քննուեցաւ Մարոքի խնդիրը: Անգլ. պատուիրակը ճառ մը խօսելով դիտել տուաւ թէ Ազգաժողովը «վտանգաւոր ճամբու մը մէջ կը մտնէ քննելով այս խնդիրը որ կը շահագրգռէ միայն Ֆրանսան»: Պատուիրակը, որ միեւնոյն դիրքը բռնած էր Թունուզի հարցին մէջ, եզրակացուց թէ իր երկիրը համաձայն չէ որ ՄԱԿը միջամտէ: « Մարոք որոշ գերիշխանութիւն կը վայելէ, դաշնագրով Ֆրանսայի յանձնուած է արտաքին գործերու վարչութիւնը, հետեւաբար միջազգ. խնդիր չէ երկուքին միջեւ ծագած վէճը եւ չիյնար ՄԱԿին իրաւասութեան տակ: Միջազգ. խաղաղութիւնը և ապահովութիւնը վտանգուած չեն Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Հարկ է դադրեցնել հովանաւոր պետութեանց դէմ ուղղուած դիտողութիւնները որոնք ուրիշ բանի չեն ծառայեր եթէ ոչ ծանրացնել յարաբերութեանց լարումը »:

Պելժիոյ պատուիրակն ալ միեւնոյն տեսակէտը յայտնեց: Իսկ Ինդոնեզիոյ եւ Լեհաստանի ներկայացուցիչները ուժգնօրէն քննադատեցին Ֆրանսան: Առաջինը դիտել տուաւ թէ յանձնախումբին անդամներուն մեծ մասը կողմնակցութիւն կ'ընէ ի նպաստ Ֆրանսայի, թէ Մարոքի եւ թէ Թունուզի խնդիրներուն մէջ: Իսկ լեհ պատուիրակը «իմպերիալիզմ» վերագրեց Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն: Ամերիկեան պատուիրակը այս առթիւ ալ խնդրեց վստահութիւն յայտնել Ֆրանսայի եւ Մարոքի ժողովուրդներուն որպէսզի համաձայնին :

Եւրոպայի միացեալ նահանգները

Ատլանտեանի Խորհուրդին 20րդ նստաշրջանին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Շայոյի պալատին մէջ, բացման ճառը խօսեցաւ Դանիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Քրաֆթ, շեշտելով թէ «ցարդ ձեռք բերուած արդիւնքները թոյլ կու տան վստահութեամբ նայելու ապագային: Նոր աշխարհ մը հիմնելու համար, ամէն երկիր պէտք է զոհողութիւններ ստանձնէ եւ հրաժարի ազգ. գերիշխանութեան մէկ մասէն: Ոմանք կ'ուզեն որ երկուքի բաժնուին Ատլանտեանի դաշինքին անդամները :Եթէ անոնց բաղձանքը կատարուի, յաւէտ վտանգուած պիտի ըլլայ մեր առաքելութիւնը: Ուրեմն յանձնառութիւն ստանձնենք իրարու հանդէպ որպէսզի մեր զինակցութիւնը անվթար մնայ, ինչ վէճեր ալ ծագին մեր միջեւ: Զմոռնանք որ եթէ նոյնիսկ վտանգը մօտ չէ ներկայիս, կացութիւնը կրնայ փոխուիլ որեւէ ատեն: Տակաւին չենք հասած առաջադրուած նշանակէտներուն: Հաւասարակշռութիւնը իրագործուած չէ դեռ: Բայց այսօր խաղաղութեան մեր յոյսերը կը գտնուին աւելի ամուր հիմքերու վրայ »:

Ֆրանսայի արտ. նախարարը, Պ. Շուման,

(... կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

1920ԻՆ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԽԵՂԴԵՑԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

1.— Թուրք կառավարութիւնը եւ Մուստաֆա Քէմալ ծածկագիր հեռագիրներով կը հաղորդեն Գարապէքիրի թէ առանց բոլշեւիկներու գործակցութեան պէտք չէ յարձակման անցնիլ արեւելեան ճակատին վրայ

Դաշնակցութեան եւ իր հակառակորդներուն միջեւ, տարիներէ ի վեր, պարբերաբար վիճաբանութեան նիւթ կը դառնայ այն հարցը, թէ քէմալականութիւն եւ բոլշեւիզմ ի՞նչպէս համաձայնաբար խեղդեցին Հայաստանի մանուկ Հանրապետութիւնը: Հակադաշնակցական մամուլը, պարզապէս իր մոլուցքին եւ ստորդասութեան զգացումին դերի, Թուրքէն աւելի Թրքաբարոյ խուժանավարութեամբ, կը յամառի արդար հռչակել իր այն համոզումը, թէ Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Անկախութեան կորուստին մէջ… ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ՈՐԵՒԷ ԴԵՐ ԿԱՄ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՉԵՆ ՈՒՆԵՑԱԾ: Ճիշդ է, որ մեր հակառակորդները պատմութեան դէմ իսկ դալելու հակամիտութիւնըն ունին միշտ Դաշնակցութեան դէմ որեւէ եղրակացութիւն բանաձեւելու համար. սակայն մեր Հանրապետութեան ժամանակակից պատմութեան հանդէպ այսքան վատ ու քսու վերաբերում, կարելի չէ հաշտեցնել անոնց հայութեան ծագումին ու անունին հետ: Կուսակցական հակամարտութիւնը մեր հակառակորդները տարած է մինչեւ ատրկամտութեան եւ անսանձ սուտի ու խեղաթիւրումի սահմանները: Քառասուն անգամ ու քառասուն առիթներով կրկնուած պատմական ճշմարտութիւն մը այս անգամ պիտի տանք վկայութեամբն ու փաստաթուղթերովը բոլոր անոնց, որոնք, բոլշեւիկներու հետ գործակցաբար դաւեցին հայութեան անկախութեան դէմ, այն յոյսով՝ որ մեր հակառակորդները չատ աւելի անվերապահ հաւատքով կ'ընդունին.. Թուրքին վկայութիւնը:

Պատմական մեր փաստաթուղթերը քաղած ենք յուշերէն այժմ հանգստեան կոչուած զոր. Ֆուատ Ճեպէսոյի, — հիներուն ծանօթ՝ զօրավար Ալի Ֆուատ անունով ,— որ 1920ին ստանձնեց Մոսկուայի Թուրք դեսպանութիւնը եւ կարեւոր բաժին ունեցաւ այդ օրերու Թուրքեւսովետ յարաբերութեանց զարգացումին մէջ: Զօր. Ալի Ֆուատ վարած է նաեւ Արեւմտեան Ճակատի հրամանատարութիւնը: Իր Յուշերը կը ձգտին պարզել պատմական բոլոր այն ներքին մանրամասնութիւնները, որոնց ճամբով հասունցան 1920ի դէպքերը եւ յաղեցան Յոյներու եւ Հայերու դէմ Արեւմտեան ե Արեւելեան ճակատներու կռիւներուն :

Զօր. Ալի Ֆուատ, վերջին քան տարիներու ընթացքին, կարեւոր պաշտօններ վարեց նաեւ Հանրապետական կառավարութեանց մէջ, իբրեւ հաղորդակցութեանց նախարար: Կ'այրի ներկայիս ու անդամ է Թուրքիոյ Երեսփ. Ժողովին, իբրեւ անկախ երեսփոխան: Պատմական իր Յուշերը քանի մը ամիսէ ի վեր կը հրատարակուին Պոլսոյ « Վաթան » օրաթերթին մէջ,— «ԶՕՐ. ԱԼԻ ՖՈՒԱՏ ՃԵՊԷՍՈՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ » ընդհ. խորագրին տակ :

Զօր. Ալի Ֆուատ Ճեպէսօ, արեւելեան յարձակումի մասին իր Յուշերը հրատարակութեան տուած է «Վաթան»ի 6, 7, 8 եւ 9 Նոյեմբեր 1952ի թիւերուն մէջ, որոնցմէ նոյնութեամբ պիտի թարգմանենք իր խորհրդածութիւնները ու ծածկագիր այն հեռագիրները, որոնք զօր. Քեազիմ Գարապէքիրի ուղղուած են, Թուրք կառավարութեան եւ Մուսթաֆա Քէմալի կողմէ :

Աւելորդ հըլլայ արձանագրել թերեւս, որ զօր. Ալի Ֆուատի եւ այդ օրերու Թուրք կառավարութեան եւ ընդհ. սպայակոյտի նախագահութեան միջեւ տարակարծութիւններ գոյութիւն ունեցած են: Զօրավարը կը պատմէ, թէ ինչպէս ինք ու զօրավար Քեազիմ Գարապէքիր 1920 Մայիսին կ'ուզէին եւ յաւմար կը նկատէին յարձակման անցնիլ Արեւելեան Ճակատի վրայ, ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ՝ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ, ՍՊԱՅԱԿՈՅՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼ ԽՈՀԵՄՈՒԹԻՒՆ ՉԷԻՆ ՆԿԱՏԵՐ ԱՅԴ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ՇՂԹԱՅԱԶԵՐԾԵԼ, ՈՐՔԱՆ ԱՏԵՆ ՈՐ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՉԷՐ ԳՈՅԱՑԱԾ, ԵՒ ՍՈՎԵՏՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ ԻՐԵՆՑ ՃՆՇՈՒՄԸ ՉԷԻՆ ՍԱՍՏԿԱՑՈՒՑԱԾ :

Փաստաթուղթերն ու վկայութիւնները ցոյց պիտի տան, քիչ անդին, թէ ինչպէս Թուրք կառավարութեան եւ Սպայակոյտի տեսակէտները ԱՆՓՈՓՈԽ մնացած են, հակառակ զօր. Ալի Ֆուատի եւ Գարապէքիրի պնդումներուն:

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

×

ԶՕՐ. ԱԼԻ ՖՈՒԱՏԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Կացութիւնը Արեւելեան ճակատին վրայ. — Արեւելքի մէջ, Դաշնակցական տկար բանակ մըկար: Այն օրերուն իսկ, երբ Հայերը արեւելքի մէջ Թուրք եւ իսլամ տարրը բնաջնջելու հետամուտ էին, կարելի չէ՞ր երեք կանոնաւոր զօրաբաժիններէ եւ կամաւորներէ բաղկացեալ մեր արեւելեան բանակը գործի մղել, Մայիս կամ Յունիս ամսուան մէջ իսկ : Կարելի չէ՞ր նաեւ մէկ զօրաբաժինէ բաղկացեալ մեր ազատ ուժերը ղրկել արեւմտեան ճակատ : Այս ձեւով, արեւմտեան ճակատի մեր ուժերը — 24.000 հրացան, 53 թնդանօթ, 85 գնդացիր եւ 1500 սուսեր — պիտի զօրացած ըլլային երկրի տարբեր շրջաններէն ապահովուած օժանդակ ուժերով: Դժբախտաբար, կարելի չեղաւ իրագործել այս բաղձանքները: Եթէ կարելի դառնար, 50.000 հրացան պիտի ունենայինք, եւ այս ուժերով ոչ միայն պիտի կասեցնէինք թշնամին, այլեւ պիտի հարկադրէինք, որ, շատ աւելի լայն կռուի գծի մը վրայ, անոնք ստիպուէին կռուիլ մեզի դէմ եւ խումբ առ խումբ պարտուէին :

1920 Դեկտեմբերին, երբ իբրեւ Մոսկուայի դեսպան կը մեկնէի Խ. Միութիւն, առիթը ունեցայ, Կարսի մէջ, օրուան մեր մտահոգութեանց մասին խօսելու եւ խորհրդակցելու Քեազիմ Գարապէքիր փաշայի հետ : Հանգուցեալ ընկերս հաստատեց, թէ համաձայն է իմ բոլոր տեսակէտներուս ու թղթածրարներու իսկ օժանդակութեամբ բացատրութիւններ տուաւ ինծի : Այն օրերուն իսկ երբ Անգարայի մէջ միլլի իշխանութիւն կը հաստատուէր, Քեազիմ Գարապէքիր փաշա ընդհ. սպայակոյտի Նախագահութեան ուղղեալ հեռագրով մը տեղեկացուցած էր, թէ այդ օրերու իր ուժերով ի վիճակի է Հայաստանի վրայ իր յարձակումը յաջողութեամբ պսակելու: Նոյն տեսակէտը տեղեկացուցած էր նաեւ պատկան Նախարարութեան: Գարապէքիր համոզուած էր, թէ, այս կերպով, ՊԻՏԻ ՅԱՋՈՂԻ ԲԱՆԱԼ ԴԷՊԻ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ԵՐԿԱՐՈՂ ՃԱՄԲԱՆ, ու նաեւ, յարձակումը յաջողութեամբ վերջացնելէ ետք, արեւելեան բանակներէն երկու զօրաբաժին պիտի կարենայ տրամադրել կառավարութեան, իբրեւ պահեստի ուժ: Եւ սակայն ՉԷՐ ԿՐՑԱԾ ՀԱՄՈԶԵԼ ՊԱՏԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ: Այս խնդրին կապակցութեամբ, զօր. Գարապէքիր ինծի կարդաց Ազգ. Ժողովի արեւելեան ճակատի հրամանատարութեան, Ազգ. Ժողովի Նախագահին՝ 6, 15 եւ 30 Մայիս եւ 1 եւ 4 Յունիս թուակիր ծածկագիրները :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ ԷՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ

Վերոյիշեալ ծածկագիր - հեռագիրներուն մէջ, ի միջի այլոց, կային հետեւեալ տողերը .

— «Մինչեւ այն թուականը, երբ հաշտութեան խորհրդաժողովը բիւրեղացած ու վերջնական որոշումներու կը յանգի մեր մասին, Թուրքիոյ կացութիւնը թոյլատու չէ առնելու որեւէ քայլ, որ Համաձայնականներու հետ տարակարծութիւններու դուռ կրնայ բանալ :

«ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԿՑԻՆՔ ԱՅՆ ԱՏԵՆ ՄԻԱՅՆ, ԵՐԲ ԱՅԴ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՅՍՏԱԿԱՆԱՆ, ԵՒ ԿԸ ՃՇԴՈՒԻՆ ՏԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ ՆԻՒԹԱԿԱՆ ԱՅՆ ԱՋԱԿՑՈՒԹԵԱՆ, ԶՈՐ ՊԷՏՔ Է ԸՆԾԱՅԵՆ ԱՆՈՆՔ, ՆԱԽ ՔԱՆ ԳՈՐԾՕՆ ՈՐԵՒԷ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ (ընդգծումները՝ մեր կողմէ. Ա. Ա.):

« Կարմիր Բանակը, հասած ըլլալով հանդերձ Հայաստանի եւ Վրաստանի սահմանները, ՏԱԿԱՒԻՆ ՈՐԵՒԷ ԴԻՄՈՒՄ ՉԿԱՏԱՐԵՑ ՄԵՐ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱՀՈՎԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ : Կ'ենթադրենք, որ այդ առիթը եւ կարելիութիւնը պիտի ստեղծուի :

« ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ ՄԵՐ ԿՈՂՄԷ ՈՐԵՒԷ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԿՐՆԱՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՆԿԱՏՈՒԻԼ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿՈՂՄԷ, որոնք հաւանօրէն Տրապիզոնէն յարձակումի մը անցնին մեզի դէմ : Այս ընդհ. յարձակողականին դէմ, արեւելեան ճակատի մեր ուժերը ո՞րքան ատեն պիտի կարենան պահպանել մեր սահմանները, եւ ե՞րբ պիտի կարենան ազատ ըլլալ արեւմտ. ճակատի ապահովութեան եւս նպաստելու համար: Եթէ արեւել. ճակատի մեր ուժերը չկարենան ազդու դիմադրութիւն ցոյց տալ ,եւ չկարենան Տրապիզոնի մէջ անգլ. ցամաքահանում մը ձախողանքի դատապարտել, բովանդակ երկրին մէջ մեզի աննպաստ հոսանք մը կրնայ ստեղծուիլ »:

(Շար.)

Հնգամեակը

Առօրեայ զբաղումները, հեւի հեւ վազքը եւ տնտեսական հոգերու մտասեւեռումը որքան ալ կլանիչ ու սպառող ըլլան, չեն կրնար իրենց թոհուբոհին մէջ անտեսել տալ հինգերորդ տարեդարձը դժբախտ ու ցաւակէզ կորուստի մը՝ որուն հետ այլեւս հաշտուած ըլլալու ճարը միայն մնացած է մեզի :

Ահա հինգ տարի է արդէն որ հեռաւոր Տիթրոյթէն յանկարծ կը հասնէր Գուրգէն Ալէմշահի մահուան չըմեցուցիչ բօթը: Ի՞նչ անիմաստ խաղ էր ասիկա՝ որուն առեղծուածին լուծումը մխիթարութիւնն անգամ ըլլացաւ տալ մեզի :

Հինգ տարիները սահեցան յամր եւ արագ նոյն ատեն, եթէ կարելի է գործածել այս հակասութիւնը: Յամր՝ որովհետեւ անոնք չկրցան մեղմել սաստկութիւնը կսկիծին, որ ծուարեցաւ մեր իրեններուն էութեան խորը մշտատեւ ներկայութեան մը մարմնաւորումով, յիշատակներով առլցուն :

Սահեցան արագ սակայն, եթէ ոչ մխիթարութեան սփոփանքը շնորհելու մեզի, գէթ համակերպելու դառն ու անդառնալի իրողութեան եւ համոզելու մեզ թէ «մահուան ճամբուն» առընթեր կայ «կեանքի ճամբան» եւ թէ ի վերջոյ կեանքի ճամբան է որ իր յոյսերով եւ յոյզերով, երբեմն ժպտուն յաճախ վհատիչ ընթացքով պիտի մեկնէ մահուան մռայլ խորհուրդը: Եւ Գուրգէն Ալէմշահի կեանքի ճամբան բնական տեւողութեան մը հազիւ կէսը միայն ըլլալով հանդերձ, յստակօրէն կը լուսաւորէ իր վախճանը եւ կ'արժեւորէ զայն :

Օր մը խօսակցութեան մը ընթացքին թելադրեցի իրեն եւրոպական իմաստով եւ ոճով ընթացիկ երգեր, chansonnetteներ յօրինել, մանաւանդ որ այդպիսի երգերու հեղինակները զանազան ձեւերու տակ շօշափելի հասոյթներ կ'ապահովէին եւ ինք իր յարաբերութիւններով եւ ծանօթ շրջանակներով մեծ դժուարութիւններու պիտի չհանդիպէր իր երգերը տեղաւորելու համար :

Իրարու հետ բառերը ծամելու սովորութիւն չունէինք: Զայրոյթով բաւ որ թելադրանքս ենթադրել կուտար իրեն թէ թերեւս ես խելքս կորսնցնելու վրայ եմ: Հաւանաբար այդ միջոցով ինք աւելի «փարա չահէր», բայց ի՞նչ պիտի ըլլար իր բերած նպաստը Հայոց, հայկ. երաժշտութեան եւ մշակոյթին: Amour - toujours յանկերգին վրայ շինուած երգերը չէին կրնար կապ ունենալ մեր մշակոյթին հետ :

Այս պարագան կը յատկանշէ Գուրգէնին դեգերուեսաի մտահոգութեանց առանցքը եւ նուիրումին թափը: Լիակատար նուիրում մը մեր մշակոյթին՝ որ ի վերջոյ մեր յարատեւութեան դրական երաշխիքներէն գլխաւորն է : Ալէմշահ իր տեղի ունի մեր մշակոյթի վարպետներու շարքին մէջ իրական հայ երաժշտի պայծառ դէմքով :

Կարծես նախազգալով իր վաղաժամ վախճանը, իր ուժերը լարեց այդ ուղղութեամբ եւ քառասունոց այս տղուն ձգած վաստակը ծանրկեկ բաժին մըն է մեր արդի երաժշտութեան գանձին վրայ : Եւ սակայն գիտակիցներուն սիրտը կը կոտտայ մտածելով որ իր հետ կորսնցուցինք նաեւ ինչ որ պիտի տար տակաւին, եթէ ժամանակն ու ճակատագիրը չդաւաճանէին :

Բայց իր կարճատեւ ասպարէզին մէջ իսկ որ կրցաւ դնել հայկ. երաժշտութեան գանձարանին մէջ տեւական եւ տոկուն արժէք մըն է, որովհետեւ Գուրգէն մերժելով օտարոտի ուղղութիւններ՝ զուտ ազգային երաժշտութեան մը կատարելութեան ապերախտ ճամբան ընտրեց, ազգայինին ի սպաս դնելով իր արուեստին եւրոպական անթերի ուսումը :

Այս երկրին մէջ թէ այլուր, հայկ. հանդէսներու յայտագիրներուն մէջ պարբերաբար կը տեսնենք Ալէմշահի գողտրիկ երգերը, ժողովուրդին շրթներուն վրայ ապրող մեր տոհմիկ երգերուն պէս ջերմ եւ անոյշ, որոնք սակայն հեղինակին յատուկ ոճն ու չեշտը կը կրեն, ինչպէս՝ « Բուխուրիկ», «Սիրելիս», «Իմ երգը», «Ծաղիկ էի», «Ես սիրեցի» եւն.:

Ո՞վ կրնայ ժխտել եւ ուրանալ բացառիկ արժէքը «Աւարայրի պատերազմը» իր երկարաշունչ համանուագին, դասական երաժշտութեան մը վեհ խորութեամբ եւ արուեստով, միշտ հաւատարիմ մնալով սակայն իր ներշնչարանին, քաղցրաբարբառ Եղիշէի ոսկեմատեանին: Եւ ըսել թէ Գուրգէն հազիւ 27 տարեկան էր երբ յօրինեց իր այս երկը: Ի՞նչպէս իր կորուստին հետ չափսոսալ նաեւ կորուստը գործերուն՝ որ պիտի տար 47, 57 եւ նոյն իսկ 67 տարեկանին: Այնքան խոր էր տպաւորութիւնը այս համանուագին, անոր առաջին ունկնդրութեան 1934 Յունիսին Gaveau սրահին մէջ՝ որ օտար երաժշտասէր մը չէր զսպէր իր զմայլանքը եւ կը բացականչէր.— «Mais elle est adorable cette musique!»

Այո, adorable musiqueի կտորներ են իր միւս համանուագները, օրինակ «Արեւելեան գիշերները» Արեւելքի պէս ճոխ գոյներով, անոր գիշերներուն պէս հեշտալի, ուր անծանօթին խորհուրդը կը սաւառնի, ուր այլազան ու բազմազան ձայներ կը մրմնջեն, պատմելով իրարու արեւելեան գիշերներու անմեկնելի գիւթանքը, ապա համախմբուելու համար հոգեմայլ վերջին պատկերի մը մէջ :

Կամ օրինակ՝ «Պատմուածքներ Հազարումէկ գիշերներէն», Հազարումէկ գիշերներու պերճ ճո-

Ազգ. կեանքը Միլանոյի մէջ

ՄԻԼԱՆՕ.— Դեկտեմբեր 4ին երեկոյեան ժամը 9.30ին քաղաքիս Փրինչիբէ է Սավոյային մեծ պանդոկին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հոգաբարձութեան, տեղի ունեցաւ պաշտօնական ընդունելութիւն մը ի պատիւ Զգօն Ծ.Վ.Տ. Յակոբեանի:

Ներկայ էին Միլանօ բնակող եւ շրջակայ քաղաքներէն եկած շուրջ 100 հայրենակիցներ: Պ. Գէորգ Մոսուլեան, անդամ Հոգաբարձութեան, բարի գալուստ մաղթելով, գոհունակութիւն յայտնեց անոնց որ օգնեցին որպէսզի գաղութը ունենայ մնայուն հովիւ մը: Հոգաբարձութեան ատենապետը, որ միեւոյն ատեն ատենադպիր եւ գանձապետ է, Պ. Յակոբ Ալեքսանեան, պարզեց ամփոփ ծրագիր մը,— Դպրաց դասի մը եւ երկսեռ երիտասարդութեան կազմակերպութիւն, Հայերէն չգիտցող պատանիներու եւ աղջիկներու մայրենի լեզուն սորվեցնելու միջոցներ են.: «Մեր բոլորիս նպատակը այն է որ, ինչպէս արտասահմանի բոլոր հայ գաղութները, մենք ալ չթերանանք մեր ազգապահպանութեան պարտքին մէջ, շնորհիւ իտալական բարեխնամ կառավարութեան ընծայած ասպնջականութեան եւ ազատութեան: Գործքով հաստատենք թէ մենք ալ մեր երջանկայիշատակ նախնեաց եւ Հայ. Եկեղեցւոյ հարազատ զաւակներ ենք: Այս ուրախ եւ բարեպատեհ առթիւ՝ Հոգաբարձութիւնս պարտք կը սեպէ պաշտօնապէս մեր եւ գաղութին բոլոր անդամներուն շնորհակալութիւնը յայտնել մեր պատուական եւ բարեսէր հայրենակցին, Պ. Երուանդ Հիւսիսեանի, որ իր վեհանձնութեամբը եւ լիառատ նուէրներով գլուխ կը հանէ եւ յաջողութեամբ կը պսակէ մեր ձեռնարկները»:

Հայ Մշակութային Միութեան նախագահը՝ բանաստեղծ Տոքթ. Արամայիս Սրապեան՝ մաղթանքի եւ ողջոյնի խօսքեր ուղղեց վարդապետին, շեշտելով Հայ. Եկեղեցւոյ ազգ. բնոյթը: Պ. Տրդատ Տէմիրճեան յիշելով Հոգաբարձութեան պարտականութիւնները, բացատրեց թէ պէտք է երիտասարդութեան աւանդել բուն սէր դէպի մեր ազգ. եկեղեցին, սորվեցնելով անոր փառապանծ պատմութիւնը, առանց յարուցանելու ժամանակավրէպ խտրութիւններ:

Ապա խօսք առաւ Զգօն վարդապետ, նախ շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր ճառախօսներուն, յետոյ պարզելով գործունէութեան ծրագիր մը:

« Հայ ժողովուրդը գիտութիւնը եւ յառաջդիմութիւնը սիրող ազգ մըն է: Աշխարհի բոլոր կրօններուն մէջ ամէնէն լուսաւորն ու յառաջադէմը քրիստոնէութիւնն է: Աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն մէջ Հայութեան կը վերաբերի առաջնութեան պատիւը այս իրողութիւնը ըմբռնելուն եւ քրիստոնէութիւնը բոլոր ազգերէն առաջ իբր պետական կրօնք ընդունելուն եւ հռչակելուն մէջ 301 Թուականին: Ինքնազարգացումի եւ յառաջդիմութեան նպատակը Հայուն համար խթան եղած է որ ան Հայաստանի եւ օտար աստղերու տակ բոլոր դժուարութիւնները յաղթահարէ եւ ինքզինքը ու իր գոյութեան նպատակը արդարացնէ ամէն գնով: Ես հոս եկայ այն հաւատքով թէ Իտալիոյ հայ գաղութը թէեւ քանակով նուազ բայց որակով շատ բարձր է, գիտակցութիւնն ունի իր պարտքին եւ իր պահանջքին: Արդ, որպէսզի կարենանք շուտով մօտենալ եւ հասնիլ մեր նպատակին, պէտք է ընենք եւ տանք ամէն ինչ որ կրնանք, ամէն ինչ որ կ'ուզուի մենէ իւրաքանչիւրէն»:

Պ. Երուանդ Հիւսիսեան կը խոստանար իր կողմէ կարելին ընել ազգ. հարցերուն համար, շեշտելով սակայն թէ անհատի մը օժանդակութիւնը բաւարար չէ, երբ չըլլայ համայնքին մասնակցութիւնը:

Հաւաքոյթը վերջացաւ կէս գիշերին:

Ընդունելութենէն առաջ Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանի տեսուչը, Հ. Եսայի Գրուզեան, որ Միլանօ կը գտնուէր, տեսակցեցաւ Զօն Ծ.Վ.ի հետ յայտնելով Մխիթարեան Միաբանութեան ողջոյնները ու մաղթանքները: Ց. Ց. Ա.

ՏՆԱՒԵՐՆԵՐ ...

Համեստ արհեստաւոր մըն էր, գլուխը կախ օրն ի բուն, իր օրապահիկը ճարելու համար:

Ամուսնացած տասնեակ մը եւ աւելի տարիներ առաջ եւ երկու զաւակներու ալ տէր:

Օր մը յանկարծ իր կողակիցը կը գտնէ կամ կը բռնէ իր ճամբէն շեղած ...

Զգայուն սրտի տէր, ի՜նչպէս հանդուրժէր սրտի դէմ գործուած մեղքի մը ...

Մտամոլոր կ'իյնայ աստ, անդ: Ալ աչքին բա՞ն կ'երեւայ, ոչ գործ, ոչ ալ խանութ:

Իր ցաւը զինք կը խոցէ ներսէն, արժանապատուութեան զգացումը կը կրծէ սիրտը:

Իր կնոջ ուզածն ալ այդ: Իբրեւ խելագար ցուցնելով կ'առաջնորդէ յիմարանոց ...

Տղան գիտակ անցուդարձին, շուտով կը պարզէ եղելութիւնը բժիշկներուն ու կ'արտօնուի իր տունը երթալու:

Իր բարի սիրտը, զաւակներու սէրը աչք առնել կուտան ամէն բան, կը ներէ կնոջ մեղքերը, եւ կ'ուզէ վերակազմել բոյնը:

... Հայ կինե՞րն ալ վարակուեցան տնաւեր բարքերէ:

Հայ կինը կոչուած է տուն շինելու եւ ոչ տուն քանդելու, աւրելու:

Անշուշտ այրերուն մէջ ալ կան տնաւերներ, «աչքը դուրս» չտեսներ ...

Երկու սեռի մէջ ալ, երբ ընտանեկան սէրը դադրի, տունը դժոխքի կը վերածուի:

Ընտանիքն է հիմը իրենց եւ զաւակներու բարօրութեան եւ ազգապահպանման:

Անգամ մը որ անիւր դարձաւ, ամէն ինչ կորսուած է:

Անգամ մը որ տան մէկ գերանը փլաւ, ալ չուշանար ճարճատումը:

Հայը պահեր է իր գոյութիւնը իր ընտանեկան սրբութեամբ ու փոխադարձ յարգանքով եւ տուեր է դասը անոնց որ թերացեր են իրենց տնաւերութեամբ:

ՄԷՆ - ՍԷ

խութեամբ, Արեւելքի թոյրերովն ու բոյրերովը առլցուն: Եւ դեռ միւս բոլոր գործերը, մին միւսէն աղուոր, որոնք պիտի մնան ու տեւեն, իրենց հետ Հայ մշակոյթի մեծ մատեանին մէջ տեւականացնելով Գուրգէն Ալէմշահի սիրելի անունն ու թանկագին յիշատակը:

Այս ակներեւ իրողութեան մէջ կը գտնենք մխիթարանքը, որքան ալ իր մահուան հինգերորդ տարեդարձը սաստկացնէ կսկիծը ամէն անոնց՝ որոնք ճանչցան, սիրեցին ու գնահատեցին այս արժէքաւոր տաղանդը եւ որքան ալ նորոգուի սուգը որ հինգ տարիներէ ի վեր նստած է մեր կողքին:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ

Թուրքիոյ ելմտական գործավարը կ'ըսէ.—

Նոր ելմտացոյցը Ազգ. ժողովին յղուեցաւ: Մեր կառավարութեան հետապնդած տնտես. քաղաքականութիւնը երկիրը բարօրութեան կ'առաջնորդէ: Այս տարի կարգ մը ամիսներուն հասոյթը բարձրացաւ 160 միլիոն ոսկիի, ինչ որ մրցանիշ մը կը կազմէ:

Նոր ելմտացոյցը կը նախատեսէ 2 միլիառ 87 միլիոն, 51.960 ոսկիի ծախք եւ 1 միլիառ 961 միլիոն 925 հազար ոսկի ալ հասոյթ: Բաղդատմամբ 1952ին, 1953ի ելմտացոյցին հասոյթները 410 միլիոն ոսկի աւելի պիտի ըլլան: 1953ի ելմտացոյցին հասոյթին եւ ծախքին տարբերութիւնը 125 միլիոն ոսկի է: Այս տարբերութիւնը ցոյց կուտայ ելմտացոյցին օրինաւոր բացը, ինչ որ անցեալ տարուան ելմտացոյցին բացէն 74.3 միլիոն ոսկի նուազ է:

Գործավարը դիտել տուաւ որ 953ի ելմտացոյցին կէտ նպատակին պիտի ըլլայ թափ ալ երկրին տնտես. վերակենդանումին եւ շարունակեց.

— Բաղդատմամբ անցեալ տարուան 70 միլիոն ոսկիի յաւելում եղած է ազգ. պաշտպանութեան ելմտացոյցին վրայ, իսկ այն օժանդակութիւնը զոր Ամերիկայէ պիտի վայելենք ազգ. պաշտպանութեան համար, անցեալ տարուընէ 45 միլիոն աւելի ալ, 145 միլիոն ոսկի պիտի ըլլայ:

1953ի ընթացքին շուրջ մէկ միլիառ 700.000.-000 ոսկիի կարեւոր գումար մը պիտի յատկացուի բանակին:

ՅԵՏԱԴԻՄԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ապահովութեան տեսչութիւնը կը խորացնէ քննութիւնները Մալաթիոյ դէպքին շուրջ: Իսթանպուլէ, Անգարայէ, Մալաթիայէ եւ Քիւթահիայէ զատ, բազմաթիւ քաղաքներու մէջ խուզարկութիւններ կատարուած են, եւ հաւաքուած փաստաթուղթերը հետզհետէ Իսթանպուլ կը ղրկուին: Դէպքին մասնակից մարդոց թիւը 600ը կ'անցնի: «Պիւյիւք Տօղու»է եւ «Միլլիյէթճիլէր» Միութիւններէն զատ, քննութիւն կը կատարուի «Մուգատտէսաթճըլար Միութեան» մը մասին:

Մալաթիոյ ընդհ. դատախազութեան թելադրութեամբ, Սամսոնի ոստիկանութիւնը կարգ մը անձերու տուները խուզարկած է եւ հարցաքննած զանոնք: Հսկողութեան տակ առնուած է «Պիւյիւք Տօղու»ի հիմնադիր եւ ներկայացուցիչ Մուսթաֆա Աթա, խուզարկուած է նաեւ «Պիւյիւք Ճիհատ»ի արտօնատէր Մուսթաֆա Պաղըչըայըճըի տունը եւ գտնուած փաստաթուղթերը Մալաթիա ղրկուած են: Ոստիկանութիւնը խուզարկած է նաեւ «Պիւյիւք Տօղու» Միութեան անդամներէն Թէվֆիք Գուրթուլի տունը եւ հարցաքննած է զինքը:

Իզմիրի ընդհ. դատախազն ալ անձամբ կը վարէ քննութիւնները, որոնց շուրջ խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ: Իսլամ Դեմոկրատ կուսակցութեան պատկանող շատ մը անձերու տուները խուզարկուած են եւ երեք հոգի ձերբակալուած: Շատ կարեւոր փաստաթուղթեր գտնուած են:

╳ Սամսոնի «Պիւյիւք Ճիհատ» թերթը, որուն մէջ երեսփոխան Ուսթաօղլու յետադիմական յօդուածները գրած էր, դատարանի յանձնուած էր «Փէրտէսիզ Ավրաթլար» խորագրով գրութեան մը առթիւ: Դատարանը հանրային բարոյականի դէմ գտած է այդ գրութիւնը եւ մէկ ամիս բանտարկութեան դատապարտած է թերթին պատասխանատու տնօրէնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԱ.— ՄՈՒԿԵՐԸ ԱՅՆՔԱՆ ԱԼ ԿՈՅՐ ՉԵՆ

Սուիցի լրտեսախումբը ունէր իր պայմանադրական «վարպետը», իբրեւ խումբի առաջնորդ: Պատրաստ էր ան խորհրդ. անսահման դրամագլուխ յատկացնել խումբի գործունէութեան համար եւ կը գործէր քողին տակ առեւտր. կազմակերպութեան մը, որ ճիւղեր ունէր Լոնտոն, Փարիզ, Պրիւքսէլ, Սթոքհոլմ եւ Պերլին: Ֆրանս. Գաղտնի Սպասարկութիւնըերբեք չկրցաւ գտնել այս խորհր. գործատէրը, բայց յաջողեցաւ ձեռք անցընել գլխաւոր գործիչները եւ փշրեց լրտես. շղթան:

Բրիտանածին ու գեղանի Մէրճըրի Սուիցի կողքին գլխաւոր դերակատարներն էին իր ամուսինը՝ Կորտըն Սուից, պաշտօնէ արձակուած ամերիկացի նախկին օդանաւային սպայ մը:

Մէրճըրի, բնիկ անգղիացի, Լոնտոնցի «Թաքսի»ի շարժավարի մը աղջիկն էր: Անոր աջակիցներն էին գերմանածին «պառոնէս» Լիտիա Շթալ եւ երկու խորհրդ. քաղաքացիներ — Բենիամին Պերքովից եւ Պորիս Ռաշեւսքի: «Պառոնէս»ը լաւ ծանօթ էր երկուտասնեակ մը երկիրներու հակալրտեսական սպասարկութեանց իբրեւ նացիական գործակալ մը եւ դատարանը քիչ նեղութիւնքաշեց զայն յանցաւոր գտնելու եւ 5 տարուան բանտարկութեան դատապարտելու համար իբրեւ լրտեսուհի մը, որ կը գործէր երկու կողմերու — Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ համար միաժամանակ:

Պերքովից ռուսածին քանատացի մըն էր եւ «սէնտիքա»յին ելմտ. մասնագէտը: Ունէր զոյգ հպատակութիւն եւ կը գնահատէր հաւաքուած գաղտնիքներու արժէքը: Պերքովից կը պատկանէր նաեւ Գանատայի հիւլ. լրտեսութեան շղթային մնացած դաւադիրներուն:

Ռաշեւսքի աւագ լրտես մըն էր Բելճիայի գաղտնի սպասարկութենէն: Օձիքը երբեք ձեռք չտուաւ եւ դատապարտուեցաւ ի բացակայութեան:

Մէրճըրի Սուից կը ղեկավարէր «տնօրէններու խորհուրդը»: Իր ամուսինը, վերջ մէկը, անկէ կը ստանար հրամաններ, ինչպէս կը ստանային միւս «գործադիրները»: Կար լեզուներու ուսուցիչ մը, զոր Մէրճըրի գտած էր, Ֆրանս. բանակէն գնդապետ մը, որ սիրաբանած էր իրեն հետ, պայթուցիկներու համբաւաւոր մասնագէտ մը, որ դրամի պէտք ունէր եւ Սորպոնի մէջ պաշտօնավարող կենսաբան մը:

Դատավարութեան ընթացքին յիշուեցան նաեւ անունները զանազան կիներու: Կը թուի թէ անոնք ունէին հրապուրիչ կոչումը ենթադրօրէն խլելու գաղտնիքներ անոնցմէ, որոնք ունէին զանոնք: Այս կիներէն մէկը, Մարի Շուլ, որ ի բացակայութեա դատապարտուեցաւ 5 տարուան բանտարկութեան, աւելի վերջը 10 տարի կերաւ Ֆինլանտայի մէջ, խորհրդ. լրտեսութեան համար: Ազատ ձգուեցաւ, երբ Ֆինլանտա ինկաւ Ռուսերու լուծին տակ:

Մէրճըրի Սուից երեւակայութիւն ունէր: Խումբին համար վարձեց ատամնաբոյժ մը: Տոքթ. Ռիվա Տաքոչիչին էր ան, Փարիզի մէջ ատամնաբուժութիւն ընող ռումանացի մը, որ խումբի սուրհանդակներու բերնին մէջ կը յարմարցնէր խոռոչաւոր ոսկի ակռաներ ուր կարելի էր [illegible] թուղթերու վրայ [illegible] թուղթերու պատճէնները թաղցնել: Մէրճըրի կազմած էր փոքր նուագախումբ մը, որ կը շրջէր Եւրոպայի մէջ, հետը տանելով լարաւոր նուագարաններու մէջ թաղցուած մաքսանենգեալ նիւթերը:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ընդունելով համոզիմ որ հաւաքական ապահովութիւնը ծանր կը կշռէ մեր ժողովուրդներուն վրայ, ըսաւ թէ անոնք պիտի չմերժեն որեւէ զոհողութիւն, եթէ վստահ ըլլան թէ անհրաժեշտ է եւ արդարօրէն բաժնուած :

Իտալիոյ վարչապետը անհրաժեշտ դատաւ «հոգեբանական պատերազմը»: Աւելի վերջը, գաղտնի նիստի մը մէջ, երեք ժամ խօսելով, առաջարկեց քաղաք. պատերազմի վարչութիւն մը հաստատել, ի դերեւ հանելու համար Խ. Միութեան դաւերը :

Կէս օրէն ետք խօսեցաւ Ատլանտեան ուժերու սպարապետը, զօր. Րիճուէյ, որ 150 միլիառ ֆր. պահանջեց 35 օդակայաններ շինելու համար: Շատ մեծ գումար մը կը կազմէ նոր նախահաշիւը, 428 միլիոն տոլար :

Գաղտնի նիստի մը մէջ, զօր. Րիճուէյ կրկնեց թէ Խ. Միութիւնը դեռ ի վիճակի է յանկարծ յարձակելու Արեւմուտքի վրայ :

Մ. Նահանգները 90 միլիոն տոլարի ծանր հրասայլեր ապսպրեցին Անգլիոյ: Այս զէնքերը յետոյ պիտի բաժնուին բոլոր զինակիցներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԻՆԱՍՏԱՆ հեռագիր մը ուղղելով Ազգաժողովին, վճռապէս մերժեց քուէարկուած բանաձեւը՝ Քորէայի զինադուլի մասին :

ՁԻՒՆ ԿՈՒԳԱՅ Փարիզի մէջ երկու օրէ ի վեր : Փոթորիկները մեծ վնասներ պատճառած են շատ մը նահանգներու մէջ: Օդը մեղմացաւ :

ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ կը հաշուեն մարդկային կորուստները Քորէայի պատերազմին մէջ, երկու կողմերն ալ հաշուելով: Բուն գումարն է 2.129.310 զինուոր, դաշնակիցներուն կորուստը՝ 364.370, առանց հաշուելու քաղաքացիները :

15 ՎԱՅՐԻ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐ պտոյտ մը կատարեցին Փարիզի փողոցներուն մէջ: Այս «շրջիկներուն» մէջ կը գտնուէին արջեր, վագրեր, բորենիներ եւն. որոնք փախած էին կրկէսի մը ցանկապատին փլուզման շնորհիւ: Առիւծ մը մինչեւ Փլաս Քլիշի հասած էր, եւ ծուղակը ինկաւ, երբ մեթրոյին կայարանը կը մտնէր: Հրշէջներ եւ ոստիկաններ օգնութեան հասնելով ժողվեցին բոլորն ալ : Ոչ մէկ զոհ:

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻ ՄԱՍԻՆ կը բանակցին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտ. նախարարները, Փարիզի մէջ :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ համագումարին մէջ, Իտալիոյ նախկին վարչապետը, Նիթթի, առաջարկեց 5—10 տարի դադրեցնել պաղ պատերազմը: Յետոյ բացատրեց թէ եթէ արեւմտ. Գերմանիան զինուի, արեւելեանն ալ անոր պիտի հետեւի, անխուսափելի դարձնելով ներքին պատերազմը: Ժոլիօ Քիւրի առաջարկեց արգիլել հիւլէական զէնքերը: Ճառերը չեն վերջացած տակաւին :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Նշանեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր Տիկին Նուրիցա Նշանեանի մահուան առթիւ : Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկ. Gerard Françoisէ եւ Տիկ. Զարուհի Աքեանէ 500ական ֆր:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆրանսահայ Կապոյս Խաչի Մարսէյլի տարեկան պարահանդէսին :

Դեկտեմբեր 20 շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ :

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի տոմսերը եւ սեղանները կանխաւ ապահովել :

ԾԱՅՑԱԳԻՐ.— (Radio Փռովանս Մակաղին) :

18 Դեկտ. Հինգշաբթի.— Պիտի նուագէ ջութակ՝ Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ:

19 Դեկտ. Ուրբաթ.— Պիտի երգէ հայերէն՝ Տիկ. ՄՕՐԵՆՕ, (Մարսէյլի երգչախումբէն):

20 Դեկտ. Շաբաթ.— Պիտի խօսի՝ Կապ. Խաչի կազմակերպութեան եւ գործունէութեան շուրջ՝ Տիկ. ՎԱՐԴԱՆՈՒՇ ՀԱԶԱՐԵԱՆ:

Վերոգրեալ երգերը եւ խօսակցութիւնները տեղի պիտի ունենան ճիշդ կէս օրին ժամը 12էն ըսկսեալ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)

Ողբացեալ ընկերներու յիշատակին

Յարգանքի ընկերական հաւաքոյթ Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ ողբ. ընկերներ ՌՈՒԲԷՆԻ, ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ եւ ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ նկարներու զետեղման առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, 16 rue des Basserones, Montmorency.

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ :

Հաղորդակց.— Gare du Nordէն ժամը 14 եւ 14.29ին:

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր. :

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15

Ծանօթ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը :

Տարեկան մեծ պարահանդէս

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի (Հայ Մարզական Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր կիրակի ժամը 15—24, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ (5 Place St. Augustin) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Rico's Créol Band (Tropical) հռչակաւոր նուագախումբը :

Զանազան անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ :

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10ԻՆ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆԻ խանութը, 32 Rue Trévise, Paris (9) Tél. Tai. 65-44

Ծնունդի եւ Նոր Տարուան առթիւ, հոն պիտի գտնէք Պոլսէն նոր հասած, արեւելեան անուշեղէններու վարպետ մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած, Պէօրէք, պողաչա, թէլ գատայիֆ, փաքլավա, Ռեվանի, լօգմա, թուլումպա, լուսնաձեւ շինուած, անարատ իւղով, շաքարով եւ ընկոյզով չէօրէքներ, զանազան «քուրապիէ»ներ :

Կը հայթայթենք նաեւ փաքլավայի եւ պէօրէկի համար հում թերթեր :

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE V TEMENTS

Hommes - Jeun s-Gens

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ

ՁԵՐ REVEILLONՆԵՐԸ

ԼԻԼԱՑԻՆ AUX LILAS

Ուր պիտի գտնէք ձեր փնտռած բոլոր համադամ ուտելիքները :

Ընտիր շամփանեայ, օղի եւ զանազան ազանդեր եւն. :

Արեւելեան նուագախումբ Տէր եւ Տիկ. Գաբազաշեաններու ղեկավարութեամբ :

Հասցէ՛ն .— 24 Rue St. Lazare, métro Trinité, եւ N. D. de Lorette:

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնեցէք Tri. 31 - 62:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. եւ Կեդր. Կոմիտէներուն ներկայացուցիչները :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին: Ընկ. Այտապիրեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet : Կը խօսի ընկերուհի Եւա Օհանճանեան: Նիւթ՝ «Տպաւորութիւններ Անգլիայէն»: Հայերէնի դասերը ժամը 20.30ին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին Քասէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Ազգապահպանումը՝ օրօցէն»: Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հաճընի Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը, 1953 Մարտ 29ին, Cercle Militaireի մէջ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

25 Դեկտ. եւրոպ. Ծնունդի օրը ժամը 16—24 Salon des Prévoyantsի մէջ, 279 rue des Pyrenées métro Gambetta, օթօպիւս 26 :

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, վիճակախաղ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտք 150ֆր.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկ. Նորոյեան իրենց եղբօրորդւոյն Հ. Նորոյեանի (Ամերիկա) արկածով մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Զարսանճաքի Հայր. Միութեան 500 ֆր. կը նուիրեն, եւ այս տխուր առթիւ, բոլոր հայրենակիցներուն իրենց ցաւակցութեան համար, շնորհակալութիւն կը յայտնեն :

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, 28 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին: Կը ներկայացուի Լեւոն Շանթի՝

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ թատերախաղը

Հաղորդակց.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ օթօպիւս եւ իջնել Mairie de Maison Alfort :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Գասպեան փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆր. կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին եւ 2000 ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին իրենց քրոջ եւ քենիին ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՔԻՒՊՃԵԱՆի (ծնեալ Կոթողեան) մահուան առթիւ:

Նոյն տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկ. ՀՐԱՉ Կոթողեան 2000 ֆր. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Ուշադրութի՛ւն...
Ուշադրութի՛ւն...

TAVERNE MAUBEUGE
6 RUE MAUBEUGE, PARIS (9)

Հեռաձայն TRU. 85-47

ՆՈՅ. 29էն սկսեալ ամէն գիշեր, ժամը 8էն պիտի նուագեն, Պոլսէն յատկապէս հրաւիրուած ջութակահար ՄԿՐՏԻՉ եւ Ուտի ՊՕՂՈՍ, արեւելեան նուագի ծանօթ վարպետները, ընկերակցութեամբ երգչուհի-պարուհիի մը :

Համադամ եւ պէսպիսուն կերակուրներու կարգին ամէն գիշեր Տ Է Օ Ն Է Ր - Ք Է Պ Ա Պ ինչպէս եւ ճաշարանին կողմէ խնամքով պատրաստուած արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ :

Հարսանիքներու եւ հաւաքոյթներու համար տրամադրելի է սրահը

Métro Cadet, եւ Pelletier եւ N. D. de Lorette Aut. — 26, 85, 49, 43 եւ 32:

Ծանօթ.— Երաժիշտները տեսնել փափաքողները կրնան դիմել՝ Taverne Maubeuge :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376,286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ · 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P· Paris 1678-63

Jeudi 18 Décembre 1952 Հինգշաբթի 18 ԴԵԿՏԵՄԲ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6944-Նոր շրջան թիւ 2355

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆՔՆ ԱԼ ԱՐԹՆՑԱԾ ԵՆ

Այս տարուան ընթացքին մէկէ աւելի բախտորոշ դէպքեր պատահեցան Միջին Արեւելքի մէջ: Արաբական աշխարհէն մինչեւ Իրանեան :

Երբեմն գլըրգլգին համգամանք ունէին դէպքերը: Երբեմն ալ անվնաս խմորումներ կամ խլըրտումներ էին :

Բայց նշանակալից՝ երկու պարագաներուն մէջ ալ, իբրեւ ազդանշան :

Շարժումը վարակիչ էր եւ չեղաւ երկիր մը որ մեկուսի եւ անտարբեր մնար :

Մէկուն տագնապը կամ յաջողութիւնը կ՚ազդէր միւսին վրայ: Մէկուն երոյթը կը ներշնչէր , կը խրախուսէր միւսը:

Մ· Քէմալի փորձը ուղեցոյց դարձած էր շատերուն համար, Միջերկրականի ափերէն մինչեւ Իրան :

Հնդկաստանի եւ ուրիշ երկիրներու ազատագրումը թեւ կուտար խլամ ժողովուրդներուն:

Այսպէս ամէն մէկը սկսաւ համախմբել իր ուժերը, սպասելով պատեհ ժամուն :

Ստորերկրեայ հոսանքը այնքան զօրացած էր որ, արքայական գահերն անգամ կը ցնցուէին:

Իւրաքանչիւր ազգի ծոցին մէջ տիրաբար կը գործէին յանդուգն տիպարներ, առանց շատ աղմուկ յարուցանելու:

Տեղ-տեղ, օտար մասնագէտներ ալ կ՚օգնէին գետինը հարթելու: Անշուշտ բոլորովին գաղտնի :

Եւ ահա ելքը, — Իրան ապարէզ կը կարդայ Մեծն Բրիտանիոյ :

Սուրիան երեք անգամ վարչաձեւ կը փոխէ, դառնալով տէր տիրական իր ճակատագրին:

Եգիպտոս թագաւորն անգամ կը ճամբէ, անարիւն յեղափոխութեամբ: Եւ արդէն պատրաստ՝ միապետութիւնը յեղափոխութեան վերածելու :

Մէկ խօսքով, բոլորն ալ արթնցած են, անձկութեան մատնելով ուժասպառ Արեւմուտքը :

Ոչ միայն արթնցած են ,այլեւ կ՚ըմբռնեն իրենց ուժին մեծութիւնը :

Երեք օր առաջ, Եգիպտոսի վարչապետը, զօր· Նեկիպ կը շեշտէր, ի ներկայութեան գնդ· Շիշաքլիի ·

— « Անթնցա՞ծ է արաբական աշխարհը եւ այլ եւս պիտի չքնանայ »:

Աշխարհի ներկայ վիճակին մէջ, շատ աւելի խոր իմաստ ունին այս խօսքերը :

Մանաւանդ որ ,երկու սպարապետները գլուխ գլխի տուած են այս միջոցին, միացեալ ճակատ կազմելու համար Միջին Արեւելքի մէջ :

Կը թուի թէ երկուքն ալ վերջին խօսքը չեն ըսած տակաւին :

Իւրաքանչիւրը տարբեր տեսակէտներ ունի ներքին կարգուսարքի մասին:

Գնդ· Շիշաքլի ձեռնարկած է նոր եւ միաձոյլ կուսակցութիւն մը կազմելու: Զօր· Նեկիպ ազատ ձգած է կուսակցութիւնները, կարգ մը կանոններ հաստատելով :

Բայց, երկուքն ալ հետզհետէ կը մօտենան , միացեալ ճակատ կազմելու համար արտաքին աշխարհին առջեւ :

Եւ երկուքն ալ կը ձգտին վճռական դեր կատարել ,իբրեւ կեդրոնաձիգ ուժ Միջին Արեւելքի մէջ:

Կը յիշուի թէ վերջերս մեծ զօրահանդէս մը սարքուեցաւ Դամասկոսի մէջ, խոր տպաւորութիւն ձգելով :

Այս առթիւ խօսած ճառին մէջ, գնդ· Շիշաքլի կ՚ըսէր ·

— «Արաբները մէկ ազգ կը կազմեն, միեւնոյն պատմութիւնը եւ լեզուն ունենալով: Բոլոր արաբ երկիրները կը կազմեն մէկ հայրենիք որ կը տարածուի Տաւրոսէն Պարսից ծոց, Եթովպիա, Սահարա, Ատլանտեան ովկիանոս եւ Միջերկրական»:

Զօրանցք մըն ալ Գահիրէի մէջ տեղի ունեցաւ , ի պատիւ գնդապետին, եւ այս առթիւ զօր· Նեկիպ իր կարգին շեշտեց արաբական միութեան արժէքը:

Այս անցուդարձը եւ ուրիշ երեւոյթներ անգամ մը եւս կը փաստեն թէ Արաբները կէս ճամբան պիտի չմնան:

Ամէն պարագայի մէջ, «այլեւս պիտի չքնանան», ինչպէս կ՚ըսէ Եգիպտոսի վարչապետը: Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

A. J. C. A. B.

Բչ· օր մեքենագիր կոչ մը ձեռքս անցաւ: Ամբողջ ֆրանսերէն, վերի սկզբնատառերով:

Իմաստը՝ «Ընկերակցութիւն Պրիւքսէլի հայ գաղութի երիտասարդներու»: Թուականը՝ 8 Նոյեմբեր 1952:

Չեմ գիտեր ի՛նչ նրբամտութեամբ, Միութիւնը հարկ չէր դատած երկտող մը գրել առ որ անկ է: Պարզապէս կոչը պահարանի մը մէջ դնելով ղրկեր է խմբագրութեան :

Անշուշտ իրենք շատ աւելի բարձր են քան Ֆրանսայի ներքին, արտաքին կամ կրթական նախարարութիւնները, որոնք բոլոր պատշաճութիւնները կը յարգեն, եթէ նոյնիսկ պարզ ազդ մը ղրկեն «Յառաջ»ի :

Կոչը, որ ուղղուած է հայրենակիցներու, կը յայտնէ թէ 1952 Սեպտ· 28ին կազմուած է Ընկերակցութիւնը :

Յետոյ կը ներկայացնէ եօթը անդամները, հինգը պարոն, մէկը տիկին, մէկն ալ օրիորդ :

Եւ կը պարզէ նպատակը· —

1. Շարժում ստեղծել Պրիւքսէլի հայ երիտասարդութեան մէջ:

2. Գումար մը ճարել մշակութային եւ գեղարուեստական գործունէութեամբ, Հայկ· Տուն մը հիմնելու համար :

Ապա յոյս կը յայտնէ թէ պիտի քաջալերեն, իբրեւ գործօն անդամ կամ համակիր:

Տակը՝ Le Comité. Ոչ անուն, ոչ դիւան, ոչ ալ կնիք:

Անշուշտ գովելի է ձեռնարկը·— Շարժում ըստեղծել երիտասարդութեան մէջ :

Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթեմ ,յուսալով թէ պիտի արթնցնեն նաեւ Պելժիոյ հայ գաղութը, որ թմրած է վերջին պատերազմէն ի վեր: Փայլուն դիրքի մը հասնելով հանդերձ :

Հարցում մը միայն,— Ո՞ր երիտասարդութեան մէջ պիտի ստեղծեն այդ շարժումը :

Եթէ իսկապէս հայ երիտասարդութեան հետ է իրենց գործը, ինչո՞ւ հայերէն չեն գրեր :

« Ցետադիմակա՞ն» կը սեպուին, եթէ մայրենի լեզուն գործածեն իրենց նամակներուն, կոչերուն, ժողովներուն մէջ:

Չէ՞ն գիտեր: Ամօթ չէ՞: Ո՞ր օրուան կը սպասեն սորվելու համար :

Իսկ եթէ կ՚ուզեն դարձի բերել «չարլսթոնսուինկ - դաղու » կոչուած երիտասարդութիւնը , աւելորդ ճիգ է :

Աշխարհի բոլոր լեզուներն ալ փորձեն, կէս ճամբան կը մնան, եթէ իրենք ալ չվարակուին:

ՎԱՀԷ

« ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ »

Միլանէն գրուած երկտողէ մը կ՚իմանանք թէ մեծ յաջողութեամբ տօնուած է հայ բանաստեղծութեան Օրը, մասնակցութեամբ Պ· Պ· Լիւք-Անտրէ Մարսէլի եւ Պալարի:

Ի պատիւ հիւրերուն տրուած ճաշի մը մէջ խօսած են Շ· Նարդունի, Կ· Փոլատեան, եւն·: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՔԱՐԻՒՂԻ ԽՆԴԻՐԸ լուծելու համար, Մ· Նահանգները յանձն կ՚առնեն 100 միլոն տոլար վճարել Իրանի: Պ· Թրումըն ուղղակի պատուիրած է Էչիսընի որ բանակցի Իրանի հետ, վէճը լուծելու եւ նաւթահորերը բանեցնելու համար:

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ապահովութեան տեսչութիւնը սկսած է հարցաքննել օտար նաւերու նաւաստիները, լրտեսներ գտնելու համար: Ֆրանս· «Լիպէրթէ» նաւուն նաւաստիները բողոքեցին :

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ պահանջուեցաւ Փարիզի Փոմփիդուի Կեսթափոյի անդամներէն հինգին համար:

ԱԶԳ· ԺՈՂՈՎԸ որոշեց յառաջիկայ Բչ· քննել Պ· Փինէի պահանջած վստահութեան խնդիրը : Միեւնոյն ատեն 95ի դէմ 446 ձայնով մերժուեցաւ քննել Հիւս· Ափրիկէի եւ Հնդկաչինի խնդիրները:

ՁԻՒՆԸ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿԸ խանգարեցին օդանաւերու երթեւեկը Փարիզի մէջ: Շատ աւելի ծանր լուրեր կը հասնին գաւառէն եւ ծովերէն: Ողողումներ պատահեցան Իտալիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ :

ՖՐԱՆՍԱ ԾԱՆՐ ԿԸ ԳՏՆԷ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԲԵՌԸ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՕԳՆԵ՞Ն

ՀԱԿԻ (Հիւս· Ատլանտ· կազմ·) խորհուրդին Գչ· օրուան ժողովին մէջ, Ֆրանսայի արտ· նախարարը, Պ ·Շումանն ուղղակի եւ պաշտօնապէս խնդրեց որ միւս ազգերն ալ մասնակցին Հնդկաչինի պատերազմին ծախքերուն :

Իր զեկուցման համաձայն,Ֆրանսա 1.280.000 միլիոն ֆր· ծախսած է 1945էն ի վեր: Այս առթիւ խնդրեց միւս անդամներէն որ ընդունին թէ Հնդկաչինի պատերազմը կապ ունի բոլորին հետ:

« Ատլանտեան ճակատին համերաշխութիւնը անամէջ բառ մը չէ: Անհրաժեշտ է օգնել Ֆրանսային, որպէսզի կարենայ գլուխ հանել իր ծանր պարտականութիւնը: Ես չեմ պահանջեր որ Հնդկաչինը Ատլանտեան դաշինքին մէջ մտնէ, բայց հարկ է Ֆրանսայի օգնել դրական ձեւով»:

Զեկուցումէն կը հետեւի թէ Մ· Նահանգները 35 % օգնած են Հնդկաչինի ծախքերուն: Փարիզ կը յուսայ թէ պիտի աւելնայ այս մասնակցութիւնը կամ ուրիշ երկիրներ ալ ՚օգնութեան պիտի հասնին :

Միւս 13 նախարարները անմիջապէս խորհրդակցութիւն մը կատարեցին: Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներու արտ· նախարարները երէկ ալ ժողով գումարեցին, խնդիրը քննելու համար :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Հնդկաչինի պատերազմը շատ ծանր բեռ մըն է Ֆրանսայի համար, ռազմական թէ տնտեսական տեսակէտով : Կռիւր եօթներորդ տարին կը մտնէ եւ դեռ ելքը յայտնի չէ: Ցարդ կորսուած են 90.000 զինուորներ եւ սպաներ, սպանեալ, վիրաւոր, անհետացած կամ գերի: Ֆրանս· ուժը կը բաղկանայ 175.000 զինուորներէ, 50.000ը Ֆրանսայէն: Ասոնց մէջ կան 8 հազար սպաներ, այսինքն Ֆրանսայի սպաներուն 26 %ը, 33.000 ենթասպաներ (37 %): Հնդկաչինի ընկերակից պետութիւնները պատերազմին կը մասնակցին 40 % (տնտեսապէս): Այս տարի տըւած էին 30 միլիառ ֆր·, Ֆրանսայի 459 միլիառին դիմաց :

Թերթերը կ՚ըսեն թէ Շումանի զեկուցումը անորոշ տպաւորութիւն ձգեց ժողովականներուն վրայ: Քանի մը փոքր երկիրներ, գլուխն ըլլալով Հոլանտա, դիտել տուին թէ Ֆրանսա կրնայ Ազգաժողովին դիմել եւ խնդրել որ ստանձնէ Հնդկաչինի հոգը, եթէ զուտ ֆրանսական գործ մը չի նկատեր: Ուրիշներ ալ բացատրեցին թէ կարելի չէ Հնդկաչինը ՄԱԿին հետ կապել :

Անգլիոյ արտ· նախարարը ըսաւ թէ իր երկիրը պիտի օգնէ կարելի չափով: Իտալիոյ վարչապետն ալ համակրանք յայտնեց: Խորհուրդը որեւէ որոշում չտուաւ, բայց կը կարծուի թէ գեկոյց մը պիտի հրատարակուի գալիք շաբթու :

✕ Նոյն նիստին մէջ քննուեցաւ զօր· Րիճուէյի պահանջը — 150 միլիառ ֆր·ի վարկ մը՝ 35 նոր օդակայաններ շինելու համար: Կարգ մը ազգեր — Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա եւ Դանիա— կը խորհին կրճատել իրենց վերազինման հաշիւները, այս գումարը ճարելու համար :

Այս առթիւ կարծիքներ փոխանակելով, ժողովականները եզրակացուցին թէ Խ· Միութեան սպառնալիքը նոյնքան վտանգաւոր է որքան մէկ տարի առաջ, բայց վախ չկայ որ Մոսկուան պատերազմ հռչակէ անմիջապէս :

✕ Խորհուրդը Միջերկրականի ընդհ· հրամանատար անուանեց անգլիացի մը, լորտ Մաունթպէթըն: Այս խնդիրը երկար ատենէ ի վեր կը քաշքշուէր Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներուն միջեւ, եւ տրուած որոշումը մեծ յաջողութիւն մը կը նկատուի Լոնտոնի համար: Զըրչիլ սկիզբէն ի վեր կը մերժէր ամերիկացի ծովակալի մը հրամանին տակ դնել անգլիացի ծովակալ մը, այդ ծովուն մէջ :

Ամերիկացի ծովակալը, Քերնի, պիտի մնայ հրամանատար 6րդ տորմիղին :

Անորոշութիւն Թունուզի եւ Մարոքի մէջ

Թունուզի ֆրանս· մարզպանը, որ Փարիզ եկած էր ստիպողաբար, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ· Փինէի հետ :

Ինչպէս գրած էինք, պէյը վերջին պահուն մերժեց ստորագրել բարենորոգման երկու հրամանագիրները: Միեւնոյն ատեն ծանուցագիր մը ուղղելով հանրապետութեան նախագահին, կ՚ըսէ թէ կը հաւանի վերսկսիլ բանակցութիւնները՝ խառն յանձնախումբի մը միջոցաւ եւ «աջակցութեամբ Թունուզեան կառավարութեան մը որ իր վստահութիւնը վայելէ »:

Պէյին ընթացքը մեծ սրտնեղութիւն պատճառեց Փարիզի մէջ: Կը կարծուի թէ վճռական որոշումներ պիտի տրուին մօտերս: Թերթերը կը գրեն թէ երկու շաբաթէ ի վեր մարզպանը յիմարութիւն կը խնդրէ, ի հարկին պէյը գահընկէց ընելու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

1920ԻՆ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԽԵՂԴԵՑԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

2.— «Գործի պիտի չանցնինք, որքան ատեն որ քաղաքականօրէն համաձայնած չենք բոլշեւիկներու հետ, ու չենք ճշդած, փոխադարձաբար, գործելու մեր եղանակներն ու յարաբերութիւնները»

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼ ՓԱՇԱՅԻ ԾԱԾԿԱԳԻՐ - ՀԵՌԱԳԻՐԸ

— «Արեւելեան ճակատի վրայ յարձակողական մը շուրջ ձեր 30 Մայիս 1336 (1920) թուակիր հեռագիրը քննութեան նիւթ դարձաւ Նախարարաց խորհուրդի կողմէ: Մեր խորհրդակցութիւնները այն եզրակացութեան յանգեցան, որ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՀԱՍԱԾ ՉԷ ՏԱԿԱՒԻՆ: Մինչ այդ, համաձայն մեր խորհրդակցութեանց եւ քննութիւններուն, պէտք է կարեւորութեամբ նկատի ունենալ Նախարարաց խորհուրդի հետեւեալ եզրակացութիւնները.

ԱՌԱՋԻՆ.— Որոշ է, որ մեր պետութեան եւ ազգին ապահովութեան համար չենք կրնար որեւէ օժանդակութիւն ապահովել, կամ աջակցութեան որեւէ յոյս ունենալ, արեւմտ. պետութիւններէն: Մեր եզրակացութիւնն այն է, որ մեր երկրի ապագան մեր արեւելեան սահմաններուս ՌՈՒՍՆԵՐՈՒՆ եւ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ հետ համարակաց գործունէութեամբ ապահովումին մէջ է: ԱՅՍ ՀԱՄԱՐԱԿԱՑ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԷՆ ԳՆՈՎ ԵՒ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆԵԼՈՒ ՊԻՏԻ ՋԸԳՏԻՆՔ:

«ԵՐԿՐՈՐԴ.— Նախարարաց խորհուրդի համոզումն ու եզրակացութիւնը այն է, որ վճռական գործողութեանց պիտի չձեռնարկենք, որքան ատեն որ քաղաքականօրէն համաձայնած չենք բոլշեւիկներուն հետ, ՈՒ ՉԵՆՔ ՃՇԴԱԾ, ՓՈԽԱԴԱՐՁԱԲԱՐ, ԳՈՐԾԵԼՈՒ ՄԵՐ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐՆ ՈՒ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ: Չենք գիտեր, թէ բոլշեւիկները իսկական ինչ տրամադրութիւններ ունին եւ ինչ ձեւով կը դիմաւորեն այդ պետութիւնը: Մեր զին. քայլերուն ու միջոցներուն մէջ վերապահ պէտք է ըլլանք,— որովհետեւ, անգամ մը որ գործի ձեռնարկենք ու մեր քայլէն հրաժարելու կարելիութիւնը կորսնցնենք, ՉԵՆՔ ԿՐՆԱՐ ՈՐ ԵՒ Է ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱԿՆԿԱԼԵԼ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԷՆ: ԱՆՈՆՑ ՀՆԱԶԱՆԴ ՍՏՐՈՒԿՆԵՐՈՒ ԴԵՐԻՆ ԵՒ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՄԱՏՆՈՒԻՆՔ: Յիշեցէք, որ գերմանական պատերազմին ալ այս ձեւով մասնակցեցանք:

ԵՐՐՈՐԴ.— ՀԱՄՈԶՈՒԱԾ ԵՆՔ, ՈՐ, ՆԱԵՒ ԶՈՒՏ ԶԻՆ. ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ ՄԵՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԱՊԱՀՈՎ ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ՊՍԱԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՏԱՐԲԵՐ ԿՈՂՄԷ ՄԸ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԷՏՔ ՈՒՆԻՆՔ: ԵԹԷ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԸ ԶՕՐԱՒՈՐ ՃՆՇՈՒՄԻ ՄԸ ԶԵՆԹԱՐԿՈՒԻՆ, ՄԵՆՔ ՄԵՐ ԵՐԵՔ ԶՕՐԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՎ, ԵՒ ԿԱՐՃ ԺԱՄԱՆԱԿԱՄԻՋՈՑԻ ՄԷՋ, ՀԱՅԿ. ՈՒԺԵՐԸ ՀԵՏԱՊՆԴԵԼՈՒ ԵՒ ԲՆԱՋՆՋԵԼՈՒ ԵՐԱՇԽԻՔԸ ՉՈՒՆԻՆՔ:

Ահա, այս երեք հիմնական մտածումներով, վերջացուցինք քննութիւնը ձեր առաջարկներուն: Այս երեք մտածումներէն առաջինին շուրջ համաձայն ենք ձեզի հետ: Միւս երկու մտածումները կը պարզեն այն վերապահութիւնները, որոնք մեզ կը մղեն եզրակացնելու, թէ յարձակումի ժամանակը հասած չէ տակաւին»:

ԶՕՐ. ԱԼԻ ՖՈՒԱՏԻ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յուշագիր զօր. Ալի Ֆուատ Ճեպէսօ ապա կը շարունակէ իր խորհրդածութիւնները:

Կառավարութեան համոզումն այն էր, որ արեւել. թէ արեւմտ. ճակատներու վրայ պէտք էր երաշխաւորէինք մեր ներքին ապահովութիւնը. եւ եթէ կարենայինք յունական յարձակումը եւ յառաջընթացը կասեցնել որոշ գծի մը վրայ, մեր դատը յաջողութեամբ լուծելու հնարաւորութիւնները պիտի ստեղծուէին:

Արեւել. ճակատի մեր յարձակումին յետաձգումը սակայն հաշտ չէր կառավարութեան այս համոզումին հետ: Որովհետեւ, որպէսզի կարենայինք ներքին քայքայումի արգելք ըլլալ, եւ յունական յառաջխաղացումը կասեցնել որոշ գծի վրայ, պէտք էր շատ աւելի ուժեղ ըլլայինք արեւմտ. ճակատի վրայ: ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ ՄԵՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԻ ԹՈՒԱԿԱՆԸ ՅԵՏԱՁԳԵԼ, ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵՐ ՃԱԿԱՏԻ ՈՒԺԵՐԸ ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼ, ԵՒ, ՀԵՏԵՒԱԲԱՐ, ԶԱՆՈՆՔ ԶՐԿԵԼ ՆԱԵՒ ԱՐԵՒՄՏ. ՄԵՐ ՈՒԺԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԱԿՑԵԼՈՒ ՀՆԱՐԱՒՈՐՈՒԹԵՆԷՆ: Արեւմտեան պետութիւններու որոշումը վճռական էր: Անոնք որոշած էին Թուրքիոյ մասին իրենց աւոր ցանկութիւնները պարտադրել Թուրք ժողովուրդին՝ Տամատ Ֆերիտի կառավարութեան միջոցաւ, որ գործիք դարձած էր իրենց ձեռքին մէջ: Այս որոշումին դէմ ցուցելու վճռականութեամբ, Անգարայի մէջ կազմուած էր միլլի իշխանութիւն մը: Այս վերջնական ու յստակացութեան առջեւ, Համաձայնականներէն ունենալ այն յոյսը, թէ անոնք պիտի ուզեն ճանչնալ Թուրքիոյ անկախութիւնը եւ այս հիման վրայ համաձայնիլ մեզի հետ, կը նշանակէր հաւատալ, թէ անոնք պիտի համակերպին Անգարայի իշխանութիւնը ճանչնալու գաղափարին: Մինչդեռ մենք արեւմուտքի մէջ չէինք ապահոված այնքան մեծ յաջողութիւն մը, որ կարենար արեւմտ. պետութիւնները մղել այս ճանաչումին:

ԵԹԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԱՒԵԼԻ ԿԱՆՈՒԽ ՍԿՍԷՐ ...

Ճիշդ եւ տրամաբանական գործ չէր Հայաստանի վրայ մեր յարձակումը պայմանաւորել Ռուսերու հետ գործակցութեան մը պայմաններուն ճշդումով: Այդ թուականներուն, կայսերապաշտներուն դէմ իր անկախութիւնը պաշտպանելու դատին լծուած երկիր մը, որպիսին էր Թուրքիա, ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒ ԲՆԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿԻՑԸ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԷՐ ԱՐԴԷՆ: Պէտք չէ մոռնալ նաեւ այն իրողութիւնը, որ, այդ թուականներուն, բոլշեւիկները կը պատրաստուէին իրենց բոլոր ուժերով յարձակիլ Կեդր. Եւրոպայի վրայ: ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ ՈՒ ՄԵՆՇԵՒԻԿ ՎՐԱՍՏԱՆԸ ԹՇՆԱՄԻ ԿԸ ՆԿԱՏԷԻՆ ԻՐԵՆՑ:

Քեազիմ Գարապէքիր առաջարկած էր Մայիսին ձեռնարկել Հայաստանի վրայ մեր յարձակումին. եթէ այդ թուականին անցնէինք գործի, մեր ապահովութեան խնդրին հետ կապ ունեցող հարց մը լուծուած կ'ըլլար շատ աւելի կանուխ, եւ մենք հնարաւորութիւն կ'ունենայինք արեւելեան ճակատի մեր ուժերը փոխադրելու արեւմտ. ճակատ, շատ աւելի հոծ եւ ազդու ուժերով կռուելու համար Յոյներուն դէմ:

Չէի կրցած ըմբռնել նաեւ այն մտածումը, որուն համաձայն Անգլիացիները կրնային զօրահանում կատարել Տրապիզոնի եզերքներէն: Հակառակ անոր, որ Անատոլուէն քշած էինք Անգլիացիները, եւ Կիլիկիոյ մէջ յաջողապէս կը կռուէինք Ֆրանսացիներուն դէմ, արեւմտ. պետութիւնները յունական բանակէն զատ որեւէ ուժ չէին հանած մեզի դէմ: Յոյն եւ հայ կառավարութեանց միջեւ ոչ շահերու եւ ոչ ալ զին. գործողութեանց միութիւն մը գոյութիւն ունէր: Հայերու եւ Յոյներու դէմ մեր պատերազմը սկսած էր գործնապէս: Հետեւաբար, ըմբռնելի չէր Նախարարաց խորհուրդի եւ սպայակոյտի նախագահութեան այն ենթադրութիւնը, թէ արեւել. ճակատի վրայ մեր կողմէ որեւէ յարձակում կրնար պատերազմի պատճառ դառնալ արեւմտ. պետութեանց հետ:

15ՐԴ ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԸ Ի ՎԻՃԱԿԻ ԷՐ ՀԱՅԵՐԸ ՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆԵԼՈՒ

ԾԱՆՕԹ. ԱՄԱՏԵԱՆԻ.— Նախարարաց խորհուրդի եւ ընդհ. հրամանատարութեան որոշումները անտրամաբանական հռչակելու եւ իր եւ Գարապէքիրի անմիջական յարձակումի տեսակէտները արդարացնելու մղումով, զօր. Ալի Ֆուատ կը շարունակէ խորացնել իր խորհրդածութիւնները:

Զինադադարի Ա. օրերէն իսկ, Ամերիկա գործնական որեւէ թշնամանք կամ թշնամական որեւէ նախաձեռնութիւն ցոյց տուած չէր: Ընդհակառակն, գոհունակութեամբ կը հաստատէինք որ Ամերիկայի պետական պաշտօնէութիւնը համակրանքով կ'ողջունէր մեր ազգ. շարժումը: Բացորոշ էր նաեւ, որ Ֆրանսա եւ Իտալիա կը խուսափէին Թուրքիոյ հետ որեւէ նոր պատերազմէ: Կը մնար միայն Անգլիոյ վարչապետ Լոյտ Ճորճը, որ կ'ուզէր Իսթանպուլի կառավարութեան, Յոյներու եւ Հայերու միջոցաւ, ի գործ դնել Թուրքիոյ դէմ արեւմտ. պետութիւններու որոշումը: Ընդհ. պատերազմի վերջաւորութեան, երբ հայկ. բանակը շատ աւելի ուժեղ էր եւ որեւէ տարբեր ճակատէ որեւէ վտանգի ենթակայ չէր, Թրք. երկու զօրաբաժիններու ճնշումին չտոկաց եւ հարկադրուեցաւ նահանջել Երեւան: Եթէ այդ օրերուն հաշտութիւն չհռչակուէր, Թրք. բանակին կողմէ վերջնական պարտութեան պիտի մատնուէր:

1920 ՄԱՅԻՍԻՆ, ՀԱՅԿ. ԲԱՆԱԿԸ ԶԲԱՂԱԾ ԷՐ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ԶՍՊԵԼՈՒ ԳՈՐԾՈՎ, ԵՒ, ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ, ՀԻՒՍԻՍԷՆ ԱՏՐՊԷՅՃԱՆՑԻՆԵՐԸ ԿԱՍԵՑՆԵԼՈՒ ՃԻԳԵՐՈՎ: ՄԵՆՇԵՒԻԿ ՎՐԱՍՏԱՆԸ Ի ՎԻՃԱԿԻ ՉԷՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՒԹԱԼՈՒ: ԱՅՍ ԵՐԿԻՐՆ ԱԼ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ ԷՐ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻՆ: ԱՅՍ ԿԱՐԳԻ ԴԺՈՒԱՐԻՆ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՄԱՏՆՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ԲԱՆԱԿԻ ՄԸ ԴԷՄ, ՄԵՆՔ ՈՒՆԷԻՆՔ ԵՐԵՔ ԶՕՐԱԲԱԺԻՆԷ ԲԱՂԿԱՑԵԱԼ 15ՐԴ ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԸ, ՈՐ Ի ՎԻՃԱԿԻ ԷՐ ՀԱՅԵՐԸ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆԵԼՈՒ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 10 Դեկտ. (Յառաջ).— Կուսակցական պայքարը անգամ մըն ալ հրահրուեցաւ Լիբանանի մէջ, Դեկտ. 7ին, քաղաքապետ. եւ գիւղապետական ընտրութեանց առթիւ: Ու հրահրուեցաւ ոչ միայն բնիկ արաբ. շրջանակներու մէջ, այլեւ Հայերու մօտ:

Քաղաք. բոլոր հոսանքներն ու խմբակները արտակարգ ճիգեր ի գործ դրին, որպէսզի դուրս գան ճերմակերես: Այս ընտրութիւնները, քաղաք. նշանակութիւն մը չունենալով հանդերձ Լիբանանի մէջ, կը նկատուէին նախափորձ մը յառաջիկայ երեսփ. ընտրութեանց համար: Արդարեւ, բոլոր նախանշանները ցոյց կու տան թէ մօտերս պիտի լուծուի երեսփ. ժողովը եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին յառաջիկայ գարնան, հիմ ունենալով ընտրական նոր օրէնքը: Եւ որովհետեւ անցեալ Սեպտեմբերի անցքերը (Հանրապետութեան Նախագահի հրաժարում, նորէ ընտրութիւն, եւն.) ենթադրել կու տան քաղաք. ուժերու նոր դասաւորումներ Լիբանանի մէջ, կուսակցութիւնները, Դեկտ. 7ի քաղաքապետ. ընտրութիւնները նկատեցին փորձաքար մը, իրենց ուժերը վեր ի վերոյ ստուգելու տեսակէտէն: Այդ պատճառով ալ կիրք դրին իրենց պայքարին մէջ:

Ընտրութեանց արդիւնքը, սակայն, քուէարկողներու մասնակցութեան տեսակէտով, չարդարացուց պայքարի սաստկութիւնը: Եղան քաղաքներ ու գիւղեր, ուր մասնակցեցան քուէարկելու իրաւունք ունեցողներու 100ին 20—25ը միայն: Սակաւաթիւ շրջաններու մէջ, այդ համեմատութիւնը բարձրացաւ 100ին 50—55ի: Քուէարկելը պարտաւորիչ չըլլալով, ժողովուրդին մեծ մասը անտարբեր մնաց եւ չմօտեցաւ քուէտուփերուն:

Այդպէս պիտի չըլլայ յառաջիկայ երեսփ. ընտրութիւններուն, որովհետեւ, ընտրական նոր օրէնքին համաձայն, քուէարկելը հռչակուած է պարտաւորիչ ամէնուն համար: Այն ատեն պիտի մասնակցին նաեւ գրել - կարդալ գիտցող կիները:

Դեկտ. 7ի ընտրութիւնները խաղաղ ալ չանցան կարգ մը շրջաններու մէջ: Կիրքերը այնքան լարուած էին, որ տեղ - տեղ անխուսափելի դարձան արիւնալի ընդհարումները: Գործուեցան 4 սպանութիւններ եւ 20—25 հոգի ծանրօրէն վիրաւորուեցան: Լեռնալիբանանի Քաֆ Էլիաս գիւղին մէջ, վէճի մը հետեւանքով սպաննուեցաւ քրիստոնեայ — արաբ երիտասարդ փաստաբան մը: Սպանութեան մեղքը կը ծանրանայ երեսփոխանի մը վրայ, որուն ձերբակալութիւնը կը պահանջեն սպաննեալին կուսակիցները: Պէյրութի եւ Զահլէի փաստաբանական միութիւնները գործադուլի դիմեցին առջի օր իբրեւ բողոքի ցոյց: Եւ, բուռն ճառեր խօսուեցան Զահլէի մէջ, սպաննեալի յուղարկաւորութեան ընթացքին:

Եթէ հաւատանք մամուլի տեղեկութեանց, կարեւոր գումարներ ալ ծախսուած են արաբ. շրջանակներու մէջ, քուէներ գնելու համար: Վայրեր եղած են, ուր մէկ քուէի համար վճարուած է 1000 լիր. ոսկի (մօտ 125.000 Ֆր.)...

Կարգ մը թերթեր ալ կը մեղադրեն կառավարութիւնը, թէ իշխանութիւնները, իրենց վերաբերումով, դիւրացուցին կարգ - կանոնի խանգարումը: Այս խանգարման հետեւանքով ալ ճնշում ու բռնութիւն ի գործ դրուեցաւ քաղաքացիներու վրայ եւ կապտուեցան անոնց ազատութիւնները: Եթէ, կ'ըսեն անոնք, իշխանութիւնները, առանց այս կամ այն կողմին ի նպաստ դիրք բռնելու, անաչառ եղած ըլլային, դէպքերը կարգ մը շրջաններու մէջ, ծանրակշիռ համեմատութիւններ պիտի չառնէին: Սեպտեմբերեան յեղաշրջումէն վերջն ալ, կ'աւելցնեն այս դժգոհները, կը կիրարկուին հին ձեւերը, կարծէք բան մըն ալ փոխուած չըլլայ:

Եւ սակայն սխալ պիտի ըլլար ընդհանրացնել կարգ մը խռովութիւններ, որոնք պայթեցան որոշ կէտերու վրայ: Ուրիշ տեղեր, ինչպէս Հայաբնակ շրջաններու մէջ, հակառակ պայքարի սաստկութեան, ընտրութիւնները կատարուեցան բոլորովին ազատ պայմաններու մէջ, առանց որեւէ ճնշումի ենթարկելու քուէարկողները:

Մեր կեանքին մէջ, արդէն, կարելի ալ չէ ճնշում ի գործ դնել ոեւէ մէկու վրայ, որեւէ կողմէ, քանի որ իր քաղաք. դիրքը չճշդած հայ փոյութիւն չունի գրեթէ: Մեզմէ ամէն մէկը, իր ազգ. քաղաք. համոզումներով ու նախասիրութիւններով, հակած է այս կամ այն ճակատին: Այնպէս որ ոչ դրամը կրնայ գնել մեզ եւ ոչ ալ ճնշումը կրնայ ազդել մեր վրայ: Հայ քուէարկողը, բոլոր պարագաներու տակ գիտէ, թէ որու կը քուէարկէ եւ ինչու կը քուէարկէ: Պատահական անդէմներն ու տատամսողները, ծանրութիւն մը չեն ներկայացներ ընտրական նժարներու մէջ:

Հակառակ, ուրեմն, կարգ մը արաբ. շրջաններու մէջ տեղի ունեցած ծայրայեղութեանց, Դեկտ. 7ի ընտրութիւնները, ընդհանրապէս խա-

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ.— Անցեալ Կիրակի, Դեկտ. 7ին Պուր լա Ռէնի մէջ տեղի ունեցաւ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը:

Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը, որուն մէջ կարեւոր թիւ կը կազմէին Փարիզէն եւ արուար-ձաններէն եկած հայրենակիցներ: Խաչուհիները ստիպուած էին նոր սեղաններ ճարել:

Մասնաճիւղի ատենապետուհի Օր. Շուշանիկ Տէօլէնեան բանալով հանդէսխպաշտօնական բաժինը, պարզեց կանացի այս մեծ կազմակերպութեան դերը եւ իրենց տեղական գործունէութիւնը, — պարբերական այցելութիւններ եւ ուտեստեղէնի ծրարներ Պրեւանի հիւանդներուն, օգնութիւն տեղական կարօտ հիւանդ եւ տարեց ազգակիցներուն եւ աջակցութիւն Նոր Սերունդի հայերէնի դասընթացքին եւն.: Ապա սկսաւ գեղարուեստական բաժինը: Օր. Շաքէ Պէնկեան իր քնքոյշ երգերով արժանացաւ ջերմ ծափերու գնահատութեան: Պ. Քիւփէլեան ժողովուրդի կրկնակ ծափերու տակ երգեց հայերէն եւ ֆրանսերէն հինգ կտորներ: Պ. Ս. Ժամկոչեան երգեց Շահազիզի «Երազը»: Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի պարեց հայ գեղջ. երեք պարեր: Ապա սրահ մտաւ Ֆ. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Ալիս Գավէզեանի: Պարուհիները իրենց ճկուն եւ տոհմիկ պարերով մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին բուռն ծափեր խլելով: Առանձին պարեցին Օր. Օր. Հաքիմեան, Ստատեան եւ Պարսամեան:

Փարիզի մասնաճիւղը գեղեցիկ գաղափար ունեցած է հայկական պարի խումբ կազմելու: Համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մէջ այս խումբը իր գեղեցիկ տարազներով եւ պարերով դարձած է մեր հանդէսներու փայլը: Ապացոյց՝ այն բազմաթիւ հրաւէրները զոր կը ստանայ ամէն կողմէ: Փափաքելի է որ խումբը աւելի ճոխացնէ իր ծրագիրը՝ լայն տեղ տալով հայկ. խմբական պարերուն, ինչպէս օրինակ իր պարած «Հօյ Նազան իմ, Նազան իմ»ը, որ չատ գեղեցիկ է: Ծրագրէն դուրս, հիւրերու պնդումներուն վրայ, երգեց Օր. Անահիտ Գավէզեան ջերմ ծափերու մէջ: Գնահատանքի արժանի է երիտասարդ ուսանող Եդուարդ Գավէզեան որ միրայօժար կ՚ընկերանար դաշնակով Ֆ. Կ. Խաչի պարուհիներուն, ինչպէս նաեւ երգողներուն (Օր. Օր. Պէնկեան եւ Գավէզեան):

Ժամը 9ին պիւֆէն արդէն սպառած էր, ինչպէս եւ վիճակախաղի բոլոր տոմսերը: Զոյգերը անվերջ կը դառնային Պ. Վարդեւանեանի խումբին քիչ մը չատ աղմկալի նուագին տակ: Հայկ. պա-

րերն ու երգերը ստեղծած են խանդավառ ու հաբագատ մթնոլորտ մը: Ահա երիտասարդները իրենք է որ կը ձգեն եւրոպ. պարերը, կը սկսին ազգային եւ ժողովրդ. երգեր երգել եւ հայկ. չուրջպարը դառնալ: Խաչուհիները գոհ են, չարաթներու իրենց տքնաջան աշխատանքը յաջողութեամբ պսակուած է, ժողովուրդի անվերապահ համակրանքը իրենց հետ է: Կէս գիշեր է արդէն, բայց ոչ ոք կ՚ուզէր սրահէն բաժնուիլ: Եւ սակայն լոյսերը կը մարէին, եւ բազմութիւնը բաժնուեցաւ հանրօգուտ գործի մը օգնած եւ հայօրէն զուարճացած ըլլալու գոհունակութեամբ:

Սրահին մէջ աչքի կը զարնէր կարգապահութիւնը: Բոլոր Խաչուհիները գործի վրայ էին, իւրաքանչիւրը իր ստացած պարտականութեան գլուխը: Կ՚իմանամ թէ իրենց սպասածէն աւելի մեծ չահ ունեցած են այս հանդէսէն:

Ապրի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը:

ԽԱԶՈՒՀԻ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՃԻԳԵՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ).— Ազգ. Միութեան եւ եկեղեցւոյ չինութեան յանձնախումբի խառն ժողովը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 10ին, Պ. Յ. Անտոնեանի վաճառատան մէջ: Պատուոյ նախագահութեամբ Պալիկեան քահանայի:

Այս ժողովը բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ մեր գաղութին պատմութեան մէջ: «Յառաջ»ի ընթերցողները կը յիչեն թէ Վալանսի եկեղեցին քանդուեցաւ 1944ի ռմբակոծման: Շուրջ երկու տարի առաջ պատկան իշխանութիւնը իբրեւ հատուցում մօտ 3 միլիոնի գումար մը տրամադրեց որպէսզի եկեղեցին վերաշինուի:

Այս բարեացակամութեան առթիւ Ազգ. Միութիւնը սկսաւ գործի անցնիլ: Բայց, հակառակ իր ջերմ բաղձանքին, կը պակսէին յարմար անձեր, գործին ընթացք տալու համար:

Ազգ. Միութեան անդամները բացի նախագահ Գ. Սինապեանէ, գանձապահ Պ. Ն. Պալթայեանէն եւ Գ. Քիրէճեանէն, համեստ գործաւորներ են:

Ուրեմն, անհրաժեչտ էր հրապարակ բերել աւելի ձեռնհաս եւ հայրենասէր տարրերէ կազմուած յանձնախումբ մը: Թեկնածու մը, Պ. Յ. Անտոնեան, նախագահ ընտրուելով, անմիջապէս գտաւ իր գործակիցները, — Պալիկեան քահանայ՝ պատուակալ նախագահ, Պ. Պ. Մ. Մաքսուտեան գանձապահ, Պ. Գապազճեան (ատամնաբոյժ), Մ. Սէմէրճեան, Մ. Ճիրանեան, Լ. Տէր Սարգիսեան, Յ. Չէքէմեան, խորհրդականներ: Ամէնքն ալ եռանդով գործի ձեռնարկեցին եւ պիտի չարունակեն մինչեւ աւարտումը:

Ազգ. Միութիւնը եւ յանձնախումբը 17 հոգի են իրենց լրիւ կազմով: Խառն ժողովը բացաւ հոգեւոր հովիւը, խրատական եւ հայրենասիրական խօսքերով: Յետոյ խօսք տրուեցաւ Պ. Յ. Անտոնեանի որ լայնօրէն բացատրեց կատարուած աշխատանքները: Ներկայացուց նիւթական հաշիւները մուտքով եւ ելքով այնքան խնամուած որ ժողովականներուն հիացում պատճառեց: Այս առթիւ ըսաւ թէ իրենց անձնական միջոցներով չուրջ 1.250 հազար ֆրանք ճարած են: Մէկ խօսքով նիւթական դժուարութիւնները հարթուած են: Պ. Նախագահը ըսաւ թէ «նոր միջոցներ ձեռք առած ենք եւ գրեթէ յաջողած»:

Ազգ. միութիւնը լսելով տրուած զեկուցումը եւ կատարուած աշխատանքը չնորհակալութիւն յայտնեց: Պ. Յ. Կարապետեան ըսաւ.— Քանի մը չաբաթէն մեր չրջանը կը լրանայ: Կը մաղթենք որ նոր վարչութեան հետ եւս համերաչխ ըլլաք: Պ. Գ. Սինապեան յանուն Ազգ. միութեան ցանկութիւն յայտնեց որ յանձնախումբը իր կազմով մասնակցի Նոր Ազգ. միութեան եւս: Գ. Քիրէճեան ցաւով դիտել տուաւ թէ Գաղթ. նոր օֆիսէն 7 Հոկտ. թուակիր նամակ մը ստացած է որով կ՚արգիլէն որեւէ վկայական տալ:

Ժողովականները կարգով խօսք առին, խոստանալով բարձր պահել մեր ազգ. իրաւունքները եւ սրբութիւնը: Պալիկեան չնորհակալութիւն յայտնեց թէ յանձնախումբին եւ թէ Ազգ. միութեան որոնք ազգասիրութեամբ լծուած են աշխատանքի:

✕ Կապ. Խաչ իւ եւ Ազգ. միութեան դպրոցներու միացումը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է գաղութին մէջ: Ուսուցիչն է Պ. Մ. Ժամագործեան: Այս առթիւ ուրախութեամբ կ՚արձանագրենք Պ. Ն. Պալթաեանի 100.000 ֆր.ի նուէրը:

Յորչափ մեր չրջանը ունի այսպիսի ազգասէրներ, եկեղեցի ալ կ՚ունենանք, դպրոց ալ: Թող ամէնսն անոնք որ իրենց նենգութիւնները 15—17 տարեկան աղջիկներու միջոցաւ կ՚ուզեն յայտնել: Ուրիչ առթիւ կը խօսինք:

Ն. Թեպոյեան

ՑԵՏԱԴԻՄԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մենտէրէս, ճառ մը խօսելով Ատանայի մէջ, ըսաւ.

— Գեղեցիկ Ատանան իր եռանդուն դաւակներով կը բարձրացնէ երկրին տնտես. մակարդակը: Դուք կրնաք դրախտի մը վերածել այս տեղերը, ապահովուած է ձեր ջրաթումբը որ 100 միլիոն ոսկի պիտի արժէ: Երբ ձեր դաչտագետինը ոռոգուի, հողէն առատին հարստութիւն պիտի բխի, ճարտարարուեստ. Նորանոր հաստատութիւններ պիտի հիմնուին, գործի ասպարէզներ պիտի բացուին: Հայրենիքը հպարտ է ձեր արտադրութիւններով, միչտ ալ հպարտ պիտի մնայ:

Վարչապետը յիչելով Մալաթիոյ յետադիմական չարժումը, չեչտեց.

— Թուրք ազգը իսլամ է եւ իսլամ պիտի մնայ: Ոչ ոք պէտք է փորձուի այդ խղճի ազատութեան վրայ յարձակիլ: Իսկական իսլամները խղճի ազատութեան մասին կրնան վստահ ըլլալ միչտ: Ինչպէս իրենց, նոյնպէս եւ ուրիչին կրօն. եւ խղճի ազատութիւնը պէտք է յարգեն:

Բնաւ պիտի չարտօնենք որ աչխարհականութիւնը անկրօնութիւն նկատուի եւ անհատներու խղճի եւ գաղափարի ազատութիւնը բռնաբարուի: Թուրք հանր. կարծիքը ուչի ուչով կը հետեւի Մալաթիոյ անցուդարձերուն: Մալաթիոյ դէպքը եկաւ հաստատել թէ կրօնքը զանազան նպատակներու գործիք ընողներ կան, որոնք ուզած են համախումբ գործել:

Մենք ալ որոչած ենք խեղդել այս չարժումը,

ղող անցան այն բոլոր կէտերու վրայ, ուր հայ թեկնածուներ ալ հրապարակ իջած էին իրենցցանկերով: Մանր - մունր վէճեր ու միջադէպեր պատահեցան անչուչտ, բայց, Դաչնակցական ընկերներու պազարեան եւ աչալրջութեան չնորհիւ, ծայրայեղ համեմատութիւններ չառին բնաւ:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԱ.— ՄՈՒԿԵՐԸ ԱՅՆՔԱՆ ԱԼ ԿՈՅՐ ՉԵՆ

Բրիտանիայէն տեղեկութիւն դուրս հանուած էր գաղտնի գրպանով մը, որ զետեղուած էր Լոյտ Ճորճի յիչատակներու հատորին մէջ: Այս արկածախնդրութեան ժամանակ, Սուիցները կը բնակէին Չէլսի, արդիական հաճելի յարկաբաժնի մը մէջ:

Լրտես. օղակը գործած էր լաւ եւ արդիւնաւոր կերպով: Քանի մը ուրացող տեղեկատուներու ձերբակալութեան չնորհիւ, ֆրանս. Բ. Գրասենեակը ի վերջոյ յաջողեցաւ փչրել լրտեսախումբը:

Պետական հետախոյզները հազուադէպօրէն դրամ կը չինեն: Քիչեր կրնան իրապէս լեցուն աչխատավարձի մը ակնկալութիւնը ունենալ:

Շատ մը գործակալներ կը մտնեն գաղտնի սպասարկութեան մէջ, որովհետեւ հետաքրքրութեան խայծը իրենց համար աւելի կ՚արժէ քան դրամը, կամ որովհետեւ չատ աւելի կ՚արժէ հայրենասիրութիւնը: Բրիտանական եւ ամերիկ. հետախուզական պաչտօնատուները նախընտրած են միչտ այս վերջին տեսակը եւ մատուցումը պահանջէն աւելի եղած է միչտ, նոյնիսկ կին հետախոյզներու մէջ:

Հայրենիքին հանդէպ սէրը միայն կրնայ մղել մէկը ենթարկուելու այն վտանգներուն, որոնք հետախոյզներէն չատերուն բաժինը եղած են: Անոնք յաճախ կր թաղցնեն իրենք զիրենք թչնամիի չարքերուն մէջ:

Ահաւասիկ լրտես. փոքր այլ կատարեալ պատմութիւն մը:

Կը ճանչնամ բաւական տարիքոտ Ամերիկուհի մը, որ, Ֆրանսայի անկումէն վերջ, որոչեց մնալ գրաւուած երկրին մէջ, որպէսզի Փրանս. ստորերկրեայ չարժման ղեկավարներէն մէկուն հետ ամուսնացած իր աղջկան մօտը ըլլայ: Տիկինը գլխաւոր գործակալ մըն էր դաչնակից գաղտնի սպասարկութեանց համար:

1941ի վերջերը, երկու գերմանացի սպաներ գրաւեցին իր յարկաբաժինը եւ մօտաւորապէս երեք տարի անիկա կիսեց իր տունը այդ երկու գերմանացիներուն հետ, առանց խօսելու սակայն անոնց հետ, բացի անխուսափելի պարագաներէ:

Երկու Գերմանացիներու վերաբերումը ծայր աստիճան ուղղամիտ էր: 1944ի Յուլիսին, պարպումի հրամանը եկաւ եւ ծեր Ամերիկուհիին ծառան բերաւ իրեն նամակ մը սպաներէն, որոնք կը փափաքէին զինքը տեսնել: Գնաց անոնց մօտ եւ անոնք ջերմօրէն չնորհակալութիւն յայտնեցին իրեն այն եղանակին համար, որով ան տարած էր իր պարտականութիւնը: Կը գիտակցէին, թէ այդ պարտականութիւնը ծայրայեղօրէն անախորժ եղած պէտք էր ըլլար: Կինը պատասխանեց կարճ եւ կտրուկ, թէ որքան չուտ մեկնէին, այնքան չատ գոհ պիտի մնար:

— Իրարու զարկին իրենց կրունկները, խոնարհութիւն մը ըրին եւ ինծի յանձնեցին փոքր տուփ մը, կ՚ըսէր ծեր կինը: Սպաներէն մէկ ըսաւ.— «Կը խնդրենք, որ ընդունիք ասիկա ի նչան մեր երախտագիտութեան, բայց բարի եղէք չբանալու զայն քսանչորս ժամէն առաջ»:

Դուրս ելան տունէն եւ մեկնեցան: Ամերիկուհին եւ իր սպասուհին կը տարակուսէին, թէ մի գուցէ զսպանակաւոր թակարդ մը եղած կրնար ըլլալ այս տուփը, այնու ամենայնիւ որոչեցին սպասել եւ յարգել նացի զինուորականին ցանկութիւնը: Երբ որոչեալ ժամանակին տուփը բացին, տեսան, որ մէջը կար արծաթեայ փոքր ծխատուփ մը, ատոր մէջն ալ քարտ մը, որուն վրայ գրուած էր.— «Շատ չնորհակալութիւններ՝ Բրիտանական Գաղտնի Սպասարկութեան երկու անդամներէն»:

Դաշնակից կին հետախոյզներու եւ խափանարարներու սխրագործութիւններէն չատերը երբեք պիտի չպատմուին իրենց ամբողջութեան մէջ:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Gibbert Lavoine Ֆրանսայի կեդրոնին ծանրութեան կոփամարտիկը, Պոլիս կ՚երթայ, մրցելու համար Թուրքիոյ նոյն դասակարգի ծանրութեան ախոյեան Կարպիս Զաքարեանի դէմ, 1953 Յունուար 31ին:

✕ Վերջերս Փարիզ եկաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի փաղեմի մարզիկներէն Մկր Մկրեան:

Ս. Չ.

տրավհետեւ կրօնքի նման նուիրական գաղափար մը չի կրնար գործիք դառնալ «քաղաքական» պա-պիկեան»ներու եւ Թափթփուքներու ձեռքը: Վճ-ռաբար առաջքը պիտի առնենք այս խլրտումին, եւ չարաչար յուսախաբ պիտի ըլլան անոնք որ զանազան գրգռութիւններէ վերջ կը փորձեն «ռ-մխթէճի»ական շարժում ստեղծել:

համար: Միեւնոյն ատեն կ'ուզէ Փարիզ փոխադրել պէյին երկու որդիները եւ փեսան, իբրեւ Թունը-պզայնականներ որոնք ուղղակի կ'ազդեն վեհա-պետին վրայ:

Պէյը խնդրած է վերակազմել դահլիճը, պաշ-տօնի կոչելով իր անձնական խորհրդականները: Թերթերը կ'ըսեն թէ մարզպանը այլեւս անկարելի կը գտնէ որեւէ գործակցութիւն պէյին հետ, թէ պէյը քանի մը անգամ պատուոյ խօսք տուած, բայց դրժած էր, թէեւ շատ սիրալիր խօսակցու-թիւն մը ունեցան: Մարզպանը տեսակցեցաւ նաեւ Գ. Շումանի հետ:

✕ Իրաք ծանուցագիր մը ուղղեց Ֆրանսայի եւ Ազգաժողովին, կատարեալ անկախութիւն պա-հանջելով Թունուզի եւ Մարոքի համար: Ծանու-ցագիրը ուժգնօրէն կը բողոքէ Ֆրանս. իշխանու-թեանց ընթացքին դէմ:

✕ Մարոքի մէջ ալ անորոշ է կացութիւնը: Գչ. օր 400 ոստիկաններ եւ զինուորներ խուզար-կեցին Քազապլանքայի այն թաղը ուր խռովու-թիւններ ծագած էին: Բազմաթիւ զէնքեր եւ թռու-ցիկներ բռնուեցան, եւ 18 հոգի ձերբակալուեցան: Զին. ատեան մը քննութիւն բացած է, սարքուած դաւին առթիւ:

Քազապլանքայի մէջ ձերբակալուած 24 կար-միրներէն երեք Ռուսեր Պերլին ղրկուեցան, Խ. իշխանութեանց յանձնուելու համար, իրենց խնդ-րանքով:

✕ Եգիպտոսի իսլէմներու մեծ խորհուրդը, որ իսլամութեան գերագոյն իշխանութիւնն է, եր-կու ժամ նիստ գումարելով, որոշեց.—

1) Բողոքել Հիւս. Ափրիկէի հարստահարու-թեանց դէմ, Գահիրէի բոլոր դեսպաններուն ղըր-կելով բողոքագիրը.—2) Հրաւիրել ամբողջ աշ-խարհի Իսլամները եւ Արաբները որ օգնութեան համնին հալածանքի զոհերուն, շարունակել մի-ջազգային պայքարը՝ Հիւս. Ափրիկէի երկիրնե-րուն ազատագրութեան համար, առեւտուր չընել Ֆրանսայի հետ.— 3) Հրաւիրել Արա. Դաշնակցու-թիւնը եւ իսլամ երկիրները որ խզեն իրենց յարա-բերութիւնները Ֆրանսայի հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՐԻՇԱՅԻՆ ոճիրներու դատը կը շարունակուի Մեցի մէջ: Մանրամասնութիւնները պիտի կար-դաք վաղը: Ամբաստանեալ գերման զինուորականնե-րէն Պիքէնպախ խոստովանեցաւ թէ «գիտական» փորձեր կատարած էին գերիներու եւ Գնչուներու վրայ: Այս փորձերուն հետեւանքով մեռած են 90 հոգի:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

ՎԱԼԱՆՍ.— Սիրելի հայրենակիցներ, Ազգ. միութեան եւ հողաբարձութեան տարեշրջանը լը-րացած ըլլալով, կը հրաւիրենք Վալանսի Հայ հա-սարակութիւնը անխտիր ներկայ ըլլալ կարեւոր ժողովի մը որ տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ ի-րիկուն ժամը 8.30ին (20 Դեկտ.): Օրակարգ.— 1) Զեկուցում բարոյական եւ նիւթական գործու-նէութեան: 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն եւ տըր-ուած որոշումները օրինաւոր պիտի նկատուին:

Ի դիմաց վարչութեան նախագահ Գ. ՍԻՆԱՊ-ԵԱՆ, քարտուղար Յ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի տարե-կան պարահանդէսին:

Դեկտեմբեր 20 շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— (Radio Փոռվանս Մակալին):

18 Դեկտ. Հինգշաբթի.— Պիտի նուագէ ջու-թակ՝ Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ:

19 Դեկտ. Ուրբաթ.— Պիտի երգէ հայերէն՝ Տիկ. ՄՕՐԵՆՕ, (Մարսէյլի երգչախումբէն):

20 Դեկտ. Շաբաթ.— Պիտի խօսի՝ Կապ. Խա-չի կազմակերպութեան եւ գործունէութեան շուրջ՝ Տիկ. ՎԱՐԴԱՆՈՒՇ ՀԱՅԱՐԵԱՆ:

Վերոգրեալ երգերը եւ խօսակցութիւնները տե-ղի պիտի ունենան ճիշդ կէս օրին ժամը 12էն ըս-կսեալ:

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի տոմսերը եւ սեղանները կանխաւ ապահովել:

Ողբացեալ ընկերներու յիշատակին

Յարգանքի ընկերական հաւաքոյթ Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ ողբ. ընկերներ ՌՈՒԲԷՆԻ, ԼԵ-ՒՈՆ ՇԱՆԹԻ եւ ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ նկարներու զետեղման առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, 16 rue des Basserons, Montmorency.

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ:

Հաղորդակց.— Gare du Nordէն ժամը 14 եւ 14.29ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. եւ Կեդր. կո-միտէներուն ներկայացուցիչները:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթա-կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30-ին: Ընկ. Այտապիրեանի բնակարանը: Կարեւոր օ-րակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի հաւաքոյթը այս հինգշաբ-թի ժամը 21.30ին Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Tré-vise, métro Cadet: Կը խօսի ընկերուհի Եւա Օհան-նէսեան: Նիւթ՝ «Տպաւորութիւններ Անգլիայէն»: Հայերէնի դասերը ժամը 20.30ին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հաճընի Հայր. Միու-թեան մեծ պարահանդէսը, 1953 Մարտ 29ին, Cercle Militaireի մէջ:

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մաս-նաճիւղին կողմէ, 28 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին: Կը ներկայացուի Լեւոն Շանթի՝

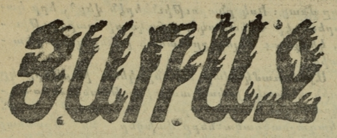
ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ թատերախաղը

Հաղորդակց.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ օթօպիւս եւ իջնել Mairie de Maison Alfort:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԱԼԱՆԻՐ, ՄՆԱՐՆԻՐ, ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆ-ՆԵՐՈՒՆ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԶԱՐԴԸ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամսեայ · 1100 ֆր., Տար · 2200, Արտ · 3600 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 19 Décembre 1952 Ուրբաթ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ - 26e Année No 6945-Նոր շրջան թիւ 2356
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ Կ'ԱՊՐԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ

Շահեկան խնդիր մը կը յուզէ «Հայաստանի Կոչնակ»ը, այս իմաստով խմբագրականի մը մէջ, (իր բառերով՝ «Հայ թերթեր ի՞նչպէս կ'ապրին»):

— «Թուղթը՝ սուղ, տպագրութիւնը՝ սուղ, առաւմաւն յարակից գործողութիւնները՝ սուղ, եւ ամէնուն դէմ բաժանորդները՝ քիչ, եւ բաժանորդագինը՝ աժան» (22 Նոյ.):

Յօդուածագիրն է Ա. Ա. Պ.: Բուն անունով՝ Պատ. Անդրանիկ Պետիկեան որ յայտնութիւն մը եղաւ Պարոնյակի «Գրչանկարներով»:

Իբրեւ խմբագիր, պատուելին բաւական բան գիտէ հայերէն թերթերու ներքին կեանքէն: Ամէն պարագայի մէջ մօտէն ծանօթ է անոնց նիւթական հոգերուն:

Այսպէս, կը բացատրէ թէ հայերէն թերթի մը «բնական» եկամուտն է բաժանորդագրութիւնը:

Բայց, «ո՞ր թերթը կրնայ իր գոյութիւնը պահել բաժանորդագրութեամբ»:

Ուրեմն կա՛մ դրամագլուխ պիտի ունենայ, եւ կամ «կռնակ» (հաստատութիւն կամ կազմակերպութիւն):

Իսկ «անկախ» թերթ՞երը, որոնք «տէր ու ապաւէն չունին»:

«Կոչնակ»ն ալ անկախներու շարքին մէջ դասելով, պատուելին գործնական ելք մը կը գտնէ, նիւթական հոգը թեթեւցնելու համար:

Ի՞նչպէս: Կա՛ն թերթ կարդացողներ եւ չկարդացողներ:

— «Չկարդացողն ալ եթէ բաժանորդագրուի՝ հայ թերթի մը հրատարակութիւնը այդքանով կարելի կ'ըլլայ որ կարդացողը չզրկուի իր ընթերցումի վայելքէն եւ կարօտէն»:

Ուրեմն, չկարդացողն ալ պէտք է բաժանորդագրուի: «Կարդացողներուն թիւը բաւական չէ հայ թերթերը ողջ պահելու»:

— «Եթէ ոչ, ուրեմն հայ թերթերուն դամբանականը կարդալու առիթը չի կրնար ուշանալ»:

Խմբագրականը նուէրներու մասին ալ կը խօսի, որոնք բոլորովին պատահական են եւ չեն կրնար հաստատուն եկամուտ մը կազմել:

Եզրակացութիւն,— կրկնապատկել իւրաքանչիւր թերթի բաժանորդներուն թիւը:

Եթէ այսքան դիւրին միջոցէ մըն ալ պիտի խուսափինք, ի՞նչ կ'արժեն մեր ազգային յաւակնութիւնները: Ի՞նչ կ'արժենք իբրեւ ժողովուրդ:

— «Ա՛ռ լեզուն, ա՛ռ գրականութիւնը, ա՛ռ պատմութիւնը, ա՛ռ հոգեւոր ձգտումները եւ աւանդութիւնները, եւ ի՞նչ կը մնայ ազգէ մը — տակ չորցած, անկենդան ոսկորներ»:

Այդ օրուան հասած չենք տակաւին:

Եւ սակայն, փաստ է որ հետզհետէ անտանելի կը դառնայ շատ մը թերթերու վիճակը՝ տնտեսապէս:

Տարբերութիւնը մեծ չէ անկախին եւ կուսակցականին միջեւ:

Ճիշդ է որ կազմակերպութեան մը հաւաքական կամքը եւ զոհողութիւնը հրաշքներ կը գործեն:

Բայց, «անկախ» կոչուած թերթեր կան որոնք շատ աւելի «հոսուն» աղբիւրներ ունին, մէջն ըլլալով «Հ. Կոչնակ»ը:

Տագնապը շատ հին է եւ ընդհանուր: Հետեւանք՝ յետամնաց բարքերու:

Ժողովուրդին ստուար մեծամասնութիւնը տակաւին կողմնակի, եթէ ոչ ծուռ կը նայի հայերէն թերթին վրայ: Չըմբռներ թէ իր ամենօրեայ կեանքին անբաժան մասն է լրագիրը:

Մանաւանդ այս օտար ափերուն վրայ, ուր յորձանքը կ'առնէ կը տանի առանց մտաւոր եւ հոգեկան սնունդի:

Ամէն ժողովուրդի մէջ ալ, թերթը չարժիչ ուժը, չըջուն խօսնակն է օրուան կեանքին: Ազգային թէ միջազգային:

Երեսուն տարուան մէջ, երեք հարիւր երեսուն պիտանի եւ անպիտան բաներ սորվեցանք: Բայց չսորվեցանք այս մէկը:

Եթէ միայն տեղայիներու օրինակին հետեւինք...

Տեսե՞ր էք ֆրանսացի ընտանիք մը որ թերթ չունենայ: Նոյնիսկ մէկէ աւելի:

Շ.

Փարիզի եկեղեցւոյ նոր կանոնագիրը

ԽՄԲ.— Փարիզի եկեղեցիէն ստացանք Կրօն. Ընկերակցութեան բարեփոխեալ կանոնագիրը, հայերէն եւ ֆրանսերէն պատճէններով, ինչպէս եւ բացատրագիր մը փոփոխութեանց առթիւ:

Ահաւասիկ այդ բացատրագիրը.—

ԿԱՆՈՆԱԳՐԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ ՀԵՏԵՒԱՆՔ Է ԸՆԴՀ. ԲԱՂՁԱՆՔԻ ԵՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՊԱՀԱՆՋԻ

Փոփոխութիւնները կատարուած են նկատի ունենալով.—

1) Տեղական օրէնքները, կանոնները եւ պայմանները:

2) Հայ. եկեղեցւոյ ոգին, դաւանանքը, սահմանադրութիւնն ու աւանդութիւնները:

Այս փոփոխութիւնները կը ձգտին մէկ կողմէ վարչական մեքենան արագ եւ արդիւնաւոր դարձնել, միւս կողմէ ընտրութիւններն ալ աւելի գործնական հիմերու վրայ դնել:

Արդարեւ, Ընկերակցութեան անդամներուն թիւին յարաճուն եւ գնահատելի յաւելումը վերջին 5 — 10 տարուան շրջանին (աւելի քան 4000 անդամ) անգործնական կը դարձնէր գումարումը ընդհ. ժողովներուն, որոնք այլեւս չէին կրնար կիրարկել օրէնսդիր եւ հաշուատու վերին մարմնի պաշտօնը, անաչառ եւ խոհական հակակշիռը, որովհետեւ անկարելի էր որ 4000է աւելի անձեր կարենային որոշ օր մը, որոշ ժամու մը, բոլորն ալ ներկայ ըլլալ որոշ տեղ մը, զբաղելու համար օրուան օրակարգի հարցերով:

Այնպէս որ 21 հոգիէ բաղկացած վարչութիւն մը կերպով մը իր վրայ կը կեդրոնացնէր զանազան իրաւասութիւններ եւ կը ստեղծէր տեսակ մը չփոթութիւն, քանի որ ընդհ. ժողով գումարելու դժուարութիւնները այդ ժողովին հակակշիռը թէական կը դարձնէին:

Այս կացութեան լուծումը կարելի էր գտնել տեղական օրէնքներուն եւ ազգ. Եկեղեցական սահմանադրութեան կիրարկումին մէջ:

Ահա թէ ինչու համար կատարուած բարեփոխութիւնները կը նախատեսեն.

1.— Ներկայացուցիչներու ժողով մը, բաղկացած 24 անդամներէ, որոնց 21ը կ'ընտրուին ուղղակի Ընկերակցութեան անդամներուն կողմէ, այսինքն ժողովուրդէն ընտրելի եւ աշխարհական, իսկ երեքը կ'ընտրուին Ներկայացուցիչներու ժողովէն, Առաջնորդ հօր առաջարկով, Փարիզի եւ փարիզեան շրջանի կրօնաւորներէն:

Ներկայացուցիչներու ժողովի անդամներուն ընտրութիւնը կը կատարուի ամբողջութեամբ եւ ամէն 4 տարին անգամ մը:

Բ.— Գործադիր մարմին մը, 7 աշխարհականներէ բաղկացած:

Այս երկու մարմինները կը գործեն նախագահութեանը տակ Առաջնորդ հօր, որուն հեղինակութիւնը այսպիսով ալ աւելի կ'ամրապնդուի:

Գործադիր Մարմինը կ'ընտրուի Ներկայացուցիչներու ժողովէն եւ կը գտնուի այս վերջինին մնայուն հակակշռին տակ:

Այդ հակակշիռը կը դառնայ այնքան դիւրին, որքան Ներկայացուցիչներու ժողովին գումարումը այլեւս գործնական որեւէ դժուարութեան չի բախիր եւ կրնայ տեղի ունենալ այնքան յաճախակի որքան պէտք ըլլայ:

Իւրաքանչիւր Մարմնի իրաւասութիւնները յստակ կերպով ճշդուած են ու վարչական մեքենան կրնայ գործել արդիւնաւէտ ու նպատակայարմար կերպով: Այս կերպով գոհացում գտած կ'ըլլան ժողովրդային արդար ակնկալութիւնները:

Կատարուած են փոփոխութիւններ ընտրութեան ձեւի ու եղանակին մէջ ալ, որպէս զի ընտրութիւնները կատարուին ալ աւելի արագ եւ անմիջական կերպով:

Այսպէս, քուէարկութիւնը պիտի ըլլայ անձամբ: Որպէսզի ամէն ոք հնարաւորութիւն ունենայ իր ընտրողի պարտականութիւնները կատարել առանց որեւէ դժուարութեան, քուէատուփեր պիտի զետեղուին ամէն տեղ ուր որ հարկ է:

Քուէարկութեան պիտի կրնան մասնակցիլ ընկերակցութեան այն անդամները, որոնք արդէն երկու տարիէ ի վեր արձանագրուած եւ վճարած են իրենց անդամատուրքը:

Այս կերպով առաջքը առնուած կ'ըլլայ վերջին պահուն արձանագրուողներուն քուէարկութենէն ծագելիք անպատեհութիւններուն:

Անդամավճարը 50էն բարձրացած է 200 ֆր.ի: Նկատի ունենալով ներկայ պայմանները, այս գումարը որեւէ ձեւով ու չափով չի կրնար վնասել Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ժողովրդ. հանգամանքին:

Կը խորհինք որ այս փոփոխութիւններ եթէ կիրարկուին այն ոգիով՝ ինչ ոգիով որ կատարուեր են, պիտի կարենան ապահովել Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ հաւատացեալներուն միջեւ խաղաղ, բեղնաւոր ու ժողովրդանուէր գործակցութիւն մը, նորընտիր սիրելի Առաջնորդ հօր բարձր հովանիին ներքեւ:

Կանոնագրային այս բարեփոխութիւններ մշակուած են օժանդակ յանձնախումբի մը կողմէ որ կազմուած էր Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ կրօն. վարչութեան կողմէ:

Այս բարեփոխութիւններ յանձնուած են նաեւ Առաջնորդ հօր կարծիքին: Անոնք պիտի ներկայացուին Ընկերակցութեան յառաջիկայ ընդհ. ժողովին, որուն վաւերացումէն յետոյ պիտի դառնան վերջնական եւ կիրարկելի:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԷՅԸ ՄԵՐԺԵՑ ՍՏՈՐԱԳՐԵԼ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թունուզի պէյը Դեկտ. 17ին վարչապետին միջոցաւ հաղորդեց մարզպանութեան թէ վերջնապէս կը մերժէ կնքել բարենորոգման այն երկու հրամանագիրները որ իրեն յանձնուած էին Բշ. օր:

Այս չարժումը մեծ զարմանք պատճառեց Փարիզի մէջ, քանի որ պէյը խոստացած էր ստորագրել, որպէսզի վերահաստատուի վարչական մեքենան: Երկու հրամանագիրները կը վերաբերին վարչական խնդիրներու եւ քաղաք. հանգամանք չունին: Եթէ ստորագրուէին, պիտի հաստատուէր թէ Պէյը կ'ուզէ հաշտարար դիրք մը բռնել, դիւրացնելով բարենորոգումները:

Դահլիճը բացառիկ նիստի մը հրաւիրուած էր երէկ, այս նոր տագնապը քննելու համար: Կը կարծուի թէ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, ինչպէս 1943ին: Թունուզի մարզպանը, որ Փարիզ կը գտնուի, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Շումանի հետ: Մարզպանը երկու շաբաթէ ի վեր լիազօրութիւն կը խնդրէ, ի հարկին գահընկէց ընելու համար պէյը: Յայտնի չէ թէ դահլիճը որքան յառաջ պիտի երթայ. բայց Փինէ կ'ուզէ գործել «արագ եւ վճռական»::

Առանց պէյի կնիքին հրամանագիրները չեն կրնար օրէնքի կարգ անցնիլ Թունուզի մէջ: Վերոյիշեալ երկու պաշտօնագիրները կապ ունէին քաղաք. եւ գիւղական խորհուրդներու ընտրութեանց հետ եւ երբեք վիճելի չէին սեպուած:

Իրազեկներ կը կարծեն թէ Ֆրանսա դեռ պիտի համբերէ, նկատի առնելով արաբական աշխարհին յուզումը եւ իր փափուկ դիրքը Ազգաժողովին առջեւ: Բայց եւ այնպէս, կրնայ գործի ձեռնարկել նախ հեռացնելով պէյին երկու որդիները եւ մանաւանդ իշխան Շատին, որ գլխաւոր խորհրդատուն է: Շատեր կը կարծեն թէ պէյը անկեղծ էր երբ խոստացաւ ստորագրել Բշ. օր, բայց իշխանը թելադրած է ձգձգել:

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը աւելի ծանր է այժմ: Փարիզ ստիպուած է կամ տեղի տալ ճնշումին եւ կամ կտրուկ միջոցներ ձեռք առնել:

× Ուրիշ վրդովիչ խնդիր մը,— թերթերը կը գրեն թէ զինեալ վաշտեր կազմուած են Լիբիոյ մէջ, զարնելու համար ֆրանս. պահականոցները եւ կայարանները՝ հարաւ. Թունուզի մէջ: Երեք օր առաջ յարձակում գործեցին 15 հոգի, ամերիկեան համազգեստով, անգլ. հրացաններով եւ իտալական ռումբերով: Հետապնդումներէ կը հասկցուի թէ 300 հոգինոց վաշտ մը կազմուած է անապատին մէջ, իբրեւ առաջին զօրամաս:

ԹՇՆԱՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ՄԱՐՈՔ

Գահիրէի ամերիկեան դեսպանը ունկնդրութեան ընդունեցաւ Եգիպտոսի արտ. նախարարին կողմէ: Կ'ըսուի թէ խօսակցութիւնը կապ ունէր Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրներուն հետ եւ թէ Մ. Նահանգներուն միջամտութիւնը խնդրուած է, պէյը պաշտպանելու համար:

Դշ. օր ազմկալի ցոյցեր տեղի ունեցան Գահիրէի Ֆուատ Ա. համալսարանին մէջ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն դէմ: Տասներկու հազար ուսանողներ, որոնց մէջ էին շատ մը ուսուցիչներ եւ իւլէմաներու պետը՝ չէյխ Իպրահիմ, բացագանչեցին.

— «Մեր արիւնը պէտք է հոսի արաբական դատին համար»:

× ՄԱԿին քաղաք. յանձնախումբը Դշ. օր 5ի դէմ 40 ձայնով քուէարկեց Պրազիլիոյ բանաձեւը, որով յոյս կը յայտնուի թէ Ֆրանսա պիտի բանակցի Մարոքի հետ, սախպողաբար, ինքնորի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

1920ԻՆ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԽԵՂԴԵՑԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

(Գ. Խ. վերջին մաս)

ԳՆԴԱՊԵՏ ԻՍՄԷԹԻ ՆԱՄԱԿԸ ՔԵԱԶԻՄ ԳԱՐԱՊԷՔԻՐԻ

Հայկ. բանակներու դէմ մեր յարձակումը յետաձգել, պատճառ պիտի դառնար, որ նաեւ Արեւմտ. ճակատի վրայ տկար մնայինք: Երբ Կարսի մէջ առիթ ունեցայ տեսակցիլ հանգուցեալ սիրելի բարեկամիս՝ Քեազիմ Գարապէքիրի հետ, ինծի ցոյց տուաւ գնդապետ Իսմէթի (Իսմէթ Ինէօնիւի) իրեն ուղղած մէկ նամակը, որ այդ օրերու կացութիւնը լուսաբանելու տեսակէտով ուշագրաւ տողեր կը պարունակէր :— Ահաւասիկ քանի մը տող այդ նամակէն :

— « Սիրեցեալ եղբայրս՝ Քեազիմ,

... « Արեւել. ճակատի յարձակման խնդիրը ջլատեց մեզ ու մեր դատը: Այնքան սրտնեղած էի եւ այնքան դժուարին կացութեան մը մատնուած էինք, որ շունչ առնելու բացուածքի մը կը կարօտէինք կարծես: Այդ հնարաւորութիւնը դուն ըստեղծեցիր: Ապրուած երկար կեանք տայ քեզի : Արեւել. ճակատի մեր կացութիւնը փափուկ փուլի մը մէջ մտած է: Եթէ հնարաւորութիւն ստեղծուի դրական արդիւնքի մը հասնելու, մեր առջեւ կը բացուի յաջողութեան ճամբան: Արեւմուտքի մէջ դժնդակ կացութեան մատնուած ենք, սիրելի Քեազիմ: Անիշխանութիւն եւ ներքին էնթրիկներ ...Ռազմանիւթի պակաս (Թուակա՛ն՝ 28 Նոյեմբ. 1920 — 1336):

Հակառակ զօրավարներ Ալի Ֆուատի եւ Գարապէքիրի պնդումներուն սպայակոյտի նախագահութիւնը կը յամառի յետաձգել Հայաստանի վրայ յարձակումը

ԾԱՆՕԹ. ԱՄԱՏԵԱՆԻ.— Նոյնութեամբ թարգմանեցինք զօր. Ալի Ֆուատի յուշերու նախորդ մասերը: Ինչպէս կը պարզուի զօրավարին խորհրդածութիւններէն, Գարապէքիր եւ ինք համոզուած էին, որ հարկ չկար բոլշեւիկներու հետ համաձայնութեան մը թուականին սպասել, յարձակման անցնելու համար Հայաստանի դէմ: Զօր. Ֆուատի հետագայ խորհրդածութիւններն ալ կը կը միտին արդար հռչակել իր եւ Գարապէքիրի այն համոզումները, թէ օրուան կացութիւնը նպաստաւոր էր այդ յարձակումը չյետաձգելու ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ: Եւ սակայն, ինչպէս պիտի եզրակացնէ նոյն զօր. Ալի Ֆուատը, կառավարութեան եւ սպայակոյտի նախագահութեան տեսակէտը ՄՆԱՑ ԱՆՓՈՓՈԽ: Միլլի իշխանութիւնը վճռած էր գործի չձեռնարկել, մինչեւ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ : Այն հիմնական պայմանով, որ այդ համաձայնութիւնը յստակ կերպով ճշդէր նիւթական եւ զինուորական այն օժանդակութիւնները, զորս պիտի ընծայէին բոլշեւիկները :

Արդ, խօսքը կուտանք դարձեալ զօր. Ալի Ֆուատի, որ ստորեւ թարգմանուած իր խորհրդածութիւններով եւ մէջբերումներով կ'ուզէ դարձեալ արդարացնել իր եւ Գարապէքիրի համոզումները, եւ սակայն կարեւորութեամբ կ'աւելցնէ, թէ իրենց պնդումներն ու տեսակէտները անլսելի մնացին :

ԳՆԴ. ԻՍՄԷԹ ՊԷՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Թէ 1920ի Սեպտեմբերին կառավարութիւնն ու սպայակոյտի նախագահութիւնը ինչ յոռետես օրեր կ'ապրէին,— կը հաստատուի այն իրողութիւններով, որ Անգարա կը պարպուէր եւ կառավարութիւնն ու Ազգ. Ժողովը կը փոխադրուէին Սվազ: Արեւմտեան ճակատի մեր կացութիւնը որ եւ է յոյս չէր ներշնչէր :

Եւ սակայն, ընդհ. սպայակոյտի դեր նախագահ գնդ. Իսմէթի յայտարարութիւնները, Ազգ. Ժողովին մէջ, 25 Սեպտեմբերին, կուգային հաստատել թէ ան յոռետես ըլլալէ դադրած է ի մասին արեւմտ. ճակատի մեր կացութեան եւ համոզուած է, թէ հարկ է յետաձգել արեւել. ճակատի յարձակումը :

Այդ կարեւոր յայտարարութիւններու մէկ մասը կուտանք այստեղ.

— « Առենէ մը ի վեր, արեւմտ. ճակատի վրայ զին. կարեւոր գործողութիւններ տեղի չեն ունենար... Կ'ուզեմ անդրադառնալ խնդրի մը, որ ձեզ կը շահագրգռէ բոլորդ: Այդ խնդիրը այն է, թէ ի՞նչ կացութիւն կը պարզէ արդեօք զին. մեր կացութիւնը եւ ի՞նչպէս կը տեսնենք ապագան:

Վստահութեամբ կը նայինք ապագային (ձայներ.— «Մաղթելի է»...): Անշուշտ, երկրի գերագոյն պաշտպանութեան հսկելու պարտականութիւնն ունեցող նախարարութիւններ եւ զին. բարձրագոյն իշխանութիւններ նկատի ունին դառն ու նպաստաւոր ամէն հաւանականութիւն, որոնց հետ դէմ առ դէմ կրնանք գտնուիլ: Զին. անկիւնէ դիտելով, մենք ապահովութիւնն ունինք յաջողելու, եւ կը հաւատանք մեր ապագային: Կրնամ ըսել, թէ ամէնէն տագնապալի օրերը անցուցած ենք արդէն: Արեւմտ. ճակատի վրայ, մեր թշնամիները երկու զէնքերու ապաւինեցան: Յուն. բանակը եւ երկպառակութիւն ստեղծելու փորձերը: Տեղեակ էք, որ երկպառակութեան բոլոր այդ փորձերուն մէջ թշնամին ձախողած է: Կրնամ յայտարարել, թէ նաեւ զին. տեսակէտով աւելի քան ուժեղ ենք այսօր: Անշուշտ, թշնամին նոր ուժեր եւ երկպառակութեան նոր փորձեր զօրաշարժի ենթարկած է մեր անկախութեան դէմ: Այս նոր ուժերուն եւ փորձերուն դէմ ալ վճռական պայքար պիտի տանինք :

Վեց ամսուան փորձերը ցոյց տուին, որ թշնամիներու կողմէ մեզ զգետնելու համար ի գործ դրուած ճիգերը ապարդիւն մնացին: Ներկայիս, Յոյներն ու Հայերը միաժամանակ գործի լծուած են մեզի դէմ. սակայն, այս փորձերը չեն անցնիր սահմանը հրոսակային կռիւներու : Անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ձեռք առած ենք անոնց դէմ : Առ այժմ, արեւմտ. ճակատի վրայ բոլոր միջոցները ձեռք առած ենք երկրի պաշտպանութեան համար: Եւ վստահ ենք, որ անոնք դրական արդիւնքով պիտի պսակուին (ձայներ.— Մաղթելի է ...) :

ԻՍՄԷԹ ՊԷՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԻԶԶԷՏՏԻՆ ՊԷՅԻ

1920ի Սեպտեմբերի վերջը, քննութեան ձեռնարկած էի Էսքիշէհիրի շրջանին մէջ: Այս առիթով, հանդիպեցայ Քարաճաշեհիր: Եւ առիթը ունեցայ նաեւ տեսակցելու 61րդ զօրաբաժնի հրամանատար Իզզէտտինի հետ (ապագային զօրավար Իզզէտտին Չալըշլար): Երբ կը խօսէինք Ուշագի կռիւներու մասին, խօսք դարձաւ հրոսակային կարգ մը խումբերու կողմէ շրջակայ գիւղերու վրայ կատարուած յարձակումներու եւ չարիքներու մասին: Իզզէտտին կսկիծով յայտնեց, թէ այս յարձակումները դառնութիւն եւ հիասթափութիւն ստեղծած էին գիւղերու բնակչութեան մէջ եւ պատճառ դարձած, որ ժողովուրդը պաղի կառավարութենէն: Իզզէտտին պէյ աւելցուց նաեւ, թէ այս ցաւին դարման տանելու համար դիմում կատարած է Մուսթաֆա Քեմալ փաշայի եւ գնդ. Իսմէթ պէյի: Իսմէթ պէյ, այս դիմումին ի պատասխան, հետեւեալ պատասխանը ուղղած էր Իզզէտտին պէյի .

— « Պիտի գայ ժամանակը, երբ մեր կանոնաւոր բանակներով վերջ պիտի տանք հրոսակային յարձակումներուն: Բոլոր հրամանատարները պէտք է գիտնան այս պարագան:

« Մեր հիմնական նպատակն է նախ ապացուցանել, թէ յունական յարձակումը պիտի չկարենայ զգետնել մեզ: Նաեւ փաստել, թէ յուն. բանակները ի վիճակի չեն Անատոլուն գրաւելու: Այս երկու նպատակներուն մէջ յաջողելէ ՎԵՐՋ, պիտի գայ ժամը ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԻ: Մաղթելի է, որ մօտալուտ ճակատամարտին մէջ ապահովենք ամբողջական յաղթանակը »:

ԳՆԴ. ԻՍՄԷԹ ՊԷՅԻ ԱՅՍ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՆՈՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԷՋ ԲԵՐԵՆՔ ԱՅՍՏԵՂ ՅՈՅՑ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՈՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒՄԻՆ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ՄՏԱՍԵՒԵՌՈՒՄ ՄԸ ԴԱՐՁԱԾ ԷՐ ԸՆԴՀ. ՍՊԱՅԱԿՈՅՏԻՆ ՀԱՄԱՐ:

ԾԱՆՕԹ. ԱՄԱՏԵԱՆԻ.— Այստեղ վերջ կը գտնեն զօր. Ալի Ֆուատ Ճեպէսոյի յուշերու այն մասերը, որոնք կապ ունին Թուրքեւբոլշեւիկեան գործակցութեան գաղափարին եւ որոշումին հետ: Զօրավարը ներկայիս կը գրէ իր յուշերը՝ արեւմտեան ճակատի կռիւներուն շուրջ: Կը հետեւինք իր յօդուածաշարքին, այս հարցերուն կապակցաբար իր նոր էջերը եւս քննելու համար:

Մեր նպատակն էր պատմական այս կարեւոր փաստաթուղթերը ծանօթացնել հայ հանր. կարծիքին եւ հրաւիրել մեր լաւատեղեակ գրիչները խորհրդածութեան եւ վերլուծումի նիւթ դարձնելու այս հաստատումները :

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 10 Դեկտ. (Յառաջ).— Դեկտ. 7ի քաղաքապետ. ընտրութիւններըջախջախիչ յաղթանակ մը եղան Դաշնակցութեան համար, որ իր թեկնածուներու առանձին ցանկերով ասպարէզ իջած էր Պէյրութի հայաբնակ շրջաններէն Պուրճ Համուտի կամ Անդր Նահրի, Մուտաուարի կամ Գարանթինայի եւ Էշրէֆիէ — Ռըմէյլ — Սէյֆի միացեալ շրջանակին մէջ: Դաշնակցական ցանկերու դէմ, բոլշեւիկ — հնչակ — ռամկավար խառնիճաղանճը, մէջտեղ նետած էր իր հակացանկերը, իր թեկնածուներով: Կը նշանակէ՝ գործնապէս եւ ոգի ի բորին մասնակցեցաւ այս ընտրութիւններուն :

Դաշնակցութիւնը իր ամէնէն ջախջախիչ յաջողութիւնը ունեցաւ Մուտաուար — Գարանթինայի ընտրական շրջանակին մէջ, որ մինչեւ երէկ կը նկատուէր հակադաշնակցական մեծ բոյնը Պէյրութի մէջ: Կարեւոր համբանք մը կը ներկայացնեն այնտեղ բոլշեւիկներն ու բոլշեւիկատիպ հնչակեանները: Հակառակ, սակայն, այս իրողութեան, Դաշնակցական ցանկը շահեցաւ 150 քուէներու առաւելութեամբ եւ մեր թեկնածուն, ընկ. Յակոբ Աչճեան, իր արաբ գործակցին հետ, ընտրուեցաւ քաղաքապետ. խորհուրդի անդամ: Քուէարկութեան մասնակցողներու թիւը կը մօտենար 2300ի :

Այսպիսի կէտի մը վրայ, այս ուշագրաւ յաջողութիւնը ունենալէ վերջ, արդիւնքը տարբեր պիտի ըլլար անշուշտ Պուրճ Համուտի անկախ քաղաքապետութեան շրջանակին մէջ, ուր հինէն ի վեր, ընկերներու եւ համակիրներու մեծ ուժ մը կը ներկայացնէ Դաշնակցութիւնը: Այստեղ, միացեալ խառնիճաղանճը հազիւ կրցաւ ապահովել քուէներու 100էն 30ը: Մնացեալ հարիւրին 70ը ստացաւ Դաշնակցութիւնը եւ ընտրուեցան անոր 11 թեկնածուներն ալ, որոնց 4ը Արաբներ էին : Ընտրուածներէն մէկն է Պուրճ Համուտի հայ կաթողիկէ համայնքին հոգեւոր հովիւը Հ. Պօղոս Արիս :

Էշրէֆիէ — Ռըմէյլ — Սէյֆի միացեալ թաղերուն մէջ է, որ թեկնածուներու բազմութեան պատճառով համեմատականի մնացին բոլորը, որոնց մէջ նաեւ մերինը՝ ընկեր Տոքթ. Յակոբ Պէրպէրեան: Ընտրութիւնները կը կրկնուին Դեկտ. 14ին :

Աւելորդ է ըսել, թէ այս ընտրութեանց առթիւ ալ բորբոքեցաւ հակադաշնակցական կիրքը: Նախ քան ընտրութիւնները, մեր հակառակորդները ամէն ձեւ փորձեցին հեղնելու, խծբծելու եւ վարկաբեկելու համար Դաշնակցութիւնը, ինչ որ անցաւ բոլորովին ապարդիւն: Հեղեղը գնաց, աւազը մնաց: Իսկ ընտրութիւններէն վերջ, երբ կատարեալ էր հակառակորդ ճակատի պարտութիւնը, կիրքն ու մոլուցքը հասան իրենց գագաթնակէտին:

Այժմ ռամկավար եւ հնչակեան թերթերը կը խօսին երեւակայական ապօրինութեանց ու ահաբեկումներու մասին, որոնց հետեւանքով, խեղճ հակադաշնակցականները վախցեր են մօտենալ քուէտուփերուն եւ մնացեր են տուները... Ապա թէ ոչ պիտի ստանան եղեր քուէներուն հարիւրին իննսունը... Ու հիմա ելեր բաց նամակներ կ'ուղղեն Հանրապետութեան նախագահին ու վարչապետին, որպէսզի չեղեալ նկատուին այս ընտրութիւնները ...

Բոլոր այս իրադարձութեանց մէջ ամէնէն աւելի վրդովում պատճառեց հայ երեսփոխան Տ. Տոսպաթի ընթացքը: Անիկա, ոտքով - ձեռքով մըտած էր ընտրական պայքարի մէջ, Դաշնակցութեան դէմ եւ ընտրութեանց ամբողջ օրը անցուց Պուրճ Համուտի մէջ, ուղղութիւն տալով բոլշեւիկներուն, հնչակեաններուն եւ ռամկավարներուն:

Տ. Տոսպաթ, որ այժմ, պարտուելէ վերջ, ապօրինութիւններ եւ ահաբեկումներ կը թուէ, ներկայ էր ընտրական կեդրոններու մէջ մինչեւ քուէտուփերուն փակումը: Ներկայ ըլլալով հանդերձ, սակայն, մինչեւ այդ պահը ոչ մէկ խօսք ըրաւ բողոքելու համար «տխրող» ահաբեկումներու դէմ: Չէր ալ կրնար, որովհետեւ ամէն ինչ կ'ընթանար ազատ ու խաղաղ պայմաններու մէջ: Պարտութիւնը պարզուելէն վերջն է որ երեւան ելան «զեղծումներն» ու «ահաբեկումները», որոնց մասին ալ սակայն ոչ մէկ փաստ ունի: Ամբողջ բռուածը խօսք է եւ ուրիշ ոչինչ: Այն ալ ինչպիսի խօսք ...

Ընտրութեանց յաջորդ օրն իսկ, իր հրատարակած Ֆրանսերէն «Le Soir» թերթին մէջ, Տ. Տոսպաթ, անլուր որակումներով սկսաւ յարձակիլ յանուանէ նախատել Դաշնակցութիւնն ու Դաշնակցականները, անոնց գործակից ցոյց տալով բոլոր պետական սպասարկութիւնները, օրուան վարչապետէն մինչեւ յետին ոստիկանը ...

— «Դաշնակները ահաբեկում սփռեցին Պուրճ Համուտի մէջ... Դաշնակ յարձակման խումբերը մէկ րոպէ իսկ չդադրեցան ահն հասցնելէ Թիրօ - Սանճաք, Մարաշ եւ Թրատ թաղերուն մէջ... Դաշնակներու հրոսասումբը... Մարդասպան Դաշնակները»... եւն. եւն.:

Le Soirի բոլոր ընթերցողները, մինչեւ իսկ խմբագրին բարեկամները, ափ ի բերան մնացին եռամինակ խորագիրներու տակ եւ Ա. էջին վրայ շարուած այս անուանարկութիւնները կարդալով: Բոլորը կ'ըսեն, թէ Տիգրան Տոսպաթ կրնար այս անարգանքները լայնքին ու երկայնքին փռել իր տրամադրութեան տակ գտնուող հնչակեան եւ ռամկավար թերթերու մէջ, բայց դատապարտելի ընթացք ունեցած է ան գրելու այս բոլորը Ֆրան -

Հրէշային ոճիր մը դատը

Երեքշաբթի Մէցի զինուորական ատեանին առջեւ բացուեցաւ հրէշային ոճիրի մը դատավարութիւնը: Ամբաստանեալներն են բժիշկներ Իօկէն Հակըն եւ Օթթօ Պէքընպախ: Հակըն ունի բազմաթիւ գիտական տիտղոսներ, մասնագէտ է ժահրերու, անգամ Ռոքֆէլլըր կաճառին գիտ. հետազօտութեանց, դասախօս մանրէաբանութեան, Ռուպէր Քօխի հաստատութեան մէջ:

Նմանապէս տիտղոսներ ունի Օթթօն :

Այս երկու գիտունները կ'ամբաստանուին թէ ռազմագերիներու վրայ փորձած են ժահրեր եւ պատուաստներ, որոնց անվնաս ըլլալը չէին կրնար երաշխաւորել: Մարդկային փորձանիւթեր (cobaye) գործածած են, որ իրենց առատօրէն կը ճարէին արգելափակման կայանները: Իրենց յանձնուած դժբախտներուն վրայ դարշելի փորձեր կ'ընէին որ շատ յաճախ աննկարագրելի տառապանքներէ վերջ, մահ կը պատճառէր :

Ուսումնասիրելու համար որոշ դեղերու դարմանումը, պատերազմի կազերէն շնչահեղձներու վրայ, նախ այս կազին ազդեցութեան կ'ենթարկէին, յետոյ կը դիտէին դարմանումի արդիւնքը: Այսպէս ըրին Իփէրիթին, լուսածին կազին, դեղին տենդին ժահրին համար: Քանի մը ամսուան ընթացքին հարիւրէ աւելի մահեր պատահեցան :

Իրենց խիղճը հանդարտեցնելու համար, այս գիտունները կ'ըսէին. «Ասոնք մարդ չեն, Հրեաներ են, գնչուներ, Լեհեր, մահապարտներ : Թող գոնէ իրենց մահը ծառայէ գիտութեան, թող օգտակար ըլլայ մեզի պէս դերադաս ցեղի մը »:

Իրենք զիրենք պաշտպանելու համար , ըսին թէ նախապէս իրենց վրայ կատարեցին: Թէեւ պատուաստը բոլորովին տարբեր ազդեցութիւն կը գործէ առողջ մէկուն, եւ տկարացած մարդու մը վրայ :

Աւելի տմարդի պարագայ մը, — կ'ըսէին թէ ընտրուած ռազմագերիները համաձայն էին :

Մինչդեռ մեծ մասը չէր գիտեր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ:

Ամբաստանեալները վեց հոգի են, բայց չորսը անհետացած, թերեւս անձնասպան եղած են:

Ամէնէն տմարդին պրոֆ. Հիրթն էր: Կ'ուզէր կմախքներու հաւաքածոյ մը կազմել, սեմական տիպարէն: Ջոհերը երիտասարդներ պէտք է ըլլային եւ պէտք է մարդկային որոշ տեսակ մը ներկայացնէին :

Դիմեց Հիմլէրի որ ըսաւ թէ աւելի դիւրին բան չկայ: Արգելարանները ղրկեցին մասնագէտներ, որոնք խիստ մեծ ուշադրութեամբ կը չափէին գանկերը: Այս կերպով ընտրեցին 87 Հրեաներ Կեդր. Եւրոպայէն ,որոնց մէջ երեսուն կիներ, բոլորն ալ անհետացան 1943ին ասիտ սիանհիտրիքէ, ինչպէս կը պահանջէր փրոֆէսէօռ Հիրթ: Քառամէնէն ալ ուրիշ մարդկային տիպարներ պահանջեց, փորձելու համար տարբեր շիճուկի մը ազդեցութիւնը, պաշտպանելու համար զինուորները իփէռիթի դէմ: Միեւնոյն ատեն որոշ տկարութիւն մը ունէր հաւաքածոյ կազմելու եւ կ'ընտրէր «եկածներուն» մէջէն ամէնէն լաւ կազմուածները որպէսզի կմախքներու լաւ հաւաքածոյ մը ունենար :

Հակըն եւ Կրաէֆ կը պահանջէին ողջ մարդիկ, նախընտրաբար գնչուներ բծախտի շիճուկը փորձելու համար: Ուխտումի վրայ, Հակըն կէսը կ'առնէր եւ կ'ախտաղերծէր: Այսպէս գտան շիճուկին արգելիչ արժէքը: Այլեւս բծախտի (բծաւոր ժանտատենդ) դէպք չպատահեցաւ :

Մինչեւ 1942 Ստրասպուրկի գերմանական համալսարանի վեց դասախօսներ շիճուկը կը փորձէին մուկերու եւ ճագարներու վրայ, զորս կը մեծցնէին Ստրութհօֆի մէջ: Բայց յետոյ այս եղանակը շատ ծանր թուեցաւ, եւ նախընտրեցին «մարդկային նիւթը»: Այն թուականին էր երբ բծախտի համաճարակը աւերներ կը գործէր Ռուսիոյ գերման զինուորներուն մէջ : Պէտք էր որ հետազօտութիւնները խտացնէին, պայքարելու համար հիւանդութեան դէմ: Հիրթ կը գանգատէր թէ իբրեւ «մարդակազմական կտորներ» կը ստանար մսազերծ դիակներ Ռուսիայէն: Պէտք ունէր թարմ դիակներու, լաւ սնունդ առած մարմիններու :

Պերլին գրեց եւ իրեն պատասխանեցին թէ Ստրութհօֆը երկու քայլ է: Սկսաւ ընտրութիւնը: Խնամքով զատեցին լաւ կազմուած այրեր եւ կիներ: Եւ քանի որ բաւարար չափով չկար, Աուշուիցէն կամ ուրիշ արգելարանէն «ապսպրեցին»: Արգելափակումը, ճամբորդութիւնը ազդեցին անոնց վրայ: Խնամքով մեկուսացուցին զանոնք: Երեք շաբաթ միեւնոյն սնունդը տուին, ինչ որ ճակատի զինուորին: Միեւնոյն ատեն կազի սենեակը կը շինուէր, որ երբ պատրաստ ըլլար, փուռը կը ղրկուէին: Յաջորդ օրը գիտ. կաճառը կը ստանար թարմ դիակներ :

1944ին, ազատագրութեան ատեն տակաւին կը մնային «մարդակազմական այս կտորները» Հիրթի գիտ. աշխատանոցին մէջ: Ամէնը հրկիզուած չէին: Դեռ կը մնային 17 դիակներ :

Աշխարհի ամէն կողմէ գիտնականներ ներկայ են դատավարութեան, իսկ գիտական համալսարանը պահանջեց որ դատը արձանագրուի մայնիթոփօնի վրայ, որպէսզի բան մը չկորսուի այս «հոյակապ դատէն» :

Ամբաստանագիրը դեռ շատ աւելի քստմնելի դէմքեր կը յիշէ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան, Տարօնի սոխակը, Լիբանան գացած է, շարք մը երգահանդէսներ տալու համար Պէյրութի եւ Հալէպի մէջ:

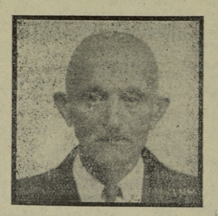
Կը յիշուի թէ Տիկինը երկու տարի առաջ ալ Ամերիկա գնաց, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով հայրենակարօտ բազմութեանց մէջ :

սերէնով, նաեւ ոչ-հայ ընթերցողներու համար, իր իրիկնաթերթին մէջ:

Եւ հիմա, միացեալ խաժամուժին գլուխն անցած կը ջանայ բեկել տալ Դեկտ. 7ի ընտրութիւնները, այն միամիտ հաւատքով, թէ այդ օր մանչ ծնածը, ուրիշ օր մը կրնայ աղջիկ ծնիլ ...

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՅԱԿՈԲ ԽՈՋԻԿԵԱՆ ՊԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐԷՆ ՈՐ ՄԵՌԱՒ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ

ԻՆՉՊԷՍ ՆԵՐՍ ՄՏԱՆ

Անցեալ շաբթու հաղորդած էինք ընկեր Յակոբ Խոջիկեանի մահը Թրոյի մէջ (Մ. Նահանգներ) :

Հանգուցեալ ընկերը, Պանք Օթոմանի հերոսներէն «Հաճի», որ Տիվրիկի Օտուռ գիւղէն էր, հետեւեալ ձեւով պատմած է յարձակումը (14 Օգոստոս 1896).—

Վեց հոգի որոշուած էին իբրեւ նախայարձակները: Անմիջապէս որ անոնք յարձակէին, Պանքէն ոչ շատ հեռու գտնուող անգլիական դպրոցին մէջ եւ շրջակաները հաւաքուած 60 անձեր օգնութեան պիտի փութային եւ գրաւէին Պանք Օթոմանը :

Ղեկավար ընկերներէն Արմէն Գարօ եւ Հրաչ, որպէս պանքայի յաճախորդներ, նախ ներս մտան պանքէն :

Վեց հոգինոց խումբը, տրուած նշանի վրայ, յարձակում գործեց դրան պահակներուն վրայ: Պանքի դրան առջեւ կեցող ոստիկանի մը դնդակով զարնուեցաւ Բաբգէն Սիւնին, որ վիրաւոր վիճակի մէջ սպաննեց ոստիկանը :

Այդ պահուն ընկերներէն մէկը սանդուխներէն վարինկաւ եւ մէջքը կապած ռումբերը պայթեցան: Բաբկէն Սիւնի մեռաւ: Ժամը ճիշդ 12ին, 30 հոգի մտանք պանքը: Մնացած 30 անձերը չկրցան մտնել: Պանքան գրաւելէ վերջ, բոլոր օտար պաշտօնեաները լեցուցինք սենեակի մը մէջ:

Պանքային վրայ դրօշ պարզուեցաւ, որ նշան էր թէ դուրսի ընկերները կրնային դիմում կատարել օտար դեսպանատուներուն: Իսկ պատուհաններէն չուանով վար իջեցուցինք Պանքի տնօրէնը, որպէս զի ներկայացնէր հայ ֆետայիներու պահանջները Թուրք կառավարութեան :

Օտար դեսպանատանց ներկայացուցիչներ ճերմակ դրօշներով եկան բանակցելու Արմէն Գարոյի հետ :

Թրք. կանոնաւոր զինուորներ եւ խուժան մը ամէն ուղղութեամբ յարձակում կը գործէին: Այդ օրը Թուրքերէն 10 հոգի մեռան եւ 3 հոգի վիրաւորուեցան: Իրիկուան դէմ հաղորդուեցաւ թէ ֆետայիներու պայմանները ընդունուած են եւ ռուս դեսպանատան կողմէ Պ. Մաքսիմով խոստացաւ, որ մեր պահանջները պիտի կատարուին եւ մենք ապահովութեամբ պիտի մեկնինք արտասահման :

Օտար դեսպանատանց ներկայացուցիչները առջեւէն եւ մեր ընկերները անոնց ետեւէն, եւ զէնքերը իրենց ձեռքերուն մէջ պատրաստ բռնած, քալե-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԱ.— ՄՈՒԿԵՐԸ ԱՅՆՔԱՆ ԱԼ ԿՈՅՐ ՉԵՆ

Պատահօրէն լոյսին կը հանուի պատմութեան մը, որ կը գրաւէ ամբողջ աշխարհի ուշադրութիւնը: Այսպէս, վերջերս լսուած է ամէնէն սարսռալի պատմութիւնը երեսուն եւ չորս տարեկան հրապուրիչ Ֆրանսուհիի մը, Օտէթ Սէնսըմի, որ ամուսնացած է բրիտանացիի մը հետ եւ մայր է երեք սիրուն աղջիկներու :

Ապրող միակ կին հետախոյզն է, որ ստացած է «Ճորճի Խաչ»ը: Երբ ձերբակալուեցաւ, Գերմանացիները ամէնէն ահարկու չարչարանքներով տանջեցին զայն: Ուրիշ դիւահնար բաներու կարգին, զորս գերմարդերու ցեղը ըրաւ անոր, մէկիկ մէկիկ քաշեցին անոր ոտնամատներուն եղունգները: Բայց ան քաջօրէն տարաւ ատիկա, փոխանակ մատնելու իրեն հետ անկարգելով վար իջած հետախոյզն ու հրամանատար սպան, հարիւրապետ Փիթըր Չըրչիլը :

Անկարգելներով Եւրոպա կիներ իջեցուած ըլլալու իրողութիւնը հասարակութեան յայտնուեցաւ պատերազմէն վերջ միայն, երբ աշխարհ սահմռկած էր լսելով հաստատումները բրիտ. պատերազմական ատեանի մը առջեւ դատուող 12 S. S.-ներու, որոնք ամբաստանուած էին՝ Նացվայլըրի արգելարանին մէջ 4 Անգլուհիներ ողջ ողջ այրած ըլլալու ոճիրով :

Անոնցմէ մէկն էր 28 տարեկան Տիանա Հոփ Ռոտէնը, որ Ֆրանսայի անկումէն վերջ կտրուած մնացած էր Հարաւ.Ֆրանսայի մէջ, ուր կ'ապրէր իր ծնողքին հետ: Սպանիոյ եւ Փորթուկալի վրայով փախաւ ան Անգլիա, միացաւ Կանացի Օժանդակ Զինեալ Ուժերուն եւ կամաւոր արձանագրուեցաւ հետախուզ. գործի համար: Մարզուելէ վերջ նետեցին զայն Տիժոնի մօտերը, ուր կապ հաստատեց Ֆրանս. մաքիներու հետ:

Քանարիսի Գաղտնի Սպասարկութիւնը ձերբակալեց զայն եւ ղրկեց Նացվայլըրի արգելարանը: Այնտեղ նետեցին զայն դիակիզարանի փուռը, մինչ արգելարանի բժիշկը կեցած էր մօտը :

Ուրիշ տիպիկ պարագայ մըն է Վիոլէթ Շապոյինը Բրիտանացի աղջիկ մըն էր ան Սթօքուէլէն եւ ամուսնացած էր Ֆրանսացի ազատ սպայի մը հետ: Սպան սպաննուած էր Էլ Ալամէյնի մէջ եւ Վիոլէթ, որ կրտսեր հրամանատար մըն էր Բանակի Փոխադրական Սպասարկութեան մէջ, կամաւոր գրուեցաւ լրտես. գործի համար, որպէսզի իր վրէժը լուծէ, ինչպէս կ'ըսէր ինք: Երկիցս, յաջողապէս անկարգելով իջաւ Ֆրանսա, բայց երրորդ անգամին մատնուեցաւ եւ ղրկուելով Ռաւէնզպրիւքի արգելարանը, սպաննուեցաւ հոն 1945ի Յունուարին :

Կիներէն շատերը, որոնք այնքան հիանալի կերպով աշխատեցան դաշնակից հետախուզութեան համար, բառին ճշգրիտ իմաստով գաղտնի սպասարկութեան անդամներ չէին: Հարիւր կամ հարիւրի մօտ այն կիները, օրինակի համար, որոնք անկարգելով իջան թշնամի հողերու վրայ ուրիշ քանի մը հազար այրերու հետ, նախ քան Ազատագրման Օրը, մաս կը կազմէին օդանաւերով փոխադրուող հետախուզ. ուժերուն, զօր. Այզընհաուըրի ուղղակի հրամաններուն տակ :

Ֆրանսայի կամ Տանիմարքայի մէջ գործած ստորերկրեայ ճակատի ղեկավարներէն շատեր, իրենց հրահանգներն ու խափանարարութեան վերաբերեալ նիւթերը ստացած են հազիւ իրենց քսաներորդ տարիքը բոլորած աղջիկներէ :

Անցեալ պատերազմի ընթացքին գաղտնի սպասարկութեան գործին մէջ թերեւս ամէնէն կենսական յաջողութիւնը ունեցաւ փոքրիկ, սեւ մազերով Ֆրանսացի աղջիկ մը, որուն իրական անունը տակաւին պէտք է գաղտնի մնայ: Ուոշինկթընի, Լոնտոնի եւ Փարիզի հետախուզ. պաշտօնատուներու գրասենեակներու թղթածրարներուն մէջ ան ծանօթ է «La Souris» (Էգ Մուկը) անունով: Այս անունը տրուած էր իրեն իր գործածած գաղտնի նշանին համար, — մեղմ սկրթուք մը պատուհանի ապակիին կամ դրան վրայ :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախագահը յայտարարեց թէ բոլոր սիոնական միութիւնները լրտես. խմբակներ եղած են, Իսրայէլի պետութեան ստեղծումէն ի վեր :

ցինք Թուրք գինուորներու շարքին մէջէն, առաջ - նորդուեցանք անդլ․ նաւ մը մէջ եւ անկէ ալ փո- խադրուեցանք Փրանս․ նաւ մը :

Այդ նաւը նախ մեզ բերաւ Մարսէյլ, ուր մնա- ցինք երկու ամիս : Յետոյ փոխադրուեցանք Ար - ժանթին (Հարաւ․ Ամերիկա), կուսակցական եւ այլ միջոցներով :

4 կամ 5 ամիսներ հոն մնալէ յետոյ, մեր ընկեր- ներէն ոմանք վերադարձան Եւրոպա, եւ մնացին հոն : Ուրիշներ վերադարձան հայրենիք» :

նութիւն սահղծելու համար : Զէնդպահ մնացին 11 երկիրներ, որոնց մէջ են Անգլիա եւ Աւստրալիա : Նախապէս անձնախումբը մերժած էր արաբեւա - ռխական բանաձեւը, որ կը թելադրէր բանակցիլ, « համաձայն Մարոքի դերիշխանութեան եւ ժողո - վուրդի իղձերուն» : Բարեփոխեալ բանաձեւը յօ - րինած էր Փաքստան, «ինքնօրինութիւն» բառը ա- ւելցնելով : Մ․ Նահանգները մերժեցին այս յաւե- լումը : Վիճաբանութեանց ընթացքին սպիտակ Ռուսիոյ պատուիրակը, Քիսելեւ խստիւ քննադա- տեց Ֆրանսան : Եթովպիոյ պատուիրակը պնդեց թէ Մարոք պատրաստ է ինքնօրինութեան :

Վերազինման հոգերը եւ Հնդկաչինը

Ատլանտեանի Խորհուրդին Դշ․ օրուան նիս - տին մէջ լայնօրէն քննուեցան քաղաք․ եւ ռազմ․ խնդիրները : Խօսք առին ութ ազգերու արտ․ նա- խարարները, պարզելով իրենց տեսակէտները խորհրդային վտանգի եւ ուրիշ խնդիրներու մա - սին :

Կէս օրէն վերջ քննուեցաւ տեղեկագիր մը որ կ'ըսէ թէ թէեւ «նշանակելի յառաջդիմութիւն կա- տարուած է արեւմտեան Եւրոպայի զին․ վերա - կառուցման համար, բայց կատարուած գործերը ապահովութիւն չեն ներշնչեր» : Զին․ ելմտացոյ- ցը ,750միլիոն տոլար, կրճատուած է, իջնելով 420 միլիոնի, բայց ելմտ․ նախարարներ դժուար կը գտնեն նոյնիսկ 300 միլիոն ճարել :

Անգլիոյ արտ․ նախարարը իր ճառին մէջ թե- լադրեց որ առաջ վաւերացնել եւրոպ․ բանակի ծրագիրը եւ Գերմանիոյ հետ կնքուած դաշնա - գիրները, դիտել տալով թէ Ռուսերը կրկնապատ - կած են արեւել․ Գերմանիոյ զինեալ ուժերը :

✕ Ժողովը Հնդկաչինի խնդիրն ալ քննելով , բանաձեւ մը քուէարկեց որով կ'ըսէ թէ «ուղղա - կի կամ անուղղակի նախայարձակման դէմ դի - մադրութիւնը, աշխարհի որ մասին մէջ ալ ըլլայ, էական նպաստ մըն է ազատ աշխարհի ապահովու- թեան համար» : Յետոյ իր «խոր հիացումը կը յայտնէ այն քաջարի պայքարին համար որ ան - ընդհատ կը մղուի Փրանս․ ուժերու եւ ընկերակից պետութեանց բանակներուն կողմէ, համայնավար յարձակման դէմ» : Ապա ընդունելով որ ազատ ազ- գերու դիմադրութիւնը հարաւ․ արեւել․ Ասիոյ, ինչպէս Քորէայի մէջ կը համապատասխանէ Ատ - լանտեանի դաշինքին , Հնդկաչինի մէջ մղուած կռիւը արժանի կը գտնէ Ատլանտեան զինակիցնե- րու աջակցութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ․ ԺՈՂՈՎԸ նոր օրէնք մը քուէարկեց ո - րուն համաձայն պիտի զինուորագրուին 18ուկէսէն 25 տարեկան օտարազգիները, 18 ամսուան հա - մար, եթէ իրենց երկիրները բնակող Ֆրանսացի - ները զինուոր կ'առնուին : Օրէնքը ուղղուած է Ա - մերիկացիներուն դէմ :

ԻՐԱՆԵԱՆ ՔԱՐԻՒՂԻ նոր բանակցութիւններն ալ ձախողեցան ,թէեւ Մ․ Նահանգները նոր դի - ջում մը կատարած էին, 10 միլիոնէն 100 միլիոնի բարձրացնելով իրենց խոստացած վարկը : Անգլիա պաշ գիրք մը բռնած էր նոր ծրագրին հանդէպ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Վատիկանի հետ, նկատի առ- նելով անոր «ոչ - բարեկամական դիրքը» : Առջի օր մառեշալ Թիթօ բուռն ճառ մը խօսեցաւ , մեղա- դրելով Վատիկանը իբրեւ «մեղսակից իտալական աշխարհակալութեան » : Խզման ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ Վատիկան խառնուած է Եուկոսլաւիոյ ներքին գործերուն ,հրահանգներ տուած է կղերին :

ԶՕՐ․ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ զօր․ Մըք Արթըրի հետ, որուն 35 տարուան բարեկամն է : Զէր տեսնուած 1946էն ի վեր : Զրոյցին գլխաւոր նիւթը՝ Քորէա :

ԱՆՏՈՒԷ ՄԱՐԹԻԻ խումբը (բջիջ) բանաձեւ մը քուէարկեց որ կ'ըսէ թէ ան «այլեւս տեղ չունի կուսակցութեան մէջ» :

ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒ թիւը 7000 հոգի աւել - ցած է Սէնի նահանգին մէջ, վերջին շաբթուան ըն- թացքին :

ՄԱԿի ընդհ․ ժողովը երեք բանաձեւեր քուէ - արկեց, անգամ մը եւս վաւերացնելով ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ օդանաւային ուժերուն հրամա - նատարը Աթէնք գնաց : Պիտի մնայ չորս օր :

Ողբացեալ ընկերներու յիշատակին

Ցարգանքի ընկերական հաւաքոյթ Հ․ Յ․ Դ․ Թանգարանին մէջ ողբ․ ընկերներ ՌՈՒԲԷՆԻ, ԼԵ- ՒՈՆ ՇԱՆԹԻ եւ ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ նկարներու զետեղման առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, 16 rue des Basserons, Montmorency.

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ :

Հաղորդակց․— Gare du Nordէն ժամը 14 եւ 14.29ին :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ․ ԺՈՂՈՎԻ

ՎԱԼԱՆՍ․— Սիրելի հայրենակիցներ, Ազգ․ միութեան եւ հոգաբարձութեան տարեշրջանը լը- րացած ըլլալով, կը հրաւիրենք Վալանսի հայ հա- սարակութիւնը անխտիր ներկայ ըլլալ կարեւոր ժողովի մը որ տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ ի- րիկուն ժամը 8.30ին (20 Դեկտ․) : Օրակարգ․— 1) Զեկուցում բարոյական եւ նիւթական գործու- նէութեան : 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն եւ տըր- ուած որոշումները օրինաւոր պիտի նկատուին :

Ի դիմաց վարչութեան նախագահ Գ․ ՍԻՆԱՊ- ԵԱՆ, քարտուղար Յ․ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԵՒ ՏՕՆԱԾԱՌ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ․ Կ․ Խաչի Տէսինի մաս- նաճիւղի եւ դպրոցի հոգաբարձութեան :

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ․ Յ․ Դ․ Տան մէջ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Պիտի ներկայացուի նաեւ «ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱ - ՑԵՂՆԵՐԸ» թատերախաղը :

Կը հրաւիրուի գաղութը անխտիր :

Այրի Տիկ․ Գոհարիկ Յովհաննէսեան եւ զա - ւակները, Այրի Տիկ․ Արաքսի Զիլչեան եւ զա - ւակները ու թոռները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ․ Ա - միրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ․ Հայկազեան եւ զա- ւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ․ Տէօքմէճեան, Տէր եւ Տիկ․ Վահագն Թէոդիկ եւ զաւակները(Քա- լիֆորնիա), Տէր եւ Տիկ․ Երուանդ Ճէզվէճեան , իրենց զաւակներր ու թոռները (Եգիպտոս), Այրի Տիկ․ Թէրզեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ․ Արաքսի Ճէզվէճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ․ Պերճ Ճէզվէ - ճեան (Անգլիա), Տէր եւ Տիկ․ Մուրատեան եւ զա- ւակները (Մարթիկ), ինչպէս եւ Ճէզվէճեան եւ Թէլլալեան ընտանիքները (Պոլիս) խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն , հօր, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆԴ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 328 Ave. de la République, Roissy en Brie, (S. et M.), 72 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այ - սօր, ուրբաթ, առտուն ժամը 10.45ին : Հաւաքուիլ իր բնակարանը :

Հաղորդակց․ միջոցներ․— Gare de l'Estէն առ- նել 9.40ի կառախումբը direction Gretz, իջնել Roissy.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի Վիէնի վար - չութիւնը ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերու- հի Անահիտ Խաչիկեանի եւ պարագաներուն, իրենց մօր Այրի Տիկ․ Լուսիա Խաչիկեանի մահուան առ- թիւ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ կոմիտէի ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԻՍԻ․— Հ․ Յ․ Դ․ Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ․ եւ Կեդր․ կո- միտէներուն ներկայացուցիչները :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Անտոք» ենթա - կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30- ին : Ընկ․ Այտապիրեանի բնակարանը : Կարեւոր օ- րակարգ :

ԼԻՈՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Վարանդեան կոմիտէին ընդհ․ ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ․ ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais , դպրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ... ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի տարե - կան պարահանդէսին :

Դեկտեմբեր 20 շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ :

ՃԱՅՏԱԳԻՐ․— (Radio Փոռվանս Մակաղին) :

18 Դեկտ․ Հինգշաբթի․— Պիտի նուագէ ջու- թակ՝ Պ․ ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ :

19 Դեկտ․ Ուրբաթ․— Պիտի երգէ հայերէն՝ ՏԻԿ․ ՄՕՐԷՆՕ, (Մարսէյլի երգչախումբէն) :

20 Դեկտ․ Շաբաթ․— Պիտի խօսի՝ Կապ․ Խա- չի կազմակերպութեան եւ գործունէութեան շուրջ՝ ՏԻԿ․ ՎԱՐԴԱՆՈՒՇ ՀԱԶԱՐԵԱՆ :

Վերոգրեալ երգերը եւ խօսակցութիւնները տե- ղի պիտի ունենան ճիշդ կէս օրին ժամը 12էն ըս - կսեալ :

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի տոմսերը եւ սեղանները կանխաւ ապահովել :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 20 Décembre 1952 Շաբաթ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année № 6946-Նոր շրջան թիւ 2357

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ԽՍԿ ՄԷԿ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

«Հ. Կոչնակ» 200.000 ենթադրելով Մ. Նահանգներու հայ գաղութին թիւը, հայերէն թերթերու բաժանորդներուն թիւը կը հաշուէ մէկ տասներորդ :

Եւ կը կարծէ որ եթէ այդ սակր բարձրանայ մէկ հինգերորդի, «վերածնունդի նոր թուական մը» բացուած պիտի ըլլայ հայկ. մամուլին համար :

Ուրեմն կը թելադրէ որ կարդացողներուն հետ չկարդացողներն ալ բաժանորդագրուին : Ուրիշ խօսքով, կրկնապատկուի բաժանորդներուն թիւը :

Որքան գիտենք, «ընթերցող հասարակութեան » ոչ իսկ մէկ տասներորդն է բաժանորդ հայերէն թերթերու :

Քիչ մը աւելի, քիչ մը պակաս՝ նոյն պատկերը ամէն տեղ :

Գալով կարդացողներու եւ չկարդացողներու հարցին, մասնաւոր քննութեան կը կարօտի :

Թերեւս Ամերիկայի մէջ շատեր կան որ հայերէն թերթ չեն կարդար, մայրենի լեզուն մոռցած ըլլալով :

Մեր գաղութն ալ «չկարդացողներու» մեծ թիւ մը կը կազմէ իր նորահաս երիտասարդութեամբ :

Յետոյ, ամէն տեղ ունինք ուրիշ բազմութիւն մը, որ հայերէն թերթ եւ գիրք չի կարդար մեծամտութեամբ, տգիտութեամբ կամ չտեսութեամբ :

Այս երկու «ընտիր» դասերէն դուրս, բազմաթիւ են անոնք որ կը կարդան առանց բաժնեգրուելու կամ գնելու :

Տեսակ մը աւանդութիւն, սերունդէ սերունդ փոխանցուած : Եւ եթէ կը կաղայ հայերէն թերթերու եւ գիրքերու սպառումը, գլխաւոր պատճառ այս է :

Եթէ ամէն կարդացող գնէր իր սիրած թերթը կամ գիրքը, ինկապէս որ վերածնունդի նոր թուական մը բացուած պիտի ըլլար հայկ. մշակոյթին համար :

Աւելի չափաւոր հաշիւ մը կազմելով, եթէ իւրաքանչիւր հայ ընտանիք իր հայերէն թերթը ունենար, ինչպէս ունի Ֆրանսացին, արեւ ծագած պիտի ըլլար հայկ. մամուլի վերեւ :

Այդ օրերը չտեսանք, երբ ոտքի տակ հող ունէինք եւ աւելի հաստատուն վիճակ :

Երբ աւելի քան երկու միլիոն ժողովուրդ կը շնչէր Թուրքիոյ մէջ, երկու մեծ թերթերէն «Ազատամարտ»ը կը սպառէր 7500 — 8000, «Բիւզանդիոն»ը՝ 5—6000 եւն.: («Ժամանակ»ն ու «Ազատամարտ»ին չափ) :

« Ազատամարտ » բացառիկ թիւ մը հրատարակեց Տառերու գիւտին առթիւ, 12.000ը օրինակ սպառումով (1913) :

Նոյն սպառումը ունեցաւ « Ժամանակ»ի առաջին բացառիկ թիւը որ նուիրուած էր 1915 Ապրիլ 11 - 24ի (1919) :

Աւելի տժգոյն եղած է պատկերը Կովկասի մէջ, բացի կարգ մը պատմական շրջաններէ :

Անշուշտ բարեփոխումներ ալ տեղի ունեցած են տարիներու ընթացքին :

Այսօր աւելի մեծ է շատ մը թերթերու սպառումը, բաղդատելով ժողովուրդի թիւին հետ : Այն ալ ցիրուցան՝ ի սփիւռս աշխարհի :

Այսպէս կամ այնպէս, 14 օրաթերթեր լոյս կը տեսնեն Հայկական Արտասահմանի մէջ (եօթը Դաշնակցական) :

Դեռ կան երկօրեայ, եռօրեայ, շաբաթօրեայ լրագիրները, ամսագիրներ եւ ուրիշ պարբերականներ :

Իրողութիւն է որ բոլորն ալ իրենց խղճմտանքը կը տապլին, աւելի կամ նուազ յաջողութեամբ :

Չկան հրաշագործ միջոցներ, եթէ ոչ փայլուն, գոնէ տանելի մակարդակ մը ապահովելու համար հայկ. մամուլին :

Միջազգային մամուլը միլիոններ եւ միլիառներ կը ճարէ առեւտրական ծանուցումներով, պետական եւ անհատական մեծագումար նպաստներով, դաղտնի վարկերով եւ պարբերական հանգանակութիւններով : Շատերն ալ բաժնետիրական ընկերութիւններ եւ դրամատուններ ունին իրենց կռնակը :

Ի՞նչ կարելի է ընել :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԵՆՔ, ԵԹԷ...

Իրազեկ հայրենակից մը դիտել կուտայ թէ իրաւունք չունէի կծու խօսքեր ուղղելու Պրիւքսէլի նորակազմ Երիտ. Միութեան :

— Տղաքը կ'ուզեն քիչ մը շարժում ստեղծել : Ինչո՞ւ կը վհատեցնէք ...

Երբեք մտքէս չէ անցած վիրաւորել կամ վհատեցնել :

Ընդհակառակն, սրտանց յաջողութիւն մաղթած էի, պարզելով իրենց նպատակը,— շարժում ստեղծել եւ ակումբ մը բանալ :

Կ'ուզէի, մանաւանդ, որ արթնցնեն նաեւ ամբողջ գաղութը, իրենց աշխոյժ գործունէութեամբ :

Դիտողութեանս գլխաւոր պատճառը այն էր որ չէին բարեհաճած կոչը գրել հայերէն :

Այս կէտը հիմնական խնդիր է մեզի համար : Եւ պէտք է ըլլայ մանաւանդ երիտասարդութեան համար : Ուր որ ալ գտնուին : Ինչքան ալ պաշար դիզած ըլլան :

Հայերէն գիտցողներ չկա՞ն Միութեան մէջ : Հայերէն չե՞ն գիտեր, չե՞ն հասկնար իրենց հայրենակիցները :

Ի վերջոյ ի՞նչ կ'արժեն «շարժում» ստեղծելու փորձերը, եթէ նոր սերունդն ալ գիտութիւն պիտի ծախէ առանց մայրենի լեզուի : Ի վնաս հայադիտութեան :

Այստեղ ալ ունինք այդպիսի Միութիւններ, որոնք իրարու հետ կը մրցին, օր առաջ մոռնալու համար մայրենի լեզուն :

Խեղճերը կը յաւակնին հայրենիքին ծառայել երես դարձնելով մայրենիքին :

Եթէ երէցները եւ տարէցները չտեսնելու դարնէին, երիտասարդները իրենք պիտի ըմբոստանային այս իմաստակութեան եւ սարկամտութեան դէմ :

Մեր մուխը պիտի մարի այն օրը երբ երիտասարդութիւնն ալ վարակուի «Լըվանթէն»ի հոգեբանութեամբ, անտեսելով սեփական արժէքները :

ՎԱՀԷ

ԱՀԱՒԱՍԻԿ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ՈՐ ԿԸ ԽՕՍԻ ՁԵՐ ՍՐՏԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կաղանդի եւ Ծնունդի այս տօնական օրերուն երբ բարեկեցիկ ընտանիքներուն ոչինչ կը պակսի, «լուռ ցաւեր» կան, որոնք դարմանումի կը կարօտին :

Տօնական օրերուն թշուառութիւնը աւելի կըսկծալի է : Կան տուներ ուր սուգն է որ կը նորոգուի :

Կան դժբախտներ, կարօտ ամէն բանի, որոնք լուռ ու մունջ կը մաշին :

Կան գրքի եւ տետրակի կարօտ մանուկներ :

Կան իրենց մինուճար զաւակները եւ ամուսինները անթաղ ձգած մամիկներ, անապատներու դըժոխքին վկաներ, որոնք 60—70 տարիներու բեռները կը պտտցնեն, լուացքի տաշտերու առջեւ իրենց ոսկրացած մատները կը տրորեն, ի գին պատառ մը հացի :

Կան պատերազմի կամաւորներ, ծերացած, անդամահատ, կարօտ չոր հացի :

Կան՝ հիւանդներ անկելանոցներու մէջ, անտէր անտիրական, կարօտ մխիթարանքի :

Եւ դեռ շատեր հազարումէկ ցաւերով :

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերը տարիներէ ի վեր ամէն յոգնութիւն կը կրեն, թշուառներուն ցաւերը ամոքելու համար :

Այս անգամ ալ Մարսէյլի մասնաճիւղին անդամուհիներն են որ կը տքնին շաբաթներէ ի վեր, իրենց տարեկան մեծ պարահանդէսին համար (այսօր, շաբաթ, Սփլանտիտի շքեղ սրահին մէջ) :

Ո՞վ պիտի չուզէր օգնել այս հանրօգուտ ձեռնարկին յաջողութեան : —Ա.

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ալ քարիւղի հանքեր կը գտնուին, համաձայն գիտական զննութեան մը :— Յոյն կիները պիտի մասնակցին Յունուար 19ի ընտրութեանց, իբրեւ ընտրող եւ ընտրելի :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ հետզհետէ վտանգաւոր կը դառնան Կեդր. Ֆրանսայի մէջ : Հարիւրաւոր միլիոն Ֆր.ի վնաս կրած է միայն Պորտոյի շրջանը :

ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԷՅԻՆ

Ի ՀԱՐԿԻՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ՊԻՏԻ ԱՌՆՈՒԻՆ

Եչ. օր, երկարատեւ նիստէ մը ետք, դահլիճը որոշեց գիր մը ուղղել Թունուզի պէյին, անմիջական պատասխան պահանջելով : Անհրաժեշտ միջոցներու գործադրութիւնը կախում ունի պէյին պատասխանէն :

«Վերջնագիր» բառը չէ գործածուած, բայց եւ այնպէս պէյին պայմանաժամ տրուած է՝ ճշդելու համար իր եւ շրջապատին դիրքը : Դահլիճը կ'ուզէ սպառել բոլոր հաշտարար միջոցները : Եւ նոր, թերեւս վերջին պատեհութիւն մը կ'ընծայէ պէյին :

«Իւմանիթէ» կ'ըսէ թէ պայմանաժամ տրուած է մինչեւ երկուշաբթի : Ծանուցագիրը պէյին պիտի յանձնուի մարզպանին ձեռքով : Նոյն աղբիւրին համաձայն, պէյէն կը պահանջուի նաեւ հեռացնել իր երկու որդիները եւ փեսան : Եթէ գոհացում չտրուի, պէյը պիտի կորսնցնէ գահը :

Երէկ հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ պէյը ստորագրած է կարգ մը անկարեւոր թուղթեր, ծանուցագրէն առաջ : Փարիզ կը սպասէ որ անմիջապէս ստորագրուի բարենորոգումներու ծրագիրը :

Երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած դաշնագրով, միայն պէյը կրնայ հրամայել որ աքսորուին կամ բանտարկուին իր ընտանիքին անդամները : Իրազեկներ կ'ըսեն թէ դահլիճին անդամներէն ոմանք պէյին գահընկէցութիւնը պահանջած են, բայց չափաւորները եւ Պ. Շումանն թելադրած են զգուշութեամբ շարժիլ : Կ'ըսուի թէ մարզպանը պիտի հրաժարի, եթէ յաղթութիւն չտրուի : « Կա՛մ պէյը կամ ես» :

Պ. Փինէ կ'ուզէ ելքի մը յանգիլ օր առաջ, որպէսզի իր դիրքը բարձրանայ Ազգ. Ժողովին առջեւ, որ վստահութեան խնդիրը պիտի քննէ Բշ. օր : Եթէ բանակցութիւնները վերսկսին, Ֆրանսայի դիրքը պիտի զօրանայ ՄԱԿին առջեւ, որուն Քաղաք. յանձնախումբը թելադրած էր միասին լուծել վէճը :

✕ Ֆրանս. իշխանութիւնները միջոցներ ձեռք առին Թունուզի եւ Տրիպոլսոյ սահմանին վրայ, նկատելով որ հրոսախումբեր կազմուած են :

✕ Նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Ֆրանսայի դէմ, Գահիրէի մէջ : Էլ Ազհար համալսարանին վերատեսուչը կոչ մը ուղղեց Իսլամներուն որպէսզի «օգնութեան հասնին Հիւս. Ափրիկէի եղբայրներուն» : Կոչը կ'ըսէ.— «Ձեր եղբայրներուն արիւնը ձեզ կը կանչէ Լիբիոյ արեւմտեան սահմաններէն մինչեւ Ատլասի հեռաւոր լեռները, վերջ տալու համար բռնութեան : Ոչ մէկ գործակցութիւն հաւատահարիչներուն հետ. ամէն բանէ առաջ հեռու անոնց ապրոցներէն» : Ուրիշ մարմիններ ալ նոյնիմաստ կոչեր ուղղած են : Գահիրէի համալսարանը կը հրաւիրէ ժողովուրդը աջակցիլ Հիւս. Ափրիկէի ազգերուն, խտրութիւն չդնել Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ, ընդդիմանալ որեւէ շրջանային զինակցութեան՝ արեւմտ. պետութեանց հետ, տնտեսական միութիւն մը կազմել արաբ. երկիրներու միջեւ, զէնք եւ դրամ ճարել Հիւս. Ափրիկէի, փակել բոլոր Ֆրանս. ամերիկ. եւ անգլ. դպրոցները եւն. :

✕ Անգարայի Ֆրանս. դեսպանը մերժեց անցագիր տալ «Հիւրրիյէթ» լրագրի թղթակցին որ կ'ուզէր Հիւս. Ափրիկէ երթալ :

Վերազինման վարկերը զեղչուեցան

Ատլանտեան Խորհուրդը վերջացուց իր նստաշրջանը, շատ կարեւոր զեղչ մը կատարելով պահանջուած վարկերուն վրայ : Ժողովին եզրակացութիւնը այն էր թէ վերազինումը պէտք չէ խախտէ զինակից ազգերուն ելեւմուտքը :

Ընդունելով հանդերձ որ պատերազմի վտանգը պակսած չէ, ժողովականները հարկ չեն դատեր ամբողջ արեւմտեան Եւրոպան դնել կէսռազմական վիճակի մէջ : Այս նկատումով, գրեթէ կէս առ կէս կրճատուեցաւ զօր. Րիճուէյի պահանջած վարկը՝ նոր օդակայաններու կառուցման համար : Քուէարկուեցաւ 82 միլիառ Ֆր. փոխանակ 150 միլիառի : Ժողովականները որոշեցին 1953ին բարձրացնել պատրաստ ուժերուն ռազմական կարողութիւնը, փոխանակ աւելցնելու զինուորներուն թիւը :

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ՝ Հակառակ խնայողութեան ձգտումին, դաշնակիցները 1953ին ալ նոյնքան եւ թերեւս աւելի պիտի ծախսեն որքան 1952ին : Կատարուած զեղչէն վերջն ալ, կը մնայ 78 միլիառ Ֆր.ի գումար մը, որ պիտի բաշխուի զին. կառուցումներու ընդհ. գումարին վրայ (295 միլիառ Ֆր.) :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ
ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Կիլիկեան Աթոռին անկախ ու անջատ կաթողիկոսութիւն մը ըլլալուն մասին, մէկէ աւելի անգամներ արտայայտուած ենք, բայց խնդիրը մօտէն սուր հանգամանք մը ստացած ըլլալով, կը ստիպուինք կրկին գրել :

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, ուղղակի յաջորդականութիւնն է Լուսաւորչի: Այդ յաջորդականութիւնն է որ պահպանուած է Կիլիկիոյ մէջ, դարերու ընթացքին, եւ այս տագնապալից օրերուն մենք աւելի պէտք ունինք զայն պահելու բոլորովին անկախ ու անջատ Էջմիածնի աթոռէն :

Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսէն առաջ, Էջմիածնի Աթոռը աստանդական վիճակ մը կը ներկայացնէր: Գետադարձ կաթողիկոսը՝ Անին ըստիպման տակ Բիւզանդացիներուն յանձնած եւ ինք Տրապիզոն ու Պոլիս եւ յետոյ Սեբաստիա Արծրունիներուն քով ապաստան գտած էր: Իր վախճանումովը, կաթողիկոսութիւնը ջնջուելու վտանգին տակ կը մնար, բայց Սեբաստիոյ Արծրունիներուն միջամտութեամբը Բիւզանդիոն թոյլատրեց Խաչիկ եպիսկոպոսին կաթողիկոսանալուն, այն պայմանով որ Խաչիկ կաթողիկոս, Էջմիածին եւ կամ Անի չհաստատուի խլրտումներ չհանելու համար Անիի ու Վասպուրականի Բիւզանդական երկիրներու միացումին դէմ, այլ՝ մնայ Տարանտայի մօտ, Աշոտի վանքը:

Խաչիկ կաթողիկոսին վախճանումէն ետք, Գրիգոր Բ. Վկայասէր կ'ըլլայ կաթողիկոս եւ իր Աթոռը կը հաստատէ Ծամնդաւ, Գագիկ Աբասեանի մօտ եւ քիչ վերջն ալ Արեգնի վանքին մէջ, որ իսկական Կիլիկեան հող էր:

Վկայասէրէն ետք, Բարսեղ, նոյնպէս հաստատուած էր Արեգնի ու Շուղր վանքերուն մէջ, որ յայտնապէս իսկական կիլիկեան երկրի հող էր: Իրեն յաջորդող Գրիգոր Պահլաւունի եւ Ներսէս Շնորհալի կաթողիկոսները, նախ Ծովքի մէջ ու յետոյ վերջնապէս հաստատուեցան Հռոմկլայ : Հռոմկլայէն էր որ կը հովուէին բովանդակ հայութիւնը: Հռոմկլայի Եգիպտացիներու կողմէ գրաւումէն ետք, կաթողիկոսութիւնը հաստատուեցաւ Սսոյ մէջ, հայ թագաւորներու մայրաքաղաքը :

Սիս, Վաղարշապատի նման, եղաւ ընդհանուր հայրապետութեան Աթոռ եւ շարունակեց կրօն. ու քաղաք. կեդրոն դառնալ ամբողջ հայութեան :

Մօտաւորապէս երկու դար վերջ Սիսն ալ անցաւ, օտարի տիրապետութեան տակ եւ կաթողիկոսները՝ փոխանակ իրենց հանդիստը ապահովելու ուրիշ միջավայրի մէջ մնացին հօտին գլուխը, զրկումի, թալանի ու մահուան՝ սպառնալիքներու ենթակայ, բայց հոգիով վերասլաց, միշտ արթուն հսկելով Եկեղեցին անսասան պահպանման :

Վերջապէս Գրիգոր Մուսապէկեան կաթողիկոսի օրով, 1441ին, արեւելահայ եկեղեցականները խնդրեցին Մուսապէկեանէն՝ որ գայ արեւելահայութեան մէջ եւ վերանորոգէ Էջմիածնի Աթոռը :

Մուսապէկեան չէր ուզեր բաժնուիլ Կիլիկիայէն, բայց թոյլատրեց որ Արեւելահայերը ունենան իրենց յատուկ կաթողիկոս մը, Կիրակոս Վիրապեցին, եւ անոր հովանիին տակ շարունակեն պահել եւ ազգը եւ եկեղեցին :

Յայտնի իրողութիւն մըն է որ Վիրապեցին չէր կրնար ըլլալ յաջորդական շարունակութիւնը Լուսաւորչին, քանի Մուսապէկեան կաթողիկոսը, որ իրական յաջորդականութիւնը ունէր, իր Աթոռը Սսոյ մէջ հաստատած էր եւ իրմէ վերջ ալ շարունակած էր այդ աթոռը ունենալ իր կաթողիկոսները անջատ եւ անկախ Էջմիածնէն մինչեւ մեր օրերը: Պատմականօրէն Սսոյ աթոռը ըլլալով շարունակութիւնը Լուսաւորչի աթոռին, չի կրնար ենթակայ ըլլալ Էջմիածնին: Ոչ «արտօնութիւններ» եւ ոչ ալ «հրահանգներ» կրնան արձակուիլ Էջմիածնէն դէպի Սսոյ Աթոռը:

Իր գոյութիւնը Սսոյ Աթոռին կը պարտի Էջմիածինը: Մուսապէկեան արտօնեց, թոյլատրեց որ եպիսկոպոս մը կաթողիկոս օծուի եւ դրուի Էջմիածնի աթոռին վրայ, ինչպէս որ ժամանակին Վկայասէր կաթողիկոսը արտօնեց ու թոյլատրեց որ Փիլարտոս իշխանը ունենայ իրեն մօտ կաթողիկոս մը, եւ Փիլարտոս, Հոնի քաղաքին մէջ ունեցաւ Սարգիս կաթողիկոսը իր իշխանութեան տակ :

Արդ, Հոնի նստող Սարգիս ու Ալախօսիկ կաթողիկոսները կրնայի՞ն հրահանգներ դրկել, արտօնութիւններ տալ Վկայասէրին, քանի որ իրենք Վկայասէրէն արտօնուած կաթողիկոսներ էին : Ոչ երբեք եւ ոչ ալ տրամաբանօրէն այդ կարելի էր: Նոյնն է եւ կը մնայ նոյնը, Էջմիածինը Սսոյ հանդէպ :

Քաղաք. աննպաստ հանգամանքներու ստիպման տակ Էջմիածնէն դուրս դալու հարկադրուեցան կաթողիկոսները: Քաղաք. որոշ աննպաստ պայմաններու տակ ունեցանք Աղթամարի ու Հոնի կաթողիկոսութիւնները: Բայց Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը նման պայմաններու տակ ծնունդ առած Աթոռ մը չէ եղած եւ իր դարաւոր պատմութեանը մէջ կախում չէ ունեցած եւ ոչ մէկ աթոռէ: Ան լուսաւոր շառաւիղն է Հայ. Ազգ. Ուղղափառ Եկեղեցւոյ, սկսեալ Թադէոս Բարթողիմէոս Առաքեալներէ եւ հիմնադրուած կրկնապէս Լուսաւորիչէ, որոնց յաջորդականութիւնը կը պահէ առանձնապէս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռը: Ոչ Սեւյօնքեանները ոչ ալ «Զարթօնք»ները կրնան երկրորդական դիրքի վերածել Կիլիկեան Աթոռը, կապելով զայն Էջմիածնի Աթոռին, եւ հանգամանօրէն ստիպել որ Էջմիածնի Աթոռը տայ իր «արտօնութիւններն ու հրահանգները» Կիլիկեան Աթոռին :

Կար ժամանակ մը որ Կիլիկեան Աթոռին կը պատկանէին Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի պատրիարքութիւնները՝ իրենց ենթակայ թեմերովը, բայց հետզհետէ, ժամանակի ընթացքին Կիլիկիոյ Աթոռին չքաւորումը եւ աւատապետներու հալածանքը անչքացուցին զինք եւ ստիպուած մնաց Մեծն Կիլիկիոյ շրջանին մէջ — Կիլիկիայէն դուրս իբր թեմ ունենալով միմիայն Մալաթիա, Կիւրին, Եոզղատ, Տիվրիկ, Հալէպ, Այնթապ, եւ Անտիոք քաղաքները:

Այսպէս կղզիացած վիճակի մէջ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսները անճար թշուառութեանց մէջ, անողոք մատնչութեանց, թունաւորումի եւ չարչարանքներու ենթակայ, պահեցին Աթոռը անաղարտ Հայու աննկուն նկարագրի տոկունութեամբ եւ հասցուցին մինչեւ մեր օրերը, ոչ մէկ կապ ու օգնութիւն մուրալով դուրսէն:

Քաղաք. ներկայ տագնապալից շրջանին մէջ, Կիլիկեան Աթոռը եւ իրեն ենթակայ թեմերը կը գտնուին երկաթէ վարագոյրէն դուրս, ազատ դեմոկրատ կառավարութեանց հողերու վրայ: Ոչ մէկ կաշկանդում իր կոչումին համապատասխան գերերուն մէջ: Ազգ. սահմանադրական օրէնքի ոգիով յառաջ կը տարուին մեր եկեղեց. ու կրթ. գործերը, մեր լեզուն ու մշակոյթը զգալի յառաջդիմութիւններ կ'արձանագրեն, ապպրուած ու պատուէրի վրայ հրահանգներ չեն տրուիր իշխանութեանց կողմէ: Արձակ համարձակ, ենթակայ տեղական կառավարութեանց օրէնքներուն, մենք կ'ընթանանք մեր ազգային ուղղին մէջ անվերապահ, առանց կաշկանդումի :

Էջմիածնի հետ իրենց կրօնական կապերը կրնան շարունակել այն թեմերը որոնք չեն պատկանիր Կիլիկեան Աթոռին: Թէեւ այս մասին ալ նկատի առնելիք շատ մը կէտեր կրնան գտնուիլ, բայց եւ այնպէս ոչ մէկ պարագայի տակ, մենք, Կիլիկեցիներս ենթակայ կրնանք ըլլալ Էջմիածնի հրահանգներուն եւ հրամաններուն :

Մեր կացութիւնը կասկածի ենթարկելու համար յաչս օտարներու, առիթներ պէտք չէ ստեղծենք այդ առիթները նոյն իսկ ըլլան կրօն. գետնի վրայ :

Հայոց Եկեղեցին ունի խիստ յատուկ վարդապետութիւնը, այդ վարդապետութիւնները փոփոխութեան չեն կրնար ենթարկուիլ: Եթէ ենթարկելու պէտքը տեսնուի նոյն իսկ կաթողիկոս մը չէ որ զայն պիտի կրնայ հրահանգել, այլ եկեղեցական ու աշխարհականներէ բաղկացած ընդհ. համագումարի իրաւունքն է, որով Էջմիածնի կաթողիկոսէն կրօն. գետնի վրայ նոյնիսկ հարկ չկայ հրահանգի սպասել:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը կրնայ եւ իրաւունք ալ ունի գործադրելու այդ բոլորը իր թեմին մէջ բացարձակ իրաւասութեամբ :

Մենք, Կիլիկեցիներս մեր կարելին ըրած ենք միասնականութիւնը պահելու համար, բայց Էջմիածինը զայն չարաչար գործածած է: Կիլիկեան Ազգ. Ընդհ. Ժողովը 1941 թուականին պատրաստեց կանոնագիր մը. այդ կանոնագրին մէջ յօդուած մը գոյութիւն ունի, ըստ որում երկու Աթոռներու համար Կաթողիկոսներու ընտրութեան պարագային, կողմերը երկու պատգամաւորներով եւ քուէի իրաւունքով կրնան մասնակցիլ ընտրութեանց: Բայց թէ ինչ պատահեցաւ 1941 Դեկտ.ին Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան պահուն, ամէնուն յիշողութեանը մէջ թարմ է :

Էջմիածնի պատգամաւորները իրենց քուէները գործածեցին աշխարհածանօթ «վեթօյ»ի իրաւունքով, այդ օրերուն շփոթութեան մատնելով Կիլիկեան Միաբանութիւնը :

Այս, ու նման պարագաներու մէջ Էջմիածինը, ստիպումի տակ պիտի արտօնէ ու հրահանգէ Կիլիկեան թեմին այնպիսի բաներ, որոնք կրնան մեր կացութիւնը վտանգել :

Իբրեւ Կիլիկեցիներս, պահելով հանդերձ մեր ամենախոր յարգանքը հանդէպ Էջմիածնի Ս. Աթոռին, ինչպէս դարերու մէջ եղած է, կառչած կը մնանք մեր իրաւունքին վրայ, այն է՝ տեսնել Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը անջատ ու անկախ:

Հալէպ

ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ բջիջ մը երեւան հանուած է Քերպելայի մէջ (Իրաք):

ԱՆՑԱԳԻՐՆԵՐՈՒ պայմանաժամը երկուքէն երեք տարուան պիտի բարձրանայ 1953 յունուար 16էն սկսեալ: Գինը՝ 1000 Ֆր. (այժմ 700):

Սեւանի լիճը

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» ամսագրէն)

Մինչեւ այսօր ալ հին քարերու վրայ կարելի է գտնել մակագրութիւններ որոնք կը սպառնան գիւղացիին եթէ օգտուի ջուրի աղքատիկ պաշարներէն: «Թող հողին նրա դժոխքը գնա եւ տունը քնջուի երկրի երեսէն, ով կը համարձակուի ջրել իր արտը այս ջրով որր պատկանում է բէկ Աղամալովին »:

Հայաստանը միշտ ջուրի պէտք է ունեցած : Բնութիւնը անարդար կերպով բաշխած է լեռնային երկրի ջրային հարստութիւնները: Հայ գիւղային թախիծով նայած է ջուրի կարօտ, պապակած հողին:

Իսկ Հայաստանի ջուրը, որու մասին դարեր շարունակ երազած են մարդիկ, եւ հայ գուսանները երգած եւ հէքեաթներ հիւսած, Սեւանի ջուրն է ծովու մակերեսէն 1916 մեթր բարձրութեան վրայ :

Քառասուն տարի առաջ Սուքիաս Մանասէրեան դիմեց ցարական կառավարութեան, առաջարկելով օգտագործել Սեւանի շոգիացող ջուրերը, Հայաստանի հողերը ոռոգելու համար: Կովկասի ջուրերու տեսուչը նախագծին հեղինակին պատասխանեց, «Սեւանը ծխացեր ու շոգիացեր է մեզմէ առաջ, թող ծխայ ու շոգիանայ մեզմէ վերջն ալ»..

Կովկասի ընկերներուն գրած իր պատմական նամակին մէջ Լենին առաջարկած է անյապաղ սկսիլ ելեկտրականացումի, ոռոգման մեծ աշխատանքները, «Ոռոգումը ամէնէն աւելի պէտք է, կը վերստեղծէ երկիրը, կը վերածնէ զայն, կը թաղէ անցեալը, կ'ամրապնդէ անցումը դէպի ընկերվարութիւն»:

Սեւան Եւրոպայի բարձրանիստ ամէնէն մեծ լիճն է, որ կը գրաւէ 1400 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն: Գիտնականները մանրակրկիտ ուսումնասիրեցին Սեւանի ջուրի հաշուեկշիռը եւ պարզեցին որ իր աւազանը թափող գետերը, անձրեւներն ու ձիւնը ամէն տարի դէպի լիճ կը բերեն մէկ միլիառ 320 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր: Սեւանէն հոսող միակ գետը՝ Զանգուն (Հրազդան) կը տանի 50 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր, իսկ 60 միլիոն ալ կը ծծուի հողին մէջ, վերածուելով բազմաթիւ վտակներու եւ աղբիւրներու : Ջուրի տարեկան եկամուտի մնացեալ մասը՝ մէկ միլիառ 210 միլիոն խորանարդ մեթր կը շոգիանայ եւ կը կորսուի: Մինչդեռ, լիճէն ոչ հեռու, հողի ընդարձակ տարածութիւններ կը մնան առանց ջուրի :

Հետեւաբար խորհեցան խելացի կերպով օգտագործել Սեւանի շոգիացող այդ խոնաւութիւնը եւ ջուր տալ Արարատեան դաշտին, Արգնի — Շամիրամ հարթութիւններուն:

Մոսկուայի եւ Լենինականի երեւելի մասնագէտներու օգնութեամբ, Խ. Հայաստանի Ակադեմիան մշակեց Սեւանի ջրային հարստութիւններու օգտագործման ծրագիրը: Այդ ծրագրին համաձայն, թէ Սեւանի լիճր տարեկան կուտայ շոգիացումէ ազատուած 700 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր, որ շատ մեծ օգուտ կը բերէ երկրին: Գիտնականները գտան առաջադրուած խնդրին լուծումը, օգտագործել մեծ բարձրութեան վրայ գտնուող Սեւանի ջուրերու ուժը, որուն իւրաքանչիւր խորանարդ մեթր, հաւասար է Դոնեցի աւազանի երկու քիլոկրամ քարածուխին: Իսկ լիճը ամբողջութեամբ կարելի է համեմատել այդ հզօր ածխային աւազանին հետ: Սակայն Սեւանի ջուրը միայն ելեկտրական ուժի առատ աղբիւր չէ: Սեւանի ջուրը շարժման մէջ դնելով Սեւան - Զանգու ջրբէժի ջրա - ելեկտրակայաններու ջրանիւները, պէթոնապատ ջրանցքներու մէջէն կ'երթայ Հայաստանի դէպի անջրդի հողերը, կեանք եւ կենդանութիւն կուտայ անոնց, առատութիւն եւ բարիք կը բերէ մարդոց :

Ինչպէ՞ս պաշտպանել Սեւանի կապոյտ ջուրերը շոգիացումէ: Ինչպէ՞ս օգտագործել անոնց մէջ թաքնուած հսկայական ուժը: Այդ հարցին պատասխանը տուաւ լիճին տարածութեան կրճատման ծրագիրը: Ծրագիր մը որ կը նախատեսէ 50 տարուան միջոցին իջեցնել Սեւանի ջուրի մակարդակը աւելի քան 50 մեթր: Յիսուն տարուան միջոցի Սեւանի ջուրի մէկ մասը Զանգու գետի միջոցով կը հոսի աւելի յորդառատ դարձնելով զայն: Լիճին ջրային մակարդակի փոքրանալը կը պակսեցնէ ջուրի տարեկան շոգիացումը: Արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ քանի մը տասնամեակներու ընթացքին Սեւանի լճին տարածութիւնը կը կրճատուի, իսկ Զանգու գետը կը դառնայ աւելի քան տասն անգամ ջրառատ: Հաստատուն վիճակ կը ստանայ ջրային դրութիւնը եւ կը դառնայ յորդառատ՝ տարուան բոլոր ամիսներուն :

Եւ երբ կ'անցնին տասնամեակներ, Սեւան թափած գետերն ու գետակները իրենց ջուրերը կը միախառնեն լճի փոքր աւազանին մէջ : Սեւանի ջուրին ամբողջ հարստութիւնը կը կեդրոնանայ համեմատ աւելի փոքր տարածութեան վրայ: Այդպիսով, Սեւանի ջուրերու շոգիացումը կը նուազի ե

Ամերիկայի Ձայնը հայ երեսփոխանի մասին

ԽՄԲ.— « Ամերիկայի Ձայն»ի վարչութենէն ստացանք հետեւեալ զեկուցումը, որ եղած է Դեկտ. 6ին.—

Անցեալ ամիս Մ. Նահանգներում տեղի ունեցած ընտրութիւնների առեն, առաջին անգամ լինելով Երեսփ. Ժողովի անդամ է ընտրուել մի Ամերիկահայ :

Բացառիկ պատուի արժանացած այս անձնաւորութեան անունն է Պ. Ստեփան Տէրունեան :

Ամերիկայի հայ համայնքի համար ուրախալի երեւոյթ է այս եւ մի չափազանց յատկանշական հանգամանք ամերիկ. իրաւակարգի :

Ահա մի երիտասարդ, ծնած ոչ Ամերիկայում, որ ընտրուել է Մ. Նահանգների Երեսփ. Ժողովում ներկայացնելու զանազան ազգ. ծագում ունեցող մի ընտրական շրջանի 375.000 բնակիչներին :

Ահա կենդանի փաստը, թէ որքան առողջ է քաղաք. այն սկզբունքը, որ յայտնում է՝ «Հաւասար հնարաւորութիւն բոլորին՝ առանց ցեղային, կրօն. կամ ազգ. խտրութեան » :

Տէրունեանի ընտրութիւնը ժխտում է Սովետների տեւական սուտերը Ամերիկայի ընկերային պայմանների եւ կեանքի մասին :

Պ. Տէրունեանի ընտրութիւնը արդէն լայն արձագանգ է գտել ամերիկահայ մամուլի մէջ եւ զանազան թերթեր իրենց խոր գոհունակութիւնն են յայտնել, որ նրա բազմաթիւ կարողութիւնները գնահատուել են ժողովրդի կողմից եւ նա արժանացել է երեսփ. ժողովի անդամ ընտրուելու պատուին :

Պ. Տէրունեանի ընտրութեան առթիւ, «Ամերիկայի Ձայն»ի հայկ. բաժնի մի աշխատակիցը տեսակցութիւն է ունեցել նրա հետ, նրա անցեալի եւ քաղաք. տեսակէտների մասին անմիջօրէն տեղեկութիւններ ստանալու համար :

Ստեփան Տէրունեանը ծնած է Սոֆիայում, 1918ին : Երեք տարեկանին, ծնողների հետ միասին եկել են Ամերիկա եւ հաստատուել Նիւ Եորքում, ուր ապրում են մինչեւ այսօր :

Ստեփան Տէրունեանը աւարտել է Նիւ Եորքի համալսարանը եւ Ֆորդամի Իրաւաբանական դըպրոցը : 1942ին մտել է ամերիկ. բանակը իբր պարզ զինուոր եւ 1943ին աւարտել է Ֆորդ Բենինգի ըսպայական դպրոցը : Մասնակցել է Բ. Համաշխարհային պատերազմին 1944էն 1945 եւ արժանացել բարձր շքանշանների, որոնց մէջ «Պրոնզէ Աստղ»ը, որ տրւում է քաջութեան եւ անձնուրացութեան համար :

Պատերազմից յետոյ Ստեփան Տէրունեանը նուիրուել է իրաւաբանութեան եւ իր շրջանի քաղաքապետ. մարմինների անդամ է ընտրուել :

Տեսակցութեան ժամանակ, ինչպէս հրապարակով արտասանած իր ճառերում, Պ. Տէրունեանը միշտ շեշտել է, որ ինքը հպարտ է իր հայկ. ծագումով, քանի որ, Հայերը աշխատասէր, ողջամիտ եւ հաւատաւոր ժողովուրդ են, օժտուած բազմաթիւ բնածին ընդունակութիւններով : Ամերիկահայերը իրենց այդ ընդունակութիւնները միշտ ի սպաս են դրել Մ. Նահանգներին : Իր խոր համոզումն է թէ Ամերիկայում Հայերը ինչպէս նաեւ այլ ծագում ունեցող փոքրամասնութիւններին պատկանող անձեր որոնք քաղաքացի են Մ. Նահանգների, բացարձակ հաւատարմութիւն պէտք է ունենան այդ երկրի հանդէպ :

Այնուամենայնիւ, նրանք բարոյական պարտականութիւն ունեն նաեւ իրենց ծննդավայր երկիրների հանդէպ եւ ամէն կերպ պէտք է աշխատեն, որ ազատ քաղաքակրթութեան եւ բարգաւաճութեան բարիքները հասնեն նաեւ այս երկրներին :

Անդրադառնալով կոմունիստների տարածնենդ ու հակաժողովրդական աշխատանքներին, Պ. Տէրունեանը շեշտել է, որ իր համոզումով չի կարող լինել մէկ հատիկ գիտակից ու ողջամիտ Հայ, որ գոհ լինի տեսնելով, , թէ Հայաստանը կարմիր բռնապետների երկաթեայ կրունկի տակ է :

Ամերիկահայերը, որոնք ապրում են ազատ ու բարգաւաճ այս երկրում, ամէն կերպ պէտք է աշխատեն, որպէսզի ստրկացուած ժողովուրդները, ի շարս որոնց նաեւ Հայերը, արժանանան ազատութեան եւ բարեկեցութեան :

Ամերիկահայութիւնը չի կարող ոչ մի կապ ունենալ կոմունիստների հետ, եզրակացրել է Պ. Տէրունեանը : Նա կապուած պէտք է մնայ Ամերիկայի ազատութեան, արդարութեան եւ խաղաղութեան սկզբունքներին եւ պէտք է ծայր աստիճան զգուշանայ կոմունիստների կամ նրանց համակիրների գործիք դառնալուց :

ԽՄԲ.— Խօսնակը յետոյ կարդացած է հայ երեսփոխանին մէկ նամակը որ ուղղուած էր ամբողջ հայ մամուլին եւ որ արդէն հրատարակուեցաւ Յառաջի մէջ (16 Դեկտ.) :

չոգեացումէն ազատած ջուրը հոսելով Զանգուի միջոցով, կը ծառայէ ժողովուրդին :

Լիճին ջուրը ներկայիս շարժման մէջ կը դնէ Զանգուի ափերուն վրայ կառուցուած ելեկտրական ուժի կառուցումները, ոռոգելով իր ճամբուն վրայի արտերը, խաղողի այգիներն ու բանջարանոցները : Զանգուի ջուրը մտած է «Ստալինեան ջրանցքը » :

Սեւան — Զանգու ջրվէժի ելեկտրակայաններու տարուէ տարի աւելցող ուժը կը կերպարանափոխէ Հայաստանի ճարտարարուեստական, դիմագիծը : Զանգու գետի ափերուն վրայ պիտի շինուին ութ ջրակայան ,որոնց երեքը արդէն կը գործեն : Ներկայիս կը շինուի Գիւմիւշգէսը որ ջրվէժին ամէնէն մեծ ջրա - ելեկտրակայանն է, կը շինուին նաեւ քանի մը մանր կայաններ : Անոնք կուտան այնքան ելեկտր. ուժ որքան անհրաժեշտ է արդիւնաբերութեան եւ գիւղատնտեսութեան համար :

Սեւանի ջուրին շնորհիւ Հայաստան վերածուեցաւ արդիւնաբերական առաջնակարգ երկրի :

Հայաստանի արտադրութիւնները կ'երթան Ռուսիոյ մեծ կառուցումներու եւ Խ. Միութեան այլ վայրեր, Կարս - Գումի տաք աւազներուն մէջ, Ամու Դարյայի եւ Վոլկայի ափերուն մօտ կը սլանան ապրանքատար ինքնաշարժեր— որոնք կը կրեն Ե Ա Գ վաճառանիշը (Երեւանի ինքնաշարժի անուադօտիներու գործարան) : Մետաքս ու կերպաս, մրգերու պահածոները, հեծանիւները, գինին եւ ծխախոտը կ'երթան խորհրդ. երկիրները :

Սեւանի ձկան պաշարները խիստ հաշուի առնուած են : «Հայձուկ» ընկերութեան ձկնաբուծական գործարանը յաջողութեամբ կ'աճեցնէ եւ կը մշակէ լիճին մէջ տարբեր տեսակի ձուկեր : Մեքենաշարժ փոքրիկ նաւատորմեր կը կատարեն ձկան արդիւնաբերութիւնը : Լիճի ափին վրայ բարձրացած է Մարտունիի պահածոներու գործարանը : Ձկնարան - գիտնականները , յաջողութեամբ կը լուծեն նաեւ Զանգու գետին «Իշխան» ձուկին աճեցման հարցը :

Լիճին ափը ճամբորդողները պիտի տեսնեն թէ լիճը զօտեւորուած է հսկայական սպիտակ օղակով : Դարաւոր ջուրի տակ եղած կղզին է, որ լոյս աշխարհ է եկած : Տասնեակ տարիներ վերջ այդ հողերը կը մշակուին եւ կը ցանուին, արտադրելով գետնախնձոր, բազուկ, կերախոտ, սրտղատու ծառեր : Ներկայիս գիտնականները կ'ուսումնասիրեն հողի զանազան շերտերը եւ կը գտնեն զանոնք օգտագործելու արդիւնաւէտ միջոցները :

ԱՇՈՏ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ.— Առանց մասնագէտ ըլլալու, կը կարծենք թէ Սեւանի ջուրերուն շոգիացումը արգիլելու, բնականաբար արգելելու այս փորձը շատ ջուր կը վերցնէ, ինչպէս տարիներ առաջ բացատրած են իրազեկներ :

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼՆԵՐՈՒ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

(Բարեփոխեալ պատճէնը)

ՅՕԴ. Ա.— Կրօն. Ընկերակցութիւն մը հիմնուած է, համաձայն 1 Յուլիս 1901ի 9 Դեկտ. 1905ի օրէնքներուն տրամադրութեանց, Հայ. առաքելական պաշտամունք կատարելու համար Փարիզի եւ շրջակայից հայ եկեղեցիներուն մէջ :

Ընկերակցութիւնը կ'առնէ փարիզեան շըրջանակի Հայ. եկեղեցւոյ հաւատացեալներու Կրօն. Ընկերակցութեան անունը :

Իր կեդրոնատեղին է Փարիզ, 15 rue Jean Goujon (8) :

ՅՕԴ. Բ.— Ընկերակցութեան նպատակն է, միանգամայն ապահովել Հայ. Առաք. պաշտամունքին կատարումը, այս պաշտամունքին ծախքերը եւ պէտքերը հոգալ եւ զարգացնել Հայ. եկեղեցւոյ հաւատացեալներուն հոգեկան եւ մշակութային կեանքը :

Ընկերակցութիւնը հեռու կը մնայ քաղաք. բնոյթ կրող ամէն գործունէութենէ եւ վիճաբանութենէ :

ՅՕԴ. Գ.— Ընկերակցութիւնը ունի բարերար անդամներ, պատուոյ անդամներ եւ գործօն անդամներ :

ՅՕԴ. Դ.— Հայ. եկեղեցւոյ պատկանող երկու սեռէ ամէն անհատ, որ կը կատարէ, ի նպաստ ընկերակցութեան, առնուազն 500.000 (հինգ հարիւր հազար) Փր.ի նուիրատուութիւն մը, կը ստանայ բարերար անդամի տիտղոսը :

Բարերար անդամները ցկեանս մաս կը կազմեն ընկերակցութեան, եւ ընտրող ու ընտրելի են ներկայ կանոնագրին մէջ նախատեսուած բոլոր պաշտօններուն համար, պայմանաւ որ լրացնեն 6րդ յօդուածի մէջ յայտնուած տրամադրութիւնները :

ՅՕԴ. Ե.— Ընկերակցութեան վարչութեան առաջարկին վրայ, Ներկայացուցիչներու Ժողովը (Assemblée des délégués) պատուոյ անդամ կրնայ անուանել, ամէն գործօն անդամ որ կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած է ընկերակցութեան :

ՅՕԴ. Զ.— Երկու սեռի պատկանող ամէն անհատ որ հետեւեալ պայմանները կը լրացնէ կրնայ ընկերակցութեան գործօն անդամ արձանագրուիլ.

1.— Պատկանիլ Հայ. Եկեղեցւոյ դաւանանքին. 2.— Առնուազն 21 տարեկան ըլլալ. 3.— Աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր Փարիզի կամ փարիզեան շրջանակին մէջ բնակութիւն հաստատած ըլլալ. 4.— Կատարած չըլլալ որեւէ արարք, որ արատ կը բերէ պատիւի .5.—Ներկայացուած ըլլալ ընկերակցութեան երկու անդամներու կողմէ. 6.— Ընկերակցութեան վարչութեան նախագահին ուղղել թեկնածութեան գրաւոր խնդրանք մը. 7.— Յանձնառու ըլլալ վճարելու 500 Փր.ի արձանագրութեան տուրք եւ տարեկան առնուազն երկու հարիւր Փր.ի անդամավճար : Այս գումարները գանձելի են անմիջապէս որ թեկնածութիւնը կ'ընդունուի :

ՅՕԴ. Է.— Գործօն անդամներուն թիւը առնուազն 25 է : Այս թիւը կրնայ անսահմանօրէն աւելնալ : Բարերար անդամներուն եւ պատուոյ անդամներուն հետ միասնաբար անոնք կը կազմեն Ընկերակցութիւնը, համաձայն 1 Յուլիս 1901 եւ 9 Դեկտ. 1905ի օրէնքներուն մէջ նախատեսուած պայմաններուն :

(1)

(Շար.)

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութիւնը իր ընտրութենէն մէկ տարի վերջ, տուաւ իր առաջին բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը, Դեկտ. 14ին, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ :

Դժբախտաբար ներկաներու թիւը շատ վար կը մնար գաղութին թիւէն : Ինչո՞ւ այս անհոգութիւնը :

Ազգ. Միութեան ատենապետը՝ Պ. Աղեքսանդր Կիւլպէնկեան ժողովը բանալով, թուեց բոլոր օրուան հոգերը,— Ազգ. մշակոյթ, եկեղեցի, դըպրոց, նոր սերունդի հայեցի կրթութիւն եւն. : Եւ թելադրեց որ իւրաքանչիւր Հայ կատարէ իր պարտքը, որպէսզի կարենանք պահել մեր ազգային դիմագիծը :

Ապա խօսքը տրուեցաւ վարչութեան ընդհ. քարտուղար Պ. Յակոբ Վարժապետեանի, որ ընդհ. գիծերով պարզեց Ազգ. Կեդր. վարչութեան գործունէութիւնը : Այդ զեկուցումէն կը քաղեմ հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Ազգ. Միութեան վարչութիւնը գործի ձեռնարկելէն անմիջապէս ետք զբաղած է եկեղեցիի մը հիմնարկութեան խնդրով : Արդէն գնուած է 870 քառ. մեթր հող մը որուն վրայ շէնքը պիտի կառուցուի Ս. Էջմիածնի ոճով : Հայ ճարտարապետի մը յատակագծով, հողին մակերեսէն մէկ մեթր բարձրութեան մը վրայ պիտի կառուցուի եկեղեցին, իսկ յատակը՝ երեք մեթր բարձրութեամբ, պիտի ըլլայ սրահ մը 550 հոգինոց : Սրահին մուտքը պիտի ըլլայ եկեղեցիէն անջատ՝ հիւսիսային կողմի փողոցէն :

Շէնքը հաստատ հիմերու վրայ դնելու մտահոգութեամբ, մասնագէտ մը քննելով գետինը, ամուր գտած է :

Շինութեան համար վարչութիւնը բրած է զանազան ձեռնարկներ : Առաջին առթիւ, կատարած է մասնակի հանգանակութիւն մը, հողը գնելու համար : Սարքած է մեծ պարահանդէս մը, ապահովելով շօշափելի գումար մը : Կազմած է շրջուն յանձնախումբեր որոնք դրամ հաւաքած են ամէն թաղի մէջ : Կազմուած է եկեղեցաշէն յանձնախումբ մը որ պիտի զբաղի մասնագիտական խնդիրներով եւ նիւթական աղբիւրներով :

Կրթ. գետնի վրայ վարչութիւնը եւս աջնելով, Ազգ. վարչութիւնը բացած է դասընթացքներ Պրոն, Վիլլէօրպան, Մօնշա եւ պիտի ջանայ ուրիշ հեռաւոր թաղերու մէջ ալ հիմնել :

Վարչութեան գանձապահ Պ. Միսաք Պահատուրեան հրաժարած ըլլալով , իր տեղը նշանակուած է Պ. Հրանտ Թադէոսեան :

Նկատելով, որ հայաշատ Վիէնը ցարդ ոչ մէկ ազգ. օրինաւոր մարմին ունի, Ազգ. վարչութիւնը կը ջանայ ընտրութիւններ կատարել, այս պակասը լրացնելու համար :

Նիւթական համարատուութիւնը տուաւ Պ. Հ. Թադէոսեան : Նախորդ վարչութենէն փոխանցուած է մէկ միլիոն ֆրանք : Եկեղեցաշինութեան համար հանգանակուած ընդհ. գումարն է 3.656.700 Փր., պարահանդէսէն գոյացած՝ 548588 Փր., ուրեմն համագումարը՝ 5.205.288 Փր. : Հողին գնման, կառավարական արձանագրութեան, խորաչափութեան ,տախտակէ շրջապատին, յատակագիծի եւ ուրիշ ծախքերով ընդհ. ելք եղած է.— 4.521.785 Փր. : Պատրաստ գումար՝ 683.503 Փր. :

Ներկաներէն ոմանք խօսք առնելով գնահատեցին Ազգ. Միութեան աշխատանքը նիւթական թէ բարոյական, եւ մաղթեցին նոր յաջողութիւններ :

ԾՄԱԿ

Այս բոլոր խնդիրները նորէն պիտի քննուին դարման :

Զեկոյցը կ'ըսէ թէ կատարուած են 1952ի յանձնառութիւնները .— 25 զօրծօն եւ 25 պահեստի զօրաբաժին : Ֆրանսայի զինուորական նախարարը, Պ. Փլեւէն, զիտել տուաւ թէ դաշնակիցներուն ներկայ ուժերը չեն լրացներ «կենսական նուազագոյնը» : Պ. Էչիսըն ուժգին կոչ մը ուղղեց, օր առաջ վաւերացնելու համար եւրոպական բանակի ծրագիրը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը 21ի դէմ 24 ձայնով մերժեց այն բանաձեւը որով 8 երկիրներ կը թելադրէին Արաբներուն եւ Իսրայէլի՝ Պաղեստինի խնդիրը լուծել ուղղակի բանակցութիւններով : Ձեռնպահ մնացին 15 երկիրներ : Օրինական 2/3ը չգոյացաւ, բայց Արաբները գոհ կ'երեւան, քանի որ սկիզբէն ի վեր կը մերժեն ուղղակի բանակցիլ :

ՔՈՐԷԱՅԻ կարմիրները Թուրքիոյ ցրուեցին օդանաւերով, աւետելով թէ Սէուլ պիտի մտնեն Ծնունդին :

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ դատավարութեան առթիւ, նորվեկիացի բժիշկ մը, որ գերի էր, վկայեց թէ Գնչուները կապիկներու պէս կը պահուէին վանդակներու մէջ, թէ նոր շիճուկ մը նետարկուեցաւ 80 Գնչուներու վրայ եւն. :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրին ձգձգման դէմ բողոքելով, ՄԱԿի Քաղաք. յանձնախումբը բանաձեւ մը քուէարկեց ստուար մեծամասնութեամբ : Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու պատուիրակները ուժգնօրէն մեղադրեցին Խ. Միութիւնը, պահանջելով օր առաջ կնքել դաշնագիրը : Ամերիկեան պատուիրակը յայտնեց թէ Խ. Միութիւնը ահագին ստացուածքներ գրաւած է Աւստրիոյ մէջ : Վիճաբանութեանց ներկայ էր Աւստրիոյ արտաքին նախարարը :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն Հարաւ-արեւմտ. Ֆրանսայի մէջ : Միւս կողմէ ահագին ձիւն տեղացած է Ալպեան շրջանին մէջ, խանգարելով երթեւեկը : — 12.000 թոն աղ ածին Փարիզը ,ի հարկին ձիւները հալեցնելու համար :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշարման վիճակը երկու ամիս եւս պիտի տեւէ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ վարչապետը պաշտօնապէս հաստատեց թէ «Ջեխերը չեն աշխատիր եւ կ'ընդդիմանան խորհրդային մեթոտներուն, թէ ուտելիքի եւ ածուխի նեղութիւն կը տիրէ եւն. :

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԵՆ Վիշիի գաղտնի ոստիկանութեան այն փաստաթուղթերը որոնք շատ մը հայրենասէրներու գնդակահարութիւնները կը հաստատէին :

Յովհաննէս, Անժէլ, Անդրանիկ Եափուճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Եափուճեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Եափուճեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Եափուճեան, Տէր եւ Տիկ. Ե. Եափուճեան (Պոսթըն), Պ. Հայկ Եափուճեան (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Մինասեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Եափուճեան (Թէհրան), Տէր եւ Տիկ. Մ. Յակոբեան (Քալիֆորնիա), Տէր եւ Տիկ. Խ. Յակոբեան (Քալիֆորնիա), Տէր եւ Տիկ. Ա. Բարիկեան (Քալիֆորնիա), Տէր եւ Տիկ. Ա. Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Յ Կիւմրիւեան, Տէր եւ Տիկ Ս. Գարախանեան կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆԳԻՆԷ ԵԱՓՈՒՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Cochinի հիւանդանոցը :

Թաղումը կը կատարուի այսօր, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2.45ին, Պանթէոնի դերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացաւ 600 Փր., Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկ. Մանուկեան Օհանջանեան ակումբ այցելութեան առթիւ :

ՄԻ ՄՏԱԾԷՔ

ՁՈՅԳ REVEILLONՆԵՐԸ
ԾՆՈՒՆԴԻ ՈՒ ԿԱՂԱՆԴԻ
ՈՒՐ ԱՆՑԸՆԵԼ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ

Մտածեր է ձեզի համար եւ ամէն բան պատրաստ է, ճոխ կերուխումով, նուագ-պարով, զուարթ, որպէսզի չէն անցընէք :

Միրուն անակնկալներ, փարիզեան արուեստագէտներ, ճափոնական խաղեր եւն. :

31, Rue d'Alexandrie - Paris.
Métro : Réaumur et Strasbourg - St. Denis

Ողբացեալ ընկերներու յիշատակին

Յարգանքի ընկերական հաւաքոյթ Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ ողբ. ընկերներ ՌՈՒԲԷՆԻ, ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ եւ ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ նկարներու զետեղման առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, 16 rue des Basserons, Montmorency.

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ :

Հաղորդակց.— Gare du Nordէն ժամը 14 եւ 14.29ին :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 Փր., Արտասահման 1400 Փր. :

Հասցէ .— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15

Ծանօթ .— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ Բ. թիւը :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

ՎԱԼԱՆՍ .— Սիրելի հայրենակիցներ, Ազգ. միութեան եւ Հոգաբարձութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, կը հրաւիրենք Վալանսի Հայ Հասարակութիւնը անխտիր ներկայ ըլլալ կարեւոր ժողովի մը որ տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին (20 Դեկտ.) : Օրակարգ . — 1) Զեկուցում բարոյական եւ նիւթական գործունէութեան : 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն եւ առըուած որոշումները օրինաւոր պիտի նկատուին :

Ի դիմաց վարչութեան նախագահ Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ, քարտուղար Յ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ :

Ուշադրութի՜ւն..

Ուշադրութի՜ւն...

TAVERNE MAUBEUGE
6 RUE MAUBEUGE, PARIS (9)

Հեռաձայն TRU. 85-47

ՆՈՅ. 29էն սկսեալ ամէն գիշեր, ժամը 8ին պիտի նուագեն, Պոլսէն յատկապէս հրաւիրուած ջութակահար ՄԿՐՏԻՉ եւ Ուտի ՊՕՂՈՍ, արեւելեան նուագի ծանօթ վարպետները, ընկերակցութեամբ երգչուհի-պարուհիի մը :

Համադամ եւ պէսպիսուն կերակուրներու կարգին ամէն գիշեր ՏԷՕՆԷՐ-ՔԷՊԱՊ ինչպէս եւ ճաշարանին կողմէ խնամքով պատրաստուած արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ :

Հարսնիքներու եւ հաւաքոյթներու համար տրամադրելի է սրահը

Métro Cadet, եւ Pelletier եւ N. D. de Lorette
Aut. — 26, 85, 49, 43 եւ 32:

Ծանօթ .— Երաժիշտները տեսնել փափաքողները կրնան դիմել՝ Taverne Maubeuge :

ԼԻՈՆԻ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՏՈՒՆԸ՝

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսայի եւ թէ արտասահմանի իր բոլոր յաճախորդներուն թէ տօնական օրերու առթիւ իր խանութին մէջ տրամադրելի ունի ընտիր եւ ճոխ պաշար մը նպարեղէնի, — պանիր, ձիթապտուղ, պամիա, նպարեղէն, սուրճ, օղի, հէլվա, թահին, չէմէն, քիմիոն եւ ամէն տեսակ համեմներ : Թէ մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի համար :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ :

Դիմեցէք մեծաքանակի համար 246 Rue Vendome, իսկ փոքրաքանակի համար 20 Rue Velleroy, Lyon:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. եւ Կեդր. կոմիտէներուն ներկայացուցիչները :

ԼԻՈՆ .— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais , դպրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆրանսահայ Կապոյս Խաչի Մարսէյլի տարեկան պարահանդէսին :

Դեկտեմբեր 20 շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ :

ՑԱՅՏԱԳԻՐ .— (Radio Փոսվանս Մակազին) :

20 Դեկտ. Շաբաթ.— Պիտի խօսի՝ Կապ. Խաչի կազմակերպութեան եւ գործունէութեան շուրջ՝ ՏԻԿ. ՎԱՐԴԱՆՈՒՇ ՀԱԶԱՐԵԱՆ :

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի տոմսերը եւ սեղանները կանխաւ ապահովել :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի եւ դպրոցի հոգաբարձութեան :

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Պիտի ներկայացուի նաեւ «ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՑԵՂՆԵՐԸ» թատերախաղը :

Կը հրաւիրուի գաղութը անխտիր :

"ՇԻՐԱԿ" ՕՂԻՆ

Հռչակաւոր «ՇԻՐԱԿ» օղին Արեւելքի առաջնակարգ ըմպելին է:

Օղիի միակ եւ իսկական տարազին համաձայն՝ չամիչի հիւթէն ծորուած՝ մասնաւոր խնամքով անոր պատրաստութիւնը զայն կը հանդիսացնէ եզակի եւ անկեղծելի ըմպելի մը:

ՇԻՐԱԿը Արեւելքի մէջ ամէնէն ընդհանրացած օղին է եւ անոր հռչակը տարածուած է ամբողջ աշխարհի մէջ:

ՇԻՐԱԿը փափկաճաշակ խմողներուն կու տայ օղիէն սպասուած ամէն գոհացում ու վայելք:

Հետեւաբար, փնտռեցէք ու խմեցէք, տարամերժօրէն, ՇԻՐԱԿ օղին, որ կնքուած է Հայաստանի Շիրակ փառապանծ նահանգին անունով, իբր վաճառանիշ՝ կրելով անոր համայնապատկերով պիտակը:

ԿԱՂԱՆԴԻ, ԾՆՈՒՆԴԻ, ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՆԽՆԴԱԿԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԶԱՐԴԸ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 21 Décembre 1952 Կիրակի 21 ԴԵԿՏԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6947-Նոր շրջան թիւ 2358

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ԿԱՐԵԼԻ Է ԸՆԵԼ

Ինչպէս ըսինք, հրաշագործ միջոցներ չկան, գոնէ տանելի վիճակ մը ապահովելու համար հայկ. մամուլին:

Ազգային ծանուցումները չեն կրնար մեծ շահ մը բերել:

Առեւտրական ազդերը — հայկական — սահմանափակ են: Իսկ միջազգային ծանուցումները՝ անմատչելի:

Փարիզի մէջ յատուկ ընկերութիւններ կը զբաղին այս գործով: Իբրեւ կանոն, այդ ընկերութիւնները օտար թերթ մը նկատի կ'առնեն եթէ առնուազն 20.000 օրինակ սպառում ունի (օրական):

Հայերէն ո՞ր թերթը կրնայ երազել այդ քանակը ...

Ամերիկահայ թերթերը բախտաւոր են, այս տեսակէտէն:

Անոնցմէ կան որոնք սիւնակներով ծանուցում կը ստանան: Ցաճախ ամբողջ էջ մը:

Ցետոյ, անոնք մեծ մասով ունին «հասութաբեր» սովորութիւններ, — սիւնակներով հարսնիք, նշանտուք, ամուսնութեան տարեդարձ, թաղում, ոսկի կամ արծաթ յոբելեան, հայրիկ - մայրիկի, հարս - փեսի կենսագրականներ կը տպեն, փոխան ընկալագրի:

Մենք այդ էջը փակած ենք առաջին օրէն, երբ Վոսփորի ափերը կը գտնուէինք:

Ուրիշ գաղութներու մէջ ալ արմատ բռնած է այս ասիական ունակութիւնը, առանց մեծ հասոյթ մը ապահովելու:

Անշուշտ սեփական տպարանն ալ մեծ ապաւէն մըն է: Մանաւանդ որ կրնաք ուրիշ տպագրական գործեր կատարել:

Եւ վերջապէս, փարիզահայ թերթի մը համար թուղթի, տպագրութեան եւ առաքումի յարաճուն ծախքերուն հետ, արտակարգ բեռ մը կը կազմեն պետական եւ ընկերային տուրքերը: Մանաւանդ այս վերջինը:

«Յառաջ»ի սպառումը բացառիկ է եղած սկիզբէն ի վեր: Հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն եւ ծուլերուն քսութեանց:

Եւ սակայն, ծախքերու ծանրութիւնը թոյլ չի տար լայն բանալ թեւերը:

Տակաւին չենք հաշուեր «յետնեալ» պարտքերը որոնք մեծ գումար մը կը կազմեն, ինչպէս եւ զանազան կորուստներ:

Մեզի համար երբեք հաճելի չէր խօսիլ այս ներքին հոգերու մասին:

Ուզեցինք լրացնել «Հ. Կոչնակ»ին տեսութիւնը, — «Հայ թերթեր ինչպէս կ'ապրին»:

Ամերիկահայ շաբաթաթերթը շատ աւելի ամուր եւ հոսուն «կռնակ» ունի: Նաեւ սեփական տպարան: Բայց եւ այնպէս կ'ողբայ եւ ելք մը կը փնտռէ:

Կը թելադրէ որ չկարդացողներն ալ բաժանորդագրուին, որպէս զի կարդացողները «չզրկուին իրենց ընթերցումի վայելքէն եւ կարօտէն»:

Ցնորք է այսպիսի շնորհ սպասել «չկարդացողներէն»: Իրաւունք ալ չունինք:

Շնորհակալ եղէք, եթէ անոնք ձեզ ալ չհամոզեն... հայերէն թերթ չկարդալու:

Մէկ ճար ունինք, — թելադրել որ ամէն բաժանորդ նոր բաժանորդ մը գտնէ:

«Յառաջ» ունի բազմաթիւ բաժանորդներ, որոնք արձանագրուած են առաջին օրէն (1925): Եւ շարունակած անընդհատ:

Միայն այս հաւատարիմները կրնային հարիւրաւոր նոր բաժանորդներ գտնել իրենց շրջապատին մէջ:

Ոչ բարեխօսութիւն, ոչ ալ շնորհ: Պարզապէս կոչ մը իւրաքանչիւրին գիտակցութեան: Նոյնիսկ իրենց բարիքին համար:

Հայ ընտանիք մը առանց հայերէն թերթի եւ գրքի՝ կը նշանակէ քայլ մը դէպի օտարացում:

Կրնաք տասը օտար թերթ կամ գիրք թղթատել, բայց պէտք մնաք միշտ օր - պակաս, եթէ ամուր չպահէք ձեր կապերը՝ մայրենի մշակոյթին հետ:

Քանի՞ հոգի միրաբար գիտեն որեւէ օտար լեզու, լիովին օգտուելու համար:

Աղանդե՞ր է իրենց փնտռածը թէ [illegible] մնունդ:

Շ.

Միլանի Հայերը կ'երգեն «Հայ պարիսպ, եղբա՛րք...»

(Փոխանցւած [illegible])

ՄԻԼԱՆ, 16 Դեկ. [illegible] — Խանդավառութեան եւ ոգեւորութեան շաբաթ մը ապրեցանք, անմոռանալի շաբաթ մը մեր գաղութին կեանքին մէջ: Իտալիոյ Հայոց Ազգ. Վարչութիւնը, Միլանի Հայ Տիկնանց Միութիւնը եւ Մշակութային Միութիւնը միացեալ ուժերով ստեղծեր էին մարմին մը, որ Միլան հրաւիրեց Cahiers du Sudի տնօրէնը, Պ. Jean Ballard, ֆրանսացի ծանօթ բանաստեղծը Պ. Luc André - Marcel, դասախօսութիւն մը տալու համար Իտալացիներուն, հայ գրականութեան մասին: Այս առթիւ, նոյն մարմինը Միլան հրաւիրած էր նաեւ Շ. Նարդունին եւ Կ. Փօլատեանը:

10 Դեկտ. Չորեքշաբթի առաւօտ, մասնաւոր պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Տոքթ. Արզումանեանի, գնաց կայարան դիմաւորելու Լիւք - Անտրէ Մարսէլը եւ Շ. Նարդունին, որոնք կուգային Փարիզէն: Ցաջորդ օրը նոյն պատուիրակութիւնը, որու կ'ընկերանար նաեւ Հ. Եղիա Փէչիկեան, «Բազմավէպ»ի խմբագրապետը, գնաց դիմաւորելու Ժան Պալարը եւ Կ. Փօլատեանը: Հիւրերը առաջնորդուեցան քաղաքին շքեղ պանդոկներէն մին, ուր ապրած ու մեռած է Իտալիոյ երաժշտական հանճարը, Վերտի:

Հինգշաբթի, իտալական Ռատիօն եւ «Քորրիէրա Տէլլա Սէրա» մեծ թերթը արձագանգ կուտային արդէն հիւրերուն ժամանումին եւ երեկոյեան կազմակերպուած դասախօսութեան մասին: Կազմակերպիչ մարմինը ամէն աշխատանք կատարած էր, որպէսզի դասախօսութիւնը տեղի ունենայ լաւագոյն պայմաններու մէջ: Հրաւիրուած էին իտալ. մամուլը, իտալացի գրողները, համալսարաններու տեսուչները: Հայ գաղութին մէջ, ամէնուն համար խօսակցութեան հանապազօրեայ նիւթն էր այս դասախօսութիւնը:

Հինգշաբթի երեկոյ լեցուած էր Angelicumի շքեղ սրահը հայ եւ իտալացի ունկնդիրներով, որոնց մէջ պաշտօնական անձեր եւ ծանօթ մտաւորականներ: Բեմ բարձրացաւ Տոքթ. Արամայիս Սրապեան, որ իտալերէն լեզուով եւ գեղեցկօրէն ներկայացուց օրուան հիւրերը: Ցետոյ խօսք առաւ Պ. Ժան Պալար, որ տպաւորիչ, առնական ճառ մը կարդաց: Ի վերջոյ Պ. Լիւք - Անտրէ Մարսէլ սկսաւ իր դասախօսութիւնը, որ տեւեց աւելի քան մէկ ժամ: Թողած տպաւորութիւնը հպարտութիւն կը պատճառէր Հայերուն:

Փակումը կատարեց Հ. Եղիա Փէչիկեան, ֆրանսերէն լեզուով: «Բազմավէպ»ի խմբագրապետը նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսացի մտաւորականներուն, յետոյ յանուն Մխիթարեան Միաբանութեան անոնց նուէր տուաւ Հ. Տաշեանի երաժշտական մէկ գործը:

Ցաջորդ օրը մեծ էր արձագանգը: Ֆրանսացի հիւրերը եւս, որոնք մեծարանքի ցոյցերու առարկայ եղան, խորապէս տպաւորուած էին գաղութին հիւրասիրութենէն: Շաբաթ առաւօտ, Պալար եւ Լիւք - Անտրէ Մարսէլ մեկնեցան Մարսէյլ, իսկ Շ. Նարդունի եւ Փօլատեան՝ դէպի Վենետիկ, վերադառնալու խոստումով մը երկուշաբթի, երբ ի պատիւ իրենց պիտի տրուէր հացկերոյթ մը: Երկուշաբթի երեկոյ, ուշ ատեն, Նարդունի եւ Փօլատեան վերադարձան Վենետիկէն, չափազանց յուզուած՝ Ս. Ղազարի վանքին մէջ անցուցած իրենց ժամերէն:

Գաղութին ոգեւորութեան եւ հետաքրքրութեան մասին գաղափար մը տալու համար, աւելցնեմ որ հացկերոյթի համար վարձուած սրահը նեղ եկաւ եւ յարակից սրահն ալ վարձուեցաւ: Ճաշէն առաջ՝ Տոքթ. Ե. Արզումանեան ներկայացուց Շ. Նարդունին, իսկ Տոքթ. Ա. Սրապեան՝ Պ. Փօլատեանը: Սեղանին կը նախագահէր Զգօն վարդապետ, իր քովն ունենալով գաղութի պատուական «հայրիկը», Ե. Հիւսիսեան: Ճաշը հազիւ աւարտած՝ խօսքը տրուեցաւ Շ. Նարդունիին, որ վանքէն ու Միլանէն ստացած իր տպաւորութեանց տակ յուզուած՝ ճառ մը խօսեցաւ նախ յուզերով, յետոյ ոգեւորելով, — «տոկա՛լ, տոկա՛լ, տոկա՛լ», այս բառին մէջ գնելով Հայոց պատմութեան, բայց մանաւանդ նոր ժամանակներու փիլիսոփայական նշանակութիւնը: Այս բառը, որ Աւֆանա Տօտէի մէկ պատմուածքին (Սրկէնի այծը) թեւա-

ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ ՑԱՆՁՆՈՒԵՑԱՒ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Դահլիճը ամբողջ օր մը խորհրդակցելէ ետք, որոշեց անյապաղ Թունուզի պէյին ղրկել իր ծանուցագիրը, որ տեսակ մը վերջնագիր է: Կ'ըսուի թէ պատասխան պահանջուած է մինչեւ Գշ.:

Ծանուցագիրը վերջնապէս խմբագրուելէ ետք, վաւերացուեցաւ Պ. Պ. Փինէի եւ Շումանի կողմէ: Ցետոյ քննուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ լման երեք ժամ: Այս քննութենէն ետք, որոշուեցաւ նոր նիստ մը գումարել գիշերը:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ աջակողմեան նախարարները կը պահանջէին աւելի կտրուկ դիրք մը բռնել:

Կ'ըսուի թէ ծանուցագիրը խմբագրուած է շատ բացորոշ, որպէսզի որեւէ թիւրիմացութիւն չծագի Ֆրանսայի դիրքի մասին: Անգամ մը եւս կրկնելով Ֆրանսայի անկեղծ բաղձանքը՝ բարենորոգումներու մասին, ծանուցագիրը կը պարզէ ճըշգրիտ պայմաններ՝ բանակցութիւնները վերսկսելու համար: Եւ կը պահանջէ պէյէն անյապաղ ստորագրել բարենորոգման ծրագիրը որուն շնորհիւ Թունուզ աւելի լայն ինքնօրինութիւն պիտի վայելէ:

Կը հաստատուի թէ Եշ. օր պէյին կողմէ կրնքուած թուղթերը աննշան բաներ են:

Ծանուցագիրը պիտի յանձնուէր երէկ, շաբաթ: Պ. Փինէ խնդրեց նախարարներէն որ Փարիզ մնան, ի հարկին ժողով գումարելու համար:

Ծերակոյտին աջի օրուան նիստին մէջ, Պ. Մառաշէ ըսաւ թէ Ֆրանսա իրաւունք ունի անտեսելու Մարոքի Սուլթանը եւ Թունուզի պէյը, բարենորոգումներ կատարելու համար: Ուրիշներ ալ թելադրեցին աւելի կտրուկ դիրք մը բռնել:

× Ոստիկանութիւնը կարգ մը կասկածելիներ եւս ձերբակալեց Թունուզի մէջ:

ՆՈՐ ԲԱՆԱՁԵՒ ՄԱՐՈՔԻ ՄԱՍԻՆ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը Դեկտ. 17ին քուէարկեց չափաւոր բանաձեւ մը, ջնջելով «Մարոքի ապագայ ինքնօրինութիւն» բառերը զորս վաւերացուցած էր Քաղաք. յանձնախումբը: Նոր բանաձեւը անցաւ 3ի դէմ 45 ձայնով: Ձեռնպահ մնացին 11 երկիրներ:

Նոր բանաձեւը, որուն քուէ տուին նաեւ Մ. Նահանգները, կոչ կը յայտնէ թէ երկու կողմերը անյապաղ պիտի շարունակեն բանակցութիւնները, ընդլայնելու համար Մարոքի ժողովուրդին քաղաք. ազատութիւնները, «նկատի առնելով օրինաւոր իրաւունքները եւ շահերը»: Լեհ պատուիրակը դիտել տուաւ թէ այս քուէարկութեամբ Ֆրանսան ազատ կը գտնուի Մարոքի մէջ:

Վերազինման հոգեր

Ջոր. Րիճուէյ դժգոհ է Ատլանտեանի խորհուրդին վերջին որոշումէն, որով կը կրճատուին վերազինման վարկերը (428 միլիոն տոլար): Իր համոզումով, վտանգաւոր է կարծել թէ Խ. Միութիւնը կը նախընտրէ երկար ատեն շարունակել պաղ պատերազմը, փոխանակ մէկ անգամէն զարնելու:

Ինչպէս կը յիշուի, 14 զինակից պետութեանց 32 նախարարները որոշած էին զարկ տալ զին. ուժերու որակին, փոխան քանակի, եւ մէկ երրորդ զեղչած էին օդանաւերու շինութեան վարկը: Զօրավարը երբեք համաձայն չէ թուլցնելու վերազինման թափը:

«Թուլացումը կը նշանակէ թէ Արեւմուտքը այլեւս ենթակայ չէ յարձակման»:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, կա-

դրանքին տակ ազգ. փիլիսոփայութեան հանգանակի մը արժէքը կը ստանար, ամէնուն բերանն էր յաջորդ օրը: Ցետոյ խօսեցաւ Կ. Փօլատեան, տալով շնորհակալութեան եւ խանդավառութեան իր տուրքը: Խօսք առին նաեւ Տոքթ. Խանպէկեան, Տոքթ. Տ. Ալէքսանեան եւ Պ. Աշրաֆեան: Իր փակման խօսքին մէջ, Զգօն վարդապետ թարգմանն եղաւ գաղութին զգացումներուն՝ յայտարարելով թէ անմոռանալի շաբաթ մը անցուցին Միլանի Հայերը, այսպիսի լաւ գործեր իրենց օգտակարութիւնը կ'ունենան անպայման, փափաքելի է որ կրկնուին:

Արդարեւ, գաղութը անհամբերութեամբ կը սպասէ իր սկումբին բացման: Հաւաքած են արդէն 8 միլիոն լիր, ու շուտով կ'ամբողջացնեն անհրաժեշտ գումարը, որպէսզի գնեն յարմար շէնք մը՝ իբրեւ կեդրոնատեղի գաղութին ազգային ու մտաւոր կեանքին, հետեւելու համար երգին, որ, ինչպէս կը յիշեցնէր Շ. Նարդունի, կ'ըսէ.

Հայ պարիսպ, եղբա՛րք, մարդկութեան մէջ,
Հայ նիւթեր է մեզ Պատմութեան էջը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

Անցեալ տարի, այս օրերուն էր որ կորսնցուցինք երկու մեծ դէմքեր. — Ռուբէն Տէր Մինասեան եւ Լեւոն Շանթ: Առաջինը Փարիզի մէջ մեռաւ, Նոյեմբեր 27ին, անակնկալօրէն. երկրորդը՝ Լեւոն Շանթ, Պէյրութի մէջ, երկու օր ետքը, Նոյեմբեր 29ին երկարատեւ հիւանդութենէ ետք :

Առաջինին կսկիծը դեռ մեր սրտերուն մէջ ու ողբացինք երկրորդը: Երկու անուններ, երկու սուգեր իրարու միացան, իրարու խառնուեցան եւ դարձան մէկ յիշատակ, մեծ ու ներշնչող: Կեանքի մէջ, անոնք միասին եղած էին յաճախ, նոյն գաղափարներուն երկրպագու. միասին եղան նաեւ մահուան մէջ, նոյն գաղափարները հրհտակելով մեզի եւ ապագայ սերունդներուն :

Առաջինը՝ Ռուբէնը, հայ քաղաք. ու յեղափոխական մտքի փայլուն ներկայացուցիչներէն էր: Մէկը՝ որ իր երիտասարդութիւնը անցուց Տարօնի մէջ մասնաւորաբար, ֆետայիական կռիւներուն եւ կրակներուն շրջագծէն ներս: Իր չափահասութեան տարիները նուիրեց քաղաք. պետական գործունէութեան, իսկ իր կեանքի վերջին քառորդը յատկացուց Հայ Յեղափոխութիւնը պատկերացնելու, յեղափոխ. դէմքերը վերակերտելու եւ անոնց գործը պանծացնելու ստեղծագործ աշխատանքին :

Իբրեւ յեղափոխական յանդուգն եղաւ Ռուբէն, ժողովուրդին հետ եւ ժողովուրդին համար. վըշտակից անոր ցաւերուն, առաջնորդ ու իմաստուն խորհրդական, ամէնէն դժուարին պահերուն: Իբրեւ պետ. մարդ՝ մեր փոքրիկ հայրենիքը դարբնողներէն մէկը: Եթէ Արամը հիմնադիրը եղաւ Հայկ. Հանրապետութեան, Ռուբէն եղաւ զայն հայացնողը: Իբրեւ գրող, գրագէտներէն աւելի գրականութեան հասաւ, տալով հոյակապ էջեր, կենդանի ու վառ գոյներով, հայ յեղափոխութեան պատմութենէն : Վերապրեցնելով խոնարհ դէմքեր, որոնք իրենց հոգիով ու դիւցազնական արարքներով հաւասար եղան մեր պատմութեան հինաւուրց հերոսներուն: Իր «Յեղափոխականի մը Յուշերը», որոնք շքեղ հատորներու վերածուած են այժմ, սերունդէ սերունդ պիտի փոխանցեն ոչ միայն մեր պատմութեան ամէնէն արիւնոտ շրջանին հարազատ պատկերը, այլեւ մեր ծանօթ ու անծանօթ գործիչներուն ու հերոսներուն գործերը եւ գաղափարները :

Ռուբէն պիտի ապրի մեր Յեղափոխութեան պատմութեան մէջ՝ իբրեւ տիպար խիզախ յեղափոխականի ,որ իր քաղաք.պայծառատեսութեամբ, Հայ կեանքի հանդէպ իր խոր հմտութեամբ եւ մըտածման նոր ճամբաներու որոնումով, դարձած էր նաեւ առաջնակարգ ղեկավար :

Իր անունը մեր նորագոյն պատմութեան մէջ, Դաշնակցութեան փառքերէն պիտի մնայ: Հաւատքի մարդն եղաւ ան ,որ ոչ միայն հաւատաց, այլ եւ գործեց, իր եւ ուրիշներու հաւատքը վերածելով գործի :

Երկրորդ դէմքը, որուն յիշատակը կ'ոգեկոչենք այսօր, Շանթն է. գրագէտ ու մանկավարժ : Հայ Մտքի անմար ջահերէն մէկը, որ աւելի քան վաթսուն տարի, անընդհատ, ժամացոյցի կանոնաւորութեամբ, աշխատեցաւ: Ստեղծագործեց , սորվեցուց ու դաստիարակեց : Ստեղծագործեց արուեստով, գիրն ու բեմը դարձնելով հոգեկան ու բարձրագոյն կրթութեան պատուանդան. իսկ իբրեւ դաստիարակ ու մանկավարժ , ուսուցչութիւնը դարձուց ոչ միայն գիտութիւն, այլեւ արուեստ, մարդիկ կերտելու, սերունդներ պատրաստելու համար, իր ու իր ժողովուրդին պատկերով:

Իր գործերը, մասնաւորաբար, Թատերական երկերը, պիտի մնան Հայ Բեմին զարդերէն, Հայոց պատմութենէն հզօր ու հետաքրքրական էջերու պատկերացումով: Մինչ միւս գործերը, գրական թէ գիտական, պիտի մնան իբրեւ վկայութիւն՝ հարուստ խառնուածքի մը, որ անհաշիւ ծախսած է, նուիրած է իր հարստութիւնը՝ իր ժողովուրդին, անոր հոգեկան ու իմացական վերելքին ու բարօրութեան համար: Ինքն ալ, ոեւէ մէկէն աւելի, եղաւ հաւատքի մարդը, որ իր բովանդակ կեանքով մնաց հաւատարիմ վեհ ու շքեղ գաղափարականներու, որոնք կեանքը կը գեղեցկացնեն եւ մարդիկն ու ժողովուրդները կը տանին արեւափառ բարձունքներու :

Երկու դէմքեր, խառնուածքով տարբեր իրարմէ, բայց գաղափարներով նման իրարու: Մէկը՝ գործի մարդ առաւելապէս, որ գրչով վերջացուց իր կեանքը. միւսը՝ գրչի մարդ, որ գործով վերջացուց իր օրերը, հաստատումովը Հայ Ճեմարանին, որ պիտի մնայ հայ կրթութեան ու մշակոյթի ջահերէն: Պիտի մնայ հայ ոգիի, զոհաբերութեան ու հաւատքի կոթողներէն մէկը, որ պիտի ապրեցընէ ընդմիշտ ոչ միայն Շանթի անմոռանալի յիշատակը, այլեւ յուշքը իր աննման գործակցին, Աղբալեանի, սերունդէ սերունդ :

Մեռան երկուքն ալ, բայց ինչպէս բանաստեղծը կ'ըսէ, չկորան: Դարձան ներշնչարան ժողովուրդի մը համար, որ հաւատարիմ իր մեծ զաւակներու հոգեկան ժառանգութեան, կը պայքարի իր գոյութիւնը պահելու, իր ազատ հայրենիքն ու մշակոյթը ունենալու եւ յաւերժական դարձնելու համար :

Այս օրերուն, կը նորոգուի մեր վիշտը՝ մեր անդարմանելի կորուստներուն առջեւ: Բայց նաեւ կ'ունենանք այն սփոփանքը՝ թէ կը մնան իրենց գործերն ու գաղափարները: Կան դեռ դրօշակիրներ, որոնք վեր կը պահեն մեր ողբացեալ զոյգ ու մեծանուն առաջնորդներուն գաղափարական դրօշները, արցունքով անշուշտ, բայց նաեւ հպարտութեամբ ու փառքով :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՒՇԵՐ

Բաբօն դարձաւ Պօյրամ

Ա.

Դպրոցին սոխակը :

Սոխակ՝ որ երգեց վարդ, աղջիկ ու սէր ...

Երգեց վարդը, որովհետեւ սոխակ էր, երգեց աղջիկը՝ վարդը անոր տալու համար եւ երգած եղաւ սէրը ... վարդ աղջկան :

Բաբօ երգեց, յուզուեցաւ եւ յուզեց ուրիշներ ալ, որոնք իրենք զիրենք սոխակ կարծեցին եւ... խռպոտ ձայներ հանեցին:

Իր օրով՝ մեր «Հայկական Տունը» եղաւ ուսումնարանէ աւելի «յու[illegible]ան» :

— Բաբօ, երգ մը երգ[illegible]ր յուզուինք :

— Նօ, հիմա չըլլար :

— «Հայտէ», Բաբօ , քիչ մը միայն :

Ու կը սկսէր, քանի մը անգամ ալ «էօհէօ , էօհէօ» ընելէ ետք, զոհունակ ժպիտը երեսին՝ եւ փողկապը պաշտօնական շարժումով մը թուլցնելով:

— « Սիրուհի՛ս ... քեզ համար» ...

Բաբօ կ'երգէր անուշ - անուշ, քնացողները կ'արթննային եւ յուզուողները կը խոյատուզուէին:

Նոր ընկերներ կը հաւաքուէին իր շուրջը : Բաբօ կ'երգէր ու կը ժպտէր, կը ժպտէր ու կ'երգէր:

« Երեւան քա՛ղ իմ առել »...

Հետզհետէ աւելի կը խանդավառուէր, մենք ալ իրեն հետը:

Մեր պատանեկան երեւակայութիւնները թեւ կ'առնէին ու կ'երթային թափառիլ Երեւանի «բաղ»երը... մեր տեսած զուիցերիական այգիներուն պէս ըլլալու էին անշուշտ:

Ու մէկ սիրերգը կը յաջորդէ միւսին:

— Ես սիրել եմ... մի զոյգ աչեր »...

Ինչպէ՞ս չյուզուիլ : Իւրաքանչիւրս չէի՞նք սիրած առնուազն զոյգ մը աչքեր: Դպրոցին բոլոր աչքի զարնող սիրահարները յիմար դէմքեր կ'առնէին: Բաբօ իրենց սրտին կը խօսէր ուղղակի, կը թրթռացնէր անոնց արցունքով թրջուած լարերը:

Ու սիրտ չկար որ չմասնակցէր այս թրթռումին: «Հէք» սիրահար ըլլալը նորաձեւութիւն մըն էր, տաղանդ ունենալու պէս բան մը: Վայ անոր որ սիրահարի յիմար նայուածքը չունէր աչքերուն մէջ :

— « Կոռ՛ունկ... ո՞ւստի կուգաս»...

Յուզումը կը փոթորկանար: Մենք ալ չէի՞նք «թողեր ու եկեր» , մեր «միւլքն ու այգին»: Հայաստանը կ'ըլլար մեր կարօտի ակը, թէեւ չէինք տեսած զայն, այլ իր պատկերները միայն՝ «Մայր Հայաստան, իր աւերակներով» ...

— « Սեւորա՛կ աչեր» ...

Յուզման գագաթնակէտը: Ալ մարդ չէր դիմանար, քարէ սիրտ ունենալու էր դիմանալու համար, ու ամէն մարդ կը ձայնակցէր ...

— ... «աչեր սեւորա՛կ »....

Ոմանց սիրածները կապուտաչուի կամ կանաչաչուի շէկ աղջիկներ էին միայն, բայց «դա ոչ մի կարեւորութիւն ունէր»:

— Սեւորա՛կ աչեր ...

Խմբերգանման խռպոտութիւնը կ'երկարէր...

Շատեր քանի մը չափ առաջ կ'ըլլային — խանդավառները — ուրիշներ ալ քանի մը չափ ետ՝ — մելամաղձոտ սիրահարները ...

Մէկուն ձայնը պարտէզին մէկ անկիւնէն կուգար, միւսինը խոհանոցէն, երրորդինը տանիքէն : «Ոչ մի կարեւորութիւն», ամէնուս ուզածը նոյնն էր, երգածը... գրեթէ նոյնը: Երբեմն տնօրէնին սենեակէն ալ կը լսուէին... «սեւորակ աչեր»ի նըմանող բաներ :

Ալ ամբողջ դպրոցը — մեծով - պզտիկով, օտար խոհարարով մէկտեղ — կը հաղորդուէր միեւնոյն երգով եւ միեւնոյն յուզումով :

Ու յանկերգը կը փոխուէր յանկարծ .

— « Իմ չինարի եա՛...րը »...

Թախծագին նայուածքները շողշողուն փայլեր կը ստանային: Իւրաքանչիւրիս երեւակայութիւնը կ'երթար յածիլ մեր սիրածին « չինար պոյ »ին շուրջ, թէեւ մեր հայ աղջիկները ամէնքն ալ պըստիկ - պստիկ, կունտլիկ բաներ էին միայն:

— « Կուժն առայ, ելա՛յ սարը ...»

Աս ալ կը հասկնայինք անշուշտ: Կուժ տեսնելու առիթ չէինք ունեցած յաճախ, սակայն սարը ելլելը գիտէինք, մեր Ալպեան արշաւներուն պէս բան մը ըլլալու էր, պայուսակը մեր կռնակը, Մօն Պլանը մեր բիբերուն մէջ՝ իբրեւ Արարատ :

— Սարէ ելաւ երկու մուխ, պոյիդ մեռնեմ»...

Բաբօն կեցնելը դժուար կ'ըլլար:

Բ.

Ճաճիքեան վերջացուցած էր Begninsի «Հայ դպրոց»ը: Ժընեւ գալով յաճախեց արհեստից վարժարանը: Բայց արհեստներու ծովուն մէջ մէկ ալիքէն միւսին անցաւ, չգիտնալով թէ որ մէկուն յանձնէ ինքզինքը :

Դերձակութիւնը ծայլապատիկ է. կահագործութի՞ւն, խարտոց չէր սիրեր: Ժամագործութիւնը աչք կը յոգնեցնէ: Կօշկակարութի՞ւն. շատ ցած էր, ինք կօշիկէն վեր ելլել կ'ուզէր :

Ու ելաւ կօշիկէն վեր, ու մտաւ քոլէժ: Ներս մտնելը դիւրին է, դուրս ելլելն ալ... չվերջացուցած:

Ու Բաբօ աշխատեցաւ, տքնեցաւ ու մանաւանդ երգեց :

— Սիրե՛ցի եարս տարա՛ն ...

Ու քննութիւններուն պատրաստուեցաւ. երբեմն քննութեան մէկ կողմէն անցաւ, երբեմն միւս կողմէն, բայց բուն քննութենէն անցնիլը քիչ մը դժուար եղաւ:

Ուրիշներ երգելով կ'ուզէին մեռնիլ, ան երգելով կ'ուզէր քննութիւն անցընել :

— Բաբօ, ինչպէ՞ս եղաւ, քննութիւնդ անցուցի՞ր :

— Հա, ախպար, շատ լաւ անցուցի, ինծի անանկ կուգայ որ տասը խաչ ունիմ:

Ու կ'երգէր .

— « Վեց եար ունիմ, վեցն ալ սիրուն, վեցն ալ գեղեցիկ»....

Արդիւնքին նայեցանք: Ուսուցիչները խաչ մը դրած էին Բաբոյին անունին քովը, բայց տասը թիւը կը պակսէր: Մէկ խօսքով՝ խաչ մը քաշած էին վրայէն :

— Ուսուցիչները յիմար են, կ'ըսէր Բաբօ, տխմար բաներ կը հարցնեն :

— Բախտ չունիս, կ'ըսէինք, պարզապէս բախտ չունիս: Խաչ քաշեր են բախտիդ վրայ : Հայու բախտ: Անհոգ եղիր, յաջորդ քննութենէն անպատճառ կ'անցնիս :

Ու մինչեւ յաջորդ քնութիւնը, Բաբօ կ'երգէր.

— « Սոխակն երգեց սէրը վարդին»:

Տարիները կ'անցնէին, Բաբօ հաստ կը նետէր, ու երդ կը «նետէր»: Քոլէժն ալ զինքը դուրս նետեց :

— Զուիցերիոյ դպրոցները, իմ ձիրքերուս համար շատ պզտիկ են, ըսաւ Բաբօ, ինծի աւելի մեծ երկիր մը պէտք է :

Ու ինքզինքը նետեց Փարիզ :

Գ.

Բաբօ երկայնահասակ, սիրուն տղայ մըն էր: Ատոր համար ալ ուզեց «արտիստ» ըլլալ :

Բաւական ատեն Փարիզի պողոտաները չափչփեց, շարժանկարի սրահներու հետ մօտէն յարաբերութեան մէջ մտաւ: «Աստղերուն» կենսագրականները գոց ըրաւ, անոնց ծանրութեան քիլօներուն չափը եւ հասակին երկարութիւնը ջուրի պէս սորվեցաւ, ու մանաւանդ անոնց սիրային եւ ամուսնալուծութեան պատմութիւնները ուսումնասիրեց, բայց չար բախտը, Հայու բախտը, չօգնեց իրեն ու Բաբօ «անտես մնաց»:

— Ինչ յիմար են աս շարժանկարի կազմակերպիչները. կ'ըսէր յաճախ, իմ ձայնիս չհամնեցան, կ'երեւակայե՞ս ...

Մեր պատանեկութեան այդ օրերուն՝ աղջըկան մը նայիլը առնուազն քաջութիւն մըն էր, ու աղջկան մը հետ խօսելու համար քանի մը գոյներէ կ'անցնէինք, կարմիր, ճերմակ, դեղին, ու քանի մը դողերէ... սարսուռ, սարսափ եւ մասամբ նորին :

Իսկ Բաբօ իր գաղտնիքը ունէր մեծ առաւելութիւն մը՝ իր աչքերը :

Կախարդիչ զօրութիւն մը ունէին անոնք : Գոնէ այդպէս կը կարծէինք մենք այդ օրերուն, իսկ ինք համոզուած էր :

Valentinoին աչքերը ունէր... գրեթէ, ու անոր ձեւերը... գրեթէ, անոր բերանը եւ դէմքին գրաւիչ արտայայտութիւնը ... գրեթէ: Մէկ խօսքով՝ նոր Վալանթինօ մըն էր... գրեթէ : Ու իր «յաջողութիւնները» բնական կը թուէին մեզի:

— Բաբօ, աս աղջիկը աղուոր է, կարգադրէ :

— Կեցիր մէյ մը նայիմ, կ'ըսէր, ու «զօռ» կուտար աչքերուն , անոնց մէջի մագնիսը արթնցնելու համար :

Բաբօ իր նայուածքով շատ մը աղջիկներ իրեն քաշած էր, շատեր ալ իր վրայ խնդացուցած :

Դ.

Անցան տարիներ :

Միջին տարիքի մարդիկ եղած էինք, մենք , «Հայկական Տան» նախկին սաները: Տարիներով օտարի եւ հայրենիքի մասին ճառեր խօսած կամ մըտիկ ըրած էինք: Միութիւններ կազմած եւ լու -

ՅՈՅԶԵՐ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

— Ի՞նչ ազգ էք, ո՞րկէ կուգաք :
— Հայ եմ :
— Հայաստանի ո՞ր քաղաքէն ...
— Հայաստանի երբեք տեսած չեմ : Ծնած եմ Սալմաթոմրուք, այսինքն Թուրքիա :
— Կը նշանակէ որ Թուրք էք :
— Աստուած չընէ : Հայ եմ եւ տէրտէրի տղայ : Չինաստան ծնած Ֆրանսացին Չինացի՞ կ'ըլլայ որ Թուրքիա ծնած Հայը Թուրք ըլլար :
— Լաւ, լաւ, չվիճինք... Հա՞յրդ ,մա՞յրդ, անո՞նք ուր ծնած էին...
— Հայրս ծներ է Ռումանիա, մայրս՝ Պուլկարիա : Նշանուեր են Հունգարիոյ մէջ ու ամուսնացեր են Եգիպտոս : Հայրս, քանի մը տարի, գործով Պարսկաստան մնացեր է ու յետոյ անցեր է Թուրքիա, ուր ես լոյս աշխարհ եկեր եմ ,1907ին :
— Հիմա ո՞ւր են ...
— Ուրուկուէյ են, բայց տարեգլուխէն ետք Հարաւ. Ափրիկէ հաստատուելու միտք ունին :
— Եղբա՞յր, քո՞յր ...
— Այո, ունիմ երեք եղբայր եւ երկու քոյր :
— Միասի՞ն կ'ապրիք :
— Համմէ՞ ճանըմ : Մեծ եղբայրս Արժանթին է, միջինը Ֆրանսա, իսկ ամէնէն փոքրը Ֆինլանտա : Քոյրերէս մէկը Իտալիա հարս գացած է, միւսը Մարոք է :
— Դուք ո՞րքա՞ն ատենէ ի վեր այստեղ էք ...
— Տասը տարիէ ի վեր : 1927ին Փրակայի համալսարանն էի... 1930ին, երկու տարուան համար Նորվեկիա գացի : Յետոյ անցայ Սպանիա, ուր մնացի եօթը տարի : Երբ պատերազմը սկսաւ Փորթուգալ էի : 1942ին հոս եկայ :
— Ուրի՞շ ազգականներ Հօրեղբա՞յր, մօրեղբա՞յր եւն. :
— Անշուշտ : Մեծ հօրեղբայրս Ալասքա է : Ունի երկու մանչ զաւակներ, որոնց անդրանիկը Մեքսիքա է, փոքրը՝ Լոնտոն... Պզտիկ հօրեղբայրս դեղագործ է Թունուզի մէջ : Իր մեծ աղջիկը՝ Թէհրան հարս գացած է : Պզտիկը՝ Վենեզուէլա : Մեծ մօրեղբայրս Յունաստան է, իսկ փոքրը Պաղտատ : Ունիմ մէկ մօրաքոյր, որ Հապէշիստան է : Երկու հօրաքոյրներէս մէկը Ճափոն է, միւսը Ինտոնեզիա :
— Ամուսնացա՞ծ էք :
— Այո, 1932ին քանի մը շաբթուան արձակուրդով Փարիզ գացած էի : Հոն հանդիպեցայ հայ աղջկան մը, որ Աֆղանիստան ծնած էր, յետոյ, քանի մը տարի Պրազիլիա մնալէ ետք, փոխադրուած էր Ֆրանսա : Աներհայրս եւ զոքանչս, Սուտան են :
— Զաւակներ ունի՞ք :
— Աղջիկս, Զուիցերիա բժշկութիւն կ'ուսանի : Աղջիկս անցեալ ամառ ամուսնացուցի : Մեղրալուսնի համար Աւստրալիա գացած էին, որոշեր են հոն հաստատուիլ :
— Բայց, եղբայր, զարմանալի երեւոյթ մը ուշադրութիւնս կը գրաւէ : Ըսիք թէ Հայ էք... շատ լաւ, Հայաստանի մէջ մարդ, ժառանգանք չունի՞ք ....
— Ունէի՝ ութ — տասը հոգի, բայց ընկեր Ստալինը անոնց հաշիւը մաքրեց : Քալեցէք ճաշենք, մեր գրոյցը կը շարունակենք վաղը :
— Պզտիկ հարցում մը եւս, խօժէն Սիւի հատորին անունը «Թափառական Հրեայ» էր թէ... Հայ :
— Տպագրական սխալ է : Պէտք է ըլլայ Հայ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼՆԵՐՈՒ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՅՕԴ. Ը.— Անդամակցութեան ամէն խնդրանք առարկայ կ'ըլլայ Ընկերակցութեան վարչութեան քուէարկութեան : Անդամները կ'ընդունուին ներկաներու երկու երրորդին մեծամասնութեամբ :

Այն պարագային որ անդամակցութեան խնդրանք մը կը մերժուի, ենթական կրնայ ներկայացուցիչներու ժողովին վերաքննութեան դիմել : Ներկ. ժողովը որոշում կուտայ ներկայ անդամներուն բացարձակ մեծամասնութեան ձայնովը (ձայներու կէսէն մէկ աւելի) :

ՅՕԴ. Թ.— Ուեւէ բարերար անդամ կամ պատուոյ անդամ կրնայ քաշուիլ ընկերակցութենէն հրաժարումով :

Ուեւէ գործօն անդամ, կրնայ տալ իր հրաժարականը, վճարելէ ետք անցեալ եւ ընթացիկ ամիսներու անդամատուրքերը :

Ուեւէ գործօն անդամ, որ երկու տարիէ ի վեր չէ վճարած իր անդամատուրքերը եւ կամ այլեւս չի բնակիր Փարիզ կամ փարիզեան շրջանը, կրնայ հրաժարած նկատուիլ, վարչ. ժողովին որոշումէն ետք :

Վարչ. ժողովը կրնայ որոշել անդամի մը հեռացումը, բացայայտօրէն անպատուաբեր արարքի մը պարագային :

Այս որոշումը կը տրուի գաղտնի քուէարկութեամբ եւ վարչութեան ներկայ անդամներուն երկու երրորդին ձայնով :

Հեռացման որոշումները կ'ենթարկուին առաջին ներկայացուցիչներու ժողովին, որ զանոնք կը վաւերացնէ կամ կը բեկանէ, ներկայ անդամներուն բացարձակ մեծամասնութեամբ եւ գաղտնի քուէարկութեամբ :

ՅՕԴ. Ժ.— Ընկերակցութիւնը կը ղեկավարուի.— 1) Ներկայացուցիչներու ժողովի մը միջոցաւ, որ կը բաղկանայ 24 անդամներէ՝ 21ը աշխարհական եւ 3ը կրօնական :

2.— Վարչ. ժողովէ մը, բաղկացած 7 աշխարհական անդամներէ :

Ուեւէ անձ որ ընկերակցութեան անդամ չէ, չի կրնար մաս կազմել ներկայացուցիչներուն եւ վարչ. ժողովներուն :

ՅՕԴ. ԺԱ.— Ներկայացուցիչներու ժողովի 21 անդամները կ'ընտրուին ընկերակցութեան անդամներէն, գաղտնի եւ անձամբ քուէարկութեամբ :

Այս ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ առաջին անգամ քուէարկողներու ձայներուն բացարձակ մեծամասնութեամբ :

Ի հարկին, Բ. քուէարկութիւն տեղի կ'ունենայ ընտրութեան արդիւնքը յայտնի ըլլալէն 15 օր ետք, ձայներու յարաբերական մեծամասնութեամբ :

Այս սկզբունքը գործադրելու համար պիտի զետեղուին քուէատուփեր փարիզեան շրջանի բոլոր Հայ. եկեղեցիներու մէջ, ինչպէս նաեւ ամէն այնտեղ, ուր կան 100 ընտրողներ, մերձակայ շրջաններու ի հարկին կրնան միացուիլ :

Այսպէս ընտրուած ներկայացուցիչներու ժողովի անդամները՝ պիտի նշանակեն 3 եկեղեցական անդամները, Առաջնորդ հօր կամ, իր բացակայութեան, զայն փոխարինող անձին առաջարկով :

(2) (Տար.)

ծած : Ազգը փրկելու համար շատ մը ծրագիրներ յղացած, ծեծած եւ ջուրը ձգած .. եւ հետզհետէ օտարութեան գրկին յանձնուած :

Մեր նախկին ուսուցիչները ահագին ճիգեր թափած էին մեզ հայ կրթելու համար, հիմա ֆրանսերէնը կ'ըլլար մեր մայրենի լեզուն : Հայերէնէն «վազ» անցնիլը՝ նոր օրերու մեր քաղաքակրթութիւնն է : Հայերէն թերթ կարդալը՝ յետամնաց սերունդի մը պատկանիլ :

Ու հայկական հանդէսներուն տեղ, «եասը, բամին, փոէր»ը մեր արիւնին մէջ կը մտնէին :

Օր մը, Մերձաւոր Արեւելքէն մարդ մը եկաւ ժընեւ : Այցետոմսը ներկայացուց. Մերհամէտոէն Պայրամ :

Աջէն - ձախէն հարցումներ ըրաւ : Ձախէն աջէն պատասխանեցինք : Կը խօսէր Ֆրանսերէն, մենք նոյնպէս : Քննական ակնարկներ ուղղեց մեզի, մենք ալ զինքը քննեցինք : Ու ժպտեցաւ ...

Ճանչցանք ...

— Վա՛յ, Բաբօ, bonjour, ինչպէ՞ս ես , այս քանի տարի է լուր չունինք քեզմէ : Գացիր ու ալ չդրեցիր :

Ու խօսակցեցանք, աջէն ձախէն, հին յուշեր քրքրեցինք — հայերէն — հարցումներ ըրինք :

— Այո, միշտ կ'երգէր, ամուսնացած էր, զաւակներ ունէր, գործով եկած էր Եւրոպա :

Ուրախ էինք, շատ ուրախ, հին ընկեր մը վերագտած էինք, գրեթէ եղբայր մը : Բայց ցաւ մը կը կրծէր մեր հոգին, ինչո՞ւ այս նոր անունը. Մերհամէտոէն ... Չհամարձակեցանք հարցնել :

Ու մեկնեցաւ, նոր տեսութեան մաղթանքներով :

Վերադարձանք Թղթախաղին. բամին : հեղծ ժպիտներ ունէինք :

— Վա՛յ, Բաբօ , վա՛յ...

Կը խաղայինք ուրախ ձեւանալով, կատակներ ընել փորձելով, որոնք սակայն անհամ կը թուէին եւ ուրիշ խօսք չէինք գտներ ըսելիք, այլ միայն՝

— Վա՛յ, Բաբօ, վա՛յ...

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԱ.— ՄՈՒԿԵՐԸ ԱՅՆՔԱՆ ԱԼ ԿՈՅՐ ՉԵՆ

Այս « մուկն » էր, որ Կեսթափոյի եւ գերման հակալրտես. սպասարկութեան ճիշդ քթին տակ, Բրիտանիա հասցուցած էր V1 թռչող ռումբերու(*) առաջին յատակագիծները ու այսպէս, մեր գիտնականներուն, Արքայական Օդանաւ. Ուժերուն եւ Մ. Նահանգներու Օդանաւ. ուժերուն ձեռքը տուած էր կենսական բանալիներ :

Գերման. գրաւման ժամանակ աշխատեցաւ իբրեւ քաղաքային պաշտօնեայ մը Վիշիի կառավարութեան մօտ : Եւ, Գերմաններուն մօտ բանի աշխատցուող Ֆրանսացի արհեստագէտի մը միջոցով ստացած էր զարհուրելի զէնքին կարգ մը յատակագիծները :

Այն օրը, երբ այս անդին վաւերաթուղթերը պիտի յանձնէր դաշնակից սուրհանդակի մը, որ զանոնք Մանշի դիմացի կողմը պիտի անցընէր , հինգ վայրկեան ուշ մնաց իր ժամադրութեան : Երբ ժամադրավայրը հասաւ, տեսաւ որ Կեսթափոյի սպաներ իրենց աչքեւէն կըտանէին սուրհանդակը : Ուշ մնալուն շնորհիւ փրկեց յատակագիծները , որոնք Ֆրանսայէն դուրս հանուեցան ուրիշ սուրհանդակի մը միջոցով :

Ու տակաւին, ուրիշ կին հետախոյզ մըն ալ պատճառ եղաւ, որ Հիթլէր աւելի առաջ չկարենայ գործածել իր V զէնքերը : Բրիտ. Գաղտնի Սպասարկութիւնը իր ճիգերը ի գործ դրած էր երեւան հանելու գեման. V զէնքի պատրաստութիւնները 1942ի ամառէն սկսեալ, երբ ստացուած էին սկզբնական տեղեկագիրները :

Իմացուած էր, որ պրպտումներու եւ փորձառական գլխաւոր կայանը կը գտնուէր Փէէնէմիւնտէ : Պալթեան ծովուն մէջ :

Զուգադիպութիւն մը չէր, որ Փէէնէմիւնտէի վրայ օդային յարձակում գործուեցաւ այն առեն , երբ գերման. գինարուեստի կարգ մը գլխաւոր դէմքերը կը գտնուէին հոն : Սպաննուեցան անոնցմէ երկու հարիւր հոգի, մէջն ըլլալով նաեւ փորձառական կայանի տնօրէնն ու Լուֆթվաֆէի (գերման օդային ուժերու) սպայակոյտի պետը, զօր. Հանս Եաշոննէք : Գուցէ իր տեսակին մէջ մեծագոյն օդային աղէտն էր այս պատերազմի ընթացքին :

Գերման. Գաղտնի Սպասարկութիւնը խուժեց կղզին եւ հարցափորձեց տեղւոյն վրայ ամէն մէկ բնակիչն ու գործաւորը, փորձելով գտնել դաւադրութիւն, որ Կիրս Բրիտանիոյ գաղտնիքին ուրկէ դուրս եկած ըլլալը : Բան մըն ալ երեւան չելաւ : Այնուհետեւ խուզարկեցին աւերակները եւ քննեցին մեռածներու դիակները :

Մեռած աղջկան մը հրջազգեստին գրպանը դէտան ճմռթկուած թուղթի կտոր մը — Լոնտոնի հանրակառքի տոմսակ մը : Պրպտեցին անոր թղթածրարը : Աղջիկը Փէէնէմիւնտէ եկած էր բարձրաստիճան նացի սպայի մը անձնական յանձնարարականով, Այնպէս որ օթօպիւսի տոմսակին առկայութեան մէկիկի ձգուեցաւ՝ իբրեւ խաղաղութեան ժամանակ Բրիտանիա տրուած այցելութենէն մնացած յիշատակ մը : Եթէ զննութիւնը աւելի առաջ տարած ըլլային, երեւան պիտի հանէին, որ տոմսակը տպուած էր՝ պատերազմի ժամանակ գործածուող թուղթի վրայ ...

Նացիները շատ ճիշդ կը գրեն իրենց «Ձեռագիրք Բրիտան. Գաղտնի Սպասարկութեան » գիրքին մէջ :

— «Բրիտ. Գաղտնի Սպասարկութիւնը 300 տարուան պատմութիւն մը ունի իր ետեւը : Փոքր դեր մը չէր, որ խաղաց ան Բրիտ. Կայսրութեան կառուցման եւ պահպանման մէջ... Բրիտանացիները, հետախուզ. գործը հասցուցին վարպետութեան մը, որ մէկ դարէ ի վեր եզական է եւ անգերազանցելի »...

Արդէն իսկ, թէ Գերմանացիները եւ թէ Ռուսերը գիտեն, որ Ամերիկեան Հետախուզ. պաշտօնատուներու վարիչ միտքերն ու գլխաւոր կազմակերպիչները եկած են Սքոթլընտ Եարտէն ...

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՉԻՆԿԸՐ

(*) V1 (գերման. հնչումով եւ բառով «Ֆաու Այնց») : — Ֆաու (V տառին անունը) սկզբնատառն է Vergätung բառին, որ կը նշանակէ «վրէժխնդրութիւն» : Իսկ Այնց կը նշանակէ մէկ : Ուրեմն «Թիւ 1 վրէժխնդրութիւն» կոչուեցան գերման. առաջին թռչող ռումբերը, որոնց յաջորդեցին, ինչպէս գիտենք, նաեւ «Թիւ 2 վրէժխնդրութեան» V2 (Ֆաու Ցվայ) ռումբերը :

րեսոր տեսակցութիւններ ունեցաւ Գ. Գ. Փինէի եւ Շումանի հետ, Հնդկաչինի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Փարիզի մէջ կը սպասեն որ Լոնտոն ալ նիւթապէս օգնէ Հնդկաչինի պատերազմին եւ միացեալ Եւրոպական բանակի ծրագրին :

× Մ. Նահանգները հակաբոլշեւիկ պայքարին մաս նկատելով Հնդկաչինի պատերազմը, որոշեցին 30 միլիոն տոլար յատկացնել մինչեւ 1953 Յունիս 30: Փարիզի մէջ գոհ են այս որոշումէն :

× Գ. Թրումըն պարզելով իր եօթնամեայ գործունէութիւնը, իբրեւ Նախագահ, չեշտեց. — «Պէտք չէ խուճապի մատնուինք աշխարհի ներկայ վիճակէն: Կորմնցնողը մենք չենք: Համայնավարութիւնը ոչինչ կրնայ շահիլ պատերազմէն բացի աղէտէ»: Պաշտպանելով Եւրոպայի, Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Ճափոնի ընծայուած օգնութիւնը, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը զինակցութենէ մը աւելի մեծ արժէք ունի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ համաձայնեցան, լուծելու համար Իրանի քարիւղի վէճը: Նոր ծրագիրը Թէհրանի պիտի յանձնուի Մ. Նահանգներուն միջոցաւ :

ԱՐԱԲ ԵՒ ԱՍԻԱԿԱՆ պետութիւնները ժողով գումարելով, պիտի փորձեն չէզոք ազդախումբ մը կազմել արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ: Այս գործին նախաձեռնութիւնը ստանձնած է Եգիպտոս: Ժողովը պիտի գումարուի Յունուարին, Գահիրէի մէջ :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ վարձակալութեանց պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ մինչեւ 1953 Յուլիս 15, Ազգ. Ժողովին որոշումով :

ԹՈՒՐՔ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ մարմին մը Պելկրատ գնաց, առաջնորդութեամբ զօր. Տիւնեապոյլիի որ յոյս յայտնեց թէ օգտակար գործակցութիւն մը պիտի հաստատուի Թուրք, յոյն եւ եուկոսլաւ բանակներուն միջեւ: «Պէտք չէ հրաժարինք այս գործակցութենէն, եթէ նոյնիսկ Իտալացիները գոհ չմնան»:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Քաղաք. յանձնախումբը որոշեց ստիպողական կոչ մը ուղղել Զօրս Մեծերուն, որպէսզի անյապաղ հաշտութիւն կնքեն Աւստրիոյ հետ: Թեր քուէարկեցին 48 երկիրներ: Խորհրդային խմբակը չմասնակցեցաւ:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ առջի օրուան նիստին մէջ, քանի մը երեսփոխաններ թելադրեցին բանակցիլ, վերջացնելու համար Հնդկաչինի պատերազմը :

ԳԵՏԵՐՈՒ ՅՈՐԴՈՒՄԸ կը շարունակուի Կեդր. Ֆրանսայի մէջ: Կառոնի եւ Լուառի ջուրերը ահագին աւերներ գործած են: Պոստոյի կարգ մը արուարձանները ալ վտանգուած են: Սէնն ալ կը բարձրանայ :

ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ձեռք առնուած են Ռումանիոյ մէջ, գետնախնձորի եւ բանջարեղէնի տագնապը լուծելու համար: Պուքրէշի անթելը խստօրէն կը մեղադրէ հողագործական նախարարը :

ԻՐԱՔԻ երեսփ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին Յունուար 14ին, ուղղակի քուէարկութեամբ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մեռած է Պրոֆ. Ճիվէլեկով, մասնագէտ Իտալիոյ արուեստի պատմութեան :

ԿԵՂԾ ՀԱԶԱՐՆՈՑՆԵՐ բռնուեցան, մօտ 7000 հատ, Փարիզի եւ Լիոնի մէջ: — Ռոնի սաւ Գուայի մէջ ձերբակալուեցաւ կեղծարար մը որ 5000 ֆրանքնոցներ կը շինէր: Կեղծարարը խոստովանեցաւ թէ 500 եւ 300 ֆրանքնոցներ ալ կը կեղծէր տասը տարիէ ի վեր :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

30 Դեկտ. Երեքշաբթի օրը ժամը 2ին, Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Բացման խօսք Շրջ. վարչութեան կողմէ :

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 3ԻՆ:

«Կաղանդ Պապա», տօնածառ: Մանկական զաւեշտներ, նուագ, պար եւն.:

Կ'երգէ սիրուած երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ:

Մուտքը ազատ է մանուկներու: Նախընթրիքի բաշխում :

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ս ԺԱՆՍԷՄԻ (Ժ. Սէմէրճեան) Galerie J. Pascaud, 165 Bld. Haussmann, (métro: St. Philippe du Roule) : Կը տեւէ մինչեւ 11 Յունուար 1953

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկ. Աշոտ Նշանեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնցորոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՐԻՑԱ ՆՇԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի «Քրիստափոր» խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան :

Այս Զորեքշաբթի երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն եւ զանազան անակնկալներ :

«Քրիստափոր» խումբի կարող ուժերու կողմէ, պիտի ներկայացուի առաջին անգամ ըլլալով՝ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ կամ ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏ

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպ. եւ հայկ. պարեր: Orchestre VALDO et son ensemble :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3600 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 23 Décembre 1952 Երեքշաբթի 23 ԴԵԿՏԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6948-Նոր շրջան թիւ 2359

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՒԸ ՇԱՏՈՆՑ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ԷՐ

Բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ կիսկատար տեղեկութիւններ ունին վերջին 30 — 35 տարիներու անցուդարձի մասին :

Անշուշտ Հայկ. ճակատի մասին է մեր խօսքը :

Այսպէս, հազարէն մէկն իսկ չէ ըմբռնած Թուրքեւբոլշեւիկ զինակցութեան աւերները, որոնք հիմնովին շրջեցին պատմութեան ընթացքը :

Մոսկուայի հերոսները առաջին ճեղքը բացին 1917ին, երբ «Դէպի տուն» կը կանչէին ռուս զինուորները, քանդելով ամէն բան :

Այդ նոր կոչին հետեւանքը եղաւ պարպում արեւմտեան Հայաստանի, Սեւծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական :

Իբրեւ թէ անկախութեան ճամբան կը հարթէին, ափ մը հայ զինուորներու ձգելով ազատագրուած հողերու պաշտպանութիւնը :

Յետոյ ստորագրեցին Պրեսթ - Լիթովսքի խայտառակ դաշնագիրը, որով կը խախտէին 1914ի սահմանները, Թուրքիոյ ձգելով ամբողջ երկրամասեր :

Նորեկ փրկիչներու եւ ջարդարար փաշաներու տեսակցութիւնները արդէն իսկ սերտ գործակցութեան մը յանգած էին 1918ին, և չուտով դարձան իրական զինակցութիւն՝ մահացու հարուած մը եւս իջեցնելու համար Հայկ. Դատին (1920) :

Ամբողջ հատորներ եւ փաստացի վկայութիւններ գրուած եւ տպուած են այս թոլորի մասին : Եւ դեռ կը գրուին : Նոյնիսկ ռուսերէն եւ Թուրքերէն :

Տարիներու ընթացքին, ամենօրեայ մամուլն ալ հրատարակեց բազմաթիւ լուսաբանութիւններ, իրազեկ անձերու ստորագրութեամբ :

Եւ սակայն, դեռ ունինք բանդէտներ որոնք հաճութեամբ կը կատարեն սուտ - խնդի դերը :

Անոնք մասնաւոր կանոնի մը կը հետեւին, երբ կը փորձեն վերլուծել որեւէ դէպք :

Զըլլա՛յ որ իրաւունք չահի Դաշնակցութիւնը : Նոյնիսկ եթէ քարերը ճաթին...

Այսպէս, 1920—21էն ի վեր, Թուրքերն ալ բազմաթիւ յուշեր եւ գիրքեր տպեցին, հետզհետէ բանալով Թուրքեւբոլշեւիկ զինակցութեան ծալքերը :

Անշուշտ ամէն բան չեն խոստովանած տակաւին : (Անոնք մեզի պէս անխելք չեն, ամէն բան թուղթին յանձնելու համար) :

Բայց, ինչ որ երեւցաւ մինչեւ հիմա, լիուլի կը բաւէ քնացողները արթնցնելու համար :

Վերջին փաստ՝ Ալի Ֆուատ փաշայի (Ճէպէսոյ) Յուշերը՝ հայեւթուրք պատերազմի մասին : (Յառաջ, Դեկտ. 17, 18 եւ 19) :

Այս Թուրք երեւելին ալ, որ գործօն դեր կատարած է Հայկ. ողբերգութեան մէջ եւ իրազեկ է ամբողջ անցուդարձին, կը պատմէ թէ ինչպէս կազմակերպեցին 1920ի արշաւը՝ մեր մինուճար հայրենիքին վրայ :

Դաւը շատոնց սարքուած էր, եւ կը սպասէին պատեհ ժամուն : Բուն բառով՝ Մոսկուայի օգնութեան :

Իր պատմութեան համաձայն, դեռ 1920 Մայիս կամ Յունիս ամիսներուն կ'որոճային այս ծրագրին վրայ,

— « Դժբախտաբար կարելի չեղաւ իրագործել այս բաղձանքը : Եթէ կարելի ըլլար, 50.000 հրացան պիտի ունենայինք » :

Զօր. Քարապէքիր սկիզբէն ի վեր կուսակից էր յարձակելու, բայց Մ. Քէմալ եւ ընկերները կը զգուշանային, քաղաք. թէ ռազմ. տեսակէտով .

Ծածկագիր հեռագիր մը կը պարզէ պատճառներէն մէկը .

— « Հայաստանի վրայ մեր կողմէ որեւէ յարձակում կրնայ պատերազմի յայտարարութիւն մը նկատուիլ Դաշնակիցներու կողմէ, որոնք հաւանօրէն մեր վրայ յարձակին Տրապիզոնէն » :

Ուրիշ ծածկագիր մը կը կրկնէ թէ Հայաստանի վրայ յարձակելու ժամանակը հասած չէ դեռ » :

Բոլոր փաստերն ալ կը հաստատեն թէ Թուրքիոյ ընդհ. սպայակոյտը կը ձգձգէր յարձակումը, ապահովելու համար բոլշեւիկներուն աջակցութիւնը :

Այս է պատճառը որ 1920 Մայիս — Յունիսի համար նախատեսուած յարձակումը տեղի ունեցաւ Սեպտ. 23ին : Առանց յայտարարութեան :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱ ՁԵԶԻ ԿԱՂԱՆԴ

Աւելի ճիշդ՝ կաղանդչէք մը — «Նոր Տարւոյ տօնը հին եւ նոր Հայոց քով» : Քննական ուսումնասիրութիւն՝ Հ. Եփրեմ Վ. Պօղոսեանի (Մխիթարեան ուխտէն, Վիէննա) :

« Յառաջ »ի ժրաջան աշխատակիցը, որուն գրութիւնները ամէն թերթ կ'արտատպէ, ճիշդ ժամանակին կը հասցնէ այս հատորը :

Յառաջաբանէն կ'իմանամ թէ «տասնեակ տարիներու արդիւնք է» գիրքը, 160 էջ :

Իբրեւ կանոն, հեղինակը փորձած է «որքան կարելի է շատ հայկական գիւղի եւ քաղաքի սովորութիւն պատկերացնել » : Բայց աղբիւրներ պակաս են :

— « Հայկական շրջաններ ունեցած ենք որոնք զուրկ եղած են հայ գրագէտէ եւ կամ իրենցմով գրաղող գրողներէ » :

Եւ սակայն, գրքին մէջ կը տեսնենք աւելի քան 66 քաղաքներու, գիւղերու եւ հայաբնակ շրջաններու կաղանդը :

Մեծ մասով հում նիւթեր են, քաղուած՝ թերթերէ, գիրքերէ եւ իրազեկ տեղացիներէ :

Եթէ ուրիշ պրպտումներ ալ կատարուէին, դժուար չէ լրացնել պակասները :

Ամէն պարագայի մէջ, կ'արժէ շնորհաւորել հեղինակը :

Հայկական կաղանդին գոյնզգոյն էջերն են որ կը բացուին ձեր առջեւ, հեթանոս Հայոց եւ քրիստոնէական շրջանէն մինչեւ մեր օրերը :

Նոր Տարին Սիւնիքի եւ Արցախի մէջ : Յետոյ Երեւան, Վան, Բաղէշ, Մուշ, Կարին, Երզնկա, Բաբերդ, Խարբերդ, Մալաթիա, Արաբկիր, Ակն, Սեբաստիա, Տիգրանակերտ, Եդեսիա, Կիլիկիա, Կեսարիա, Տրապիզոն, Իրան, Թիֆլիս, Ղրիմ եւն. :

Իրարու կը յաջորդեն քաղաքներ եւ գիւղեր՝ իրենց սովորութիւններով, տօներով եւ երգերով :

— Ծուրճովի (Հունգարիա) կաղանդի նախորդ իրիկունը սեղանի վրայ փոքրիկ անկողին մը կը պատրաստեն, քովը կը դնեն հաց, սոխ ու դանակ մը ...

— Նոյն իրիկունը կապար կը հալեցնեն եւ ջուրի մէջ կը թափեն :

— Սեբաստիոյ մէջ տանտիկին իր ձեռքով հատիկներ կը բաժնէ փառեակներուն, կովերուն եւ ոչխարներուն, մաղթանքներով :

Եւ վերջապէս «Աւետիս»ի եղանակ մը (Ակն, Կիրասոն եւն.) :

— Այսօր նախ է, — Վաղը Կաղընդ է. — Տանտիկին, տանտիկին, — Ելիր գնա մարագն ի վար» :

Մնացեալը գրավաճառներուն հարցուցէք :

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ պատերազմին երկրորդ զոհն է որ կուտայ Մ. Նահանգներու Հայ Երիտ. Դաշնակցութիւնը : Առաջինը՝ Պետրոս Մոմճեան, մեռաւ 1950 Դեկտ. 11ին : Իսկ երկրորդը, Եդուարդ Մելտոնեան 1952 Նոյ. 28ին : Ծնած էր 1930ին եւ անդամ Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան 1944էն ի վեր :

86 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, 30 հոգի վիրաւորուեցան օդանաւային աղէտի մը հետեւանքով, Մ. Նահանգներուն մէջ : Վիթխարի օդանաւ մը, «Կլոպմասթըր» որուն ծաւալը հինգ յարկով տուն մը կը կազմէ եւ որ կրնայ 200 զինուոր փոխադրել, ինկաւ Լարսընի օդակայանին վրայ (Ուաշինկթըն) : Ուղեւորներն էին 116 զինուորներ որոնց 86ը մեռան, 30ը վիրաւորուեցան : Օդանաւը փորձ մը կը կատարէր եւ զինուորները իրենց արձակուրդը անցընելու կ'երթային : Աղէտը մեծ յուզում պատճառեց :

× Սուրիական օդանաւ մը Դամասկոսէն մեկնած էր փնտռելու համար Յոյանտ. օդանաւ մը, Սուրիոյ եւ Կիպրոսի միջեւ. բայց լերան մը զարնուելով ջախջախուեցաւ : 19 ուղեւորներէն տասը մեռան, վեցը վիրաւորուեցան :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, մարեչալ Փափագոս, Լոնտոն պիտի այցելէ Ամանորին : Պիտի խնդրէ Չըրչիլէն ռազմագիտական միջոցներ ձեռք առնել, «որպէսզի Խ. Միութիւնը Բ. Քորէայի մը չվերածէ Պալքանները եւ Միջին Արեւելքը» : Թիթօ եւս Լոնտոն կը սպասուի :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԷՅԸ ՏԵՂԻ ՏՈՒԱՒ

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՆ ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐ

Շաբաթ կէս օրին Թունուզի պէյը ստորագրեց բարենորոգման 7 հրամանագիրներէն երկուքը, թէեւ ֆրանս. կառավարութիւնը պայմանաժամ տուած չէր :

Այս ստորագրութիւնը տեղի պիտի ունենար անցեալ երկուշաբթի, բայց պէյը վերջին պահուն մերժեց, մեծ վրդովում պատճառելով Փարիզի մէջ :

Երկու հրամանագիրները կը վերաբերին քաղաքապետ. եւ գաւառական ընտրութեանց : Շատեր կը կարծեն թէ պէյին համակերպումը պիտի դիւրացնէ բանակցութեանց վերսկսումը : Իսկ ուրիշներ դիտել կուտան թէ պէյը, որ 71 տարեկան է, չի կրնար թօթափել 22 իշխաններու եւ իշխանուհիներու ճնշումը, աւելի յառաջ երթալով :

Պէյը մասամբ տեղի տալով, կը փրկէ իր գահը եւ տարեկան երեք միլիոն ֆր.ի եկամուտը, բայց ընդդիմադիրները եւ իր շրջապատը կրնան նոր խոչընդոտներ հանել : Թերթերը կ'ըսեն թէ քանի մը իշխաններ եւ պէյին երրորդ որդին՝ Սալահէտին պէյ, որ Ֆրանսայի բարեկամ է, թելադրած են համակերպիլ : Բայց իր ընտանիքին միւս անդամները, մանաւանդ իշխանուհի Ջէքիէ եւ մեծ տղան՝ իշխան Շատլի չափազանց դժգոհ են : Ամէնէն մոլեռանդը Շատլին է :

Վերջին լուրերու համաձայն, մնացեալ հինգ առաջարկներն ալ պիտի քննուին քանի մը օրէն. Օրինագիծներէն մին կը նախատեսէ օրէնսդիր ժողով մը միայն Թունուզցիներէ կազմուած, բայց իբրեւ խորհրդատու : Ուրիշ մը կ'աւելցնէ Թունուզցի պաշտօնեաներու թիւը : Երրորդ մը կը ստեղծէ վարչ. ատեան մը Ֆրանսացիներէ եւ Թունուզցիներէ, եւլն. խորհուրդ մը եւն. :

Ազգայնականները գոհ չեն այս առաջարկներէն եւ անվաւեր կը սեպեն պէյին առաջին ստորագրութիւնը :

× Արաբ. դաշնակցութեան քաղաք. յանձնախումբը ժողով գումարեց Գահիրէի մէջ, քննելու համար Պաղեստինի, Մարոքի եւ Թունուզի խնդիրները : Ժողովը տեւեց 4ուկէս ժամ : Թերթերը կ'ըսեն թէ ծանր մթնոլորտ մը կը տիրէ Եգիպտոսի մէջ, Հիւս. Ափրիկէի դէպքերուն հետեւանքով : Իսլամները գրգռուած են արեւմտ. պետութեանց դէմ :

Ֆրանսայի ներքին հարցեր

Պ. Փինէ նորէն վստահութեան քուէ պահանջեց տօնի օր : Ազգ. Ժողովը փոթորկալի նիստ մը գումարեց երէկ, այս հարցին քննութեան առթիւ : Զափաւոր հոսանքները վտանգաւոր կը գտնեն դահլիճին անկումը : Վարչապետը չուզեր տեղի տալ : Կարգ մը կարեւոր կազմակերպութիւններ կոչ մը ուղղեցին Ազգ. Ժողովին, որպէսզի զգուշանայ նոր տագնապէ մը : Գիւղացիները եւ մանր խանութպանները չեն ուզեր որ դահլիճճըհրաժարի :

Պ. Փինէի համար յաջողութիւն մը կը սեպուի Թունուզի պէյին համակերպումը : Բայց մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ ելմտ. կացութիւնը :

Ազգ. Ժողովը գիշեր - ցերեկ նիստ կը գումարէ շաբաթ առտուընէ ի վեր եւ երէկ գիշեր ալ շարունակեց : Նախկին ռազմիկներու թոշակի խնդիրը չէ կարգադրուած տակաւին : Ուրիշ հոգ մը՝ տուներու շինութեան խնդիրը : Պ. Փինէ հաւանեցաւ տասը միլիառ ֆր. աւելցնել, պայմանաւ որ երեսփոխանները ճարեն մուտքը : Երեսփոխան մը առաջարկեց 25 % աւելցնել ալքոլի տուրքը : Վարչապետը դիտել տուաւ թէ ինքն ալ նախկին ռազմիկ է եւ կ'ըմբռնէ անոնց հոգերը, բայց պէտք է դրամ ճարել եւ ոչ թէ ճառ խօսիլ : «Քսանեւհինգ տարիէ ի վեր կը ծաղրեն նախկին ռազմիկները, անմէջ յոյսեր, պատրանքներ, սուտեր բաշխելով : Կառավարութիւնը կ'ուզէ պարկեշտ գործ մը կատարել, աւելցնելով ֆրանքին գնելու կարողութիւնը : Ի՞նչ կ'արժէ 10 % յաւելում, եթէ ապրուստի գինը պիտի աւելնայ 20 % » :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ հետզհետէ կը ծանրանան Ֆրանսայի մէջ : Երկու թումբեր քանդուեցան Պոատոյի մէջ : Հազար հոգի այլուր փոխադրուեցան : Բազմաթիւ ճամբաներ փակուած եւ ամբողջ գիւղեր կղզիացած են : Գետերու յորդումը կը շարունակուի ամէն կողմ, սկսելով Սէնէն : Պիրենեան լեռներուն մէջ ձիւնակոյտերու գոհ գացին երկու բանուորներ : Մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ Կրընոպլի շրջանին մէջ :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ փակուեցաւ, կոչ մը ուղղելով Հինգ Մեծերուն որպէսզի անմիջապէս ժողով գումարեն, խաղաղութեան ետամեայ դաշինք մը կնքելու, զինաթափութեան մասին բանակցելու, Քորէայի պատերազմը դադրեցնելու եւն. համար :

ԹԱՓՈՒՐ ԱԹՈՌՆԵՐ

Սովորութիւն դարձած է ըսել այս կամ այն առիթով. «Գործ ունինք, գործող չունինք:

Մեր մեծ նահատակներէն Ակնունին էր, որ կը գրէր ատենին. «Հող ունինք, հերկող չունինք, մաճ ունինք, մաճկալ չունինք»:

Մօտաւորապէս նոյն բանը ստիպուած ենք ըսել մենք ալ հիմա: Ճիշդ է, ամէն գործի գլուխ մարդ մը կայ, ամէն աթոռի վրայ՝ աթոռակալ մը:

Մեր փնտռածը այս չէ սակայն:

Կը փնտռենք մարդիկ, որոնք կարենային իրենց անձով բարձրացնել իրենց աթոռը եւ եւ ոչ թէ իրենց աթոռով բարձրացնել իրենց անձը:

Այս բծախնդրութիւնը շատ անգամ մեզ կը դնէ դժուարութիւններու առջեւ: Յաճախ մեր փնտռածը չէ, որ կը գտնենք. կը գտնենք մեր չփնտռածը: Եւ սակայն գէշ աղէկ կը քալեն գործերը: Մեր եկեղեցիները առանց քահանայի չեն մնացած, ոչ ալ մեր դպրոցները՝ առանց ուսուցչի: Ոչ ալ մեր գրականութիւնը՝ առանց մշակի, մեր թերթերը՝ առանց խմբագրի, մեր բեմերը՝ առանց ճառախօսի:

Ասիկա կը մխիթարէ, բայց չի գոհացներ մեզ:

Եթէ շատ բծախնդիր ըլլանք, ոչ քահանայ կրնանք գտնել, ոչ ուսուցիչ, ոչ գրագէտ, ոչ խմբագիր, ոչ իսկ ճառախօս:

Իսկ եթէ նուազ բծախնդիր ըլլանք, կը գտնենք մեր չփնտռածը:

Եւ սակայն մենք միշտ պէտք ունինք եւ միշտ պէտք պիտի ունենանք թէ քահանայի, թէ ուսուցչի, թէ գրագէտի, թէ խմբագրի, թէ հանրային գործիչի:

Ի՞նչ կը մնայ ընել մեզի, այս պայմաններուն մէջ:

Մեր կարծիքով՝ կը մնայ նախ գուրգուրանքով պահել մեր ունեցածը, ապա՝ պատրաստել նորերը:

Չենք կրնար երկինքէն բերել, ինչ որ կը պակսի մեզի: Չենք կրնար նաեւ ձեռնածալ նստիլ ու սպասել, որ ուրիշներ մտածեն մեր մասին:

Կը մնայ ուրեմն ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ: Պատրաստել՝ տալով, ծախսելով, զոհողութիւններ ընելով: Ասիկա մեր կարողութիւններէն ոչ դուրս է, ոչ վեր: Սակայն ատոր համար անհրաժեշտ է ունենալ ազգային գիտակցութիւն, արթուն, զգաստ, հեռահայեաց:

Անոնք, որ մեր «դժգոհ»ութեան կ'ուզեն հակադրել իրենց «գոհ»ութիւնը եւ մեր «յոռետեսութեան»՝ իրենց «լաւատես»ութիւնը, կրնան ըսել մեզի.— «Մենք աւելի առաջ գացած ենք հիմա, քան եօ: Մեր ազգային մակարդակը աւելի բարձր է: Համաշխարհ. չափանիշով գիտուններ, գրագէտներ, արուեստագէտներ ունինք: Ունինք նաեւ համալսարանականներու, բարձրագոյն ուսում ստացած Հայերու պատկառելի թիւ մը: Մեր հայրենակիցները կը փայլին ամէն մարզի մէջ, երկրագունդի հինգ ցամաքամասերուն մէջ»:

Բոլոր այս հաստատումները, եւ դեռ ուրիշներ ալ, ճշմարտութեան մէկ մասն են միայն, բայց ոչ ամբողջ ճշմարտութիւնը:

Մենք չենք ժխտեր «մաս»ը. կը ժխտենք «ամբողջ»ը:

Այո Ուիլեըմ Սարոյեան ունինք, բայց երբ ուսուցիչ փնտռելու ելլանք Սարոյեանի մասին չենք մտածեր երբեք:

Այո, Մայքըլ Առլէնը ունինք, բայց երբ քահանայի պակաս զգանք, մեր մտքէն իսկ չանցնիր դիմում կատարել Մայքլ Առլէնի:

Այո, Հանրի Թրուայա մը ունինք, բայց երբ խմբագրի պէտք ունենանք, Թրուայան թեկնածուներու ցանկին մէջ չենք դներ:

Ունինք նաեւ Ռուբէն Մամուլեանը, բայց դերասանախումբ մը վարելու համար հրաւէր չենք ուղղեր Մամուլեանի:

Շատ լաւ բան է անշուշտ մեծ մարդիկ ունենալ ազգին մէջ. բայց անհրաժեշտ է հայ մարդիկ ունենալ ամէնէն առաջ: Մարդիկ, որոնք իրենց հայութեամբ լեցնէին մեր ապրած կեանքը եւ մեր ապրած աշխարհը:

Միջազգային հրապարակի վրայ մեր վարկը թող շարունակեն կանգուն պահել Առլէններն ու Թրուայաները: Ազգ. «շուկայ»ին մէջ մենք պէտք ունինք միշտ մեր Ցակոբներուն եւ Համբարձումներուն:

Մեր մատնանշած թափուր աթոռները այս Հայերուն կը սպասեն եւ ոչ թէ այն:

Կը յուսանք, որ մեր ընթերցողները կը հասկնան, թէ ինչ է մեր ըսել ուզած եւ, մանաւանդ, ինչ է մեր փնտռածը:

Այս մտածումները ունեցանք, անգամ մը եւս, մահուան տարելիցին առիթով երկու մեծ Հայերու՝ Ռուբէնի եւ Շանթի, ինչպէս ուրիշներու ալ, որոնց յիշատակը կը պահենք միշտ երկիւղած ջերմեռանդութեամբ, Նիկոլ Աղբալեան կոչուին անոնք թէ Նիկողայոս Ադոնց կամ Գասպար Իփէկեան:

Ռուբէնի հոգիին մէջ ամբողջէն նստած էր Տարօնը, եւ ամբողջ հայկ. բարձրաւանդակը: Իր «Յիշատակներ»ը ոչ միայն Հայոց ազգին նորագոյն պատմութիւնն է, այլ եւ Հայոց աշխարհի հին եւ նոր աշխարհագրութիւնը: Ազգ մը կայ այդ «Յիշատակ»ներուն մէջ եւ Երկիր մը՝ իրենց բոլոր ստորոգելիներով, բոլոր յատկանիշներով, բոլոր առաքինութիւններով ու թերութիւններով նոյնիսկ:

Ինքնատիպ մարդ մըն էր Ռուբէն իր մտածումներով, կարծիքներով, հայեացքներով: Զգացումներէն աւելի սառն դատողութիւնն էր զինք վարողը հանրային եւ քաղաք. կեանքի մէջ: Գրագէտ մը չըլլալով հանդերձ, զգացական զեղումներու անհաղորդ ըլլալով հանդերձ, կրցած է յաւերժօրէն ապրող, ժողովուրդի սրտին խօսող, մեր հոգին յուզող եւ մեր հայութիւնը խթանող հրահրող էջեր տալ մեզի:

Բայց «Յիշատակներ»ը միայն պատմութիւն չէ, միայն աշխարհագրութիւն չէ: Կրնանք զայն նկատել դիւցազներգութիւն մը, որուն «գործող անձ»երէն մէկն էր ինքն ալ, մեր անմահ Ռուբէնը:

Ուրիշ Հայ մըն էր Լեւոն Շանթը: Հայ՝ իր կեանքով ու գործով: Փոխանակ ինք եւրոպականանալու, Եւրոպան հայացուցած էր իրեն եւ իր ժողովուրդին համար:

Շատերը կրնան հայ Եւրոպացի ըլլալ, սակայն քիչերը կրնան եւրոպացի Հայ ըլլալ: Լեւոն Շանթ այս քիչերէն էր:

Շանթ ազնուական էր ոչ թէ ծնունդով, այլ խառնուածքով: Ռուբէնը դեմոկրատ էր թէ ծնունդով, թէ խառնուածքով:

Սակայն երկուքն ալ Հայ էին. իրենց հայութեամբ լեցուցին իրենց կեանքը, իրենց անձը, իրենց գործը եւ իրենց շրջապատը:

Ամէն տեղ, Ասիոյ մէջ թէ Եւրոպայի, իրենց հետ պտտցուցին միշտ իրենց հայութիւնը, յորդ, ինքնաբուխ եւ առհաւական: Եւ ասիկա փոքր առաքինութիւն չէ դարու մը մէջ, ուր մեծ մարդերը նոյնքան ազգութիւն չունին, որքան մեծ գործերը:

Ներկայ եւ գալիք սերունդները կրնան շատ աւելի մեծ դէմքեր տալ գրականութեան եւ արուեստի մարզին մէջ, բայց կը վախնանք, որ չհասնին Շանթի, Ռուբէնի եւ նմաններու հայութեան, եթէ անշուշտ շարունակուին ներկայ պայմանները աւելի երկար ատեն:

Ինչ որ կայ թերի՝ Շանթի գործին մէջ, իր անձին կը պատկանին. ինչ որ կայ անթերի՝ կը պատկանին իր ժողովուրդին: Այս կը նշանակէ ըսել, թէ մեր թերութիւնները մերն են, մեր առաքինութիւնները՝ մեր ժողովուրդինը:

Հիմա որ փակուած ու կնքուած գերեզմաններ են Ռուբէնն ալ, Շանթն ալ, հիմա մանաւանդ կը զգանք անոնց բացակայութիւնը:

Երբ ներկայ էին, իրենց ներկայութիւնը սովորական կը թուէր մեզի: Իրենց բացակայութիւնն է, որ կրկնապէս կ'աւելցնէ իրենց արժէքը, ինչպէս մեծութիւնն ալ, որոնք պատմութեան կը պատկանին այլեւս:

Թափուր աթոռներ...

Մեր պարտքն է տէր մը, տէրեր պատրաստել անոնց համար: Այլապէս մեզմէ վերջիններ իրաւունք պիտի ունենան մեզ կոչելու «վրիպած սերունդը»:

Ոչ, այս մեղադրանքը ծանր է մեզի համար, որ կ'ապրինք, եւ անոնց համար, որ պիտի ապրին վաղը:

Այնպէս ընենք որ թափուր աթոռները նաեւ սգաւոր չդառնան, միշտ իրենց վրայ կրելով սեւ քօղը:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

«Իլէրի Ժէօն Թիւրքլէր»

Գրած էինք թէ Թուրք ոստիկանութիւնը հետապնդումներ կը կատարէ «Իլէրի Ժէօն Թիւրքլէր» Միութեան դէմ:

«Ճիւմհուրիյէթ» եւ ուրիշ թերթեր հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն այս մասին.

— Ինչպէս գիտէք, Փարիզի մէջ գործող միութիւն մը կայ, որ կը կոչուի «Յառաջդէմ Ժէօն Թիւրքլէր», այս Միութեան գործունէութիւնը քննելու նպատակով, քաղաքային ոստիկանութենէն խմբակ մը վերջերս Ֆրանսա գացած էր: Խմբակը այժմ տուած է իր տեղեկագիրը պետական իշխանութեան եւ որոշապէս ճշդած է «Իլէրի Ժէօն Թիւրքերու» գործունէութիւնը արտասահմանի մէջ: Տեղեկագիրը մանրամասնութիւններ կու տայ այս մասին եւ կ'ըսէ թէ ովքեր կը մասնակցին այդ Միութեան, ինչպէս կ'աշխատին եւ Թուրքիոյ մէջ ինչպիսի մեղսակիցներ ունի: Տեղեկագիրը բացատրութիւններ կու տայ նաեւ այդ մեղսակիցներուն ծածուկ գործունէութեան շուրջ, եւ կը յիշէ անոնց անունները, — Անգարայի Պետ. Թատրոնի արուեստագէտներէն Րուհի Սու, Ուլվի Ուրազ, Աժլան Սայըլկան, Քէմալ Պէքիր Խօդանալ եւ Իսթանպուլի Քաղաքապետ. Թատրոնի յարդարիչներէն Սիւհէյլ Թէրէք:

Կատարուած քննութիւնները կը հաստատեն թէ «Իլէրի Ժէօն Թիւրքլէր»ը քանի մը թեւերով կ'աշխատէին: Իրենց մասին տարտամ տեղեկութիւններ կային մինչեւ այսօր, այժմ կը ճշդուի թէ իրենց վարչական ժողովը հինգ հոգիէ կը բաղկանար: Միութիւնը կը գործէր Ֆրանս. բոլշեւիկ կուսակցութենէն ստացած հրահանգներուն համաձայն, իրենց նախագահն է Տօղան Աքսոյ, որ 1949ին Ֆրանսա գացած է ուսանելու համար: Վարչ. ժողովին մաս կը կը կազմեն Սապիհա Սերթէլ եւ իր դուստրը Եըլտըզ Սերթէլ, Ֆրանսայի մէջ ուսանող Նէճիլ Թօկայ եւ կինը՝ Կիւն Թօկայ: Տօղան Աքսոյ որդին է Իհսան Աքսոյի, որ անցեալին մէջ եղած է Կարսի կուսակալ եւ ներքին գործավարութեան խորհրդական, ծանօթ է իբրեւ հայրենասէր եւ պարտաճանաչ պաշտօնատար: Երբ հայրը Կարսի կուսակալ էր, Տօղան փորձած էր փախչիլ Ռուսիա բայց չէր յաջողած, եւ Անգարա ուսած պահուն ուշադրութիւն գրաւած էր իր ձախ հակումներով: Ֆրանսա երթալէ վերջ: Տօղան յարած էր նախապէս կազմուած այդ Միութեան, եւ իր հայրը լսելով զաւկին այս ընթացքը, իբրեւ զաւակ ուրացած էր զայն:

Ոստիկանական տեղեկագրին համաձայն, «Իլէրի Ժէօն Թիւրքերը» 1945ին գործի լծուած էին, եւ երբ Եագուպ Գատրի Գարաօսմանօղլու Պերնի դեսպան էր, հանդէսի մը ընթացքին երեւան ելած էր խնդիրը: Երբ օրուան ճառախօսը կը փառաբանէր Թուրք յեղաշրջումը «Իլէրի Ժէօն Թիւրքերը» աղմուկ յարուցած եւ պոռացած էին:

Այն օրերուն նախնական քննութիւն մը կատարուած եւ ճշդուած էր թէ արտասահման ուսանելու գացած երիտասարդներուն մէկ մասը կը պատկանէին «Իլէրի Ժէօն Թիւրքլէր»ուն եւ կը գործէին Մոսկուայի հրահանգով: Կառավարութիւնը դադրեցուցած էր այդ երիտասարդներուն տրամադրուած վարկը: «Իլէրի Ժէօն Թիւրքլէր»ը արտասահմանի մէջ կը ջանային իրենք զիրենք ցոյց տալ իբրեւ իսկական ազգասէրներ:

Իրենց միութիւնը կազմելէ վերջ, անոնք յարաբերութեան մէջ մտած էին Մոսկուայի հետ եւ նիւթական օժանդակութիւն խնդրած: Կարմիր ղեկավարները անմիջապէս ընդառաջ գացած էին իրենց փափաքին, եւ «Իլէրի Ժէօն Թիւրքլէր»ը նախ ուզած էին իրենց շարքերուն մէջ առնել Ֆրանսա ուսանող Թուրք երիտասարդները: Ֆրանս. բոլշեւիկ կուսակցութեան նիւթական օժանդակութիւններով եւ հրահանգներով, Միութիւնը օրէ օր կ'ընդարձակէր իր գործունէութիւնը, համայնավար աշխարհը փառաբանող պրակներ տպագրելով եւ զանոնք Թուրքիա ղրկելով: Թուրքիոյ մէջ գործակալներ կը փնտռէին, այդ պրակները ծախելու համար:

Այդ միջոցին, պետական Թատրոնի արուեստագէտները Փարիզ էին, «Իլէրի Ժէօն Թիւրքլէր»ը կապ հաստատեցին անոնց հետ, մանաւանդ վերոյիշեալ հինգ արուեստագէտներուն հետ, եւ անոնց խոստացան բոլշեւիկ կուսակցութեան նիւթական օժանդակութիւնը:

Երբ Փարիզի «Ժէօն Թիւրքլէր»ը ընդարձակեցին իրենց գործունէութիւնը, հարկ եղաւ Ֆրանսա ղրկել գաղտնի ոստիկանութեան խմբակ մը, որ քայլ առ քայլ հետեւեցաւ անոնց, ճշդեց մանրամասնութիւնները, եւ հինգ արուեստագէտները ձերբակալուեցան իբրեւ Թուրքիոյ գործադիր կոմիտէի անդամ: Քննութիւնները առաջ կը տարուին, եւ կ'ենթադրուի թէ «Իլէրի Ժէօն Թիւրքլէր»ը ճիւղաւորումներ ունին Թրք. տարբեր նահանգներու մէջ:

Թուրքիա եկած պրակները կրկնութիւնն են Մոսկուայի ձայնասփիւռ հրատարակութիւններուն, ուր ծանր յարձակումներ կան Ատլանտեանի Ուխտի կազմակերպութեան, Զօր. Ուայմըրնի դէմ: Ընդհ. դատախազութիւնը դիմած է Ֆրանս. կառավարութեան, Թուրքիա վերադարձներու համար ամբաստանեալները:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ հետեւեալ գրքոյկները.— 1) Ի՞նչ է Դաշնակցութիւնը, Ռուբէն.— 2) Մտածումներ Ազգի եւ դաւանանքի մասին, Նիկոլ Աղբալեան.— 3. Դաշնակցութեան դերը հայ կեանքի մէջ, Վ. Նաւասարդեան.— 4) Իրանի Սահմանադրական շարժումը եւ Եփրեմ Խան.— 5) Մայիս 28.— 6) Ներգաղթի աղէտը եւ աղէտեալների շահագործումը: Հրատ. Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան, Թէհրան:

ՏՈՄՍԵՐ

ԶՐՈՅՑԻ ՄԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

— Կրնայի՞նք շարունակել մեր երէկուան զրոյցը: Քանի մը անմեղ հարցումներ եւս ունիմ:

— Հրամեցէք:

— Ի՞նչ գործով կը զբաղիք: Որեւէ մասնագիտո՞ւթիւն:

— Գրող եմ, քիչ մըն ալ իրաւաբան ու տնտեսագէտ: Հեղինակած եմ եօթը գիրքեր՝ գրական, պատմական, ընկերային ու քաղաք. հարցերու մասին: Իւրաքանչիւրէն տպել տուած էի հազար օրինակ: Ընդամէնը ծախած եմ միայն 200 օրինակ: Մնացած 6800ը տանս գետնայարկը նետած եմ: Բայց չյուսահատեցայ: Գրեցի սիրային զգայացունց վէպ մը, վրան բաց տեսակէն, կողքին վրան ալ ցանկայարոյց նկար մը՝ գունաւոր: Հացու պէս ծախուեցաւ: Չորս անգամ վերհրատարակուեցաւ: Շահեցայ 4000 տոլար ու այդ դրամագլուխով բացի նպարեղէնի խանութ մը: Ըսել կ'ուզեմ որ, հիմա, մասնագէտ նպարավաճառ եմ եւ մեծ յարգանք կը վայելեմ մեր ազգին մէջ: Առաջ, երեսս անգամ նայող չկար:

— Երեւի ձեր ընտանիքէն հարստութիւն ժառանգած չէիք:

— Ժառանգութի՞ւն: Ոչ իսկ մէկ սանթիմ: Մեծ հայրիկս շատ հարուստ մարդ է եղեր, բայց Սուլթան Ազիզի օրերուն՝ ունեցածը չունեցածը կորսնցուցեր է: Յետոյ նորէն շահեր է: Այս անգամ ալ 96ի ջարդերուն, Համիտը առեր տարեր է: Հայրս, դրամով Պոլիս անցեր է 1900ական թուականներուն, եւ բաւական յաջող գործ մը հաստատեր է, բայց 1915ին Թալէաթ անունով հրէշ մը, տուն-տեղ գրաւեր է եւ մոխիրի վրայ նստեցուցեր է զինքը: 1918ին, հայրիկս նորէն ոտքի ելեր է, բայց չորս տարի վերջը Մուսթաֆա Քէմալը քարուքանդ ըրեր է իր գործը: Էհ, Հայ բռուածը յուսահատիլ չի գիտեր: 1930ին հայրս նոր գործ մը բացեր է եւ սկսեր է կամաց, կամաց հարստանալ: 1943ին, Ըմէթ Ինէօնիւ անունով ցաւագար մը՝ Ունեւորութեան Տուրքի պատրուակով, անգամ մը եւս կործաներ է հայրիկս:

— Բայց, ըսէք, խնդրեմ, ինչո՞ւ դուք, Հայերդ աշխարհի չորս կողմը կը թափառիք: Հայրենիք ունի՞ք չերթա՞ք...

— Այս հայրենիքին մէջ մեր ժողովուրդը միայն վարձակալ է, տանուտէրը ուրիշ մէկն է: Դուռները ամուր կղպած են եւ մարդ ներս չի կրնար մտնել...

— Ազգային միութիւններ, կուսակցութիւններ ունի՞ք...

— Այո, այո, մեր ներկայ թափառական վիճակին մէջ ունինք եօթը հարիւր եօթանասունը եօթը տեսակ միութիւններ:

— Ներքի՞ն համերաշխութիւն...

— Անտանկ յիմար բաներու չենք հաւատար... Կեանքը՝ կռիւ է: Կռիւ՝ կը նշանակէ իրարու գլուխ պատռել: Մենք կը հաւատանք այդ տեսութեան...

— Ո՞վ է ձեր ազգին ամէնէն մեծ դէմքը...

— Մենք այդ տեսակ հին օրէնքի սովորութիւններ չունինք: Մեր ազգին մէջ, ամէն անհատ մեծ դէմք է:

— Ճի՞շդ է որ շնորհիւ ձեր քրիստոնէական կրօնքին է որ մինչեւ հիմա ոտքի վրայ մնացած էք:

— Այդ տեսութիւնը ճիշդ է կիրակի օրերը, բայց ոչ լուր օրերը:

— Շնորհակալութիւն, բաւական լուսաբանուեցայ: Նորէն կը տեսնուինք...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՈՍԹԸՆ, (Յառաջ).— Վերջերս Լոնտոնի Համալսարանի Ակնաբուժ. բաժինը դիմած էր Նիւ Եորքի Համալսարանին, խնդրելով որ ներկայացուցիչ մը նշանակէն մասնագէտ ակնաբոյժներու մէկ կարեւոր համագումարին:

Նիւ Եորքի Համալսարանը այս պատուին կ'արժանացնէ երիտասարդ բժիշկ Պերճ Գարան, որ վերջին մէկ-երկու տարիներու ընթացքին նշանակելի տեղ գրաւած է ամերիկ. բժշկ. շրջանակներու մէջ:

Բժիշկ. Պ. Գարան որդին է հանգուցեալ բժիշկ Մկրտիչ Գարայի, որ մեծ հռչակ կը վայելէր իբրեւ ակնաբոյժ եւ որուն ջերմ փափաքն էր, նոյն մարզին մէջ յաջողած տեսնել նաեւ իր որդին:

Իրականացած է այդ փափաքը:

Բժ. Պ. Գարա, 32 տարեկան, աւարտած է Նիւ Եորքի համալսարանը եւ Ֆիլատելֆիոյ Հանմըն բժշկ. դպրոցը, ուր չորս տարի աշխատած է աշխարհահռչակ ակնաբոյժներու հետ:

Այժմ ան դասախօս է Նիւ Եորքի Համալսարանի մէջ, ուր արժանացած է բացառիկ գնահատանքի:

Վերջերս բժիշկ Գարա Նիւ Եորքի Համալսարանին մէջ պատրաստած է գունաւոր շարժանկար մը, որուն մէջ ցոյց կուտայ, թէ ինչպէս կարելի է յատուկ գործողութեամբ փրկել աչք մը, որուն տրոշ հիւսքերուն մէջ արդէն արմատ է նետած խլիրդը:

Շարժապատկերը առնուած ժամանակ այս դժուարին գործողութիւնը դիտած եւ ուսումնասիրած են 80 ամերիկացի մասնագէտ ակնաբոյժներ, իսկ անցեալ հոկտ.ին շարժապատկերը ցուցադրուած է Շիքակոյի մէջ տեղի ունեցած ակնաբոյժներու համագումարի ընթացքին:

Լոնտոնի Ակնաբոյժներու Համագումարի աշխատանքները փակուելէն ետք, բժիշկ Գարա մէկ շաբաթ ալ աշխատած է Սըր Տիւք Էլտըրի հետ, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ նորագոյն գիւտերու եւ ակնաբուժական գործողութեանց ձեւերու մասին տեղեկութիւններ փոխանակելով:

Կ'արժէ նշել, որ Սըր Տիւք Էլտըր աշխարհիս առաջնագոյն ակնաբուժներէն մէկը կը սեպուի:

Լոնտոնէն բժիշկ Գարա անցած է Պրիւքսէլ, ուր Պելճիքայի Ակնաբուժական ընկերութիւնը իրեն ի պատիւ հաւաքոյթ մըն է տուած:

Բժ. Գարա դեռ պիտի այցելէ Հոլանտա, Ֆրանսա, Զուիցերիա, Սպանիա եւ Փորթուգալ, նախ քան Մ. Նահանգներ վերադառնալը:

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼՆԵՐՈՒ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՅՕԴ. ԺԲ.— Ընտրութեան մասնակցելու համար ամէն անդամ պէտք է վճարած ըլլայ անցեալ տարիներու իր բոլոր անդամատուրքերը, վերջին ընտրութեան թուականէն սկսեալ, եւ առնուազն երկու տարիէ ի վեր անդամ արձանագրուած ըլլայ Ընկերակցութեան:

ՅՕԴ. ԺԳ.— Ներկայացուցիչներու ժողովին անդամները չորս տարին անգամ մը կը փոխուին: Պաշտօնէ դադրած անդամները վերընտրելի են:

ՅՕԴ. ԺԴ.— Ներկայացուցիչներու ժողովին անդամ ըլլալու համար պէտք է.

1.— Ընկերակցութեան ընտրող անդամ ըլլալ:
2.— Ընտրութեան առեն 25 տարեկանը լրացուցած ըլլալ:

ՅՕԴ. ԺԵ.— Այն պարագային՝ ուր Ներկայացուցիչներու ժողովը հրաժարման, արտաքսման կամ մահուան հետեւանքով, իր անդամներու մէկ երրորդը կորսնցուցած է, պարտաւոր է, երեք ամսուան ընթացքին, մասնակի ընտրութիւն կատարել տալ ամբողջացնելու համար իր անդամներուն թիւը:

Այն պարագային՝ ուր Ներկայացուցիչներու ժողովը հրաժարանման, արտաքսման կամ մահուան հետեւանքով կորսնցուցած է իր անդամներուն երկու երրորդը, պարտաւոր է, երկու ամսուան ընթացքին, ամբողջական ընտրութիւն կատարել տալ:

ՅՕԴ. ԺԶ.— Ներկայացուցիչներու ժողովը կ'ընտրէ մէկ տարուան համար նախագահ մը, փոխ-նախագահ մը, ատենադպիր մը, փոխ ատենադպիր մը, գաղտնի քուէարկութեամբ:

Դիւանի անդամները վերընտրելի են:

ՅՕԴ. ԺԷ.— Ներկայացուցիչներու ժողովը կը գումարուի առնուազն տարին մէկ անգամ եւ ամէն անգամ որ իր ձեռնհասութեան ենթակայ հարց մը ներկայանայ:

Ան պէտք է որ անհրաժեշտօրէն ժողով գումարէ վերջացող տարեշրջանի հաշիւներու փակումէն 3 ամիս ետք, հաշիւներու ստուգման եւ հաւանութեան քուէարկութեան համար:

Ելմտական տարեշրջանը կը սկսի 1 Յունուարէն եւ կը վերջանայ 31 Դեկտ.ին: Հաշիւները կը փակուին յաջորդ տարուան 31 Մարտին:

Ներկայացուցիչներու ժողովը կը գումարուի Առաջնորդ հօր հրաւիրագրով, որ պիտի պարունակէ օրակարգ մը, ստորագրուած ժողովի նախագահի կողմէ:

Առաջնորդ հայրը կամ, իր բացակայութեան ներկայացուցիչներու ժողովի նախագահը պիտի հրաւիրէ ժողովը, ամէն անգամ երբ ժողովի անդամներու առնուազն կէսը կը ներկայացնէ գրաւոր խնդրանք մը այս մասին:

Ամէն պարագայի տակ հրաւիրագիրներ պէտք է ղրկուին, ժողովի գումարումի թուականէն առնուազն 3 օր առաջ:

Ներկայացուցիչներու ժողովը օրինաւորապէս կը գումարուի երբ ներկայ կ'ըլլայ անդամներու բացարձակ մեծամասնութիւնը:

Այն պարագային՝ ուր այս մեծամասնութիւնը չգոյանայ, 15 օր ետք կը հրաւիրուի երկրորդ ներկայացուցիչներու ժողով մը, որ օրինաւոր կը նկատուի ինչ որ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը:

Որոշումները պէտք է տրուին ներկայ անդամներու բացարձակ մեծամասնութեամբ: Ձայներու հաւասարութեան պարագային Առաջնորդ հօր, կամ անոր բացակայութեան, նախագահին ձայնը գերակշիռ է:

ՅՕԴ. ԺԸ.— Ներկայացուցիչներու ժողովի ամէն անդամ որ յաջորդաբար երեք նիստի ներկայ չէ եղած, հրաժարած կը նկատուի, բացի այն պարագայէն որ Առաջնորդ հօր կամ նախագահին կողմէ իրեն ուղղուած յանձնարարեալ նամակին վրայ կարենայ գոհացուցիչ կերպով արդարացնել իր բացակայութիւնները:

(3)

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԲ.— ԷԳ ԿԱՏՈՒՆ

Ֆրանսայի մէջ շատեր տակաւին կրնան յիշել Փարիզի ազդատախտակներուն վրայ փակցուած ծանուցումները, որոնք, 8 Յունուար 1949ին կը հաղորդէին, թէ քառասուն տարեկան Միշըլին Գարրէ մահուան դատապարտուած է Զօրրորդ Ոճրադատ Ատեանին կողմէ:

Այս կինը, ինչպէս պարզուեցաւ իր դատավարութեան ընթացքին, ծանօթ էր «Էգ Կատու» (La Chatte) կեղծանունով: Արտակարգօրէն գեղեցիկ էր, նրբակազմ թուխ կին մը, սիրուն սպիտակ ակռաներով եւ հրաշալի աչքերով: Էգ Կատուն մէկն էր եւրոպացի մեծագոյն լրտեսուհիներէն:

Դեր-գնդ. Մարսէլ Աշար, որ կենսական դեր մը կատարեց Ֆրանս. հետախուզութեան մէջ, Բ. Համաշխարհային պատերազմի ընթացքին — Բ. Գրասենեակի անդամ մըն էր եւ պետը զօր. Փոլ Ժիւէնի հետախուզ. սպասարկութեան — բսաւ անոր դատավարութեան.— «Տիկ. Գարրէ ուշադրաւ ծառայութիւններ մատոյց Ֆրանս. բանակին: Այն տարիներուն, երբ կը գործէր մեզի համար, կրնար մեզի յանձնել գերման. բանակի պատերազմ. ծրագիրներէն շատերը»:

Ուրեմն ինչո՞ւ համար մահուան դատապարտուեցաւ Ֆրանս. դատարանի մը կողմէ: Երկու կողմերո՞ւն համար ալ աշխատած էր, եւ եթէ այդպէս է, ինչո՞ւ: Ինչո՞ւ այսքան շատ թիւով լրտեսներ կ'աշխատէին բարեկամին կամ թշնամիին համար: Դեռ Տօքթ. Քլառւզ Ֆուքս մատնած չէր գաղտնիքները հիւլ. ռումբին, զոր կ'ուզէր զարգացնել Անգլիոյ եւ Ամերիկայի համար, երբ տիկ. Գարրէ երեւան բերաւ՝ լրտեսութեան յանձնառու եղած եւ կիսուած անձնաւորութեան մը օրինակը: Բայց Ֆրանսացիները նեղութիւն յանձն չառին պրպտելու այս մեծ լրտեսուհիին շարժառիթները:

Այսուհանդերձ իր պատմութիւնը ստուերի մէջ կը ձգէ Դալիլան եւ Մաթա Հարին:

1939ին, Հարաւ. Ալժերիոյ փոքր մէկ գիւղին մէջ կ'ապրէր երեսնամեայ կին մը, Միշըլին Գարրէ անունով, ծնեալ Պըլար: Ամուսնացած էր Ֆրանս. բանակէն սպայի մը հետ, որուն ամսականը այնքան քիչ էր, որ Միշըլին ստիպուած էր ուսուցչուհիի պաշտօն մը ստանձնել:

Գեղանի Տիկ. Գարրէ, ձեւաւոր ճակատի մը եւին թափած էր իր թուխ մազերուն խոպոպիկները: Իր թուխ աչքերը կը նայէին խիտ յօնքերու տակէն:

Մուտ շրթները կը ցուցնէին ուղիղ, սպիտակ ակռաներ: Ցայտնապէս արտայայտիչ իր աչքերը, կերպով մը, բաւական բան կ'ըսէին իր անձնաւորութեան մասին: Երբ իրարու վրայ կը նետէր զանոնք, անոնց ամէն մէկ մկանը կարծես կենդանի էր:

Ալժերիո մէջ, Տիկ. Գարրէի միջին դասակարգի դրացիները կասկածոտ էին իրեն հանդէպ, որովհետեւ ան կը թուէր ըլլալ աւելի զարգացած եւ նուազ մաքուր: Պարզ կը հագուէր եւ ստիպուած էր այդպէս ընել, որովհետեւ ուսուցչուհիի փոքր թոշակ մը կը ստանար, թէեւ, ձեւով մը, միշտ կը յաջողէր վայելուչ երեւիլ:

Եթէ պատահէր, որ դուրսի աշխարհէն մարդ մը իյնար այս հեռաւոր գիւղը, ուր Միշըլին Գարրէ կ'ապրէր, իր յաջողութիւնը ապահովուած պիտի ըլլար: Բայց վարքը միշտ օրինակելի էր: Թէ Միշըլին Գարրէ երջանի՞կ էր Ալժերիոյ մէջ— կարելի չէր ըսել: Հասկնալի է սակայն, որ երբ պատերազմը պայթեցաւ, որոշեց ան Փարիզ մեկնիլ:

Թարգմ. Կ. Գ.

Փ. ՖՐՆԿԸՐ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ամբաստանեց Վարշաւայի Իսրայէլեան դեսպանատունը թէ լրտեսութիւն կը կատարէ: Իսրայէլ մերժեց ետ կանչել իր դեսպանը:

ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ վտարուեցաւ յոյն գրող մը, Անտուէ Սոլոմոնիտէս, իբրեւ խռովարար: Կը գրէր Անտուէ Քեսրոս ծածկանունով :

ԿԸ ՀԵՐՔՈՒԻ այն լուրը թէ զօր. տը Կոլ պիտի հրաժարի իր կազմակերպութեան գործօն նախագահութենէն:

ՔՈՐԷԱՅԻ գերիներու կայանի մը մէջ կատարուած սպանութեանց առթիւ, Խ. Միութիւնը պահանջեց Ազգաժողովէն քննութիւն կատարել, «մարդասպան» նկատելով Մ. Նահանգները :

ՍՊԱՆԻՈՅ դիկտատորը Մ. Նահանգներուն պիտի տրամադրէ Քատիքս եւ Կարթագինէ նաւահանգիստները, իբրեւ օդանաւային խարիսխ, փոխարէն ստանալով 40 միլիոն սթերլին:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ Ս. Յ. Մ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Այս Հինգշաբթի Ս. Ստեփաննոսի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի մասնաւոր պատարագ եւ Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Նիկոմիտիոյ բազմավաստակ առաջնորդ Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի յիշատակին :

Կիրակի օր քառաձայն պատարագ «Կոմիտաս» երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի:

Ժամերգութենէն ետքը Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է ի պատիւ Դպրաց Դասու ընդունելութիւն մը խորհրդարանին մէջ :

×

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՊՕՄՈՆԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

25 Դեկտ. Եչ. Ս. Ստեփաննոսի, պատարագ ժամը 9.30 :

1 Յունուար 1953.— Նոր Տարուան առթիւ հանդիսաւոր արարողութիւն ժամը 9.30ին:

3 Յունուար Շբ. Ճրագալոյց, սկիզբ. արարողութեանց 4, պատարագ 5.30:

4 Յունուար Տօն Ծննդեան.— Սկիզբ ժամերգութեանց 7, պատարագ 9.30 :

5 Յունուար, Բչ. Յիշատակ Մեռելոց.— Սկզ. 8, պատարագ 9.30, հոգեհանգիստ 11:

Դպրաց Դասը կը վարէ Պ. Լ. Ճերահեան :

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Խրիմեան Հայրիկի կաթողիկոսական 60 եւ վախճանման 45ամեակներու տարեդարձները պիտի տօնուին 1953 Փետր. 15ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

25 Դեկտ. եւրոպ. Ծննդեան օրը ժամը 16—24 Salon des Prévoyantsի մէջ, 279 rue des Pyrenées métro Gambetta, օթօպիւս 26 :

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, վիճակախաղ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Տախքերու մասնակցութեան համար մուտք 150ֆր.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Regentի վերնայարկը, Cadet :

Դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ :

Նիւթը՝ Քաղաք. կացութիւնը :

Տարեկան մեծ պարահանդէս

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի (Հայ Մարզական Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր կիրակի ժամը 15—24, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ (5 Place St. Augustin) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Rico's Créol Band (Tropical) հռչակաւոր նուագախումբը :

Թառ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ :

Զանազան անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ :

Տոմսերու գինը՝ 300 ֆրանք :

ՄԻ ՄՏԱԾԷՔ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ յառաջիկայ երկու հաւաքոյթները տեղի պիտի չունենան լատինական Ծննդեան եւ Կաղանդի տօներուն առթիւ: Յունուար 7ի Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը, կը խօսի Իտալիայէն նոր ժամանած յայտնի գիտնական ՓՐՕՖ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ, նիւթ ունենալով «Հայերը պատմութեան առջեւ»: Մուտքը ազատ է:

Լսարանի վարչութիւնը ի պատիւ փրօֆ. Տոտոմեանցի սեղան մը կազմակերպած է, որու տեղըն ու օրը պիտի յայտարարուին առանձին :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ,— ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, Մ. Յ.— Ստացանք բաժնեգինը, շուտով կը ղրկենք օրացոյցը :

ՄԱՐՍԷՅԼ, Յ. Մ.— Հասցէն չունինք: Հարցնել Մանչէսթըրի եկեղեցին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Փարիզէն Պ. Յարութիւն Մինասեան «Յառաջ»ի միջոցաւ 1000 ֆր. կը նուիրէ Գերմանիոյ հայ տարագիրներու Կաղանդի տօնածառին, իսկ Օր. Շաքէ Մինասեան 500 ֆր. Փարիզի «Մանուկներու օրուան առթիւ»:

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի «Քրիստափոր» խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան :

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն եւ զանազան անակնկալներ :

«Քրիստափոր» խումբի կարող ուժերու կողմէ, պիտի ներկայացուի առաջին անգամ ըլլալով՝ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ կամ ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏ

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպ. եւ հայկ. պարեր: Orchestre VALDO et son ensemble :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

ԿԱՂԱՆԴԻ, ԾՆՈՒՆԴԻ, ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԶԱՐԴԸ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 24 Décembre 1952 Չորեքշաբթի 24 ԴԵԿՏ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6949-Նոր շրջան թիւ 2360

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

1920 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 22

Այո, երեսուն երկու տարի առաջ էր: Ցաղթական Դաշնակիցները օրակարգի վրայ ունէին Թուրքիոյ խնդիրը:

Օգոստ. 10ին, Սեւրի մէջ ստորագրուած էր Օսմանեան Կայսրութեան մահավճիռը: Ստորագրողներէն մէկն ալ՝ մեր ժողովուրդը:

Մեծերը անկախութիւն կուտային մեզի: Ուրիշ խօսքով, իրաւապէս կը ճանչնային, երկու տարի առաջ, Արարատի կուշտին, մեր արիւնով ստեղծուած Հանրապետութիւնը —ափ մը հող, կամ ռամկավարներուն հեգնական բացատրութեամբ — «Թաշկինակի չափ տարածութիւն մը»: (Այսօրուանը՝ աղջկան մը Թաշկինակին չափ ալ չկայ ...):

Այդ տարին, ապրիլին, Դաշնակիցները Սան Ռէմոյի մէջ, որոշած էին Միացեալ Նահանգներու Նախագահին իրաւարարութեան յանձնել Հայաստանի սահմաններուն ճշդումը, նոյնիսկ այն պարագային, երբ Ամերիկա պիտի չստանձնէր Նորածին Հանրապետութեան հոգատարութիւնը:

Գիտենք թէ ինչ պատահեցաւ հոգատարութեան հարցին մէջ: Ուիլսըն, մայիս 24ին, «ջերմօրէն» կը յանձնարարէր խորհրդարանին որ ընդունէր այդ պարտականութիւնը, բայց Յունիս 1ին, այս վերջինը, 23ի դէմ 52 ձայնով կը մերժէր ընդունիլ նախագահին առաջարկը:

Մօտաւորապէս վեց ամիս վերջը, Նոյ. 22ին, նախագահ Ուիլսըն, որուն «ջերմ բաղձանքն էր ծառայել հայ ժողովուրդին», հողային խնդիրը «արժանահաւատ տեղեկութեանց լոյսին տակ քննելէ ետք» եւ «միշտ ի մտի ունենալով արդարութեան վեհագոյն սկզբունքները», Հայաստանի Հանրապետութեան «կը նուիրէր» 40.000 քառ. մղոն տարածութիւն մը՝ Հայկ. բարձրաւանդակին վրայ:

Տասը օր չանցած, Երեւանի մէջ տուն-տեղ կ'ըլլար Կարմիր կառավարութիւն մը, որովհետեւ երբ Դաշնակիցները ալէլուիա կը հոլովէին Վերսայլի կամ Սեւրի պալատներուն մէջ, բանուորներու եւ գիւղացիներու պաշտպանը, «ընկեր» Լենին եւ Արեւելքի «ճենթլմէն»ներուն ապագայ հայրիկը, Մուսթաֆա Քէմալ, արդէն իսկ լրացուցած էին «խօսք-կապ»ի արարողութիւնը եւ ձեռք-ձեռքի՝ դաւեր կը սարքէին Կովկասի մէջ՝ ի վնաս մեր հայրենիքին:

Պատմութեան յաջորդական դրուագներուն ծանօթ են նոյնիսկ մեր մամիկներն ու երախաները:

Երեսնամեակի մը դիւցազնական մարտնչումներով ձեռք բերուած մեր անկախութիւնը ջարդուփշուր կ'ըլլար, մէկ օրէն միւսը, շնորհիւ երկու դաւաճան դրացիներու նենգամիտ խաղերուն եւ մեր բարեկամներուն ապիկարութեան:

Ո՞վ խենթեցեր էր, այդ օրերուն, որ նորէն կռուի բռնուէր Թուրքին ու Ռուսին հետ, որպէս զի առաջինին պարտադրէր Սեւրի դաշնագիրը, իսկ երկրորդին հասկցնէր թէ Երեւանը իր պապուն հողը չէ:

Այո, երկու տարի վերջ «բաներ մը» պատահեցան Տարտանէլի բոլորտիքը, բայց ոչ մեր աղուոր աչքերուն համար — ստիպուած էին շարժման մէջ դնել իրենց Թնդանօթները՝ իրենց օձիքը փրկելու համար ...

Ու, ահաւասիկ 32 տարի է մեզի բարեւ տուող ալ չկայ ...

Մինչեւ ե՞րբ: Մինչեւ որ դարձեալ պէտք ունենան մեզի ...

Յոյս ունիմ, յաջորդ անգամ չենք խաբուիր ու ջուրը չտեսած չենք բոպիկնար ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԷՔՔԷԻ մէջ ալ անթել մը պիտի հաստատուի «Էզան»ը տարածելու համար:

ԹԷՀՐԱՆԻ ամերիկեան դեսպանը պիտի տեղեկացնէ Իրանի վարչապետին թէ քարիւղի հորերը պիտի ցամքին, եթէ վէճը չլուծուի: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները նոր ծրագիր մը մշակած են եւ կ'ուզեն վերջին պատեհութիւն մը ընծայել Տոքթ. Մոսատեղի:

ԴԱՀԼԻՃԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

ԲՈՒՌՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Փինէի դահլիճը հրաժարեցաւ Գշ. առտու ժամը 1.30ին, ինը ամիս պաշտօնավարելէ ետք:

Վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջած էր երեք տարբեր առիթներով, 1953ի ելմտացոյցին քննութեան առթիւ: Իր դիրքը խախտեցաւ երբ Ժողովրդական Շարժումի (M. R. P.) բանբերը յայտնեց թէ ձեռնպահ պիտի մնայ: Պ. Փինէ առանց սպասելու քուէարկութեան, ըսաւ թէ կը հրաժարի, տեսնելով որ դաւարար քուէ պիտի չստանայ: Եւ դուրս ելլելով կառք մը նստաւ եւ շիտակ Էլիզէի պալատը գնաց, դահլիճին հրաժարականը ներկայացնելու համար:

Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, ուրիշ ելք չկար, քանի որ ձախակողմեան հոսանքներու եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն ընդդիմութենէն վերջ, Ժողովրդական Շարժումն ալ ձեռնպահ կը մնար, խախտելով մեծամասնութիւնը:

Արդարեւ, վիճաբանութիւնները սկսած առտեն, ընկերվարականներ եւ կարմիրները ըսին թէ դահլիճին դէմ պիտի քուէարկեն: Տը Կոլի կուսակիցներն ալ նոյն վճիռը տուած էին: Մթնոլորտը չափազանց լարուած էր: Բուռն վիճաբանութիւնը ըսկսաւ կէս օրէն վերջ, երբ երեսփոխաններուն ջիղերը գրգռուած էին երկու գիշերային նիստերու հետեւանքով:

Պ. Փինէ վստահութեան քուէ պահանջած էր երեք խնդիրներու առթիւ.—

1.— Արտօնել որ դումարներ փոխանցուին ընկերային ապահովութեան մէկ ճիւղէն միւսը, եթէ այս վերջինը բաց ունի.— 2. Արտօնել որ հարկային բարենորոգումներ կատարուին հրամանագիրներով, եթէ օրէնքը քուէարկուած չէ մինչեւ Յունիս.— 3. Զտուած ալքոլին գինը աւելցնել 25 %:

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ վերջին խնդիրը ամէնէն փափուկն էր, վասն զի շատ մը երեսփոխաններ կը վախնային որ վնասուին իրենց շրջաններուն գործերը (ոգելից ըմպելիներ, անուշահոտութիւններ, դեղեր եւն.):

Առաջին միջադէպը ծագեցաւ երբ պահանջուեցաւ քուէարկութիւնը կատարել հարկային բարենորոգման մասին: Այս առաջարկը մերժուեցաւ 156ի դէմ 441 ձայնով:

Յետոյ նիստը յետաձգուեցաւ, որպէսզի Ժող. Շարժումը որոշէ իր դիրքը: Այդ պահուն էր որ այս վերջինը 20ի դէմ 33 ձայնով որոշեց ձեռնպահ մնալ: Խորհրդակցութիւնը երկար տեւեց, ուստի ժողովը յետաձգուեցաւ մինչեւ ժամը 9.30: Նիստը երկրորդ անգամ յետաձգուեցաւ, որովհետեւ Պ. Փինէ ներկայ չէր, եւ կ'աշխատէր համոզել M. R. P. նախարարները, ելք մը գտնելու համար:

Ինչպէս կ'երեւայ, այս կաթոլիկ խմբակցութիւնը երկուքի բաժնուած է: Մէկ մասը կ'ուզէ պահել դահլիճը, իբրեւ պատուար մը ծայրագոյն ձախին եւ աջին դէմ. միւս մասը համաձայն չէ Փինէի ելմտական ծրագիրներուն: Այդ է պատճառը որ երկու ժամ վիճաբանելէ ետք, որոշեցին ձեռնպահ մնալ:

Պ. Փինէ նախատեսելով որ երեք անգամ պիտի պարտուի, ճաշի հրաւիրեց իր գործակիցները, խորհրդակցելու համար: Գիշերային նիստին մէջ էր որ իւրաքանչիւր խմբակցութիւն յայտնեց իր տեսակէտները: Ճառերը տեւեցին մինչեւ ժամը 12.35: Վարչապետը պիտի խօսէր այդ պահուն: Ճառերէն կը հետեւէր որ մօտ 300 երեսփոխաններ դէմ պիտի քուէարկեն, իսկ M. R .P. ձեռնպահ պիտի մնայ: Թէեւ օրինապէս 314 ձայն պէտք է, դահլիճը տապալելու համար. բայց Պ. Փինէ նախընտրեց հրաժարիլ:

× Ազգ. ժողովին մէջ ամէնէն ծանր միջադէպը ծագեցաւ դահլիճին կուսակիցներէն Պառաշէնի եւ զօր. տը Կոլի եղբօրը միջեւ, որ «ստախօս» պոռաց անոր երեսին: Անարգուած երեսփոխանը, նախկին Կոլեան, բացատրեց թէ ինչու բաժնուեցաւ զօրավարէն: «Պ. Փիէռ տը Կոլ օր մը յայտնեց թէ զօրավարը իշխանութեան գլուխ բերելու միակ միջոցն է ազգ. աղէտ մը»: Տը Կոլի եղբայրը ջանաց հերքել:

× Պ. Փինէի հրաժարումէն ետք, ժողովը շարունակուեցաւ մինչեւ 2.35, աննկարագրելի խառ-

Ծանր աղէտ մը Պէյրութի առջեւ

«ՇԱՄՓՈԼԻՈՆ» ՇՈԳԵՆԱՒԸ ԵՐԿՈՒ ԿՏՈՐ ԵՂԱՒ

Երկուշաբթի օր ծանր աղէտ մը պատահեցաւ Պէյրութի նաւահանգստին առջեւ:

Մեսաժըրի Մարիթիմի «Շամփոլիոն» շոգենաւը (12.300 թոն), որ Մարսէյլէն մեկնած էր Դեկտ. 15ին, Եգիպտոս եւ Պաղեստին երթալու համար, Պէյրութ կը սպասուէր Բշ. առտու: Եւ քաղաքին մօտեցաւ երկու ժամ աւելի շուտ, կրկնապատկելով արագութիւնը: Առտուան ժամը 3ին կը գտնուէր Պէյրութի ծովեզերքէն 300 մեթր հեռու, երբ յանկարծ խրեցաւ աւազակոյտի մը վրայ, հովին սաստկութեան եւ ալիքներու ճնշումին տակ: Ծովը կատղած էր եւ նաւը հետզհետէ կը խրէր աւազին մէջ: Ահագին ալիքներ կը խուժէին ամէն կողմէ: Քիչ վերջ ծովեզերքէն տեսան որ ճեղք մը բացուած է նաւին միջնայարկէն եւ հետզհետէ կ'ընդարձակուի: Շատ չանցած նաւը երկուքի բաժնուեցաւ:

Նաւուն մէջ կային 120 նաւաստիներ եւ 111 ճամբորդներ որոնց 98ը ուխտի կ'երթային Երուսաղէմ, Ծնունդի առթիւ: Կար նաեւ 193 թոն ապրանք: Անմիջապէս հինգ մակոյկներ իջեցուցին. բայց ալիքները այնքան բարձր էին որ նաւակները չկրցան յառաջանալ եւ մէկը շրջեցաւ 17 ուղեւորներով: Բոլորն ալ փրկուելով հիւանդանոց փոխադրուեցան: Քիչ վերջ քանի նաւաստիներ մակոյկ մը նստելով կրցան ծովեզերք հասնիլ եւ պարան մը կապել նաւուն հետ, ուղեւորները փոխադրելու համար: Քարափին վրայ պարանը կապուած էր հրասայլի մը եւ իրիկուան դէմ փրթաւ: Ելեկտրական լոյսն ալ կտրած էր եւ նաւաստիներն ու ճամբորդները կը խարխափէին մութին մէջ: Անթելը չէր գործեր: Ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր քարափին վրայ: Հայֆայէն իսրայէլեան նաւաձիգներ օգնութեան հասան, բայց թոյլ չտրուեցաւ որ Լիբանանի ջուրերը մտնեն: Մալթայէն անգլ. օդանաւ մը եւս ճամբայ ելաւ: Ֆրանսական «Սիտի» նաւը Պէյրութ հասաւ, ամերիկեան օդանաւի մը հետ:

Մէկ խօսքով, ամէն կարելի միջոց ձեռք առնուած է ճամբորդները եւ նաւաստիները փրկելու համար:

× «Շամփոլիոն» շինուած էր 1925ին եւ բոլորովին բարեփոխուած 1951ին: Ունէր 168 մեթր երկայնութիւն, 17 հանգոյց արագութիւն: Կրնար առնել 500 ճամբորդ:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ.— Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ ճամբորդները խուճապի մատնուած են եւ ծովը կը նետուին: Արդէն իսկ քանի դիակներ հանուեցան: Նաւուն մէջ մնացած ուղեւորներուն վիճակը յուսահատական է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ՄԸ պիտի կնքուի Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ, ինչպէս կը հաղորդէ իրազեկ աղբիւր մը: Գլխաւոր նպատակն է սերտ գործակցութիւն երեք բանակներու միջեւ եւ պաշտպանութիւն Թրակիոյ: Անգլեւսաքսոնները կը քաջալերեն այս ձեռնարկը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ներգաղթի նոր օրէնքը, որ պիտի գործադրուի Դեկտ. 24էն սկսեալ (այսօր), մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ, վերիվայր շրջելով ամէն բան: Այսուհետեւ Հիւս. Ամերիկա մտնելու համար անհրաժեշտ է ապացուցանել թէ եկուորը ոչ միայն վստահելի է, այլ եւ օգտակար: Ամէն բանէ առաջ նկատի պիտի առնուին անմիջական ազգականները, յետոյ եկուորին արհեստագիտական յատկութիւնները եւն.:

ՔԱԹԻՆԻ ԶԱՐԴԻՆ առթիւ կազմուած յանձնախումբը առաջարկեց միջազգային ատեանի մը առջեւ դատել Խ. Միութիւնը, իբրեւ պատասխանատու 15.000 Լեհերու սպանութեան:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ Փարիզի Փոմփ փողոցի Կեսթափոյին անդամներէն ութ Ֆրանսացիներ, հինգ հոգի ալ ցկեանս Թիապարտութեան: Երկու Գերմաններէն մէկը անպարտ արձակուեցաւ, միւսը՝ հինգ տարի պատիժ ստացաւ:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐՈՒ մասին միշտ ծանրակշիռ լուրեր կը հասնին գաւառէն, եւ մանաւանդ Պուատոյի շրջանէն, ուր ամբողջ Թաղեր վտանգուած են: Կացութիւնը ծանր է նաեւ Նանթի մէջ: Լուար գետը վտանգի կէտէն ալ անդին անցած է: Սէնին յորդումը 4 մեթր 10ի բարձրացաւ:

ՊՈԼՍՈՅ ԹԵՐԹԵՐԸ կը գրեն թէ Իզմիրի մէջ ձերբակալուած է Ճէլիլ Ինէօղլու անուն Թուրք մը, որ սրճարանի մը մէջ պոռացեր է թէ պիտի սպաննէ Հանրապետութեան Նախագահը:

ԿՈՒՓԱՄԱՐՏԻԿ ԳՐ. ՔՈՓԱՐԱՆԵԱՆ: Պոլսոյ մէջ գտնուած է անգլիացի մրցակիցը: Նախապէս ալ յաղթած էր Ֆրանսացի կոփամարտիկին:

նակութեան մէջ: Ժամը 3.30 էր, երբ դիւանը առանձնացաւ խորհրդակցելու համար:

× Հանրապետութեան Նախագահը ընդունելով Պ. Փինէի հրաժարումը, ձեռնարկեց խորհրդակցութեանց, նոր դահլիճին կազմութեան համար:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍ ԱՐԱՄ ԿԱՅԾԱԿ

(ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՁՕՀ ՄԸ ԵՒՍ)

Կիլիկիոյ շրջանին մէջ Հաճըն եւ Հաճընցիներ բացառիկ տեղ մը կը գրաւեն։ Ա. Համաշխարհային պատերազմէն առաջ քաղաքը կը հաշուէր 30.000 Հայեր, որոնք պահպանած էին ազգ. աւանդութիւնները եւ ունէին առանձին գաւառաբարբառ մը։

Զինադադարին 8000 Հոգի միայն կրցան վերադառնալ։ Սկսան շէնցնել իրենց քանդուած օճախները։ Քէմալական շարժումին հետեւանքով Կիլիկիոյ հայաբնակ վայրերը յարձակումներու ենթարկուեցան, ծայր տուին նոր աղէտներ, նոր նահանջներ :

1920ի աշնան, Հայաստանի Հանրապետութեան յարձակում կրած օրերուն, ութ ամիսներէ ի վեր պաշարուած էր Հայկ. Կիլիկիոյ արծիւներու բոյնը՝ Հաճըն։ Հոկտ. 15ին 400 քաջեր կը յաջողին ճեղքել թշնամիի շղթան եւ կ'ազատին, ղեկավարութեամբ Արամ Կայծակի։

Հաճընի պաշտպանութեան ղեկավարը Հայաստանի մարտիկներէն Ճէպէճեան էր, որ կ'իյնար կռիւներուն ընթացքին։ Անոր օգնականը, փոխանորդն էր Արամ Կայծակը, աւելի երիտասարդ, որ կը ստանձնէ ու կը շարունակէ ինքնապաշտպանութեան գործը։

Հաճընի հերոսամարտը բազմաթիւ հայ դաղութներու մէջ կը տօնուի, եւ մասնաւոր յիշատակութիւնը տեղի կ'ունենայ Ճէպէճիի եւ Արամ Կայծակի անուններուն։ Այս պահուս մեր սեղանին վրայ է Փարիզի ռամկավար օրգան «Այսօր»ի Հոկտեմբեր 25ի թիւը, ուր կը կարդանք.

— «Քաջարի Արամ Կայծակ»ի մասին. «...որոնք անքուն ու անօթի կուրծք տուին թշնամի գնդակներուն։ Պէտք է Րաֆֆի մը, որ անմահացէր խիզախ հերոսը իր հատու գրչովը»: «15 Հոկտ .1920ին, Հաճըն կ'իյնար քաջաբար։ Միայն 400 կտրիճներ, թշնամիի շղթան ճեղքելով, լեռներու մէջ անընդհատ կռուելով կ'ազատին Ա. Կայծակի հրամանատարութեամբ»:

Ահա այս քաջարի հերոսի մասին է, որ չակերտուած ռամկավար օրգան «Արեւ»ի Հոկտ. 30ի թիւին մէջ, Ե. Ա. Ցակոբեան անունին տակ պահուած հրէշ մը, ոճրաբոյր գրութեամբ մը, գերման գրաւման շրջանին դէպքերը ներկայացնելու պատրուակին տակ, կը գրէ .

« Արամ Կայծակ չկրցաւ խուսափիլ Արդարութեան ժանիքներէն, չկրցան խուսափիլ նաեւ դաշնակ այլ ղեկավարներ, որոնք փոխադարձ վրէժառութեան նոյն կատաղի կիրքէն գգեւոնուեցան։ Արամ Կայծակ սպաննուեցաւ իր սրճարանին մէջ հայ երիտասարդի մը կողմէ արձակուած հրացէնի հարուածներով»:

Բոլշեւիկեան մեթոտ մըն է իրենց ոճիրները քողարկելու համար զոհերը ոճրագործ ներկայացնել։ Բովանդակ Յունաստանի ամբողջ բնակչութիւնը ու նաեւ հայութիւնը մօտէն ծանօթ են գրաւման շրջանին ու մինչեւ այսօր այդ երկրին մէջ Մոսկուայի կատարած դաւերուն, անվերջ ոճիրներուն։ Այդ իրողութիւնները վիճելի են միայն քողածածուկներուն համար :

Ոչ թէ անդրաբեխոճութիւն, այլ վատութիւն պիտի նշանակէր, Հաճընի հերոս Արամ Կարծակի մահը ողբալու փոխարէն, չնականօրէն գրել, թէ « Արամ Կայծակ չկրցաւ խուսափիլ Արդարութեան ժանիքներէն» («Արեւ», 1952 Հոկտ. 30):

Որպէսզի հասկցուի իրական արդարութիւնը, եւ ոչ բոլշեւիկեանը, քանի մը խօսք Արամ Կայծակի կեանքի մասին :

Առաջին անգամ զինք տեսանք 1921ին, երբ Հաճընէն ազատած ու Իզմիր եկած էր զին. համազգեստով։ Բարձրահասակ, սեւաչեայ, գեղադէմ, աշխոյժ երիտասարդ մըն էր։ Հաճընի կռիւներու աղէտալի օրերուն ազդեցութեան տակ էր։ Քիչ ետք մեկնեցաւ հելլենական բանակի կողքին կռուելու համար։ Վրէժխնդրական քայլեր առած էր Թուրքերուն դէմ եւ հելլէն հրամանատարութիւնը զինք բանտարկած էր։ Զօր. Թորգոմի բարեխօսութեամբ ազատ արձակուեցաւ։ Իզմիրի անկումին հրաշքով ազատեցաւ, քէմալ. բանակի մուտքէն ետք, Քորտելիոյէն յաջողեցաւ նաւակ մը գտնել եւ ապաստանիլ օտար նաւ մը։ Յունաստան գալէն քիչ ետք, դեռ Լօզանի դաշնագիրը չկնքուած, Սելանիկ գնաց եւ մասնակցեցաւ զօր. Փանկալոսի կազմած բանակին։ Թուրքերը ստիպուեցան աւելի զիջող ըլլալ, տեսնելով յունական բանակի վերակազմութիւնը եւ Դաշնակիցներու հաւանական օգնութիւնը :

Հելլէնեւթուրք համաձայնութիւնը կնքուելէն ետք, պէտք է խոստովանիլ, թէ Յոյները չմոռցան այն հայ մարտիկները որոնք կռուած էին Փոքր Ասիոյ մէջ։ Արամ Կայծակ սիրուած էր Յոյներուն, զին. եւ քաղաք. դէմքերու կողմէ։ Այդ վերաբերումին շնորհիւ, հարիւրաւոր հայ ընտանիքներու, երիտասարդներու մէջ օգտակարութիւններ ունեցաւ ան, որպէսզի առնեք բնակութեան համար հիւղակ մը ունենան, երբեւ մեքենավար աշխատելու արտօնութիւն ունենան :

Արամ Կայծակ կարճ ժամանակով Դաշնակցական եղած էր, բայց Յունաստան գալէն ետք, մնաց անկուսակցական։ Ըմբոստ խառնուածք ունէր եւ շատ զօրաւոր անհատականութիւն մը։ Անձնական փառասիրութիւններէ կ'արհամարհէր։ Շատ մօտէն կը հետաքրքրուէր ազգ. կեանքով, իր կողմնակիցներով տեսակ մը կուսակցութիւն էր եւ առհասարակ չէր ենթարկուեր Դաշնակցութեան հրահանգներուն :

Բայց Արամ Կայծակ մնաց միշտ համոզուած հակաբոլշեւիկ մը, միշտ պայքարեցաւ Փանջունիներու դէմ, որոնք Աթէնքի սովետ. դեսպանատան եւ ներգաղթի պատուիրակներուն կողմէ կը ղեկավարուէին :

Անցնող պատերազմի ընթացքին իմացանք, թէ Արամ Կայծակ գործակցեր է Յունաստանի գերման իշխանութիւններուն հետ։ Ասիկա լաւ պատրուակ մըն էր բոլշեւիկներուն համար՝ իրենց հակառակորդները սպաննելու։ Թէեւ Նացիներու հետ առաջին եւ մեծագոյն գործակիցները եղան Ստալին ու Մոլոթով, որոնք Ռիպպէնտրոփի հետ գերմանեւսովետ դաշինքը կնքելով, պայթեցուցին Բ. Համաշխարհային պատերազմը :

Եւրոպ. երկիրներու եւ մասնաւորապէս Պալքաններու, Յունաստանի մէջ Կոմկուսը ահաւոր ոճիրներ գործեց, իր քաղաք. հակառակորդներէն հազարաւոր մտաւորականներ, զինուորականներ, գործիչներ սրածեց։ Այդ շարքին մէջ է Արամ Կայծակը :

«Արեւ » զիտակցաբար սուտ կը խօսի, գրելով թէ «Արամ Կայծակ սպաննուեցաւ իր սրճարանին մէջ հայ երիտասարդի մը կողմէ արձակուած հրացէնի հարուածներով»:

Յունաստանի հայ գաղութը իր սիրելի Արամ Կայծակի մահը շատ ուշ իմացաւ, որովհետեւ դաւադիրները ամէն ճիգ թափած էին, որպէսզի ոճիրին հետքը կորսուի։ Արամ Կայծակ առեւտր. գործով կը ճամբորդէր Աթէնքի եւ Սելանիկի միջեւ։ Լարիսա հասնելու առեն, քրոջեկներ կը պատմեն, կին մը կը ներկայանայ իրեն, յայտնելով որ մօտակայ գիւղը ծախու ժամ հաւկիթ ունի, Արամ կը հաւատայ ու կ'երթայ այդ գիւղը եւ այլեւս չի վերադառնար։ Ինկած էր բոլշեւիկներու լարած ծուղակին մէջ։

Այսպէս, մօտ ինը տարիներ անցած են եւ ոչ ոք գիտէ, թէ Ջեկայի գործակալները ինչպէս դաւադրօրէն զգետնեցին «քաջարի» (այս որակումը ռամկավար «Այսօր»ին կը պատկանի) Արամ Կայծակը :

Բայց ամէնէն վրդովեցուցիչը եւ սահմռկելին այն է, որ Արամ Կայծակներու սպանութիւնը կ'արդարացուի հայ պահպանողական կուսակցութեան կողմէ։ Այս պարագային «վատութիւն» որակումը նուազագոյնն է։ Եւ խորհիլ, թէ մինչեւ ուր հասած ենք։ Անբարոյութիւնը ազատօրէն կը գործէ, եւ մենք չունինք հանրային կարծիք մը, բռնելու գոնէ ոճրագործներու պաշտպանին օձիքէն եւ զիրենք բարոյապէս մահացնելու :

Սիրելի Կայծակ, այս քանի մը հապճեպ տողերով կարելի չէ տալ քու հերոսական կեանքը : Թրք. գեհենէն, կրակներու մէջէն հերոսաբար եւ հրաշքով ազատեցար։ Բայց Հայութեան եւ Հայաստանի երկրորդ թշնամին դաւադրօրէնխլեց քու կեանքդ :

Ամէնէն առաջ քու հայրենակիցներդ՝ Հաճընցիները, ապա քու զէնքի ընկերներդ եւ ազատատենչ հայութիւնը ամբողջութեամբ երբեք պիտի չմոռնան քեզ, քաջարի ու ազնուազարմ Արամ Կայծակ, պիտի գայ օրը, երբ բռնեւորները պիտի հատուցանեն իրենց գործած ոճիրները եւ քու հոգիդ պիտի խաղաղի մանաւանդ մահը եւ քու հայրենիքիդ հրաշալի յարութիւնը : Գ.Լ.

Կանաչազեղ Էկին (Ակն) կամ Քէմալիէ

ԽՄԲ.—Պոլսոյ Վաթան թերթը հետեւեալ գրութիւնը կը հրատարակէ իր շաբաթական յաւելուածին մէջ, վերոյիշեալ խորագրին տակ. —

Թուրքիոյ մէջ կա՞յ քաղաք մը, որուն բանտը պարապ ըլլայ ու դուռը կղպուած։ Այո, կը պատասխանենք, կայ։Էկինն է։Տեղին է ըսել թէ Թուրքիոյ Զուիցերիան է այս շրջանը եւ բնական գեղեցկութիւններով դրախտի կտոր մը :

Ըստ առասպելի Բիւզանդիոնի իշխանուհիներէն գեղանի Էկինէ այս վայրէն անցած ատեն, այնքան հմայուած է անոր բնական գեղեցկութիւններէն, որ իր անունով հոն քաղաք մը կառուցանել տուած է։

Էվլիա Զելեպի այս քաղաքին պատմութեան մասին եւս տեղեկութիւններ կուտայ։ Էօմէր Խալիֆային զաւակներէն Էմին Էօմէր Պին Լօգման Բիւզանդիոնի ձեռքէն խլեց քաղաքը. հետագային թէեւ անցաւ անհաւատներուն ձեռքը, սակայն Հարուն էլ Ռաշիտի շրջանին, Սէիտ Ճաֆէրի Պաթթալ Կազի վերագրաւեց զայն :

Յետոյ դարձեալ անհաւատներուն գրաւման ենթարկուեցաւ։ Եւ վերջապէս Սելճուքներու Սուլթան Ալաէտտին սրածեց զայն։ Կրկին անցաւ անհաւատներուն ձեռքը, բայց Լէնկթիմուրէն վերջ, Զելեպի Սուլթան Մէհմէտ գրաւեց զայն եւ այս կերպով Օսմանցի Թուրքերուն տիրապետութեան տակ ինկաւ :

Ակնցիք, որոնք հայրենասէր են, ազատամիտ եւ շատ կապուած իրենց հայրենիքին, 1920ին, դիմեցին Ազգ. Մեծ Ժողովին, որ ընդունեց անոնց առաջարկը եւ անկէ ի վեր քաղաքը կը կոչուի Էկին — Քեմալիէ :

Էկին կը գտնուի Եփրատի միակ թեւին Գարասուի հովիտին արեւմտ. կողերուն վրայ։ Արեւելակողմը Մնձուր լեռներն են, արեւմտակողմը՝ Սարըչիչէք եայլան, հարաւը՝ Վէնքեազ, հիւսիսը՝ Գուրուչայ լեռները :

Գիւղաքաղաքը ծովու մակերեսէն 900 մեթր բարձրութեան վրայ կը գտնուի։ Ցամաքային կլիմայ ունի, ամառը շատ տաք (35 աստիճան), ձմեռը շատ ցուրտ (20 աստիճան)։ Քաղաքէն դուրս Գատըկէօյլիւի սառնորակ ջուրը կայ, ներսը՝ Գարասուն է։ Այստեղ ելեկտրակայան մը շինուած է անանուն ընկերութեան մը կողմէ 68 քիլովաթ արտադրութեամբ :

Գիւղաքաղաքը ունի 3706 բնակիչ, իսկ գաւառակը ունի 17.050 բնակիչ։ Էկինին կապուած են Պաղվարդենիք եւ Ագուդքա գիւղերը։ Քաղաքը զուրկ ըլլալով մշակելի հողերէն, տեղացիք իրենց ապրուստը հոգալու համար պանդխտութեան կ'ելլեն։ Իսթանպուլի եւ Անգարայի մէջ բազմաթիւ գործի տէր Էկինցիներու կարելի է հանդիպիլ։ Այս շրջանի արտածելի միակ բերքը Թութն է, որ 30.000 տակի հատոյթ մը կ'ապահովէ :

Գիւղաքաղաքին մէջ զարգաշինութեան առաջնակարգ ընկերութիւն մը կազմուած է։ Կտաւագործութիւնը, կօշկակարութիւնը, երկաթագործութիւնն ալ առաջացած են։ Շրջակայ գիւղացիք կը զբաղին ամէնէն աւելի պարտիզպանութեամբ եւ արջառաբուծութեամբ:

Ակնի գլխաւոր «տէրտ»ը ճամբաներն են։ Գիւղաքաղաքին եւ գիւղերուն միջեւ արահետներ կան միայն, քարուղի մը զայն կը կապէ Արաբկիրի վրայով Մալաթիոյ եւ Էլազիգի։ Այս վերջինէն Քէմալիէ 135, անկէ ալ Մալաթիա 155 եւ Պաղըչթաչէն Քէմալիէ 35 քիլոմեթր է :

Ամէն գիւղ գրեթէ իր դպրոցը ունի. Էկինի մէջ նախակրթարան մը եւ միջնակարգ վարժարան մը կայ. տեղացիք ուսումնասէր են եւ հարիւրին 95 չափով կարդալ գիտեն։ Էկին հարուստ Փօլքլօր մը ունի. պանդխտութիւնը իրենց ներշնչարանը եղած է. բոլոր երգերը պանդուխտի երգեր են. ահաւասիկ օրինակ մը.

— Ըսէք Քէօչամի թող չիօսի այս տարի ,
Հոսելով հոսելով իմ սիրտս թող չվառէ,
Բարեւ բրէ՛ք ճազելի իմ եարիս,
Թող չճայի իմ ճամբուս,
Պիտի չգամ այս տարի :

Տեղական պարերը, իրենց գեղեցկագոյն երեւոյթով, Թուրքիոյ ամէնէն համբաւաւոր պարերն են :

ՑԻՍՈՒՍԻ ԽՕՍԱԾ ԼԵԶՈՒՆ ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԱԾ

Դադրած է այսօր գործածութիւնը Արամերէն լեզուին, որով Ցիսուս քարոզեց Ձիթենեաց Լերան վրայ։ Սակայն բոլորովին չէ անհետացած։ Վերջերս երկու ամերիկացի ճամբորդներ ձայնագրեցին զայն :

Տոքթ. Պրէտֆորտ Հըտսըն, Րայս կաճառէն եւ Հօլ Ուէնսլօ Պէյրութի ամերիկեան համալսարանէն Սուրիոյ Մալուլա գիւղին լեզուն ձայնագրեցին ժապաւէնի վրայ։ Այս գիւղին բնակիչները, հազար հոգի, հպարտութեամբ կըյայտարարեն թէ իրենց գիւղը, ինչպէս եւ շրջակաները երկրի վրայ վերջին կէտն է ուր պահպանուած է Ցիսուսի լեզուն խօսակցական ձեւին մէջ :

Արամերէն լեզուին ուրիշ մէկ տեսակը ողջ մնացած է հիւս. Սուրիոյ եւ Իրաքի մէջ, սակայն Մալուլան կը պնդէ թէ բարբառները տարբեր են եւ թէ Ցիսուս իրենց լեզուով խօսեցաւ : Մալուլայի ժողովուրդը կը խօսի նաեւ արաբերէն, Սուրիոյ ազգային լեզուն։ Արաբերէն չեն կարդար, սակայն ամէն մէկ ընտանիք ուշադրութեամբ կը սորվեցնէ հին խօսուած լեզուն իրենց տղոց, ապահովելու համար անոր պահպանումը:

Հաղորդակցութեան բարելաւման հետեւանքով, Մալուլայի աւանդական մեկուսացումը կը չքնայ, եւ վտանգ կայ որ հին լեզուն կորսուի յա-

ջորդ սերունդներուն մէջ: Այս վտանգը նկատի ունենալով տոքթ. Հրտըրն հոն տարաւ ձայնագրելու իր գործիքը: Սակայն Մեքենան կասկածելի թուեցաւ Սուրիոյ մաքսատան պաշտօնեաներուն սահմանագլուխին վրայ, որով գրաւեցին մեքենան ։

Ամերիկացիները տեղի տալով, Դամասկոս գացին առանց մեքենայի: Հոն ուրիշ մեքենայ մը փոխ առին բարեկամներէ: Ցետոյ ձիով անապատը կտրեցին հիւսիս. Դամասկոսէն դէպի Մալուլա ։

Օտարականներ յաճախ չեն այցելեր Մալուլա, եւ տարօրինակ մեքենաներ չեն զետեղեր եւ խօսիլ չեն տար գիւղացիներուն: Ցուտով լուր տարածուեցաւ թէ լրտեսներ ձայնասփիւռի գործիքներ դրած են ։

Ոստիկանութիւնր հասաւ եւ ձերբակալեց Ամերիկացիները, գրաւելով մեքենաները: Ցաջորդ օրը Դամասկոս տարուեցան, ուր ազատ արձակուեցան լսելէ վերջ ձայնագրութիւնը եւ մեկնութիւնը ։ Մալուլայի Արամերէնը առաջին ձայնագրութիւնն է ։

Տոքթ. Հրտըրն կը յուսայ թէ իր ձայնագրութիւնը պիտի կրնայ մատչելի դարձնել Մ. Նահանգներու սեմական ուսանողներուն:

Արամերէն լեզուին վերապրումը Մալուլայի մէջ շատ դժուար չէ հասկնալ, քանի որ գիւղը մեկուսի վայր մըն է Դամասկոսի հիւսիսային անապատներուն մէջ:

Բոլոր Սուրիացիները արամերէն կը խօսէին մինչեւ արաբ. գրաւումը Է. դարուն: Իսլամները տարածեցին արաբ. լեզուն ամբողջ շրջանին մէջ: Սակայն Մալուլան այնքան լաւ կերպով ծածկուած էր իր անապատի անկիւնին մէջ որ հին լեզուն անվթար մնաց հոն, Քրիստոնեայ հաւաքին հետ ։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՄԱՌԱՆՈՑՆԵՐԸ այցելեցին այս տարի Խ. Միութեան զանազան քաղաքներէն եւ շրջաններէն՝ Մոսկուայէն, Լենինկրատէն, Քիէվէն, Պաքուէն, Թիֆլիսէն, Վլատիվոսթոքէն մօտ 2500 բանուորներ, ուսանողներ, գիտութեան եւ արուեստի ներկայացուցիչներ: Հիւրերը այցելած են Հայաստանի տեսարժան եւ պատմական վայրերը, ինչպէս Կարմիր Բլուրը, Էջմիածինը, Երեւանի նորակառոյցները, Սթալինի մեծակառոյց քանդակը եւն.: Հիւրերուն համար կազմակերպուած են դասախօսութիւններ նիւթ ունենալով՝ Հայոց պատմութիւնր եւ Խ. Հայաստանի արդիւնաբերական, գիւղատնտ. եւ մշակութային զարգացումը ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ յուշարձաններու պահպանման կոմիտէի եւ Հնագիտ. Կաճառի ջանքերուն շնորհիւ, Կարմիր Բլուրի վրայ գտնուեցան հայ հին ճարտարապետական յուշարձաններ: Պեղումներէն երեւան ելան Մխիթար ճարտարապետի կողմէ շինուած երկու աղբիւրներ: Նոյնանման կոթողներ գտնուեցան Էջմիածնի շրջանը եւ Ախուրեան գետի մօտերը: Այս նոր պեղումները եւս ցոյց կուտան մեր ժողովուրդի հին ճարտարապետութեան բարձր աստիճանը ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ խաղաղութեան կողմնակիցներու խորհրդաժողովը տեղի ունեցաւ Նոյ. 28ին Երեւանի մէջ, գլխաւորութեամբ Գիտ. Ակադեմիայի Նախագահ Ակադեմական Վիկտոր Համբարձումեանի: Ներկայ էին նաեւ օտար երկիրներու պատուիրակութիւններ, որոնց կարգին Մ. Նահանգներու գիտութեան եւ արուեստի յառաջդիմական ներկայացուցիչներ: Հիւրերը այցելեցին երկրին տեսարժան վայրերը, զանազան արհեստանոցներ եւ դպրոցներ ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

ՀԱԼԷՊ, 15 Դեկտ.— Ձեր պատուական օրաթերթի 18 Նոյ. 1952 թիւին մէջ հրատարակած էիք «Փարիզէն — Հալէպ» վերնագրին տակ տեղեկութիւններ Հալէպի ազգ. վարժարաններու մասին Յ. Հիսայեան ստորագրութեամբ ։

Թոյլ տուէք ինձ, գրելու որ պարոնին տեղեկութիւնները շատ պակասաւոր են: Յօդուածագիրը անտեսած է միւս քոյր համայնքներու հաստատութիւնները որոնք, իր թուածներու հաւասար, ազգ. դպրոցներ ըլլալու փառքն ու պատիւը հպարտօրէն կը պաշտպանեն ։

Եւ որովհետեւ այդ կարգի տեղեկութիւնները սովորաբար կը շրջին լրագիրէ լրագիր, հարկ կը համարիմ հանրութիւնր լուսաբանել, տալով մնացած դպրոցներու անունն եւ աշակերտութեան թիւը.—

Հայ կաթողիկէ վարժարաններ

Ա.— Մխիթարեան երկրորդական վարժարան մանչերու — աշակերտութիւն 265 ։

Բ.— Անարատ Յղութեան քոյրերու երկրորդական վարժ. աղջկանց 381:

Գ.— Անարատ Յղութեան քոյրերու Ս. Թերեզա նախակրթարան, աղջկանց 250:

Դ.— Անարատ Յղութեան քոյրերու Ս. Վարվառէ նախակրթարան, աղջկանց 215:

Ե.— Յովսէփեան երկսեռ դպրոց (Հէլլիւք) նախակրթարան 205:

Զ.— Յիսուսեան հայրերու նախակրթ. (Նոր գիւղ) 420:

Է.— Պալեան դպրոց նախակրթարան (երկսեռ - ձրիավարժ) 900 ։

Ը.— Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ դպրոց, նախակրթ. մանչերու 175 ։

Ընդհ. գումար 2811 ։

Հայ բողոքական վարժարաններ

Թ.— Բեթել (երկսեռ նախակրթ.) 450 ։

Ժ.— Էմմանուէլ (երկսեռ նախակրթ.) 200 ։

ԺԱ.— Կենաց (երկսեռ նախակրթ.) 300:

ԺԲ.— Հայ աւետարան. (երկսեռ նախակրթ.) Տաուդիէ 50 ։ Գումար 1000 ։

Ինչպէս կը տեսնէք, յարգելի խմբագիր, պատկառելի թիւ մը կը կազմեն այս դպրոցներուն աշակերտները, որոնց ճնշող մեծամասնութիւնը, եթէ կ'ուզէք, հայ Լուսաւորչ. են եւ բոլորը միասին հայ ազգին զաւակներն ու եղբայր իրարու՝ հայութեան ջերմ հաւատքի մէջ ։

Պ. յօդուածագիրը իր գրածին վերջաւորութեան 3472 հայ աշակերտներ կը համրէ օտար հաստատութիւններ յաճախող: Եթէ վերեւի դպրոցներու աշակերտները կ'ուզէ հասկնալ, թիւրիմացութիւն է, որովհետեւ անոնք որ օտար դպրոցներ կը յաճախեն 1000ը չեն անցնիր ։

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
(Տեսուչ Մխիթարեան վարժարանի)

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑՒՈՑ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼՆԵՐՈՒ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԺԹ.— Ներկայացուցիչներու ժողովի պաշտօնները հետեւեալներն են.—

1.— Ան ունի Ընկերակցութեան վերին ղեկավարութիւնը ։

2.— Կ'ընտրէ Առաջնորդ՝ որուն ընտրութիւնը կ'ենթարկուի Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի հաւանութեան ։

3.— Ներկայացուցիչներու ժողովի 21 աշխարհական անդամներու ընտրութեան գործողութիւնները կը կատարէ, այս առիթով կը նշանակէ 9 անդամներէ բաղկացած ընտրական յանձնախումբ մը, որ ի հարկին կրնայ ստեղծել ենթայանձնախումբեր ։

4.— Ան կ'ընտրէ ընկերակցութեան անդամներէն, չորս տարուան համար վարչ. ժողովի անդամները ։

5.— Կ'ընտրէ պատգամաւորները Էջմիածնի եկեղեցական համագումարին, ուր պիտի ընտրուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ինչպէս նաեւ պատուիրակներ, որոնք պիտի մասնակցին Արեւմտ. Եւրոպայի թեմական ժողովին ։

6.— Կը վաւերացնէ պիւտճէն եւ կ'արտօնէ ուրիշ բոլոր վարկերը ։

7.— Կ'ընտրէ մէկ տարուան համար 3 անդամէ բաղկացեալ քննիչ յանձնախումբ մը որ իրաւասու պիտի ըլլայ քննելու ընկերակցութեան հաշիւները: Ի հարկին, այս քննիչները կրնան յարաբերութեան մէջ մտնել ընկերակցութեան վարչ. ժողովին նախագահին կամ գանձապահին հետ, որ պիտի հայթայթէ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները դիւրացնելու համար իրենց աշխատանքները:

Քննիչներր պարտաւոր են ներկայացնել տարեկան տեղեկագիր մը ներկայացուցիչներու ժողովին ։

8.— Կը քննէ եւ վստահութեան քուէի կ'ենթարկէ վարչ. ժողովի տարեկան տեղեկագիրները, անվստահութեան քուէի պարագային վարչ. ժողովը հրաժարած կը նկատուի ։

Ներկայացուցիչներու ժողովը 15 օրուան ընթացքին, կ'ընտրէ նոր վարչ. ժողովը ։

9.— Անդամակցութեան խնդրանք մը մերժուելու եւ անդամի մասին արտաքսման որոշում տրուած ըլլալու պարագային, երբ վերքննութեան պահանջ ներկայացած է, ներկայացուցիչներու ժողովը կը քննէ եւ որոշում կուտայ, համաձայն կանոնագրութեան 8րդ եւ 9րդ յօդուածներուն ։

Այս որոշումները կը տրուին, ներկայ անդամներու բացարձակ մեծամասնութեան ձայնովը ։

ՅՈԴ. Ի.— Առաջնորդը թեմին հոգեւոր պետն է ։

Ան պաշտօնապէս Կրօնական Նախագահն է թեմին բոլոր մարմիններուն, մասնաւորապէս ներկայացուցիչներու ժողովին եւ վարչ. ժողովին ։
(4)

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԲ.— ԷԳ ԿԱՏՈՒՆ

Պարագաները դիւրացուցին իր որոշման գործադրութիւնը: Ֆրանսա կինեւ կը պահանջէր հիւանդապահութեան համար: Միշըլին ներկայացաւ անմիջապէս: Սփոփանքի շունչ մը քաշեց, երբ վերջապէս գրպանը դրաւ իր տոմսակն ու ճամբորդութեան արտօնագիրը: Հիմա, ըսաւ ինքն իրեն, պիտի սկսէր կեանքը:

« Ըսաւ ինքն իրեն» — ինչպէ՞ս գիտենք այդ:

Պատահեցաւ, որ Միշըլին Գարրէ օրագիր մը պահէ: Հետագային աւելցուց այդ մտածումը օրագրին մէջ եւ դարձուց զայն մարդկային ուշագրաւ «խոստովանագիրք» մը, որմէ մէջբերումներ ընելու առիթը պիտի ունենանք ։

Ալժերիայէն մեկնելէ առաջ, ամուսնոյն հանդիպեցաւ Ալժէի մէջ: Ան կը մեկնէր ռազմաճակատ եւ — կրնաք կռահել — առիթ եղաւ իրենց վերջին հանդիպումը ։ Շատ չանցած, ամուսինը ինկաւ կռուի մէջ ։

Ալժէ ճնշող էր: Միշըլին կը գրէ իր օրագրին մէջ.— «Ալժէ գորշ է, ես դիւրագրգիռ էի: Պայուսակս տուի երկու Արաբներու, որոնք առաջնորդեցին զիս «Թերմինիւս» պանդոկը եւ հոն վարձեցի սենեակ մը: Բայց երբ ուզեցի լոգանք մը առնել, տեսայ, որ միջատ մը կը վազվզէ խողովակին շուրջը»: Հաստատեցի, որ Ալժէի պանդոկը կը վխտայ մլուկներով ։

Սպասելով իր շոգենաւին, պտոյտի ելաւ արուարձաններուն մէջ, որոնք քաղաքին ամէնէն հետաքրքրական մասերը կը թուէին իրեն:

Մութ իրիկուն մը, նստած էր Ալժէի արաբ. նկարագեղ թաղը, նստարանի մը վրայ: Սպիտակամորթ երիտասարդ մը, քիչ մը աւելի մեծ քան տղայ մը, Ֆրանս. վայրաշուներու գունդին համազգեստը հագած, եկաւ ու նստաւ իր քովը: Մութին մէջ զայն արաբ աղջիկ մը կարծեց: Միշըլին կը գրէ իր օրագրին մէջ.

— « Բոլորովին հրապուրիչ էր, կատարելապէս փոքրիկ, սիրուն փարիզցի մը: Շատ ուրախ էր, որովհետեւ Ֆրանսա կը վերադառնար: Չըսի իրեն, թէ ես ով եմ, այլ խօսեցայ իրեն՝ արուարձանները բնակող արաբ աղջկան մը բարբառով ու ռամկօրէն: Այս ձեւով հիասթափութիւն չպատճառեցի իրեն: Ինչ դիւթիչ ու քնքուշ փոքր նախադասութիւններ կը փսփսար ինծի, երբ հոն կը նստէինք: Հրաւիրեց, որ սրճարան մը երթամ եւ նստիմ իրեն հետ: Երբ զիս տեսաւ լամբի լոյսին տակ եւ հասկցաւ, թէ որուն բսած էր արաբ աղջկան մը սրտին ուղղուած բոլոր այդ սիրուն խօսքերը, անհուն շուարման մատնուեցաւ: Փարատեցի իր շուարումը եւ հրաւիրեցի, որ յաջորդ օրը ինծի հետ նախաճաշէ: Պարզ ու հրապուրիչ հովուերգութիւն մըն էր յարաբերութիւնս անոր հետ»:

Վայրաշու (փառաշիւթիստ) զինուորները ճամբորդեցին այն շոգենաւով, որ Միշըլինը Ֆրանս. ցամաքամասը փոխադրեց: Միշըլին արձանագրեց իր օրագրին մէջ.— «Վայրաշու տղան շոգենաւին վրայ էր ճամբորդութեան ընթացքին »:

Փարիզ հասնելով, գնաց պանդոկ մը, քաղաքի կեդրոնին մէջ: Օրագրին մէջ կը գրէ.— «Ինչ երկիր եւ ինչպիսի քաղաք: Աներեւակայելի է, որ «Պոշ»երը (*) կարենան գրաւել Փարիզը: Հին պատմական շէնքերը, Սէնը եւ Քարափները, Նոթր Տամը եւ Էնվալիտի Գմբէթը, այդ բոլորը մենք ենք, ես եմ: Պուլվարները — կեանքն իսկ են: Կը քալեմ փողոցներու մէջ, կը նստիմ այս ու այն սրճարանը:

Ինչ զգայնութիւններ կ'ունենամ: Երջանիկ եմ, երկինքին մէջն եմ: Եւ պիտի բերեմ իմ ալ բաժինս, որպէսզի դժոխքը չյաղթէ երկինքին»:

Յաջորդ օրը ներկայացաւ պարտականութիւն ստանձնելու համար: Մարզուելով փարիզեան հիւանդանոցի մը մէջ, նկատուեցաւ ան շատ աշխատասէր եւ վստահելի մէկը, որ անձնուիրօրէն կը խնամէր վիրաւորները: Երբ Ֆրանսա անպարտելի ցաւ, սարսափելի կերպով ցնցուած էր: Ինչպէս Ֆրանսայի կէսը այդ օրերուն, ան ալ փախաւ Գերմանացիներէն ։

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

(*) Գերմանացիներուն տրուած նախատական անուն ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

30 Դեկտ. Երեքշաբթի օրը ժամը 2ին, Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Բացման խօսք Շրջ. վարչութեան կողմէ :

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 3ԻՆ :

«Կաղանդ Պապա», տօնածառ : Մանկական զաւեշտներ, նուագ, պար եւն. :

Կ'երգէ սիրուած երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ :

Մուտքը ազատ է մանուկներու : Նախընթրիք բաշխում :

Լիոնի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Cours Lafayette, 8 Passage Coste, երիտասարդ քրիստոնէական միութեան սրահը : Կաղանդ պապան երախաներուն պիտի բաժնէ նուէրներ, Նոր տարւոյ ծառի շուրջ :

× ԼԻԼԱՅԻ դպրոցին տօնածառը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, դպրոցին սրահը 32 — 34 Ave. de la Porte des Lilas, որուն կը յաջորդէ ճաշկերոյթը ժամը 7ին :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ Ս. Յ. Մ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Այս Հինգշաբթի Ս. Ստեփաննոսի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի մասնաւոր պատարագ եւ Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Նիկոմիտիոյ բազմավաստակ առաջնորդ Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի յիշատակին :

Կիրակի օր քառաձայն պատարագ «Կոմիտաս» երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի :

Ժամերգութենէն ետքը Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է ի պատիւ Դպրաց Դասու ընդունելութիւն մը խորհրդարանին մէջ :

×

ՑՈՒՑԱԿ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

24 Դեկտ. — Ճրագալոյց Ծննդեան, Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 17ին :

25 Դեկտ. — Ծնունդ. — Պատարագ եւ քարոզ վրդ. Ամատունիի կողմէ ժամը 10.30ին :

4 Յունուար, կիրակի. — Հոգեհանգստեան պատարագ, ի յիշատակ Գրիգոր եպս. Պահապանեանի, ժամը 10.30ին :

11 Կիր. — Յայտնութեան եւ Մկրտութեան արարողութիւն, ժամը 10.30ին :

Հայ կաթողիկէ առաջնորդարան
10bis rue Thouin

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՊՕՄՈՆԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

25 Դեկտ. Եչ. Ս. Ստեփաննոսի, պատարագ ժամը 9.30 :

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10ԻՆ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ՀԱՄԱԽԱՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ՝ Հայրենակից գիմնազներու, հիւանդներու եւ ծերերու :

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Նախկին Ռազմիկներու սրահին մէջ, 4 rue Basse Combalot, Լիոն : Գեղարուեստական բաժին : Ընտիր նուագախումբ տ'Ակուստօ եղբայրներու : Երգապնակի վրայ հայկ. խրախճանքի երգեր : Մատչելի գիներ : Ընտանեկան եւ ընկերային ջերմ մթնոլորտ :

Տոմսերու մասնակցութիւն 99 ֆր., դիմել վարչութեան անդամներուն :

Կաղանդի գիշեր

Դեկտ. 31ին, ժամը 22էն մինչեւ լոյս :

Պարահանդէս կազմակերպուած Ս. Խաչ Ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ բարեսիրական ձեռնարկներու : Hôtel des Ingénieurs des Arts et Métiersի շքեղ սրահներուն մէջ, 9bis, Ave. d'Iéna. Métro: Iéna: Նուագ, ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ :

Կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները դիմելով, տուեալ ժամերուն Տիկին Պչաքճեանի Wag. 99-65 եւ WIMAX հաստատութեան 25, rue Trévise, Pro. 44-39:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի (Հայ Մարզական Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր կիրակի ժամը 15—24, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ (5 Place St. Augustin) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Rico's Créol Band (Tropical) հռչակաւոր նուագախումբը :

Թաւ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ :

Զանազան անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ : Տոմսերու գինը՝ 300 ֆրանք :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Regentի վերնայարկը, Cadet :

Դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ :

Նիւթը՝ Հայկ. Դատը երէկ եւ այսօր :

Հ. Յ. Դ. Տան համար

Տէր եւ Տիկին Հայկակ Ծատուրեան իրենց զարմիկին՝ Տիկին ԶԱՐՈՒՀԻ ԲԻՒՓՃԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ 3000 ֆր. կը նուիրեն Դաշնակցութեան Փարիզի տան հիմնադրամին : (Ուղղակի վճ.) :

ԴԵՐՁԱԿ

ԲԻՒԶԱՆԴ ՀԱՆՁԵՐԵԱՆ

Կը շնորհաւորէ Նոր Տարին եւ յաջողութիւն կը մաղթէ բոլորին եւ այս առթիւ կը ծանուցանէ թէ փոխադրուած է 40 Ave. Niel, Paris (17): Բոլորովին նոր կարգուսարքով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ նիստը այս շաբաթ 27 Դեկտ. ժամը 20.30ին, Café de la Mairieի մէջ, Place St. Sulpice (métro St. Sulpice): Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ յառաջիկայ երկու հաւաքոյթները տեղի պիտի չունենան լատինական Ծնունդի եւ Կաղանդի տօներուն առթիւ : Յունուար 7ի Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը, կը խօսի Իտալիայէն Նոր ժամանած յայտնի գիտնական ՓՐՕՖ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ, նիւթ ունենալով «Հայերը պատմութեան առջեւ» : Մուտքը ազատ է :

Լսարանի վարչութիւնը ի պատիւ փրօֆ. Տոտոմեանցի սեղան մը կազմակերպած է, որուն տեղըն ու օրը պիտի յայտարարուին առանձին :

Ծանօթ երգիչ ԺԻՐԱՅՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ կը խաղայ այս չորեքշաբթի գիշեր Քարմէնի ներկայացման մէջ (Օփերա Քոմիք) Zunigaի դերը, որ միեւնոյն ատեն անթելով պիտի տրուի Chaine Nationaleի վրայ ժամը 20.15էն սկսեալ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Կապ. Խաչի Պանեօ Բաշանի մասնաճիւղի Դեկտ. 7ի ցերեկոյթ պարահանդէսի առթիւ իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր այն հայրենակիցներուն եւ ընկերուհիներուն, որոնք գեղեցիկ նուէրներով սիրայօժար սատարեցին վիճակախաղի յաջողութեան :

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի «Քրիստափոր» խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան :

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն եւ զանազան անակնկալներ :

« Քրիստափոր» խումբի կարող ուժերու կողմէ, պիտի ներկայացուի առաջին անգամ ըլլալով՝ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ կամ ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏ

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպ. եւ հայկ. պարեր : Orchestre VALDO et son ensemble :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 25 Décembre 1952 Հինգշաբթի 25 ԴԵԿՏԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 22e Année No 6950-Նոր շրջան թիւ 2361

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ 1952ԻՆ

1.— ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ

Տժգոյն տարի մը եւս կը փակուի :

Նոյն մռայլ միօրինակութիւնը՝ ազգային թէ միջազգային տեսակէտով: Եւ մէկը միւսէն ծանր հոգեր որոնք ի զուր լուծում կը սպասեն :

Նախ՝ միջազգայինը, որմէ կախում ունի ամէն բան :

Տարին կը վերջանայ նոյն վրդովիչ հարցականով, — խաղաղութի՞ւն թէ պատերազմ :

Ո՞ր հանճարեղը պիտի կրնար վճռել, ճեղքելով «աստուածներու գաղտնիքը»:

Ուրեմն յարաճուն զինարշաւ, դիմացինէն աւելի զօրաւոր երեւալու համար :

Այլեւս տեսակ մը նշանախօսք դարձեր է, — որքան բազմապատկուին զինեալ ուժերը եւ մահացու զէնքերը, այնքան կը հեռանայ պատերազմի վտանգը :

Թերեւս այս է պատճառը որ, մէկ ժողովէն միւսը, կամ հանդիսաւոր առիթներու մէջ, օրուան երեւելիները կ'աւետեն, քաղցրաձայն.

— Պատերազմի վտանգը նուազած է, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ :

Դեռ վերջերս այս հաւաստիքը կուտար Չըրչիլ, Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ :

Երբ հարցուցին թէ ի՞նչ հիմքեր ունի այդպէս կարծելու, մերժեց յայտնել :

Այդ ի՞նչ գաղտնիք է որ խստօրէն կը պահուի, փոխանակ հռչակուելու իբրեւ աւետիս Ծնունդի եւ Ամանորի առթիւ: «Ի մարդիկ հաճութիւն »:

Կան ուրիշ լաւատեսներ ալ, ինչպէս եւ չարագուշակ մարգարէներ :

Իսկ ռազմագէտները միշտ կը յիշեցնեն թէ տակաւին հասած չեն ապահովութեան նուազագոյն չափին:

Այս տեսակէտն ունի Ատլանտեան ճակատին սպարապետը, զօր. Րիճուէյ, որ դժգոհ մնաց զին. վարկերու կրճատումէն: Մինչեւ անգամ ըսին թէ պիտի հրաժարի :

Վերջնական չէ վարկերու կրճատումը եւ կացութիւնը պիտի պարզուի 1953 մարտին կամ ապրիլին, երբ մշակուի վերազինման նոր ծրագիրը :

Մինչ զօրավարները վտանգաւոր կը գտնեն որ եւ է թուլացում կամ ընկրկում, 14 զինակից երկիրները կը խրտչին նոր ծախքերէ: Կը փորձեն զինուիլ, առանց խանգարելու իրենց ելեւմուտքը :

Զինակիցներ կան որոնք միշտ ալ կը կարօտին Մ. Նահանգներու աջակցութեան, իրագործելու համար իրենց յանձնառութիւնները: Ամէնէն առաջ՝ Մեծ Բրիտանիա եւ Ֆրանսա: Իսկ Յունաստան, Թուրքիա, Գերմանիա եւ ուրիշներ տեւական նպաստընկալներ են :

Զինարշաւին հետ զուգընթաց՝ պաղ պատերազմը, եւ համագումարներ՝ ի խնդիր խաղաղութեան :

Բանգէտներ կը կարծեն թէ շատ երկար պիտի տեւէ անզէն պատերազմը, ուստի անհրաժեշտ է աւելի ազդու միջոցներ ձեռք առնել :

Այդ մտահոգութեամբ, Իտալիոյ վարչապետը վերջերս կը թելադրէր նոր ձեւ մը,— «հոգեբանական » պատերազմ :

Իր կարծիքով, Արեւմուտքը չի կրնար ուժգնօրէն հակազդել Մոսկուայի քարոզչական պայքարին, եթէ չմշակէ յատուկ ծրագիր մը: Առաջինը ամուր ցանց մը ունի ամէն կողմ, իսկ ժողովրդապետութիւնները մասնակի փորձեր կը կատարեն:

Գալով խաղաղութեան համագումարներուն, վերջինը նոր փակուեցաւ Վիէննայի մէջ, քուէարկելով բանաձեւ մը որ ներշնչուած է Մոսկուայէն:

Օրը օրին կարդացիք տրուած որոշումները, որոնք միշտ ալ պիտի մնան բաղձանքներ, քանի կասկածի որդը կը բանի երկու ճակատներուն միջեւ :

Կանխակալ կարծիքներէն զատ, ամենօրեայ փաստերը կ'ապացուցանեն թէ լայն անդունդ մը բացուած է եւ երէկուան դաշնակիցները իրար կը լրտեսեն իբրեւ ոխերիմ թշնամիներ :

Ամէնէն լաւատեսն ալ չի հաւատար միջին ճամբաներու իմաստութեան: Մանաւանդ որ չափազանց թափանցիկ են Մոսկուայի սարքած դաւերը:

Շ.

Պոլսոյ պատրիարքը Անգարա գնաց

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Դեկտ. 15ին Անգարա գացած է Գարեգին պատրիարք, ընկերակցութեամբ Գարեգին վ.ի եւ Պ. Կ. Աբրահամեանի:

Թուրքերէն « Աքշամ » թերթը կը գրէ թէ պատրիարքը արտօնութիւն պիտի խնդրէ նորէն նիստի հրաւիրելու ընդհ. ժողովը:

Ինչպէս կը յիշուի, միայն մէկ անգամուան համար արտօնուած էր այս ժողովը, պատրիարքի ընտրութեան առթիւ: Այս անգամ կ'ուզեն իրաւասու մարմին մը ընտրել, քննելու համար Թաղ. խորհուրդներու հաշիւները :

Եթէ ընդհ. ժողովը գումարուի, անշուշտ պիտի զբաղի նաեւ Ազգ. վարչութեան ընտրութեամբ, քանի որ երկամեայ պայմանաժամը լրացած է :

«Շամփոլիոն»ի ճամբորդները փրկուեցան

ԽԵՂԴՈՒԱԾ ԵՆ 26 ՀՈԳԻ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ փրկուած են «Շամփոլիոն» շոգենաւին ուղեւորները եւ նաւաստիները, շնորհիւ հերոսական ճիգերու : Զոհերուն թիւը (խեղդուած) կը հաշուեն 26 հոգի, մեծ մասով նաւաստիներ: Առաջին առթիւ գտնուեցան 20 դիակներ, ինչպէս գրած էինք երէկ:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ փրկութեան գործին մէջ հերոսական դեր կատարեցին Պէյրութի նաւուղիղը, Ռաման Պալթաճի եւ մեքենաշարժ մակոյկի մը նաւաստիները, որոնք օրհասական պայքար մը մղեցին կատաղի ալեկոծութեան մէջ, քանի մը անգամ երթեւեկելով եւ մէկ անգամուն ալ 50 հոգի փոխադրելով :

Ուրիշ մակոյկներ շրջեցան նոյն փորձերը կատարած ատեն: Մեքենաշարժ նաւակ մը որ արկածալի երթեւեկը կատարած էր երկու անգամ, երրորդին խրեցաւ եւ փոքր տղայ մը խեղդուեցաւ : Միւս ուղեւորները փրկուեցան: Հազարաւոր մարդիկ անձկութեամբ կը հետեւէին գործողութեանց, գիշերուան մութին կամ առտուն կանուխ: Շոգենաւին աջակողմը մասամբ թաղուած էր ջուրերուն տակ եւ կատաղի ալիքները կը խուժէին երկուքի բաժնուած նաւուն մէջ: Մօտ 70 հոգի ջուրը նետուեցան եւ փորձեցին ցամաք հասնիլ լողալով: Ոմանք ալիքներէն քշուեցան երբ քանի մը քայլ մնացած էր քարափին: Ուրիշներ, մեծ մասով նաւաստիներ, հեղձամահ եղան ջուրերուն երեսը ելած քարիւղէն: Տասը տարեկան տղայ մը, ֆրանսացի դիւանագէտի մը որդին, փրկուեցաւ Ամերիկացիի մը կողմէ որ մարտանաւէ մը ցատկելով տղան գրկեց եւ լողալով ծովափ հասաւ :

Նաւապետը, Պուռէ, Գշ. առտու ըսաւ թէ ուղղը կրնայ ծովը նետուիլ, եթէ գիտէ լողալ : Այս արտօնութեան վրայ էր որ 70 հոգի ցատկեցին եւ 55ը քարափ հասան: Նաւապետը ինք ամէնէն վերջը հեռացաւ : Ամէնէն եղերական պահուն, քահանայ մը պատարագ մատոյց եւ բոլորը միասին աղօթեցին, — քրիստոնեայ թէ իսլամ :

Լիբանանի կառավարութիւնը 5000 ոսկի պարգեւ խոստացած էր անոր որ կրնար քարափին կապել պարան մը: Նաւաստի մը փորձեց, բայց ալիքներէն քշուեցաւ: Ուրիշ մը եւս ձախողեցաւ :

Ի վերջոյ օգնութեան հասան անգլ. եւ ամերիկեան մարտանաւեր եւ օդանաւեր :

ՄԻԼԱՆ - ՎԵՆԵՏԻԿ շոգեկառքը գիծէն դուրս ելաւ Գշ. օր: Հինգ հոգի մեռան, երկու հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան :

ԹՐԻԷՍԹԷԻ խնդիրը Լա Հէյի ատեանին յանձնել կ'ուզէր Իտալիա: Թիթօ վճռապէս մերժեց :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ պատուիրակները կը խորհրդակցին Պելկրատի մէջ, տնտեսական գործակցութիւն մը հաստատելու համար: Կարծողներ կան թէ զին. դաշինք մըն ալ պիտի կնքուի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՋՈՐԴ ՀԱՄԱՐԸ լոյս կը տեսնէ շաբաթ օր, ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ :

Ո՞վ պիտի կազմէ նոր դահլի[ճը]

ՓԻՆԷԻ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ ԾԱՆՐ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾԵՑ

Հանրապետութեան նախագահը փորձեց առնել տալ Պ. Փինէի հրաժարումը, բայց վարչ[ա]պետը վճռապէս մերժեց: Միեւնոյն ատեն յայ[տ]նեց թէ պիտի չմասնակցի որեւէ դահլիճի :

Վերջին պատերազմէն ի վեր, 18րդ տագնա[պն] է որ կը ծագի, եւ կարծողներ կան թէ այս անգ[ամ] երկար պիտի տեւէ նոր դահլիճի մը կազմութիւն[ը]

Պ. Փինէի հրաժարումը ոչ միայն ծանր տպա[ւ]որութիւն գործեց, այլ իրարանցում պատճառ[եց] սակարանին մէջ: Ոսկին եւ դրամները բարձրա[]ցան, տեղի տալով զանազան զրոյցներու : Զօ[րավար] տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն Պառաշէն ըսա[ւ] — «Դահլիճին հրաժարումը շատ դէշ է Ֆրանսա[յի] համար, բայց բարենշան՝ շահադէտներուն համ[ար] որոնք հիմա կրնան վառել իրենց ծխիկները ...»

Պ. Փինէ գործի ձեռնարկած էր տասը ամիս ա[]ռաջ, Ֆրանքը փրկելու եւ գիները իջեցնելու ա[]ռաջադրութեամբ, սակայն իրեն դէմ գտաւ զօր[աւ]որ հոսանք մը, աջ թէ ձախ :

Դահլիճին հրաժարումը պաշտօնապէս հաս[]տատուեցաւ Գշ. առտու ժամը 4ին: Պ. Օրիոլ ա[]միջապէս գործի ձեռնարկեց, վարչապետութեա[ն] թեկնածու մը գտնելու համար: Պ. Փինէի հրա[]ժարման պատասխանատուն Ժողովրդական Շար[]ժումն է (M.R.P.), ուստի անոր դիրքէն կախու[մ] ունի նոր դահլիճին կազմը: Ճիշդ է որ ամիսներ[է] ի վեր խաղեր կը սարքուէին, կարգ մը խմբակցու[]թեանց կողմէ: Այս վերջինները կը կարծեն թէ ա[]ռեւտուրը կանգ առած է իբրեւ հետեւանք Փինէ[ի] ուղեգծին որ կը մերժէր նոր թղթադրամներ հա[]նել եւ կը յուսար գիները իջեցնել վարչական մի[]ջոցներով: Շատ մը խանութպաններ ալ կը կար[]ծեն թէ առեւտուրը պիտի աշխուժանայ, եթէ նո[ր] դահլիճը տարբեր ուղղութեան մը հետեւի:

Ընդդիմադիրներուն առարկութեանց առթիւ Պ. Փինէ իր խորին զանոնութիւնը յայտնեց Ազգ. ժողովի գիշերային նիստին մէջ.

— « Մեր քննադատները աւելի եկամուտ, բայց նուազ տուրք կը պահանջեն: Կ'ուզեն մեծագումար ծախքեր ընել, եւ բաց չունենալ: Բարենորոգումներ կ'ուզեն, բայց կ'ընդդիմանան փոփոխութեանց »:

Քանի մը օր առաջ, ելեւմուտքի նախարարը կը յիշեցնէր թէ Ազգ. ժողովին անդամները 400 բանաձեւ ներկայացուցած էին նոր ծախքեր առաջարկելով կամ 400 միլիառ ֆր. զեղչ պահանջելով տուրքերէ, առանց նոր եկամուտ կամ խնայողութիւն ցուցնելու:

Թերթերը կը գրեն թէ պետական գանձատոմսերու վաճառումը խեղճ եղած է այս ամառ, որովհետեւ ժողովուրդը կը վախնար դահլիճի տագնապէ մը: Հիմա որ Փինէ հրաժարած է, նոր դահլիճը պիտի ստիպուի փոխ դրամ ուզել Պանք տը Ֆրանսէն:

✕ Պ. Օրիոլ նկատի ունի հետեւեալ թեկնածուները, իբրեւ վարչապետ.—

Քէօյ, արմատական, 68 տարեկան.— Ռընէ Մայէր, նոյնպէս արմատական, 57 տարեկան.— Ժորժ Պիտօ, ժողովրդական, 53 տարեկան. — Փիէռ Թէյթժէն, նոյնպէս ժողովրդական (M.R.P.), 45 տարեկան.— Ռընէ Փլեւէն, չափաւոր ընկերվ. 51 տարեկան :

Հինգն ալ վարչապետ կամ նախարար եղած են վերջին տարիներու ընթացքին, եւ կը համարուին միջին ճամբու մարդիկ :

Կը կարծուի թէ զօր. տը Կոլի խմբակցութիւնն ալ պիտի մասնակցի նոր դահլիճին կազմութեան: Զօրավարը միշտ կը պահանջէ փոխել ներկայ կարգուսարքը, որպէսզի «տկարացած եւ վտանգուած» Ֆրանսան կարենայ կատարել իր դերը :

✕ Դահլիճին հրաժարումը ծանր տպաւորութիւն գործեց Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր կը վախնան որ եւրոպական բանակի ծրագիրն ալ վտանգուի :

✕ Առջի օր Փարիզի սակարանին մէջ տոլարը 406էն բարձրացաւ 412 — 15ի, (սեւշուկայ), ձոյլ ոսկին 499.000 ֆր.էն 519.000ի, Նափոլէոնը՝ 3930ի (3800 էր), զուից. ոսկին 3840ի (3740), սթերլինը 4700ի (4610): Թղթադրամ սթերլինը՝ 1035ի (1020), զուից. ֆր.ը 95.50ի (94):

ԻՐԱՆԻ վարչապետը հրամանագիր մը հանեց որ կը սահմանափակէ օտար դիւանագիտական պաշտօնեաներու երթեւեկը երկրին մէջ: Իրան մտնելու իրաւունք չունին այն օտարազգիները որոնք նախապէս դիւանագիտական պաշտօն վարած են երկրին մէջ:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ Տուրացցօ նաւահանգիստը արդիական խարիսխի մը վերածուած է Ռուսերու միջոցաւ, որոնք ելեկտրական գործարան մըն ալ հիմնած են :

ՅՆԵԱՆՍ Թիապարտութեան դատապարտուեցան այն երկու գերման բժիշկները որ ներարկումներ կատարած էին գերիներու վրայ :

ԳԻՏՆԻՔ ՉԷ ՈՐ...

ԱՌՕՐԵԱՑ ԽԵՂԱԹԻՒՐՈՒՄՆԵՐԷՆ ԵՒ ՈՒՐԱՑՈՒՄՆԵՐԷՆ ՎԵՐ՝ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՐՏԱԴՐԵՆ ԻՐԵՆՔ ԶԻՐԵՆՔ

ԽՄԲ.— Կիլիկիոյ կաթողիկոսին մահէն ի վեր գռեհիկ պայքար մը կը մղուի Սուրիոյ եւ Լիբանանի ազգ. իշխանութեանց դէմ, ռամկավար եւ «յառաջդիմական» մամուլին կողմէ:

Հալէպի *Արեւելք*ը այս խաչակրութեան ծալքերը կը բանայ շարք մը խմբագրականներով:

Ստորեւ՝ Դեկտ. 2ի խմբագրականին վերջին մասը, Հալէպի ազգ. իշխանութեանց գործունէութեան մասին.—

ԳԱՂՏՆԻՔ ՉԷ,— *Թուականներն ու պաշտօնական արձանագրութիւնները կը ՓԱՍՏԵՆ առիկա— որ Հալէպահայութիւնը 1932էն ԱՍԴԻՆ միայն ճանչցաւ սահմանադրական կեանք մը, ու մեր հոգեւոր թէ հանրային կեանքը դրաւ ժողովրդավարական հիմերու վրայ, երաշխաւորելով հայրենակիցներու քաղաքացիական իրաւունքներն ու հաւաքական ազգային պարտականութիւնները: Մեր նիւթէն դուրս է պարզել թէ նախ քան 1932 ինչ ձեւով ու ոգիով կը ղեկավարուէր մեր ազգային-հանրային կեանքը. սակայն, պարտականութիւն է մեզի համար արձանագրել, ի պատիւ վերջին քսան տարիներու մեր ազգային մարմիններուն եւ օրուան առաջնորդներուն, թէ այդ թուականէն վերջ միայն մենք ունեցանք իսկական առումով* ԱԶԳԱՑԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ, *որ հետամուտ եղաւ մեր հանրային եւ ազգային ներքին կեանքի կենսական բոլոր պահանջներու լրացման եւ ընդհանուր բարօրութեան:*

ԳԱՂՏՆԻՔ ՉԷ,— *որ այդ ազգային իշխանութիւնը, իր մէջ դաշնակցական եւ համակիր ժողովականներու ներկայութեան հակառակ,* ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ *ուղեգիծով եւ անձնական մտածողութեամբ չգործեց երբեք, ու* ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ *շահերը գերադասեց կուսակցական շահերու: Ի դէպ, Դաշնակցութիւնը իր* ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ *հասկացողութեամբ՝* ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԻՍԿ Է, *ու տեղ գտած է հայ իրականութեան բոլոր խաւերուն մէջ, ազգային ընդհանուր խաւերու շուրջ համախմբելով գաղափարապաշտ եւ գործօն բոլոր տարրերը: Ժամանակակից պատմութիւնը կը փաստէ, որ Բերիոյ Թեմի ազգային իշխանութիւնը, հանդուրժողութեամբ եւ հասկացողութեամբ գործելու կարելիութիւն ստեղծած, ու ազգային պարտականութեան հրաւիրած է որոշ թուով* ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴՆԵՐ, *երբ յառաջդիմական անունով ծանօթ խաժամուժը* ՄԻՇՏ ԽՈՒՍԱՓԱԾ Է ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ ՈՐԵՒԷ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵՆԷ:

ԳԱՂՏՆԻՔ ՉԷ,— *որ, Սուրիահայութեան համար* ճակատագրական օրերու մէջ, *Բերիոյ Թեմի ազգային իշխանութիւնը*, Հայոց եւ Սուրիահայ քաղաքացիի իր ողջմտութեամբ եւ քաղաքական խոր հասկացողութեամբ, *ապահովեց 100.000է աւելի հայ զանգուածներու ֆիզիքական, անհատական եւ հաւաքական, քաղաքացիական եւ ազգային, նիւթական եւ բարոյական բարօրութիւնը*, Հայութեան հանդէպ տուող ժողովուրդներու վստահութիւնը վերածելով անխախտ հաւատքի մը, *ու այս երկիրներուն մէջ հայութիւնը բաղձալի եւ ցանկալի տարր դարձնելով:*

Բերիոյ Թեմի Ազգ. իշխանութեան եւ առաջնորդ Գեր. Տ. Զարեհ Սրբազանի անունին, մեր ժամանակակից եւ անմիջական պատմութիւնը փառք ու երախտագիտութիւն միայն կ'արձանագրէ:

ԳԱՂՏՆԻՔ ՉԷ,— *որ Բերիոյ Թեմի կրթական կեանքը, վերջին քսան տարիներու ընթացքին արձանագրած է, ու կ'արձանագրէ, նորանոր նուաճումներ կրթական եւ դաստիարակչական մեր կեանքը օժտելով նիւթական թէ բարոյական այն բոլոր կարելիութիւններով, որոնց մասին երազել միայն կրնային մեր հայրենակիցներն ու ազգականները, քսան տարի առաջ...: Ազգ. իշխանութեան եւ իր Նախագահ սրբազան առաջնորդիանընկուն կամքին եւ անյողդողդ աշխատանքին կը պարտինք բարեկարգութիւնը մեր վարժարաններուն, անոնց նիւթական թէ տնտեսական բարգաւաճումը իրագործուած է հետեւողական, արթուն եւ բծախնդիր ուշադրութեամբ, իսկ իբրեւ բարոյական մթնոլորտ եւ իմացական լոյսի օճախ, այդ նուաճումները կը պարտինմանաւորաբարազգ. իշխանութեան յարատեւ վաստակին եւ երկունքին:*

Հալեպահայութիւնը, Ճեմարանի մը կեանքը երաշխաւորելու եւ անոր նիւթական թէ բարոյական պահանջները գոհացնելու հեռանկարն իսկ կասկածանքով եւ վերապահութեամբ դիմաւորեց միշտ: Նոյնիսկ կէս ճամբան մնաց, նախնական քանի մը փորձերէ վերջ: Եւ դարձեալ՝ նոյն այդ ազգային իշխանութիւնն էր, որ, առաջնորդ սրբազան հօր կիրքի համազօր գաղափարապաշտութեամբ եւ լոյսի պաշտամունքով, չօշափելի գործի եւ գոյութեան ամբողջ մը վերածեց այսօրուան Ազգային Ճեմարանը:

Անոնք, որ այսօր կաղկանձ ու հաւար կը բարձրացնեն մեր հանրային ղեկավարութեան դէմ, ստորադասութեան իրենց մոլուցքին մէջ կուրացած եւ վատասերած թափթփուքներ են միայն...

ԳԱՂՏՆԻՔ ՉԷ,— *որ նոյն ազգային իշխանութիւնը՝ լրացուց մեր գաղութի կենսական պահանջներէն մէկը, Ուսումնական Խորհուրդի միջոցաւ բարեկարգելով մեր բազմաթիւ ազգային վարժարանները, պատահականութեան եւ անկազմակերպ աշխատանքի աւերէն ազատեց զանոնք, ներքին եւ կրթական կանոնագրութիւններով տիպար կրթական հաստատութեանց վերածեց, դասագիրքերու խմբագրութեան եւ հրատարակութեան ձեռնարկեց, ու ներկայիս՝ կը ձգտի հայ ուսուցչութեան նիւթական թէ բարոյական ապահովութեան:*

ԳԱՂՏՆԻՔ ՉԷ,— *որ նոյն ազգային իշխանութիւնը հանրային ամբողջական բծախնդրութեամբ մատակարարեց եւ յանձնանձեց ազգային մեր բոլոր կալուածները, իր անմիջական եւ հետեւողական քննութեան, հոգածութեան եւ հակակշռին ենթարկելով զանոնք: Խուժանավարներու եւ սուտի ասպետներու քրթմնջիւններն ու սպրդասացութիւնները, չեն զօրեր ճշմարտութիւնը ծածկելու, եւ հանրային կարծիքը ճմռթկելու:*

ԳԱՂՏՆԻՔ ՉԷ,— *Վերջապէս, որ նոյն այդ ազգային իշխանութիւնը՝ կը շարունակէ մեր հոծ բազմութիւններու ընկերային, կրթական եւ ազգային կեանքը վարել կարելիբծախնդրութեամբ,— պայքարելով պայմաններու եւ անխուսափելի դժուարութիւններու դէմ, հետամուտ դառնալով մոռցուած կամ կորսուած դատերու, ի նպաստ հայ ժողովուրդի եւ հանրութեան լուծման, ու մանաւանդ՝ հսկելով անհատական թէ հաւաքական ապահովութեան վրայ բովանդակ սուրիահայութեան:*

Հակառակորդներու, եւ մասնաւորաբար Ռամկավար - Հնչակեան Համայնավար հոծիղներու ամբոխավարութիւնը չի զօրեր պատմական իրողութիւններ ջնջելու եւ ուրացումի եւ ժխտումի դերադրական լրութեամբ վարկաբեկելու այն բոլոր մաքուր անուններն ու մարմինները, որոնք սրբազան պարտականութիւն կը նկատեն օտարութեան եւ աստանդական կեանքի ճակատագրուած մեր բեկորները պահել իրենց ցեղային եւ պատմական սրբութիւններու պաշտպանութեան ճանապարհին վրայ:

(ԱՐԵՒԵԼՔ)

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Պէյվիլի հայ գաղութը

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի թելադրութեան կը փորձեմ, գէթ որոշ մէկ պատկերը տալ, Փարիզի աշխատաւորական այս թաղին՝ ստուարաթիւ հայութեան:

Պէյվիլի թաղամասը, որ կը սկսի համանուն փողոցի եւ պողոտայի ծայրադոյն կողմերէն, իր բազմաթիւ փողոցներով, լայնատարած կ'երկարի անցնելով մէկ կողմէն Մէնիլմոնթանի միւս կողմէ Ժոռէսի եւ Պիւթ Շոմոնի թաղամասերու անմիջական սահմաններէն եւ կը հասնի մինչեւ Փորթ տէ Լիլայի եւ Փրէ Սէն Ժէրվէի բարձունքները: Այս ընդարձակ վայրին մէջ, հայ բնակչութեան թիւը — թերեւս երկու հազար — ամէնէն շատն է հաւանաբար բաղդատելով քաղաքին միւս առանձին թաղերուն հետ, եթէ չհաշուենք արուարձանները:

Պէյվիլի հայրենակիցներու մեծ մասը կը գործէ կօշիկի շինութեան ճարտարարուեստին մէջ: Կան մօտ եօթանասուն հայկական աշխատանոցներ ուր կը պատրաստուին մասնաւորապէս կիներու կօշիկներ, կը յանձնուին ուղղակի խանութպաններու: Հայ կամ օտար աշխատանոցներու եւ թէ իրենց տուներուն մէջ, բազմաթիւ հայ արհեստաւորներ, այր թէ կին, կը բանին արհեստին զանազան ճիւղերուն մէջ. ինչպէս, կտրողներ (coupeur), *երեսը կարողներ* (piqueur de tige), *կազմողներ* (monteur), *յարդարիչներ* (finisseur), *մաքրող եւ տուփի մէ դնողներ* (maillocheuse): *Հայ գործատէրերը, շնորհիւ իրենց մասնագիտութեան և ճաշակին, հասած են աւելի կամ նուազ փայլուն դիրքերու: Իսկ աշխատաւորները, իրենց ճարտարութեամբ եւ ձեռքի արագաշարժութեամբ, կ'ապահովեն գոհացուցիչ օրապահիկ մը: Այս արհեստն ալ, երբեմն կ'ենթարկուի սուր տագնապի, ինչպէս այս միջոցիս, բայց ոչ այնքան տեւական նման կարգ մը ուրիշ արհեստներու:*

Կօշկակարներու այս հայրենիքին մէջ, դերձակութիւնը, հայաշատ ուրիշ կեդրոններու ընդհանրապէս թիւ մէկ այդ արհեստը, դուրս կուգայ չարաչար պարտուած: Այնպէս քիչ թիւ մը կը կազմեն դերձակները, ըլլան բաճկոն, բաճկոնակ կամ տափատ կարողներ: Կը հանդիպինք երեք — չորս դերձակատուններու: Մեծ թիւ մը չեն կազմեր նաեւ սափրիչները: Կան հինգ վեց խանութներ, այրերու եւ կիներու: Կը գտնուին կիներու հանդերձեղէնի երեք աշխատանոցներ: Երկու տպարաններ: Հինգ ոսկերիչ ժամագործի խանութներ: Երեք ճաշարաններ: Եօթը նպարատուն: Ութը կաշիի եւ մորթի նաեւ կօշկեղէնի պիտոյքներու վաճառատուններ: Կօշիկ նորոգողներու վեց խանութներ: Կնոջական ներքնազգեստի եւ գուլպայի երեք խանութներ: Կան երկու դեղագործներ, երկու ատամնաբոյժ: Տասնի չափ չարժավարներ, քանի մը շրջուն վաճառորդներ, նաեւ որոշ թիւով բարձր կարի դերձակուհիներ նաեւ կանացի ճերմակեղէններու կարուհիներ: Երկու դեռասաններ եւ մէկ դերասանուհի: Մէկ երգչուհի: Սպանիական պարի վարժ մէկ պարուհի: Չորս նըւագածուներ, երկուքը՝ արեւելեան, երկուքը՝ եւրոպական: Քանի մը մտաւորականներ կամ ուսումնականներ: Պայուսակի եւ դրամապանակի երկու աշխատանոցներ: Նուագի զանազան գործիքներ ծախող երկու խանութներ: Կայ փաստաբան մը: Երեք հաշուակալներ: Երկու երկրաչափներ:

Պէյվիլի մէջ կը գտնուի նաեւ ելեկտրական ուժանիներու (moteur) *եւ գործիքներու կարեւոր հաստատութիւն մը: Կարի մեքենաներու, ելեկտրական եւ տնական տարկաններու խանութ մը:*

Կուսակցական գետնի վրայ, Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբը եւ Հնչակեաններ: Կան երեք հայրենակցական միութիւններ.— Պոնտոսի, Բարձր Հայքի, Էսկիշէհիրի: Ազգ. կեանքը լճացած է: Ինչպէս քիչ մը ամէն տեղ: Արդարեւ այս հայաշատ կեդրոնը, ինքն իր մէջ որոշ կենսունակութիւն չարտայայտեր: Շատ քիչ անգամ կը սարքուին հանդէս կամ ներկայացում: Չկան մշակութային, հանրային կամ երիտասարդական կազմակերպութիւններ: Այո, եռուզեռ մը կը տեսնուի, բայց... սրճարանի սեղաններու շուրջ, ուր, հանգիստի ժամերը քիչ մը շատ կը վատնուին ի սէր թղթախաղի:

Նոր լոյս տեսաւ Պէյվիլի մէկ տպարանէն, «Արագս» մանկական պատկերազարդ պարբերաթերթը: Ապրի հրատարակիչը: Մաղթենք որ յաջողի:

Երկու հայ ծաղկոցներ կը գտնուին, յիսուն — վաթսուն աշակերտներով եւ երկու ուսուցչուհի: Գալով նոր սերունդի մեր սիրելի հայորդիներուն, ինչպէս այլուր, հոս եւս կը պարզուի նոյն տժգոյն պատկերը, նոյն անհարազատ դրոշմը իրենց շրթներուն՝ անընկճելի յամառութեամբ: Բոլորն ալ կը խօսին օտար լեզուով, մանաւանդ իրենք իրենց միջեւ: Կան մեծ «երիտասարդներ» ալ նոյնմեղքին մէջ: Հազար խրատ ու յորդոր մնացին ապարդիւն: Ստիպուած ենք հրաշքի մը սպասել:

Ահա, սիրելի «Յառաջ», դրի առի, ինչ որ կրցայ Պէյվիլի բարձունքէն, երեք տարիներու բընակութեամբ մը: Անհնարին աշխատանք է, մէկ անձի համար, տալ ամբողջական պատկերը մայրաքաղաքի եւ արուարձաններու հայութեան ընդհ. կեանքին: Եթէ իւրաքանչիւրը իր բնակած կեդրոնին տեղեկութիւնը հաղորդէր արդէն իսկ պիտի ունենայինք փարիզահայ կեանքին ընդհ. պատկերը:

ԳԷՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ դէպի Լիբանան փոխադրելու համար, ԱՆԶԱ կազմակերպութիւնը Շտուտկարտ տեղեկացուցած է բոլոր հայ տարագիրներուն թէ Յունուարի ընթացքին պիտի սկսի իրենց փոխադրութիւնը: Զօր. Շէքէրճեանի երկու քարտուղարուհիները՝ Սեւրագեան եւ Օր. Ասթրա երկու տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով այցելեցին բոլոր հայ տարագիրներուն բնակարանները, անոնց մասին տեղեկութիւններ քաղելու, դէպի Լիբանան փոխադրութեան համար: Այս տեղեկութիւնները, մեծապէս ուրախացուցած են հայ տարագիրները: (Հայրենիք):

ՊՈԼՍՈՅ ԿԵԴՐ. վարժարանի 65ամեայ յոբելեանին առթիւ, տնօրէնը՝ Պ. Պալճեան հինգ հոգինոց պատուիրակութեան մը հետ, մեկնած է Անգարա, հրաւիրելու համար կրթական գործավարը:

╳ Շարժանկարի ծանօթ հաստատութիւն մը ձեռնարկած է Կեդրոնական վարժարանի ամենօրեայ կեանքը լուսանկարելու: Յարդ առնուած են զանազան կարգերու դասաւանդութիւնները, գիտական աշխատանոցի աշխատութիւնները, կէսօրուան ճաշը, զբօսանքը, մեքենագրական աշխատութիւնները: Շուտով կը ներկայացուի այս շար-

1925էն Ի ՎԵՐ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԿԱՐԴԱՍ ԱՆԸՆԴՀԱՏ: ՈՒՐԵՄՆ ԳՈՀ ԵՍ:
ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՍ ԱՇԽԱՏԻՐ ՈՐ ՈՒՐԻՇՆԵՐ ԱԼ ԾԱՆՕԹԱՆԱՆ, ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐԵԼՈՎ ...

Ժանկարը Պոլսոյ մէջ:

ՊՈԼՍՈՅ Սաղըզաղաճի կաթողիկէ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ գորգանկարը (Կոպլէն) զոր Ֆրանսայի Էօժէնի կայսրուհին նուիրած էր 1869-ին, ներկայ ըլլալով Անտոն Հասուն կաթողիկոսպատրիարքին հանդիսաւոր պատարագին, վերստին իր տեղը փոխադրուեցաւ: 1944ին կառավարութեան հրահանգով եկեղեցին մթերանոցի պիտի վերածուէր եւ տեղափոխած էին գորգանկարը:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Լոզանի մէջ մեռած է Սարգիս Գարակէօզեան: Ծանօթ դերդասատանին վերջին շառաւիղն էր եւ մօտէն կը հետաքրքրուէր ազգային կեանքով իբրեւ խնամակալ համանուն որբանոցին, նաեւ Գալֆաեան որբանոցին:

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ պատերազմէ առաջ, 30 — 40 հոգի էին, այժմ կը հաշուեն 150, Ինդոնեզիայէն եկած Հայերով: Հոլանտա կարեւոր հայկ. գաղութ մը ունէր ԺԶ. ԺԷ. ԺԸ. դարերուն, բայց Նափոլէոնեան պատերազմներու հետեւանքով ցրուեցաւ: Եկեղեցի կայ, բայց նկատուած է իբրեւ, ռուսական կալուած եւ ռուսեւհոլանտական կառավարութեանց միջեւ դատէ մը ետք, յանձնուած է կաթոլիկ առաքելութեան մը, որ իբրեւ դպրոց կը գործածէ զայն: Եկեղեցին կը գտնուի հին քաղաքամասին մէջ, հրէական թաղի կողքին: Տխրատեսիլ տուներով եզերուած գետ մըն է: Հակառակ նորոգումներուն, ճակատը կը պահէ հայկ. ճարտարապետութեան կնիքը: Մուտքի դուռը ունի հայերէն արձանագրութիւնը: Մինչեւ վերջին պատերազմը եկեղեցիին մօտակայ փողոցները հայերէն արձանագրութիւններ կը կրէին, իսկ այսօր ոչ մէկ հետք:

ՏՈՔԹ. ԱՆՆԱ ՊԱԼԱՔԵԱՆ —Նալպանտեան վեց շաբաթ Եւրոպայի մէջ կատարած ճամբորդութենէ մը վերջ վերադարձած է Սիրաքիւզ (Մ. Նահանգներ), Տիկինը Եւրոպայի մէջ զբաղած է ֆրանսական գերիրապաշտական շարժումով: 1943-էն ի վեր Սիրաքիւզ համալսարանի Փրանսերէն եւ ռոման լեզուներու ուսուցչական կազմին անդամ է եւ գերիրապաշտ գրական շարժումի ծանօթ միջազգային հեղինակութիւն: 1947ին հրատարակած «Գերիրապաշտութեան գրական ակիզբները» խորագրով հատորը լայն ժողովրդականութիւն գտած է Ամերիկայի թէ Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու գրական շրջանակներուն մէջ: Իր Փարիզ գտնուած ատեն տեսակցութիւն եւ խորհրդակցութիւն ունեցած է գերիրապաշտ շարժումի հիմնադիր՝ Անտրէ Պրըթոնի հետ: Տիկինը աղջիկն է Գոհարիկ Փանոսեանի (Տիկին Տոքթ. Պալաքեան):

ՔՈՐԻԱՅԷՆ Ամերիկա վերադարձած է Պօղոս Տատեան, անդամ Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Երկու տարի մնացած է ամերիկեան բանակին մէջ եւ մասնակցած բազմաթիւ կռիւներու: Երեք անգամ վիրաւորուած է: Իր հերոսական ծառայութեանց համար ստացած է երկու շքանշաններ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ մեծ շուքով տօնուած է Պուէնոս Այրէսի (Արժանթին) Հայ կեդրոնին մէջ, նախագահութեամբ ընկեր Դաւիթ Դաւիթխանեանի, որ իր բացման ճառին մէջ շեշտած է.— «Մենք այն հաւատքը ունինք թէ պիտի հնչէ մեր ժողովուրդին փրկութեան ժամը»: ՀՕՄի Շրջ. վարչութեան կողմէ ուղերձ մը կարդացած է Տիկ. Ա. Գապանճեան, իսկ Ալմենիա Երիտ. Միութեան կողմէ ընկեր Մինաս Զօլաքեան: Օրուան բանախօսը ընկեր Վարդան Գէորգեան կուռ փաստերով հերքելէ վերջ Դաշնակցութեան դէմ եղած վերագրումները, թուած է անոր հերոսական գործունէութիւնը, իսկ Սփիւռքի մէջ իր ճիգը՝ ի նպաստ Մշակոյթի եւ ազգապահպանման:

ՀԱԼԷՊԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական ճիւղը վաւերացուած ըլլալով Սուրիոյ կառավարութենէն ստացաւ արտօնագիրը (19 Թիւ եւ 14 Հոկտ. 1952): Այսուհետեւ պիտի կոչուի «Ցրդ խումբ» եւ մաս պիտի կազմէ սուրիական սկաուտութեան: Այս առթիւ սարքուած հաւաքոյթի մը մէջ, Սուրիոյ ընդհ. սկաուտապետ Ուսթիզ Եահիա պաշտօնապէս յանձնած է արտօնագիրը: Եղբ. Լ. Մասպանաճեան յանուն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. վարչութեան շնորհակալութիւն յայտնած է Սուրիոյ կառավարութեան, պարզելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի դերը:

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ցուցահանդէս մը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ: Ցուցադրուած են 500 գործեր, վերջին երկու տարուան ստեղծագործութիւններէն: Բազմաթիւ նկարներ կը ներկայացնեն սովետական մարդոց աշխատանքն ու կենցաղը: Բացի արդէն յայտնի նկարիչներէն, կան երիտասարդներու գործերը: Բոլորովին նոր գործերով եւ բեւցած են նկարիչներ Մ. Սարեան, Գ. Գիւրջեան, Ա. Սարգսեան, Մ. Աբեղեան, քանդակագործ Ուրարտու, նկարիչներ Հ. Զարդարեան, Բ. Քոլոզեան, Ա. Բեքարեան, Է. Իսաբէկեան, Ս. Ազիզեան, Հր. Սիմոնեան, Հր. Ռուխկեան եւ ուրիշներ: Լայն տեղ տրուած է եւ պատկերազարդ գծագրութեան: Երկու օրուան ընթացքին այցելած են 6000 հոգի:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՅԱԿՈԲ Յակոբեանի մահուան 15-ամեակին առթիւ երեկոյթ մը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ: Խօսած են Հ. Մկրտիչեան, Սիլվա Կապուտիկեան, Սարմէն, Յ. Յովհաննէսեան եւ Մ. Քոչար: Իրենց անհատական տպաւորութիւններէն խօսած են Ալ. Իսահակեանի, Արազի, Դ. Դեմիրճեանը եւ Ա. Տարօնցին:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ նոր ստեղծագործութիւնները ուսումնասիրելու եւ հաւաքելու համար Գիտութեանց Ակադեմիայի արուեստի պատմութեան բաժինը այս տարի կազմակերպած է կարգ մը արշաւներ հանրապետութեան շրջանները: Արտաշատի, Վեդիի շրջաններուն մէջ գրի առնուած են աւելի քան 150 երգեր զորս յօրինած են կոլտնտեսային աշխատաւորները: Կիրովականի եւ Ալավերդիի շրջաններուն մէջ ուսումնասիրուած եւ հաւաքուած են 300է աւելի ժողովրդական եւ գուսանական երգեր: Աշխատաւորները այդ երգերուն մէջ կը փառաբանեն Լենինն ու Ստալինը, կուսակցութեան ղեկավար անդամները: Արուեստի պատմութեան բաժինը պիտի տպէ «Հայ ժողովրդական երգերու ազգագրական ժողովածուի» առաջին հատոր:

ՄԵՔԵՆԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ «Գլավմաշպրիբորորիտ» Երեւանի խանութը ծախած է այս տարի 2800 կարի մեքենայ եւ 11 հազար ձեռքի, գրպանի, սեղանի եւ պատի ժամացոյց:

ԲԱԺԱՆՈ՞ՐԴ ԵՍ — ՈՒՐԻՇ ՄԸՆ ԱԼ ԳՏԻՐ:

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼՆԵՐՈՒ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՅՕԴ. ԻԱ. — Ընկերակցութեան վարչական ժողովը կ'ընտրէ նախագահ մը, փոխ - նախագահ մը, ատենադպիր մը եւ գանձապահ մը, իր պաշտօնավարութեան տեւողութեան համար:

Վարչական ժողովին պաշտօններն հետեւեալներն են.

1.— Կը վարէ ընկերակցութիւնը, կը մատակարարէ անոր ունեցածները եւ զայն կը ներկայացնէ արդարադատութեան առջեւ:

2.— Հոգ կը տանի Ընկերակցութեան սեփականութիւնը եղող շէնքերուն, կը յանձնաձէ ինչքերը, փոխառութիւններ կը կնքէ, անշարժ կամ շարժուն ինչքերու գնումները կ'ընէ, կը կատարէ դրամատուններու վերաբերեալ բոլոր գործառնութիւնները եւ ընդհանուր առմամբ կը կատարէ ամէն իրաւական գործողութիւն:

Ընկերակցութեան ստացուածքները գրաւի դնելով փոխառութիւն ընելու, անշարժ կալուածի գնում եւ վաճառում կատարելու ամէն գործողութիւն պէտք է նախապէս ենթարկուի որոշմանը ներկայացուցիչներու ժողովին, որ ներկայ անդամներու ձայներու երկու երրորդի մեծամասնութեամբ որոշում կուտայ:

3.— Կը պանձէ հաշիւները,, որոշում կուտայ պաշտամունքի համար պէտք եղած յատկացումներու ինչպէս նաեւ բոլոր ծախքերու եւ այլազան հաշիւներու մասին, քուէարկուած պիւտճէի սահմաններուն մէջ:

4.— Կը կազմէ պիւտճէն եւ ներկայացուցիչներու ժողովի վաւերացման կ'ենթարկէ:

5.— Կը կազմէ վերջացող տարեշրջանի հաշիւները:

6.— Կը ներկայացնէ Ընկերակցութիւնը պանազան իշխանութեանց ինչպէս նաեւ Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռին առջեւ:

7.— Կը հսկէ ներքին կարգուսարքին եւ կարգապահութեան, հակակշիռ կը կիրարկէ Փարիզի եւ փարիզեան շրջանի եկեղեցիներուբարեզարդմատակարարութեան վրայ, կը ստուգէ Մկրտութեանց, Ամուսնութեանց, մահերու, ինչպէս նաեւ Ընկերակցութեան անդամներու արձանագրութեան տոմարներուն կանոնաւորութիւնը:

Այս նպատակաւ կրնայ իր իրաւասութիւնը փոխանցել ընկերակցութեան անդամներուն մէջէն առնուած փոխանորդներու:

Վարչական ժողովը օրինաւորապէս կը գումարուի իր անդամներուն բացարձակ մեծամասնութեան ներկայութեամբը միայն:

Որոշումները պէտք է առնուին ներկայ անդամներուն բացարձակ մեծամասնութեամբ, ձայներու հաւասարութեան պարագային Առաջնորդ Հօր եւ անոր բացակայութեան, նախագահին ձայնը դեբեկիչ է:

Վարչութեան ամէն անդամ որ յաջորդաբար երեք նիստի ներկայ չէ եղած հրաժարած կը նկատուի, բացի այն պարագային որ Առաջնորդ Հօր կամ նախագահին կողմէ իրեն ուղղուած յանձնարարեալ նամակին վրայ կարենայ գոհացուցիչ կերպով արդարացնել իր բացակայութիւնները:

(5)

(Շար.)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԲ.— ԷՖ ԿԱՏՈՒՆ

Պոլէի մէջ կազմակերպեց Կարմիր Խաչի առաջին օգնութեան կայան մը եւ ապա շարունակեց ճամբորդել Ֆրանսայի խճուղիներուն վրայ: Վերջացուց՝ Թուլուզի մէջ:

Դարձեալ իր անձնական նախաձեռնութեամբ կազմակերպեց հաւաքատեղի մը վիրաւորներուն համար: Թելադրեց Փրանսացի սպաներուն, որ բանան ընդունելութեան կայան մը՝ իրենց զօրամասերէ անջատուած զինուորներու համար:

Իր աշխատութեաց ընթացքին հանդիպեցաւ մարդու մը, որ կը թուէր, թէ ուրիշներէ աւելի պէտք ունէր իր օգնութեան: Լեհական ընդհանուր սպայակոյտէն զինուորական մըն էր, որ կապի սպան էր Փրանսական բանակին մօտ: Կռուած էր Գերմանացիներու դէմ, գերի բռնուած էր եւ փախած: Ի վերջոյ՝ թշուառ, սովահար, յոգնաբեկ եւ հիւանդ, ինկած էր Միշըլին Գարրէի ձեռքերուն մէջ: Միշըլին փրկեց զայն իր թշուառութենէն, հագուեցուց, խնամեց, առողջացուց եւ նոր քաջութիւն տուաւ անոր:

Անունն էր Ռոման Զերնիաւսքի — անուն մը, զոր չէր կրնար արտասանել: Միշըլին զայն «Արման» կոչեց եւ ան՝ «Կատուս» անունով մկրտեց զայն, կատուազգիներու յատուկ իր դաւադրական շնորհներուն համար: Անոնց յարաբերութիւնները սիրահարութենէ աւելի բան մըն էին: Արման վստահեցաւ անոր՝ Ֆրանսայի մէջ լրտեսական եւ դիմադրական շարժում մը կազմակերպելու իր ծրագիրը, որպէսզի լրտեսեն Գերմանացիներու եւ կռուին անոնց դէմ, ուր որ կարելի ըլլայ: Կատուն ուրախութեամբ հաւանեցաւ:

Նախ եւ առաջ անոնք պէտք էր տեղաւորէին Փրանսական բանակի կարգ մը սպաները: Ոմանք կը մնային ազատ գօտիին մէջ. ուրիշներ դաղտնօրէն կ'ապրէին գրաւուած շրջանին մէջ: Կատուն, եռանդով գործի լծուեցաւ, Ֆրանսա տակաւին տակնուվրայ էր: Միլիոնաւոր մարդիկը կը շարժէին ճամբաներու վրայ, իսկ քաոսային պայմաններ կը տիրէին սպանիական սահմաններուն երկայքն ի վեր:

Լեհ գնդապետը չէր կրնար ազատօրէն ճամբորդել եւ բնաւ չէր կրնար տեսնուիլ գրաւուած Ֆրանսայի մէջ: Կատուն էր, որ պիտի տանէր կապի գործը: Ան էր, որ տեղաւորեց եւ իրարու քով բերաւ մարդիկը, որոնց հետ պիտի աշխատէին: Խումբը, որ ինքզինք Interallié Միջդաշնակցային) կոչեց, շատ չանցած դարձաւ ամէնէն գործունեան Փրանսական դիմադրական շարժման մէջ: Գնդապետ Մարսէլ Աշար եւս միացաւ անոր:

Աշար կարեւոր անձնաւորութիւն մըն էր: Խումբին միւս անդամները, բացի լեհ գնդապետէն, բոլորն ալ լրտեսութեան «ամաթէօր»ներ էին: Աշար տաղանդաւոր մարդ էր: Սպանիոյ եւ Փորթուկալի միջոցով կապեր ունէր ան Բրիտանացիներուն հետ: Աստուած էր ան Կատուին համար:

Աշար կ'ըմբռնէր, որ պատերազմը, իր ներկայ փուլին մէջ, կը ներկայացնէր կարեւոր խնդիր մը. — Գերմանացիները պիտի մնայի՞ն սպանիական սահմանին վրայ, թէ՞ համաձայնած էի զօր. Ֆրանքոյի հետ՝ անցնելու Սպանիայէն եւ յարձակելու Ճիպրալթարի վրայ: Արման պարտականութիւն տուաւ Կատուին երեւան հանելու գերմանական ծրագիրները:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ՍՏԱՑԱՆՔ

PREUVES, Revue Mensuelle 1952 Դեկտ.ի թիւը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Մեծարանք Պենետիթթօ Կրոչէի (երեք յօդուած).— Զրոյց երիտասարդ լրագրողներու հետ, (Ժան Կեհինօ). — Տօսթոյեւսկիի անտիպ գործերու հետքերուն վրայ (Ռընէ Միլլէր).— Unamino (Ժ. Մոռէն).— Ստալինի մէկ մրցակիցը՝ Մաօ - Ցէթունկ (Գարքընօ).— Ի. դարու յեղափոխութիւնները (Հ. Ս. Ուոթսըն).— Խայիմ Վայզման (Դ. Մայէր).— Հետզհետէ աւելի ազատ ձեռքեր (Հ. Լիւթի).— Ֆր. Մորիաք (Ռ. Լալու).— Փ. Էլիւառ (Ժմէ Փաթոի).— Գրական եւ քաղաք. Քրոնիկներ եւն.:

PREUVES: 41, Ave. Montaigne, Paris (8ème). Le No. d 80 p. ill. 90 fr. C.C.P 178-00-Paris: Նմոյշ մը կը ղրկուի ձրի:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, Հռոմ այցելեց: Իտալական մամուլը այս առթիւ կը պանծացնէ երկու երկիրներուն բարեկամութիւնը, վերապահ դիրք մը բռնելով Նուկոսլաւիոյ հանդէպ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ 12 երկիրներու ներկայացուցիչները ժողով գումարեցին Գահիրէի մէջ, քննելու համար Մարոքի, Թունուզի եւն. խնդիրները: Արաբ. Դաշնակցութիւնը կը պահանջէ որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները միջամտեն:

Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Փանոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Տիգրանեան եւ զաւակները Արշակ, Թագուհի եւ Սրբուհի (Լոս Անճըլըս), Տէր եւ Տիկին Դաւիթեան եւ զաւակներ (Դամասկոս), Այրի Տիկին Քիրէճեան եւ զաւակը Հայկ, Այրի Տիկին Դերենկուհի Փանոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նալպանտեան եւ զաւակները (Պուքրէշ), ինչպէս նաեւ Տէմիրճիպաշեան, Քլթիկեան, Շաքարեան, Գասպարեան, Խաչատուրեան Մինասեան ընտանիքները, ազգականները եւ բարեկամները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, քրոջ աղջկան, կեսրոջ, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Ղազարոսեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 23ին, իր բնակարանին մէջ, 3 Rue Bourdaloue, Paris (9):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, ուրբաթ, ժամը 2ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 Rue Jean Goujon):

Ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու:

30 Դեկտ. Երեքշաբթի օրը ժամը 2ին, Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Բացման խօսք Շրջ. վարչութեան կողմէ:

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 3ԻՆ:

«Կաղանդ Պապա», տօնածառ: Մանկական զաւեշտներ, նուագ, պար եւն.:

Կ'երգէ սիրուած երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ:

Մուտքը ազատ է մանուկներու: Նախընթրիքի բաշխում:

Լիոնի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Cours Lafayette, 8 Passage Coste, երիտասարդ քրիստոնէական միութեան սրահը: Կաղանդ պապան երախաներուն պիտի բաժնէ նուէրներ, Նոր տարւոյ ծառի շուրջ:

× ԼԻԼԱՅԻ դպրոցին տօնածառը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, դպրոցին սրահը 32 — 34 Ave. de la Porte des Lilas, որուն կը յաջորդէ ճաշկերոյթը ժամը 7ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկ. Գոհարիկ Յովհաննէսեան եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ տղբացեալ ՀՐԱՆԴ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Կաղանդի գիշեր

Դեկտ. 31ին, ժամը 22էն մինչեւ լոյս:

Պարահանդէս կազմակերպուած Ս. Խաչ Ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ բարեսիրական ձեռնարկներու: Hôtel des Ingénieurs des Arts et Métiersի շքեղ սրահներուն մէջ, 9bis, Ave. d'Iéna. Métro: Iéna: Նուագ, ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ:

Կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները դիմելով, աւաւօտեան ժամերուն Տիկին Պչաքճեանի Wag. 99-65 եւ WIMAX Հաստատութեան 25, rue Trévise, Pro. 44-39:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ

Մօտ օրէն հրապարակ կ'ելլէ ՍԵՒԱՆ օղին, նրբաճաշակ խմողներուն ըմպելին:

Պատրաստուած նշանաւոր PERNOD EXPORTի կողմէ:

Ֆրանսայի ընդհ. ներկայացուցիչն է Mr. JEAN MARCEL, 27 rue Victor Fougier, Vienne, (Isère):

Ապսպրանքներուն համար տեղական նոյն հասցէին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի (Հայ Մարզական Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր կիրակի ժամը 15—24, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ (5 Place St. Augustin):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Rico's Créol Band (Tropical) հռչակաւոր նուագախումբը:

Թառ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

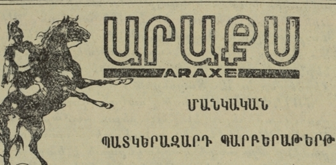
Զանազան անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ: Տոմսերու գինը՝ 300 ֆրանք:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Regentի վերնայարկը, Cadet:

Դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ:

Նիւթը՝ Հայկ. Դատը. երէկ եւ այսօր:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր.:

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15

Ծանօթ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ Բ. թիւը:

Շաբաթ 27 Դեկտ. ժամը 17.30ին
Salle Gaveau, 45 rue la Boëtie

Օհան Դուրեան

Վերջին նուագահանդէսը:

Յայտագրին մաս կը կազմէ ԿՈՄԻՏԱՍ վրդ.ի քառաձայն պատարագը դաշնաւորուած ՏՈՒՐԵԱՆի կողմէ J .S. Bachի Magnificatն:

Տոմսերը ճարել ծանօթ վայրերէ:

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, ԴԻՄԵՑԷՔ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

68, Rue Nationale, Marseille Հեռ. Colbert 33-22

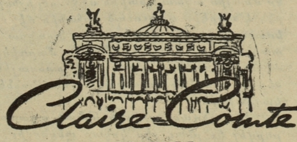
Ուր պիտի գտնէք ամէն եղանակի յարմար
ԼԱԽԱԳՈՅՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ
ճոխ մթերք մը նոյնպէս աստառի, թելայի, կարի դերձանի եւ կոճակի
ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ԴԵՐՁԱԿՈՒՀԻՆԵՐՈՒ
վերաբերեալ ամէն տեսակ գործիքներ
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՊՐԱՆՔ, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆ

Ծախու է Մարսէյլի մէջ

Վիլլա մը (արուարձանի մէջ) որ կրնայ բաժնուիլ երկուքի վեց եւ չորս սենեակներով, խըրաքանչիւր մասը 700 մեթր պարտէզով, պտղատու ծառերով եւ պաղ ջուրի ակով:

Ի հարկին կը փոխանակուի Փարիզի մէջ (քաղաք կամ արուարձան) յարկաբաժինի կամ փոքր վիլլայի մը հետ:

Մանրամասնութեանց համար, դիմել՝ ՅԱԿՈԲ ՉՈՐՊԱՃԵԱՆԻ, 136 Ave. des Olives, Marseille.

COUTURE

ՑԱՏԿԱՊԷՍ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻ:
ՓԱՐԻԶ ԱՊՐՈՂ ԿԱՄ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵԿՈՂ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը, 17 Bld. des Capucines, Paris: Café de la Paixին ճիշդ դիմացը: Հեռ. OPE. 80-34

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ նիստը այս շաբաթ 27 Դեկտ. ժամը 20.30ին, Café de la Mairieի մէջ, Place St. Sulpice (métro St. Sulpice): Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.45ին, Nord Express, 27 rue de Dunkerque:

ՅՈՒՑԱԿ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ
Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

24 Դեկտ.— Ճրագալոյց Ծննդեան, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 17ին:

25 Դեկտ.— Ծնունդ.— Պատարագ եւ քարոզ վրդ. Ամատունիի կողմէ ժամը 10.30ին:

Հայ կաթողիկէ առաջնորդարան
10bis rue Thouin

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, 28 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին: Կը ներկայացուի Լեւոն Շանթի՝

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ թատերախաղը

Հաղորդակց.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ օթօպիւս եւ իջնել Mairie de Maison Alfort:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գինն 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 27 Décembre 1952 Շաբաթ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6951-Նոր շրջանի թիւ 2362
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ 1952ԻՆ

2.— ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Տարուան ընթացքին, բազմիցս պարզած ենք մեր գաղութին անցուդարձը, ներքին թէ արտաքին հոգերով :

Այս ընդհանուր տեսութեան առթիւ, կ'ուզէինք անգամ մը եւս յիշեցնել կարգ մը հիմնական խնդիրներ :

Տարեվերջի նորութիւն եղաւ Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան նոր կանոնագիրը, որ պիտի քննուի առանձին :

Կը յուսանք թէ տարիներէ ի վեր մղուած պայքարը բարեյաջող ելքի մը պիտի յանգի, երբ ծրագրուած ընդհ. ժողովը վերջնական ձեւ տայ կանոնագրին, լսելով բոլոր տեսակէտները :

Ամէն պարագայի մէջ, բարենշան է վերամշակման ձեռնարկը, գաղութին վերակազմութեան տեսակէտով :

Ինչպէս ամէն տեղ, մեր գաղութին մէջ ալ շատ մը թիւրիմացութիւններ կը հարթուին, երբ ամէն հոսանք ըմբռնէ թէ կը գտնուինք ճակատագրական շրջանի մը մէջ :

Ո՛ր եւ է հրաշագործ ձեռք չի կրնար փրկել տարագիր բազմութիւնները, եթէ անոնց վարիչները խորապէս չըմբռնեն ինքնապաշտպանութեան պահանջները: Եթէ իրար չլլրացնեն իրենց աշխատանքով, փոխանակ ճակատ յարդարելու:

Ի՞նչ կ'արժեն ազգասիրական կոչերն ու ճառերը, երբ կը պակսի հաւաքական ճիգը՝ խօսքերը գործի վերածելու համար :

Եթէ ամէն գաղութ գիտակցօրէն գործադրէր իր ինքնորոշման իրաւունքը, ինչո՞ւ այսքան ետ մնացած պիտի ըլլայինք :

Օրինակ, 1952ն ալ սովորական տարի մը եղաւ մեր գաղութին համար:

Ոչ մէկ ծրագրեալ աշխատանք եւ յարատեւութիւն՝ որեւէ ճակատի վրայ :

Ամէնէն հիմնական խնդիրը՝ նոր սերունդի փրկութիւն, պարզապէս քաշքշուք մըն է: Տեսակ մը ձեւակերպութիւն, խիղճերը հանդստացնելու համար :

Սառնաշունչ խորշակ մը կը փչէ գաղութին գլխուն, սկսելով տուներէն: Եւ ամէնէն բախտաւորներէն :

Նոյն վրդովիչ պատկերը՝ սահմանակից գաղութներուն մէջ,— Անգլիա, Պելժիա, Զուիցերիա, Իտալիա :

Ոչ նիւթական միջոցները կը պակսին, ոչ ալ մտաւոր ուժերը :

Եւ սակայն, կը թուի թէ մարդիկ հզօր ցնցումի մը կը կարօտին, իրենց թմրութիւնը թօթափելու եւ ինքնապաշտպանութեան փորձ մը կատարելու համար :

Շատ մը վայրերու մէջ, ամէն հոգ ձգած են վարդապետին եւ քահանային:

Ժամ - պատարագէն, հարսնիքէն եւ թաղումէն զատ, փիլոնաւորը պիտի զբաղի հայերէնի դասընթացքով: Անշուշտ եթէ կարողութիւն եւ կամք ունենայ :

Կը բաւէ որ 10—15 տղայ եւ աղջիկ քիչ մը կարդալ - գրել սորվին, շաբաթը մէկ անգամ դաս առնելով: Փրկուա՜ծ ենք ...

Աւելի փայլուն չէ պատկերը՝ ազգ. կազմակերպութեան տեսակէտով :

Ոչ մէկ ուղղակի կապ՝ մէկ հայաշատ շրջանէն միւսը, ինչպէս կը յիշեցնենք միշտ:

Ամէն մէկ համրանք առանձին «հօտ» մըն է միեւնոյն գաղութին մէջ: Եւ հարեւանի կացութեան, աշխատանքի մասին լուր կ'առնէ մամուլի կամ ճամբորդի միջոցաւ :

Այս անտիրութեան հետեւանքով է որ, մինչեւ այսօր ալ արեւմտեան Եւրոպան չունի ընդհ. կազմակերպութիւն մը :

Եթէ վաղը փոթորիկ մը պայթի, Փարիզը նոյնքան տեղեկութիւն պիտի ունենայ Լոնտոնէն կամ Պրիւքսէլէն որքան Կուաթեմալան :

Այսպէս չէինք երէկ, երբ ինքնապաշտպանութեան հոգը ողջ մնալու խնդիր էր: Այն ալ արիւնազանգ դժոխքի մը մէջ:

Շ.

Ի՞նչպէս պիտի կազմուի նոր դահլիճը

Հանրապետութեան նախագահը վարչապետութեան պաշտօնը առաջարկեց ընկերվ. կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին, Պ. Կի Մոլէի, որ վճռապէս մերժեց, ըսելով թէ իրենք պիտի մնան ընդդիմադիր :

Ուրիշ խորհրդակցութիւններէ վերջ, այս անգամ նոյն պաշտօնն առաջարկուեցաւ Պ. Ժագ Սուսթելի, որ զօր. տը Կոլի խմբակցութեան վարիչն է Ազգ. ժողովին մէջ: Պ. Սուսթել, որ Լիոն կը գտնուէր, Փարիզ վերադարձաւ նախագահին օդանաւով եւ կէս ժամ տեսակցելէ ետք ըսաւ թէ իր կարելին պիտի փորձէ ելք մը գտնելու համար, համաձայն զօր. տը Կոլի ազգային եւ ընկերային վերանորոգման ծրագրին :

Նոր թեկնածուն իր վերջնական պատասխանը պիտի տար երէկ, ուրբաթ :

Առաջին անգամ է որ տը Կոլի կազմակերպութիւնը կը մասնակցի դահլիճի մը կազմութեան : Զօրավարը ինք անդամ չէ Ազգ. ժողովին եւ յաճախ կ'ըսէ թէ պիտի չմասնակցի ոեւէ դահլիճի որուն վարիչը ինք չէ: Իրազեկներ կը կարծեն թէ Սուսթել եթէ յաջողի, կրնայ 250 աջակիցներ գտնել Ազգ. ժողովի աջ խմբակցութեանց մէջ. բայց չի կրնար մեծամասնութիւն մը ապահովել առանց Ժողովրդական Շարժումի (MRP) եւ արմատականներու :

Կը յիշուի թէ զօրավարին կուսակիցներէն 30 հոգի բաժնուեցան վերջերս, քուէ տալով Փինէի դահլիճին: Միւս կողմէ, տը Կոլի խմբակցութիւնը տարբեր տեսակէտներ ունի արտաքին խնդիրներու, Ատլանտեանի դաշինքի եւն. մասին: Այնպէս որ, շատեր կը կարծեն թէ Պ. Սուսթել պիտի ձախողի :

Ձախակողմեան հոսանքները արդէն խիստ դիրք բռնած են: «Իւմանիթէ» երէկ շատ կծու բառեր կը գործածէր Պ. Օրիոլի դէմ, միեւնոյն ատեն քննադատելով ընկերվ. կուսակցութիւնը: Կարմիրներուն համար փաշական հոսանք մըն է զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը :

Եթէ Սուսթել ձախողի, դահլիճին կազմութիւնը պիտի յանձնուի միջին հոսանքներու վարիչներէն մէկուն :

Անցեալ մարտին ալ Պ. Սուսթէլի առաջարկուած էր այս պաշտօնը, բայց մերժեց, սահմանադրութեան վերաքննութիւնը պահանջելով : Կը թուի թէ բան մը փոխուած է այս անգամ, թէեւ խմբակցութեան խօսնակները հակասական կարծիքներ կը յայտնէին վերջերս :

Մնաց որ, ուրիշ հոսանքներ ալ վերաքննութիւն կը պահանջեն այժմ: Նախկին վարչապետներ Փօլ Ռենօ, Փլեւէն եւն. այս պահանջը դրած են չէշտակի :

ՈՍԿԻՆ ՆՈՐԷՆ ԲԱՐՁՐԱՑԱՒ

Դահլիճին հրաժարման երկրորդ օրը դարձեալ բարձրացաւ ոսկին: Պոչեր կազմուած էին դրամատուններուն առջեւ, ոսկի գնելու համար: Դշ. օր Նափոլէոնը կ'արժէր 3950 (նախապէս 3880), իսկ մէկ ամիս առաջ 3770: Սեւ շուկային մէջ տոլարը 412էն բարձրացաւ 420ի (մէկ ամիս առաջ՝ 400): Սթերլինը 1035էն 1050ի:

Թերթերը կ'ըսեն թէ Պանք տը Ֆրանսը մեծաքանակ վաճառում կը կատարէր, որպէսզի գիները աւելի չբարձրանան: Դշ. օր 90.000 նափոլէոն ծախուեցաւ, Գշ. օր՝ 120.000 : Սակարանի միջնորդները եւ սեղանաւորները իրենց յաճախորդներուն կը պատուիրեն սպասել մինչեւ որ քաղաքական կացութիւնը պարզուի:

Ինչպէս գիտէք, Պ. Փինէ հակառակ էր ֆրանքի արժեզրկումին: Այժմ ամէնքն ալ անձկութեամբ կը հարցնեն թէ ի՛նչ պիտի ընէ նոր դահլիճը: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ հարկ պիտի ըլլայ տոլարին ներկայ գինը (350 ֆր.) յարմարցնել օրուան պահանջներուն: Ֆրանսա մեծ քանակութեամբ տոլար ունի այժմ շնորհիւ ամերիկեան ապսպրանքներուն եւ Ֆրանսայի ամերիկեան զօրքին եղած վճարումներուն :

Միւս կողմէ, արտածիչները գիտել կուտան թէ տոլարի ներկայ սակով (350 ֆր.) շատ սուղ գին կ'ունենան ֆրանս. արտածումները: Նոյն աղբիւրին համաձայն, արդէն կարգ մը ապրանքներ կը ծախուին Ամերիկայի՝ տոլարը 400 ֆր. հաշուելով, պաշտօնական արտօնութեամբ :

ՍԹԱԼԻՆ Կ'ԸՍԷ...

ՏՐԱՄԱԴԻՐ Է ՏԵՍԱԿՑԵԼՈՒ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՀԵՏ.— ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ ՉԻ ՆԿԱՏԵՐ.— ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Այլեւս աւանդութիւն դարձաւ: Մինչ արեւմտեան պետութեանց վարիչները դղրդալից ճառեր կը խօսին, Սթալին կը գոհանայ «կարճ եւ ազդու» պատասխաններ տալով իրեն ուղղուած հարցումներու :

Ահաւասիկ վերջինը,— Ամերիկեան մեծ օրաթերթին՝ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի դիւանագիտական բաժինին տնօրէնը չորս հարցումներ ուղղուած էր Սպարապետին, Ուաշինկթընի խորհրդ. դեսպանին միջոցաւ: Շաբաթ օր դեսպանը Պ. Զարուբին, տնօրէնին յանձնեց պատասխանները:

Ահաւասիկ հարց - պատասխանին.—

Հարցում.— Նոր Տարուան եւ Մ. Նահանգներու նոր վարչութեան հաստատման նախօրեակին կը պահէ՞ք ձեր այն համոզումը թէ Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները կրնան խաղաղութեամբ ապրիլ գալիք տարիներու ընթացքին :

Պատասխան.— Ես միշտ այն համոզումն ունիմ թէ կարելի չէ անխուսափելի նկատել պատերազմը Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան միջեւ: Մեր երկու երկիրները կրնան խաղաղութեամբ ապրիլ ապագային:

Հ.— Ձեր կարծիքով ո՞ւր կը գտնուին միջազգային ներկայ ձգտեալ վիճակին պատճառները :

Պ.— Ամէն տեղ եւ ամէն բանի մէջ ուր կ'արտայայտուին Խ. Միութեան դէմ սարքուած պաղ պատերազմին յարձակողական արարքները :

Հ.— Համաձա՞յն էք դիւանագիտական բանակցութիւններ կատարելու Այզընհաուըրի նոր վարչութեան ներկայացուցիչներուն հետ , որպէսզի հանդիպում մը կարգադրուի ձեր եւ զօր. Այզընհաուըրի միջեւ, միջազգային ձգտումը թեթեւցնելու համար:

Պ.— Համաձայն եմ այդպիսի առաջարկի մը:

Հ.— Համաձա՞յն էք գործակցելու որեւէ դիւանագիտական նոր ձեռնարկի՝ վերջ տալու համար Քորէայի պատերազմին :

Պ.— Համաձայն եմ գործակցելու վասն զի Խ. Միութեան շահը կը պահանջէ վերջացնել Քորէայի պատերազմը :

╳ Մոսկուայի անթէլը անմիջապէս հաղորդեց այս հարց - պատասխանին, առանց մեծ տպաւորութիւն մը ձգելու: Միջազգային մամուլը այս առթիւ կը յիշեցնէ Սթալինի նախորդ յայտարարութիւնները, բաղդատելով Մոսկուայի խօսքն եւ գործը: Փարիզի կէս - պաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ» , կը թելադրէ որ Անգլիան եւ Ֆրանսան ալ հրաւիրուին, եթէ իսկապէս հանդիպում մը տեղի ունենայ Սթալինի եւ Այզընհաուըրի միջեւ: Պելկրատի թերթերը «նոր ծուղակ մը» կը նկատեն Սթալինի հաւաստիքը: Հռոմի մէջ կ'ըսեն.— « Սպասենք եւ յուսանք»: Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն վերապահ են:

Մինչ այս մինչ այն, Մոսկուայի թերթերը կը շարունակեն ձաղկել Ամերիկացիները, Նացիներէն ալ վայրագ նկատելով զանոնք եւ ծաղրանկարներ տպելով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զօր. Նեկիպ Մ. Նահանգները պիտի այցելէ մօտերս: Պիտի տեսակցի Այզընհաուըրի հետ, դրամական եւ ռազմական օգնութիւն ստանալու համար: Անշուշտ պիտի խօսի նաեւ քաղաքական խնդիրներու մասին:

╳ Եգիպտոսի վարչապետը զօր. Նեկիպ քրիստոնեաներու Ծնունդը շնորհաւորեց անթէլի վրայ, անգլերէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն, ինչ որ նորութիւն մըն է:— 200 միլիոն ոսկիի փոխառութիւն մը պիտի կնքուի, հողային օրէնքին գործադրութեան առթիւ :

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ կարմիր հերոսը, Անտռէ Մարթի, որ ամիսներէ ի վեր կը հետապնդուէր իբրեւ գիծէն շեղած, Դեկտ. 23ին դատուեցաւ իր բջիջին կողմէ : Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ արտաքսել ամբաստանեալը, իբրեւ «հակակուսակցական, որ կը զրպարտէ եւ կը ստէ նման Թրոցքիական ոստիկաններու»: Մարթի ժողովի հրաւիրուած էր երկու անգամ, բայց չէր գացած եւ նամակով մը «կը կրկնէր իր նախատինքները խումբի անդամներուն դէմ եւ կը յանդգնէր պահանջել որ ուրանայ Կեդր. Կոմիտէն»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ հեռ. գործակալութեան Լա Հէյի թղթակիցը, Կ. Պեսարեւ, ձերբակալուեցաւ հոլանտական ոստիկանութեան կողմէ, իբրեւ լրտես: Թղթակիցը, որ 37 տարեկան է, վերջերս յաճախ կը տեսնուէր ստորադաս պաշտօնեաներու հետ, կերուխումներ սարքելով: Շատ կը հետաքրքրուէր երկրին ապահովութեան խնդիրներով: Փորձած էր տեսակցիլ սպաներու հետ: Անձեռնմխելի չըլլալով, պիտի արտաքսուի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ ՄԸ Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն որոշած էր ընկերներ Ռուբէն Տէր Մինասեանի, Լեւոն Շանթի եւ Գասպար Իփէքեանի մեծադիր նկարները պաշտօնապէս զետեղել Դաշնակցութեան Թանգարանին մէջ։ Այս որոշման գործադրութիւնը յանձնած էր Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին ։

Կիրակի օր, 21 Դեկտ., կէսօրէ վերջ հաւատաւորներու բազմութիւն մը շարան շարան կը բարձրանար Անկէնի կայարանէն դէպի Թանգարան, սրբատեղի գացող ուխտաւորներու նման ։

Ժամանակէն առաջ արդէն սենեակները լեցուած էին ու շատեր ստիպուեցան դուրսը մնալ ։ Ի՜նչ փոյթ ցուրտն ու խոնաւութիւնը, ամէնքն ալ գիտէին թէ մեր անհամար հերոսները իրենց կեանքը զոհաբերած են Հայկ. Դատին, թափառելով լեռնէ լեռ։

Ներկայ էն Եւրոպայի Կ. Կ.ի եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի անդամները։ Տիկին Ահարոնեան, Տիկ. Ռուբէն Տէր Մինասեան ու զաւակը, Տիկին Իփէքեան ու աղջիկը, Տիկին Ս. Տէր Դաւթեան, Տիկին Ջաւարեան եւ ուրիշ բազմաթիւ ընկերներ, համակիրներ եւ բարեկամներ ։

Որոշեալ ժամուն կ՚առաջնորդուինք Թանգարանի բաժնին մեծ սրահը։ Երեք վեթերաններու մեծադիր նկարները զետեղուած են սրահին ճակատը, ծածկուած Հայկ. եռագոյնով։

Շրջապատուած ենք հարիւրաւոր հերոսներու նկարներով։ Հոն են Քեռին, Վարդանը, Իշխանը, Անդրանիկը, Ջաւարեանը, Ռոստոմը, Քրիստափորը, Խաժակը, Գէորգ Չաւուշը, Զոհրապը, Խրիմեան Հայրիկը, Ակնունին, Վարդգէսը, Շահրիկեանը, Գարմէնը, Նիկոլը, Արամը, մտաւորականէն մինչեւ գիւղացին ուհայդուկը։Սարսուռ մը կ՚անցնի բոլորին հոգիներէն ներս, կարծես աղօթարան մտած ենք ու այդ հերոսները իրենց աչքերը մեզի յառած, բաներ մը ըսել կ՚ուզեն։ Ամէնքն ալ յուզուած են խորապէս։

Այս խորհրդաւոր լռութեան մէջ, ընկեր Ճանկէօզեան հանդէսին բացումը կը կատարէ յանուն Փարիզի Շրջ. կոմիտէին։ Բացատրելով օրուան իմաստը, հայ ժողովուրդը կը նմանցնէ Իսրայէլի ժողովուրդին։ « Երբ Մովսէս Սինայի անապատին մէջ լեռը բարձրացած էր, իր ժողովուրդը օտարէն շլանալով սկսաւ կուռքեր շինել եւ պաշտել, բայց երբ Մովսէս իջաւ լեռնէն, ժողովուրդը փշրեց այդ կուռքերը։ Այդպէս եղաւ նաեւ Հայաստանի համար։ Երբ հայ ժողովուրդի խսկական պաշտպան Դաշնակցութիւնը հեռացաւ, ժողովուրդը սկսաւ օտար կուռքերու երկրպագել։ Երբ ան կրկին տէրը դնէ իր երկրի սրբազան հողին վրայ, ժողովուրդը իր ձեռքով իսկ պիտի փշրէ օտարին լուծը»։

Ապա իրենց անուններով ողեկոչեց օրուան հերոսները, Ռուբէն Տէր Մինասեան... Գասպար Իփէքեան, Լեւոն Շանթ..., մինչ ընկեր Կ. Յակոբեան երկիւղածութեամբ կը վերցնէր եռագոյն շղարշները նկարներու վրայէն։ Շատերը կ՚արտասուէին ։

Ահա Ռուբէնը, այդ լեռներու սպիտակահեր հերոսը իր խորհրդաւոր և անմեղունակնայուածքով։ Եւ շարժանկարի արագութեամբ կը պատկերանայ մեր աչքերուն առջեւ ամբողջ Հայաստանը, իր լեռներով, ձորերով ու հայդուկներով ։

Ահա Գասպար Իփէքեանը ժպտուն, մեր ամէնուն Գասպարը, իր կեանքի ելեւէջներով,— դրագէտը ու «Համազգային»ը ։

Լեւոն Շանթ, գրագէտ - մանկավարժը, որուն ակնոցի ապակիներուն մէջ կը ցոլանան կարծես, իր դասագիրքերու դէզերը, թատերգութիւնները ու Պէյրութի Ճեմարանը ։

Խօսք կը տրուի Եւրոպայի Կ. Կ.ի ներկայացուցիչ ընկեր Շ. Միսաքեանին։

— Երեք անփոխարինելի կորուստներ ունեցանք շատ կարճ ժամանակի մը մէջ,— Ռուբէն, Լ. Շանթ, Գ. Իփէքեան։ Երեք տարբեր խառնուածքներ որոնք թանկագին վաստակ մը ձգեցին իրենց ինքուրոյն տաղանդով, յարատեւ աշխատանքով եւ անսահման զոհողութեամբ։ Ո՞ր մէկուն ասպարէզ կը պակսէր, փայլուն դիրքեր դրացերու համար։ Անոնք նախընտրեցին կրակի նետուիլ, ի խնդիր ժողովուրդի ազատագրութեան ։ Երեքն ալ գործեցին բազմակողմանի ճակատի մը վրայ, մինչեւ օրհասական ժամը ։

Բանախօսը ամփոփ գիծերով ներկայացուց իւրաքանչիւրին հիմնական արժանիքները եւ ստեղծագործութիւնները։ Ապա ոգեկոչելով Գէորգ Չաւուշի պատմական խօսքը,— «արժէ ծառայել այս ժողովուրդին», եզրակացուց.

— Այս երեք դէմքերը եւ այն հարիւրաւորները որոնք արցունք կը բերեն ձեր աչքերէն, մեզի կը թելադրեն ծառայել, ծառայել նոյն խանդավառութեամբ եւ հաւատքով։

Այս ուխտին մէջ Դաշնակցութիւնը այն ուժն է որ չի գիտեր կէս ճամբան մնալ, ուր որ ալ դտնուի ։

Թանգարանին վարիչը, ընկեր Գերասիմ Բալայեան, իր կարգին խօսք առնելով ըսաւ.— «Սիրելի հայրենակիցներ, դուք եկած էք այսօր ներկայ գտնուելու մեր երեք վեթերաններու նկարներու զետեղման արարողութեան, սակայն նայեցէք ձեր շուրջը։ Դուք պաշարուած էք ուրիշ հարիւրաւոր նկարներով որոնց իւրաքանչիւրը ունի իր պատմութիւնը։ Շատերուն գերեզմանն իսկ անյայտ է ։ Անոնք «Անձինք նուիրեալք»ներն են այս մեծ կազմակերպութեան, հայ ժողովուրդին եւ հայրենիքին։ Յարգելու համար անոնց յիշատակը միաբերան երգենք Մեր հայրենիք ։ Ներկաները միաբերան կը թնդացնեն երգը ։ «Ամենայն տեղը մահը մի է...»։

Ներկաները հրաւիրուեցան սարքել թանգարանին մառանին մէջ։ Ցետոյ խումբ խումբ այցելեցին բոլոր սենեակները, իրենց աչքերով տեսած հերոսներու նկարները, զանազան առարկաուն տարուան յիշատակներու ։

Ինչեր չկան այս շէնքին մէջ։ Ներշնչումի եւ կական վանք մը, Պանթէոն մը աւելի քան վաթսուն տարուա յիշատակներուն։

Ինչեր չկան այս շէնքին մէջ։ Ներշնչումի եւ խանդավառութեան աղբիւրնե՞ր կը պակսին հոն։ Հայաստանի ո՞ր շրջանի Հայը չի կրնար գտնել իր երկրի թարմ յիշատակը, իր ճանչցած հերոսը եւ անոր ապրումները։ Երկիւղածութեամբ կը հետեւինք առաջնորդին՝ ընկեր Գ. Բալայեանի, որ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ այցելուներուն։

Ահա խաչէրը որով Անդրանիկ եւ Գէորգ Չաւուշ սպաննեցին Խալիլ պէկը ։ Ահա Բարկէն Սիւնիի ժամացոյցի շղթան։ Վասպուրականի հերոսամարտի հրամանատարին համազգեստը ։ Անդրանիկի գրպանի սարճանակը։ Ակնունիի ճերմակ փողկապները ։ Պետրոս Սէրէմճեանի զինուորական գլխարկը եւ ուսնոցները։ Քեռիի հեռադիտակը, Իշխանի դիտակը զոր Ամերիկայի կոմիտէն իրեն նուէր ղրկած էր Վան ։

Ահա յիսուն տարի առաջ Ակնունիի նախագահութեամբ կազմուած Ուս. Միութեան պատմական դրօշը (Ժընեւ)։ Սուլթան Համիտ արգիլել կուտայ իրենց մէկ հաւաքոյթը իր դեսպաններու միջոցաւ, սակայն Դաշնակցութեան դիմումներուն վրայ Փիէռ Քիյեառի, Ժան Ժօռէսի եւ ուրիշներու ազդու միջամտութեամբ զուիցերիական կառավարութիւնը կ՚արտօնէ հաւաքոյթը եւ հազարէ աւելի Զուիցերիացիներու մասնակցութեամբ թափօր մը կը կազմեն հայ ուսանողները Ժընեւի գլխաւոր պողոտաներուն վրայ, ի նպաստ Հայկ. Դատին։

Ահա, Դաշնակցութեան հիմնադիրներու սեղանի համեստ սպասները։ Իզմիրի բանտին մէջ 101 տարուան դատապարտուած Դաշնակցական Զօլաքեանի յուլունքներով գործած քսակը։ Նիկոլ Դումանի ծխախոտի տուփը։ Սամաթիոյ դէպքին առթիւ հայկական տուներու արիւնոտ եւ դնդակներէ ճեղքուած վարագոյրները։ Մշոյ բամպակը զոր բերած է Ջաւարեան։Նաեւ իր գլխարկը,պայուսակը եւ կօշիկները որոնցմով Սասունի եւ Տարօնի լեռները կը բարձրանար։ Ահարոնեանի գրիչը որով ստորագրեց Սեւրի դաշնագիրը, եւն. եւն. ։

Ո՞ր մէկը յիշել այն բազմաթիւ առարկաներէն, դրօշներէն, զէնքերէն, կնիքներէն որոնց իւրաքանչիւրը իր պատմութիւնն ունի։

Այցելութիւնները վերջացած են։ Ներկաները կը հիւրասիրուին թէյով, կարկանդակով ու պտուղներով ։ Ուշ գիշերին կը հեռանանք այդ սրբավայրէն խոր տպաւորութեամբ ։

Այս առթիւ շատեր բերին պատմական առարկաներ, ուրիշներ ալ նիւթական նուէրներ։

Ցանկալի էր որ մանաւորապէս նոր սերունդը աւելի յաճախ այցելէր Թանգարան, ներշնչուելու համար հերոսներով եւ անոնց թանկագին յիշատակներով ։

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն երբ ունենայ իր սեփական տունը Փարիզի մէջ, Թանգարանն ալ այնտեղ պիտի փոխադրուի, որով աւելի պիտի դիւրանան այցելութիւնները ։

Գ. ԳԱՐԳԵՐ

Հնագրութեան մեծ վարպետը

ԽՄԲ.— Ամփոփուած « Էջմիածին» ամսագրի 1952 Յուլիսի թիւէն։ Լման խորագիրն է— «Գարեգին կաթողիկոս Յովսէփեան իբրեւ հայ հնագրութեան մեծ վարպետ».—

Վշտով լսեցի Գարեգին կաթողիկոս Յովսէփեանի մահը։ Հանգուցեալը մէկն էր աւագ սերունդի այն հայագէտներէն որ այնքան մեծ գործ կատարած է հայ մատենագրութեան եւ մանրանկարչութեան ասպարէզին մէջ։

Առաջին անձը որ հայ հնագրութեան համար նիւթ մատակարարած է բազմավաստակ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանն է։ Իր չորս ստուար տեղեկագրութիւններու մէջ («Շիրակ» տպ. Վենետիկ, 1881, « Սիսուան », տպ. Վենետիկ, 1885, «Այրարատ», տպ. Վենետիկ, 1890, « Սիսական », տպ. Վենետիկ 1893), հաւաքած է անբաւ նիւթ գրչագիրներու զանազան նմանատիպ հաւաքածոներ յիշատակարաններու արտագրութիւն, արձանագրութիւններու լուսատիպ նմոյշներ եւն., հինէն մինչեւ նորագոյն շրջանը։ Բայց Ալիշան այս նիւթերու սովորական հաւաքումէն անդին չէ անցած, չէ կազմած որեւէ գիտական աշխատանք հայ գրչութեան եւ գրի պատմութեան մասին։

Այս կարգի նիւթերու հաւաքման մէջ մասնաւոր աշխատանք ունի նաեւ Վիէննայի Մխիթարեաններու միաբան Հ. Յակոբոս Տաշեան որ «Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վիէննա» աշխատութեան վերջին մասին մէջ (տպ. Վիէննա, 1895) եօթը էջ տախտակներով (հինգը լուսատիպ եւ երկուքը գունատիպ) կուտայ նոյն վանքի ձեռագիրներէն նմոյշներ ։

Հ. Տաշեան հրատարակած է նաեւ առանձին աշխատութիւն մը «Ակնարկ մը հայ հնագրութեան վրայ» (տպ. Վիէննա, 1898), որ թէեւ համառօտ բայց կուտայ բաւարար տեղեկութիւն հայ գրչութեան արուեստի մասին։ Ան ուսումնասիրած է Ե. դարէն մինչեւ նորագոյն թուականները հայ գրի պատմութիւնը, կուտայ բոլոր տեսակի տառերու նմոյշները, կը ճշդէ անոնց անուանակոչութիւնը (Մեսրոպեան կամ գլխագիր երկաթագիր, միջին Մեսրոպեան կամ անկիւնաւոր երկաթագիր, անցման երկաթագիր, բոլորագիր, նոտրագիր եւ շեղագիր), կ՚որոշէ ամէն տեսակի գործածութեան ժամանակը եւ անոնց զարգացման պատմութիւնը։

Հայոց գիրերու պատմութեան մասին մասնաւոր աշխատութիւն ունի նաեւ տողերս գրողը, որ մաս առ մաս տպուած է Վիէննայի «Հանդէս Ամսօրեայ» ուսումնաթերթին մէջ 1909էն սկսեալ եւ արտատպուած մասնաւոր հատորով «Հայոց գրերը» վերնագրով Վիէննա, 1928ին։ Աշխատութեան մէջ կը խօսուի Հայոց գործածած կամ իբրեւ թէ գործածած բոլոր տեսակի գիրերու մասին (Հաթեան գիրեր, Խալդեան բեւեռագրեր, Նշանագրեր, Դանիէլեան գրեր, պարսիկ, յոյն եւ ասորի գրեր, եւ վերջապէս Մեսրոպեան գրեր։ Այս վերջինի ուսումնասիրութեան նուիրուած էջերը մեծագոյնմասն են եւ տրուած է իւրաքանչիւր հայերէն տառի պատմութիւնը Ե. դարէն մինչեւ արդի բարբառները ։

Նոր թուականներուն, հայկական հնագրութեան մասնաւոր դասընթացք կազմած է պրոֆ. Ա. Գ. Աբրահամեան «Հայկական պալէոկրաֆիա խորագրով աշխատութիւնը, լոյս տեսած 1948ին։

Հնագրութեան համար արժէքաւոր է նաեւ Կ. Ղաֆադարեանի «Հայկական գրի սկզբնական տեսակները» խորագրով աշխատութիւնը, լոյս տեսած 1944ին։

Հայ հնագրութեան պատմութիւնը ուսումնասիրելու համար ամէն տեսակի նմոյշներու լաւագոյն հաւաքածոն կազմած է Գարեգին Վ. Յովսէփեան։ Իր աշխատութիւնը որ կը կրէ «Քարտէզ հայ հնագրութեան» խորագիրը տպուած է Էջմիածնի «Շողակաթ» ժողովածուի առաջին հատորին մէջ (տպ. Վաղարշապատ, 1913) եւ կը բռնէ ժողովածուի ամբողջ երկրորդ կէսը, 171էն 220 եւ ապա նկարներու տախտակները, 90 էջ ։

Յառաջաբանին մէջ հեղինակը կ՚ըսէ թէ վաղուց էր այդպիսի աշխատութեան ձեռնարկել, որովհետեւ դեռ յայտնի չէին մեզի Վենետիկի շուրջ 3000 ձեռագիրներու ցուցակը, Նոր Ջուղայի շուրջ 250 ձեռագրերու ցուցակը եւ նման ուրիշ մանր հաւաքածոներու ցուցակներ։ Գարեգին վարդապետ Յովսէփեան իր աշխատութիւնը կազմած է գլխաւորապէս Էջմիածնի ձեռագրերու, մասամբ նաեւ Երուսաղեմի ձեռագրերու հետազօտութեամբ։ Բայց այն ատեն, երբ Գարեգին վարդապետ կը կազմէր այս աշխատութիւնը, Էջմիածնի մատենադարանն ունէր միայն 4000 ձեռագիր, մինչդեռ այժմ այդ թիւը հասած է 10.000ի։ Նոյնիսկ Վիէննայի Մխիթարեաններու վանքը,որու ձեռագրերու կատարեալ ցուցակը կազմած է Հ. Յակոբոս Տաշեան, այն ատեն ունէր միայն 500 ձեռագիր, իսկ այժմ հազարէ աւելի ։ Կը պակսի նաեւ արձանագրութիւններու ամբողջական ժողովածուն, մանաւանդ որ նոյնիսկ տպագրութեամբ մեզ ծանօթ արձանագրութիւններէն շատերը լուսատիպ նմանահանութեամբ չեն եւ եթէ նոյնիսկ բովանդակութեամբ ճիշդ են, սակայն եւ այնպէս տառերու հնագրական ձեւերը պահուած չեն ։

Թէեւ Գարեգին վարդապետ իր խօսքերով կ՚ուզէ իջեցնել իր աշխատութեան արժէքը, սակայն լաւագոյնն է մինչեւ այսօր հրատարակուած բոլոր ժողովածուներուն մէջ։ Նոր գտնուած ձեռագիրները մեծ մասամբ նոր ժամանակի գործեր են եւ հայ հնագրութեան պատմութեան համար մասնաւոր բան մը չեն կրնար աւելցնել ։

Այսպէսով առանց նկատի առնելու Գարեգին վարդապետի համեստ «թերացնահատութիւնը» կրնանք պատշաճ կերպով արժեւորել իր աշխատանքը։

Գարեգին վարդապետի բուն նպատակը «Գրչութեան արուեստի» նմոյշները տալն էր, բայց որով-

Հետեւ Ե. դարէն մինչեւ Թ. դարը գրուած ձեռագիր հասած չէ մեզի, ուստի այդ թերին լրացնելու նպատակով հնագոյն շրջանի համար կը հիմնուի միայն արձանագրութիւններու վրայ: Փակագծի մէջ հոս կրնանք յիշել Սանասարեան վարժարանի թիւ 1 ձեռագիրը, որ թէեւ գրուած է ՆԼԵ (986), բայց կրկնագիր ըլլալով, կրկնագիր մասերը մեր կարծիքով Ե. դարէն են (այս մասին խօսած ենք մեր «Հայկականք»ի վերջին թիւին մէջ, որ կը տպագրուի հայկական գիտութեանց ակադեմիայի տեղեկագրին մէջ:

Գարեգին վարդապետի մէջ բերած նմոյշները ընդամէնը 143 հատ են: Առաջինն է Երուսաղէմի Ջիթենեանց լերան խճանկար (մոզայիք) արձանագրութիւնը Զ. Է. դարերու գործ: Երկրորդն է Տեկորի տաճարի արեւմտեան դրան ճակատի արձանագրութիւնը Է. դարէն ? (Տեկորի տաճարը, որ ըստ Թորամանեանի քննութեան վերակառուցուած է հին հեթանոսական մեհեանէն, այժմ երկրաշարժէն փլած, բայց անոր արձանագրութիւնները նախապէս լուսանկարուած էին). շատեր կը համարեն Ե. դարէն: Երրորդն է Ս. Հռիփսիմէի տաճարի արձանագրութիւնը 618ին: Չորրորդն է Անիի միջնաբերդի եկեղեցիի արձանագրութիւնը 722ին: Հինգերորդն է Թալինի արձանագրութիւնը Է. դարու առաջին կիսուն: Վեցերորդն է Մրենի արձանագրութիւնը 630ական թուականներուն: Եօթերորդ եւ ութերորդ են Մաստարայի արձանագրութիւնները Է. դարու երկրորդ քառորդէն: Իններորդ եւ Արուճի արձանագրութիւնը 668 թուականին:

10րդն է Արտաւազդ Կամսարականիշիրմի արձանագրութիւնը Ը. դարու Ա. քառորդէն: ԺԱ. Ուխտատուր Վանականի արձանագրութիւնը 783ին: ԺԲ. Արուճի արձանագրութիւնը 867ին: Թ. դարէն կը սկսին հայերէն ձեռագրերը որոնց հնագոյնն է Լազարեան Ճեմարանի Աւետարանը 885ին: Հեղինակը կրնար այստեղէն սկսեալ վերցնել բուն ձեռագիրներու յիշատակարանները, բայց ան այդպէս չըներ: Կը շարունակէ դնել արձանագրութիւններու նմոյշները մինչեւ թիւ 31, ուրկէ վերջ թիւ 32ը Էջմիածնի մատենադարանի հնագոյն ձեռագրի նմոյշն է Ը—Ժ դարերէն: Կը շարունակուին նմոյշները զանազան ձեռագիրներէն հանելով թիւ 143, որ ԺԸ. դարու սկիզբի գործ կը համարուի:

Այսպէս կը վերջանայ հեղինակի մէջ բերած նմոյշներու հաւաքածոն: Այդ բոլորի ուսումնասիրութիւնը կը խոստանայ կատարել հեղինակը յառաջաբանի մէջ եւ հրատարակել «Շողակաթ»ի երկրորդ հատորին մէջ: Բայց այդ հատորը հրատարակուած չէ եւ հետեւաբար հեղինակի աշխատութիւնն ալ կը մնայ անտիպ: Եթէ հեղինակը այդ աշխատութիւնը արդէն կատարած է, ցանկալի էր որ հրատարակուէր:

Հեղինակի այս աշխատութիւնը արտատպուած է առանձին գիրքով որու վերնագիրն է — «Գրչութեան արուեստը հին Հայոց մէջ» Էջմիածին 1913:

Այս նկատումներով կրնանք համարձակ հեղինակը կոչել հայ հնագրութեան մեծ վարպետ:

ՊՐՈՖ. ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆ

Թրքապատում

Թուրքիոյ վարչապետը, Ադնան Մէնտէրէս, ճառ մը խօսելով Պոլսի մէջ, «Ոսկեդար» կոչեց ներկայ շրջանը.

— «Բոլորդ գիտէք որ այս երկրին մէջ երկար տարիներ մեռելային լռութիւն մը տիրեց: Անձայն եւ անշշուկ ապրեցանք այն մտավախութեամբ թէ արդեօք կեդրոնէն ի՞նչ հրաման պիտի ելլէ, ի՞նչ նոր փորձանք պիտի գայ: Մինչդեռ հիմա անվախ կը խօսինք եւ մեր պահանջները կը ներկայացնենք: Ահա հոս է մեր կուսակցութեան մեծ ուժը, ինչ որ անօրինակ խոյանք մը պարգեւած է Թուրքիոյ: Այսօր այլեւս գոյութիւն չունի կեդրոնէն հրամանի սպասող ազգ մը: Այսօր ամէն մարզի մէջ ինքնաբերաբար ջանքեր թափող, գործարաններ եւ աշխատատեղիներ հիմնելու համար աշխատող եռանդուն հայրենակիցներ կան: Երէկի եւ այսօրուան այս բաղդատութեան հետեւանքով կ'ըմբռնենք թէ ինչքան մեծ ու թանկագին գաղափարական մըն է ազատութիւնը»:

Վարչապետը յետոյ շեշտեց թէ անտառային նոր օրէնքը կոչուած է մեծապէս սատարել երկրին ազգ. տնտեսութեան ծաղկումին եւ ըսաւ.

— Դեռ նոր է որ ձեռք կ'առնենք այս խնդիրը: Երկար տարիներէ ի վեր երեսի վրայ մնացած երկրի մը մէջ անհնար էր բոլոր գործերուն միանգամայն ձեռք նետել: Միւս կողմէ ալ դէմ յանդիման կը գտնուէինք ոչ թէ ընդդիմադիր, այլ թշնամական խմբակի մը որ անընդհատ կը խարանէր մեզի: Չեմ հասկնար թէ ինչ տեսակ ընդդիմադիր են անոնք որ երկուքուկէս տարիէ ի վեր այս երկրին մէջ կատարուած հազարաւոր գործերէն մէկուն անգամ լաւ է չեն ըսեր, չեն կրնար ըսել: Միայն սա գիտեմ որ հայրենակիցին թշնամութիւնը հայրենակցին դէմ, թշնամութիւններուն ամենադէշն է: Քիչ առաջ հանրօգուտ շինութեանց գործավարը թուանշաններով պարզեց Դեմոկրատ իշխանութեան գործերը: Վստահ եմ որ պատմութիւնը իբրեւ «ոսկեդար» պիտի արձանագրէ Դեմոկրատ կուսակցութեան շրջանը:

— «Այսօր մեր ներածումը արտածումէն աւելի է: Բայց մեր արտածումը այնքան մեծ համեմատութեամբ կ'աւելնայ որ դիւրաւ պիտի գէ անցնի ներածումը. այն ատեն ոսկի ու «տոլլար» պիտի կուտակուի: Միթէ պիտի պահե՞նք զանոնք: Ոչ: Դարձեալ պիտի ծախսենք երկիրը բարեզարգացնելու համար: Ոսկի առնելէ նախամեծար է ոսկի ածող հաւ ծախու առնել:

Այսօր մեր յաղթապանծ բանակին մէկ միլիառ 700 միլիոն ոսկի կը ծախսենք: Մեր արտաքին ապահովութիւնը աննախընթացօրէն զօրաւոր է: Այսօր անարգ նախայարձակի մը դէմ առանձին չենք: Այսօր աշխարհ մեզի հետ է: Արդեօք սխա՞լ մը գործեցինք ասիկա գլուխ հանելով: Կը յիշէք այն խօսքերը թէ 9 — 10 զօրաբաժին պիտի երթայ Ատլանտեանի ուխտին, Քորէայի մէջ Եէմէնի նոր պատերազմ մը բացուեցաւ: Քորէայի որոշումը միաձայնաբար ապահովութիւն հաստատելու միակ միջոցն էր:

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼՆԵՐՈՒ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՅՕԴ. ԻԲ.— Վարչական ժողովը Առաջնորդին հետ համաձայն, իրաւունք ունի պաշտօնի կոչելու կամ պաշտօնանկ ընելու հոգեւորականները կամ ընդունելու անոնց հրաժարականը:

Այս հոգեւորականները կրնան դիմել վերաքննութեան ներկայացուցիչներու ժողովին, որ վերջնական որոշումը կուտայ այս մասին:

Նոր քահանայ ձեռնադրելու առաջարկը պէտք է ներկայացուի վարչական ժողովին կողմէ Առաջնորդ հօր, որ այս մասին կուտայ վերջնական որոշումը:

ՅՕԴ. ԻԳ.— Երբ վարչական ժողովը, հրաժարման, մահուան կամ այլ պատճառներով կը կորսնցնէ իր անդամներէն մէկը, ներկայացուցիչներու ժողովին դիմում կ'ըլլայ անոր տեղը ուրիշ նշանակելու համար:

ՅՕԴ. ԻԴ.— Ներկայ կանոնագրին մէջ ամէն փոփոխութիւն պէտք է առաջարկուի ներկայացուցիչներու արտակարգ ժողովին, վարչ. ժողովին կողմէ կամ պէտք է պահանջուի գրաւոր կերպով ստորագրուած ներկայացուցիչներու ժողովի անդամներու երկու երրորդին կողմէ:

Կանոնագրի ամէն փոփոխութիւն վերջնական ըլլալու համար անհրաժեշտ է որ քուէարկուի ներկայացուցիչներու արտակարգ ժողովին ներկայ եղող անդամներուն երկու երրորդին մեծամասնութեամբ:

ԻԵ.— Ընկերակցութեան լուծման պարագային, անոր սեփականութիւնը եղող ինչքերուն, շարժուն եւ անշարժ ստացուածքներուն յատկացումը կ'որոշուի ներկայացուցիչներու ժողովի կողմէ, համաձայն 9 Դեկտ. 1905ի օրէնքին տրամադրութիւններուն:

ԻԶ.— Ներքին կանոնագիր մը, զոր կը հաստատէ վարչական ժողովը եւ կը վաւերացնէ ներկայացուցիչներու ժողովը, պիտի որոշէ ներկայ կանոնագրին կիրարկութեան պայմանները, համաձայն վերը հաստատուած կանոններուն:

(6 եւ վերջ)

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Կինս առաջ գիշերը գրեթէ չէր կրնար քնանալ: Ամէն աղմուկ լսելուն կը կարծէր թէ գող եկեր է տունը:

Բ.— Բայց պէտք էր իրեն բացատրէիր թէ գողը առանց աղմուկի կուգայ:

Ա.— Բացատրեցի, եւ հիմա ամէն անգամ որ աղմուկ չլսէ, կը կարծէ թէ գող եկեր է, եւ բնաւ չի կրնար քնանալ...

×

ԴԱՏԱՒՈՐ.— Կողոպուտը առանձի՞ն կատարեցիր թէ մեղսակից ալ ունէիր:

ԳՈՂԸ.— Ոչ, տէր դատաւոր, առանձին գործեցի: Պէտք է գիտնաք որ այսօրուան մարդիկը շատ անպատիւ եւ անվստահելի են...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԲ.— ԷԳ ԿԱՏՈՒՆ

Միշըլին գնաց Պորտօ, ետքը՝ Պայոն եւ Պիարից: Հոն, սահմանին մօտերը բանակած էր էս-էսներու հրասայլային մէկ զօրամասը, որ հաւանաբար գործողութեան մը կը պատրաստուէր: Օդանաւային զօրամասեր կը համախմբուէին Պորտոյի մէջ: Այս զօրամասերէն սպաներ կը տեսնուէին Պիարիցի «Քաֆէ տը Փարի»ին մէջ: Կատուն կ'արձանագրէ ասիկա իր օրագրին մէջ.—

«Պոշ» սպայ մը մօտեցաւ ինծի եւ ըսաւ.

— «Կրնա՞մ ձեր սեղանը նստիլ, տիկին: Կ'ուզէի կարգ մը տեղեկութիւններ քաղել քաղաքին մասին:

—«Այո, պատասխանեցի: Իրապէս ես ալ կ'ուզէի բան մը հարցնել ձեզի:

— «Սկսեցէք.

— «Դուք կը կրէք «Լուֆթվաֆէ»ի համազգեստը, բայց օդաչուի մը երեւոյթը չունիք: Չեմ ճանչնար ձեր նշանները...

— «Ես այն եմ, ինչ որ դուք Ֆրանսայի մէջ մատակարար մարմնի գնդապետ պիտի կոչէիք: Այդ է իմ պաշտօնս օդանաւային ուժերու մէջ: Ես եմ Պորտոյի շրջանին մէջ «Լուֆթվաֆէ»ի բոլոր պարենաւորումներուն պատասխանատուն»:

Շամփանիա խմեցին, նախ ճաշարանը, ետքը ուրիշ տեղ: Օրագրին մէջ գրած է.— «Ուշադրութիւն կը դարձնէի, որ գլուխս արթուն պահեմ: Այլապէս պիտի չկրնայի ինքզինքս կառավարել»:

Հետագային, ի վիճակի էր Արմանին տեղեկացնելու, թէ Գերմանները կը պատրաստուէին յառաջանալ Սպանիոյ վրայով: Այսուհանդերձ, Միշըլին մնաց այդ շրջանին մէջ եւ հետախուզեց գերմանական պատրաստութիւնները:

Տեսնելով որ դանդաղելու վրայ էին, Միշըլին ինք էր որ առաջին անգամ փոխանցեց այն նշանակալից լուրը, թէ գերմանացիները հրաժարած էին Ճիպրալթարի վրայ յարձակելու իրենց ծրագրէն:

Երբ դարձեալ Արմանին մօտ վերադարձաւ, խենթի պէս երջանիկ էր:

«Ինչպէս կը սիրեմ Արմանը: Կը կոչեմ զայն «mon petit Toto» (անուշիկ Թոթոս) կը բացականչեմ — «Général, à vos ordres» (Զօրավար, ձեր հրամանին տակ եմ): Գիրկընդխառնուեցանք, ցատկռտեցինք ու պարեցինք պանդոկի սենեակին մէջ, այդ տեղեկութեան առթիւ: Ամբողջ աշխարհն ու յաղթանակը աշխարհի մէջ կարծես այդ պահուն մեր ձեռքերուն մէջ էր: Կեանքը անոր հետ՝ օդին մէջ թռչելու պէս բան մըն էր: Չէի գիտեր, թէ օրին մէկը ինչ պիտի կատարէի անոր հրամաններով, բայց անսահման հաւատք ունէի անոր հանդէպ»:

Գնդապետ Աշար ունէր իր խումբը, որ կը գործէր Ֆրանսայի մէջ եւ Էգ Կատուն ալ կը գործէր անոնց հետ: Այդ առաջին շրջանին հսկայական յաջողութիւն էին ունեցած, ինչպէս հետագային գնդապետ Աշար հաստատեց դատարանին առջեւ: Բրիտանական Գաղտնի Սպասարկութեան մօտ, ուր խումբը ծանօթ էր «Վալէնթի» անունով, Աշարի գործակալները մեծապէս յարգուած էին:

Խումբին ամէնէն կարեւոր անդամներուն անունները, ինչպէս նաեւ անոնց կեղծ անունները ցուցակագրուած էին բրիտանական թղթածրարներու մէջ — իրողութիւն մը, որ հետագային այնքան կարեւոր նկատուեցաւ: Բրիտանացիները ամէն բան գիտէին գնդապետ Ռոման Չերնիաւսքիի՝ այլ անունով Արմանի, Միշըլինի՝ այլ անուամբ «Էգ Կատու»ի եւ միւս ստորերկրեայ աշխատողներու մասին, որոնց հետ էր նաեւ ազնուապետական Փիէր տը Վոմըքուրը:

Այս ժամանակաշրջանին, խումբը, Բրիտանացիներուն հետ միասին որոշեց այն կէտերը, ուր պիտի նետուէին՝ օդի միջոցով Դիմադրական Ճակատին յանձնելի զէնքերը: Կարգադրուեցան նաեւ ծովային ճամբով յանձնումները, ծովեզերեայ կէտերու վրայ: Խումբը մարդիկ կը մտցնէր սպանիական սահմանէն եւ Զուիցերիայէն ներս, կը պահէր գերմանական արգելարաններէ փախստականները եւ ընդհանրապէս կը խաղար մեծվտանգներով լեցուն խաղ մը, յանուն Հայրենիքի:

Օր մը, Արման ու Էգ Կատուն նկատեցին, թէ պէտք ունին մէկու մը, փոքր գործերու համար,— սրճարաններն ու ճաշարանները յաճախել, Գերմաններէն օգնութիւն ստանալ, կամ, քաղել ամէն կարգի տեղեկութիւն, զոր կարելի է ստանալ այս մեթոտներով:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՔԻՆԿԸՐ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ տրուելիք հատուցումներու խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ արաբ. երկիրները : Արեւմտեան Գերմանիա ծանուցագիր մը ուղղելով Եգիպտոսի, կ'ըսէ թէ Իսրայէլի հետ պայմանագիրը կնքուեցաւ այնպիսի պարագաներու մէջ որոնք կախում չունին Գերմանիայէն եւ թէ իրենք պատրաստ են Ազգաժողովին յանձնելու պայմանագիրը եւ թէ ՄԱԿը կրնայ բաժին մը հանել Պաղեստինի տարագիրներուն : Եթէ Ազգաժողովը որոշէ որ հատուցումը Իսրայէլի վճարուի, այն ատեն Գերմանիա պատրաստ է պայմանագիր մը կնքել արաբ. երկիրներուն հետ, մեծ գործարաններ հիմնելու համար գերման դրամագլուխով : Այս գումարները պիտի վերադարձուին շնորհիւ արտադրութեան յաւելման : Գերմանիա կ'ուզէ ամրապնդել իր յարաբերութիւնները արաբ. երկիրներու հետ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ներգաղթի նոր օրէնքին գործադրութեան առթիւ, Դեկտ. 24ին Ֆրանս. «Լիպէռթէ» նաւուն 974 նաւաստիներէն 272ին արգիլուեցաւ ցամաք ելլել Նիւ Եորքի մէջ, որովհետեւ մերժած էին պատասխանել հարցումներուն : Օրէնքը մեծ դժգոհութիւն կը պատճառէ բոլոր երկիրներուն մէջ եւ շատեր կ'ուզեն փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել, մանաւանդ որ շատ կը դժուարանայ ներգաղթը : Ամերիկացիները իրենք ալ գոհ չեն եւ կը կարծուի թէ օրէնքը պիտի վերաքննուի, երբ Արգլնհաուըր գործի ձեռնարկէ յունուարին :

ԱՐԱԲ - ԱՍԻԱԿԱՆ 12 երկիրներու ժողովը վերջացաւ Գահիրէի մէջ : Կը մասնակցէին Լիբանանի, Արաբիոյ, Սուրիոյ, Իրաքի, Եմէնի, Յորդանանի, Հնդկաստանի, Փաքիստանի, Ինդոնեզիոյ, Աֆղանիստանի, Եթովպիոյ դեսպանները եւ Եգիպտոսի արտ. նախարարը որ «պատմական» կոչեց ժողովը : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներն էին Ֆրանսայի դիրքը Հիւս. Ափրիկէի մէջ, Պաղեստինի խնդիրը եւ Գերմանիոյ հատուցումը Իսրայէլի : Որոշուեցաւ խնդրել կառավարութիւններէն որ բողոքեն Ֆրանսայի եւ պահանջեն անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել Մարոքի եւ Թունուզի խնդիրները կարգադրելու համար համաձայն Ազգաժողովի դաշինքին : Եթէ գոհացում չստանան, ձեռնարկներ պիտի կատարեն Ֆրանսայի դէմ :

«ՇԱՄՓՈԼԻՈՆ» ՇՈԳԵՆԱՒԻՆ զոհերուն պաշտօնական թիւն է չորս ճամբորդ, 12 նաւաստի, ուրեմն 16 հոգի : — Երեք Ֆրանսացիներ կը մնան նաւուն մէջ, որպէսզի աւարի չտրուի :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

30 Դեկտ. Երեքշաբթի օրը ժամը 2ին, Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Բացման խօսք Շրջ. վարչութեան կողմէ :

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 3ԻՆ :

«Կաղանդ Պապա», տօնածառ : Մանկական զաւեշտներ, նուագ, պար եւն. :

Կ'երգէ սիրուած երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ :

Մուտքը ազատ է մանուկներու : Նախընթրիքի բաշխում :

Լիոնի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Cours Lafayette, 8 Passage Coste, երիտասարդ քրիստոնէական միութեան սրահը : Կաղանդ պապան երախաներուն պիտի բաժնէ նուէրներ, Նոր տարւոյ ծառի շուրջ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ .— Աղեքսանդրիոյ մէջ հանգուցեալ Պ. Յովսէփ Գրասէրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Անգլիայէն Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Ժամկոչեան 3000 Ֆր. կը նուիրեն որուն 2 հազար Ֆր.ը Հայ Կարմիր Խաչին եւ 1000 Ֆր.ը եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնին :

Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկ. Բարսեղ Տամլամաեան կը նուիրեն հազար Ֆր. Հայ Կարմիր Խաչին եւ 500 Ֆր. եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնին :

Այս գումարները ստանալու համար դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը :

× Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան 1500 Ֆր. կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի Անտիլիի ծերանոցին, Պ. Կարապետ Փաթթուկեանի մահուան առթիւ : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի (Հայ Մարզական Միութեան) տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր կիրակի ժամը 15—24, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ (5 Place St. Augustin) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Rico's Créol Band (Tropical) հռչակաւոր նուագախումբը :

Թառ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ :

Զանազան անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ : Տոմսերու գինը՝ 300 ֆրանք :

Շաբաթ 27 Դեկտ. ժամը 17.30ին
Salle Gaveau, 45 rue la Boëtie

Օհան Դուրեան

Վերջին նուագահանդէսը :

Յայտագրին մաս կը կազմեն ԿՈՄԻՏԱՍ վրդ.ի քառաձայն պատարագը դաշնաւորուած ՏՈՒՐԵԱՆի կողմէ J .S. Bachի Magnificatն :

Տոմսերը ճարել ծանօթ վայրերէ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ՝ Հայրենակից գիմնազներու, հիւանդներու եւ ծերերու :

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Նախկին Ռազմիկներու սրահին մէջ, 4 rue Basse Combalot, Լիոն : Գեղարուեստական բաժին : Ընտիր նուագախումբ տ'Ակուստօ եղբայրներու : Երգացանկի վրայ հայկ. խրախճանքի երգեր : Մատչելի գիներ : Ընտանեկան եւ ընկերային ջերմ մթնոլորտ :

Տախքերու մասնակցութիւն 99 Ֆր., դիմել վարչութեան անդամներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon, յետ պատարագի, իրենց կնոջ եւ մօր ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ Ս. ՕՀԱՆԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՑԱՆՑՆԱԺՈՂՈՎԻ նիստը այս շաբաթ 27 Դեկտ. ժամը 20.30ին, Café de la Mairieի մէջ, Place St. Sulpice (métro St. Sulpice) : Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այսօր, շաբաթ, Ազգ. Տան մէջ, ժամը 20.30ին : Օրակարգ.— 1) Պատգամ. ժողով եւ ընտրութիւն պատգամաւորի : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՅԱՌԱՋի ցառաձմեան համար

Լիոնէն Պ. Զաքարեան մէկ տարեկան ՅԱՌԱՋ կը նուիրէ Տէր եւ Տիկին Գալուստեանի, Քանատա :

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, 28 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին : Կը ներկայացուի Լեւոն Շանթի՝

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ թատերախաղը

Հաղորդակց.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ օթօպիւս եւ իջնել Mairie de Maison Alfort :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 28 Décembre 1952 Կիրակի 28 ԴԵԿՏԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6952-Նոր շրջան թիւ 2363

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԻՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ 1952ԻՆ

3.— ՄԵՐ ՀԱՐԵՒԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

Շէն գաղութներ ունինք չորս հարեւան երկիրներու մէջ, — Անգլիա, Պելժիա, Զուիցերիա եւ Իտալիա: Քիչ մը աւելի անդին ալ՝ Աւստրիա եւ Գերմանիա, որոնք տարբեր միաւորներ են :

Կը թուի թէ առաջին չորսը աւելի չուտ յոգնեցան ու դեղնեցան տարիներու ընթացքին: Վերջին երկուքը զանազան ելեւէջներ կրեցին, [illegible]րեւ հետեւանք երկրորդ աշխարհամարտին: Տ[illegible]ագիրներ եկան ու գացին եւ չատ բան փոխուեցաւ:

Անգլիոյ հայ գաղութը մեծ մասով առեւտրականներէ կը բաղկանայ, ամփոփուած՝ Լոնտոնի եւ Մանչէսթըրի մէջ: Համրանքը՝ մօտ 1500 :

Երկու քաղաքներուն մէջ ալ կան եկեղեցիներ եւ քանի մը Միութիւններ, մարդասիրական ծառայութեանց համար:

Երկուքին մէջ ալ չատ բան մնացած չէ երբեմնի աշխոյժ գործունէութենէն: Բուն ազգային գիտակցութենէն աւելի, աւանդութիւնն է որ կը գործէ :

Թող իրենք ըսեն թէ նոր սերունդ ունի՞ն: Դուրսէն գացած ուսանողներն ալ պարտք չեն սեպած քիչ մը թարմութիւն եւ եռանդ ներարկել :

Պելժիոյ գաղութին մէջ ալ թարթափուն վիճակ մը կը տիրէ տարիներէ ի վեր:

Այստեղ ալ գաղութը բաժնուած է երկու քաղաքներու վրայ,—Պրիւսէլ եւ Անվերս: Կը բաղկանայ մեծ ու փոքր առեւտրականներէ եւ արհեստաւորներէ : Սակաւաթիւ են բանուորները, ինչպէս Անգլիոյ մէջ:

Ունին Գաղթ. վարչութիւն եւ քանի մը Միութիւններ: Ժամանակին Ակումբ մըն ալ ունէին, որ այժմ փակուած է: Քանի մը տարիէ ի վեր եկեղեցի մը չինելու ծրագիր կ'որոճան, իբրեւ փրկութեան լաստ: Կը կարծեն թէ լոյս պիտի ծագի, եթէ յաջողին :

Ինչպէս անհատները, համրանքներն ալ երազով մը կ'ապրին:

Բայց, օրերը յօրանջելով չեն անցըներ, մինչեւ անոր իրականացումը :

Ինքնապաշտպանութեան, սերունդի փրկութեան միջո՞ց կը պակսի, ազգային ոգին վառ պահելու համար :

Ո՞վ պիտի լեցնէ եկեղեցին, երբ ամէնէն առաջ հաւատացեալներուն զաւակները «Վիէն Փուփուլ»ը կը սորվին, հայերէն Ա. Բ. Գ.ը ծաղրելու համար: Երբ չեն կրնար հայերէնի դասընթացք մը անգամ պահել :

Այս գաղութին մէջ ալ չօչափելի թիւ մը կը կազմեն ուսանողները, — մեծ մասով՝ Միջին Արեւելքէն :

Վերջերս անոնք Ֆրանսերէն շրջաբերականով մը կը ծանուցանէին թէ Միութիւն մը կազմած են, չարժում ստեղծելու եւ Ակումբ մը բանալու համար :

Զուիցերիոյ Հայերը մեծ թիւ մը չեն կազմեր, բայց կը սիրեն մեծ երեւալ իրենց մշակոյթով:

Ժընեւի, Լօզանի, Ցիւրիխի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ցրուած «ուսումնականները,» տարին քանի մը անգամ հաւաքուելու կը խլրտին :

Գիտակցութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը գործնական արդիւնք մը չեն տար անոր համար որ, կը պակսի գործելու, հիմնական ձեռնարկի մը կապուելու կամքը :

Ուսանողական Միութեան համար դժուար չէր վերակազմել երբեմնի Մշակոյթի Միութիւնը, փոխանակ ամփոփուելու չափազանց նեղ՝ «արհեստակցական» շրջանակի մը մէջ:

Իտալահայ գաղութին կեդրոնը կը կազմէ Միլանօն, որ բացառիկ օրեր վայելեց վերջերս, «Հայ բանաստեղծութեան Օր»ը սարքելով :

Բառին բուն իմաստով չէն գաղութ, յանձն առած էր բարոյական եւ նիւթական ամէն զոհողութիւն, ի փառս հայկական մշակոյթին, զոր պանծացուցին երկու մեծարժէք Ֆրանսացիներ, Պ. Պ. Ժան Պարտա եւ Լիւք Անտրէ - Մառսէլ:

Անշուշտ նոր եւ փայլուն շրջան մը պիտի բացուի ամբողջ գաղութին համար, երբ տեղի ունենայ Ազգ. Տան բացումը :

Շ.

Նոր դահլիճին կազմութիւնը

ՍՈՒՍԹԵԼ ՊԻՏԻ ՑԱՋՈՂԻ՞

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն , Պ. Ժաք Սուսթել, իր վերջնական պատասխանը պիտի տար երէկ, չաբաթ :

Կը հաստատուի թէ զօր. տը Կոլ եւ իր գործադիր կոմիտէն հաւանութիւն յայտնած են միաձայն: Պ. Սուսթել կը չարունակէ բանակցիլ բոլոր հոսանքներուն հետ, աջ թէ ձախ: Առաջին անգամ խօսեցաւ Ազգ. Ժողովի ընկերվ. կուսակցութեան վարիչին՝ Պ. Լիւսիի հետ, որ վերապահ դիրք մը բռնած էր: Կը կարծուի թէ պիտի ընդդիմանան իր թեկնածութեան ,երբ Ազգ. Ժողովին ներկայանայ: Յետոյ ունկնդրութեան ընդունուեցան արմատականները եւ միւս խմբակցութեանց ներկայացուցիչները:

Պ .Սուսթել բաւական լաւատես կ'երեւար առաջին օրուան խօսակցութիւններէն. բայց ամէն բան կախում ունի Ազգ. Ժողովէն: Իրազեկներ կը կարծեն թէ նոր թեկնածուն եւ զօր. տը Կոլ դահլիճին կազմութենէն աւելի կ'ուզեն օգտուիլ առիթէն, իրենց գաղափարները տարածելու եւ նոր դահլիճին մասնակցելու համար:

ԻՆՉ ԾՐԱԳԻՐ ՈՒՆԻՆ

Նոր թեկնածուն հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ մամուլին .

— Ամէն բանէ առաջ անհրաժեշտ է բարեկարգել մեր հաստատութիւնները: Փորձառութիւնը կը ցուցնէ թէ ոչ ոք պիտի կրնայ կառավարել ներկայ դրութեամբ : Պէտք է հաստատուն վիճակի մը վերածել գիները, իջեցնելով արժեգինը եւ բարձրացնելով արտադրութիւնը: Ընկերային տեսակէտով, հարկ է որ աշխատաւորները ուղղակի չահագրգռուին ձեռնարկներու արտադրութեամբ, բարւոքելու համար իրենց նիւթական մակարդակը: Ֆրանսական Միութիւնը (գաղթավայր) որ կախում ունի բուն իսկ Ֆրանսայի ճակատագիրը , չի կրնար կանգուն մնալ առանց տնտեսական, քաղաքական եւ ընկերային յառաջդիմութեան: Գալով արտաքին քաղաքականութեան, Ատլանտեանի դաչինքը պէտք է մնայ հիմնական տարրը մեր գործունէութեան, բայց պէտք է ամբողջութեամբ ընդգրկէ Ֆրանսայի դիւանագիտական աշխատանքը եւ պաշտպանութիւնը : Պէտք է իրական դաշնակցութիւն մը ստեղծել Եւրոպայի մէջ, ապահովելով ազգային իրականութիւնը եւ Ֆրանսական բանակը: Մեզի համար բացարձակ պահանջ է մայր - երկրին եւ անդրծովեան երկիրներուն անքակտելի միութիւնը :

Պ. Սուսթել անհրաժեշտ կը նկատէ նաեւ սահմանադրութեան վերաքննութիւնը, համաձայն իրենց հիմնական ծրագրին:

Եթէ յաջողի, պիտի առաջարկէ որ վարչապետը նշանակուի նախագահին կողմէ, ինչպէս Ա'ոլլար առաջ, եւ ոչ թէ Ազգ. Ժողովին կողմէ: Յետոյ, նախագահը պէտք է իրաւունք ունենայ լուծելու Ազգ. Ժողովը: Այս վերջինը պէտք է արտօնուի հրամանագիր - օրէնքներով գործելու եւն:

× Պ. Սուսթել 40 տարեկան է, ծնած՝ Մոնփելիէ: Դպրոցին մէջ ուշադրութիւն գրաւած էր 17 տարեկանէն եւ փայլուն քննութիւն մը անցուց փիլիսոփայութեան եւ ազգաբանութեան ճիւղերուն մէջ: Ի վերջոյ նուիրուեցաւ այս վերջին գիտութեան: 1932 —35 գիտական հետազօտութիւններ կատարեց Մեքսիկայի մէջ, 1937ին նշանակուեցաւ դեր - տնօրէն Փարիզի Մարդաբանական Թանգարանին: Այդ միջոցին միացած էր ծայրագոյն ձախ ճակատի եւ կատաղի պայքար կը մղէր ֆաչականութեան եւ հիթլէրականութեան դէմ: Վերջին պատերազմը պայթած ատեն Մեքսիկա էր : Յետոյ միացաւ զօր. տը Կոլի վարելով բոլոր գաղտնի սպասարկութիւնները: Ազատագրութենէն ետք յաջորդաբար եղաւ կառավարութեան լիազօրը Պոտոյի մէջ, յետոյ տեղեկատու եւ գաղթային նախարար: Հեղինակութիւններ ալ ունի: Ռոնի երեսփոխան ընտրուեցաւ 1951ին :

ՍԱԿԱՐԱՆ.— Զոյլ ոսկին միայն 1000 Ֆրանք աւելցաւ Ծնունդի տօնէն վերջ (525.000), մինչդեռ 10.000 բարձրացած էր Դչ., իսկ 15 հազար Գչ., իբրեւ հետեւանք դահլիճին հրաժարման: Տոլարը 426ի կը ծախուէր սեւ շուկային մէջ, այսինքն 76 Ֆր. աւելի օրինական գինէն: Տաղնապը ծագած ատեն 412 Ֆր. էր: Թղթադրամ սթէրլինը՝ 1055 Ֆր.: Նափոլէոնը 3980, զուից. ոսկին 3940 եւն.:

ՉԸՐՉԻԼ ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ՍԹԱԼԻՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑ Ա Ռ Թ Ի Ւ

Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Չըրչիլ Մ. Նահանգները պիտի հանդիպի, տեսակցելու համար Այզընհաուըրի եւ Թրումընի հետ:

Վարչապետը ճամբայ պիտի ելլէ Դեկտ. 31ին, 15 օրուան արձակուրդով: Այս առիթէն օգտուելով, պիտի տեսակցի Մ. Նահանգներու հին եւ նոր նախագահներուն հետ, օրուան խնդիրներու մասին: Նախ պիտի հանդիպի Նիւ Եորք , յետոյ Ուաշինկթըն :

Քաղաքական չրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան, որ առաջին չփումը պիտի ըլլայ Մ.Նահանգներու նոր վարչութեան հետ: (Այզընհաուըր պաշտօնի կը ձեռնարկէ յունուար 20ին): Տարակոյս չկայ թէ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը պիտի կազմեն քաղաքական եւ ռազմական խնդիրները: Հաւանական է որ աւելի մեծ խորհրդակցութիւն մը կատարուի գարնան :

× Զօր. Այզընհաուըրի արտաքին նախարարը, Պ. Ճոն Տալըս, հրապարակաւ ասպարէզ կարդաց Սթալինի՝ որպէսզի որոշ առաջարկներ ներկայացնէ, ի խնդիր խաղաղութեան: Այն ատեն պատրաստ են «լրջօրէն եւ համակրանքով ընդունելու զանոնք»:

Այս յայտարարութիւնը եղաւ զօր. Այզընհաուըրի հաւանութեամբ, ի պատասխան Սթալինի վերջին ելոյթին :

Ինչպէս կարդացինք երէկ, Սթալին պատասխանելով «Նիւ Եորք Թայմզ»ի հարցումներուն, կ'ըսէր թէ պատրաստ է տեսակցելու զօր. Այզընհաուըրի հետ եւ թէ Խ. Միութեան չահը կը պահանջէ որ վերջանայ Քորէայի պատերազմը :

Պ. Տալըս այս առթիւ բացատրեց թէ դիւանագիտական ճամբաները կամ Ազգաժողովը միշտ տրամադրելի են ամէն տեսակ խորհրդակցութեանց համար որ կրնան խաղաղութիւն եւ միջազգային բարեհաճութիւն հաստատել :

× Քաղաք. չրջանակներու մէջ միշտ վերապահ են Սթալինի տուած հաւաստիքներուն մասին, բայց եւ այնպէս չահակից կողմերը կ'ուզեն անգամ մը եւս փորձել: Փարիզի մէջ դիտել կու տան թէ խաղաղութեան ապահովումը երկու մարդու գործ չէ. ուրեմն միւս դաշնակիցներն ալ պէտք է մասնակցին:

Ամերիկեան մեծ օրաթերթը, «Ն. Ե. Թայմզ», որուն հարցումներուն էր պատասխանած Սթալին, ծուղակ մը կը նկատէ տրուած պատասխանները : Ուրիշ թերթ մը՝ «Ծնունդի զուարճալիք»: Ընդհ. կարծիքն այն է թէ Սթալին կ'ուզէ ճեղքել արեւմտեան ճակատը:

Սթալինի պատասխանը արտատպելով, Կոմինֆորմի պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ «մահացու հարուած մը եւս կը տրուի պատերազմի հրձիգներուն»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔ հասաւ եուկոսլաւ զին. մարմին մը, խորհրդակցելու համար երկու երկիրներու պաշտպանութեան մասին:

23 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Թէհրանի մօտ, օդանաւի մը խորտակման հետեւանքով : Զոհերէն չորսը Ամերիկացիներ են :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ որոշեց 10 % զեղչել զին. ծախքերը որոնց գումարն է 180 միլիառ տինար (իբր 210 միլիոն սթերլին): Զինուորութեան չրջանն ալ երեք տարիէն երկուքի պիտի կրճատուի :

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ 20 % աւելցած է Ֆրանսայի մէջ, նոյեմբերի ընթացքին, 37.324էն բարձրանալով 44.473ի: Դեկտ. 1ին գործ փնտռողներու թիւն էր 158.620, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրին :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէն խստօրէն կը քննադատէ Սոմի չրջանին մասնաճիւղը, որ կէս առ կէս կորսնցուցած է իր անդամներուն թիւը, 1946էն սկսեալ: «Իւմանիթէ»ի խմբագիրը, Անտրէ Սթիլ, կը գրէ թէ 1937ին 11189 անդամ ունէին, իսկ այսօր 4600: Խստօրէն կը քննադատուին նաեւ Սէնթ Ուէնի կարմիր քաղաքապետը որ մասնակցեր է քահանայի մը ընդունելութեան Լ Մոնթրիէի կարմիրքաղաքապետը որ մեծ շուքով ընդունած է աշխատանքի նախարարը, բարի գալուստի ճառ մըն ալ խօսելով :

ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ գերման մարեչալ Վիլհելմ Լիստ, Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի գերման բանակներուն նախկին հրամանատարը, որ 72 տարեկան է եւ, որ Կովկասը գրաւելու պաշտօն ունէր: Ցկեանս բանտի դատապարտուած էր եւ Ամերիկացիները ներում շնորհեցին : Արձակուեցան նաեւ ուրիշ 123 բանտարկեալներ: Այժմ Գերմանիոյ ամերիկեան բանտը կը մնայ 70ամեայ մարեչալ մը եւս, Կէորկ ֆոն Քիւխլըր, հիւս. Ռուսիոյ նախկին հրամանատարը, որուն պատիժը 20 տարիէն 12ի զեղչուած է: Գերմանները ընդհ. ներում կը սպասէին Ծնունդի առթիւ, բայց երեք դաշնակիցները մերժեցին: Անգլ. բանտերուն մէջ կը մնան 108, ամերիկեան բանտերուն մէջ՝ աւելի քան 300, Ֆրանսականներուն մէջ՝ գրեթէ նոյնքան պատերազմի ոճրագործներ :

ԴՐՕՇԱԿԸ ՄԿՐՏՈՒԵՑԱՒ

(ԿԱՂԱՆԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ)

Աղջկանս՝ ՄԱՐԻԻՆ

Ա.

Ան մէկը կը զանազանուէր իր համանուն բախտակիցներէն՝ «Խաղ կանչող Մարիամ»:

Մարիամ Աստուածածինը մոռցուած հէքեաթ մըն էր, այն ահաւոր տարին: Նոր Մէրեէմներ կը վխտային, Գողգոթայի ճամբուն վրայ, խաչելութենէն աւելի եղեռնական բռնամահերով՝ որդեկորոյս, տարագիր ու անտէր, օտարին լուծին տակ:

Մոռցուած հէքեաթ էր նաեւ անոնց աւազանի անունը: Անապատի Արաբին համար, աւելի հեշտիւ ու դիւրահնչիւն էր Մէրիէմ կոչել բոլոր անոնք, որ, որպէս սպասուհի, իրենց սեղանին փշրանքներովը կը կերակրուէին:

Խաղ կանչող Մէրիէմը կը զատուէր իր կարաւանէն: Նախ՝ որ ազատ մուտք ու ելք ունէր ամէն տուն: Արեւուն հետ կը մտնէր իր որջը: Միւսները՝ գիշերօթիկ, ինք՝ ցերեկօթիկ: Երկրորդ, իր անոյշ եւ հնչեղ ձայնին շնորհիւ, կը վարձատրուէր բոլորէն:

Զարմանալին այն էր, որ, այդ բնածին, աստուածատուր ձայնը, ինչպէս մնացեր էր անխաթար, անեղծ ու հզօրաշունչ, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ անապատները Սուրիոյ: Կարծես, ամրակուռ սնտուկի մը մէջ զետեղուած թանկագին երգեհոն մը եղած ըլլար, Եղեռնի թեւերով քշուած, առանց վնասուելու արիւնի ճանապարհին: Ընդհակառակն, տառապանքը աւելի պրկած, աւելի կենդանացուցած էր, իր ներոյժ թափանցումով, աշխարհին դէմ, ձուլումին ու ոճրին դէմ:

Ով տէր, մեղանչո՞ւմ, թէ հաստատումն է, երբ աւելցնեմ որ, այս նաժիշտ Ամազոնուհին, մեր հին աստուածներուն համաստեղծագործութեան պտուղը կրնար ըլլալ: Աչքերուն մէջ՝ Վահագն, իր բոցեղ ճառագայթումով: Այտերուն վրայ՝ Աստղիկը իր սիրատարփ վարդերով: Մարմինը՝ Անահիտի վրձինէն գեղակերտ, ու հոգւոյն մէջ բազմած էր հայրենասէր Հայկ Դիւցազնը իր դէն ու զարդով:

Բայց սեւ օր մը, այդ աչքերը, այդ մարմինը կարծես իրենը չէին, այլ անողոք Աստուծոյ մը աւերումները, ահաւոր հարուածի մը տակ խաւարած, խամրած ու քայքայուած:

— Մէրիէմ... պզտիկ խաղ մը կը կանչէ... անուշեղէն ալ պիտի տանք այսօր...

Անապատի միջօրէն կրակ կը թափէր վերէն: Աքաղաղ մը հաւնոցէն կը կանչէր բարձրաձայն: Կրակ կար նաեւ Մէրիէմին ներսը, ուր բու մը կը վայէր, թեւերը այրած: Բայց որուն հոգ...: Սովորական յաճախորդները երգ կը պահանջէին իրմէ, պէտք էր երգել անոնց համար, իր ստամոքսին համար: Այդ պահուն սուր դանակ մը մխուեցաւ սրտին ու կարծես պաղ սարսուռ մը ծաւալեցաւ իր մարմնոյն բոլոր մասնիկներուն մէջ: Աչքերը լիքն իր մէջ դարձուց ու լճացած արցունքները, աղի, աղի, կուլ տուած, սկսաւ երգել:

Սիրեցի եարս տարան,
Եարա տունին ու տարան,
Է՛ս ինչ փուլում աշխարհի է,
Սիրտս պոկեցին ու տարան:

— Մէրիէմ... աս ո՞ւսկից գտար, շատ տխուր է, մահերգի կը նմանի... Ուրիշ մը, ուրիշ մը, բողոքեցին չորս կողմէ:

— Աւուր պատշաճի է... Այսօր այս չափ, ըսաւ ու քալեց:

Խեղճ կին... ոչ ոք չէր գիտեր, որ, այդ առաւօտ, թաղումէ մը կը վերադառնար, ըլլալով միակ յուղարկաւորը իր մէկ հատիկ զաւկին: Դիմացի աւազաբլուրին վրայ, իր ճանկերով փորած փոսի մը մէջ թաղած էր իր միակ յոյսն ու երազը, եղերամայրի մը կոծերով, եւ հիմա խաղ կանչել կուտային իրեն, դեռ աչքերուն արցունքը չցամքած, յանուն փշուր մը հացի:

Բ.

1918: Կաղանդ...

Սահմանին վրայ, սուրիական Ք. քաղաքին ծայրագոյն թաղամասին մէջ մակաղուած էր անապատէն ներխուժած, ցեղին Մնացորդացը, մոլորած, կոտորակուած հօտի մը նման: Ամէնուն Ոդիսականը նոյնն է ու մահահարուածը՝ համանման, բայց ինչ սրբեցուցիչ հոգենկար... Տառապանքը, սովը, մահը հեռաւոր հէքեաթի մը պէս կուգան ու կ'անցնին: Երէկը թաղեր են անապատի աւազներուն մէջ, Այսօրն է որ կը խանդավառէ, կը յուսադրէ, կը զօտեպնդէ զիրենք, փաղուած վարդահեղեղ հեռանկարներով: Բոլոր Մէրիէմներն, իրենց խորթանուններն, բռնաշապիկի մը պէս անապատը լքած, իրենց ծննդական ազգանուններն վրանին առած են, ծիրանաշող պատմուճաններուն նման: Իսկ «Խաղ կանչող»ը ձեռքովը բզիկ, բզիկ ըրաւ զայն, այրեց, մոխրացուց, հագաւ վերստին իր Աստղկան մկրտութեան շորերն ու որպէս թէ խարուկահանդէս մը սարքած ըլլար, ամէն օր, ամէնուն հետ կ'երգէր, տուն առ տուն, լռիւ ու որոտաձայն:

—Զայն մը հնչեց Էրզրումի լեռներէն
Թո՛ւնդ, թունդ ելան Հայոց սիրտեր, զէնքի շարժումէն...

Դեկտեմբերի վերջին գիշերն է: Աստղիկին աչքերը չեն գոցուիր բնաւ, ուրիշներունն ալ չի թողուր որ գոցուին: Ոտքի է միշտ: Այս անկիւնէն՝ այն անկիւնը, աս պատէն ան պատին տակ, սեռակիցներուն մօտ: Համակ խանդ, խինդ, խանդավառութիւն կը ծորին իրմէ, համակելով կայանին բնակիչները:

— Ի՞նչ էք թմբեր... քնանալ չկայ: Վաղը կաղանդ է... առտուն կանուխ ժամ վազենք... ես գիտեմ, ամէնուս կաղանդչէք պիտի տան եղեր, կը սաստէր քնացողները:

Արեւը կը քալէ յուշիկ, յուշիկ, արշալոյսի հետքերուն վրայ, առէջները արձակած: Երբեմն կանգ առած՝ աչուկ կ'ընէ ուշացած ժամուորներուն: Այո, ժամ կայ, պատարագ կայ այսօր: Ժամ... բայց ինչ ժամ: Ոսկորները տնկուած գոմը՝ իր հովիւէն ու հօտէն լքուած, որ մարդկային, կոտորակուած հօտ մը կը հիւրընկալէ, հոգեւոր հովիւի մը մականին տակ: Չորս պատ, խորան մը յարմարցուած, խաչ ու Աւետարան, քանի մը տրժգոյն մոմեր, որոնք մթաստուերի մը մէջ իրարու պլլուած, իրարու վրայ ինկած, կարծես հիմա պիտի մարին...:

Բայց ինչ փոյթ: Ժամուորները կը հասնին, խումբ, խումբ, իրարու քղանցքին փակած, ձեռք ձեռքի, կիներ, երախաներ, սակաւաթիւ այրեր, պատառատուն, ազտի մէջ կորսուած, բոկոտն ու կիսամերկ: Բայց ինչ փոյթ դարձեալ... անոնց խնդուն աչքերուն մէջ հազարաւոր աղաւնիներ թուխս են նստեր ու ճակատներուն վրայ բազմեր է հեռաւոր Մասիսը վեհապանծ:

Եւ ահա յանկարծ կանգ կ'առնեն ապշած, զարմանահար...: Դրան վերեւ, հսկայ դրօշակ մը կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն ծալքեր կը թափէ իրենց վրայ: Կը նային հետաքրքիր, անյագ աչքերով: Աչքեր՝ որոնք իրենց ակնակապիճներէն դուրս պիտի ինան: Աչքեր որոնք կը տամկանան երջանկութեան շիթերով: Աչքեր՝ սկեպտիկ, չհաւատացող իրենց տեսածին: Մինչ եռագոյնը կը ծածանէր ծիրանաշող, որուն առջեւ բազմութիւնը կը խաչակնքէր թեւերու անպարագիծ շարժումներով: «Փառք քեզ Աստուած, փառք քեզ» կը մրմնջէին: Ուրիշ մը «ես քու կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն գոյներուդ մատա՛ղ ըլլամ» կը բացագանչէր, ու թեւերը երկարած, կարծես դրօշակը խլել ու փախչիլ կը փորձէր: Անդին, պառաւ կին մը քթին տակէն կը մլտար, «Տեսնենք իրա՞ւ է»...

— Իրաւ է, իրաւ, Հայաստան ունինք հիմա, աս ալ անոր դրօշակն է, յանկարծ մէջ մտաւ Աստղիկ, Ամազոնուհիի մը պէս կուրծքը դուրս ցցած:

Գոմ — եկեղեցին կը յորդէր ազգային քան թէ աստուածային շունչով: Ազատական քան թէ քրիստոնէական ոգի մը թեւաբաց կը հրճուէր, սիրտէ հոգիէ հոգի: Արագածը եկեր էր իբրեւ խորան պատարագի, Լուսաւորչի իր առկախ կանթեղով: Մակաղուած հողմացրիւ հօտը անդենականէն աւելի իր հայրենի աշխարհը կ'որոճար:

Պատարագի երգեցողութիւններն կը թուէին ըլլալ պատգամաբեր արձագանգներն Արեւելքին, իսկ խունկի պարոյրներն ուրիշ աւետիս մը կը բուրվառէին: Ու հիմա մտիկ ըրէք, պատարագիչ քահանային հայրենաշունչ քարոզին վերջաբանը:

— «Օրհեալ ժողովուրդ, հայ պետութիւն ունինք, հայկական բանակ ու դրօշակ.— ահաւասիկ գերագոյն կաղանդչէքը, նոր տարւոյ սեմին վրայ, ամէնուդ, ամէն»:

Եկեղեցին աւարտած էր... Ազգային եկեղեցին, իր «ազատ եղերուք»ով:

Արեւը միջօրէին հասած էր ու ժողովուրդը, խանդավառ ու յափշտակուած, տակաւին չէր հեռանար եռագոյնին քովէն, մինչեւ որ բանկալապետը՝ Պետրոսեան, վար առաւ զայն, ծալլեց ու քովը պահեց: Ապա սկսաւ համրել մետաղեայ մանր դրամներն պնակին: Աչքերը վեր բարձրացուց, մարդ — մարդասանք չէր մնացած, միայն քիչ մը անդին երեք կիներ, իրարու ականջին բաներ մը կը փսփսային, երբեմն տեղ քայլ կ'ընէին, աչքերը միշտ իրեն յառած: Պետրոսեան խոժոռեցաւ պահ մը: Չըլլայ թէ դաւադրութիւն մը կը սարքէին: Մօտեցաւ անոնց զգուշութեամբ եւ հարցուց:

— Ի՞նչ կ'ուզէք: Ինչո՞ւ չէք հեռանար...

— Էֆէնտի՛, ղուրպան ըլլանք աչքերուդ, աս դրօշակէն մաս մը կտրէ ու մեզի տուր:

— Ի՞նչ պիտի ընէք, քոյրիկս...

— Մեր կուրծքերուն վրայ պիտի կարենք, ամէն օր պիտի պաշտենք վրան, որ դուշմանի ձեռք չանցնի:

Պետրոսեան ափ ի բերան մնաց: Տէր Աստուած աս ինչ անպարտելի ցեղական ոգի, անտեղիտալի հաւատք ու խորունկ զգացում: Իր լռին արձանացումին ու յուզումին մէջ, երբ նայուածքը յառեց անոնց պաղատանքին աչքերուն, սիրտը չդիմացաւ եւ ընդդիմութեան ամէն մտածում սկսաւ նահանջի ճամբան բռնել: Ու անմիջապէս մաս մը երիզ վերէն վար մկրատելով յանձնեց անոնց:

Հոգեխռով, այլայլած, վերադարձաւ իր սեղանը, եւ արմուկները կռթնցուցած՝ երկար ատեն թաղուեցաւ խորունկ խորհրդածութիւններու մէջ: Այլեւս սա պնակը, իր բովանդակութեամբ, աչքերուն կը թուէր անբովանդակ, սա երեք կիներու ելոյթին քով, որ ինքնին, ազգային ամբողջ գանձ մը կ'արժէր: Զարմանալի բան, ամէն անգամ որ համրել կը սկսէր կամ ձեռքէն կը թափէին մանր մետաղադրամներն եւ կամ գումարումին մէջ սխալած կ'ըլլար: Ջղայնացաւ, ծխիկ մը վառեց իր հանդարտութիւնը վերագտնելու համար: Շա՞տ թէ քիչ ժամանակ անցաւ: Ի՞նչ գիտնար: Յանկարծ, նշմարեց կիներու թափօր մը դիմացէն, որ դանակներով, դմելիներով ու մկրատներով, իր վրայ կը խուժէին աղաղակելով:

— Մենք ալ կ'ուզենք, մենք ալ կ'ուզենք...

Պետրոսեան ցատկեց տեղէն դողահար: Ի՞նչ կ'ուզէին, ի՞նչ կար որ... սա մետաղի աւելցո՞ւքները: Կին մը՝ խրոխտ, քաջազուն, ոտքերը գետին զարնելով կը բացականչէր տիրականօրէն, անհընդատ:

— Ես տղաս թաղեցի, սրտիս վրայ քար դրի, խաղ կանչեցի այն օր, փշուր մը հացի համար, որ չմեռնիմ: Այս օր տեսնեմ... ամէնէն մեծ կտորը իմ հալալ իրաւունքս է...

Քիչ առաջ ընդդիմութեան նահանջի ճամբան բռնած Պետրոսեանը, հիմա հոգեկան պարտութեան մը մատնուած, կը յանձնուէր, յանձնելով եռագոյնը կիներու մկրատին:

Պահ մը ետք, դրօշակէն բան չէր մնացած: Միայն կը լսուէր Աստղիկին «Զայն մը հնչեց»ը, խմբական, միահամուռ, աւելի որոտագին, աւելի հայրենաշունչ:

ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Աշուն

Կեցիր: Կանգ առնենք պահիկ մը, ընկեր, սա ամփիթատրոնաձեւ բլրակին վրայ:

Շունչ առնենք սա աղուոր ձիթենիին տակ, դիտելու, վայելելու քանի մը բոպէ աշնան շնորհներն ու սա հաճելի տեսարանները:

Նայէ, դիտէ սա բլրակներու յարատեւ շղթան, որ սկիզբ կ'առնէ հիւսիսային կողմէն երկարելով դէպի հարաւ:

Գեղեցիկ է, չէ՞, ընկեր, կաղնիի անտառներով ու ձիթենեաց խումբերով, որոնք տեղ - տեղ կանանչ — կապոյտ՝ երբեմն ալ — երբ մեր աչուըները ձիթենեաց խումբերուն կը հանդիպին, կ'իյնան անոնց վրայ, մուգ — կապոյտ, մասամբ՝ գորշագոյն երանգներ կը հագնին տարածուած մեր դիմացը:

Առաջինները կաղնիի ցեղ մը՝ մանրտիկ փշոտ ու խղոտ տերեւներով, որոնք տարին տասներկու ամիս ձիթենիներու պէս դալար կը մնան:

Այժմ, նայէ ընկեր, ճիշդ սա ցուցամատիս ուղղութեամբը:

Վերէն՝ բլրաշղթային մէկ օղակէն՝ դարատափերէն սկսեալ սա այգիներուն, որոնց շարանը կ'երկարի մինչեւ Վօքլիւզի լայն ու խորունկ ջրանցքը:

Այդ դեղնորակ այգիներուն շարքը, որոնց վրայ կարծէք ոսկեփոշի ցանուած՝ ծեփուած է, աշնան խորհուրդը կը բերեն, կ'ուսուցանեն մեզի: Թէ՝ շուտով կը հասնի նաեւ տերեւաթափը: Պիտի մերկանան երբեմնի իրենց կանանչ — կապոյտ ու այժմ ալ՝ դեղնաւուն հալաւներէն, դողալով աշնան ու ձմրան պաղերուն առջեւ մինչ ի հաս գարուն:

Հիմակ, նայուածքդ քիչ մը երկնցուր, ընկեր, մինչեւ դաշտային այն մասը, ուր այգիներու խումբ մը տակաւին կը յամառի, կը դիմադրէ ու կարծէք գերագոյն ճիգ մը կ'ընէ աշունին առջեւ, իր կանանչութիւնը մասամբ պահելու՝ դեռ ատեն մըն ալ: Անոնք, ընկեր, աւելի ուշ հասած տեսակներն են՝ իրենց դեղօրակ ծփծփանքն ալ պիտի ուշանայ քանի մը օրով միայն:

Այժմ աչուկդ վերցուր ու դարձուր ցուցամատիս հետ ու դիտէ սա կողմն ի վար: Զե՞ս հիանար, ընկեր, այդ գոյներուն անուշութեանը — կարմիր վարդագոյն: Եւ՝ դերթ պտղած, լերդացած ու արիւնի երանգ առած: Անոնք ալ, ընկեր, կը պատկանին խաղողներու այն խումբին, ցեղին կամ տեսակին, որոնցմէն Բագոսեան կարմիր հեղուկը կը պատրաստուի:

Անշուշտ, ընկեր, ուշադրութիւնդ գրաւեց բոլոր այգիներու հիւսիսային կողմերուն վրայ բարձրուղէշ ու կափ - կանանչ երեւցածները: Անոնք՝ կոնազդի մշտադալար ծառներու տեսակներ են եւ առ հասարակ՝ եղեւիններ: Անոնք ցանկապատ կամ վահանի դեր կը կատարեն հիւսիսային ժիր ու պաղ քամիին՝ «Միսթրալ»ին դէմ այգիները պաշտ-

Աղբիւր

Հոսէ՛ անվերջ մեծ ժայռին տակ, փոքրիկ աղբիւր,
Սիրտըս առած ջուրերուդ զով թեւին վըրայ,
Սէրըս վարդի փունջի մը պէս ծոցըդ կ'իյնայ,
Հոսէ՛ անվերջ մեծ ժայռին տակ, փոքրիկ աղբիւր:

Հովիտին մէջ դուն կը ձայնես առտու իրկուն,
Ափերուդ դէմ միշտ ցանելով շող ու ոլոռնք,
Ժըպիտիդ մէջ թէ լոյս ունիս եւ թէ արցունք,
Հովիտին մէջ դուն կը ձայնես առտու իրկուն:

Երգէ՛ ինծի հին օրերու երգըդ գողտրիկ,
Երբ կուգայի նստիլ ժայռին տակ սիրասուն,
Երբ իմ հոգիս ջուրերուդ հետ կ'երթար հեռուն,
Երգէ՛ ինծի հին օրերու երգըդ գողտրիկ:

Պատմէ՛ ինծի մեր յուշերուն հէքեաթն աղուոր,
Երբ սրտակից ընկեր էինք մենք անբաժան,
Երբ քու եւ իմ տաղն էր միշտ նոյն լարի վըրան,
Պատմէ՛ ինծի մեր յուշերուն հէքեաթն աղուոր:

Միլանօ — ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՏՈՒՄԲԵՐ

ԳՐԱԻ՞Ր ԹԷ ԲԵՐԱՆԱՑԻ

Ընտրական վերջին պայքարին, նախագահութեան զոյգ թեկնածուները, զօրավար Այզընհաուըր եւ կառավարիչ Սթիվընսըն, խօսեր են, մօտաւորապէս, 430 ճառ՝ երկու ամսուան ընթացքին:

Հասարակ մահկանացուն եզրակացուցած է, անշուշտ, որ այդ ճառերը, բառ առ բառ գրած էին, երկու երեւելիները: Եւ, բնականաբար, ինքնիրեն մտածած է.

— Պռավօ, եղբայր ամէն օր ալ ճառ կը գրուի՞ եղեր ...

Բայց, մեր հասարակ մահկանացուին տպաւորութիւնը սխալ է: Բոլոր ճառերն ալ, աննշան բացառութեամբ, գրուած էին ուրիշներու կողմէ:

Կառավարիչ Սթիվընսըն գրեր է հազիւ քանի մը հատ, իսկ զօրավարը$ ոչ իսկ մէկ տող:

Այդ հոգը յանձնուեր է յայտնի հրապարակագիրներու փաղանգի մը: Իւրաքանչիւրին անունը կը յիշուի, հիմա, ամերիկեան մամուլին մէջ:

Հին ատեններն ալ, նախագահական թեկնածուները իրենք իրենց ձեռքով գրած չէին իրենց ճառերը: Նոյնիսկ, երկու ողբացեալ նախագահներուն, Ուիլսընի եւ Րոզվէլթի, ճառերը կը խմբագրէին մասնագէտները: Որովհետեւ, այո, ճառագրութիւնը մասնագիտութիւն է:

Միայն ընտրական հեւիհեւ պայքարներու ատեն չէ որ մեծանուն Այրի ճառը կը խմբագրէ ստուերի մէջ մնացած Բենը: Քաղաքական յայտնի դէմքերու ճառերը, ընդհանրապէս, կը խմբագրուին մասնագէտներու կողմէ, որոնք նիւթին ծանօթանալէ ետք, կ'ընդլայնեն ու կը դասաւորեն զայն: Մանաւանդ, երբ ճառերուն մէջ կը յիշուի դէպքեր, թուականներ ու թուանշաններ:

Հայոց անմահ ա՞զգը ինչպէս կը պատրաստէ իր ճառերը: Այս հարցին մէջ ալ օտարներուն չենք հետեւիր:

Նախ, մեծ ամօթ է որ հայազգի երեւելի մտաւորականին — կամ ոչ - մտաւորականին — ճառը ուրիշը գրէ:

— Ինչո՞ւ, ես մարդ չե՞մ, ես խելք չո՞ւնիմ: Ես ըսելիքս չե՞մ գիտեր: Մեղայ Աստուծոյ ...

Յետոյ, մեծ ամօթ է որ հայ բանախօսին ճառը գրուած ըլլայ՝ նոյնիսկ իր կողմէ:

— Իմ աչքերուս մէջ աղէկ նայէ, բարեկամ, ես հռետոր ծնած եմ, գիւղացի չեմ: Ծնած օրէս ի վեր ճառ կը խօսիմ: Ինչո՞ւ պիտի գրեմ ու կարդամ եղեր ...

Այս յաւակնութեան պատճառաւ է որ ունկնդիր հասարակութեան ականջները կը ծակեն, յաճախ, «չըլլալիք» յայտարարութիւններով.

— Հանդուցեալը, ոչ միայն մեր յարգելի բարեկամը, այլեւ մեր ամէնուս ...

Պէտք է խոստովանիլ, սակայն, որ շատ ալ անհրաժեշտ չէ որ Հայոց ազգին ճառերը գրուած ըլլան, քանի որ անոնք բառին իրական առումով ճառ են, այսինքն՝ շատ անգամ բանաստեղծական մարզանք, երբեմն ալ ... «պարապ վախտի խաղալիկ»: Աւելի ճիշդ, բառ, բառ, բառ: Հայոց անզուգական ազգը ինչ նիւթի մասին ալ խօսի, վերացական է: Ուրեմն, իր արտասանած ճառերը գրաւոր են թէ բերանացի, բնաւ տարբերութիւն չըներ:

Շատ կը վախնամ որ, օրին մէկը, երբ անկախութիւն ունենանք, մեր արտաքին նախարարն ալ իր ճառերը գրած չըլլայ եւ բերնէն փախցնէ չապուելիք բառեր եւ տարին տասներկու ամիս պատերազմ ունենանք՝ աստ անոր հետ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

պանելու, անոր Թափը, ուժը կոտրելու բերքերուն չվնասելու համար:

Ու այսպէս: Աշուն է, չէ՞, ընկեր: Օրեր առաջ ծիծառներու երամներն ալ գաղթած՝ մեկնած են մեր «գեղ»էն, որոնք շատ աղուոր խաղեր, պարեր կը սարքին երդիքներուն վրայ, խումբերու բաժնուած, դէմէ դէմ սուրալով ու ճռուալով:

Գարնան, լեռները բարձրացած ոչխարներն իրենց նորածին ու սիրուն գառներով հիմակ վար կ'իջնեն: Կը վերադառնան ստորին Ալպեաններու քղանցքներէն ու Լիւպէրոնեան սարերու կողերէն, գիրկ - գիրկ միս ու ճարպ կապած եւ, գառները Թոխլի, իսկ այս վերջիններն ալ չուշակ եղած:

Ամէն անգամ, որ անոնց երամները կ'անցնին հեղեղի պէս գեղի քիչ մը լայն ու միակ գլխաւոր փողոցէն, մանուկները կը խառնուին անոնց եւ կը խայտան իրենց մանկական քրքիջներն ու ձայները խառնելով ոչխարներումայիւններուն՝ ու զանգակներու ձայներուն, երաժշտութեան:

Ահա, այդ պահուն, ընկեր, յուղումի ալիք մը կը խուժէ վրաս, ներդաշնակուած զանգերու անոյշ նուագին հետ: Ու ես, կը կարծեմ թէ՝ այդ զանգակներու ձայները, մեղեդիները հեռաւոր արձագանգ մըն են ... եւ ոչ թէ ներկայ, այդ պահուն օտար երկրի մը՝ օտար գեղին մէջ:

Պահերով վերացած, քարացած ու անշարժ կը մնամ: Աչուիս, միտքս ու չեմ գիտեր ալ ինչեր այդ ճերմակ ոչխարներու երամները կ'առնեն ու իրենց զանգերու ձայներուն խառնած կը տանին, փափան սիրտս մամուլի տակ Թողած արինաքամ ... :

Երբ ամէն անգամ, այսպէս, աշունը կը հասնի ու որսի եղանակը կը բացուի, որսորդներն ալ ուսած իրենց զէնքերն՝ ջուխտ - ջուխտ որսաշներով դեղէն դուրս՝ ամէն դի են իրենց պարապ ժամերուն:

Ահա կը լսես, չէ՞, ընկերդ զէնքերուն ձայները ամէն կողմէ: Կարծէք հին օրերու... պատերազմի մը դաշտը կը գտնուինք: Նայէ, հոնա, քիչ անդին մէկը նապաստակ մը կը հետապնդէ իր շնիկներովը միասին, զէնքը միշտ պատրաստ՝ քթին առջեւը բռնած:

Երկրորդ մը թռչունի մը ետեւէն է՝ Թուփէ — Թուփ: Երրորդ մը լորամարգի կը փնտռէ դարատափի մը բարձրացած ու փորչ խոտերուն մէջ: Շնիկները իրենց քիթերը միշտ գետինը քսքսելով չուրջ բոլորը կը դառնան:

Բլուրներու կողերուն, ձորերուն խորերը, դարաստաններուն վրայ ու դեղնաւուն այգիներուն մէջ ո՞րս կը փնտռեն՝ յանուն Թուչ մը միսի ... Թէ՝ հաճոյք ու զբօսանք — եւ մէկը, եւ միւսը, ընկեր:

Ու այսպէս: Աշունն է եկած, նստած առօք - փառօք ամէն դի, սարերուն վրայ ու լեռներու կողերուն: Դաշտերուն մէջ ու մինչեւ գեղերէն ներս: Թախծոտ, տխուր ու գունաւոր աշուն: Ու չուտով ամբողջական տերեւաթափ: Լերկութիւն: Ու այնուհետեւ ընկեր, կուգայ «աղքատներու թշնամին»՝ ձմեռը:

Այս գե՞ղը, օտար գեղ մըն է, ուր եկած ինկած եմ — եկած չըլլայի բարով... Ու չեմ կրնար հեռանալ, գաղթել ...: Առատ այգիներ ու դաշտեր: Բարի, ազնիւ այգեպաններ բրդոտ ու կաշմրուսն, ժրաջան: Ծիծղուն ու բանուկ գեղջկուհիներ:

Բայց այս բոլորը խորթ են ինծի, ընկեր: Աչքուիս ճամբու մը կը նային, հեռաւոր ճամբու մը որ կ'ուշանայ, կ'ուշանայ:

Ու ես, կարծէք կը հատնիմ, կը հալիմ ու կը մաշիմ, օրէ օր այդ ճամբուն նայելով, տարիներէ ի վեր: Ու ահա, աչուիս ալ սկսած են պղտորիլ: Կը միամ, կ'աղնծուիմ ու կը տուայտիմ, տարուէ տարի կորսնցնելով ամէն բան:

Քանի - քանի սանկ Թախծոտ ու դեղնաւուն, օտար աշուններ են որ կը դիմաւորենք, երազելով մեր հայրենի գեղերուն անոյշ ու խաղաղ աշուններ ...

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ամերիկեան գլխաւոր պատուիրակը կ'ըսէ թէ նոր ծրագիր մը մշակուած է, «հեռացնելու համար ՄԱԿի խռովարար պաշտօնեաները:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարին այցելութեան առթիւ, իտալական թերթերը գոհունակութիւն յայտնելով հանդերձ, գործնական չեն գտներ Թուրքեւիտալական զինակցութիւն մը: Հռոմի կարծիքով, հարաւ. արեւելեան Եւրոպան եւ Միջերկրականի արեւելեան շրջանը կարելի է պաշտպանել միայն Ատլանտեանի դաշինքով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԲ.— ԷԳ ԿԱՏՈՒՆ

Կատուն զննեց չուրջը եւ այդպիսի մէկը գտաւ Լինըվիլի մէջ: Աղջիկ մըն էր Ռընէ Պօրնի անունով: Եւ որովհետեւ Ռընէ եւս սերտօրէն պիտի աշխատէր Արմանին հետ, Կատուն տեսաւ, որ այս նոր օգնականուհին ճիշդ հակառակն էր Արմանի նախասիրած «կնոջական տիպար»ին: Ռընէ — կամ, ինչպէս Դիմադրական Ճակատին մէջ չուտով սկսաւ կոչուիլ Վիոլէթ — զիջող ու անձնուէր կին մըն էր այսուհանդերձ, եւ, Կատուն քիչ նեղուած չէր երեւան հանելով քիչ ժամանակ վերջը, թէ Արման զայն եւս կը սիրէր:

Կատուն երբեմն խուվքի կը մատնուէր երբ Վիոլէթն կը նայէր: Փարիզի մէջ, ուր կը մնային ժամանակաւոր կերպով, Թախանձեց Արմանին, որ Վիոլէթը դաւառ ղրկէ, աւելի անկարեւոր պաշտօնով մը: Արման ժպտեցաւ եւ ըսաւ Կատուին, թէ կը նախանձի:

— Այդպէս չէ, բողոքեց Միշըլին: Վերահաս աղէտի մը նախազգացումը ունիմ ...

— Նախանձի մը նախազգացումը, ըսել կ'ուզես, ըսաւ Արման խնդալով:

Ու արդարեւ, Ռընէ Պօրնին, այլ անունով Վիոլէթն էր, որ աղէտի մատնեց խումբը:

Վիոլէթի հրամայուած էր քաղել երկրորդական տեղեկութիւն մը — թէ ուր պիտի ղրկուէր այսինչ գունդը: Կառ տիւ Նորի մօտերը դէմը ելաւ գերման ենթասպայ մը, որ խօսեցաւ իրեն եւ ինք սկսաւ զգուշութեամբ հարցուփորձել զայն: Զնկատեց, թէ զինուորին ետեւը նստած էր մարդ մը, որ ֆրանսերէն թերթ կը կարդար եւ մօտէն կը հետեւէր իրենց խօսակցութեան:

Զնկատեց, թէ մարդը հետեւեցաւ իրեն, երբ դուրս ելաւ սրճարանէն: Ոչ ալ կասկածեցաւ, որ հետապնդման տակ էր յաջորդ քանի մը օրերուն: Քաղաքային հագուստով մարդիկ հերթով կը հետեւէին իրեն: Տեսան զինքը Արմանին ու էգ Կատուին հետ: Վիոլէթը հետապնդելով երեւան հանեցին թէ իրենց կեդրոնատեղին եւ թէ բնակարանը: Եւ, 18 Նոյեմբեր 1941ին, կէսօրէ առաջ ժամը 5.30ին, Արման եւ Վիոլէթ ձերբակալուեցան ծովակալ Վալթըր Վիլհելմ Գանարիսի գերման հակալրտեսական սպասարկութեան կողմէ:

Քանի մը ժամ վերջը ձերբակալուած էր նաեւ Միշըլին Գարրէ: Զին. ոստիկանութիւնը արգելափակեց զայն զինուորական բանտի մը մէջ: Իր խցիկին հանդարտութիւնը սարսափելի ջղայնութիւն պատճառեց էգ Կատուին: Ոչ մէկ տեղեկութիւն ունէր միւսներէն: Արդեօք Արմանն ալ ձերբակալուա՞ծ էր: Ուրիշ ո՞վ բռնուած էր:

Արդեօք ի՞նքն էր միայն ամբողջ խումբէն: Դող մը անցաւ մարմնէն մտածելով այն չարչարանքներու մասին, որ հաւանաբար իրեն կը սպասէին: Տակաւին պիտի դար դիշերը իր սարսափներով ...

Մութը կոխեց: Իր խաւար խցիկին մէջ, Կատուն մտածեց, թէ մահը ստուգապէս իրեն կը սպասէր: Կը դողար երեւակայելով ձեւը, զոր ան պիտի ստանար հաւանօրէն: Յանկարծ, ձեղունին լոյսը վառեցաւ: Դուռը բացուեցաւ եւ ներս մըտաւ դերման համազգեստով մարդ մը:

Կատուն նստած մնաց իր ցած աթոռին վրայ: Ու նայեցաւ անոր սարսափի նայուածքով մը:

Մինչեւ այդ ժամանակ խորապէս ընտելացած ըլլալով զին. նշաններուն, ան հասկցաւ թէ մարդը յիմնապետ մըն է: Գերմանացի պիտի չկարծէր զայն, եթէ քաղաքային զգեստներ հագած ըլլար: «Պոչ» բառը կարծես չէր պատշաճեր այս մարդուն: Բուն «քառակուսի գլուխ»ներէն չէր ան:

Մարդուն կեցուածքն ալ անակնկալ մը եղաւ իրեն համար: Կը տնտնար դրան առջեւ, կռնակը պատին տուած եւ լուռ կը նայէր Միշըլինին: Անշարժ, տեսակ մը սեւեռուն աչքերով կը դիտէր զայն:

Կատուն հետզհետէ հանդարտեցաւ: Ոտքի ելաւ:

— Պարո՛ն, ըսաւ, ինչո՞ւ համար ձերբակալուած եմ:

Մարդը չպատասխանեց: Անոր լռութիւնը կը պայթեցնէր Միշըլինը: Պահ մը վերջը սկսաւ խօսիլ.

— Ալժերիա՞ կը բնակէիք:

— Այո, Ալժերիա:

— Փարիզը հրաշալի քաղաք է, այնպէս չէ՞:

Միշըլին անոր նայեցաւ սարսափով:

Թարգմ. Կ. Գ. — Ք. ՁԻՆԿԸՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ողբացեալ Տիկ. Անգինէ Եափուճեանի զաւակները եւ բոլոր ազգականները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ նուէրներով մասնակցեցան իրենց սուգին, ի մասնաւորի Պանեէօ Բաչանի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընկերուհիներուն եւ բոլոր դրացիներուն որոնք թէ ի կենդանութեան եւ թէ իր յուղարկաւորութեան առթիւ ամէն աջակցութիւն ցոյց տուին իրենց: Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած են 5000 ֆր.ի նուէր մը Բարձր Հայքի Հայր. Միութենէն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

30 Դեկտ. Երեքշաբթի օրը ժամը 2ին, Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

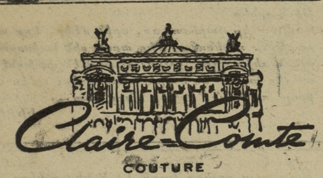
Բացման խօսք Շրջ. վարչութեան կողմէ :

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 3ԻՆ:

«Կաղանդ Պապա», տօնածառ: Մանկական զաւեշտներ, նուագ, պար եւն.:

Կ'երգէ սիրուած երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ:

Մուտքը ազատ է մանուկներու: Նախընթրեքի բաշխում :

ՅԱՏԿԱՊԷՍ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻ :
ՓԱՐԻԶ ԱՊՐՈՂ ԿԱՄ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵԿՈՂ
ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը, 17 Bld. des Capucines, Paris: Café de la Paixին ճիշդ դիմացը: Հեռ. OPE. 80-34

ԿԱՂԱՆԴԻ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՆՈՒԷՐԸ PARFUMն է

Ձեր ուզածը կրնաք ընտրել

ANTONINի ՄՕՏ

(Տէր եւ Տիկին Բ. ԱՃԷՄԵԱՆ)

24, Bld. des Capucines Հեռ. Opé. 66-10

Այրերու եւ կիներու լաւագոյն եւ ճաշակաւոր

ՎԱՐՍԱՅԱՐԴԱՐԸ

Parfumeries ճոխ եւ ընտիր պէսպիսութիւն մը տօնական օրերու առթիւ, իսկ այս յայտարարութիւնը ներկայացնողին ալ մասնաւոր զեղչ, մինչեւ Դեկտեմբեր վերջ :

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ ելեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ):

Ծոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն :

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն :

Դիմել՝

Պ. Անդրանիկ Սաղպազարեանի

Վերի հասցէով :

ԼԻՈՆԻ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՏՈՒՆԸ՝

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսայի եւ թէ արտասահմանի իր բոլոր յաճախորդներուն որ տօնական օրերու առթիւ իր խանութին մէջ տրամադրելի ունի ընտիր եւ ճոխ պաշար մը Նպարեղէնի, — պանիր, ձիթապտուղ, պաստ սուրճ, օղի, հէլվա, թահին, չէմէն, քիմիոն եւ ամէն տեսակ համեմներ: Թէ մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի համար :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ :

Դիմեցէք մեծաքանակի համար **246 Rue Vendome,** իսկ փոքրաքանակի համար **20 Rue Villeroy, Lyon:**

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի (Հայ Մարզական Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր կիրակի ժամը 15—24, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ (5 Place St. Augustin) :

Հ. Մ. Մ.ի պարահանդէսին մուտքը ուսանողներու համար 150 ֆրանք :

Համազգայինի հաւաքոյթ - ճաշը

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Համազգայինի Փարիզի վարչութիւնը հաւաքոյթ - ճաշ մը կազմակերպած է Յունուար 3ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Արարատ ճաշարանին մէջ, 51 rue des Ecoles, Paris (5) :

Ծախքերու մասնակցութեան համար 500 ֆր.:

Արձանագրուիլ երեք հայ գրատուններ եւ ՅԱՌԱՋի վարչութեան մօտ :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր. :

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN

14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15

Ծանօթ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ Բ. թիւը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon, յետ պատարագի, իրենց կնոջ եւ մօր ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ Ս. ՕՀԱՆԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ, ողբացեալ ՊՕՂՈՍ ԱՇՃԵԱՆի եւ ԱՇՃԵԱՆ գերդաստանի յիշատակին :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

Ուշադրութի՛ւն...

Ուշադրութի՛ւն...

TAVERNE MAUBEUGE

6 RUE MAUBEUGE, PARIS (9)

Հեռաձայն TRU. 85-47

ՆՈՅ. 29էն սկսեալ ամէն գիշեր, ժամը 8ին պիտի նուագեն, Պոլսէն յատկապէս հրաւիրուած ջութակահար ՄԿՐՏԻՉ եւ Ուտի ՊՕՂՈՍ, արեւելեան նուագի ծանօթ վարպետները, ընկերակցութեամբ երգչուհի - պարուհիի մը :

Համադամ եւ պէսպիսուն կերակուրներու կարգին ամէն գիշեր ՏԷՕՆԷՐ - ՔԷՊԱՊ ինչպէս եւ ճաշարանին կողմէ խնամքով պատրաստուած արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ :

Հարսանիքներու եւ հաւաքոյթներու համար տրամադրելի է սրահը

Métro Cadet, եւ Pelletier եւ N. D. de Lorette

Aut. — 26, 85, 49, 43 եւ 32:

Ծանօթ.— Երաժիշտները տեսնել փափաքողները կրնան դիմել՝ Taverne Maubeuge :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ

Մօտ օրէն հրապարակ կ'ելլէ ՍԵՒԱՆ օղին, նրբաճաշակ խմողներուն ըմպելին :

Պատրաստուած նշանաւոր PERNOD EXPORTի կողմէ :

Ֆրանսայի ընդհ. ներկայացուցիչն է Mr. JEAN MARCEL, 27 rue Victor Fougier, Vienne, (Isère):

Ապսպրանքներուն համար ուղղակի նոյն հասցէին:

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հայ Աւետարանական Իսիի համայնքին կողմէ, այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին Ալհամպրայի սրահին մէջ, Rue Jean Jaurès, métro Mairie d'Issy :

Նուագ, երգչախումբ, տրամախօսութիւն 5 արար: Մուտքը ազատ է:

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, 28 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին: Կը ներկայացուի Լեւոն Շանթի՝

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ թատերախաղը

Հաղորդակց.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ օթօպիւս եւ իջնել Mairie de Maison Alfort :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VETEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

MORY et Co.

3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)

(Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72-60

Poste 89 et 80, métro Poissonnière. Gare du Nord

Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11.30 եւ 14էն 17, Շաբաթ 9էն 11.30

ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)

Avec accusé de récéption

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ոեւէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, ստացողին համար .

«ՇԻՐԱԿ» ՕՂԻՆ

Հռչակաւոր «ՇԻՐԱԿ» օղին Արեւելքի առաջնակարգ ըմպելին է:

Օղիի միակ եւ իսկական տարազին համաձայն՝ չամիչի հիւթէն ծորուած՝ մասնաւոր խնամքով անոր պատրաստութիւնը զայն կը հանդիսացնէ եզակի եւ անկեղծելի ըմպելի մը:

ՇԻՐԱԿը Արեւելքի մէջ ամենէն ընդհանրացած օղին է եւ անոր հռչակը տարածուած է ամբողջ աշխարհի մէջ:

ՇԻՐԱԿը փափկաճաշակ խմողներուն կու տայ օղիէն սպասուած ամէն գոհացում ու վայելք:

Հետեւաբար, փնտռեցէք ու խմեցէք, տարամերժօրէն, ՇԻՐԱԿ օղին, որ կնքուած է Հայաստանի Շիրակ փառապանծ նահանգին անունով, իբր վաճառանիշ՝ կրելով անոր համայնապատկերով պիտակը:

ԿԱՂԱՆԴԻ, ԾՆՈՒՆԴԻ, ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԶԱՐԴԸ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH fondé en 1925, R.C.S.376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 30 Décembre 1952 Երեքշաբթի 30 ԴԵԿՏԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6953-Նոր շրջան թիւ 2364
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԶՈՐՍ ՄԵԾԵՐԸ ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ն ՏԵՍԱԿՑԻԼ

Սթալինի վերջին յայտարարութիւնը եւ Չըրչիլի ճամբորդութիւնը մեծապէս կը զբաղեցնեն միջազգային մամուլը։

Անգլիոյ վարչապետը բացառիկ նիստի մը հըրաւիրեց դահլիճը, Ամերիկա մեկնելէ առաջ։ Մէկ շաբաթէն պիտի տեսակցին երկու «նախկին ռազմիկները», Չըրչիլ եւ Այզընհաուըր։ Անշուշտ պիտի քննեն շարք մը հիմնական խնդիրներ, Եւրոպայի եւ Ծայր. Արեւելքի պաշտպանութենէն մինչեւ տնտեսական եւ դրամական թնճուկներ։

Երկուքն ալ կ՚ուզեն օր առաջ վերջացնել Քորէայի պատերազմը։ Այս առթիւ պիտի քննեն կարմիր Չինաստանի դիրքը։ Անգլիա կը ճանչնայ այդ երկրին նոր կառավարութիւնը, իսկ Մ. Նահանգները չեն ճանչնար։

Իրազեկներու կարծիքով, պիտի քննուին նաեւ հետեւեալ խնդիրները.— 1) Քանի որ Սթալին տրամադիր է տեսակցելու Այզընհաուըրի հետ, կարելի չէ՞ Զորս Մեծերու ժողով մը սարքել.— 2) Նոր յարձակողականի մը ձեռնարկել Քորէայի մէջ, որպէսզի կարմիրները սորպուին հաշտութիւն կնքել.— 3) Հիւլէական զաղտնիքներու փոխանակութիւն Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ.— 4) Անգլեւամերիկեան օդանաւային գրասենեակ մը հիմնել Արեւմտեան Եւրոպայի համար։

× Քաղաքական շրջանակներու մէջ այժմ աւելի վերապահ կ՚երեւան Սթալինի յայտնած կարծիքներուն հանդէպ։ Իսկ լաւատեսներ կը կարծեն թէ Չըրչիլ պիտի առաջարկէ Այզընհաուըրի վերսկսիլ խօսակցութիւնը Սթալինի հետ։

Ամէն պարագայի մէջ, մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայուի Չըրչիլի եւ «Այք»ի տեսակցութեան։

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ 1952ԻՆ

4.— ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

Պալքանեան երկու հոծ եւ չէն գաղութները, Պուլկարիա եւ Ռումանիա բոլորովին այլափոխուած են, իբրեւ հետեւանք նոր կարգուսարքին, որ վերի վայր շրջեց ամէն բան։

Երկու երկիրներուն ժողովուրդներն ալ չեն համակերպած կարմիր բռնակալութեան, ինչպէս միւս արբանեակ երկիրները։ Եւ սակայն ի վիճակի չեն ըմբոստանալու, քանի որ իրենց դիմացն ունին Խ. Միութեան զինեալ ուժերը, ինչպէս ամէն տեղ։

Երկուքին մէջ ալ յաճախադէպ են կրաւորական դիմադրութիւնը եւ ստորերկրեայ խլրտումները, պարբերական «մաքրագործում»ներով։

Օրուան կուռքերէն ոչ մէկը ապահով է իր գահուն վրայ։ Ամէնէն պատասխանատու իշխանաւորին թիկնաթոռը մէկ օրէն միւսը կը վերածուի կախաղանի աթոռակի մը կամ դնդակահարութեան ցիցի մը։

Այս ահուսարսափին մէջ, փոքրամասնութիւններն ալ կը տրորուին բնիկներուն հետ։ Հանդիստ են այնքան որքան թոյլ կուտայ սովետական կարգուսարքը։

Անոնք ալ սահմանուած են «սոցիալիզմ կառուցելու»։ Նոր ազդանշանով՝ «սոցիալիզմէն կոմունիզմ» սուրալու։

Իրենց ամբողջ ազգային եւ ընկերային կեանքը ենթակայ է նոյն ձուլածոյ կաղապարին, սկսելով դպրոցէն եւ աշխատանոցէն։

Այսպէս, Ռումանիոյ մէջ փոխուած են փոքրամասնութեանց անունները անգամ։ Հայկականը կը կոչուի «Ռումէն ժողովրդական ռեսպուբլիկայի հայ ազգաբակչութիւն»։

Անշուշտ իրաւունքներ ալ կը վայելեն, համաձայն խորհրդային սահմանադրութեան։

Օրինակ, դպրոցները նպաստ կը ստանան պետութենէն։ Եւ աշխատաւորը կ՚օգտուի ընկերային օրէնքներէն, առանց խտրութեան։

Բայց, ի՞նչ օգուտ այդ շնորհներէն, երբ բռնութեան եւ անստուգութեան մղձաւանջը կը տիրապետէ ամէնուն գլխուն վերեւ։

Ոչ տանտէր են ներքին գործերուն մէջ, իբրեւ համայնք, ոչ ալ իրենց ճակատագրին տէրը՝ իբրեւ անհատ։

Ուրեմն, երկու երկիրներուն մէջ ալ, մեր տարագիր բազմութիւններ պարզապէս թիւ են։ Համրանք ծառայելու համար միեւնոյն նպատակին,— «Կոմունիզմ»։ Ամէն բանէ առաջ եւ ամէն գնով։

Երկու գաղութներուն ազգային կեանքը — դպրոց, մշակոյթ, մամուլ եւայլն — կը վարեն հատընտիր նորընծաներ կամ յանկարծ կարմրած վարժապետներ, դպիրներ եւ բախտախնդիրներ։

Եթէ համոզուած կարմիրներ գտնուին, իրենց չգիտցածն է որ կը փորձեն անտէր այգիներու մէջ։

Այս պատճառով, կատարեալ բարեկենդանի մը վերածուած են դպրոցն ու մամուլը՝ երկու գաղութներուն մէջ։

Հանրային կարծիքը եւ կարմիր քարոզութիւնը կը վարեն երկու պարբերականներ, «Երեւան» (Սոֆիա) եւ «Նոր Կյանք» (Պուքրէշ)։ Երկուքն ալ բոլշեւիկեան ուղղագրութեամբ եւ նոյն խառնիճաղանճ շարադրութեամբ։

Դպրոցներուն մէջ ալ, ամէն ինչ ձուլուած է բոլշեւիկեան կաղապարին վրայ։ Տառերէն մինչեւ բառերը։

Ուրեմն երկու գաղութները, համագումար 55—60.000 տարագիրներ, կը կազմեն պալքանեան թեւը Լենին - Սթալինեան արշաւին։

Յունահայ գաղութը ազատ մնաց այս արկածախնդրութենէն, քանի որ երկիրը միացած էր արեւմտեան ժողովրդապետութեանց եւ կրցաւ դիմանալ բոլշեւիկեան փոթորիկին։

Դժբախտաբար գաղութը չունի նախկին համրանքը եւ ուժը։ Երբեմնի 30 — 35.000ը իջած է 8—10.000ի, վերջին աշխարհամարտէն ի վեր։

Այս մնացորդը մեծ մասամբ ամփոփուած է Աթէնքի եւ Հին Յունաստանի մէջ։ Սելանիկի մէջ կը հաշուեն՝ 1000—1200 հոգի։ Մակեդոնիան եւ Թրակիան գրեթէ պարպուած են։

Նոււկոսլաւիոյ մէջ շատ քիչ տարագիրներ մնացած են։

Շ.

Դանլիանն կացութիւնը յանձնուեցաւ Ժոռժ Պիտոյի

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Պ. Ժաք Սուսթել երեք օր բանակցելէ ետք ձեռնթափ եղաւ, տեսնելով որ պիտի չկրնայ ազգային միութեան դահլիճ մը կազմել։

Վարչապետութեան երրորդ թեկնածուն է Պ. Ժոռժ Պիտօ, որ երէկ պիտի տար պատասխանը։

Նոր թեկնածուն վարչապետ եղած է երկու անգամ։ Չորս տարի վարած է արտաքին գործերը ազատագրութենէն ետք (1944)։ Վարիչն է Ժողովրդական Շարժումին (MRP) եւ համաձայն չէր որ տապալեն Պ. Փինէն։ Կողմնակից է ազգ. միութեան դահլիճի մը, մասնակցութեամբ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն։

Իրազեկներ կը կարծեն թէ Պիտօ եւս մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի. քանի որ իր վարած խմբակցութիւնը պատճառ եղաւ Փինէի դահլիճին հրաժարման։

Երկրորդ թեկնածուն, Պ. Սուսթել, իր հրաժարման առթիւ զեկուցում տալով, ըսաւ թէ ելմտական կացութիւնը շատ ծանր է եւ արագ միջոցներ կը պահանջէ։ «Համոզուած եմ թէ կատարած աշխատանքս պիտի դիւրացնէ յաջորդ վարչապետին գործը, ճամբան բանալով ազգային լայն միութեան մը համար»։ Բոլոր նախկին վարչապետներն ալ հաստատած են թէ կարելի չէ երկիրը կառավարել առանց սահմանադրութիւնը վերաքննելու, այսինքն առանց զօրացնելու գործադիր իշխանութիւնը։

Իր դիմումներուն առթիւ, գլխաւոր հոսանքները ժխտական կամ վերապահ դիրք մը բռնած են։ Ընկերվարականներէ եւ կարմիրներէն զատ, չափաւոր խմբակցութիւններ ալ չեն ուզած մասնակցիլ Սուսթելի ծրագրած դահլիճին։

Նոր թեկնածուն, Պիտօ, որ 53 տարեկան է եւ նախկին ուսուցիչ պատմութեան, կրնայ յաջողիլ եթէ ապահովէ զօր. տը Կոլի 85 երեսփոխաններուն քուէները։ Այս երեսփոխանները ցարդ վերապահ դիրք մը բռնած էին, դժուարացնելով յաջորդական դահլիճներու դիրքը՝ 206 կարմիրներու եւ ընկերվարականներու հետ։ Վերջերս 30 կուսակներ բաժնուեցան, ուժ տալու համար Փինէի դահլիճին։ Այս երեսուն ըմբոստները վտարուած են այժմ եւ կը գործակցին չափաւոր հոսանքներուն հետ։

Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն անհամբեր կը սպասեն Ֆրանսայի նոր դահլիճին կազմութեան։ Երկու երկիրներուն մամուլը խստորէն կը քննադատէ քաղաք. հոսանքները, իբրեւ պատասխանատու վարչական տագնապներու։

Փարիզի թերթերն ալ մտահոգութիւն կը յայտնեն, պարզելով ներքին եւ արտաքին հոգերը որոնք անմիջական լուծում կը պահանջեն։ Համայնավար կուսակցութիւնը կոչ կ՚ուղղէ ժողովուրդին որ միացեալ ճակատ կազմէ, «խաղաղութեան եւ ազգ. անկախութեան կառավարութիւն մը կազմելու համար»։ Իր պաշտօնաթերթը երէկ զօր. տը Կոլի մեղսակից կը կոչէր Ժոռժ Պիտօն, միեւնոյն ատեն հեգնելով Պ. Վէնսան Օրիոլը։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքագիր մը ուղղեց Նորվեկիոյ, դիտել տալով թէ օդանաւային խարիսխներու շինութիւնը ի հաշիւ օտարներու կը հակասէ երկու երկիրներու բարեկամութեան։

ՎԵՆԵՏԻԿԻ պատրիարքը, գեր. Ակոսթինի, որ կարդինալութեան բարձրացած էր Նոյ. 29ին, մեռաւ Դեկտ. 28ին։ Ծնած էր 1888ին եւ Վենետիկի պատրիարքն էր 1949էն ի վեր։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ նորէն մտահոգութիւն կը պատճառեն Փարիզի թէ գաւառի մէջ։ Սէնը եւ Մառնը վտանգաւոր կէտին հասած են, ողողելով կարգ մը փողոցներ։ Սէնի ջուրերը 6 մեթրի հասած են արդէն եւ կը վախցուի որ մինչեւ 6.35ի հասնին։ Մառնը արագօրէն կը բարձրանայ։ Պոտոյի մէջ կացութիւնը բարւոքած էր Ծնունդէն ի վեր, բայց նորէն ծանրացաւ։ Ջուրերը կը բարձրանան հիւս. շրջանին մէջ։ Ռոնի յորդումն ալ մեծ աւերներ կը գործէ։ Երկու նաւակներ շրջեցան Ավինեոնի մէջ։ Երթեւեկը դադրած է շատ մը վայրերու մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ դաւ մը երեւան հանուած է անցեալ շաբթու, երբ գնդ. Շիշաքլի Եգիպտոս կը գտնուէր։ Այս առթիւ ձերբակալուած են Դամասկոսի ոստիկանութեան նախկին վերատեսուչը, Մահմուտ Շեւքէթ, երեսփոխան Հաւրանի, «Վերածնունդ» կուսակցութեան պետը՝ Միշէլ Աֆլաք եւն.։ Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ ձերբակալուած են նաեւ կարգ մը ստորադաս սպաներ։ Պաշտօնական զեկոյցը խստօրէն կը մեղադրէ դաւադիրները։

ՔՈՐԷԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ 200 ռմբաձիգ օդանաւեր զարկին Հիւս. Քորէան։ Ամենամեծ օդարշաւն է այս անցեալ օգոստոսէն ի վեր։ Քանդուած են 70 մեծ շէնքեր։ Հարաւ. Քորէայի նախագահը Թոքիօ պիտի երթայ, հրահանգներ ստանալու համար։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ անթելը եւ թերթերը կ՚ամբաստանեն Անգլիան եւ Մ. Նահանգները թէ իրենց գաղտնի սպասարկութիւններով կը գործակցին ստորերկրեայ շարժումի մը՝ 1948էն ի վեր, լրտեսութիւն կատարելով։ Զեկոյցը կ՚ըսէ թէ Վարշաւայի ամերիկեան նախկին դեսպանը, Պլիս Լէյն, 1950ին պայմանագիր մը կնքած է լրտեսական օ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Պոլսոյ պատրիարքը՝ Գարեգին արք. Խաչատուրեան որ Անգարա գացած էր, ընդունուած է հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայարի եւ վարչապետ Ատնան Մենտէրէսի, ինչպէս եւ Ազգ. Մեծ Ժողովի նախագահ Րէֆիք Քորալթանի կողմէ։ Ներկայ եղած է Ազգ. Մեծ Ժողովի նիստին եւ հետեւած աշխատանքներուն։

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ պատրիարքը գոհ մնացած է իր այցելութենէն։

× Պատրիարքը 100 ոսկի տրամադրած է Մալթեփէի մզկիթին շինութեան։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԱՆՏՈՆ ԿԱԶԷԼ

Աթէնքի «Ազատ Օր»էն ցաւով կ՚իմանանք թէ Դեկտ. 24ին յանկարծամահ եղած է իր մնայուն աշխատակիցներէն Անտոն Կազէլ (Աթենացի)։

Հանգուցեալը ծնած էր Իզմիր 1899ին։ Նախնական կրթութիւնը իր ծննդավայրին եւ Իզմիրի մէջ ստանալէ վերջ, յաճախած էր Գոնիայի Ճենանեան գոլէճը, որուն շրջանը աւարտած էր։

Կանուխէն մտած էր Դաշնակցութեան շարքերը եւ վարած պատասխանատու պաշտօններ։ Իզմիրի մէջ խմբագրած է «Հորիզոն» եւ «Գոյամարտ» թերթերը, քաղաքական յօդուածներէ զատ ստորագրելով նաեւ գրական կտորներ։ Փոքր Ասիոյ աղէտէն ետք, Աթէնք ապաստանելով, 1923էն Գաբրիէլ Լազեանի հետ հրատարակեց «Նոր Օր» օրաթերթը, որուն խմբագիրն էր մինչեւ համաշխարհային Բ. պատերազմը։ Կազէլ աշխատակցած է «Հայրենիք» ամսագրին եւ արտասահմանեան ուրիշ հրատարակութեանց։ Խմբագրած է նաեւ Յունահայ Տարեգիրքը (1927—1931)։ Ունի բազմաթիւ գրութիւններ, չափածոյ թէ արձակ։

«ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՉԿԱՐ ՈՐ...»

— «Ֆրանսայի մէջ ալ, ազատագրութեան առաջին օրերուն, երբ նացի Գերմանիոյ գործակալները անմիջականօրէն հրացանազարկ կ'ըլլային պատճառ մը չկար որ Դաշնակցականները մասնաւոր ներումի արժանանային», («Արեւ», 2 Հոկտ. բնագիրն ալ գլխագիր):

Այս առթիւ «Յառաջ» երկու անմեղ խմբագրականներ նուիրեց: Առանց շատ ծանրանալու՝ անցուդարձը արձանագրեց «կատարեալ պաղարիւնով»:

Այո, կատարեալ պաղարիւնով, որովհետեւ մենք միշտ ալ եղած ենք զուսպ մեր արտայայտութեանց մէջ: Պահած ենք մեր պաղարիւնը՝ նոյնիսկ ազատագրութեան առաջին օրերուն: Թերեւս ա՞յդ էր մասնաւոր ներումի արժանանալու պատճառը...

Ըստ «Արեւ»ի, ուրեմն, Դաշնակցականները իբրեւ նացի գործակալներ, պէտք էր գնդակահարուէին: Սուտ խե՞նդ կը ձեւանան արդեօք, թէ իսկապէս այդքան միամիտ եւ պարզամիտ եղած են մեր ռամկավար «բարեկամները»:

«Նացի գործակալներ»... Յաճախ լսած ենք այդպիսի բառեր, տարբեր ձեւի «բարեկամներէ»: Եւ ոչ միայն լսած ենք մենք, այլեւ լսելի դարձուցած են, գրաւոր թէ բերանացի, տարբեր շրջանակներու մէջ: Առ որ անկ է...

«Անկասկած» մեղք մը գործեր են, Դաշնակցականները գնդակահարուած չըլլալով, բայց այդ մեղքը որո՞ւն կամ որո՞նց վերագրել: Մենք ալ չենք գիտեր: Արդե՞ք հակառակորդ խմբակը, պակաս բա՞ն մը ըրաւ, մասնաւոր ներումի արժանացնելով Դաշնակցականները: Եթէ պէտք է գնդակահարուէին, անհրաժեշտ էին կարգ մը եղբայրադաւ ամբաստանութիւններ, Դաշնակցականներու և Դաշնակցութեան հասցէին, ապա պէտք էր անմիջականօրէն յաջորդէին ձերբակալութիւնները: Իսկ մնացեալը եփած հաւ էր: Անգամ մը եւս ներկայ պիտի ըլլայինք Դաշնակցութեան փառաչուք «թաղումին»:

Մեր հակառակորդ խմբակը կը լրացնէ՞ր այդ նախապայմանները:

Փորձեր կատարուեցա՞ն: «Ժուռնալ»ներ տրուեցան:

Այո: Եւ ծրագրեալ ձեւով: Դժբախտաբար այդ օրերու պատմութիւնը չէ արձանագրուած: Ժողովուրդը աղօտ գաղափար մը միայն ունի:

Օր մը պիտի ջանամ տալ ամփոփ պատկերը այդ օրերուն ձերբակալութեանց, եղբայրադաւ բանսարկութեանց եւ ստորին մատնութիւններու, որոնք՝ ինչպէս կ'ըսէ «Յառաջ», մասնագիտութեան վերածուած են, կարգ մը «հայրենասէր»ներու կողմէ: Անոնք իբրեւ դրամագլուխ կը գործածեն: «Հայրենիքն ու հայրենասիրութիւնը» եւ կը փորձեն ամենազարշելի քսութիւններով եւ մատնութիւններով արժեցնել իրենց կոչումը:

Հարեւանցի կ'ամփոփեմ քանի մը դէպքեր միայն:

Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ ազատագրման առաջին օրերը: Ո՞ր Հայու տունն էր որ անպակաս մնաց ծրագրուած «այցելու»էն: Հազիւ երկիրը ազատագրուած եւ ազատ օդ շնչած, մեր «բարեկամները» կ'այցելէին Հայու տուները, կ'աւետէին ազատագրումը, եւ ուղղակի կամ անուղղակի սպառնալիքներով, կը ճառէին... հաւատոյ հանգանակէն — «Բեզի նշանակուած է 100.000 — ֆրանք, այսինչին կրկնապատիկը» եւն.:

Մեր նորեկ «Հայրենասէր»ներու առաջին «հայրենասիրական» քայլն էր:

Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ, նոյն պատկերը կը ներկայացնէին այդ օրերուն: Եթէ Լիոնն ու Մարսէյլը տուին իրենց զոհերը՝ իրենց իսկ «եղբայրներու» ձեռքով, Փարիզը տեսաւ միայն կարգ մը ձերբակալութիւններ, անուամբ թէ անանուն: Անշուշտ զոհ չէին մեր «հայրենասէր»ները: Փարիզը իբրեւ մայրաքաղաք, պէտք էր արժեցնէր իր հանգամանքն ու դերը:

Առաջին առթիւ կը ձերբակալուէր ընկեր Ա. Խատիսեան: «Հրմշտկելով եւ գրպանելով կարգ մը անձնական իրեր, մեր «հայ հերոսները» գիշերանց կը տանին Հայաստանի նախկին վարչապետը: Ո՞ւր: Ոչ ոք գիտէ: Առեւանգո՞ւմ թէ արդելափակում: Նոյն գիշերը՝ ուրիշներ, այր թէ կին:

Ձերբակալութիւններու շարքը հետզհետէ կ'աւելնար: Ընկեր Բենօ «մասնագիտական չարչարանքներ»է ետք, որ Ֆրանսացի գնդապետն անգամ կը զայրացնէ, վիրաւոր վիճակի մէջ կը փոխադրուէր հիւանդանոց, պահապան հրեշտակ մըն ալ իր քովը, գիշեր ու ցերեկ, որպէսզի չըլլայ թէ յանկարծ բան մը պատահի, «խոստովանութիւններէ» առաջ իր շունչը փչէ, «քառասուներեկու հայ գերիներու գնդակահարուելու տանող դարձած այդ ականաւոր Դաշնակ - Նացի գործակալը»:

Հասարակութեան մէջ յաճախ զրոյցներ կը շրջէին թէ «Դաշնակ»ներուն ցանկը արդէն պատրաստ է: Վերջին անգամ կ'ըսէին թէ 51 հոգինոց ցանկ մը կայ եւ հետզհետէ պիտի ձերբակալուին:

Ձերբակալուածներու մասին սկսանք տեղեկութիւններ ստանալ: Ձերբակալողները Հայեր էին, թարգմանի դեր կատարողն ալ Հայ...:

Դաշնակցականներու ինչպէս նաեւ ոչ - Դաշնակցականներու ձերբակալութիւնները գէշ տպաւորութիւն գործած էին հասարակութեան վրայ: Այդ գէշ տպաւորութեան յաջորդեց վախը:

Մատնութիւններ եւ ձերբակալութիւններ կատարողներու մէջ կային նախկին գերիներ եւ տեղացի կարմրուկներ:

Ազատագրումէն մէկ տարի առաջ, գրաւման շրջանին, վախ կար թէ Հայերն ալ իբր Հրեայ, կրնային ձերբակալուիլ: Ֆրանսայի մէջ, Պրոֆ. Montadon իր տեսութիւններով, սկսած էր գետին պատրաստել արդէն: Այդ շրջանին Գերմանիայէն եկած (յետոյ ականաւոր դարձած) հայ համայնավար մը, գլուխը աստին անդին կը զարնէր, ճար մը գտնելու համար: Հաւաքական ձերբակալութեանց առաջքը առնելու համար կը դիմէր հոս Փարիզ, Դաշնակցական վարիչներու,— Միջոց մը գտէք, եթէ ոչ մենք ալ Հրեաներու նման կրնանք բնաջնջուիլ: Յարդ ոչ մէկ Հայու քիթ արիւնած է, չենք գիտեր թէ որո՞ւ կը պարտինք, բայց այս վերջին լուրը չափազանց վտանգաւոր է, ուղղակի տեսակ մը ճերմակ ջարդ: Արդէն սկսած են Համպուրկ եւ Ռումանիա...»:

Այս բոլորը մոռցուեցան, եւ «Դաշնակ»ները դարձան գործակից. դաւաճան, ինչպէս կը լսէք ու կը կարդաք մինչեւ այսօր...

Բուն ամբաստանողները, վարագոյրի ետեւ մնալով, կրնային միտքերը պատրաստել, մնացեալը ձգելով ոստիկանութեան:

Նախ քան ազատագրումը, Փարիզի պատերուն վրայ կ'երեւար ազդ մը Մանուշեանի պատկերով, իբրեւ վարիչը օտար ըմբոստներու խմբակի մը: Խեղճը ձերբակալուած էր իր գործակիցներէն մէկուն ցուցմունքներուն վրայ:

Ծանօթ էի Մանուշեանին, տարիներ առաջ, երբ կը հրատարակէր, եթէ չեմ սխալիր «Նոր Ուղի»ն: Աւելի վերջը ծանօթացայ իր գործակիցներէն՝ Դպիրեանին, որ սարսափելի չարչարանքներէ ետք մեռած էր, ազատագրութեան օրերուն:

Այս երկուքն ալ լաւ տպաւորութիւն ձգած էին վրաս: Եթէ ողջ ըլլային, կը կարծեմ թէ պիտի փորձէին կանխել կարգ մը չարիքներ:

Աւելորդ է խօսիլ հոս, թէ ինչպէս առաջքը առնուեցաւ այդ ձերբակալութեանց եւ ի՞նչպէս բանտարկեալները՝ սկսեալ ընկեր Խատիսեանէն, հետզհետէ արձակուեցան: Բոլոր մեղադրանքները չքացած էին:

Աւելորդ է նոյնպէս պատմել թէ այդ Հայազգի յոտեսներու կողմէ ծրագրուած ամբաստանութիւններն ու «սեւ ցանկ»ը, Ֆրանսական պաշտօնական որ մարմիններուն յանձնուեցան, գլխաւորական իշխանութիւններու կեդրոնէն, մինչեւ... Դիմադրական ուժերու ամենահամեստ գրասենեակները:

Բաւութեան նախազ մը պէտք էր այդ շրջանին, մեր հակառակորդներու գործը յաջողցնելու համար: Ահա Դաշնակցութիւնը:

Դաշնակցական վարիչներու ձերբակալումով, կ'ուզէին կուսակցութիւնը դնել ամբաստանեալի աթոռին վրայ:

Իրենց չար բախտէն, շատ չանցած Դաշնակցութիւնը իբրեւ կազմակերպութիւն գործելու իրաւունք կը ստանար եւ կը վաւերացուէր 1946 Մայիս 2ին:

«Յառաջ»ը, արդէն 1945 Ապրիլ 8ին արտօնութիւն ստացած էր, իբրեւ առաջին հայ օրաթերթը արտօնուած Ֆրանսայի մէջ, ինչպէս կ'ըսէր մամուլի գրասենեակի տնօրէնը, շնորհաւորելով անոր վերհրատարակութիւնը: Թէեւ, զանազան գրասենեակներու մէջ, կարմիր մելանով ներկայացուած էր «Նացիոնալ Սօսիալիստ» կուսակցութեան պաշտօնաթերթ»...

Արդ, հարցուցէք «Արեւ»ի «ժիամիտներուն» թէ ինչու չգնդակահարուեցան Դաշնակցականներն ալ... երբ նացի Գերմանիոյ գործակալները այդ շրջանին, անմիջականօրէն հրացանազարկ կ'ըլլային:

Պէ՞տք էր որ ըլլային, որպէսզի «Արեւ»ի պէս մտածողները, այս քսութիւնը չյաւհեցնէին հրապարակ, ազատագրութենէն տարիներ ու տարիներ վերջ: Դէպքերու մասին տեղեկութիւններ չունէի՞ն արդեօք: Ի՞նչպէս կրցան այսքան տարի, այդ գաղտնիութիւնը գաղտնի պահել, իրենց ծոցին մէջ:

Բայց զարմացողները միայն մեր երանելի ռամկավարները չէին: Զարմացած են նոյնիսկ, այդ բոլոր ծրագրուած ամբաստանութեանց հեղինակները, տեսնելով Դաշնակցութեան «յարութիւն»ը, երբ իրենք խրամատնի մէջ էին, անգամ մը եւս թաղելու արարողութեամբ:

Ի՞նչպէս չձայնակցիլ «Յառաջ»ի:

— «Զուգեցին ըմբռնել թէ բուն դիմադրական պայքարը, Դաշնակցութիւնը կը մղէր, յանուն ժողովուրդին ազատութեան: Մոռցան թէ ափ մը վաւերական գաղափարական հերոսներու շուքը չի կրնար պարտկել շարք մը բախտախնդիրներու թրքավարի շահատակութիւնները՝ դրամական թէ քրէական»:

Աժան հերոսներ կան ամէն ժողովուրդի մէջ: Մենք ալ ունինք այդ «հերոսներ»էն: «Ժուռնալ»ներն ու մատնութիւնները իրենց մասնագիտութիւնը դարձուցած՝ համայնավար թէ ռամկավար պիտակին տակ:

Ա. ԱՐԹՈՒՆ

Կովկաս եւ իր ժողովուրդը

Կովկասը մեր քաղաքակրթութեան օրրան է թերեւս: Հին Կտակարանի համաձայն հոն է Արքայութեան սահմանը, եւ Ջրհեղեղէն ետք հոն հաւաքուեցաւ ժողովուրդը: Յոյները այս շրջանը կը ներկայացնեն իբրեւ Արգոնաւորդներու արշաւին նպատակակէտը, Ոսկեգեղմը (Toison d'Or) փնտռելու համար, ինչպէս եւ Պրոմեթէոսի դիցաբանական շրջանակը, որուն Ամիրանի շրջանի վրացական առասպելները, թերեւս նախատիպարներն են: Հոն է որ Քրիստոսէ հազար տարի առաջ ծընունդ կ'առնէ Պարսիկներու յաւիտենական կրակապաշտութիւնը:

Զգելով առասպելը եւ հետեւելով պատմութեան, պիտի տեսնուի որ, հոն բնակող ժողովուրդներու ծագումը գտնելու համար, պէտք է ետ երթալ մինչեւ հինգ հազար տարի: Այսօրուան Վրացիները Խեթաններու ուղղակի շառաւիղներն են, որոնք Քրիստոսէ 27 դար առաջ կը տիրապետէին Ասիոյ, Կովկասէն մինչեւ Եգիպտոս: Ցեղարանները Կովկասի մէջ կը գետեղեն առաջին ցեղախումբերը որ նստուկ կեանքը ընտրեցին, մշակեցին հողը եւ սկսան գործածել մետաղը:

Հնդեւրոպական ամէնէն հին ժողովուրդներու շառաւիղներ հոն են: Ալաններու նախնիքները հաւանական է որ Օսերը ըլլան.— իսկ Սկիւթացիները կը գտնուին Ատրպէյճանի մէջ:

Կովկասեան այս թերակղզիին ժողովուրդները որոնք յաջորդաբար հոն հաստատուեցան, պահեցին իրենց անհատականութիւնը, օգտուելով հանդերձ եկուորներէն եւ առ նուազն երեք ինքնուրոյն մշակոյթներ հաստատեցին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ծանօթ է որ Հայաստան մեծ տէրութիւն մըն էր Պոմպէոսի ատեն, եւ տակաւին կը մնար Քրիստոսէ ետք Դ. դարուն, երբ քրիստոնէութիւնը առաջին անգամ հռչակուեցաւ իբրեւ պետական կրօնք եւ ծաղկեցաւ գրականութիւն մը եւ արուեստ մը, որ կը ձուլէր յունական եւ արեւելեան արուեստն ու գրականութիւնը: Հայ ճարտարապետները գտան եւ ընդհանրացուցին սրակամարը (ogive), խոյակները կամարաշար եւ ներքին քառանկիւն սիւները: Վրացիներուն հետ, որոնք նմանապէս քրիստոնեայ դարձած էին, մտցուցին այս տարրերը Երուսաղէմի եւ Սինայի, ինչպէս եւ Պալքաններու, Աթոս լերան (Այնորոգ), Նուկոպոլսոյ, Լեհաստանի, Մոլտաւիոյ եւ Արեւմուտքի մէջ: Գիտունները երախտապարտ են Հայերուն իբրեւ գոթական ոճին նախաձեռնարկները: Հայկ. գրականութիւնը կը զանազանուի միւսներէնանով, որ ունի աշուղական բանաստեղծութիւն, որմէ բոլորովին զուրկ է բիւզանդական գրականութիւնը: Միջին դարուն Գրիգոր Նարեկացի մը, զոր վերջերս Լիւք Անտրէ Մարսէլ ներկայացուց Cahiers du Sudի մէջ, արդի շրջանէն Սայեաթ Նովա մը, որուն քնարը կը հնչէր Կովկասեան լեզուներուն մէջ հաւասարազօր ներդաշնակութեամբ մը, միսթիքական խորհրդաւոր կամ ագնուաբարոյ նիւթերու շուրջ, մօտ են մասնաւորաբար Լանկտօքի բանաստեղծութեան:

ՎՐԱՍՏԱՆ.— Հազարական թուականներուն օսմանեան յարձակումը վերջ տուաւ Բագրատունեաց թագաւորութեան եւ Վրաստանն էր որ ապահովեց վերականգնումը: Թամարա թագուհիին օրով ունեցաւ մտաւորական եւ գեղարուեստական ծաղկումի այնպիսի շրջան մը, որ հազուադէպ է ուրիշներու մօտ: Այս շրջանը նշանակուած է Ռուսթավէլիի հիանալի վէպով, «Ընձենաւորը» որ կը բաղդատուի «Թրիսթան եւ Իզոլտ»ի հետ, ինչպէս եւ տիեզերական գործերու հետ: ԺԹ. դարուն յարձակումներու եւ պատերազմներու յաջորդականութենէ մը ետք, Վրաստան նոր փայլուն շրջան մը ունեցաւ Վախթանգի տիրապետութեան օրով: Իր օրէնքներու նշանաւոր հաւաքածոն ցոյց կուտայ մշակոյթի այն բարձր աստիճանը զոր ունեցաւ իր թագաւորութիւնը, որովհետեւ մարդասիրական այնպիսի յղացումներ ունի, որոնք ճանչցաւ արեւմուտքը Ֆրանսական յեղափոխութենէն ետք միայն:

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ.— Իսլամները աւելի ուշ մտան Կովկաս եւ քաղաքակրթուեցան բնիկներու քաղաքակրթութեան հետ շփման մէջ մտնելով եւ շուտով ունեցան նաեւ իրենցը: Ատրպէյճանի Իշխաններու, մելիքներու եւ խաներու պալատները, մինչեւ ռուսական գրաւումը, գրականութեան եւ գեղարուեստի վայրեր էին, գլխաւորաբար

Գաքուի Շիրւանիդները: Կարգ մը շրջաններու, մըշակոյթի այս վառարանները չողեր կ'արձակէին Խրիմէն մինչեւ Եգիպտոս: Գեհմէնիար փիլիսոփան առաջինն էր որ ԺԱ. դարուն սկսաւ Ավիսէնի (Իպը Սինա) ուսուցումը: Նիզամին (1140—1202), Պարսկաստանի հինգ մեծ հեղինակներէն մէկը, ծնաւ եւ մեռաւ Գանձակի մէջ: Այս քաղաքին մէջ դարձեալ ԺՋ. դարուն ապրեցաւ Թուրք բանաստեղծ Ֆիզուլին, որ Պաղտատի մէջ ծնաւ, բայց բոլոր գործերը Գանձակի բարբառով գրեց:

Կովկաս խորհրդայնալէն ի վեր տնտեսապէս զարգացաւ, մանաւանդ ի նպաստ Խ. Միութեան: Իր ստորերկրեայ հարստութիւնները արժեւորեցան, ինչպէս քարիւղը, Բագուի, Մայկոպի եւ Կրոսնիի, Վրաստանի Ջիաթուրի մանկանէզը, (50 %ը ամբողջ աշխարհի) Հայաստանի պղինձը, Օսեթիոյ կապարը եւ զինկը (25 եւ 35 %ը ամբողջ Խ. Միութեան)եւն.:

Սովետական վարչաձեւը կը քաջալերէր կովկասեան ազգերու մշակութային վերելքը: Գիտունները կը հասնէին բարձրագոյն պաշտօններու: Նշանաւոր լեզուաբան վրացի Նիքոլա Մառը, որ վերջը շնորհազուրկ եղաւ, Խ. Միութեան լեզուաբանական կաճառին տեսչութեան աստիճանին հասաւ: Հայ գիտնական Քալանթար Մոսկուայի հոգեբանական աթոռը կը գրաւէր, բնագէտ Ալիխանեան, հիւլէական ուժին մասնագէտ, Խ. Միութեան Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ:

Գեղարուեստական մարզին մէջ, նոր հանճարներ յայտնուեցան: Խաչատուրեան Հայաստանի մէջ, Մուրատելի Վրաստանի մէջ: Ամէկ մէկ հանրապետութեան մէջ ազգային գրականութեան ամէնէն ականաւոր գործերը կը տպուին, «ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ ընկերվարական»: Ի պատիւ են Հայերէն Սարմէն, Տարոնացի, եւ հիներէն Յ. Թումանեան, մանաւանդ անոր «Սասունցի Դաւիթը»: Լաւագոյն կը նկատուին այն գրագէտները որոնք կը լքեն իրենց մայրենի լեզուն, եւ կը գրեն ռուսերէն, ինչպէս վիպասանուհի Մարիէթթա Շահինեան:

Բայց, առանձնաշնորհեալներուն քով, ինչքան նզովեալներ:

Կրօնքի տեսակէտով, Կովկասի խորհրդայնացումէն վերջ վրացական եկեղեցին հաշուեյարդարի ենթարկուեցաւ, կղերը արտաքսուեցաւ: Նմանապէս Հայկական եկեղեցին: 1937ին Հայկ. Եկեղեցիին պետը, Խորէն կաթողիկոս սպաննուեցաւ եւ Աթոռը վերստին իր տեղը ունեցաւ պատերազմէն ետք, երբ Սովետները թոյլ տուին ընտրութիւնը Նորի մը, որ մասնակցեցաւ խաղաղութեան կուսակիցներուն արշաւին: Նոյնը բրաւ Վրաստանի պատրիարքը: Իսկ Իսլամները շատ աւելի հալածուեցան: Մեծ թիւով մոլլաներ, շէյխեր զոհ ուեցան հակակրօնական պայքարին մէջ:

Հայկական ընկերվարական շարժումը «Դաշնակցական», որ ԺԹ. դարու կէսէն վերջ վարեց ազգին քաղաք. կեանքը, կազմակերպեց անկախութիւնը եւ ստեղծեց Երեւանի վաղանցուկ Հանրապետութիւնը կը ճանչցուի իբրեւ «յետաշրջական», որովհետեւ զէնքով դիմադրեց խորհրդայնացման:

Ոչ միայն պատմութիւնը եւ դպրոցական դասագիրքերը խեղաթիւրուեցան, հին հրատարակութիւններն ալ մաղէ անցան: Հայերէն Րաֆֆին, որ շատ կը փառաբանէր ազգային առաքինութիւնները, նորէն արգիլուեցաւ:

«Եթէ զիս մխիթարելու համար հրեշտակները տային ինծի Արքայութիւնը,՝ոչ պիտի ըսէի, ես իմ Կովկասս կը նախընտրեմ», կ'երգէր ազերի բանաստեղծ Էլմաս Եըլտըրըմը: Կը կարծէր թէ իր մուսան համաձայն էր սովետական չափանիշին, բայց հետապնդուելով 1935ին Թուրքիա փախաւ Ատրպէյճանէն եւ հոն ալ մեռաւ: Գուրգէն Մահարին, վանեցի որբ մը, խանդավառ յեղափոխական եւ նուրբ բանաստեղծ, անհետացան 1936—37ին մաքրագործումներու ատեն, ինչպէս Ալազանը. Բակունցը, Նորենցը եւ ուրիշներ, բոլորն ալ անդամ կուսակցութեան:

(Preuves No. 21) ANDRÉ GARMAND

ԱԺԱՆ ԵՒ ՕԳՏԱԿԱՐ ԿԱՂԱՆԴԶԷ՞Ք
ԿԸ ՓՆՏՌԷՔ.—
ՏԱՐԵԿԱՆ «ՅԱՌԱՋ» ՄԸ ԵՒ «ՀԱՅ - ԲՈՅԺ» ՄԸ
ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ ՁԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԸ 1952ԻՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, (Յատուկ).— Իւրաքանչիւր գաղութի լրիւ պատկերը տալու համար, պէտք է, ամբողջական արձանագրութեան դիմել: Բայց ո՞ւր, ո՞ր կազմակերպութեան կամ միութեան: Ո՞րը ունի ճշգրիտ ցանկ մը մեր տարագիր հայրենակիցներու մասին:

Կուտամ պատկերը, փոքրիկ գաղութի մը, որ երկու տասնեակ տարիներ առաջ կը համրէր, հազարէն աւելի գաղթականներ: Շատեր մեկնեցան, նոր վայրերու մէջ փորձելու համար իրենց բախտը: Տարէցներ մէկիկ - մէկիկ շիջեցան ու այսօր, գերեզմանատան մէջ, Հայոց — «եան»ները աջէդ ու ձախէդ քեզ կը հալածեն...:

Ո՞վ պիտի գրէ.— հայրենակարօտ պանդուխտին Կարապի երգը — «Ա՜խ հայրենիք»...

Սէն Շամոն հիւսուածեղէնի իր պանազան գործարաններով ու Lacetի լաւագոյն գործարաններով, երբեմնի կեդրոն մըն է, առեւտրականներու համար: Մեր գաղութին թիւը՝ հազիւ 500 հոգի:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.— Ինչպէս ուրիշ վայրերու մէջ, այստեղ ալ գաղութը տնտեսապէս նախանձելի վիճակ ունի, շնորհիւ իր բնածին եւ ժրաջան աշխատանքին: Սակաւաթիւ են բանուորները: Շատեր իրենց անձնական գործերը ունին: Բանջարեղէնի ճիւղին մէջ ունինք երեք մեծաքանակ, մօտ երկու տասնեակ փոքրաքանակ առեւտրականներ: Շուկային վրայ գրեթէ Հայերն են, կէս առ կէս: Երեքէն չորս նպարեղէնի խանութներ կան: Հինգ սափրիչներ առաջնակարգ գործեր ունին: Կան նաեւ երկու մեծաքանակի առեւտրականներ, մէկը կերպասի, իսկ միւսը՝ դուլպայի, ինչպէս եւ մօտ երկու տասնեակ շրջուն վաճառորդներ: Շատերը իրենց անձնական կառքերը ունին:

Ամփոփելով ի վեր տեւող տնտեսական տագնապը շատ դէշ ազդած է բոլորին վրայ: Բայց ամէնքն ալ տոկուն են:

Անգործութեան շրջանին չքաւոր Հայերը, շատ քիչ անգամ մօտեցած են գործազուրկներու սենտուկին:

Այսօրուան փոքրիկ առեւտրականներու թիւը կը պարտինք, թուականի մը ուր Հայերուն արտօնագիր տրուեցաւ որ երթան շուկայի վրայ իրենց հացը վաստկին ...:

ԿՐԹԱԿԱՆ.— Ամէնէն վրդովիչ պարագան է այս, որովհետեւ տժգոյն պատկեր մը ունի: Եթէ, օր մը կրթական անճարակութեան եւ անտարբերութեան մրցանակներ բաժնուին, առաջինը Սէն Շամոնը պիտի շահի:

Գրաւման շրջանէն մինչեւ 1948ի վերջերը որոշ գործեր կատարուեցան շնորհիւ Հ. Գ. Պապեանի եւ ընկեր Յ. Աճէմեանի: Այս շրջանին շաբաթական դասընթացքը (Patronage) 80 — 90 աշակերտ ունէր:

Այդ շրջանը գոց պահարանի պէս փակուեցաւ: Հարիւրաւոր պզտիկներ ցրուած են աջ ու ձախ:

Բողոքական դպրոցին մէջ մօտ 15 աշակերտներ, հինգշաբթիէ հինգշաբթի դաս կ'առնեն, Պ. Գ. Չէքէմեանէ:

Կաթոլիկ Patronageին հայկ. դպրոցը երեսի վրայ ձգուած է Քաղաքին լաւագոյն սրահն անգամ որ իրենց սեփականութիւնն է, կը մերժուի, գաղութին ձեռնարկներուն համար, զանազան պատրուակներով: Կաթողիկէ վերին մարմինը ի՞նչ կը մտածէ: Սէն Շամոնի մէջ ոչ հայ քահանայ կայ, ոչ ալ որեւէ խորութիւն:

Մեր ամբողջ հոգն է հայկ. ոգի ներշնչել նոր սերունդին:

Գաղութին մէջ չեն պակսիր, անձնուէր անհատներ: Նիւթական աղբիւրներն իսկ շատ դիւրութեամբ կարելի է ճարել: Միայն թէ կորովի մէկը պէտք է, որ ցնցէ թմրած հոգիները, յանուն մեր ինքնապաշտպանութեան: Հող կայ — բայց մշակը կը պակսի ...:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ նոյնպէս տժգոյն է:

1952ի շրջանին: Նոր Սերունդին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան նախաձեռնութեամբ ունեցանք երեք ձեռարկներ.— «Աշոտ Երկաթ»ի ներկայացումը, որ մեծ յաջողութեամբ բեմադրուեցաւ շնորհիւ բեմավար Խաչատուր Ղարիպեանի, Մայիս 28ը, Հայաստանի Անկախութեան տօնը, եւ «Դաշնակցութեան Օր»ը: Քառասուն - յիսուն երիտասարդներ հասակ նետած են հոս, բայց շատերը հայերէն չեն գիտեր: Իբրեւ Հայր. Միութիւն, ահա Մալաթիոյ Կրթասիրացը: Կրնար շատ մը գործեր կատարել, բայց քաջութիւնը չունեցաւ կրթական ձեռնարկի մը լծուելու:

Կը լսեմ թէ պիտի փորձէ շաբաթական դասընթացք մը հիմնել: Լաւագոյն մաղթանքներ բոլոր սրտացաւ հայրենակիցներուն, որպէսզի նոր էջ մը բանան 1953ին:

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՈՎ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ (Ամերիկահայ թեմի միասնականութեան հարցը): Զեկուցում Ամերիկայի Հայ. Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. Կեդր. վարչութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԲ.— ԷԳ ԿԱՏՈՒՆ

— Վախցա՞ք, հարցուց ան: Ի՞նչ բանէ կը վախնաք: Պիտի չդպիմ ձեզի: Գիտեմ որ դուք մըտացի կին մըն էք: Գիտէ՞ք, թէ ձեր մազերու այդ յարդաբանքով կը նմանիք Ժան տ'Արքին:

Աւելի վերջը գրեց իր օրագրին մէջ.— «Եղածին ամէնէն սարսափելի մասը այդ էր: Խցիկս մըտած մարդը մարդկային էր»:

Այս «մարդկային» անձը հարցափորձեց զայն դիմադրական շարժման մէջ իր գործունէութեան մասին: Խօսեցաւ Ալժերիոյ, Ֆրանսայի եւ Փարիզի շուրջ: Խօսեցաւ մեղմ ձայնով մը, առանց շեշտի: Կատուն ներքնապէս հիացած էր, տեսնելով որ խօսակցութեան մը բռնուած էր անոր հետ:

Մարդը անողոք կատակ մը ըրաւ:

— Հանգստաւէտ տեղ մը չէ հոս: Կ'ուզէի՞ք որ ուրիշ տեղ մը երթայինք:

Ցանկարծ հասկցաւ, թէ ուր կը գտնուէր: Յուսահատօրէն թօթուելով իր ուսերը, սկսաւ դիտել տախտակամածը: Եւ երբ աչքերը վերցուց, յիսնապետը անհետացած էր:

Մարեցաւ խցիկին լոյսը: Աւելի ետքը գրեց իր օրագրին մէջ.— «Անհուն, անիրական հեռաւորութիւններէ յստակօրէն կը լսեմ Մոցարտի Requiemը. կարծէք հիմա է որ կը նուագեն»:

Շատ չանցած՝ դուռը աղմուկով մը բացուեցաւ: Լոյսը վառեցաւ: Եւ զինեալ պահակներ կեցան խցիկին դէմը, դուռը բացուելուն պէս: Տասնապետ մը նշան ըրաւ անոր, որ իրենց հետեւի: Դատարկ նրբանցքներ: Երկաթաձողեր: Գրասենեակ մը: Տասնապետը ստորագրեց թուղթ մը: Դուռ մը, դուռ մըն ալ: Բացուեցաւ վանդակապատ մեծ դուռ մը: Եւ ապա...

Ո՞վ էր ան: — Այն յիսնապետն էր, որ խցիկը իրեն այցելած էր: Բայց որքան տարօրինակ տեսք մը ունէր: Հագած էր քաղաքային հագուստներ, դրած էր գեղեցիկ ձեռնոցներ, փայլուն փողկապ մը եւ պապքեան գտակ մը: Բերնին մէջ ունէր ծըխիկ մը եւ ամէնուն աչքին կը նմանէր Պուլըվառտէ զ'Իթալիէնի վրայ ման եկող վայելչագեղ Ֆրանսացիի մը:

Աշխարհիկ մարդու մը պէս, պապքեան գտակով պարոնը առաջնորդեց զայն մեծ ինքնաշարժի մը մօտ եւ րսաւ որ ներս մտնէ:

— Խնդրեմ, ետեւի նստատեղին: Եւ վար առէք վարագոյրները:

Անհոգ կերպով, սահեցաւ ան շարժավարի նստատեղին: Միշըլին մէկ անգամէն նշմարեց ինքնաշարժին յետնամասը ցուցնող հայելի, անսովոր մեծութեամբ: Կրնար ան աչքը իր վրայ պահել:

Ինքնաշարժը ճամբայ ելաւ. բացուեցաւ մեծ դուռ մը եւ ահա, նորէն Փարիզի մէջ էր: Ո՞ւր կ'երթային: Կառքը շատ հեռացաւ քաղաքէն: Այնտեղ էր Maison Lafitteը: Կրնար զայն տեսնել հոմամուտէն: Իսկ ի՞նչ էր փարքի նմանող այս մեծ պարտէզը, այս վիլլան:

Կատուն դարձեալ վախով սարսռաց: Որովհետեւ հսկայ պալատը կը պատկանէր Ֆրանսացի նշանաւոր դերասան Հարրի Պորի եւ ինքն ալ լաւ գիտէր, թէ գերմանական բանակը բռնագրաւած էր զայն եւ կը գործածէր զայն իբրեւ հակալրտեսական սպասարկութեան կեդրոն: Եթէ հոն էր որ կը տարուէր, ապա ուրեմն ամէն ինչ պարզուած էր: Փոքրիկ որսերը հոս չէին բերեր: Անոր մեծ դրան վերեւ զետեղուած ըլլալու է այն արձանագրութիւնը, զոր Տանթէ տեղաւորած էր իր դժոխքին բերանը.— Զգեցէք ամէն յոյս, դուք, որ հոս կը մտնէք»:

Միթէ՞, սակայն, իրապէս աւելի կրնար ըլլալ Գերմանական Հակալրտեսական Հետախուզութեան կեդրոնը: Ամէն ինչ կը թուէր այնքան անիրական,— քաղաքավար սպասաւորներ, շքեղ սրահ մը: Եւ ինք, առանձին ձգուած այնտեղ:

Նստած է հանգստաւէտ աթոռի մը վրայ եւ կը դիտէ, պատուհանէն դուրս, մութ պարտէզը: Հեռուէն կը լսուին մեծ քաղաքին աղմուկները: Ոչ ոք կը թուի ամենադոյզն հետաքրքրութիւնը ցոյց տալ իր մասին:

Ցանկարծ դուռը բացուեցաւ: Մարդը, որ զինք հոն բերած էր, խնդրեց որ իր մօտը գայ: Եւ առջեւը անցնելով ու սրահը ճեղքելով, տարաւ զայն շքեղօրէն կահաւորուած նստասենեակ մը: Դուռ մը կար կիսաբաց:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՁԻՆԿԸՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ղակի մը հետ, մեծագումար դրամ խոստանալով : Իբրեւ թէ երկու լեհ օդաչուներ անձնատուր ըլլալով խոստովաներ են ամէն բան :

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ պատրաստ է առաջին հնգամեայ ծրագիրը եւ թէ ընդհ. ընտրութիւններ պիտի կատարուին մօտերս : Վարչապետը այս առթիւ ճառ մը խօսելով, բսաւ թէ «ֆաշական աւազակները» ջախջախուած են եւ Չինաստան գտած է իր հողային ամբողջութիւնը բացի Ֆորմոզայէն : Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան նոր փորձ մը պիտի կատարեն յանուն խաղաղութեան :

« ՇԱՄՓՈԼԻՈՆ » շոգենաւին նաւապետը հարցաքննուեցաւ, ծանօթ աղէտին առթիւ : — Պալթաճի եղբայրները չքանչան ստացան Ֆրանս. կառավարութենէն, իրենց քաջագործութեան առթիւ որոնց շնորհիւ փրկուեցան բազմաթիւ ճամբորդներ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ տեսակցութեան մը առթիւ բսաւ. — « Եթէ Ռուսերը արեւմտեան աշխարհին վրայ յարձակէին 1950 Յունիսին, Քորէայի պատերազմը պայթած ատեն, Ամերիկացիները եւ իրենց դաշնակիցները պիտի չկրնային կասեցնել զանոնք : Իմ պաշտօնավարութեանս շրջանին ամէնէն սոսկալի վճիռն եղաւ ամերիկեան զօրք ղրկել Քորէա» : — Զօր. Մըք Արթըր հերքեց Թրումընի այն մեղադրանքը թէ պաշտօնանկ եղաւ որովհետեւ կ'ուզէր ընդհ. պատերազմ յարուցանել Ծայր. Արեւելքի մէջ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

30 Դեկտ. Երեքշաբթի օրը ժամը 2ին, Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Բացման խօսք Շրջ. վարչութեան կողմէ :

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 3ԻՆ :

Մուտքը ազատ է մանուկներու : Նախընթրիքի բաշխում :

Տէր եւ Տիկ. Զաւէն Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Յովհաննէսեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Յովհաննէսեան (Մարսէյլ), Պ. Օննիկ Յովհաննէսեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Յովհաննէսեան (Պոլիս), ինչպէս նաեւ Յովհաննէսեան եւ Իփէքճեան ընտանիքները եւ ազգականներր խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զարմուհիին եւ ազգականին՝

ՕՐ. ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ

զառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, 27 դեկտեմբեր :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Չորեքշաբթի, 31 Դեկտ. ժամը 10.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Deuilի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել :

ՅԱՌԱՋ. — Հանգուցեալը ծանօթ իր հանրային գործունէութեամբ, իբրեւ հիւանդապահուհի Կ. Խաչի, որուն գործունէութեան ծառայած է մեծ անձնուիրութեամբ : Մեր ցաւակցութիւնները :

[illegible]

Դեկտ. 31ին, ժամը 22էն մինչեւ լոյս : Պարահանդէս կազմակերպուած Ս. Խաչ Ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ բարեսիրական ձեռնարկներու : Hôtel des Ingénieurs des Arts et Métiersի շքեղ սրահներուն մէջ, 9bis, Ave. d'Iéna. Métro: Iéna: Նուագ, ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ :

Կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները դիմելով, առաւօտեան ժամերուն Տիկին Պչաքճեանի Wag. 99-65 եւ WIMAX հաստատութեան 25 ,rue Trévise, Pro. 44-39:

ՄԻ ՄՏԱԾԷՔ

ԿԱՂԱՆԴԻ REVEILLONԸ
ՈՒՐ ԱՆՑԸՆԵԼ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ

Մտածեր է ձեզի համար եւ ամէն բան պատրաստ է, ճոխ կերուխումով , նուագ - պարով, զուարթ, որպէսզի չէն անցընէք :

Սիրուն անակնկալներ, փարիզեան արուեստագէտներ, ճափոնական խաղեր են. :

31, Rue d'Alexandrie - Paris.

Métro : Réaumur et Strasbourg - St. Denis

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունուար 11ին, Կիրակի ժամը 4էն 12 , **Cercle Militaire**ի սրահներուն մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ .— Հայկական պարերու նոր յայտագիր , ղեկավարութեամբ՝ ՕՐ. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ, կովկասեան պարեր ՔՈՊԱԽԻՅԷ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ կողմէ

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ORCHESTRE CUBAN TET Սեղանները վարձել հեռաձայնելով **Ale. 16-65:**

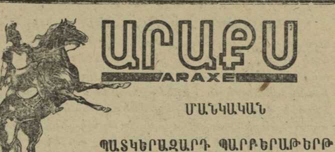
Համազգայինի հաւաքոյթ - ճաշը

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Համազգայինի Փարիզի վարչութիւնը հաւաքոյթ - ճաշ մը կազմակերպած է Յունուար 3ին , շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Արարատ ճաշարանին մէջ, 51 rue des Ecoles, Paris (5) :

Ծախքերու մասնակցութեան համար 500 Ֆր. :

Արձանագրուիլ երեք հայ գրատուները եւ ՅԱՌԱՋի վարչութեան մօտ :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 Ֆր. , Արտասահման 1400 Ֆր. :

Հասցէ .— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-46 C .C. P. Paris 7065-15

Ծանօթ .— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ Բ. թիւը :

Հանդէս տօնածառ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

Խմբերգ, արտասանութիւն, հայկ. պարեր, Խրիմեան դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու կողմէ :

Պիտի ներկայացուի Յ. Թումանեանի
ՏԷՐՆ ՈՒ ԾԱՌԱՆ

Դպրոցի աշակերտներուն պիտի բաժնուի նախընթրիք եւ պտուղ : Մուտքը ազատ է :

ՍՐԲԱԶԱՆ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ շէնքի հիմնադրամին, 3 Յունուար, շաբաթ ժամը 20.30ին , François Coppée սրահին մէջ, (8 rue VictorienSardou)

Կը բեմադրուի Ռասինի « ԵՍԹԵՐ»ը
(Առաջին անգամ ըլլալով հայերէն)

Տոմսերը կը ծախուին նախապէս եւ հանդէսին օրը կէշէն : Հանդէսը կը վերջանայ ժամը 11.30ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ուշադրութի՛ւն..

Ուշադրութի՛ւն...

TAVERNE MAUBEUGE
6 RUE MAUBEUGE, PARIS (9)

Հեռաձայն TRU. 85-47

ՆՈՅ. 29էն սկսեալ ամէն գիշեր, ժամը 8ին պիտի նուագեն, Պոլսէն յատկապէս հրաւիրուած ջութակահար ՄԿՐՏԻՉ եւ Ուտի ՊՕՂՈՍ, արեւելեան նուագի ծանօթ վարպետները, ընկերակցութեամբ երգչուհի - պարուհիի մը :

Համադամ եւ պէսպիսուն կերակուրներու կարգին ամէն գիշեր ՏԷՕՆԷՐ - ՔԷՊԱՊ ինչպէս եւ ճաշարանին կողմէ խնամքով պատրաստուած արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ :

Հարսանիքներու եւ հաւաքոյթներու համար տրամադրելի է սրահը

Métro Cadet, եւ Pelletier եւ N. D. de Lorette
Aut. — 26, 85, 49, 43 եւ 32:

Ծանօթ .— Երաժիշտները տեսնել փափաքողները կրնան դիմել՝ Taverne Maubeuge :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻՒԹ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ .— Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՆՈՒԷՐ .— Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան 2000 Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, ողբացեալ Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ : Ստանալ Յառաջէն :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ 1953

Փնտռել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ :

ԳԻՆԸ 200 ՖՐԱՆՔ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Հայկուհի Շահինեանէ 1000 Ֆր. ողբացեալ տիկին Զարուհի Քիւփճեանի մահուան առթիւ, իսկ Տիկին Մալեանէ եւ Նաքշքարեանէ ողբեգիր սանի մը թոշակին բաժինը :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Համախարբ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը հայրենակից Պ. Յ. Ուլուհոճեանի զառնաղէտ մահուան առթիւ իր վշտակցութիւնը կը յայտնէ հանգուցեալին այրիին , զաւակներուն եւ իր բոլոր պարագաներուն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Լիոնէն Տիկ. Անահիտ Համբարձումեան (ծնեալ Աչճեան), Պաղըր Մատէնցի (Տիգրանակերտ) կը փնտռէ հայրը՝ Մկրտիչ, մայրը՝ Եւա, եղբայրները՝ Յովհաննէս եւ Արմենակ Աչճեան, կորսնցուցած 1914ի աքսորին, բայց Զինադադարին, Պոլիս գտնուած են : Տեղեկացնել 26 Quai de Bondy, Lyon, Rhône:

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VETEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

RAKI DUZE

Զուտ օղի , անիսոնէ ,
Մաքնատոր ալամպիքէ
Պատրաստուած է խնամքով ,
ՏԻՒՋ ՕՂԻՆ անուշ - հոտով :
Տալաքիւփէեան Որդին
Պատրաստեց ՏԻՒՋ ՕՂԻՆ ,
Ի ցնծութիւն ամէնուն ,
Սրճարանէն մինչեւ տուն :
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

ՓԱՐԻԶ .— Տալաքիւփէեանի, Halle aux Vins, Paris (5) : Հեռ. Odé. 36-55:

ՎԱԼԱՆՍ .— Entrepot Valentinois, 166 Ave. Victor Hugo: Հեռաձայն 15.20:

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Տալաքիւփէեան, 48 Rue Puvis de Chavannes: Հեռ. Co. 58-99:

1933ին հաստատուած Մարսէյլի մէջ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ! ! !

Հայկական մասնագիտութեամբ պատրաստուած միակ ՕՂԻՆ Ֆրանսայի մէջ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme,Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376·286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C·P· Paris 1678-63

Mercredi 31 Décembre 1952 Չորեքշաբթի 31 ԴԵԿՏ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6954-Նոր շրջան թիւ 2365

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԻՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ 1952ԻՆ

5.— ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Ի՞նչ կը տեսնենք, երեսուն տարի ետքը :

Միօրինակութիւն մը որ կը մատնէ կանխահաս ծերութիւն :

Անկերեւ են Թուլութիւնը եւ լճացումը Եւրոպայի բոլոր գաղութներուն մէջ: Եւ բոլոր ճակատներուն վրայ :

Դեռ չխօսեցանք Հիւս· Ափրիկէի հայկական համրանքներու մասին, որոնք նոյնպէս մաս կը կազմեն արեւմտեան Եւրոպայի տարագիր բազմութեանց :

Եթէ Թունուզը զանց առնենք, Ալժերիոյ եւ Մարոքի չէն համրանքները կրնան տոկուն կորիզներ կազմել ազգային տեսակէտով :

Դժբախտաբար երկուքն ալ աւելի չատ ծանօթ են իրենց առեւտրական գործունէութեամբ :

Շատերը յաջողած են փայլուն դիրքերու հասնիլ տնտեսապէս: Եւ կը ճգնին աւելի յառաջ երթալ: Անշուշտ եթէ ներքին բարեկարգութիւնը պահպանուի:

Ուրիշ հոգեր եւ պարտականութիւննե՞ր :

Անոնք ալ երբեմն կը հետեւին ազգային անցուդարձին: Եւ գումարներ կր տրամադրեն այս կամ այն ձեռնարկին:

Բայց, որքան գիտենք, իրենց տունն անգամ կարգի չեն դրած :

Այսպէս, երկու տարիէ ի վեր Հայկ· Ակումբ մը պիտի բացուէր Քազապլանքայի մէջ (Մարոք) եւ մեծ գումարներ խոստացուած էին: Ալժէի մէջ ալ կ'ուզէին բաներ մը փորձել :

Որեւէ լուր չունինք երկուքէն ալ:

Միայն գիտենք որ նոր սերունդը շատոնց մոռցած է իր հայերէնը՝ այդ արեւելեան միջավայրին մէջ: Թերեւս աւելի կանուխ քան Փարիզի կամ Լոնտոնի մէջ:

Տարիներ առաջ, քահանայ մը ղրկեր էին Մարսէյլէն, դրամ ժողվելու համար:

Գնաց, ժողվեց, կապեր ալ հաստատեց: Իսկ այժմ ...

Ինչպէս կը տեսնէք, Եւրոպայի թէ Հիւս· Ափրիկէի մէջ, ասպարէզ չի պակսիր ազգանուէր գործունէութեան համար :

Ամէն տեղ ալ կան գործելու միջոցներ : Ոչ մէկ իրական արգելք չարժում ստեղծելու ի խնդիր ինքնապաշտպանութեան, բաց ի Ռումանիայէն եւ Պուլկարիայէն որոնք շրջապատուած են կարմիր փշաթելերով :

Յարաճուն Թուլութեան գլխաւոր պատճառը այն է որ մարդիկ չեն ըմբռներ կացութեան պահանջները :

Հիները, տարէցները նօսրացան: Միջին սերունդէն անոնք որ ասպարէզ նետուած են, մեծ թիւ մը չեն կազմեր :

Շատերուն աչքը դուրսն է: Եւ կան որ հեռաւոր սուրբեր կամ խնամակալներ կը փնտռեն, ամէնէն տարրական գործերու մէջ:

Մինչդեռ, ամէն ժամանակէ աւելի կը կարօտինք ինքնագործունէութեան :

Համայնք ըլլան թէ հօսանք, ամէն մէկէն գործ կը պահանջուի համաձայն իր կարողութեան եւ միջավայրին :

Ո՛վ որ կրնայ դեր մր կատարել, ամրապնդելու համար ինքնապաշտպանութեան օղակները, իրաւունք չունի անկիւն մը քաշուելու :

Այս տեսակէտէն, շատ ծանր բեռ մը կ'իյնայ նաեւ Դաշնակցութեան ուսերուն վրայ: Ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ :

Որքան խիտ եւ գործօն շարքեր ունենանք, այնքան լաւ պիտի կատարենք մեր դերը, իբրեւ մղիչ ուժ :

Պայման չէ որ գլխիվայր մխրճուինք այս կամ այն գործին մէջ:

Բայց, մեր ճիտին պարտքը պիտի ըլլայ չունչ եւ թեւ տալ ամէն տեղ, որպէսզի սիրտերը չցամքին եւ միտքերը չդեղնին :

Անցեալին մէջ, Դաշնակցութիւնը երիտասարդացուց այս ժողովուրդը:

Այսօր ալ իրեն կ'իյնայ կարելին փորձել, որպէս զի խաւ չկապեն թմրութեան եւ անհոգութեան փոփխները : Շ.

Պիso կ'ուզէ յաջողիլ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Ժօռժ Պիտօ, երկու օրէ ի վեր կը բանակցի բոլոր հոսանքներուն հետ, ստուգելու համար թէ պիտի կրնա՞յ կազմել նոր դահլիճը:

Իր վերջնական պատասխանը պիտի տար երէկ: Բոլոր լուրերը կը հաստատեն թէ կ'ուզէ յաջողիլ եւ կ'աճապարէ, նկատի առնելով ելմտական կացութեան ծանրութիւնը :

Առաջին տեսակցութենէն վերջ, արդէն յայտնած էր իր ծրագիրը: Որեւէ խորութիւն չի դներ ազգ· հոսանքներու միջեւ: Բչ· օր ժամը 16էն 22 ընդունեցաւ բոլոր կուսակցութեանց ներկայացուցիչները, բացի համայնավարներէն : Այդ առթիւ քիչ - չատ ճշդուեցաւ իւրաքանչիւրին դիրքը :

Գալով իր ուղեգծին, Պ· Պիտօ կ'ուզէ ջնջել տալ Սահմանադրութեան ԺԳ· յօդուածը: Ցետոյ, հարկային բարենորոգման օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ, անմիջական քուէարկութիւն պահանջելով: Եթէ մերժեն, պիտի հրաժարի :

Իր միւս առաջարկներն են․— Քուէարկել 1953ի ելմտացոյցը: Վերաքննել զանազան վարկեր: Հըսկել գիներու վրայ: Աշխատաւորները շահագրգռել արտադրութեան արդիւնքով : Պարտաւորիչ իրաւարարութիւն հաւաքական պայմանագիրներու մէջ: Զարկ տալ բնակարաններու շինութեան : Կարելի եղածին չափ կրճատել ծախքերը :

Ծրագիրը մեծ փոփոխութիւններ չի նախատեսեր արտաքին քաղաքականութեան մէջ :

Գլխաւոր հոսանքներէն ընկերվարականները մերժեցին գործակցիլ: Զօր· տը Կոլի կազմակերպութիւնը անորոշ դիրք մը բռնած է: Արմատականներն ալ վերապահ են: Անկախները եւ չափաւորները աւելի նպաստաւոր կ'երեւան :

Իրազեկներ կր հաւաստեն թէ Պ· Պիտօ պիտի փորձէ վերջ տալ Ազգ· ժողովին անշարժութեան : Այդ պատճառով ալ կարգ մը լիազօրութիւններ պիտի պահանջէ:

Պ· Պիտօ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաեւ Պ· Փինէի հետ, որ կը մերժէ մասնակցիլ որ եւ է դահլիճի :

✕ Տեղական թերթերը կր գրեն թէ արմատական եւ չափաւոր հոսանքները, նոյնիսկ Պիտօյի կուսակցութեան չատ մը անդամները կր թելադրեն արտաքին գործերու նախարարութենէն հեռացնել Պ· Ռոպէռ Շումանը: Բայց Պիտօ ոչ միայն կ'ուզէ պահել զայն, այլեւ եւրոպական բանակին վաւերացումը պահանջել: Զօր· տը Կոլի խմբակցութիւնը հակառակ է եւրոպական բանակին, իսկ կարգ մը հոսանքներ ալ չեն ուզեր որ զօրավարին կուսակիցները մասնակցին դահլիճին :

Պ· Պիտօ եւս կ'ուզէ Ֆրանքը փրկել հետեւելով Փինէի :

Ոսկին եւ օտար դրամները ինկան աջի օր, ինչ որ բարենշան կր համարուի մասնագէտներու կողմէ: Բչ· օր ձոյլ ոսկին կ'արժէր 516.000 Ֆր· (Նախապէս 525.000), Նափոլէոնը 3920 (3980), զուից· ոսկին 3850 (3940), սթերլինը 4760 (4850) : Թղթադրամ տոլարը 409 (420), սթերլինը 1035 (1055), զուից· Ֆրանքը 95.25 (98):

✕ Ազգ· ժողովը նիստի հրաւիրուած էր երէկ, տաժամեայ վարկ մը բանալու համար (1953 Ցունուար), քանի որ բուն ելմտացոյցը չէ քուէարկուած:

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ երեւան հանուած դաւին հետեւանքով ձերբակալուած են 42 սպաներ եւ քաղաքացիներ, ինչպէս կը հեռագրեն Դամասկոսէն : Զօր· Սըլօ հրամայեց հանգստեան կոչել 25 բարձրաստիճան սպաներ: Դաւադիրները կր գանգատէին թէ կառավարութիւնը աննպաստ պայմանագիր մր կնքած է Իրաքի քարիւղի ընկերութեան հետ որուն նաւթուղին Սուրիայէն կ'անցնի, թէ չօգներ Պաղեստինի տարագիրներուն եւն·: Մահապատիժ ստացան ութ հոգի, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կ'ընէին ի հաշիւ Իսրայէլի :

ՎԱԼԱՆՍԻ քաղաքապետ· ընտրութեանց առթիւ, կը յանձնարարենք մեր Ֆրանսահպատակ ընկերներուն եւ բարեկամներուն արձանագրուիլ անմիջապէս, իբրեւ ընտրող: Վերջին պայմանաժամն է Ցունուար 10 :

ԱԹԷՆՔ, ՊԷԼԿՐԱՏ, ԱՆԳԱՐԱ

ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Միջազգային մամուլը ուշադրութեամբ կը հետեւի Աթէնքի, Պելկրատի եւ Անգարայի միջեւ կատարուած այցելութեանց :

Վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ Թուրքիոյ արտաքին գործավարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, Համէն եւ Աթէնքէն ետք Պելկրատ պիտի այցելէ Ցունուար 10ին: Իրմէ առաջ Պելկրատ գացած են ազգ·տնտեսութեան գործավարը, ինչէր Կիւրելի եւ Թուրք զին· մարմին մը: Նոյն միջոցին այցելութիւններ կը փոխանակուէին Պելկրատի եւ Աթէնքի միջեւ : Կր նշանակէ թէ մերձեցումը արագօրէն կ'ամրապնդուի եւ թէ կարեւոր ձեռնարկ մը կը կատարուի, պալքանեան ճակատ մը կազմելու համար :

Իրազեկներ կր կարծեն թէ երեք երկիրները համաձայնութեան մր պիտի յանգին շուտով, հակառակ Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ բուռն թշնամութեան :

Մառեշալ Փափագոս բացէ ի բաց ըսաւ թէ անհրաժեշտ կը գտնէ գործակցութիւն մը Ցունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ, « վասն զի կարելի չէ ամրապէս ապահովել Պալքաններու պաշտպանութիւնը առանց այդ գործակցութեան»: Ցունաստանի վարչապետը աւելցուց թէ բանակցութիւններ պիտի շարունակուին երեք երկիրներուն միջեւ, այն յոյսով թէ ի վերջոյ Իտալիան ալ պիտի մասնակցի :

Ցունաստանի արտաքին նախարարը, որ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր իր Թուրք պաշտօնակցին հետ, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ թղթակիցներու .

— « Խօսեցանք այն խնդիրներու մասին որոնք կապ ունին Թուրքիոյ, Ցունաստանի եւ ընդհանրապէս Միջերկրականի հետ: Անգամ մը եւս պարզուեցաւ որ միեւնոյն տեսակէտներն ունինք բոլոր խնդիրներու մասին »:

Իրազեկներ կը կարծեն թէ ամէնէն աւելի Թուրքիան է որ կը խրախուսէ Աթէնքը եւ Պելկրատը որպէսզի զինակցութիւն մը կնքեն Պալքանները պաշտպանելու համար : Այդպիսի զինակցութեան մր շնորհիւ Թուրքիան աւելի ազատ պիտի ըլլայ արեւելեան սահմանին վրայ եւ պիտի կրնայ մասնաւորապէս նուիրուիլ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրին: Իսկ Պելկրատի մէջ կը կարծեն թէ Պալքաններու պաշտպանութիւնը ոչ թէ Թրակիայէն այլ Դանուբէն կախում ունի:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւնները փափուկ վիճակի մը հասած են: Զօր· Նեկիպ յայտարարեց թէ Անգլիա Եգիպտոսի բարեկամութիւնը կրնայ շահիլ միայն ընդունելով իր առաջարկները Սուտանի մասին եւ պարպելով Սուէզի ջրանցքը : «Միայն մեր բանակը կրնայ պաշտպանել մեր նախահայրերուն հողը, մինչեւ մեր արեան վերջին կաթիլը»: Իր աջակիցներէն գնդ· Նասըր ալ ըսաւ թէ պիտի կռուին Անգլիոյ դէմ, եթէ չպարպէ Սուէզի շրջանը :

ԱՐԱԲ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ զէնք եւ զինամթերք պիտի ստանան Անգլիայէն, ինչպէս կը հաղորդէ մասնաւոր զեկոյց մը: Առաջին յաճախորդն է Եգիպտոս, որ շատոնց կը խնդրէ Անգլիայէն օգնել նաեւ Սուրիոյ, Իրաքի, Լիբանանի վերազինման : Անգլիա ջնջեց արտածման արգելքը : Ամէնէն առաջ օդանաւեր պիտի ղրկուին:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ջնջեց քարոզչական դիւանը, առանց նոր պաշտօն մը տալու անոր պետին՝ Այզլէրի, որ «Խորհրդային Կէօպէլս» կը կոչուի: Վարչապետը ինք պիտի վարէ մամուլի եւ քարոզչութեան գործերը : Այզլէր նախապէս կը գործէր Մ· Նահանգներուն մէջ եւ Գերմանիա ապաստանեցաւ 1949ին:

ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ դէմ աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնել կը պահանջէ հակամերիկեան գործերու յանձնախումբը, մասնաւոր տեղեկագրով մը : Մինչեւ անգամ կ'առաջարկէ հետեւիլ հեռաձայնով խօսակցութեանց :

ԳԵՏԵՐՈՒ ՅՈՐԴՈՒՄԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Փարիզի մէջ: Սէնի եւ Մառնի ջուրերը միշտ կը բարձրանան: Սէնը, որ 4.20 մեթր էր կիրակի օր, 4.35ի բարձրացաւ եւ կը կարծուի թէ պիտի հասնի 4.60ի : Ողողումներ կը տեսնուին Փէքի եւ ուրիշ արուարձաններու մէջ: Զգուշական միջոցներ ձեռք առնուած են նաեւ Պուատոյի մէջ, ուր վտանգը չէ անհետացած դեռ :

ԵՕԹԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ոճրագործներ Հոլանտայի գլխաւոր բանտէն փախչելով Գերմանիա հասած են: Եօթն ալ հոլանտացի են եւ ցկեանս բանտարկութեան պատիժ ունէին: Այսպիսի փախուստ չէր տեսնուած 40 տարիէ ի վեր :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԱՇՏԸ

Մեր գրականութիւնն է ան: Հայ մտքի ու մշակոյթի դաշտը, որ կայ ու կը մշակուի, բայց գրեթէ մոռցուած, կամ անտեսուած:

Կը հասկնանք:

Շատ են մեր հոգերը. բազմատեսակ մեր ազգային ու քաղաքական մտահոգութիւնները, անդրադառնալու համար մեր իմացական ու հոգեկան գանձերուն. մեր գրին ու գրականութեան:

Գիտենք թէ շատերու համար ժամանց է ան. ուրիշներուն համար պերճանք. կամ, առնուազն, ազատ ժամերու հաճելի վատնում:

Այդպէս չէ սակայն:

Հայ գիրը մեր գոյութեան ծաղիկն է. մեր էութեան բուրմունքը, որ դարէ դար կը ծաւալի ու հարազատ, հարուստ ու հայ կը պահէ մեր հոգին:

Անոր, մեր գրականութեան գոյութիւնը հրաշքի պէս բան մըն է, ինչպէս հայուն գոյութիւնը: Հրաշք մը գրեթէ, եթէ սեղանի վրայ, քարտէսի մը նման փռենք, մեր ապրած կեանքի պայմանները:

Առհասարակ, ընդունուած կարծիք մըն է, թէ գրականութիւնը, արուեստը, մշակոյթը այնպիսի երեւոյթներ են, որոնք կը զարգանան՝ խաղաղութեան ու բարգաւաճութեան շրջանին: Երեւոյթներ՝ որոնք կապուած են ժողովուրդներու փառքի շրջանին. անոնց զօրութեան, ճոխութեան ու յաղթանակի օրերուն: Զենք կրնար հերքել: Աթէնքը Պերիկլէսի օրերուն զարգացաւ ու ստեղծագործեց, արուեստի հրաշակերտներ տալով աշխարհի. Հռոմը՝ հզօր կայսրերու եւ յաղթական զօրավարներու, ինչպէս Պոմպէոսի ու Կեսարի փառքի շրջանին: Ֆրանսական գրականութիւնը իր Մոլիէռներն ու Ռասինները տուաւ «Արեւ-Արքայ»ի, Լուդովիկոս ԺԴ.ի օրով, իսկ անգլիականը՝ Վիքթորիայի շրջանին:

Մե՞րը.— Հա՞րկ է ըսել, ոչ թէ փառքի ու յաղթանակի օրերուն, այլ տագնապի օրերուն զարգացած է: Մեր ժողովուրդին նման, մեր գրականութիւնը դժուարին երկունքով ծնունդ առած է եւ այդպէս ալ կը շարունակուի: Մեր Ոսկեդարը լուսակերտուած է այն ատեն, երբ մեր Հայրենիքը երկու կէս եղած էր եւ անկախութիւն իսկ չունէր. կ'ապրէր անստոյգ կացութեան մէջ եւ պէտք ունէր հոգեկան յենարանի, ազգային ամուր զօրավիգի մը, իր գոյութիւնը պահելու եւ ամրապնդելու համար:

Դարեր ետք, ԺԹ. դարուն, կը կրկնուի երեւոյթը, Պոլիս, Թիֆլիս ու Մոսկուա ու Փեթերսպուրկ եւ այլուր: Հայ միտքը ստեղծագործած է ոչ թէ անոր համար, որ հայ ժողովուրդը անկախ էր ու բարգաւաճ, այլ անոր համար, որ իր գոյութիւնը վտանգի առջեւ կը զգար: Անհրաժեշտութեան առջեւն էր պահելու իր ազգային դէմքն ու կեանքը. արտայայտելու իր միտքը, զգացումները, յոյզերն ու բողոքը. իր ազգային վիշտն ու բաղձանքը. իր երազները: Գիրն ու գրականութիւնը, եթէ ուրիշ ժողովուրդներու համար պերճանք եղած են, մեզի համար եղած են փրկութեան լաստ, հոգեկան հարստութիւն ու զօրութիւն:

Երբ կործանած են պետութեան, զէնքի ու պաշտպանութեան պատնէշները, Հայը ապաստանած է իմացական ու հոգեկան պատնէշներու ետին: Իր ազգային գոյութիւնը պահելու եւ ինքզինք պաշտպանելու համար:

Պայքարի ու աւերածութեան մէջ ստեղծագործած է ան. արիւնի ու արհաւիրքի օրերուն: Այս է պատճառը որ, Հայը, ոեւէ ժողովուրդէ աւելի, գրած է, երգած է, գծած է ու կառուցած՝ սրտով ու տառապանքով. վիշտով ու արցունքով, բայց հաւատքով, խորունկ համոզումով՝ ապագայի հանդէպ:

Ոչ մէկ ժողովուրդ, այնքան մութ ժամանակներու մէջ, իր լեզուին վերածած է Աստուածաշունչը՝ այնքան գուրգուրանքով ու գեղեցկութեամբ, որքան Հայը:

Ոչ մէկ դրագէտ Նարեկացիի մը հոգեկան ճառագայթումին հասած է մէկ հատիկ գիրքի մը մէջ, այնքան ճոխութեամբ ու ջերմութեամբ, որքան մեր անմահ Վանականը:

Եւ չափազանցա՞ծ կ'ըլլանք, եթէ ըսենք որ՝ ոչ մէկ ժողովուրդ ունի մեր Շնորհալին, մեր Քուչակն ու Սայաթ Նովան. մեր ժողովրդական երգերը, մեր մանրանկարչութիւնը՝ որոնք հայ մտքին ու սրտին փառքը, անոր հոգեկան ամենանուրբ ծաղիկները կը հանդիսանան, բուրմունքով ու գոյներով լեցուն:

Այս է պատճառը, որ երբ օտարները կը ծանօթանան մեր գանձերուն, կը հմայուին խելոյն անոնց շողքէն: Շատերը, սկսելով ռուս Վալերի Բրիւսովներէն մինչեւ Ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ Լիւք Անտրէ Մարսէլ, երբ կը մօտենան Հայուն լեզուին, բանաստեղծութեան ու արուեստին, անմիջապէս կը հաղորդուին անոնց շունչին, ինքնատպութեան ու գեղեցկութեան հազուագիւտ շնորհներէն:

Կը յափշտակուին խելքն ու կը զարմանան, որ այսքան փոքրիկ ու անզօր ժողովուրդ մը այսքան հզօր ու հաղորդական ստեղծումներու հասած է:

Կը մոռնան շատեր ու շատերու կարգին մենք իսկ, որ մեր ժողովուրդի վեհապետութիւնը իր հոգիին մէջն է աւելի, քան դաշտերու վրայ:

Այս օրերուն, երբ աշխարհ մութ է դարձեալ ու անստոյգ. երբ ոչ զէնք ունի մեր ժողովուրդը ոչ ալ զօրութիւն, մեր ուժի ու դիմադրութեան աղբիւրը՝ մեր գիրն ու գրականութիւնը կը հանդիսանան, մեր մշակոյթը:

Պերճանք չէ մեզի համար մեր ունեցածը. այլ մեր գոյութեան պայքարին ամէնէն ամուր ու ապահով խարիսխը: Անով, մեր մշակոյթով, պիտի շարունակուի, առաւելապէս, մեր ժողովուրդը. մեր պատմութիւնը համակող ոգին անով է որ պիտի փոխանցուի սերունդէ սերունդ:

Այս ոգիով պիտի մօտենանք մեր արժէքներուն, մեր հոգեկան հարստութեան, երբ գիրք մը կը կարդանք, երգ մը կը լսենք կամ խօսք մը կ'ընենք մեր գրի ու գրականութեան մասին:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Ծնունդը Պալքաններու մէջ

Արեւելեան երկիրներու Պետութեան անաստուածութիւնը իր քարոզչութեան գլխաւոր ճիգը կեդրոնացուցած է Ծնունդի տօնին ժողովրդական տօնակատարութեան դէմ, բաժնելու համար գիւղացի զանգուածները պապենական աւանդութիւններէն:

Լատին աշխարհէն աւելի հիւսիսային եւ արեւմտեան երկիրներու ժողովուրդներուն մէջ է որ Ծննդեան տօնը պահած է իր խորհուրդը կապուած հնդկա-իրանեան Միթրայի, որ կը բնակէր յաւիտենական լոյսին մէջ, եւ որ ետքը նոյնացաւ Արեւին հետ: Ե. դարուն Ս. Օգոստինոս կը յիշեցնէր հաւատացեալներուն որ, ոչ թէ Արեւուն ծագումին, այլ Փրկիչին ծնունդին էր որ եկեղեցին կը հրաւիրէր զիրենք տօնելու:

Ամէնէն աւելի Սլաւներուն մօտ է տեւած հեթանոսական աւանդութիւնները եւ կրօնական բարեպաշտութիւնը: Անոնց նպատակն է ձեռք բերել ընտանիքին բարեկեցութիւնը եւ հողին արգասաւորութիւնը, հոս է որ կ'երեւայ տարօրինակ նըմանութիւնը ժողովրդական զրոյցներու:

Կարպաթեան Ռուսիոյ մէջ գիւղացիները մոգական կանոններու համաձայն ճաշ մը կը պատրաստեն հետեւեալ բաղադրութեամբ.— սիսեռ, բակլայ, լուբիա, սալոր, ոսպ, եգիպտացորեն, գարի, վարսակ, հացահատիկ, որ առատութեան նախատեսութիւն է նոր տարւոյ համար: Այս ինը ընդեղէնով կը պատրաստեն հաց մը որ կը կոչուի Քրաչուն — ուրկէ կտոր մը կը պահեն, երջանկութիւնը տանը կապելու համար: Երիտասարդ աղջիկները կը պատրաստեն ցորենահատիկէ կալէքներ զոր տախտակի մը վրայ կը դընեն եւ մեծ կատու մը կը մօտեցնեն: Եթէ կատուն համտեսէ, կը նշանակէ թէ երիտասարդ աղջիկը որ պատրաստած էր զայն պիտի ամուսնանայ տարուան մէջ, իսկ եթէ միայն լզէ, ամուսնութիւնը պիտի ուշանայ: Եթէ վար ձգէ, նշան է թէ ապօրինի միացում պիտի ըլլայ:

Յարդն ալ ծիսական իմաստ ունի: Ծնունդի նախօրեակին, յարդը կը տարածեն հիւղակին ծեծուած հողէ գետնին վրայ, զոր կ'այրեն տօներէն ետք, հեռացնելու համար դեւերը կամ չար ոգին:

Սերպիոյ մէջ ալ կը տարածեն յարդը գետնին վրայ: Տանտիկին հաւու կարկաչին ձայնը կը հանէ, իր ետին երախաները կը նմանցնեն վառեակներուն ձայնը, յարդի շիւղեր քաշելով: Սկիւպի մէջ ալ կը պատրաստեն քրաչունի պէս բան մը զոր վէչերնիկ կը կոչեն եւ զոր տօներուն մանկացող տղաք կ'ուտեն:

Պուլկարիոյ մէջ իրիկուան ճաշէն առաջ կը տարածեն յարդը եւ չոր խոտը: Պայմանադրական ճաշը ուշաֆն է, պտուղներէ պատրաստուած կերակուր մը: Ջուր ցորենէ գաթայի մը մէջ, դրամ մը կը դնեն, եւ որուն որ ելլէ, երջանիկ պիտի ըլլայ ամբողջ տարին: Ան կը տանի եւ կը կախէ Մայրամօր առջեւի իքօնին վրայ: Ծնունդին գիշերը երիտասարդ աղջիկներ իրենց ապագայ նշանածը կը տեսնեն երազին մէջ:

Սերպերուն եւ Ռումէններուն միջեւ ընդհ. սովորութիւն մը կայ որ պօլազնիկ կամ պօլաժենիկ կը կոչուի: Առաջին հիւրն է որ կը ներկայանայ Ծնունդին առաւօտը: Սարբին կարգաթի մէջ այս առաջին հիւր պէտք չէ որ կին մը ըլլայ, որովհետեւ դժբախտութիւն կը բերէ: Այր մարդը բարենշան է, մանաւանդ եթէ Հրեայ մըն է: Սերպիոյ մէջ պայաժենիկը շրջականերէն նախապէս պատրաստուած պատանի մըն է, Տանտէրը կը համբուրէ զայն եւ տղան կրակարծարծերով կ'ըսէ.— «Որքան հաւ, այնքան գառնուկ, հորթ, հունձք, երախաներ եւ ամէն տեսակ բարիք ձեր տան մէջ»: Նշանաւոր է որ հորթերը եւ գառնուկները երախաներէն առաջ կուգան: Միապետութեան շրջանին, Թագաւորը պօլաժենիկը կ'առնէր զինուորական վարժարանին լաւագոյն աշակերտներուն մէջէն:

Առանց երգի եւ պարի Ծնունդ չկայ: Պուլկարիոյ Ծննդեան երգիչները (քալետարի), դուռէ դուռ կ'երթան օրհնութիւն տալով: Իրենց գլխուն վրայ կը կրեն խարկուած եգիպտացորենի հատիկներ: Մէկը քօթքա մըն է (կատուն), որ կը մլաւէ, յայտնելու համար երջանիկ խումբին գալուստը: Մէկ ուրիշը մակառէ մըն է (էշ), որ պարկ մը ունի, նուէրները դնելու համար, գաւազանով մը գետինը կը զարնէ կրկնելով,— Քալէտա, պապա՛ (Ծնունդ է, մեծ մայրիկ), մինչեւ որ գաթա մը կամ դրամ ստանայ:

Ծնունդի երգերու ամբողջ հաւաքածոյ մը կայ, որ կը պարունակէ հերոսական շրջաններէն մինչեւ դաշտային ոգեկոչումները:

Ռումանիան ալ, որ սլաւական զօրաւոր կնիք կը կրէ, իր ժողովրդական աւանդութիւնները ունի: Իր ժողովրդական երգերը, «քոլինտէ», Յիսուսի ծնունդը չեն յիշեցներ, այլ կը խօսեցնեն գիւղացիները, հովիւները, ամուսնացնելիք տղաքը եւ աղջիկները: Աստուած եւ իր սուրբերը, ռումանացի գիւղացիի տարազով կ'երեւան: Փոքրիկ երգիչները տունէ տուն կ'երթան ու նուէրներով ծածկուած սեղանները անոնց կը սպասեն: Կրօնաշունչ երգեր ալ կան, աստուածաշնչական նիւթերով: Ամէնէն վերջինները աստղին մասին որ մոգերը Բեթղեհեմ առաջնորդեց: Տղաքը թուղթէ աստղ մը կը պտտցնեն, մայրի ճիւղերու վրայ, Ծնունդի ներկայացումով մը: Երբեմն աստղի այս երգերը այնպիսի խանդավառ տեսարաններ կը ստեղծեն, որ մարդ կը յիշէ միջնադարեան Արեւմուտքի խորհուրդները:

Ռումանիոյ կարգ մը շրջաններուն մէջ հին աւանդութիւններ կը տիրեն տակաւին, եղջերուի եւ այծի պատմութիւններ, կամ Մոլտավիոյ մէջ արջին եւ ձիուն: Մարդիկ կը ծպտուին իբրեւ կենդանիներ եւ ամէն մէկ տան առջեւ կը պարեն եւ կ'երգեն շնորհակալութիւն յայտնելով նուէրներուն համար:

Բոլոր այս սովորութիւնները կորսուեցան երբ սովետական խորշակը անցաւ արեւելեան Եւրոպայի վրայէն:

Այսօր այս ժողովուրդներուն վարիչները անոնց ներշնչման նոր աղբիւր մը կուտան, փառաբանելով աշխատանքը, մարդոց եղբայրութիւնը, խաղաղութեան սէրը եւ ատելութիւնը կուլակին դէմ: «Հին Ծնունդներուն տեղ նոր երգեր գրուած են նոր ժամանակներու համար: Այս Ծնունդները պայքարի ազդու կանչեր են բանուոր դասակարգին թշնամիներուն դէմ», կ'ըսէ ռումանական գրականութեան դպրոցական գիրք մը: Սթալին փրկիչին տեղ կ'անցնի: Եւ եթէ մէկ օր արձակուրդ կուտան, Յիսուսի ծնունդը չէ որ կը տօնեն, այլ ուրիշ բան:

Թ. Ա. Թ.

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ 65ամեակը տօնուած է Դեկտեմբեր 17ին: Նախագահած է կուսակալ Կէօքայ: Ներկայ եղած են կրթական տեսուչը եւ փոքրամասնութեանց վարժարաններու տնօրէնները, որոնք ջերմապէս շնորհաւորած են Կեդրոնականցիները: Կրթական տնօրէնը, Մուհիտտին Աքտեք խօսքը ուղղելով տնօրէն Ղ. Պալճեանի, խրախուսած է, լաւագոյն ապագայ մը մաղթելով նորահաս սերունդի ներկայացուցիչներուն: Ներկայ եղած են նաեւ քոյր վարժարաններու տնօրէնները, Կեդրոնականի ընթացաւարտները, ուսուցիչներ, աշակերտներու ծնողներ: Բեմին ճակատը զետեղուած է Ճէլալ Պայարի, Աթաթիւրքի, Ներսէս Վարժապետեանի եւ Պոլսոյ պատրիարքին նկարները: Տնօրէնը կարդացած է յանձնախումբի ատենապետ Պ. Գեղամ Գավաֆեանի թուրքերէն ուղերձը: Կուսակալը իր ճառին մէջ շեշտած է թէ փոքրամասնութիւններ չկան հանրապետական Թուրքիոյ մէջ, այլ նոյն ազգին այլակրօն զաւակները: Կրթական տնօրէնը ոգեկոչած է յիշատակը վարժարանի հիմնադիրներուն, ինչպէս եւ նախկին տնօրէն Պ. Պ. Ատրունիի, որուն աշակերտած է:

Խօսած է Մխիթարեան Լիսէի տնօրէն Կարապետ Քիւրքճեան Պոլսոյ վարժարաններու ուսուցչութեան կողմէ, եւ շեշտած Կեդր. դպրոցի կատարած առաջնակարգ դերը: Պ. Պալճեանը, տնօրէնը ոգեկոչած է յիշատակը պատրիարք Ներսէս Վարժապետեանի:

Շարժանկարով ներկայացուած են Կեդրոնականի առօրեայ կեանքը: Ապա երկսեռ Կեդրոնականցիներու խմբական պարերով փակուած է հանդէսը:

ՌՈՒԲԷՆԻ «ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ» մեծ յաջողութեամբ կը սպառին Ամերիկայի մէջ: Քալիֆորնիայէն վերջ, վաճառումը կը շարունակուի արեւմտեան շրջանին մէջ: Տիթրոյթի մէջ մէկ անգամէն սպառած են 110 շարք, իւրաքանչիւրը 7 հատոր: Տարօն Տուրուբե-

բանի Հայր. Միութիւնը եօթը շարք նուիրած է զանազան հաստատութեանց։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Տիթրոյիթի մէջ մեռած է ընկեր Յակոբ Մակարեան, Սասունի Բսանաց գաւառի Թարուք գիւղէն։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԿՏԱԿ ՄԸ.— Հուայթովիլի մէջ (Մ. Նահանգներ) մեռած է Տիկին Վառվառ Բարոյեան, ջերմ հայրենասէր եւ համակիր դաշնակցութեան։ Իր ամբողջ հարստութիւնը 1949ին կտակած էր ազգ. հաստատութեանց, հետեւեալ կերպով.—500 տոլար Հայ Օգն. Միութեան մասնաճիւղին, 500 տ. Պէյրութի ճեմարանին, 500 տ. Հուայթովիլի ամերիկեան հիւանդանոցին, 1000 տ. Պիթլիսի Խուլթիկ գիւղի ընկերութեան, 1000 տ. Ուսթըրի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին, 1000 տ. Պոլսոյ Ս. Փրկիչ Ազգ. հիւանդանոցին։ Մնացեալ հարստութիւնը կը կտակէր իր միակ աղջկան ընկ. Անուշ Պետրոսեանի կնոջ՝ Ալիսակ Պետրոսեանի, որ տարի մը առաջ մահացաւ։ Համաձայն այս կտակին աղջկան բաժինը պիտի ստանան կէս առ կէս Ուստըրի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին եւ Պոլսոյ Ս. Փրկիչ Ազգ. հիւանդանոցը։ Տիկին Վառվառ մեծ ծառայութիւններ մատուցած էր լեռները բարձրացած յեղափոխականներուն :

ՀԱՅԿ. ՀԻՆ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐ գտնուած են Գասըմ Փաշայի Պէտրէտտին Թաղին Այնի Ալի Պուպար եւ Լաղութ փողոցներուն միջեւ, ընդարձակ հողամասի մը մէջ։ Արձանագրութեանց թուականներն են.—1824, 1759, 1765, 1762։ Ժամանակին այդ հողամասը իբրեւ գերեզմանոց կը ծառայէր Հայերուն :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Փիէռ Սարգիսեան 60 քիլօ 650 կր. թեթեւ ծանրութեան կռփամարտիկը (երկրորդ) Professionnel մրցումը կատարեց Դեկտ. 16ին Central Sporting Club սրահին մէջ։ Հակառակորդն էր Claude Balalud 61 քիլօ 250 կր.:

Ա. շրջանին գիտական խաղարկութենէ վերջ հաւասար մնացին։ Իսկ Բ. շրջանին Սարգիսեան աւելի քան 15 ուժգին եւ անընդհատ հարուածներ տուաւ հակառակորդին ականները կոտրելու աստիճան, քիթը, բերանը արիւնեց երբ «Նոք աութ»ի առիթը ներկայացաւ, զանգը փրկեց վիրաւորը :

Գ. շրջանին հակառակորդը սկսաւ ինքզինքը պաշտպանել, բայց չդիմացաւ հայ մարզիկին հարուածներուն :

Դ. շրջանին հակառակորդը ճարպիկ յարձակումներ գործեց եւ թեթեւ առաւելութիւն մը ըստացաւ, բայց անյոյս :

Ե. եւ Զ. շրջաններուն, երկու մարզիկները բռնկան կռուի մինչեւ որ մէկը կամ միւսը անզօրութեան մատնուէր։ Ի վերջոյ հայ մարզիկը յարձակողականի անցաւ, սաստկացնելով հարուածները : Իրաւարարները յաղթական հռչակեցին հայ մարզիկը կէտերու առաւելութեամբ։

Փիէռ Սարգիսեան՝ երեք մրցումներ եւս ունի (6×3)։ Յաղթանակէ մը կամ երկու հաւասար արդիւնքներէ վերջ պիտի կատարէ հինգ մրցումներ (8×3)։ Հարուածները փառնդաւոր են :

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ, 22 դեկտ.— Յ. Կ. Խաչի վարչութիւնը եւ դպրոցին հոգաբարձութիւնը միասնաբար կազմակերպած էին Մանուկներու Օրը աւանդական տօնածառով, շաբաթ (20 դեկտ.) իրիկուն։ Հ. Յ. Դ. տան սրահը փեթակի մը եռուզեռը կը ներկայացնէր։ Խուռն բազմութիւն մը, բաղկացած աշակերտներու ծնողներէն եւ դպրոցին բարեկամներէն, ժամանակին լեցուցած էր սրահը ու անհամբեր կը սպասէր հանդէսին բացման :

Փոքրերը ուրախ զուարթ կ'աղմկէին :

Եւ ահա վարագոյրը կը բացուի։ Միջին դասերու աշակերտները գրաւած են բեմը՝ երկու խումբերու բաժնուած։ Գեղեցիկ տօնածառ մը՝ շքեղօրէն զարդարուած, իր երփներանգ լամբարներուն ցոլքերը կը սրսկէ չորս դին։ Ուսուցչուհին՝ Տիկին Գ. Փափազեան կը բանայ հանդէսը թուելով նորահաս սերունդի ազգային կրթութեան դժուարութիւնները : Կը թելադրէ ծնողներուն ուշադրութիւն ընել մայրենի լեզուին, տունէն սկսելով անոր ուսուցումը։ Եւ կը հրաւիրէ բոլորը ուժ տալ դպրոցին։

Աշակերտներուն խմբերգով կը սկսի գեղարուեստական բաժինը։ Իրարու կը յաջորդեն արտասանութիւնները, մեներգները, զուգերգները, խմբերգները, թատերախօսութիւններ, կենդանի պատկեր ու խմբական պարեր՝ ազգային տարազներով։ Բոլորն ալ հարազատ ծաղկեփունջ մը մեր մշակոյթէն որ մեր հոգիները կը հրճուեցնէ ու մեզ կը ներշնչէ յոյս ու կորով։ Ահա սերունդ մը որ հասակ կը նետէ մեր աչքերուն առջեւ :

Յայտագիրը շատ ճոխ էր ու պէսպիսում : Բոլոր դերակատարները տուին իրենց կարելին։ Յետոյ Կաղանդ Պապան իր հեղինակաւոր մուտքով ոգեւորութիւն սփռեց բեմին վրայ, բերելով իր ջերմ մաղթանքները եւ լսելով իւրաքանչիւրին բաղձանքները :

Կապոյտ Խաչի վարչութեան անդամուհիները փոքր դարակներէ օգտուելով կը սպառեն վիճակախաղի տոմսերը։

Միջնարարին վարչութեան կողմէ Տիկին Թագուհի Աբրահամեան եւ Օր. Զապէլ Օվիկեան գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Փափազեանի, ի գնահատութիւն անոնց խղճամիտ աշխատանքին։ Այս առթիւ Տիկին Աբրահամեան կը պարզէ դպրոցին դերը այլասերման վտանգին դէմ, թելադրելով բոլորուիլ անոր շուրջ։ Շնորհակալութիւն կը յայտնէ ժողովուրդին, որ չի զլանար իր նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը։ Կը գնահատէ նաեւ հոգաբարձութեան աշխատանքը։ Կը շնորհաւորէ Կապ. Խաչի հովանաւորութիւնը իբրեւ բարոյական երաշխիք դպրոցին յարատեւութեան :

Այս սրտապնդիչ մթնոլորտէն ներշնչուած Փարիզի հայրենակիցներէն Պ. Նահապետ Բէշիշեան հազար Ֆր. կը նուիրէ դպրոցին :

Հանդէսին երկրորդ մասը կը սկսի «Երկու ծայրայեղներ» գաւեշտով» դերակատարները, մեր դպրոցին նախկին սաներէն, թէեւ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէին, ի յայտ բերին բաւական յաջող խաղարկութիւն, կուշտ ու կուռ խնդացնելով ներկաները : Դերերու բաշխումը յարմար էր իւրաքանչիւրին խառնուածքին։ Պասանի Բարունակ Պառաւեան՝ Սողոմոն Աղան մարմնաւորեց, Ժօզէֆ Լիւլէճեան ծոյլ Կրպօն էր իր դանդաղ գործունէութեամբ ու արտայայտութիւններով, Սուրէն Մատոյեան՝ արագաշարժ Կարօն, հակապատկերը առաջինին։ Գէորգ Ղազարեան՝ Սողոմոն աղայի փեսին դերով եւ Պերճ Մարտիրոսեան անցորդի դերով զուարճացուցիչ ամբողջութիւն մը կը կազմէին։ Գնահատելի է մանաւանդ դերակատարներու աշխատասիրութիւնը։ Երանի թէ իրենց տարեկիցներէն շատեր հետեւէին այս օրինակելի ընթացքին :

Գ. Պ.

ԼՈՒՐԵՐ ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ

ՎԻԷՆՆԱ, 17 Դեկտ. (Յառաջ).— Այսօր հողին յանձնեցինք համեստ Նիկոմիտիացի հայ աշխատաւոր մը՝ Արամ Փափազեան, որ ինը տարի առաջ Յունաստանի Գավալա քաղաքէն հոս եկած էր ընտանիքին ապրուստը ճարելու համար։

Ճակտի քրտինքով դպրոց ղրկած էր իր երեք զաւակները ու ամէն ինչ ըրած էր զանոնք ուսումնական դարձնելու համար :

Առաջինը՝ աղջիկ մը արդէն ատամնաբոյժ եղած էր Աթէնքի մէջ, երկրորդ զաւակը քիմիագէտ, իսկ երրորդը որ իրեն ընկերացած էր, 1945ի դէպքերուն, անհետ կորսուեցաւ : Ան Վիէննայի համալսարանը կը յաճախէր ու կը խոստանար փայլուն ապագայ մը։ Վահանին կորուստը արձագանգ չի գտաւ այն ատեն հայ մամուլին մէջ, որովհետեւ յարաբերութիւններ խզուած էին։ Այդ զաւկին անհետացումը խեղճ հօրը առողջութեան վրայ այնքան դէշ ազդեց որ, ահա ինքն ալ կը շիջի, հեռու իր սիրելիներէն : Գէթ արժանի եղաւ հայ քահանայի մը աղօթքին, դպիրի մը երգին ու ցանցառ յուղարկաւորներու յարգանքի վերջին արտայայտութեան :

× Մխիթարեաններու տպարանէն լոյս տեսաւ սիրուն հատոր մը։ «Նոր Տարւոյ Տօնը հին եւ նոր Հայոց քով»։ Հեղինակն է Հ. Եփրեմ վրդ. Պօղոսեան, որուն ջանասիրութիւնը իսկապէս գովելի է։ Վիէննայի մայրավանքը վերադարձէն ի վեր գնահատելի եռանդով կ'աշխատի ուսումնասիրութիւններ կատարել, իբրեւ անխոնջ ու անվկանդ քննասէր պրպտող մը, որ կը ջանայ փոշիներու տակէն լոյս աշխարհ բերել հայկ. մշակոյթի թաքուն գանձերը։ Այդ կարգէն է ներկայ հատորը, սիրուն գիրք մը, որ իր մաքուր տպագրութեամբ եւս, պատիւ կը բերէ ոչ միայն հեղինակին, այլեւ Մխիթարեան Միաբանութեան :

Գրախօսականը մասնագէտներու ձգելով, կը շնորհաւորենք Հ. Եփրեմ վարդապետը եւ նոր եռանդ կը մաղթենք :

Թղթակից

ԱՂՋԻԿԸ (հինգ տարեկան).— Գիտե՞ս մամա, այսօր դպրոցը սորվեցանք nom propre, nom commun :

— Ի՞նչ կը նշանակեն :

— Nom propre մարդոց կ'ըսեն, որովհետեւ propre, մաքուր են, իսկ միւսը bêteերուն, որովհետեւ անոնք աղտոտ են ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԲ.— ԷԳ ԿԱՏՈՒՆ

Նայեցաւ հոնկէ ներս եւ տեսաւ հայելի մը, որուն դիմացը վառած էր լամբ մը։ Սենեակը ննջասենեակ մըն էր։

Ի՞նչ պատահեցաւ այդ գիշեր :

Օրագիրը բան չըսեր։ Աւելի ետքը դատարանը ջանաց երեւան հանել։ Դատական ատեանի նախագահը Պ. Տրաֆիէ հարցուց.

— Պատմեցէք անցած դարձածը ճիշդ եղածին պէս։ Գացի՞ք Հարրի Պորի վիլլան։

— Պատմեցի ճիշդ եղածին պէս, բայց պատմեմ նորէն։ Տասնըչորս ամսուան պայքարէ եւ անդուլ աշխատանքէ վերջ դիմադրական շարժման համար, ձերբակալուեցայ եւ տարուեցայ Հարրի Պորի վիլլան — Մէզոն Լաֆիթ։ Ինկած էի գերմանական ձեռքերու մէջ։ Յիսնապետ Հիւկօ Պլայխըր վայրկեան մը անգամ առանձին չէր ձգեր զիս։

— Այնուհետե՞ւ սորվեցիք այս յիսնապետին անունը :

— Ինք էր որ զինքը Հիւկօ Պլայխըր կոչեց.

— Իր զին. աստիճանը իրապէս յիսնապետի աստիճան էր։

— Չեմ գիտեր։

— Հիւկօ Պլայխը՞ր էր իր բուն անունը։

— Ինչպէ՞ս կրնայի գիտնալ, տէր դատաւոր։

— Շատ լաւ։ Դուք Պլայխըրի բանտարկեալն էիք։ Եղա՞ք սակայն իր հոմանուհին, այդ առաջին գիշերը :

— Չէ՞ք կրնար դուք ձեզ իմ տեղս դնել, տէր դատաւոր :

— Պատասխանեցէք իմ հարցումիս : Եղա՞ք իր հոմանուհին այդ առաջին գիշերը։

— Պէ՞տք է իրապէս, որ այդ բանը ըսեմ, տէր դատաւոր :

— Ինչո՞ւ դարձաք իր հոմանուհին :

— Պլայխըր ըսաւ ինծի. — «Եթէ զիս յուսախաբ չընէք, այս գիշեր իսկ ազատ պիտի ձգուիք»։ Արդ, ես ալ յուսախաբ չըրի զինքը։

— Այդ բանը չցնցե՞ց ձեզ... Դուք, ֆրանսական բանակէն սպայի մը այրին, չցնցուեցա՞ք, երբ դարձաք գերմանացի յիսնապետի մը հոմանուհին :

— Լաւ, տէր դատաւոր, ցնցուեցայ։ Ատիկա ցնցեց զիս անշուշտ մարմնապէս, տէր դատաւոր։

— Ուրիշ ի՞նչ պատահեցաւ այդ գիշեր :

Լռութիւն :

— Կ'ուզեմ գիտնալ, թէ ուրիշ ի՞նչ պատահեցաւ այդ գիշեր :

Լռութիւն :

— Մենք բոլորս կ'ուզենք գիտնալ, թէ ի՞նչ պատահեցաւ այդ գիշեր։ Այդ է որ դուք պէտք է բացատրէք մեզի։ Ամբողջ տասնըչորս ամիս, դուք սիրայօժար ենթարկեցիք ձեզ՝ ձեր Դիմադրական խումբին համար աշխատելու մեծ վտանգին։ Եւ, միակ գիշերէ մը վերջ մոռցաք ձեր ամբողջ անցեալը, մոռցաք Ֆրանսան եւ զձեզ, եւ, այդ գիշերէն ութ ժամ վերջը, այս յիսնապետ Հիւկօ Պլայխըրին յանձնեցիք Ֆրանսական Դիմադրական շարժումին երեսունեւհինգ կարեւորագոյն ռազմիկները։ Արդ ըսէք թէ ի՞նչ պատահեցաւ այդ գիշեր :

Դատաւոր Տրաֆիէ սեւեռեց իր աչքերը մեղադրեալին վրայ եւ անշարժ դիտեց զայն ամբողջ վայրկեան մը :

Այդ գիշերուան առաւօտուն, Էգ Կատուն եւ Հիւկօ Պլայխըր, որ նորէն քաղաքային զգեստներ հագած էր, մտան փոքր ինքնաշարժ մը, որ Ֆրանս. թուատախտակներ կը կրէր : Քշեցին Փարիզ եւ կանգ առին այն տան առջեւ, ուր պարոն Բոշշէնի պահուըտած էր։

Ոչ մէկ ուշադրութիւն գրաւեց, երբ քանի մը ուրիշ ինքնաշարժներ ալ կանգ առին։ Քաղաքային զգեստներով մարդիկ, — անվնաս քաղաքացիներ միայն կային անոնց մէջ։ Մարդ մը դուրս ելաւ եւ լրագիր մը գնեց։ Ուրիշ մը իր բախտը փորձեց ծխախոտավաճառի մը կրպակին առջեւ :

Կատուն վեր ելաւ եւ զարկաւ դուռ մը, նախապէս ճշդուած ազդանշանով : Դուռը բացուեցաւ անմիջապէս։ Հոն էին Բոշշէնի եւ Ֆրանք, — երկուքն ալ խումբին ականաւոր անդամներէն։ Մէկէն ընկրկեցան, երբ տեսան մարդը Կատուի ետին։ Չէին ճանչնար զայն :

— Բան մը պէտք է ընել, փսփսաց Կատուն։ Արմանը ձերբակալուած է :

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ԼԻՈՆ .— Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Ռուբէնեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Եղիա Քօսթանեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Տօլմաճեան եւ զաւակները (Վիէն), Այրի Տիկին Գատիկեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Գալեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկ. Տիրան Գարատայեան եւ զաւակները (Ս. Էթիէն), դառն կսկիծով կը ծանուցանեն մահը՝ իրենց քրոջը՝ քենիին, մօրաքրոջին եւ ազգականին .

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄՐԲՈՒՀԻ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

(Ծնեալ Պօյաճեան, բնիկ Էվէրէկցի, 54 տարեկան)

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Չորեքշաբթի, 31 Դեկտ. ժամը 15ին, Սէնթ Խօժէնիի հիւանդանոցին մատուռը՝ ուրկէ ժամը 15.30ին մարմինը պիտի փոխադրուի Սէն Ժրնի Լավալի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ

ԼԻՈՆ .— Ծնունդի տօնին առթիւ, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ Շաբաթ Յունուար 3ին Ճրագալոյցի արարողութիւն : Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց կէսօրէ վերջ ժամը 4ին :

Ծնունդի առաւօտ, կիրակի Յունուար 4ին, սկզբնաւորութիւն պատարագի ժամը 10ին :

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը եւ կը խնդրուի լայնօրէն օգնել, միշտ վառ պահելու համար Հայ. Եկեղեցին :

✕ Եղիպտոսէն Պ. Զօհրապ Մատոյեան Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին նուիրած է 10.000 ֆրանք :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՊՕՄՈՆԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

1 Յունուար 1953.— Նոր Տարուան առթիւ հանդիսաւոր արարողութիւն ժամը 9.30ին :

3 Յունուար Շբ. Ճրագալոյց, սկիզբ. արարողութեանց 4, պատարագ 5.30:

oooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ԲԱԼՈՒ ԽՈՇՄԱԹ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 14 Դեկտ.— Միութեանս պահեստի դրամը՝ իբրեւ գանձապահ՝ քովս կը մնար մինչեւ այսօր : Այս գումարին մէկ մասը՝ պատերազմի շրջանին բաժնուած էր չքաւոր հայրենակիցներու եւ զինուորներու : Իսկ մնացած մասն ալ ամբողջութեամբ, միութեանս քանի մը անդամներու հաւանութեամբ, մօտերս ղրկեցի Սուրիա՝ մեր Խոշմաթցի Տէտէին աղջկան որ ներկայիս կը գտնուի հիւանդ եւ չքաւոր վիճակի մէջ :

Այն հայրենակիցները որ չեն գոհանար այս յայտարարութենէն՝ կրնան դիմել հաշիւները քննելու :

Պաղտասար Տիրատուրեան

ՀԱՍՑԷ .— B. Diradourian, 22 Rte. Nationale, St. Josephe — Marseille (14) :

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10ԻՆ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆԻ խանութը, 32 Rue Trévise, Paris (9) Tél. Tai. 65-44

Ծնունդի եւ Նոր Տարուան առթիւ, հոն պիտի գտնէք Պոլսէն նոր հասած, արեւելեան անուշեղէններու վարպետ մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած, պէօրէք, պողաչա, թէլ գատայիֆ, փաքլավա, Ռեվանի, լօգմա, թուլումպա, լուսնաձեւ շինուած, անարատ իւղով, շաքարով եւ ընկոյզով չէօրէքներ, զանազան «քուրապիէ»ներ :

Կը հայթայթենք նաեւ փաքլավայի եւ պէօրէկի համար հում թերթեր :

oooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ԿԱՂԱՆԴԻ REVEILLONԸ

ԼԻԼԱՅԻՆ AUX LILAS

Ուր պիտի գտնէք ձեր փնտռած բոլոր համադամ ուտելիքները :

Ընտիր շամփանեայ, օղի եւ զանազան աղանդեր եւն. :

Արեւելեան նուագախումբ Տէր եւ Տիկ. Գաբաղաշեաններու ղեկավարութեամբ :

Հասցէ՞ն .— 24 Rue St. Lazare, métro Trinité, եւ N. D. de Lorette:

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնեցէք Tri. 31 - 62:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունուար 11ին, կիրակի ժամը 4էն 12, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ .— Հայկական պարերու նոր յայտագիր, ղեկավարութեամբ՝ ՕՐ. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ, կովկասեան պարեր ՔՈՊԱԽԻՑԷ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ կողմէ

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ORCHESTRE CUBAN PETT et ses Cabanan Cuban Boys

Սեղանները վարձել հեռաձայնելով Ale. 16-65:

Հ. Յ. Դ. Թանգարան

Շնորհակալութեամբ ստացանք իրենց այցելութեան առթիւ.— Տէր եւ Տիկ. Սերճանեանէ, Տիկ. Արապեանէ, Պ. Սողոմոն Նիկողոսեանէ, Մամաս Եզնիկեանէ 1000ական ֆր.: Մ. Աւետիսեանէ 500 ֆրանք : — Վարչութիւն

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր. :

Հասցէ .— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15

Ծանօթ .— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ Բ. թիւը :

Հանդէս տօնածառ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին :

Խմբերգ, արտասանութիւն, հայկ. պարեր, Խրիմեան դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու կողմէ :

Պիտի ներկայացուի Յ. Թումանեանի

ՏԷՐՆ ՈՒ ԾԱՌԱՆ

Դպրոցի աշակերտներուն պիտի բաժնուի նախընթրիք եւ պտուղ : Մուտքը ազատ է :

ԴԵՐՁԱԿ

ԲԻՒԶԱՆԴ ՀԱՆՁԵՐԵԱՆ

Կը շնորհաւորէ Նոր Տարին եւ յաջողութիւն կը մաղթէ բոլորին եւ այս առթիւ կը ծանուցանէ թէ փոխադրուած է 40 Ave. Niel, Paris (17): Բոլորովին նոր կարգուսարքով :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ

Մօտ օրէն հրապարակ կ'ելլէ ՍԵՒԱՆ օղին, նրբաճաշակ խմողներուն ըմպելին :

Պատրաստուած նշանաւոր PERNOD EXPORTի կողմէ :

Ֆրանսայի ընդհ. ներկայացուցիչն է Mr. JEAN MARCEL, 27 rue Victor Fougier, Vienne, (Isère) :

Ապսպրանքներուն համար դիմել նոյն հասցէին :

oooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ՏԱԼԱՔԻՒՓԷԵԱՆ

Հաստատութիւնը իր DUZE ՕՂԻին գտած ընդունելութենէն քաջալերուած եւ մանաւանդ իր յարգելի յաճախորդները միշտ գոհացնելու մտահոգութեամբ, պատիւը ունի յայտարարելու թէ այսօրուընէ սկսեալ իրենց նախընտրած

DUZE ՕՂԻՆ

կրնան գտնել ամբողջ Ֆրանսայի մէջ. —

Կեդրոնատեղիներ՝

ՓԱՐԻԶ .— Տալաքիւփէեանի, Halle aux Vins, Paris (5) : Հեռ. Odé. 36-55:

ՎԱԼԱՆՍ .— Entrepot Valentinois, 166 Ave. Victor Hugo: Հեռաձայն 15.20:

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Տալաքիւփէեան, 48 Rue Puvis de Chavannes: Հեռ. Co. 58-99:

1933ին հաստատուած Մարսէյլի մէջ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ! ! !

Հայկական մասնագիտութեամբ պատրաստուած միակ ՕՂԻՆ Ֆրանսայի մէջ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ .— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ Ազգ. Տան մէջ : Օրակարգ .— Պատգմ. ժողով եւ պատգամաւորի ընտրութիւն : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՍԱՐՍԷԼ .— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուսէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին, այս կիրակի ժամը 15.30ին : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ 1953

Փնտռել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ : ԳԻՆԸ 200 ՖՐԱՆՔ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՕՐ. ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ (ԻՉՔԱԼԱՅԵԱՆ)

Փետրուար 20, 1953ին :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ԿԱՂԱՆԴԻ, ԾՆՈՒՆԴԻ, ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՖԻԱՆԴԱԿԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԶԱՐԴԸ :